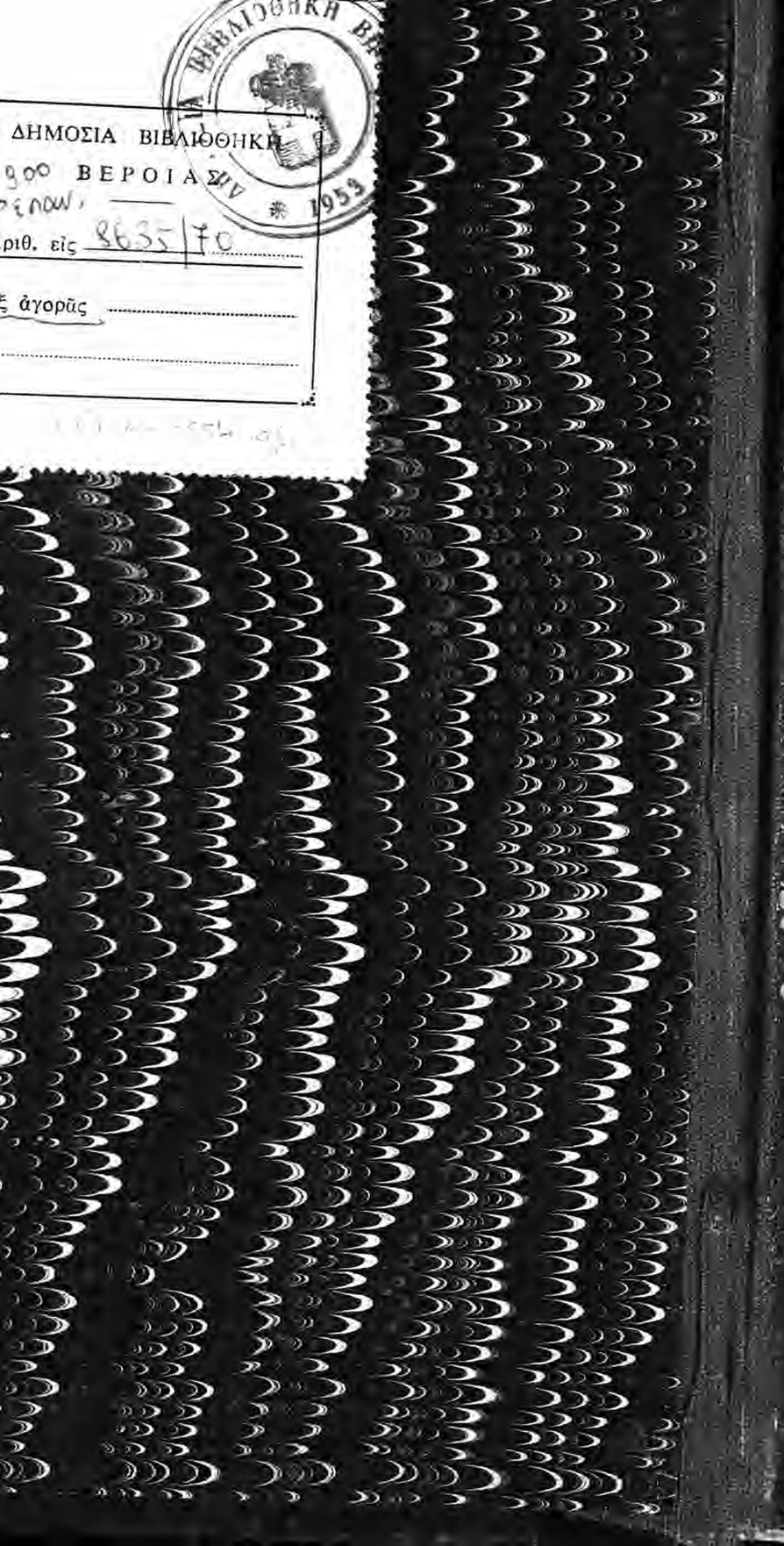

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
9.00 ΒΕΡΟΙΑ
αριθ. εἰς 8635/70
ξ ἀγορᾶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ιστορία Ελληνικής Επαναστάσεως

Τόμος Β'

1826.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

»καὶ μὲν καὶ τοὺς συμπατριώτας μου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν
»ἡμῶν.

»Πληροφορηθεὶς ὅτι Ἄγγλοι πράκτορες, ἀποσταλέντες ὑπ' ἐκεί-
»νων οἵτινες ἐπώλησαν τὴν Πάργαν, διαπραγματεύονται μεθ' ἡμῶν
»τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ χαρεμίου τοῦ Χουρσὶτ διὰ χρημάτων, παρα-
»κάμπτοντες τὸ ζήτημα τῆς ἀποδόσεως τῶν ὁμήρων, τῶν κρατου-
»μένων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ὤφειλων νὰ
»προειδοποιήσω, ἡμᾶς, ὅτι οἱ ἐχθροί μας, ἐλπίζουσι διὰ τοῦ μέσου
»τούτου νὰ ἐγείρωσι διχονοίας μεταξὺ ἡμῶν. Σπεύδω λοιπὸν νὰ
»γνωρίσω ὑμῖν τὴν εἰς τὴν χρηστότητα ὑμῶν σταθεῖσαν παγῖδα.
»Τὰ τέκνα τῆς Σελλαΐδος εἰσὶ πρόθυμα νὰ προσφέρωσι τὴν ζωὴν
»αὐτῶν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Εἶχον θυσιάσει τὰς οἰκογε-
»νείας αὐτῶν, ὅτε συνῆνεσαν νὰ θέσωσιν αὐτὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
»ἀνθρώπου, ὅστις νικητὴς ὤν, ἤθελε κατασφάξει αὐτάς, διέφυγον
»δὲ τὰς χεῖράς του ἐκ περιστάσεων ὅλως ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς
»του. Ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ ἡμέραν τινά, ὅτι ἡ κυβέρνησις τῶν
»Ἑλλήνων ἐγκατέλιπε ταύτας ;»

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τσοῦ πολεμάρχου ἐκόμιζεν ὁ Μάρκος Βό-
τσαρης. Μεγάλην δὲ αἴσθησιν παρήγαγε λόγος τις αὐτοῦ περὶ κα-
ταφρονήσεως τοῦ πλούτου καὶ περὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος,
ὃν διερχόμενος ἐκ Μεσολογγίου ἀπήγγειλεν ἐνώπιον τῆς συνελεύ-
σεως τῶν Ἑλλήνων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος συνεδριαζόντων ἐν τῇ
πόλει ταύτῃ. Ἀπήτει τὴν σύζυγον αὐτοῦ Χρύσων ἣν καρέδωκεν,
ἔγγυον οὖσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ σατράπου τῶν Ἰωαννίνων, ὡς
καὶ πολυφίλητον ἀδελφόν· διότι ἐκτὸς τοῦ Κωνσταντίνου εἶχεν καὶ
νεώτερον τούτου· ὁ δὲ Μαυροκορδάτος προθύμως ἤκουσε τὰς δι-
καίας αἰτήσεις. Ἐζήτησε λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ σημείου
τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ἐξαγορᾶς τοῦ χαρεμίου τοῦ Χουρσὶτ
πασσᾶ, ἃς ὁ Θεόδωρος Νέγρης διεξεῖγεν ἀναμφιβόλως, καὶ διέταξε
τὸν ὑπουργὸν τοῦτον νὰ μὴ παραιτηθῇ τοῦ ἀπολύτου ὅρου τῆς ἀπο-
δόσεως τῶν Χριστιανῶν ὁμήρων, οἵτινες ἐκρατοῦντο ἐν τῷ φρουρίῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, καὶ αἱ διαπραγματεύσεις ἔκλεισαν σχεδὸν πάραυτα ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης.

Οἱ Ἄγγλοι μεταπράται, οἵτινες εἶχον μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐμέτρησαν τῷ ὑπουργῷ τῶν Οἰκονομικῶν Νοταρᾷ πεντακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ αἱ ἀνταλλαγαὶ ἐγένοντο τῇ μεσολαβήσει «φρεγάτας» τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, πρὸς ἣν παρέδωκαν τὴν σύζυγον τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ καὶ ἑξήκοντα τέσσαρας ὀδαλίσκας τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς, αἵτινες ἀνελύθησαν εἰς δάκρυα ἀποχωριζόμεναι τῶν Ἑλλήνων, ὧν τὰ δεσμὰ προὐτίμων τῶν τοῦ ὑποσάθρου ἐκείνου πασσᾶ, ὑφ' οὗ τὸν ζυγὸν ἐπανήρχοντο. Ἀπεδόθη τῷ Μάρκῳ Βότσαρῃ ἡ σύζυγός του· ἐπειδὴ ὅμως ὁ «σερασκέρης» δὲν ἠθέλησε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν τρίτον αὐτοῦ ἀδελφόν, τὸ Ἑλληνικὸν συμβούλιον ἐκράτησεν ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς, τοὺς ἀποσπασμένους εἰς τὸ «χαρέμιον» τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ, μέχρις οὗ οὗτος ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἄτομον, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ, χωρὶς νὰ καταπατήσῃ τὸν λόγον τῆς τιμῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν τήρησιν τοῦ ὁποίου ἠγγυήθησαν οἱ Ἄγγλοι.

Ἐπιτελεσθεισῶν τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, ἀπὸ πέντε καὶ πλέον μηνῶν ἀρξαμένων, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐδημοσίευσε πλεῖστα σχετικὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς χώρας διατάγματα· τούτοις συγκαταγέγεται ψήφισμα ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Ἀπριλίου, δι' οὗ ἡ ἑλληνικὴ χώρα διῃρεῖτο εἰς Ἐπαρχίας, Ἀντεπαρχίας καὶ Κοινότητας συνιστῶντο δὲ καὶ Εἰρηνοποιὰ δικαστήρια, ὧν ἐπίπονον ἤθελεν εἶναι νὰ ἐκθέσῃ τις τὴν ἱεραρχίαν καὶ δικαιοδοσίαν, ἅτινα λεπτομερῶς διαλαμβάνονται ἐν τῷ ἐν Κορίνθῳ ἐκτυπωθέντι δελτίῳ νόμων.

Τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐργασίαν ἠκολούθησε τῇ 19 Μαΐου προκήρυξις ὁρίζουσα τὴν διανομὴν τῶν ἐκ τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας κατακτηθεισῶν γαιῶν, εἰς ὄφελος τῶν στρατευμάτων ἀντὶ μισθοῦ καὶ ἀμοιβῆς διὰ τὰς παρ' αὐτῶν προσενεχθείσας θυσίας. Τὴν προκήρυξιν ταύτην παραθέτομεν ὧδε.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Στρατιῶται,

Σεῖς μὲ τα ὅπλα σας ὑπερασπίζεσθε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ διοίκησις τοῦ ἔθνους χρεωστεῖ νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ Ἂν τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον δὲν ἔχῃ τὰ ἀναγκαῖα χρήματα νὰ προβλέψῃ τοὺς δικαίους μισθούς σας, ἰδοὺ ἡ πατρὶς σᾶς προσφέρει μισθὸν τιμιώτερον, πλουσιώτερον, πλέον ἀνάλογον πρὸς τὰς χρείας σας, καὶ πρὸς τὰ ἰδικά σας συμφέροντα Οἱ προπάτορές σας ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ξένος τύρανος ἥρπασε πρὸ τεσσάρων αἰώνων. Εἶναι δίκαιον νὰ τὴν καλλιεργήσητε τώρα σεῖς, καὶ ν' ἀπολαύσητε τοὺς καρπούς της, ἀφ' οὗ ὅμως μὲ τοὺς κόπους σας τὴν ἐλεεθερώσατε· τοῦτο κρέμαται ἀπὸ σᾶς· τρέξατε, καταγραφῆτε, αὐξήσατε τὰ τάγματα τῶν προμάχων τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ἐθνικῆς σας ἀνεξαρτησίας· μὴ λησμονεῖτε τὸ χρέος τῆς εὐταξίας, καὶ τῆς εὐπειθείας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς σας, πρῶτον χρέος παντὸς καλοῦ στρατιώτου. Ἡ πατρὶς καὶ οἱ νόμοι σᾶς ἤνοιξαν τὸ στάδιον τῆς δόξης, καὶ τῆς εὐτυχίας, διατρέξατέ το ἀξίως τῶν προγόνων σας. Ἐνθυμήθητε, ὅτι εἶσθε Ἕλληνες, καὶ οἱ Ἕλληνες ὁσάκις ἠθέλησαν ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους.

Ἐν Κορίνθῳ, τὴν 7 Μαΐου 1822.

Ὁ πρόεδρος — **Λ. Μαυροκορδάτος**

Ὁ ἀρχιγραμματεὺς — **Θ. Νέγρης**

Τέλος ἐδημοσιεύθη ἔγγραφον τοῦ ἐκτελεστικοῦ σώματος, ἐπικυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρωθὲν τὴν ἑνδεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως, διατάσσον τὴν συγκρότησιν στρατολογικῶν ἐπιτροπῶν· ὁρίζον δὲ καὶ τὰς πόλεις ἐν αἷς ὤφειλον νὰ ἐδρεύσωσι τὰ ἐπιτετραμμένα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην σώματα. Οὕτως οἱ ἄρχοντες τῆς Ἑλλάδος ἐν τοῖς διαλείμμασι τῶν μαχῶν καὶ τῶν δημοσίων θυελλῶν ἔθετον τὰς βάσεις τοῖς πολιτικῆς των διοργανώσεως χωρὶς νὰ ὀλιγορήσωσι τῶν πλεκτανῶν, τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἠπείλουν τὴν πατρίδα, τοὺς βωμοὺς τοῦ Ὑψίστου καὶ τὴν ὕπαρξιν λαοῦ ἀγωνιζομένου τὸν ἱερώτερον τῶν ἀγώνων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ κίνδυνοι κατηπείγον πλέον τῆς ἀνάγκης νομοθετημάτων ἐν χώρᾳ, ἣν ὁ κλῆρος ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἐκίνησαν εἰς ἐπανάστασιν, ἐμφορούμενος ὑπὸ ἀρχῶν ὑψηλοτέρων τῶν μεταξὺ τῶν λαῶν παραδεδεγμένων, ἐδέησε πλειστάκις νὰ ἐγκαταλείψωσι, χωρὶς νὰ διακινδυνεύσωσί τι ἐκ τούτου, τὴν σύνταξιν διοικητῶν νομοθετημάτων, ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τὸν ἐχθρόν. Οὕτως, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸς ἀνήγγειλε τῇ γερουσίᾳ τῆς Αἰτωλίας δι' ἐπιστολῆς του, ἀπὸ 2 Μαΐου χρονολογουμένης, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔμελλεν ἀδιαλείπτως νὰ λαμβάνῃ ἐπικουρίας, ἐπεσπεύσθη, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦτο, ὑποκρύπτων σκοποὺς ἀνωτέρας ἐξουσίας, ἡ συγκρότησις τοῦ τάγματος τῶν «Φιλελλήνων,» ὅπερ συνιστᾶτο ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Νορμάνου. Τὸ τάγμα τοῦτο ἀπεφασίσθη ν' ἀποτελέσῃ τὴν πρωτοπορείαν τοῦ στρατεύματος, μεθ' οὗ ὁ Μαυροκορδάτος ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς Αἰτωλίαν, ἑνούμενος μετὰ τοῦ ἐκ Σπάρτης ταξιάρχου Γιατράκου, διοικοῦντος χιλίους πεντακοσίους ἄνδρας, νεωστὶ στρατολογηθέντας ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Εὐρώτα περιρρεομένης χώρας τῆς Λακωνίας. Εἶχεν ὑπὸ τὰ διαταγάς του δέκα λοχαγοὺς ἐκ Κυνουρίας, Ἔλους—πόλεως, ἧς τὸ ὄνομα ἐπέζησε μετὰ τὸ τῆς ὑποδουλωσάσης αὐτὴν Σπάρτης—καὶ τῶν περιχώρων τῆς Μονεμβασίας, ὑπηρετήσαντες ἐπὶ μακρὸν ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς Μολδαυΐας καὶ ὑπὸ τὰς Ρωσσικὰς σημαίας κατὰ τὸν τελευταῖον μεταξὺ Μοσχοβιτῶν καὶ Τούρκων πόλεμον.

Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης παρεσκευάζετο ἐξ ἄλλου ὅπως ἐκ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στρατεύσῃ μετὰ χιλίων πεντακοσίων Ἐλευθερολακώνων, πάντων ἐπιλέκτων, οὓς κατεμάγευσεν ἡ ἰδέα τῆς εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μεταβάσεως, ἐν ᾗ ἀπό τινος εὑρίσκετο ὁ γενναιόψυχος Κυριάκος. Ὁ χιλίαρχος Δαλιάνης καὶ ὁ μετριόφρων Σέκερης, διετάσσοντο νὰ διευθυνθῶσι πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Ἄραξον μετὰ χιλίων διακοσίων Ἀρκάδων ἢ Τεγεατῶν, ὅπως ἐκεῖθεν ἐπιβιβασθῶσιν ὑδραϊκῶν πλοίων, διαταχθέντων νὰ συνεργήσωσιν ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ. Ἐπὶ τέλους ὁ Μάρκος Βότσαρης συγκεντρώσας ἐν Τροιζωνίᾳ νησίδι τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου χίλια τετρακόσια παλληκάρια Δωρικῆς φυλῆς, ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ὁρισθέντα, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν τοῦ ἐν Ἠπείρῳ πολέμου, στρατόν.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὀφείλετο τοῖς ὁπλαρχηγοῖς τῆς Σελλαΐδος. Τὸ σχέδιον αὐτῶν συνίστατο εἰς ἀπόβασιν ἓξ χιλιάδων ἀνδρῶν ἐν τῷ λιμένι Γλυκεῖ τῆς Θεσπρωτίας παρὰ τῷ ὁποίῳ κατηυλίζετο ὁ ταξιάρχης Κυριάκος, κατέχων μετὰ σώματος μανιατῶν τὰ χαρακώματα τοῦ Φαναρίου. Ἀποβιβαζόμενοι κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, εὕρισκον ἐν τοῖς μετεώροις τῆς Σελαΐδος τετρακισχιλίους ἄνδρας ἑτοίμους εἰς στρατείαν κατὰ τὰς ἐπισήμους διαβεβαιώσεις, ἃς ὁ πολεμάρχης Νότης Βότσαρης ἐποιήσατο τῷ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργῷ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Ὁ Μάρκος Βότσαρης συνεκέντρου ταὐτοχρόνως τὰ ἐκ τῆς Κασσιοπίας καὶ τῶν Τζουμέρκων ἐπαναστατικὰ σώματα, ἤγειτο δὲ τεσσάρων μέχρι πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν, παρέχων χρηματικήν τινα ἀποζημίωσιν τοῖς κατοίκοις τῆς Γουδίστας, οἵτινες ε ὐτελές τι ποσὸν ἐζήτουν ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὸ ἔργον. Ὁ Σουρνάρας καὶ ὁ Κίτσος Τσαβέλλας ἐξήρχοντο τῶν ἄνω κοιλάδων τοῦ Ἀχελώου μετὰ χιλίων διακοσίων ὁπλιτῶν. Οἱ ἐξ Ἀγραΐδος Γεώργιος καὶ Ἀνδρέας Ἴσκος, ὁ Ζούγκος ἀνεψιὸς τοῦ Καστανιώτη καὶ τοῦ Λεπενιώτη, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Ράγκος, ὁ Μακρῆς, ὁ Γῶγος καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὁπλαρχηγοὶ τῆς Ἀκαρνανίας, συνενωθέντες μετά τινων Αἰτωλῶν ἐχώρουν διὰ τοῦ Μακρυνόρους κατὰ τῆς Ἄρτης μετὰ ἑπτακισχιλίων ἀνδρῶν· ὁ δὲ

ροὶτ πασσᾶς προσλαλλόμενος ὑπὸ πλέον τῶν δεκακατὼ χιλιάδων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θαρραλέων Ἑλλήνων, ἠναγκάσθη νὰ κλεισθῇ ἐν τῷ σεσαθρωμένῳ φρουρίῳ τῶν Ἰωαννίνων πρὶν ἡ προλάβῃ νὰ ἐπισκευάσῃ καὶ ἐφοδιάσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ἀναγκαίων.

Ἐπολιορκεῖτο ἐν αὐτῷ, ἐνῷ ταὐτοχρόνως οἱ χριστιανοὶ Ἠπειρῶται ἀπήλαυνον τοὺς μωαμεθανοὺς «σκυπετάρας» πέραν τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀώου. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως ἦν ἀναπόδραστος· ἡ τύχη ἐφαινετο εὐνοοῦσα ταύτην· οὕτω δὲ τὸ ζήτημα ἐπαναχθὲν ἐν τῇ Ἕλλοπίᾳ, ἀφ' ἧς ἤρξατο, κατέληγεν ἐν αὐτῇ ταύτῃ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ Τουρκικὸς στρατός, συσσωρευόμενος ἐν Καρίσσῃ, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου· καί, πρὶν ἢ ὁ χειμὼν ἐπανέλθῃ, σύμπασα ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ὁριστικῶς ἀποτινάξει τὸν ζυγὸν τῶν Σουλτάνων. Ἵνα δὲ ἀποτρέψωσι νῆν σύγκρουσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τὰς ἀντιζηλίας συνεφώνησαν, μυστικῷ τῷ τρόπῳ, νὰ περιβάλωσι τὸν Μαυροκορδάτον, οὗτινος ἦν γνωστὸς ὁ εὐγενὴς χαρακτήρ, διὰ δικτατορικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ἑξάμηνον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἤθελεν ἐξέλθῃ τῆς Πελοποννήσου.

Πεπεισμένος, ὅτι ἔδει νὰ τηρήσωσι τὴν μυστικὴν στάσιν ἐν Φωκίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ, ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις εἰσέτι ἐνήργει ὡς πρόεδρος ἀπεφάσισε μετὰ τὴν γνωμοδότησιν τῆς γερουσίας καὶ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ ἀρχιγραμματέως Θεοδώρου Νέγρη, ν' ἀποστείλωσιν τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην εἰθ τὰς Θερμοπύλας. Εἶχε συνδιαλλαγῆ μετα τοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις ὡς πάντες οἱ ἀνδρεῖοι τῆς ἰδιοσυγκρασίας αὐτοῦ, ἦτο ὀργητικός ἀλλ' οὐχὶ καὶ φιλέκδικος. Ἐπεφόρτησαν αὐτὸν νὰ κοινοποιήσῃ πτοκήροξίν τινα ἐν εἴδει ἐγκυκλίου ἀπευθυνομένην ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ πρὸς τὰς διαφόρους ἀθχὰς τῆς Ἑλλάδος, αἵτινες πρὸ μικροῦ ἔμαθον τὰς σφαγὰς τῆς Χίου. Ἐπὶ τέλους δὲ εἶχε διαταγὴν κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ταύτην νὰ διέλθῃ δι' Ἀθηνῶν. Τὴν προκήρυξιν ταύτην παραθέτομεν ὧδε,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἀνδρεῖοι ἀρχηγοὶ καὶ στρατιῶται,

Εἰς τά ὅπλα ! Σᾶς καλεῖ ἡ πατρίς. Ἀποσπάσατε τοὺς ἀδελφούς σας, τὰς γυναῖκάς σας καὶ τὰ τέκνα σας ἀπὸ τὴν ἐξολοθρευτικὴν μάχαιραν τῶν βαρβάρων. Νικηταὶ μέχρι τοῦδε ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς μάχαις ἀπεδείξατε τῷ ἐχθρῷ τί δύναται νὰ κατορθώσῃ λαὸς ὀλιγάριθμος μὲν ἀλλ' ἀπόφασιν ἔχων νὰ νικήσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ. Ἠδυνήθητε μόνοι ν' ἀντεπεξέλθητε τελεσφόρως κατὰ τῶν τυράννων· μεγαλόψυχοι ἐν ταῖς συμφοραῖς, ἔστε ἀτρόμητοι πρὸ τοῦ κινδύνου, ὅστις ἐγγίζει. Ἕκαστος ὑμῶν, ἂς γείνῃ στρατιώτης. Ἀποσύρατε καὶ τὰ τέκνα σας αὐτὰ ἀπὸ τὰς πεδιὰς καὶ ὁδηγήσατε εἰς τὰς μάχας. Ἡ ἕνωσις θὰ εἶναι ἡ δύναμις ὑμῶν, ὁ δὲ ἐχθρὸς θέλει ὀπισθοδρομήσει πρὸ τῶν τάξεών σας. Διεσπαρμένους καὶ διχονοοῦντας θέλει καταστρέψει ὑμᾶς κατὰ κράτος. Τὰ καθήκοντα ὑμῶν, οἱ ὅρκοι, οἱ βωμοί, αἱ γυναῖκες, οἱ ἀδελφοί, αἱ οἰκογένειαι εἰσὶν ὑπὸ τὴν μάχαιραν ἀπανθρώπου ἐχθροῦ. Ἐμπρὸς εἰς τὰς μάχας !

Ἀκροκόρινθος, 12 Μαΐου 1822.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν

Ἰωάννης Κολέττης

Ἡ Ἀκρόπολις, ἧς αἱ ἀρχαιότητες διέμειναν ἀνέπαφοι, κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περίεργον σύμπτωσιν ἣν δὲν δύναταί τις νὰ ἐξηγήσῃ, ἀποκλεισθεῖσα ὑπὸ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐβαρύνθησαν βομβοβολοῦντες ταύτην, ὑπερασπίζετο πλεον ὑπὸ ἑκατοντάδων τινῶν Τούρκων, διότι οἱ λοιποὶ ἦσαν γέροντες γυναῖκες καὶ παιδία. Οἱ βάρβαροι, τειχίσαντες τὴν πύλην τῆς εἰσόδου, ἵνα μὴ πυρποληθῇ, ὡς ἡ τοῦ πρώτου περιβόλου, κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐπαναστατῶν, εἶχον παύσει κανονιοβολοῦντες αὐτούς. Πολιορκηταὶ καὶ πολιορκούμενοι διήρχοντο τὸν χρόνον παρατηροῦντες ἀλλήλους, ἐνῷ προπομποί τινες, ἐνεδρεύοντες, ἵνα πυροβολήσωσι κατὰ τῶν εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἐξικνουμένων, ἀντήλλασσον ἀνωφελῶς πυρά τινα παρακολουθούμενα ὑπὸ ὕβρεων καὶ ἀρῶν.

Ἅμα δὲ τῇ νυκτὶ ἕκαστος ἐκοιμᾶτο σχεδὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμεριμνησίας, μεθ' ἧς ἤθελε πράττει τοῦτο καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης· διότι καὶ οἱ Ἕλληνες οὐδένα φόβον εἶχον ἐξόδου τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες εἶχον ἐγκαθειρχθῆ τειχίσαντες τὴν πόλιν αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνοι ἀφ' ἑτέρου οὐδόλως ἐφοβοῦντο ἔφοδον. Αἱ παρασκευασθεῖσαι ἄλλοτε κλίμακες διὰ βιαίαν προσβολήν, ἐχ' ὧν οἱ πολιορκηταὶ ἐγνώριζον τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, δὲν προεμήνυον ὅτι προὐτίθεντο νὰ κυριεύσωσι τὸ φρούριον διὰ ἀναβάσεως.

Τὸ πῦρ ἐτέθη εἴς τινα ὑπόνομον κατὰ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτός, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι προειδοποιηθέντες ὑπό μιγάδος τινὸς Ἀνατολίτου, ἐκ Σμύρνης ὅστις, ἄγνωστον πῶς, εἶχε διορισθῆ εἰς τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, εὑρέθησαν ἕτοιμοι πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἐφόδου. Τὸ φρούριον, ὅπερ εἶχον περιβάλλει διὰ σειρᾶς δᾳδίων ἢ ρητινωδῶν ξύλων συνήθεια ἣν οἱ Τοῦρκοι ἐτήρησαν ἐν πάσαις ταῖς πολιορκίαις,) πάρυτα κατηυγάσθη. Ἤρξαντο ταὐτοχρόνως ζωηροῦ πυρός, κυλίοντες λίθους, ὀβίδας καὶ πεπυρακτωμένας βομβίδας κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οὓς ἠνάγκασαν ν' ἀποσυρθῶσιν, ἀπολέσαντες πλῆθος ἀνδρείων ἐν οἷς καὶ τὸν ὑπολοχαγὸν Στραλενδόρφ, ὅστις ἐφιλοτιμήθη νὰ ὁρμήσῃ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἔφοδον. Ἐδέησε λοιπὸν ν' ἀναμείνωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ λιμοῦ, ἵνα κυριεύσωσι φρούριον, μεθ' οὗ συνεδέετο ἡ τύχη τῆς Ἀττικῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ πελοπόννησος εὐτυχεστέρα, ἔχουσα ἐκτὸς τῆς γερουσίας ἥτις ἠγρύπνει ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας της, πλῆθυν ἀνδρείων ὁπλαρχηγῶν καὶ τεσσαρακοντακισχιλίων χωρικῶν, ὡπλισμένων δι' ὅπλων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κομισθέντων, ἐφαίνετο ὅτι δὲν διέτρεχε κίνδυνόν τινα ἐκ μέρους τῶν Τούρκων.

Ἠσχολοῦντο λοιπὸν ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ περὶ τὴν κατὰ τῆς Ἠπείρου ἐκστρατείαν, ὅτε ὁ Γεώργιος Σπανολάκης, ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ ναυαρχίου Ὕδρας πρὸς τὸν λόρδον μέγαν Ἀρμοστὴν τῶν Ἰονίων νήσων, Θωμᾶν Μήτλανδ, ὅπως ποιήσηται παραστάσεις κατὰ τῆς αὐθαιρέτου συλλήψεως τῆς «γολέτας Τερψιχόρης». ἔμεμψε πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον ἐπίσημόν τινα ἀνακοίνωσιν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐντολήν του.

Ἐν τῇ ἀνακοινώσει ταύτῃ ἀνεφέρετο ὅτι ἡ «γολέτα Τερψιχόρη», μόλις ἀφιχθεῖσα εἰς Κέρκυραν, παρεμποδίσθη ν' ἀποπλεύσῃ, τὸ δὲ πλήρωμα αὐτῆς ἐτέθη ὑπὸ κράτησιν. Οἱ χωροφύλακες ἀνελθόντες ἐπ' αὐτῆς διὰ τῆς βίας ἀπέσπασαν ἐκ τοῦ ἱστοῦ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ, ἣν τὸ πλοῖον ἔφερεν· ἀκολούθως ὑπέδειξαν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅτι ὤφειλε ν' ἀγκυροβολήσῃ μεταξὺ τεσσάρων πολεμικῶν πλοίων ἀγγλικῶν, καὶ ν' ἀφοπλίσῃ τὴν γολέταν του. Διὰ τὰς προσβολὰς ταύτας ὁ Μωμᾶς Μήτλανδ προέταξεν ὡς πρόφασιν τὴν κλοπὴν προβάτων τινῶν, γενομένην ἐν Λευκάδι ὑπό τινος ἐπαναστάτου πειρατοῦ.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἦν αὐτὸς ὁ μῦθος τοῦ Αἰσώπου: «λύκος καὶ ἀρνίον» Ἀφεῦ οἱ Τοῦρκοι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἑλλήνων ἐπόθουν, ἐπόμενον ἦτο οἱ Ὕδραῖοι νὰ γίνωσιν αὐτόπται μάρτυρες τῆς ὑποδοχῆς, ἣν ὁ λόρδος Μέγας Ἀρμοστὴς ἐποιήσατο τῇ ὀθωμανικῇ ναυτικῇ μοίρᾳ· παρεμποδίσας συγάμα τοὺς Ἕλληνας νὰ συλλάβωσιν αὐτήν, καὶ τῶν φροντίδων, ἃς ἡ Γαλληνότης Αὐτοῦ κατέβαλεν, ὅπως μὴ τὰ ὀθωμανικὰ ταῦτα πλοῖα περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν.

Ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ πλήρωμα τῆς «Τερψιχόρης» ἔστενον οὕτως ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς ἀδικίας, ὅτε τὸ ναυαρχεῖον Ὕδρας ἔκρινεν ἀναγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καῖον νὰ πέμψῃ ὡς κήρυκα πρὸς συνεννόησιν εἰς Κέρκυραν. Ὡς εἰς ἐχθρικὸν ἔδαφος, τὸν Γεώργιον Σπανωλάκην ἐνταλέντα νὰ ἐπιδώσῃ ἐπιστολήν τινα πρὸς τὸν λόρδον Μέγαν Ἀρμοστήν. Χωρὶς νὰ παραπονῆται διὰ τὴν ἐν τῇ συλλήψει τῆς «Τερψιχόρης» προσγενομένην αὐτῷ προσβολὴν τὸ ναυαρχεῖον Ὕδρας ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶχε καταγγελθῇ ἡ ὑπόθεσις τῆς πορρηθείσης κλοπῆς τῶν προβάτων ἐν Λευκάδι—ἔγκλημα μᾶλλον ἀντάλιον, ὅπως ἐπισύρῃ τὸν κεραυνὸν τῆς Ἀλβιῶνος ἢ αἱ σφαγαὶ τῆς Χίου, ἃς ἀπαθῶς προσέβλεπεν—ὑπέσχετο ν' ἀπονείμῃ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς βασίμου ἢ μὴ κατηγορίας ταύτης ἅμα ὡς ἐγνωρίζοντο αὐτῷ ὅτε ὁ παθὼν καὶ ὁ ἔνοχος. Ἐξητεῖτο εἶτα τὴν ἔκδοσιν τῆς «γολέτας» ἐρωτῶν συγχρόνως εἰς ποίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κερκύρας ὤφειλε νὰ εὑρίσκηται ἡ ἑλληνικὴ μοῖρα, ὁπόταν ἤθελεν πλεύσει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, μέχρι τίνος δὲ σημείου ἐπετρέπετο νὰ χωρῶσι τὰ ἑλληνικὰ καταδρομικά ;

Ἦν ἀδύνατον νὰ ἐνεργήσωσι μετὰ μείζονος ταπεινοφροσύνης, δύσκολον δὲ νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἔκδοσιν τοῦ πλοίου μετὰ μεγαλειτέρου σεβασμοῦ. «Ἀπεκροτήσαμεν, ἔγραφον οἱ ἄρχοντες τοῦ ναυαρ»χείου Ὕδρας, καταστρέφοντες τὴν ἐπιστολήν των, τὰς τοσάκις »ἐπαναλειφθείσας διαβεβαιώσεις ὅτι ὁ θρόνος τῆς Μεγάλης Βρετ»τανίας ἤθελε παραμείνει ἁπλοῦς θεατὴς τοῦ μεταξὺ ἀπελπισίας καὶ »τυρανίας ἀγῶνος' ὅτι ἤθελε βοηθήσει τοὐλάχιστον ἐν τῇ ἀδιαφορίᾳ »καὶ τῇ οὐδετερότητι αὐτοῦ δυστυχῆ λαὸν σπαίροντα ὑπὸ τὸν πέλε»κυν τῶν δυναστῶν. Ἐπιτραπήτω ἐν τούτοις ἡμῖν νὰ ἐκδηλώσωμεν »τῇ ἡμετέρᾳ Ἐξοχότητι, ἥτις τοσάκις ἐδήλωσεν ὅτι ἤθελε τηρήσει »οὐδετερότητα, τὴν θλῖψιν καὶ ἔκπληξιν ἡμῶν βλεπόντων τὴν προσ»γινομένην ἐπίσημον διάψευσιν εἰς τὰς διαβεβαιώσεις Αὐτῆς ταύ»τας διὰ τῶν πολυημέρων σταθμεύσεων τῶν Τούρκων ἐν Συβότοις »(Μούρτῳ), διὰ τῆς παρεμποδίσεως, ἥτις ἐγένετο εἰς τὴν ναυτικὴν »ἡμῶν μοῖραν, ὅτε ἠθέλησε νὰ προσβάλῃ τὰ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ λιμένι »ὁρμοῦντα τουρκικὰ πλοῖα, διὰ τῆς ἀποδιώξεως τῶν πλοίων ἡμῶν— »ὡς τοῦτο συνέβη ἤδη—ἐκ τῶν λιμένων, ἐν οἷς οἱ τουρκικοὶ στό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»λοι εἰσέρχονται ἄνευ οὐδενὸς ἐμποδίου. λαμβάνουσι προμηθείας, »προσαατεύονται καὶ γίνονται δεκτοὶ μετὰ τῶν τιμῶν τοῦ βασιλικοῦ »χαιρετισμοῦ».

Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καίτοι μεμετρημένη τὴν φράσιν, ἀντὶ νὰ γένηται εὐπρόσδεκτος παρὰ τῆς Γαληνότητος Αὐτοῦ—ἥτις μόνον πρὸς τῶν Ἀλῆ πασσᾶν ὑπῆρξεν ἀνεξίκακος ἐφ' ὅσον ὁ τύραννος οὗτος ηὐτύχει,—ὡς μόνον ἀποτέλεσμα ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν σῆψιν καὶ διάβρωσιν τῆς «Τερψιχόρης» ἐν τῷ λιμένι Κερκύρας, εἰμὴ ἐπὶ τούτοις ἐποιεῖτο παραστάσεις ὁ ἔντιμος ναύαρχος Ἐρρῖκος Μοὺρ πάντοτε προσχωρήσας εἰς αἰσθήματα φιλανθρωπίας. Εἶχεν ἀποδοκιμάσει ἤδη τὴν διαγωγὴν τῶν ἐν Ζακύνθῳ τροφοδοτῶν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, κατώρθωσε δὲ ν' ἀπολυθῇ ἡ ὑδραϊκὴ γολέτα. Εἶναι ὅμως λίαν πιθανὸν ὅτι ὁ ναύαρχος οὗτος δὲν ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἑπομένης ἐπιστολῆς, μνημόσυνον ἀΐδιον ἠλιθιότητος καὶ ἐγωϊσμοῦ ἀνταξίως «Ναβὰβ» μᾶλλον ἢ τοποτηρητοῦ χριστιανικοῦ ἡγεμόνος, ἣν ἐνεχείρισαν τῷ Γεωργίῳ Σπανολάκῃ.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 28 Ἀπριλίου. ὥρᾳ ὀγδόῃ τῆς ἑσπέρας.

«Κύριε,

»Ὁ λόρδος Μέγας Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων, ἔλαβε πρὸ »μικροῦ ἐπιστολάς, αἵτινες λέγεται, ὅτε προέρχονται παρ' ἀνθρώπων »αὐτοκαλουμένων «κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος,» διά τινος πράκτο»ρος, ὅστις ἤδη εὑρίσκεται ἐν τῷ λιμένι ἡμῶν, ἐπιτετραμμένος ὑπὸ »τῆς αὐτοκαλουμένης ταύτης κυβερνήσεως νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὸν »λόρδον Μέγαν Ἁρμοστήν.

»Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἀγνοεῖ ἀπολύτως τὴν ὕπαρξιν «προσωρι»νῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἑπομένως δὲν δύναται ν' ἀναγνω»ρίσῃ τοιοῦτον πράκτορα. Ἐπιθυμοῦσα ὅμως νὰ τηρήσῃ, ὡς ἡ Αὐ»τοῦ Ἐξοχότης πάντοτε ἔπραξε, τὰς ἀρχὰς τῆς αὐστηροτέρας οὐ»δετερότητος, ἀναγκάζεται νὰ συγκατανεύσῃ. ἀπαντῶσα εἰς χωρία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»τινὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων. Εὐαρεστεῖται λοιπὸν ἡ Αὐτοῦ Ἐξο-»χότης νὰ δηλώσῃ ρητῶς, ὅτι τοῦ λοιποῦ εἰς οὐδεμίαν ἐπικοινω-»νίαν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ μετὰ «ὀνόματι μόνον» δυνάμεως, ἣν δὲν »ἀναγνωρίζει, καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτῆς συνοψίζεται ἐν τοῖς ἑξῆς: »α' Οὐδὲν πλοῖον παρουσιαζόμενον ὡς ἑλληνικόν, ὑπὸ σημαίαν μὴ »ἀνεγνωρισμένην καὶ ἐπισήμως παραδεδεγμένην ὑπὸ τὸν ἐθνῶν, θὰ »γίνῃ δεκτὸν εἰς τοὺς Βρεττανικοὺς λιμένας. β'. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξο-»χότης οὐδόλως εἶναι διατεθειμένη νὰ συζητήσῃ περὶ ὅσων ἔκρινε »δέον νὰ πράξῃ μετὰ δυνάμεως μὴ ἀνεγνωρισμένης. Προάγεται οὐ-»δὲν ἧττον νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ νῆσος Μοῦρτος ὑπόκειται τῇ Ἰωνικῇ »κυβερνήσει καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὁ μόνος αὐτῆς »προστάτης. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης θεωρεῖ ἄλλως τε ὅλον τὸν πορ-»θμὸν τῆς Κερκύρας, ἀπὸ Μούρτου μέχρι Κασσοπεῦ, ὡς ἀνήκοντα »εἰς τὸν λιμένα Κερκύρας. Ἡ Ἰονικὴ κυβέρνησις οἰκτείρει μόνον— »κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτῆς οὐδετερότητος, ἣν πάντοτε ἐτήρησε— »τὴν παράφρονα οἴησιν τῶν διαμαχομένων μερῶν, ἥτις ἐπέφερε »τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.»

«Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἐπιθυμεῖ, ὅπως τὸ πρόσωπον, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῷ ριδέντι λιμένι πάραυτα ἀπέλθῃ.»

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἶχεν ὑπογράψει κατὰ διαταγὴν τοῦ λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ Θωμᾶ Μῆτλαν ὁ Φρειδερῖκος Φάνκεϋ πρόσωπον, ὅπερ προηγουμένως εἴδομεν δρῶν κατὰ τὴν πώλησιν τῆς Πάργας τῷ βεζύρῃ Ἀλῆ-πασσᾷ.

Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ ἐπισήμου τούτου ἐγγράφου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν προὐκάλεσε φόβους, μήπως ἡ κατὰ τῆς Ἠπείρου μελετωμένη ἐπιχείρησις τῶν Ἑλλήνων ἀπαντήσῃ ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια παρὰ τῶν Ἄγγλων. Ὁ ἀπειλητικὸς τόνος ἡμιεπισήμου ἐπισήμου ἐπιστολῆς, ἥτις ἀπεκάλει «παράφρονα οἴησιν» τὸν ἡρωϊσμὸν ἔθνους, ὅπερ ἐπιτακτικαὶ περιστάσεις ἠνάγκασαν νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν— διότι ἄλλως ἤθελε παραδοθῇ εἰς τὴν σφαγὴν καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑπετάσσετο — ἐξήγει τοσοῦτον σαφῶς πρὸς τίνας ἡ εὔνοια τοῦ λόρδου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ ἐστρέφετο ὥστε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲν ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤθελον ἀρκεσθῆ εἰς μόνην τὴν ὑπεροπτικὴν αὐτοῦ στάσιν. Ἐν τοιούτοις ἀναγνόντες ἐπανθλημμένως τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ ἔγγραφον, ἐπειδὴ μόνον εἰς τὸν ὅρμον τῆς Κερκύρας, ὃν ὥριζον ἀπὸ τῶν Συβότων μέχρι τοῦ Κασσοποῦ, ἀπηγόρευσαν τῷ ἑλληνικῷ ναυβάρῳ νὰ πλέῃ, ἐνεθαρρύνθησαν.

Ὁ λιμὴν Γλυκὺς ἢ Φανάρι ἦτο ἑπτὰ λεύγας κάτω τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, ἐφ' ὧν εἶχεν ὁρισθῆ τὸ nec plus ultra τοῦ Σταυροῦ, ἐσκέφθησαν ἐπομένως ὅτι ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ ἐνεργῶσιν ἐντεῦθεν τοῦ ὁρίου ἐκείνου. Ἡ ἐλπὶς ἀνέθαλεν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Ἑλλήνων, ἐνδιαφερομένων ἤδη ἕνεκα τῶν συμβάντων τούτων ὑπέρ ποτε νὰ ἀποκρύψωσι τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας αὐτῶν, προφασιζόμενοι ὅτι ἤθελον νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν Αἰτωλίαν, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν εἰσβολήν, ἣν ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς προὐτίθετο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐναντίον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ὁ πρόεδρος Μαυροκορδάτος, οὗτινος τὸ ὄνομα μέγα ἔσεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὡς μόνην φιλοδοξίαν προθέμενος τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, εὐθὺς ὡς διεῖδεν ὅτι δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν προταθέντος σχεδίου, ἔσπευσε νὰ διορίσῃ τὸν στρατηγὸν Νορμάνον ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ.

Μηδόλως δ' ὑποβλέπων τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τοὐναντίον ἐπ' αὐτῆς κυρίως ἐβασίσθη πρὸς διεξαγωγὴν ἁπάντων τῶν μέτρων τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως· ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον ἀποσταλῆ ἐπιτροπαὶ πρὸς στρατολογίαν ἀνὰ τὰς νήσους καὶ πανταχοῦ, ἔνθα ἠδύναντο νὰ εὕρωσιν ἄνδρας ὑπηρετήσαντας εἰς εὐρωπαϊκοὺς στρατούς, κατωρθώθη ὁ καταρτισμὸς δύο ἐπιλέκτων σωμάτων κανονικῶς πειθαρχουμένων.

Τὸ πρῶτον, συγκείμενον ἐκ διακοσίων πεντήκοντα ἐξ ἀξιωματικῶν Γάλλων, Ἰταλῶν, Γερμανῶν, Πολωνῶν, Πρώσσων, Δανῶν καὶ Ἑλβετῶν, διότι τὰ τέκνα τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, πανταχοῦ ἀνδρείαν καὶ χρηστότητα ἐπιδειξάμενα, ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ ἀντιπροσωπευθῶσιν ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς σημαίας τοῦ Μωάμεθ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ λόχος οὗτος ἐκ ξένων συνιστάμενος ἀπεκλήθη «φιλελληνικός». Ἡ τιμὴ τοῦ μάχεσθαι κατὰ τῶν βαρβάρων εἶχε προσελκύσῃ ἀπὸ τῆς δύσεως τοὺς νέους ἐκείνους σταυροφόρους, ἐν οἷς κατελέγετο ὁ λοχαγὸς Λάσκης, ἐκ Βαρσοβίας· ὁ ὑπολοχαγὸς Πουρπάκερ, Ἑλβετός· ὁ ὑπολοχαγὸς Deyourdi. ἐκ Βάδης· ὁ Γούυς, ἐξ Ἁγίας Ἑλλένης, Γάλλος· ὁ Βουτιέ, δόκιμος πρώτης τάξεως τοῦ Βασιλικοῦ ναυτικοῦ ὁ Μινιὰκ λοχαγὸς Οὐσσάρων, Γάλλος· ὁ Ghauvassaigne σωματοφύλαξ τοῦ Βασιλέως· ὁ Χάν, Δανός, ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ λοχαγὸς Χάνεϋ, ἐκ Παρισίων· ὁ Δανερέ, Γάλλος καὶ ὁ Χάμπελ, Ἑλβετὸς ἰατρός. Ἡ Διοίκησις τοῦ τάγματος τούτου τῶν ἐπιλέκτων ἐπετέθη τῷ Δανῷ Συνταγματάρχῃ Δανίᾳ, Γενουινσίῳ τὴν καταγωγήν, ἀρχαίῳ ἀρχηγῷ τῆς ἴλης τῶν κυνηγῶν.

Δεύτερον σῶμα ἢ σύνταγμα συνιστάμενον ἐξ ἑξακοσίων ἀνδρῶν, πάντων Ἑλλήνων, ὑπηρετησάντων ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ρωσσίας, διῃρημένον εἰς δύο λόχους, ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς Πεδεμοντίου συνταγματάρχου ὀνόματι Ταρέλλα. Οὗτως ὁ στρατὸς τῆς εἰσβολῆς, ἦτο εἶδός τις φρουρᾶς, ἐκ τετιμημένων ἀποστράτων, ἀπαρτιζομένης ἐξ ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἓξ ἀνδρῶν, ὧν στρατάρχης διωρίσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας τῆς Κορίνθου ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Ἀνεκοίνωσεν εἶτα τὰς τελευταίας αὐτοῦ πληροφορίας περὶ Ναυπλίου. φρουρίου ὅπερ ἡ ἔνδοξος Βουβουλίνα ἐκ Σπετσῶν, ἀπέκλειε διὰ θαλάσσης ἀπὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα μηνῶν, μετὰ ἀρτερίας, ἣν ἤθελέ τις νομίσει ἀνωτέραν τῶν δυνάμεων αὐτῆς καὶ τοῦ φύλου, εἰς ὃ ἀνῆκεν, ἐὰν ἡ ἄκαμπτος εὐστάθεια τῆς γυναικὸς ταύτης, ἐκτάκτου διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν συζυγικὴν πίστιν, δὲν ἐπεμαρτυρεῖτο ὑπὸ ἀνδρῶν ἀμερολήπτων.

Εἶχον μάθει, ἀπό τινων ἡμερῶν μόνον, ὅτι ὁ «σερασκέρης» Χουρσὶτ πασσᾶς, εὐθὺς ὡς ἔλαβεν εἴδησιν ὅτι ἐπεραιώθη ἡ ἀλλαγὴ τοῦ χαρεμίου αὐτοῦ, ὅπερ ἀπεβιβάσθη τῇ 2 Μαΐου εἰς Πρέβεζαν, ἀπεκάλυψε τὰ κρύφια αὐτοῦ σχέδια. Οὔτε τὴν Θεσσαλίαν, οὔτε τὴν Ἀκαρνανίαν ἔμελλε νὰ προσβάλῃ, ἀλλὰ τὴν Σελλαΐδα. Ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμὴ νὰ καταλάβωσι τὸν ἐχθρὸν σύσσωμον νὰ συλλάβωσι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς Τούρκους ἐπ᾽ αὐτοφόρῳ, νὰ ἀφανίσωσιν αὐτούς, νὰ τοὺς ῥίψωσιν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ χέροντος, νὰ καταφέρωσιν αὐτοῖς τὸ κρίσιμον κτύπημα καὶ ἴσως νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωσιν. Ἀνεχώρησαν, προηγουμένου τοῦ λαβάρου, ἀκολουθοῦντες τὴν διὰ Σικυῶνος καὶ Ἰγίου ὁδὸν εἰς Πάτρας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Μαυροκορδάτος ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, ὅστις ἀπέκλεισε τὸ φρούριον, πάραυτα δ᾽ ἐπεβιβάσθησαν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν ἐκπεπληγμένων διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτῶν τάξιν Τούρκων.

Ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος· ἤθελον πλεύσει εἰς Ἤπειρον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μὴ ὁ Θωμμᾶς Μήτλαν ἀποφανθῇ ὅτι ὁ λιμὴν τῆς Κερκύρας ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Ὀτράντου μέχρι τῆς χώρας τῆς Πελοποννήσου, ὁ Μαυροκορδάτος, ῥίπτων περίλυπον βλέμμα ἐπὶ τῆς ὡραίας θαλάσσης τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾗ ἐκώλυον τὰ τέκνα αὐτῆς νὰ θριαμβεύσωσι, διέταξε νὰ διευθυνθῶσιν εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς νὰ θριαμβεύσωσι, διέταξε νὰ διευθυνθῶσιν εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ἀφίκοντο τὴν μεσημβρίαν τῆς πέμτης Ἰουνίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Χουρσὶτ στρέφει τὰ ὅπλα του κατα τοῦ Σουλίου.—Κατάληψις τῆς Ρέγνιασσας παρὰ τῶν Τούρκων.—Θλῖψις Σουλιωτῶν.—Τιμωρία δύο ὁπλαρχηγῶν.—Κατάστασις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.—Μέτρα καὶ σχέδιον ἀμύνης τῶν Ἑλλήνων.—Ἡ συμπλοκὴ τῆς 29 Μαΐου.—Τ' ἀποτελέσματά της.—Ἡ μάχη τῆς τριακοστῆς.—Φόβοι τῶν Χριστιανῶν.—Συμπλοκὴ τῆς 31 ἀπώλειαι τῶν θέσεών των.—Ἅλωσις τοῦ χωρίου Σουλίου παρὰ τῶν Τούρκων· ἀπώθησις Σουλιωτῶν εἰς Σαμονίβαν.—Τόλμης ἐγχειρήματα.—Θαυμασία ἀφοσίωσις γέροντος Μωαμεθανοῦ.—Ἀμοιβαῖαι ἀπώλειαι.—Ἡ πολεμικὴ τῶν διαμαχομένων.—Μάχη τῆς 1ης Ἰουνίου.—Ἄριξις Χουρσίτ.—Ἔναρξις διαπραγματεύσεων καὶ διακοπὴ αὐτων.—Ἔφοδος τῆς 7 Ἰουνίου.—Τρομερὰ ἀπόρασις τῶν Σουλιωτῶν.—Γενναιότης τῶν γυναικῶν των.—10 Ἰουνίου. ἐπανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν.—12 Ἰουνίου νίκη τῶν Ἑλλήνων· ἁρπαγὴ τοῦ πολεμικοῦ ἵππου τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη.—Λύπη αὐτοῦ.—Ἀνταλλαγὴ διαμαχομένων.—Ἧτα τῶν Τούρκων.—Τοῦρκοι αἰχμάλωτοι.—Ἐπιστροφὴ τοῦ Χουρσὶτ εἰς Ἰωάννινα.—Συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Γαβριὴλ.—Ἀναχώρησις καὶ ἄριξις αὐτοῦ εἰς Λάρισσαν.

Ὁ Θεὸς εἶχεν εἰσακούσει τὴν εὐχὴν τῶν πολεμιστῶν τοῦ Σουλίου. Ὁ Χουρσὶ πασσὰς καθησυχάσας διὰ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, Θωμᾶ Μῆτλανδ, περὶ παρακωλύσεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τοῦ νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ἀπεφάσισε, συμφώνως πρὸς τὰς διαταγάς, ἃς παρὰ τοῦ Σουλτάνου εἶχε εἶχε λάβει, νὰ προσβάλῃ τὸ Σοῦλι πρὶν ἢ διαπεραιωθῇ εἰς Πελοπόννησον. Ὅπως κανονίσῃ δὲ κάλλιον τὰς κινήσεις του, ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὴν Ρέγνιασσαν. Ἡ Ρέγνιασσα ἦν τὸ κύριον σημεῖον τῆς ἐπικοινωνίας Σουλιωτῶν καὶ Ὑδραίων.

Τὸ μόνον ὀχύρωμά της ἦν πύργός τις περιλαμβάνων πεντήκοντα τρεῖς στρατιώτας, διοικουμένους παρὰ τῶν ὁπλαρχηγῶν Κώστα Τίμολα καὶ Λίτσου, καθ' ὧν ἐξεστράτευσαν 4,000 ἄνδρες διοικούμενοι παρὰ τοῦ Ἀχμὲτ Βρυώνη, ἀνεψιοῦ τοῦ Ὀμὲρ πασσᾶ. Ὁ Ἀχμὲτ Βρυώνης εἶχε λάβει διαταγὴν νὰ καταλάβῃ πάσῃ δυνάμει τὴν Ρέγνιασσαν, μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων εἴτε διὰ δωροδωκίας. Μὲ τοιαύτας διαταγὰς ὁ Ἀχμὲτ Βρυώνης ἐξεστράτευσεν ἀμέσως· ἐπειδὴ δ' οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἦσαν ἀρκούντως πολυάριθμοι ὅπως ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ, τοὺς προσέβαλε κατ' ἀρχὰς μὲ δύο πεδινὰ πυροβόλα, ἅτινα ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Οἱ πολιορκούμενοι καλῶς ἀντέστησαν· μετά τινας ὅμως συμπλοκάς, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν δώδεκα Τοῦρκοι καὶ ἐπληγῶθησαν τριάκοντα, τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν προτείναντος χρήματα, οἱ Σουλιῶται, οἵτινες εἶχον ἀπωλέσει ἕνα καὶ μόναν ἄνδρα, συνήνεσαν νὰ συνθηκολογήσωσιν.

Αὐτοὶ ὑπηγόρευσαν τοὺς λόγους τῆς συνθηκολογίας. Ἐζήτησαν νὰ πληρωθῶσι 40,000 τουρκικῶν γροσίων πρὸς ἐξόφλησιν τῆς μισθοδοσίας των κατὰ τὴν πολιορκείαν τῶν Ἰωαννίνων, ὁπόταν ἐπολέμησαν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰσμαὴλ Πασσόμπεη, καὶ τὴν ὁποίαν οὗτος δὲν τοῖς εἶχεν ἐξοφλήσει καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Σοῦλι μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἐφοδίων.

Οἱ ὅροι οὗτοι ἔγένοντο δεκτοὶ καὶ ἀνεχώρησαν. Παρέδωκαν δ' οὕτω θέσιν, ἣν ὡρκίσθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἄχρι θανάτου, χωρὶς οἱ τάφοι τῶν γενναίων ἐκείνων γυναικῶν, αἵτινες ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Πύργου τῆς Ρέγνιασσας τῷ 1802, ὅπως ἀποφύγωσι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἀτίμωσιν, τοῦ νὰ πέσωσιν εἰς χεῖρας Τούρκων, νὰ τοῖς ἐμπνεύσωσι γενναῖόν τι.

Ω ΜΕΓΑ ΠΕΝΘΟΣ ΣΕΛΛΑΙΩΝ, Ω ΓΗΣ ΑΠΕΙΑΟΤΑΝ! ἀνέκρακεν ὁ πολέμαρχος Νότης Βότσαρης, λαμβάνων τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς τῷ ἐκοινοποιεῖτο ἡ συνθηκολόγησις αὕτη. Ἀπηγόρευσε δὲ ἀμέσως εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Ρεγνιάσσας, ἥτις εὑρίσκετο ἐν τῇ γεφύρᾳ τοῦ Ἀχέροντος, ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν Ἁγίαν.

Ἔστειλε ταὐτοχρόνως ἀπόσπασμα ἐκ παλληκαρίων, ὅπως τὴν ἀφοπλίσῃ· ὁ Κώστας Τίμολας καὶ ὁ Κίτσος ἐφυλακίσθησαν αἱ δ' οἰκίαι των ἐχρωματίσθησαν διὰ μέλανος χρώματος, ἀπὸ τῆς στέγης μέχρι τῶν θεμελίων, εἰς δεῖγμα πένθους. Αἱ γυναῖκες των ἔτιλλον τὰς τρίχας των τὸ διαζύγιον ζητοῦσαι.

«Πῶς, ἔλεγον αὗται, νὰ παρουσιασθῶμεν τοῦ λοιποῦ εἰς τοὺς »συντρόφους μας; Μὲ τί μάτια νὰ τοὺς ἰδοῦμεν; Ποία ἐξ ἡμῶν θὰ »τολμήσῃ τοῦ λοιποῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν βρύσιν, ὅπου μὲ περιφρό»νησιν θὰ μᾶς ἀφίνωσι ν' ἀντλῶμεν ὕδωρ; Καθισμένας εἰς τὰς τε»λευταίας θέσεις ἔν ταῖς Ἐκκλησίαις, ὡς λεπρὰς καὶ ἀφωρισμένας, »τίς θὰ μᾶς παράσχῃ τὴν σωτηρίαν;»

Δυστυχῶς! ἀνέκραζον οἱ πατέρες τῶν παραδοθέντων Σουλιωτῶν, «πολὺ ἐζήσαμεν!» Παραφερθεῖσαι ὑπὸ τῆς θλίψεώς των μητέρες τινές, ἀπεκάλυψαν εἰς τὰ ἄνανδρα τέκνα των τὰ στέρνα των. «Ὄνιδος τοῦ γήρατός μου ἐὰν ἠδύνασο νὰ ξαναεισέλθῃς ἐντὸς τῶν »στέρνων αὐτῶν, ἅτινα σὲ ἔθρεψαν, ἀνέκραξε μία ἐξ αὐτῶν, θὰ σὲ »συνεχώρουν, μὲ τήν ἐλπίδα, ὅτι δοκιμάζεις ἅπαξ ἔτι τὴν ζωήν, θὰ »ἀνεβίους ἴσως ἐν τῇ ἐμῇ. Ἀπόθανε λοιπόν, ἢ γενοῦ Τοῦρκος. Ἓν ἀπὸ τὰ δύο σοὶ μένει νὰ ἐκλέξῃς!....» Καὶ τὰ τέκνα λυόμενα εἰς δάκρυα, ἐζήτουν ὅπλα, ὅπως ἀποπλύνωσι τὴν εἰς τὸ ὄνομά των γενομένην ὕβριν. Οὐδέποτε γενναιοτέρα θλῖψις δὲν διεχύθη εἰς τὰ μετέωρα τοῦ Σουλίου.

Δύο ὁλόκληραι ἡμέραι διέρρευσαν χωρὶς οἱ πολεμισταὶ οὗτοι, οἱ ἀτυχεῖς μᾶλλον ἢ ἔνοχοι, ὡς ὑποχωρήσαντες πρὸ τεσσάρων χιλιάδων βαρβάρων, νὰ δεχθῶσι τὴν παρηγορίαν τῶν ἱερέων τοῦ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μανοικτίρμονος Θεοῦ, ὅστις τοῖς ἐπεδαψίλευε μυστικῶς τὰς πρὸς ζωάρκειαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος, ἔνθα ἦσαν ἐγκαταλελειμμένοι ἄνευ ὅπλων καὶ τροφῶν. Οἱ θρῆνοι των θὰ συνεκίνουν βράχους καὶ ἐξήχθησαν μέχρι τοῦ φρουρίου τῆς Ἁγίας, διὰ τῶν ἱερέων οἵτινες ἐγίνοντο οἱ δικηγόροι των παρὰ τῷ πολεμάρχῳ καὶ τῷ συμβουλίῳ τῶν γερόντων.

Δάκρυα περιέλουσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀρειοπαγιτῶν τούτων, οἵτινες πάντες ἐχρημάτισαν στρατιῶται, κατεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐνδόξων πληγῶν. Ὁ Κώστας Τίμολας καὶ ὁ Κίτσος ἀπεμακρύνθησαν εἰς ἔρημα μέρη καὶ ἀπέδωσαν τὰ ὅπλα εἰς τοὺς παραδοθέντας. Μὲ τί ἐνθουσιασμὸν τὰ ἐδέχθησαν! μὲ τί δάκρυα χαρᾶς τὰ ἔθλεψαν! Ἡ πατρὶς τοὺς συνεχώρησε καὶ δὲν ἤργησαν νὰ δείξωσιν, ὅτι διὰ μίαν στιγμὴν ἀδυναμίας δὲν ἔπαυσαν ὄντες ἀντάξιοι τῆς τιμῆς τοῦ νὰ τὴν ὑπηρετῶσιν.

Αἱ τόσον ἐπιθυμητικαὶ ἡμέραι τῶν ἀγώνων προσήγγιζον.

Οἱ Σουλιῶται θὰ εὑρίσκοντο ἀντιμέτωποι τῶν Τούρκων! Ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς, πλήρης Σουλτανικῆς εὐνοίας, ὑψηλοφρώνως προεκήρυττε τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστρέψῃ τοὺς Δωριεῖς τοῦ Σουλίου. Σκυπετάραι ὑπέρ ποτε παμπληθεῖς, εἶχον προσδράμει ὑπὸ τὰς σημαίας, ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἰλλυρικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου. Οἱ Λιάπηδες, Χάσιες καὶ Θεσπρωταὶ συνετάχθησαν τῷ Σουλτάνῳ· καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες πουγγία (τριάκοντα ἑκατομμύρια) εὑρεθέντα, ὡς λέγεται, εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ὅταν οὗτος ἐθανατώθη, ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σουλίου ἐκστρατείαν.

Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης περιώνυμος διὰ τὴν τόλμην του διώκει τὸν στρατὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ, εἰς τὸ γενικὸν στρατηγεῖον τῶν Ἰωαννίνων, ἵνα ἐπιβλέπῃ τὰ ἐξωτερικὰ κινήματα τῶν ἐπαναστατῶν καὶ νὰ συντρέχει εἰς τὰς κινήσεις τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ. Ὁ Ταχὶρ διώκει τοὺς Τοπτσίδας μετὰ τοῦ Ἐλμᾶς-βέη, ὅστις δὲν ἤργησε νὰ λησμονήσῃ τὴν ὑποχρέωσιν, ἣν ἐπιφορτισμένος νὰ διοικῇ τοὺς Μουπαχαίους καὶ τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γκέκας, ἐνῷ δέκα καὶ πέντε πασσάδες καὶ βεζύραι, ὁδηγοῦντες δωδεκακισχιλίους ἄνδρας, θὰ ὑπεβοήθουν τὰς προσπαθείας των. Σώματα ἱππικοῦ ἦσαν προωρισμένα νὰ καταλάβωσι τὰ Ἠλύσια Πεδία ἢ τὴν πεδιάδα τῆς Παραμυθίας· ἀραιὸν πυροβολικὸν μετεκομίζετο δι' ἡμιόνων καὶ ἐπειδὴ χάρις εἰς τὴν εὐσεβῆ προθυμίαν τοῦ Θωμᾶ Μήτλαδ, οὐδεὶς ἀπὸ τῆς θαλάσσης φόβος ὑπῆρχεν, οἱ Τοῦρκοι ἠδύναντο, μὲ στρατὸν ἐκ πλέον τῶν δυσμυρίων μαχητῶν, νὰ καυχῶνται ἐπὶ ταχείᾳ καὶ πλήρει ἐπιτυχίᾳ.

Ἵνα ἐμπνεύσῃ τὸν τρόμον, ὁ σερασκέρης εἶχεν ἀναγγείλει, ὅτι ὁ στρατός του ἀνήρχετο εἰς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν· ἀλλ' ἡ πεπαλαιομένη αὕτη πολεμικὴ πανουργία δὲν ἔκαμεν εἰς τοὺς Σουλιώτας μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν, ἀπὸ τὴν παραχθεῖσαν αὐτοῖς παρ' αὐτῆς τῆς πραγματικῆς δυνάμεως τῶν βαρβάρων.

Τῇ 23 Μαΐου μετὰ γενικὴν ἐπιθεώρησιν ὁ πολεμάρχης Νότης Βότσαρης ὑπενθυμίσας εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὴν δόξαν, ἥτις τοὺς ἀνέμενεν ἀποκρούοντας τὴν πρώτην τῶν Τούρκων προσβολήν, ὑπέδειξεν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν γερόντων τὴν τιμητικήν θέσιν, ἣν ἐπεθύμει νὰ κατέχῃ. Ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ τῆς Γκούρας, κεντρικῆς τοποθεσίας, ἐφ' ἧς ἐσκόπει νὰ προτείνῃ μετὰ ἐννεακοσίων ἀνδρῶν, ὅπως ἐπιβλέπῃ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, καθ' ὅλα τὰ σημεῖα γιγνομένας, καὶ παρέχει βοήθειαν ἐγκαίρως εἰς τοὺς δεομένους αὐτῆς.

Ὑπέδειξεν εἶτα εἰς τοὺς κυριωτέρους ὁπλαρχηγούς, οἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγάς του, τὸν ἰδιαίτερον ἑκάστου προορισμόν. Οὕτως ὁ Νικόλαος Τζαβέλλας, υἱὸς τοῦ Φώτου, πολεμιστοῦ ἀθανάτου μνήμης παρὰ τοῖς Ἠπειρώταις καὶ ὁ Γεώργιος Δράκος, καταγόμενος ἐκ τῶν Δωρικῶν ἐκείνων οἰκογενειῶν, ὧν τὸ ἔνδοξον παρελθόν χάνεται ἐν τῷ σκότει τῆς μυθολογικῆς ἱστορίας, ἔλαβον τὴν διαταγὴν νὰ μεταβῶσιν εἰς Λεβισκέτην, μετὰ χιλίων ἀνδρῶν ἐθισμένων ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν τέχνην τῶν ὅπλων.

Πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν τούτων ἐκαυχῶντο, ὅτι ὑπηρέτησαν ὑπὸ τοὺς Βουρβώνους τῆς Νεαπόλεως καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ὑπὸ τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διοίκησιν τοῦ Γουλιέλμου Βέντιγκ καὶ τοῦ Ριχάρδου Τσώρτζ, οἵτινες τοὺς ἐθεώρουν, ὡς γενναίους, ἐφ' ὅσον εἶχον τὴν ἀγάγκην των. Ἤδη ὅμως ἀπεκηρύττοντο οὗτοι, ὡς στασιῶται, διότι ἐγκαταλείποντες τὸ ἔργον τοῦ μισθοφόρου, ἔχεινον τὸ αἷμα των ὑπέρ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος των.

Ἡ αἰγδυνώδης ὑπεράσπισις τοῦ Ζαβρούκου ἀνετέθη εἰς τὸν Ζυγούραν Τζαβέλλαν καὶ εἰς τὸν Γεώργιον Καραμπίνην, ὑφ' οὓς ἔταξαν χίλια παλληκάρια. Ὁ Τούζης Ζέργας ἐτέθη, μετὰ τριακοσίων Σπαχίδων πρὸς τὸ μέρος τῆς Σκούπας καὶ τοῦ μύλου τοῦ Δάλα, ὅστις κεῖται πλησίον τοῦ Ἀχέροντος, ὅπως ἐπιβλέπῃ τὸ τουρκικὸν ἱππικόν, διασκορπισμένον ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ὁ Νάτσης Φωτομάρας καὶ ὁ Γεώργιος, μετὰ πεντακοσίων στρατιωτῶν κατέλαβον τὸ χωρίον Σερίτσανη. Οὕτω μετὰ τεσσάρων χιλιάδων ἑπτακοσίων πεντήκοντα στρατιωτῶν, ἐν οἷς ἑπτακόσιοι κατ' ἀνώτατον ὅρον ἦσαν Σουλιῶται, ἡτοιμάσθησαν ν' ἀντισταθῶσι κατὰ εἴκοσι δύο χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐν οἷς δέκα καὶ ἑπτὰ χιλιάδες ἦσαν οἱ μαμαχηταί, οἱ δ' ἐπίλοιποι ἦσαν τροφοδόται, ὑπηρέται καὶ Ἰουδαῖοι, οὓς οἱ Τοῦρκοι σύρουσι πάντοτε ὄπισθεν τῶν ὁρδῶν των.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔρως τῆς πατρίδος, ἡ ἕξις τῶν μαχῶν καὶ τῆς νίκης, τοιοῦτοι ἦσαν οἱ σύμμαχοι τῶν Ἑλλήνων, κατ' ἐχθροῦ τριπλασίως ὑπερτέρου τῶν δυνάμεων, ἃς οὗτοι ἠδύναντο νὰ ἀντιτάξωσι. Χωρὶς νὰ πλανῶνται ὑπὸ τῶν τολμηρῶν ἐλπίδων, διότι ἐγνώρισαν ἐπίσης καὶ τὴν δυστυχίαν, οἱ γέροντες τοῦ Σουλίου, πεπισμένοι, ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διατηρήσωσι πάσας αὐτῶν τὰς θέσεις ἀπέναντι πλήθους αὐξηθησομένων ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀντιστάσεις, ἃς θὰ συνήντων, κατήρτισαν σχέδιον συγκεντρώσεως ἐν περιπτώσει ἥττης.

Τὸ σχέδιον τοῦτο συνίστατο εἰς τὴν ὑποχώρησιν. μετὰ προηγουμένην διαφιλονείκησιν τοῦ ἐδάφους βῆμα πρὸς βῆμα, ἀπὸ βράχου εἰς βράχον, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, ἔσωθεν τριγώνων σχηματιζομένων ὑπὸ τοῦ χειμάρρου τσῦ Σαμονίβα, τοῦ ποταμοῦ Ἀχέροντος καὶ τῆς Ἐλώπης τοῦ ὄρους Βοῦτζε, ἐφ' ὧν τὸ στενὸν τοῦ Ἀδα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίκου στηρίζεται. Προσβαλλόμενοι ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ, θὰ κατέφευγον εἰς Κιάφαν, τὸ τελευταῖον προπύργιον τῆς πατρίδος, ὑφ' ὃ οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ ταφῶσι.

Τοῦ σχεδίου τούτου ἀνακοινωθέντος εἰς τοὺς ὁπλαρχηγούς, μετέβησαν οὗτοι εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῖς ὑποδειχθείσας θέσεις, ἀφοῦ πρότερον ἐπεκαλέσθησαν διὰ νηστειῶν καὶ προσευχῶν, τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ τῶν μαχῶν. Ἐξήκοντα δὲ ἄνδρες κατελήφθησαν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν γερόντων μεθ' ὃ οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἀνεχώρησαν συνοδευόμενοι οἱ πλεῖστοι παρὰ τῶν γυναικῶν των, φερουσῶν τὰς τροφάς, συνειθισμένων δὲ νὰ τοὺς βοηθῶσι κατὰ τὰς μάχας γεμίζουσαι τὰ ὅπλα των· διότι τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶχον πολλὰ ὅπλα ταὐτοχρόνως. Ἀφιχθέντες εἰς τὸ καταφύγιόν των ἠσχολήθησαν νὰ τὰ ὀχύρώσωσιν ἀσκούμενοι ταὐτοχρόνως εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸν χορὸν τὴν πάλην καὶ τὸν δίσκον.

Τὰ παλληκάρια τοῦ Νάτση Φωταμάρα ἐξήρχοντο ἀκριβῶς ἐξ ἑνὸς τῶν γυμνασίων τούτων, ὁπόταν κραυγὴ χαρᾶς ἠκούσθη ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ζαγώρας. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν Σκυπετάρων, ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ πασσᾶ Ὀμὲρ Βρυώνη προεχώρει, ὅπως τοῖς ἐπιτεθῇ. Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο ψάλλοντες τὸ πολεμικὸν ᾆσμα : «Δεῦτε παῖδες» Ἑλλήνων ! Μόλις δὲ εἶχον τελειώσει τὸ ᾆσμα τοῦτο καὶ οἱ Τοῦρκοι προβαίνοντες ἀπὸ τὸ στενὸν Βαριάδι τὴν πρωΐαν τῆς 20, ἤρχισαν τὸ πῦρ μᾶλλον πρὸς δοκιμὴν ἢ ὅπως σοβαρῶς πολεμήσωσιν ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀκινησίας τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν, οἵτινες ἔμενον μακρόθεν, μὴ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν συμπλοκήν.

Οὕτως ἔκρινον οἱ Σουλιῶται ὁπλαρχηγοί, οἵτινες εἶχον εἰδοποιηθῇ κατὰ τὴν νύκτα ὅτι ὁ Σερασκέρης Ὀμὲρ πασσᾶς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τοὺς προσβάλῃ τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πλείστων σημείων ταὐτοχρόνως ὅπως ἀποπλανήσῃ τὴν προσοχήν των καὶ δυνηθῇ οὕτω νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ κέντρου τῶν Σουλιωτῶν ἡρώων.

Χωρὶς νὰ παράσχωσι πλήρη πίστιν εἰς τὴν ἄσκησιν ταύτην, ἥτις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ στρατήγημα διὰ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θέσεις των, οἱ Σουλιῶται ἀρχηγοί, βέβαιοι ὄντες, ὅτι εὑρίσκοντο εἰς τὰς παραμονὰς σπουδαίων γεγονότων, ἔσπευσαν διὰ πυρῶν ἀναφθεισῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων, νὰ ἀναγγείλωσι τὴν ἄφιξιν τῶν Τούρκων, νὰ εἰδοποιήσωσι διὰ πεζοδρόμων τὰ διάφορα στρατόπεδά των. Εἰδοποίησαν ταὐτοχρόνως τὸν ταξιάρχην Κυριάκον, ὅστις διώκει τοὺς Μανιάτας φρουρῶν τὸ Φανάρι, νὰ προφυλάσσηται, καθότι εἶχον ἀνακαλύψει ὅτι οἱ Χαμίδαι τῶν Μαργαριτων εἶχον σκοπὸν νὰ τὸν προσβάλωσιν εὐθύς, ὡς αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἤρχιζον ἐν Θεσπρωτίᾳ Τὸ ἔνστικτον εἶναι ὁ ἄριστος ὁδηγός, διότι ἐκπηγάζει ἐκ φυσικῆς ἐμπνεύσεως· οὕτως οἱ Σουλιῶται, κρίνοντες τὰς κινήσεις τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξετέλουν σχέδιον ἀνακοινωθὲν τῷ Χοορσὶτ πασσᾷ παρὰ χριστιανῶν ἀναξίων τοῦ ὀνόματος τούτου, εἶχον προμαντεύσει τὸ σχέδιον τῶν ἐχθρῶν των.

Τὴν 29 Μαΐου, προσβληθέντες ἐν Γκούρᾳ, ἐν Σεριτσάνῃ, ἐν Ζαβράκῳ καὶ Λιβισκέτῃ, παρὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐβάδιζον, διὰ τῶν μονογραμμάτων «Βασιλεὺς Γεώργιος» μετὰ τοῦ ἀγγλικοῦ στέμματος, ἀνεδείχθησαν παντοχοῦ νικηταί.

Θὰ ἦτο δυσχερὲς νὰ καταστήσωμεν γνωστὰς ἐν λεπτομερείᾳ τὰς ἀνδραγαθίας τὰς διακρινούσας τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρομεν τὴν κυριωτέραν, παρατηροῦντες, ὅτι ἡ συμπλοκή, ἥτις ἄρχισε περὶ τὸν ὄρθρον ἐν Λιβινίτῃ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν Τζαβέλα καὶ Δράκου, οὓς ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης προσέβαλε διὰ πέντε χιλιάδων, ἀνδρῶν, διήρκει πρὸ ἓξ ὡρῶν μετὰ λύσσης, ὁπόταν τοῦ Τζαβέλλα κατορθώσαντος νὰ προσβάλῃ ἐκ τῶν πλευρῶν τὴν τουρκικὴν φάλαγγα, τοῦ δὲ συντρόφου του προσβάλλοντος αὐτὴν κατὰ μέτωπον, οἱ Ποζίδι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καταλιπόντες τετρακοσίους τριάκοντα ὀκτὼ νεκροὺς καὶ ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους πληγωμένους.

Ὁ Ἄγο Βεσσιάρης δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τοῦ πολεμάρχου Νότη Βότσαρη, ὅστις τὸν ἀπώθησε φονεύσας τριακοσίους τῶν στρατιωτῶν των. Ἐν τούτοις τοῦ Ταχὴρ Ἀβᾶ προσδραμόντος εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Βεσσιάρη μετὰ 4,000 στρατιωτῶν, ὁ ἀγὼν ἐπανελή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φθη. Ἦν τότε ἡ δευτέρα μετὰ μεσημβρίαν, ὁ δὲ πολέμαρχος προσλαβὼν ἐπικουρίαν τριακοσίων παλληκαρίων παρὰ τοῦ Φωταμάρα ἐπετέθη κατὰ τῶν βαρβάρων μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε κατώρθωσε νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ δώδεκα σημαίας καὶ δύο πυροβόλα. Τέλος κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, οἱ Μωαμεθανοί, ἡττηθέντες πανταχοῦ ἀπεσύρθησαν μετ' ἀπωλείας χιλίων τριακοσίων ἀνδρῶν, φονευθέντων ἢ πληγωθέντων καὶ δέκα ὀκτὼ σημαιῶν, ἃς αἱ Ἑλληνίδες, αἱ παροῦσαι εἰς τὴν μάχην, ἔφερον ἐν θριάμβῳ εἰς Σούλιον, ὅπου ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τῶν γερόντων καὶ τοῦ κρότου τῶν πυροβόλων τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Μεθ' ὅλα τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἥτις ἐκήδευεν εἰς τοὺς Σουλιώτας τριάκοντα μόνον ἄνδρας φονευμένους ἢ πληγωμένους, ἐννόησαν οὗτοι καλῶς ὅτι, τοῦ ἐχθροῦ διαθέσαντος κατὰ τὴν μάχην μόνον 6 ἕως 7 χιλιάδας ἀνδρῶν, εἶχον νὰ ὑπερπηδήσωσιν ἀναριθμήτους ἔτι κινδύνους. Τὰ νυκτερινὰ πυρὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐκάλυπτον τὰ ὄρη τὰς κοιλάδας, τὰς χαράδρας καὶ τὰ χείλη τῶν κρημνῶν. Ἐν μέσῳ τῶν σκιῶν τῆς νυκτὸς ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν Τούρκων, ἀπαντώντων εἰς τοὺς δερβίσας των, καὶ ἐπικαλουμένων τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν Μωάμεθ, καὶ οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων των ἀνυπομονούντων ν' ἀκούσωσι τὸ σημεῖον τῆς μάχης.

Οἱ ἦχοι καθίστων τοὺς κρότους τούτους φοβερωτέρους καὶ οἱ Ἕλληνες πιστεύοντες, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπίστων, μέγας ἤδη, εἶχεν αὐξήσει ἀπὸ τῆς προτεραίας, δὲν ἠδυνήθησαν, καίτοι γενναιότατοι, ν' ἀποφύγωσι τὸν φόβον ἐκεῖνον, ὃν ὑφίσταντο ἐνίοτε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνδρειότατοι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης αἱ κλονούμεναι χεῖρές των ἐκράτουν μόλις τὸ ὅπλον, ἦσαν μελαγχολικοί· ἀναστεναγμοὶ διέφευγον τὰ καίοντα στήθη των, ὁπόταν ἀνυψούμενοι διὰ τῆς σκέψεως «πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ἰσχυρῶν», οἱ πολεμισταὶ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ἤρξαντο προσευχόμενοι, ἀνυψοῦντες ἱκετευτικῶς τὰς χεῖράς των πρὸς τὸν οὐρανόν, πεποικιλμένον δι' ἀστέρων δεικνυόντων τὴν πάροδον τῆς νυκτὸς καὶ ἐδέοντο γονατισμένοι πρὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Σταυροῦ, πρὸς τὸν «ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Θεόν», νὰ τοῖς παράσχῃ τὸ ἀναγκαῖον θάρρος, ἵνα νικήσωσι καὶ ἀποθάνωσιν ἐνδόξως.

Οὐδεμία φιλόδοξος ἰδέα συνανεμίγνυτο πρὸς τὰς αἰτήσεις των· ἡ μόνη εὐχή των ἦν νὰ «ζήσωσιν ἢ νὰ ἀποθάνωσι διὰ τὸν Σταυρόν» λεπτὴ αὖρα ἐκίνει τὰ νέα φυλλώματα τῶν μικρῶν ἀλσῶν τῆς Θεσπρωτίας, οἱ δὲ Σουλιῶται αἱ δεήσεις των εἰσηκούσθησαν παρὰ τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐθὺς ἐλπὶς ἐνεψύχωσε τὰς γενναίας καρδίας των. Τῇ προσκλήσει τῶν ἀρχηγῶν των ἐκάθησαν διῃρημένοι κατ' οὐλαμούς, ὅπως δειπνήσωσιν.

Αἱ ἀμαζόνες τοῦ Σουλίου ἐκόμισαν αὐτοῖς τροφάς, ὑδρίας πλήρεις ὕδατος, πολεμοφόδια. Ἑκάστης δ' αὐτῶν εἶτα εὐλαβῶς ἀσπασθείσης τὴν χεῖρα συζύγου ἢ ἀδελφοῦ, ἀπεχώρησαν ἅπασαι ὁμοῦ φέρουσαι ἐπὶ τῶν ὤμων τοὺς πληγωμένους. Οὕτως εἶχε διατάξει ὁ πολεμάρχης Νότης Μπότσαρης, ὅστις προβλέπων, ὅτι ὁ πόλεμος ἐλάμβανε τρομερὸν χαρακτῆρα, εἶχε παραγγείλει εἰς τὰς γυναῖκας ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὰ ἀπόκρημνα μετέωρα τῆς Κιάφας.

Ἐν τούτοις φάλαγξ ἐκ πέντε χιλιάδων Τοξίδων Ὀθωμανῶν. διοικουμένη παρὰ τοῦ Ταχήρ, ἐπωφελουμένου τοῦ σκότους, προεχώρισε ἐν σιγῇ πρὸς τὸ μέρος τῆς Γκούρας, ὅπου ἐπεφάνη περὶ τὸν ὄρθρον τῆς 30 Μαΐου. Ὁ ἀρχηγός των, ὅστις ἐγίνωσκε καλῶς τὸν τόπον, ὑπολογίσας, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ κέντρον τοῦ Σουλίου, ἂν κατέβαλλε τὸ κέντρον τῆς ἀμύνης τὸ παρὰ τοῦ Μπότσαρη προασπιζόμενον, εἶχε διευθυνθῇ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο καὶ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα πρὸς ἐπιτυχίαν τσῦ σχεδίου του.

Ἐφιλοδόξει μίαν νίκην, τόσον μᾶλλον, ὅσον ὁ Ὀμὲρ πασσᾶς Βρυώνης οὐδὲν ἠδυνήθη κατὰ τῶν Χριστιανῶν τὰς δύο προηγουμένας ἡμέρας. Ὑπενθυμίζων εἰς τοὺς Τοξίδας του, ἀνδρικῶς τὰς μάχας, ἃς συνῆψαν πρὸς τοὺς Σαυλιώτας οἱ πατέρες των καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἀπὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν, ὁ Ταχὴρ ἀνέκραξε, δεικνύων αὐτοῖς τοὺς βράχους τοῦ Σουλίου:

«Ἰδοὺ αἱ βράχοι αὐτοί, βαμμένοι μὲ τὸ αἷμα τῶν Μωαμεθανῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»ὑπενθυμίζοντες εἰς σᾶς τόσας χῆρας καὶ ὀρφανά, τὰ ὁποῖα κλαίει »ἡ Ἀλβανία, Ἡ πατρὶς πενθηφοροῦσα ζητεῖ ὑφ' ἡμῶν ἐκδί»κησιν».

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας οἱ Σκυπετάραι ρίπτοντες μακρὰν αὐτῶν τὴν θήκην τῶν ξιφῶν των καὶ κρεμῶντες εἰς τὴν ράχην τὸ ὅπλον των ζητοῦσι νὰ ἐχορμήσωσιν εἰς ἔφοδος. Οἱ δερβῖσαι, μὲ τὸ Κοράνιον εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὴν σπάθην εἰς τὴν ἑτέραν, πληροῦσι τοὺς ἄνδρας τῶν κραυγῶν «γιὰ γαζῆ γιὰ σεδίδ», ἢ νικητὴς ἢ μάρτυς· καὶ πάντες μὲ τὸ μαχαίρι εἰς τὸ στόμα ἐφορμῶσι κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Οὗτοι εὐπειθέστεροι καὶ καλῶς ἐνεδρεύοντες τοὺς ὑπεδέχοντα διὰ τόσον εὐθυβόλου πυρός, ὥστε τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ ὑποχωρήσωσι. Χωρὶς νὰ τρομάζωσιν οἱ Τοῦρκοι συναθροίζονται ἐκ νέου πέριξ τοῦ Ταχάρ. ἐξερεθίζονται, ἐνθαρρύνονται καὶ ἐπιτίθενται καὶ πάλιν· τετράκις δὲ ἐπιτεθέντες καὶ ἀποκρουσθέντες ἤρξαντο ἀποχωροῦντες συμφώνως πρὸς τὴν συνήθειαν, ἥτις ἐπιτρέπει τὴν ὑποχώρησιν μετὰ τέσσαρας ἀτυχεῖς ἐφόδους, ὁπόταν ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, μαθὼν τὴν θέσιν των προσέδραμε μετὰ πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς βοήθειάν των. Δίνει καιρὸν εἰς τοὺς τοξίδας νὰ συγκεντρωθῶσι καὶ διὰ τῆς φάλαγγός των, εὐπειθεστέρας καὶ μεθοδικώτερον ὁδηγουμένης, ἐπιτίθεται τακτικώτερον κατὰ τῶν Σουλιωτῶν.

Ἡ θέσις, μεθοδικῶς διαφιλονικουμένη, προσβαλλομένη καὶ ὑπερασπιζομένη μετὰ γενναιότητος, καταλαμβάνεται ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν διαμαχομένων, οἵτινες ἀπεκάλυψαν ἔκτακτον γενναιότητα, ὅπως διατηρήσωσι καὶ ὅπως καταλάβωσι τὸ μικρότερον τεμάχιον βράχου μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ μεσημβρίαν, καθ' ἣν ὁ πολεμάρχης Νότης Μπότσαρης παρετήρησεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατορθώσαντες νὰ τὸν ὑπερφαλαγγίσωσιν ἠπείλουν τὰ ἀριστερά των.

Ἠναγκασμένος νὰ ὑποχωρήσῃ ἀποσύρεται ἐν καλῇ τάξει μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Βουτζέ, ἐκεῖθεν δὲ μέρος τῆς φάλαγγός του ὁδηγῶν εἰς τὸ χωρίον Μουργά, εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἡ ἀτραπὸς ἄρχεται στρεφομένη πρὸς δυσμάς, πρὸς ψιλὸν χωρίον Σοῦλι, ἐτοποθέτησε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ στρατοπεδαρχεῖον του εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἥτις δεσπόζει τοῦ στενοῦ.

Ἡ μάχη παύει τὴν στιγμὴν ταύτην. Ὁ κόπος τῆς ἡμέρας, τὰ ὅπλα, ὡς ὁ σίδηρος ἤναψεν, αἱ φυσικαὶ ἀνάγκαι τῶν στρατιωτῶν ἀναστέλλουσι τὴν μανίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἀσθμαίνοντες καὶ διαβιβρωσκόμενοι ὑπὸ καυστίνης δίψης, οἱ Σουλιῶται ἀπομακρυνθέντες τῶν πηγῶν βλέπουσι τοὺς ἐχθροὺς στρατοπεδεύοντας πέριξ τῶν βρύσεων τούτων, ἐν αἷς ἀδυνατοῦσι πλέον νὰ σβέσωσι τὴν δίψαν των.

Θανάσιμος σιγὴ βασιλεύει. Εἰς ἐπίμετρον τῆς θλίψεως ἀκούουσι τοὺς βαρβάρους ψάλλοντας τὸν ὕμνον, ὅστις ἄρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων τούτων τοῦ Κορανίου : «ἡ νίκη προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ.» Γογγύζουσι, δέονται, καθικετεύουσι τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς αὐτοῖς καὶ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τῆς μανίας τῶν «ἀπίστων Ἀσσυρίων». Ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ σταγόνας τινὰς ὕδατος, ὁπόταν στρατιῶται τινὲς ἀγγέλλουσιν, ὅτι παρετήρησαν ἀτμοὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων τοῦ Σουλίου.

Πάντων τὰ βλέμματα στρέφονται πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Κουγκίου, περικυκλουμένην ὑπὸ νεφῶν. Οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι παύουσι φυσῶντες· ὁ ἀὴρ καταστὰς πνιγηρὸς κάμνει νὰ ῥέωσι ποταμοὶ ἱδρῶτος ἀπὸ τὰ καταπεπονημένα μέλη τῶν στρατιωτῶν· τὰ σύννεφα συμπυκνοῦνται, ὁ κεραυνὸς βροντᾷ, ἡ ἀστραπὴ διαλευκαίνει τὸ μέτωπον τῶν ὀρέων, σχίζει τὴν θύελλαν, ἥτις ἐκρήγνυται εἰς χειμάρρους βροχῆς. Κραυγὴ χαρᾶς ἀκούεται, ὁ χριστιανικὸς στρατὸς ἐπανέρχεται· εἰς τὴν ζωήν ! Οἱ στρατιῶται προτείνοντες τὸ φέσιόν των συναθροίζουσι τὴν βροχήν.

Τὴν δεκάτην τῆς ἑσπέρας ὁ οὐρανὸς ἐπανέλαβε τὴν διαύγειάν του καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου ψάλλοντες τὸ «Τρισάγιον» ἀναγκάζουσι τὰς ἠχοῦς νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ ὄνομα τοῦ Τρισαγίου Θεοῦ. Οἱ στρατιῶται ἐκαθάριζον τὰ ὅπλα των καὶ ἐξήραινον τὰ ἐνδύματά των εἰς τὰς ἀναφθείσας πυράς, ὁπόταν οὐλαμὸς γυναικῶν τῆς Ἁγίας παρασκευῆς παρουσιάσθη εἰς τὰς προφυλακάς. Ἐζήτουν αὖ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται τὴν τιμὴν νὰ συμπολεμήσωσι μετὰ τῶν ἀδελφῶν των· ὁ δὲ πολέμαρχας εἰσακούσας τὰς αἰτήσεις των τοῖς παρεχώρησε τὴν θέσιν τῆς Σαμονίδας, πρὸς ἣν θὰ ὑπεχώρουν, ἂν ἀποθοῦντο παρὰ τοῦ ἐχροῦ. Ἀπεσύρθησαν οὕτω ἔσωθεν τοῦ τριγώνου τῶν θέσεων, ἃς ὡρκίσθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσι μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς των. Ἀνετέθη δ' αὐτοῖς ταὐτοχρόνως νὰ παραλάβωσι τοὺς τραυματίας, ἀνερχομένους εἰς δέκα καὶ ὀκτώ· οἱ Χριστιανοὶ δέ, διαμοιρασθέντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτός, ἠδυνήθησαν ν' ἀπολαύσωσιν ἐπαρκοῦς ὕπνου, ὅπως ἀναπαυθῶσιν ἀπὸ τῶν κόπων τῆς προτεραίας.

Ὁποῖος ὕπνος! Οἱ Σουλιῶται δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐλπίσωσιν ἀνάπαυσιν, παρὰ ἐν τοῖς κόλποις τῆς νίκης ἢ ἐν τῷ ἀσύλῳ τῶν τάφων. Ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς, ὅστις εἶχεν ὁρκισθῆ νὰ τοὺς καταστρέψῃ, ἔπεμψε τῷ Ὀμὲρ Βρυώνῃ πολυπληθεῖς ἐπικουρίας. Οὕτω δὲ ὁ στρατὸς τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἀνελθὼν εἰς ἕνδεκα χιλιάδας μαχητὰς διηυθύνθη τὴν 31 Μαΐου κατὰ τοῦ χωρίου Μουργᾶς ὑπερασπιζομένου παρὰ δύο χιλιάδων τριακοσίων ἑξήκοντα Ἑλλήνων.

Ἅμα τῷ ὄρθρῳ ὁ ἀρχηγὸς τῶν βαρβάρων ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς μάχης πυροβολῶν διὰ δέκα καὶ ὀκτὼ πυροβόλων, ἅτινα κατώρθωσε τὴν νύκτα νὰ παρατάξῃ. Χωρὶς νὰ ταραταχθῶσιν ἐκ τοῦ θορύβου, ὃν ἐποίει κακῶς διευθυνόμενον πυροβολικόν, οἱ Ἕλληνες ἀκράδαντοι, ὡς οἱ βράχοι των, ἀνέμενον ἀκίνητοι τοὺς Τούρκους νὰ προσβάλωσι τὰς θέσεις των. Οὗτοι ἀναθαρρήσαντες ἐκ τῆς στάσεως ταύτης ἣν ἐξέλαβον ὡς ἀποτέλεσμα φόβου, προχωροῦσι καὶ τότε μόνον ἀναγνωρίζουσι τὴν πλάνην των, ὁπόταν βλέπουσι πίπτοντας τριακοσίους τῶν ἀρίστων στρατιωτῶν των, ὡς καὶ τοὺς δερβίσας, οἵτινες τοὺς ἐνεψύχουν κραυγάζοντες Ἀλλάχ, ῥίπτοντες χῶμα κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ καιρὸς τῶν θαυμάτων παρῆλθε πρὸ πολλοῦ διὰ τοὺς Τούρκους, δι' ὃ καὶ ὁ Ταχὴρ Ἀβᾶς, ὅστις ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κορανίου ὅσον καὶ ὁ κύριός του ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς, ἀφίσας τὴν φροντίδα εἰς τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Σουλιωτῶν ἐπ' αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ τοὺς ὑπερφαλαγγίσῃ διὰ ταχυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τάτου κινήματος. Λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς χιλιάδας Τοξίδας ἔκαμε κύκλον πολλῶν μυλίων διὰ μέσου τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων μέχρι Στρετέτσας, ἣν κατέλαβε.

Κύριος τοῦ στενοῦ τούτου κατώρθωσε διὰ τῶν χειρῶν νὰ ἀνασύρῃ ἓν πυροβόλον ἐπὶ ὑψώματος δεσπόζοντος τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κιάφας. Διὰ κινήματος δὲ ἀποτόμου καὶ ἐπιτηδείως ὑπολογισμένου εἰσώρμησεν εἰς τὸ χωρίον Σοῦλι, ὅπερ κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ.

Πληροφορηθέντες τὸ κίνημα τοῦτο, ὅπερ θὰ τοὺς ἔθετεν ἐντὸς δύο πυρῶν, οἱ Σουλιῶται σπεύδουσι νὰ ἐκκενώσωσι τὸ Μουργᾶς. Ἡ στιγμὴ ἦν κρίσιμος, ὁ ἐχθρός, ὅστις εἶχε μάθει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ταχήρ, προστρέχων διὰ τῆς εὐθυτέρας ὁδοῦ κατήρχετο ἐκ πάντων τῶν σημείων πρὸς τὸ Σοῦλι. Οἱ Χριστιανοὶ φθάνουσιν αὐτόσε ταὐτοχρόνως, καὶ τρομεραὶ κραυγαὶ συγκλονοῦσι τοὺς ἀέρας.

Κτυπῶντας ἀναμίξ, μὲ τὸ ὅπλον, μὲ τὸ ξεῖφος ἀνὰ χεῖρας καὶ συχνὰ σῶμα πρὸς σῶμα ὑπὸ τὰς κραυγὰς «Χριστός». «Μωάμεθ». Οἱ βάρβαροι ἀπωθοῦνται. Τετράκις πέρνουσι καὶ χάνουσι τὸ Σοῦλι· οἱ πυροβοληταὶ καὶ τὸ πυροβόλον, ὅπερ ὁ Ταχήρ εἶχεν θέσει εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ὀρέων κατακρημνίζονται εἰς τὰς ἀβύσσους. Εἰς τὴν θέαν ταύτην οἱ Τοῦρκοι, ἔκπληκτοι, δὲν κρατοῦνται πλέον.

Παραφερόμενοι ὑπὸ μανίας ἐπιπίπτουσι μεθ' ὁρμῆς κατὰ τοῦ Σουλίου· οὔτε τὰ τεμάχια τῶν βράχων, ἅτινα αἱ γυναῖκες ῥίπτουσιν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων, οὔτε οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων, οὔτε τὸ πῦρ συγκρατεῖ πλέον τὴν ὁρμήν των. Θέλοντες νὰ καταλάβωσιν ἔδαφος πατῶσιν ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν συντρόφων των· πιέζουσιν· ὠθοῦσιν ἀποδιώκουσι τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες ἀπωθοῦνται οὕτω πέραν τοῦ χειμάρρου τῆς Σαμονίβης, ὃν εἶχον ὁρκισθῇ νὰ ὑπερασπισθῶσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς.

Εἰσελθόντες θαρραλέως εἰς τὸ εὐρὺ αὐτὸ στένωμα, ἐν τῷ βαθεῖ τοῦ ὁποίου ἔρρεον ἀναπηδῶντα τὰ ψυχρὰ ὕδαααα τῆς θυέλλης τῆς προηγουμένης νυκτός, οἱ Τοῦρκοι, ἐνισχυθέντες παρ' ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, ὁδηγουμένων παρὰ τοῦ Ἐλμᾶς Βέη καὶ τοῦ Σούλτζιο Γκωρζᾶ, ἐπετέθησαν μετὰ τοσαύτης μανίας, ὥστε οὐδέποτε ἀπελπι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σία ὑπῆρξε παρομοία πρὸς τὴν τῶν μαχητῶν ἐκείνων. Οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο πολλαπλασιαζόμενοι κατ' ἀντίστροφον λόγον τῶν ζημιῶν, ἃς ὑφίσταντο καὶ θανάσιμος σιγὴ ἐβασίλευεν εἰς ταγματά τινα, ἅτινα ἀλληλοβοηθοῦντο.

Αἱ Σουλιώτισσαι, ἔνοπλοι προσδραμοῦσαι ἀναμίγνυνται ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῶν παλληκαρίων, τὰ ὁποῖα ἠλεκτρίζουσιν ἐξορκίζοντες αὐτὰ νὰ πολεμήσωσι καὶ ν' ἀποθάνωσιν, ὡς ἥρωες, ἐνῷ καλλαὶ κόραι, φέρουσι ἀναψυκτικά, κορέννυσαι τὴν δίψαν των, καὶ διανέμουσιν αὐτοῖς πολεμοφόδια, παραλαμβάνουσαι δὲ τοὺς πληγωμένους τοὺς μεταφέρουν εἰς μέρη θεωρούμενα ἀπρόσιτα. Ἡ φωνὴ τῶν Δωριέων ἀμαζόνων, βροντώδης, ὡς ἦχος τῆς σάλπιγγος, καλοῦσα ὀνομαστὶ τοὺς συζύγους, τοὺς ἀδελφοὺς ἢ τοὺς υἱούς, τοῖς ἐπαναλέγουν τὸ καθῆκον των καὶ τὴν ἐπιγενησομένην εἰς τὰς οἰκογενείας των ὕβριν. ἂν ἀπωλέσωσι τὴν θέσιν, ὑπερτάτην καὶ ἐσχάτην ἐλπίδα τῆς πατρίδος, ἣν ὡρκίσθησαν νὰ ὑπερασπισθῶσι διὰ τοῦ αἵματός των. Ἐνοῦσαι τὸ παράδειγμα πρὸς τοὺς λόγους ἀναμίγνυνται εἰς τὰς τάξεις τῶν πολεμιστῶν καὶ διπλασιάζουσιν οὕτω τὸ θάρρος αὐτῶν· πάντοτε τὰ κτυπήματα παρέχουσιν ἀποτέλεσμα καὶ οὐδέποτε ἡρωϊκωτέρα ἀφοσίωσις, οὐδέποτε παρομοία πρὸς τὸν θάνατον περιφρόνησις ἀνεφάνησαν εἰς τὰ τέκνα τοῦ Σουλίου, ἅτινα κατώρθωσαν, χάρις εἰς θαύματα ἀνδρείας, νὰ ὑποχρεώσωσι τὸν ἐχθρὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεώς του.

Ἡ συμπλοκή, ἀρξαμένη τὴν τρίτην ὥραν τῆς πρωΐας ἔληξε τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ὑπερβολικὴ τῆς ἡμέρος θερμότης ἀναφαινομένη, ἤτοι τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν, κατέστησε τὰ ὅπλα, ἅπερ θερμαθέντα ὑπὸ συνεχοῦς πυροβολισμοῦ, παντελῶς δύσχρηστα. Οἱ στρατιῶται ἀμφοτέρωθεν ἓν μόνον ἐζήτουν : ἀνάπαυσιν. Οἱ Τοῦρκοι ἀπεμακρύνθησαν οὕτω ὑπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ χειμάρρου τῆς Σαμονίβας παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν τοὺς νεκρούς των καὶ τοὺς πληγωμένους των, ἐνῷ μικραὶ ἐπὶ μέρους συμπλοκαὶ περὶ διαφόρους μεμονωμένας τοποθεσίας ἐξηκολούθουν.

Ὁπόταν οἱ Χριστιανοὶ ἐγκατέλιπον τὸ τελευταῖον, τὸ χωρίον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σουλι, ἑβδομήκοντα παλληκάρια ἐπέμενον νὰ παραμένωσιν ἐντὸς δύο ὀχυρωμένων οἰκιῶν, ἃς εἶχον ἀποφασίσει νὰ ὑπερασπισθῶσιν, ἵνα οὕτω ἀπασχολήσωσιν ἐν μέρει τὸν ὑπεράριθμον ἐχθρὸν ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως αὐτοῦ κατὰ τῶν τριῶν χιλιάδων, τῶν συγκεντρωμένων ἐν Σαμονίβᾳ. Ὁ Ἀθανάσιος Δράκος ἀδελφὸς τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Γεωργίου, εἶχεν ἐπίσης ὀχυρωθῇ, μετὰ τριάκοντα ἀνδρῶν, ἐν τῇ ἰδίᾳ του οἰκίᾳ, κειμένῃ ἐπί τινος ὑψώματος πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου,

Ἐμάχοντο οὗτοι ἀπὸ τῆς δεκάτης πρωϊνῆς ὥρας κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν Σκυπετάρων, οἵτινες εἶχον ἀποσπασθῇ, ὅπως τοὺς προσβάλωσιν. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ἀπελπισθεὶς νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς ἐν Σαμονίβᾳ καταφυγόντας, ἐξέπεμψε καὶ ἄλλας δυνάμεις κατ' αὐτῶν. Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα οὗτοι θὰ κατώρθουν εἰσέτι ν' ἀντισταθῶσιν, ἂν ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης δὲν ἀπεφάσιζε νὰ τοὺς κανονιοβολήσῃ.

Βλέποντες προχωροῦν τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐννοοῦντες, ὅτι θὰ ἐθάπτοντο ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν, ἅτινα ὑπηρησπίζοντο, δύο τῶν φρουρῶν τούτων ἐξῆλθον μὲ τὸ ξίφος ἀνὰ χεῖρας καὶ κατώρθωσαν νὰ διανοίξωσι δίοδον διὰ τῶν ἀπίστων, οἵτινες πρὸ τοσούτου θάρρους δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὴ ἀποπέμψωσι κραυγὴν θαυμασμοῦ.

Μία καὶ μόνη φρουρὰ παρέμενεν εἰς τὴν θέσιν της καὶ πᾶν μέσον φυγῆς τῇ ἦν ἀπολύτως ἀδύνατον. Ὁπόταν συμφώνως πρὸς τὸ πολεμικὸν ἔθιμον παρὰ τοῖς Σκυπετάροις, ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ἐφοδίων προφέρουσα τὸν ἐν χρήσει τύπον : «Μπέσσα γιὰ μπέσσα.» Οὕτω δ' ἐξελθόντες οἱ Σουλιῶται μετέβησαν εἰς Κολῶνι, συνενωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν των.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς «μπέσσης, διδόμενον μεθ' ὑποσχέσεως ἀμοιβαιότητος μεταξὺ Σουλιωτῶν καὶ Σκυπετάρων, τέκνων τῆς αὐτῆς χώρας, ἀλλὰ θρησκευτικῶς διηρημένων, οἵτινες διετήρησαν ἴχνη τινὰ ἀρχαίας θρησκείας ἐν μέσῳ τῆς βαρβαρότητος, δὲν θὰ ἐκπλήξῃ βεβαίως ὀλιγότερον τοῦ σεβασμοῦ Μωαμεθανοῦ Ἀλβανοῦ πρὸς τοὺς νό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μους τῆς ξενίας καὶ τῆς σπανίας αὐτοῦ πίστεως ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Γέρων τις μουσουλμάνος κουτσός, ὀνομαζόμενος Ταλύκος, Τοξίδης καὶ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Τομαριτῶν πρώην τοπάρχης τοῦ Σουλίου, ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, παραμείνας πιστὸς εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὃν οἱ συμπολῖταί του εἶχον ἐγκαταλείψει, ὡς καὶ τὸν Χουσεΐν πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Μουκτάρ, ὃν ὁ πάππος του εἶχεν ἐμπιστευθῇ αὐτῷ, ἐπολέμησεν ἀνδρικώτατα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ τὴν ἡμέραν ταύτην. Πρότυπον γενναιότητος, ἀκλόνητος ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, διεκρίθη κατὰ τῶν ὁμοθρήσκων του, καίτοι ὁ μονογενὴς υἱός του εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. πάντες ἐλυποῦντο τὸν γέροντα τοῦτον, πάντες τὸν ἐθαύμαζον. Καίτοι δ' οὗτος καταβεβλημένος ἐκ τῆς λύπης καὶ τῶν ἐτῶν, δὲν ἀπέστρεψε παρὰ τῷ κυρίῳ του, τῷ Χουσεΐν πασσᾷ, εἰμὴ ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοὺς Μωαμεθανούς, στρατοπαιδεύσαντας εἰς τὸ χωρίον Σοῦλι.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἀφικνεῖτο ἡ εἴδησις, ὅτι ἐνῷ ἐνταῦθα ἐπολέμουν μετὰ τῶν ἀπίστων, ὁ βεζύρης τῆς Πελοποννήσου Μεχμέτης, βοηθούμενος παρὰ δύο ἄλλων πασσάδων εἶχεν ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Μύλων τοῦ Δάλα. Ὁ Τούζας Ζέρβας, ἐπιφορτισμένος νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν θέσιν ταύτην, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θὰ τὸν προσέβαλλον σοβαρῶς εἶχεν ἀποσπάσει τὸ μέγιστον μέρος τῶν πολεμιστῶν του, πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Κιάφᾳ ἀδελφῶν του. Ἀπεγυμνώθη οὕτω κρατήσας παρ' ἑαυτῷ μόνον ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας, ὁπόταν οἱ Τοῦρκοι, συμποσούμενοι εἰς δισχιλίους, διελθόντες τὸν Ἀχέροντα τῷ ἐπετέθησαν αἰφνιδίως. Ἐγένοντο δεκτοὶ γενναίως, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε φυλαχθῇ τὸ στενὸν τῆς Χαρδελίνας, οἱ Σουλιῶται ἀπειλούμενοι νὰ ὑπερφαλαγγισθῶσιν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Δάλα.

Ἡ θέσις αὕτη, ἥτις περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μωαμεθατῶν, ἦτο τὸ μόνον σημεῖον πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ σχέδιον των ὤφειλον νὰ ἐπιμείνωσιν μέχρις ἐσχάτων.

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἧς ἡ διάρκεια ὑπῆρξεν ἐνδεκάωρος, οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῦρκοι ἀπώλεσαν 2500 ἄνδρας φονευθέντας καὶ πληγωθέντας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρώτων ὑπῆρξεν ὁ Σούλτσο Γκιώρτσας σκυπετάρος διάσημος κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Μεταξὺ δὲ τῶν Τοξιδῶν τῶν κατοικούντων παρὰ τὰ Ντεβόλια ὄρη, τὸ σῶμα ὃ δὲ ὅπερ ὑπέφερε περισσότερον ἦτο τὸ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, συγκείμενον κατὰ μέγα μέρος ἐξ Ἀσιανῶν.

Οἱ Σουλιῶται μεθ' ὅλην τὴν ἀτυχίαν των, ὑπέστησαν μόνον τὴν ἀπώλειαν τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν τοῦ Φώτου Τζαβέλα καὶ τὸν θάνατον 20 ἀνδρῶν καὶ 8 γυναικῶν οἵτινες ἀπέθανον μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας. Κατώρθωσαν μάλιστα ἐνεργοῦντες τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτῶν ὄπισθεν τῆς φάραγγος τοῦ Σαμονίβα, νὰ ἀναλάβωσιν τοὺς τραυματίας αὐτῶν ἀνερχομένους εἰς τριάκοντα ἄτομα ἀμφοτέρων τῶν φύλων, χωρὶς οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐπιτύχωσιν ἄλλο τι τρόπαιον, ἐκτὸς μιᾶς κεφαλῆς καὶ ἑνὸς αἰχμαλώτου ὃν τινα συνέλαβον ἀπομεμονωμένον.

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα μετὰ τὴν πάροδον τοιαύτης ἡμέρας, θὰ ἐφαίνοντο ἀπίστευτα, ἐὰν δὲν ἀνέφερέ τις ὅτι οἱ Σουλιῶται μαχόμενοι ἀκροβολιστικῶς, σπανιώτατα παρουσιάζονσι ἀπροφυλάκτως τὸ στῆθός των ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ. Ἐνεδρεύοντες ὄπισθεν προχωμάτων τινῶν, πυροβολοῦσι διεσκοπισμένοι ἀκροβολιστικῶς, μετὰ τοιαύτης ἀκριβείας, ὥστε σχεδὸν οὐδέποτε χάνουσι τὴν σφαῖράν των. Ἐνίοτε μάλιστα ἀπομακρύνονται ἐκτὸς βολῆς ὅπως γεμίσωσι ἐκ νέου τὰ τουφέκια των· ἐπανερχόμενοι εἶτα δρομαίως πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ σχεδὸν οὐδέποτε εἰς τὸ μέρος ὁπόθεν ἐπυροβόλησαν, ἐκτὸς ἂν ἐπιχειροῦσιν ἰσχυράν τινα ἐνέδραν. Οὕτως διὰ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ πολεμεῖν ὀλίγιστοι ἀπόκλυνται ἐξ αὐτῶν κατὰ τὰ εἴδη ταῦτα τῶν μαχῶν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης τρόπον μάχονται καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ Σκυπετάροι. Ἀλλὰ οἱ Γενιτσάροι οἵτινες πορεύονται ἀπροκάλυπτοι, καὶ οἱ Ἀσιανοί, συνηθισμένοι ὄντες νὰ μάχωνται ἔφιπποι μὲ τὰς μακρὰς των καραμπίνας οὐδέποτε σκοπεύοντες ἢ στρέφοντες τὴν κεφαλὴν μετὰ τὸν πυροβολισμὸν σπανιώτατα ἐπιτυγχάνουσι τὸ πυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ροβολούμενον. Ἐκτεθειμένοι οὕτω εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ κεκρυμμένου, ἔχουσι ἀκόμη καὶ ἕτερον μειονέκτημα ἐν ᾗ περιπτώσει ἐπήρχετο σύγχυσις ἢ φυγὴ εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν.

Μὴ δυνάμενοι νὰ φύγωσιν ἄλλως πως εἰμὴ ἀνεγείροντες διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός των καὶ ἀπὸ τὴν πλατύτητα τῶν ἐνδυμάτων, ἵστανται μόλις μετὰ φτγὴν 200 βημάτων καὶ καθήμενοι μὲ ἐσταυρωμένας τὰς κνήμας ἀναμένουσιν μὲ τὴν καραμπίναν ἢ τὸ πιστόλιον ἀνὰ χεῖρας τὸν ἐχθρόν, ὅστις, ὅπως τοὺς πυροβολάσει ἀρκεῖ, νὰ προφυλαχθῇ περιτριγυρίζων αὐτούς. Οὕτως καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ Βάρβαροι ἔχανον περὶ τοὺς 2500 φονευμένους ἢ πληγωμένους, οὐδόλως παράδοξον, ὅτι ὑφίσταντο ἐλαχίστας ἀπωλείας, ἄνθρωποι μαχόμενοι ἐναλλὰξ κατὰ τρόπον τῶν κινηγῶν καὶ τῶν Σκυθῶν. Οἱ Σουλιῶται, περικλεισθέντες εἰς τὰς τελευταίας αὐτῶν γραμμὰς εἶχον ἐργασθῇ παρ' αὐτὰ ὅπως ἐγκατασταθῶσι στρατιωτ.κῶς εἰς Σαμονίβαν, ὅπου ὁ πολέμαρχος ὥρισεν τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ, ὁ Τζεγκουρῆς Τσαβέλας ἀνέλαβεν ταὐτοχρόνως τὴν διοίκησιν τοῦ φρουρίου τοῦ Κακοσοῦλι, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ Χουσεὶν πασσᾶς, υἱὸς τοῦ Μουκτάρ, ὅστις, μετὰ τὴν ἀπώλειαν ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του ἀπελάμβανεν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων περιποιήσεις καί τινα ἀσφάλειαν, ἣν τινα μάτην θὰ ἤλπιζεν παρὰ τὸ Χουρσὶτ Πασσᾷ. Πλεῖστοι ἕτεροι ὁπλαρχηγοὶ ἐπεφορτίσθησαν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ὀροπεδίων Κιάφας, Ἀβαρίκου Κουγκίου, Χονίου καὶ Τεμπῶν ὡς καὶ τῆς Στρέτεζας καὶ Σεριτχανίου, ἅτινα κατέλαβον ἐκ νέου κατὰ τὴν νύκτα τῆς πρώτης ἢ τῆς δευτέρας Ἰουνίου.

Οἱ Τοῦρκοι ἀφ' ἑτέρου ὠχυροῦντο εἰς τὰς θέσεις ἃς τινας κατέλαβον, ὁ Ὀμὲρ Βαυώνης καὶ ὁ Ταχίρ, οἵτινες κατεῖχον χωρίον τοῦ Σουλίου ἐσχημάτιζον ἀποθήκας, ἐνῷ ὁ Κεγιὰζ τοῦ Χουρσὶτ ἐνίσχυε τὸ στρατόπεδόν του τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους Βουστῆ· καὶ ἀπὸ τοῦ μύλου τοῦ Δάλα παρὰ τῷ ὀπίσω ὁ Μεχμὲτ Βεζύρης τοῦ Μωρέως ἔστησε τὰς σκηνάς του, ὁ ροῦς τοῦ Ἀχέρωνος κατείχετο ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν.

Οἱ Σουλιῶται, μάρτυρες τῶν κινήσεων ἐκείνων τοῦ ἐχθροῦ, τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁποίας ἐθεώρουν ὡς προπαρασκευὰς ἐπικηδίους των, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἤρχοντο αἱ ἀναμενόμεναι ἐκ τῆς Πελοποννήσου βοήθειαι, βλέποντες τοὺς Σκυπετάρους τοῦ Ντρὶν προστιθεμένους εἰς τὰ σώματα τοῦ Κεγιάνμπεη τοῦ κατέχοντος τὸ ὄρος Βουστῆ, ἀπεφάσισαν νὰ θυσιάσωσι τὰ πάντα ὅπως τοὺς ἐκδιώξωσιν ἐκ τῆς θέσεως ταύτης.

Τὴν πέμπτην Ἰουνίου, ἡμέραν, ὁρισθεῖσαν διὰ τὸ τολμηρὸν τοῦτο ἐγχείρημα, 2000 παλληκάρια ἀναρτώμενοι ἐκ τῶν βράχων, ἀνέρχονται τούτους καὶ ὁρμῶντες μετὰ ταχύτητος γυπῶν ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ τῶν ἀπίστων περὶ τοὺς 6000 ὄντας, εἰσδύουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκηνῶν αὐτῶν φέροντες πῦρ καὶ σίδηρον καὶ διευθυνόμενοι πρὸς τὰς ἀποθήκας αὐτῶν τὰς πυρπολοῦσιν.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ Ἀσιανοὶ παρὰ τοῦ Κιουταχῆ Πασσᾶ διοικούμενοι δίδουσι πρῶτοι τὸ σημεῖον τῆς φυγῆς παρασύροντες καὶ τοὺς Γκέκας ἐξοργισθέντες ἐπὶ τὴν ἀνανδρίαν των ταύτην· ἅπαν τὸ ὑλικὸν τῶν Τούρκων πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σουλιωτῶν, οἵτινες καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τοῦ Παλαιοχωρίου ὅπου κατὰ τὴν μυθολογίαν ἦτο ἱδρυμένον ἱερὸν εἰς τὰς θεότητας τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς Στυγός

Ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ ἀνυψώθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ περιβόλου τούτου, ἔργων τῶν κυκλώπων. Ἡ δὲ φήμη τῆς νίκης τῶν χριστιανῶν ἀντήχησεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ὀρέων μέχρι τοῦ βάθους τῶν κοιλάδων. Οὕτως οἱ Σουλιῶται παρόμοιοι πρὸς τὸν γίγαντα Ἀνταῖον νέαν ἀνέλαβον ἐνέργειαν ἐγγίζοντες τούς βράχους ἐκείνους οἵτινες ὑπῆρξαν τό λίκνον τῶν Δωρικῶν φυλῶν πρὸς τὰς τὰς ὁποίας συγκεχυμέναι παραδόρεις ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν.

Ἡ διήγησης τῆς ἥττης τῶν Μουσουλμάνων φθάσασα τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸν Χουρσὶτ πασσῆ, (ὅστις κατετρώγετο ἤδη ὑπὸ θλίψεων οἰκογενειακῶν, διότι τὸ χαρέμιόν του ὅπερ πρὸ ὀλίγου ὡδήγησαν παρ' αὐτῷ ὑπέστη τοιαύτας ἐπιβουλάς, ὥστε ἡ σύζυγός του ἡ ἐν τοῖς σαραγίοις τῶν Σουλτάνων ἀνατραφεῖσα παρεῖχεν, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ συντρόφοι της, ἀποδείξεις ἀναμφιβόλους τῆς ἀπιστίας αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔκαμεν αὐτὸν νὰ καταρασθῇ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐλευθρία φιλοδοξία τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῇ τὸν τίτλον τοῦ Στρασκέρη τῆς Ἠπείρου.

Ἐν τῇ θλίψει του ἐφθόνει τὴν τύχην τοῦ Ἀλῆ. Ἐξεδικήθη ἀρκετά ; ἀνεφώνει, ἀρκετὰ ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀπάτην εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀνέρριψε ! «Τι μὲ διαφέρουσι μάταιαι δόξαι ὅταν τὸ πᾶν, μέχρις αὐτῆς ἣν ἐπεθύμουν νὰ ὀνομάζω σύζυγόν μου. μὲ προδίδει.» Ἀκολούθως ὅμως ἐνθυμούμενος ὅτι ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ νὰ καθυποτάξῃ τὴν Σελλαΐδα, τοῦθ' ὅπερ ἐνίκα τὴν θλίψιν αὐτοῦ, συνήρχετο εἰς ἑαυτόν.

Καταμετρῶν τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου εἰς τὸ χεῖλος τῆς ὁποίας ἡ κακὴ αὐτοῦ τύχη τὸν εἶχεν ὠθήσει, διέκρινε περὶ ἑαυτὸν διαρκεῖς κινδύνους. Ἡ Πύλη ἥτις ἐπίεζεν αὐτόν, ὅπως καθυποτάξῃ τὸ Σοῦλι, τὸν διέτασσε ταὐτοχρόνως νὰ παρευρεθῇ εἰς Λάρισσαν, ἅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ προωρισμένου νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Τῇ ἐζήτησε δὲ δι' εἰκοστὴν ἔτι φορὰν λογαριασμὸν τῶν θησαυρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Ταὐτοχρόνως εἰδοποιεῖτο ὅτι ὁ Μαυροκορδάτος ἀφῆκε τὴν Κόρινθον ἔχων τὸ σχέδιον νὰ ὁδεύσῃ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, διότι ἠγνόει ὅτι οὗτος ἐπιβιβάσθη εἰς Μεσολόγγιον· ἐγνώριζε τέλος ὅτι ζωηραὶ διαπραγματεύσεις ἀνηγέρθησαν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκστρατείας, μεταξὺ τοῦ Κεχαγιὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη. Δὲν ἠγνόει δέ, ἐκ πολλῶν δυσαρέστων περιπετειῶν τὴν ἀστάθειαν τῶν Σκυπετάρων ἀποθαρρυνθέντων ἐκ τῶν ἀτελευτήτων τούτων μαχῶν καὶ δυνάμεων ἅπαξ ἔτι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς σημαίας των· ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ἀπεφάσισε νὰ ἀφήσῃ τὰ Ἰωάννινα ὅπως παραστῇ αὐτοπροσώπως ἔμπροσθεν τοῦ Σουλίου. ἐλπίζων, ὅτι εἴτε ἡ νίκη εἴτε διαπραγματεύσεις ἐπιδέξιαι θὰ τὸ παρέδιδον. Ἡ τύχη του ἤρτητο ἐκ της ἐκβάσεως τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Τὴν ἑβδόμην Ἰουνίου ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς ἄγων 3900 στρατιωτῶν ἐκλεκτῶν ἔφθανε πρὸ τῆς Σαμωνίδος, καὶ ἀντὶ νὰ ἐκδηλώσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐχθρικὰς δηλώσεις, ἔστειλλε τοὐναντίον συγχαρητηρίους εὐχὰς πρὸς τοὺς Σουλιώτας προτείνων εἰς αὐτοὺς φιλικὸν συμβιβασμόν. Οἱ ὅροι τοὺς ὁποίους ἐπρότεινεν ὡς τὸ ultimatum αὐτοῦ ἀνέφερον τὴν εἰς αὐτὸν παράδοσιν τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος συμφωνηθησομένου, τὴν ἄμεσον ἀπόδοσιν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοῦ τοῦ Χουρσὶτ Πασσᾶ, ἐγγόνου τοῦ Βεζύρου τὴν παρ' αὐτοῦ ἀπόδοσιν ἀριθμοῦ τινὸς ὁμήρων· τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς Σελλαΐδος μετά τινος χώρας κατ' ἐκλογὴν των ἐν τῇ Περαιβίᾳ ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ πέραν τοῦ Πίνδου, καὶ τέλος νὰ πληρωθῇ λόγῳ ἀποζημιώσεως 12 χιλιάδας πουγγίων τοῖς μετρητοῖς. Ἐν τῇ περιπτώσει ἀπεδέχοντο τοὺς ὅρους τούτους, ὁ Σερασκέρης ἠγγυᾶτο εἰς τοὺς Σωλιώτας ὅλα τὰ προνομιακὰ δικαιώματα καὶ ἀσυδοσίας τὰς παραχωρηθείσας καὶ ἐπιτραπείσας εἰς τοὺς ἁρματωλοὺς τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν ἐνδόξων Σουλτάνων.

Διεκήρυττε δὲ εἰς αὐτοὺς ἐν τέλει ὅτι τοὺς παρεχώρει ἡμέρας, τρεῖς ὅπως διασκεφθῶσιν ἐπὶ τῆς ἐπιεικοῦς ταύτης συνθήκης ἣν τοῖς ἐπρότεινεν, ἐπικαλούμενος μάρτυρα τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν Προφήτην, ὅτι παρελθούσης τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν θὰ εἶχον πλέον ν' ἀναμένωσι παρ' αὐτοῦ, οὔτε ἀνακωχὴν οὔτε εἰρήνην. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀμετατρέπου αὐτοῦ ἀποφάσεως, διέταξε νὰ συγκεντρωθῶσι τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ ἀκολουθῶν τὸ σοφὸν ἀξίωμα ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς εἰρήνης εἶναι ἡ πρὸς μάχην παρασκευή, ἀπεφάσισε διαπραγματευόμενος ταύτην μὲ τὸ ξίφος ἀνὰ χεῖρας νὰ προσβάλῃ τοὺς χριστιανοὺς μεθ' ὅλης τῆς ἡνωμένης αὐτῶν δυνάμεως ἀνερχομένης περὶ τοῦ εἰκοσάκις χιλίους ἄνδρας.

Μία καὶ μόνη γνώμη ἐσχηματίσθη ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Χουρσὶτ τοῦ νὰ πολεμήσωσι μέχρις ἐσχάτων. Ἀποφασισμένοι νὰ συναποθάνωσι μετὰ τῆς πατρίδος, οἱ χριστιανοὶ ἐσκέφθησαν ὅτι θὰ ἔφθανον εἰς τὰ ἔσχατα, πύχη ἤτις τοῖς ἐφαινετο ἀναπόφευκτος, ν' ἀπαχαιρετίσωσι τὸν κόσμον ἐπισήμως ἀφανιζόμεναι ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔξοχον ὑπόδειγμα ὅπερ ἐκληροθοτήθη εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ πολεμάρχου Σαμουὴλ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτε ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἀρχηγὸς παραδίδων ἑαυτὸν ὁλοκαύτωμα ἐξεσφενδονίζετο εἰς τοὺς ἀέρας διὰ τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ φρουρίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

Ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας ὁδηγούμενοι κατὰ τὴν ἐσχάτην αὐτῶν ὥραν ἀπεφάσισαν ν' ἀποσφάξωσι γυναῖκας, παιδία ριπτόμενοι μετὰ παντὸς ὅτι θ' ἀπέμενεν εἰς αὐτοὺς ὡς ἐκδικητήριον ὅπλον ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπιζητοῦντες θάνατου ἐπίσης χρήσιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅσον ὑπῆρξεν ὠφέλιμος εἰς αὐτὴν καὶ ὁ ἔνδοξος θάνατος τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν οὓς ὡδήγει.

Ἡ πατρὶς ἐπέζη οὕτως ἐν τῇ σκέψει τῶν Σουλιωτῶν πέραν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ μνήματός των, ὅτε αἱ γυναῖκες των μαθοῦσαι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς γέροντας αὐτῶν διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν περισυλλέξαντες νὰ διατηρήσωμεν. «Ἀπό πότε ἄνδρες, ὑπερήφανοί γεννηθέντες καὶ τρα»φέτες ἐκ τοῦ αἵματος ἡμῶν, διὰ τῶν φροντίδων καὶ περιποιήσεων »ἡμῶν ἀναστηθέντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ λίκνου καὶ »τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὁ Θεός σᾶς ἔδωκε τό δικαίωμα νὰ διαθέσητε »τὴν ζωὴν ἐκείνων τὰς ὁποίας μία καὶ αὐτὴ πατρὶς εἶδεν αὐξανού»σας ἐν μέσῳ τῶν ὀρέων ἡμῶν ; Κόραι, σύζυγοι, μητέρες, ἀδελφαί, »ἅπαντες τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γενεᾶς, ποία μεταξὺ τῶν γυ»ναικῶν τοῦ Σουλίου δὲν σᾶς ἠκολούθησεν ἀπὸ τῆς καλύβης μέχρι »τῶν χαρακωμάτων, ὅπου αἱ ἀδελφαί σας, αἱ γυναῖκές σας, αἱ »μητέρες σας δὲν ἐπτοήθησαν, καὶ κατὰ τὸν τρομερώτερον τῶν »κινδύνων, νὰ πληρώσωσι τὰ ὅπλα σας, νὰ σταματίσωσι τὸ αἷμά »σας. νὰ περιδέσωσι τὰ τραύματά σας, καὶ νὰ δροσίσωσι τὰ πνευ»στιῶντα στήθη σας διὰ σωτηρίων ποτῶν ἄνευ οὐδενὸς φόβου τῶν »σφαιρῶν καὶ ὀβουζίων ;

«Τὰς γνωρίζετε τὰς γυναῖκας ταύτας, τὰς συντρόφους σας, αἵτι»νες πλέον ἢ ἅπαξ μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας κατεδίωξαν τοὺς »βαρβάρους τιμήσαντες τν ὄνομα τοῦ Σουλιου ἀπέναντι ὅλου τοῦ »κόσμου. Λοιπόν ! τὰ ἴδια αὐτὰ ὄντα πάντονε ἀφωσιωμένα ἐπικυ»ροῦσι σήμερον τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν ἣν ἐναντίον των ἐξεδώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»κατε. Ζητοῦσι ν' ἀποθάνωσιν ὡς χριστιανοὶ ἐπιθυμοῦσαι νὰ ἐμφα-
»νισθῶσι πρὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ Ὑψίστου αὐτῶν δικαστοῦ ὡς μάρ-
«τυρες, καὶ ὄχι ὡς ποίμνιον εὐτελὲς θυσιαζόμενον εἰς τὴν ζηλοτυ-
»πίαν σας ἕνεκα τῆς ἀπελπισίας εἰς ἣν εὑρίσκεσθε. Αἱ γυναῖκες
»αὗται ἀπαιτοῦσιν ὅπλα καὶ τὴν τιμὴ ν' ἀποθάνωσι παρὰ τὸ πλευ-
ρόν σας· μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον συναινοῦσαι νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς
»τὴν μεγάλην θυσίαν ἣν ἡ ἀνάγκη σᾶς ὑπέβαλε. Θὰ φροντίσωσιν
»ὅπως τὰ τέκνα των μὴ πέσωσιν ὑπὸ τοὺς μωαμεθανούς· ποσῶς μὴ
»ἀμφιβάλλετε ταῦτα, ὅπως οἱ γέροντες εὕρωσιν εἰς τὰ ὑπορύγματα
»τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὑπεκφυγὴν κατὰ δουλείας ἀτίμου». Συγ-
κεκινημένοι ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ γέροντες καὶ ἀπεφασίσαντες
τὴν διοργάνωσιν τάγματος ἐκ τρακοσίων γυναικῶν, ἀπέστειλαν εἰς
νὸν Χουρσὶτ Πασσᾶ,τοὺς πληρεξουσίους του λέγοντες εἰς αὐτοὺς ὅτι
οὐδεμίαν ἄλλην ἀπάντησιν εἶχον τὰ τοῦς δώσωσι. «Διηγηθῆτε, εἶπον
αὐτούς, πᾶν ὅτι εἴδατε καὶ ἠκούσατε εἰς τὸ Σοῦλι».

Τὴν 16 Ἰουνίου αἱ μάχαι ἐπανήρχισαν εἰς τὴν Σελλαΐδα. Ο
ὑπερασπισταὶ αὐτῆς ἀνυπομόνως ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς
Τούρκους ἐκ τοῦ τριγώνου τῶν γραμμῶν αὐτῶν, προσέβαλον τὸν
Μεχμὲτ Πασσῆν ἀνακτήσαντες τὸν μῦλον τοῦ Δάλα, Ἀλλά. ὡς ἐὰν
ἡ τύχη ἐπέπρωτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εὔνοιάν της μόνον
καὶ μόνον ὅπως τοὺς καταστήσῃ πλέον αἰσθητὴν τὴν σκληρὰν
ἀστασίαν της, ἐνῷ οὗτοι ἐπετύγχανον τὸ εὐχάριστον τοῦτο ἀποτέ-
λεσμα, δύο χιλιάδες Τούρκων ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ὁδηγούμενοι
κατελάμβανον ἐξ ἐφόδου τὸ Ἀβαρικόν. Ὁ πολεμάρχης, ὄντινα τὰ
ἔτη ἀπέναντι τῆς ζεούσης ἀνδρείας τῶν Σουλιωτῶν πολὺ τὸν ὑπεβί-
βαζον, ἀντὶ νὰ προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν αὐτοστιγμεί, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν
Χοερσὶτ νὰ στείλῃ ἐπικουρίας εἰς τὸν τοποτηρητὴν αὐτοῦ, ὅστις
ὠχύρωσε πάραυτα διὰ κανονίων καὶ ὁβουζιέρων τὸ σπουδαῖον τοῦτο
ὀροπέδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, μάλιστα, ἠδύνατο νὰ κινηθῇ καὶ ὕλη τις
ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ σφάλμα ἐγένετο καταφανέστερον τὴν ἑπομένην,
ὥτε πολυάριθμόν τι μέρος τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπετέθη κατ' αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκ μέρους τῆς Σαμονίδας, ὁπόθεν τοὺς ἐξεδίωξε μὲν ἀλλὰ μεθ' αἱματηρὸν ἀγῶνα διαρκέσαντα περὶ τὰς πέντε ὥρας.

Ἡ ἡμέρα τῆς 12ης τοῦ μηνὸς διῆλθεν ἐν λαμπρότητι κατορθωμάτων κατὰ τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ Σουλίου ἅτινα Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι κατεῖχον καὶ θὰ ἦτο ἀδύνατος, ἄνευ κινδύνου μακρολογίας, ἡ ἐξιστόρησις τῶν ἀνδραγαθημάτων ἅτινα συνέβησαν κατὰ τὰς διαφόρους συμπλοκάς.

Τὴν πρωΐαν τῆς 13ης οἱ Σουλιῶται ἀποφασίσαντες νὰ ἐξέλθωσι δι' ἀνδραγαθήματος ἐκ τῆς ἀμφιβόλου θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο ἀνέρχωνται καὶ καταλαμβάνουσι τὰ ὑψώματα τοῦ Ἀβαρικοῦ, ἀφ' ἑτέρου ἀθοσπάματά τινα κατελάμβανον τὰς ἀτραποὺς τὰς ὁδηγούσας εἰς τὸ ὀροπέδιον. Οἱ βάρβαροι καταπλαγέντες ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως δειλιῶσι, ὀπισθοχωροῦσι, καὶ βλέποντες τὰς ἀτραποὺς κατειλημμένας ὑπὸ τοῦ ἐχροῦ συνενοῦνται ὅπως τὸν ἀπωθήσωσι. Καταθλίβονται, προσβληθέντες μετὰ μανίας, διαμφισβητοῦσι τὸ ἔδαφος ὅτε Σουλιῶται ἑπτὰ ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καταβαίνοντες ἐγγίζουσι τὴν ὄχθην τοῦ Ἀχέρωνος, τοῦ κυλίοντος τὰ ποχθοῦντα ὕδατα αὐτοῦ εἰς τὸ βάθος τῶν ἀβύσσων, εἰς τὸ σημεῖον ὅπου τὸ βάθος αὐτοῦ χωρίζει τὸ Ἀβαρικὸν ἀπὸ τοῦ Σουλίου, καὶ θέτουσι πῦρ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν Τούρκων.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ ἄπιστοι βάλλουσι κραυγὴν ἀπελπισμοῦ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς συγχύσεως αὐτῶν, καταλαμβάνουσι τὴν θέσιν ἣν κατεῖχον. Ὁ ἥττα καθίσταται γενική. Ἀσιανοὶ οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ φύγωσι κρημνίζονται ἐκ τοῦ ὕψους τῶν βράχων.

Χίλιοι ἑπτακόσιοι καταστρέφονται μεταξὺ αὐτῶν τοῦ δὲ φόβου γενικευθέντος, οἱ Μωαμεθανοὶ Σκυπετάραι διασκορπίζονται ἀφίνοντες εἰς τοὺς Σουλιώτας πυροβολικόν, σημαίας, πολεμοφόδια· ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἠναγκασμένος ὢν νὰ σωθῇ διὰ μέσου τῶν ἀποκρήμνων ἐκείνων μερῶν, ὑφίσταται τὴν λύπην τῆς ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτοῦ ἀπωλείας τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου.

Διελθὼν τὸν ποταμόν, κατάκοπος καὶ σχεδὸν πίπτων ἐκ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

καμάτου ἐπιβαίνει ἡμιόνου καὶ εἰσέρχεται δι' αὐτοῦ εἰς τὸ Σοῦλι, περισσότερον λυπούμενος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἢ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀσιανῶν τῶν πλημμυρούντων τὴν κοίτην τῶν χειμάρρων τοὺς ὁποίους πρὸ μικροῦ διῆλθον. Πολλάκις στρέφεται πρὸς τὸ Ἀβαρικὸν βαθέως ἀναστενάζων καὶ ὅμοιος πρὸς Ἀχιλλέα καθήμενος πρὸ τῆς σκηνῆς του, ζητεῖ ὄχι Πάτροκλόν τινα, ἀλλὰ τὸν τόσῳ ἀγαπητὸν ἵππον αὐτοῦ τὸν ὁποῖον ἐλάτρευε μετὰ περιπαθείας Βεδουΐνου ἀγαπῶντος τὸν σύντροφον τῶν κινδύνων του, μοιρολογῶν τὸν ἵππον τοῦτον, ὃν ἀπεκάλει «ἀγαπημένον του, δόξαν καὶ φῶς τῶν ματιῶν του». Πολλοὺς ἀπέστειλε κήρυκας πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ παλληκαρίσιου ἀλόγου του προσφέρων εἰς ἀπολύτρωσίν του πέντε χιλιάδες ταλλήρων (εἴκοσιν ἓξ χιλιάδας φράγκων), ἀλλὰ εἰσηκούσθη.

Ἄπελπις γενόμενος ἐκ τῆς ἀρνήσεως ταύτης καὶ ἔτι μᾶλλον στενοχωρούμενος ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ ἵππος αὐτοῦ θὰ κατείχετο ὑπὸ χριστιανοῦ ὁπλαρχηγοῦ, ὑπεσχέθη τὸ αὐτὸ ποσὸν εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ κατώρθου ἢ νὰ τὸν ἀνακτήσῃ. Παρεκάλει, ἐξώρκιζε τοὺς Τοξίδας του νὰ ἐκδικηθῶσι τὴν ὕβριν του, καὶ παρέστησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπελπισίαν του διὰ λέξεων τόσον παθητικῶν, ὥστε οὗτοι ὁμοφώνως ἐζήτησαν ν' ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῶν Σουλιωτῶν.

Κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν οἱ Τοξῖδαι καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ, ἀφέντες τὸ Σοῦλι καὶ τὰς θέσεις ἃς κατεῖχον, διηυθύνθησαν ὀργῆς καὶ καταφρονήσεως πλήρεις πρὸς τὸν χείμαρρον Σαμονίβαν. Πῦρ τρομερὸν μεμιγμένον κατὰ τὰ διαλείμματα ἐξ ἀπειλῶν καὶ καταρῶν, ἐκσπᾷ εἰς τόσην ἀπόστασιν, ὅσην ὀφθαλμὸς δύναται νὰ περιλάβῃ. Ὁ ἵππος τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, τὸν ὁποῖον οἱ Σουλιῶται ἐθεώρουν ὡς τὸ λαμπρότερον τρόπαιόν των ἐφαίνετο εἰς τινα παρεξοχήν, προσδεδεμένον εἰς τὸν ἱστὸν σημαίας χριστιανικῆς. Τὸ τάγμα τῶν γυναικῶν ἔλαβεν ἐπίσης μέρος μεταξὺ τῶν πολεμιστῶν τοῦ Σουλίου, ὁ δὲ κρότος τῶν ἐκπυρσοκροτήσεων, παρόμοιος πρὸς τὰ κυλινδύματα κεραυνοῦ πίπτοντος κατὰ χειμερινὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νύκτα, παρὰ τὴν Θεσπρωτίαν ἐπροξένει στεναγμὸν εἰς τὰς ἠχούς, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἀνέκραξαν :

«Τραπεζολάτραι, ἄπιστοι, λάτραι τῆς τριπλῆς θεότητος, λησταὶ »ἄνευ θρόνου καὶ βαθμοῦ, ραγιάδες ἐπαναστᾶται κατὰ τῆς κυριαρ»χίας τοῦ νομίμου αὐθέντου καὶ τῶν νομίμων ἀγάδων σας οἵτινες »ἔχουσιν ἰσχυρὰ φρούρια καὶ αὐτοκράτορα εἰς Κωνσταντινούπολιν, «σώσατε τὰς κεφαλάς σας πίπτοντες εἰς τοὺς πόδας μας ! »

»Ἀκάθαρτοι», ἀπήντων οἱ Χριστιανοί, «οὐδέποτε ὑπηρξεν Βα»σιλεύς μας», ὁ ἐστεμμένος κονιορτὸς τὸν ὁποῖον ὀνομάζετε Πατισάχ. Ὁ Βασιλεύς μας, ὁ μέγας Βασιλεύς μας, ἡ θεία Τριάς, εἶναι ὁ σταυρός του ! Τὰ ταμία σας καὶ τὰ φρούριά σας ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα καυχᾶσθε εἶναι οἱ σφετερισθέντες βωμοί μας καὶ τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῶν προγόνων μας ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἐκδιώξωμεν. Τὰ ὅπλα μας καὶ ἡ νίκη, ἰδοὺ ἡ δικαιολογία μας.

Καὶ τί ! ἄνθρωποι ἄνευ θρησκείας, δὲν φοβεῖσθε λοιπὸν οὔτε οὐρανὸν οὔτε γῆν τολμῶντες νὰ καίητε πλοῖα τοῦ Βασιλέως, τολμῶντες νὰ φονεύετε πασσάδες καὶ μπέϊδες ; — Ἀκάθαρτοι θὰ κάψωμεν καὶ σᾶς τοὺς ἰδίους ! ἀνόσιοι δήμιοι τοῦ πατριάρχου μας Γρηγορίου, δολοφόνοι τῆς Χίου, θὰ πέσετε ὑπὸ τὴν σπάθην μας καὶ θὰ πωλήσωμεν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα σας.

Ἐξερεθισθέντες ἐκ τῶν ὕβρεων τούτων οἱ Τοῦρκοι Ἠπειρῶται ἐδιπλασίαζον τὰς προσπαθείας των ὅπως διαβῶσι τὴν φάραγγα τοῦ Σαμονίδα, ἐνῷ σῶμα Σουλιωτῶν ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Νάσου Φωτομάρα, ἀνακτήσαντος τὸν μῦλον τοῦ Δάλα, ἀπώθει τὸν Μεχμὲτ Πασσᾶν πέραν τοῦ Ἀχέρωνος, καταδιώκων αὐτὸν μέχρι τοῦ Τσεκουρίου. Ἡ εἴδησις αὕτη φθάσασα εἰς τοὺς πολεμοῦντας κατὰ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀναβρασμοῦ τῆς μάχης, χαρμοσύνους ἐπέφερε κραυγὰς καὶ αἱ γυναῖκες ἀφήσασαι τὰ ὑψώματα ἄτινα κατεῖχον δίδουσι τὸ σημεῖον τῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐφόδου.

Ὁ ἥλιος πρὸ ὀλίγου εἶχε δύσει. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι τηροῦντες τὸ Ραζαμάνιον ἀπεσύροντο πρὸς τὰ σκηνώματά των. Ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας ἡ φάραγξ, πρὸ τῆς ὁποίας 7000 πολε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μιστῶν εἶχον σταθῇ, ἦτο κενή. Μεθ' ὅλον τὸ νυκτερινὸν σκότος προσβάλουσι τὸ Σοῦλι. Τὸ πῦρ ἐτέθη εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς φορβῆς τῶν Μωαμεθανῶν οἵτινες φρικωδῶς ὠλόλυζον ἐκ χιλίων μερῶν ταὐτοχρόνως προσβαλλόμενοι καὶ πίπτοντες ὑπὸ τὰ κτυπήματα ἐχθρῶν ὁρατῶν μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ὅπλων ἅτινα τοὺς ἐθανάτουν, φεύγοντας ἀτάκτως.

Ὁμάδες ἱππέων κυλίονται εἰς τὸ βάθος χαραδρῶν, ἐνῷ ἕτεροι σταματῶντες πρὸ τῶν βράχων, ἐγκαταλείπουσι τοὺς ἵππους των ὅπως σωθῶσι. Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἐδιάσθη, οἱ Σουλιῶται συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα του, τὰς ἀποσκευάς του, τὰ πολεμεφόδια, ἅτινα αἱ γυναῖκες μεταφέρουσιν εἰς τὸ ὄρος, καὶ τὸ φῶς τῆς ἑπομένης καταδικνύει ἀξιόλογον σῶμα Μωαμεθανῶν περικυκλωμένον ἐπὶ τοῦ ὄρους Δόντια. Κεχωρισμένον εὑρεθὲν ἐκ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ διαβιατελοῦντος τέσσαρας λεύγας μακρὰν τοῦ μέρους τούτου, τῷ προτείνουσι νὰ παραδοθῇ, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ σεβασθῶσι τὴν ζωὴν τῶν ἀποτελούντων αὐτό, καὶ οὕτως 600 Τοῦρκοι Ἀσιανοὶ καταθέσαντες τὰ ὅπλα πίπτουσιν εἰς τοὺς πόδας τῶν χριστιανῶν. Τοὺς ἀποσκυλεύουσι καὶ στέλλουσιν αὐτοὺς εἶτα εἰς τὸν Χουρσὶτ ἐπανελθόντα κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14ης πρὸς τὴν 15ην Ἰουνίου εἰς τὴν διαμονὴν αὐτοῦ, τὰ Ἰωάννινα, ἀφοῦ προηγουμένως ὑπεχρέωσε τούτους νὰ προσκηνήσωσι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ.

Ἡ ῥητὴ διαταγὴ τῆς ἀναχωρήσεως εἰς Ρωμυλίαν ἔφθανε ταὐτοχρόνως εἰς τὸν Χουρσίτ, ὅστις βλέπων τὴν κακὴν ἔκβασιν τῶν ἐν Ἠπείρῳ ὑποθέσεων, οὐδόλως δυσηρεστήθη ἀφίνων εἰς τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην ν' ἀποτελειώσῃ ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ καὶ εὐθύνῃ τὸν πόλεμον τοῦ Σουλίου. Οὗτος ἐσχάτως ὀνομασθεὶς πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἐπεθύμει νὰ δικαιώσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην δι' ἧς τὸν ἐτίμασαν.

Καὶ πράγματι, οὐδεὶς κάλλιον αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ διοικήσῃ τοὺς Σκυπετάρας, ὧν ἤρξατο ἡ διάλυσις, νὰ τοὺς συνενώσῃ καὶ νὰ διαλύῃ διὰ τῆς ἐνεργητικότητός του τὰ σχέδια τῶν χριστιανῶν. Ὁ ἀνεψιός του Ἀχμὲτ Βρυώνης ἀπέπλυνε τὰς ἐπελθούσας ἀποτυχίας πρὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Σουλιου διὰ τῆς ἁλώσεως τῶν φρουρίων τῆς Πλέγιας ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεδίωξε τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Χουρσὶτ ἔδωκεν εἰς τὸν Ὀμὲρ Πασσᾶν λεπτομερεῖς ὁδηγίας ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἐκστρατείας ὅπερ ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ.

Ἀκολούθως μετακαλέσας τὸν ἀρχιεπίσκοπον Γαβριήλ, ἔσχε μετὰ τοῦ ἱεράρχου τούτου συνέντευξιν καθ' ἣν ἐμπαίζων τοὺς ἀνδρείους Ἕλληνας, οἵτινες ἠξίουν νὰ πολεμήσωσι μὲ τὰς δυνάμεις τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τῷ εἶπεν εἰρωνικῶς, ὅτι «ἐπιστρέ»φων ἐκ τῆς ἐκστρατείας του θὰ συνδιασκεφθῇ μετὰ τῆς Ἁγιωσύ»νης του περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐλευθερίας ἡ ὁποία θὰ ἐπετρέπετο εἰς »τοὺς ἐπαναστάτας τούτους. Θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ὑποθέσεως »ταύτης», ἐξηκολούθησε θωπεύων τὴν γενειάδα του. Ἐν τούτοις, »φρόντισον νὰ διατηρήσῃς τοὺς χριστιανοὺς Ἠπειρώτας ἐν τῇ ὁδῷ »τοῦ καθήκοντός των, διότι, μὰ τὸν Ἀλλὰχ καὶ τὸν Μωάμεθ, ὁρκί»ζομαι ὅτι, ἐὰν ἐπισυμβῶσι ταραχαὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἠπείρου, θὰ »ὑποστῇς σὺ καὶ οἱ ὅμοιοί σου τὴν δικαίαν τιμωρίαν ἣν ὁ ἔνδοξος »Πατισάχ μου ἐπέβαλεν εἰς τὸν ἄπιστον πατριάρχην Γρηγό»ριον».

Μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, ὁ Χουρσὶτ Πασσᾶς, οὗτινος αἱ ἀποσκευαὶ εἶχον πρὸ πολλοῦ ἀποσταλῇ, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Θεσσαλίαν ὑπὸ τὴν συνοδείαν τεσσάρων χιλιάδων ἱππέων, καὶ ἔφθασε τῇ 27ῃ Ἰουνίου εἰς Λάρισσαν, ἔνθα εὗρε στράτευμα ἄνω τῶν πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. ἀναμενόντων τὴν παρουσίαν του ὅπως ἐκστρατεύσωσι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀξιοσημείωτος εὐχὴ Ἐρρίκου τοῦ 4ου.—Βασιλικὸς λόγος κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ 1822.—Ἀπάντησις δύο Γάλλων ρητόρων εἰς ἐκτοξευθεῖσαν κατηγορίαν κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου.—Προετοιμασίαι τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Πελοποννήσου.—Ἄφιξις πλείστων οἰκογενειῶν ἐκ Χίου εἰς Κόρινθον.—Συνθήκη παραδόσεως φρουρίου Ἀθηνῶν.—Κατάστασις τῶν μνημείων αὐτῆς μετὰ τὴν πολιορκίαν.—Ἄφιξις εἰς Βοιωτίαν τῶν Δ. Ὑψηλάντου καὶ Νικήτα.—Πρότασις Ὀδυσσέως περὶ προσβολῆς τῶν Τούρκων.—Ἀτελὴς ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεώς του.—Ὕβρεις ἃς ἀπευθύνει κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου.—Ἀπόφασις τοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως.—Ἐγκαταλείπει τὴν ἀρχηγίαν.—Ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ Παλάσκα καὶ Ἀλέξη Νούτση.—Δολοφονία τῶν δύο τούτων.—Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ γεγονότος.—Αἱ συνέπειαι αὐτοῦ.—Διαπραγματεύσεις περὶ παραδόσεως τῶν Τούρκων τοῦ Ναυπλίου—Ἀπόφασις τῆς Μπουμπουλίνας.—Παράδοσις τοῦ Ναυπλίου ὑπὸ ὅρους.—Μέγιστον τῶν Ἑλλήνων σφάλμα.—Διχόνοιαι.—Φιλῆδονία.—Ἀναρχία.—Κίνδυνοι δημόσιοι.

Μία τῶν ἐνθερμοτέρων εὐχῶν ἃς ἐξέφρασεν Ἐρρῖκος ὁ 4ος, ἀναφέρει ὅτι ὁ Σουλλῆ, ἦτο καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ κερδίσῃ προσωπικῶς αὐτὸς κατὰ τῶν Τούρκων νίκην ἐν μάχῃ καθ' ἣν οὗτος θὰ ἦτο ὁ ἀρχηστράτηγος τῆς Σριστιανοσύνης.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ ἐγγόνου Ἐρρίκου τοῦ 4ου τὰς αὐτὰς εἶχον ἐκφράσει σκέψεις εἰς τὴν μετὰ σεβασμοῦ γενομένην ἀπάντησίν των, ὅτε φωνή τις ἠκούσθη λέγουσα «Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἀπόλλυται, αἴτιος τούτου εἶναι ἡ Γαλλία.» Εἰς τὰς λέξεις ταύτας βουλευτής τις διὰ τὸν ὁποῖον ὁ αἰὼν του καὶ οἱ μεταγενέστεροι σύναγται νὰ εἴπωσι τὸ τοῦ Κουϊντιλιανοῦ Vir probus bene dicendi peritus, ὁ κ. Λενὲ (ὄνομα συνδέον τὴν ἔξοχον ρητορικὴν δεινότητα μετὰ τῆς ἀρετῆς),

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνέκραξε : «Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἀπόλλυται, ἡ παροῦσα ἴσως γενεὰ θὰ »ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορήσῃ δύναμίν τινα, ἣ αὐτὴν τὴν Εὐ»ρώπην. Ἀλλ' ἐν τῇ αὐστηρᾷ ταύτῃ κρίσει, ἣν οἱ μεταγενέστεροι »θὰ φέρωσιν, ἡ Γαλλία δὲν θὰ συμπεριληφθῇ...»

Οἴμοι! Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν οἱ λόγοι οὗτοι, αἱ εὐχαί, αἱ δημοσίως ἀπονεμόμεναι αὗται ἐνδείξεις τιμῆς, ἀντήχουν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γαλλικοῦ κοινοβουλίου, ἡ Ἑλλάς, ἥτις μάτην εἶχεν ἐπικαλεσθῇ τὸν οἶκτον τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς γλώσσης τοῦ Σωκράτους, διὰ τοῦ συμβόλου τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως, ἐφαίνετο πλησιάζουσα εἰς τὰ ἔσχατα. Οὐδεὶς διεδέχθη τὸν στρατηγὸν Χάλκαν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ αὐτοῦ ἔργῳ, καὶ οἱ Ἕλληνες, κυκλωθέντες ὑπ' ἐχθρῶν διψώντων τὸ αἷμα αὐτῶν, οὐδὲν ἄλλο εἶχον καταφύγιον εἰμὴ τὴν ἀπελπισίαν αὐτῶν. Ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς,-γεγονὸς ἀληθέστατον-εὑρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ ἄνω τῶν πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν ἑτοίμων νὰ ὁρμήσωσιν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ τουρκικὸς στόλος διαλυθεὶς μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ συνηγώθη εἰς Τένεδον παρασκευαζόμενος ὅπως ἐκεῖθεν ἐκπλεύσῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅτε ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν τὴν 9ην Ἰουνίου 1822 παρεδόθη διὰ συνθήκης εἰς τοὺς Ἕλληνας οἵτινες πλέον τῶν ἑπτὰ μηνῶν ἐπολέμουν αὐτήν.

Οἱ Τοῦρκοι, οὓς ὤφειλον κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης νὰ μεταφέρωσιν εἰς Ἀσίαν, ἐγένετο δεκτοὶ ἐν αὐτῇ μετὰ τοιαύτης εὐμενείας οἵαν ἀδύνατον νὰ τρέφωσι πρὸς αὐτούς, ἄνθρωποι ἐν ἐξάψει εὑρισκόμενοι ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν σφαγῶν τῶν ἐν Χίῳ ἀδελφῶν αὐτῶν. Τὰ ἀτυχῆ λείψανα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου ταύτης προσήγγιζον εἰς πάντα λιμένα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν ὁποῖον εὐνοϊκοὶ ἄνεμοι ὤθουν τὰ διασώσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ θανάτου πλοῖα, Τριακόσιαι Χῖαι γυναῖκες, ἅπασαι χῆραι ἢ ὀρφαναί, ἄνευ τῆς συνοδείας ἔστω καὶ ἑνὸς γέροντος, διότι οὐδεὶς εἶχε διαφύγει τὴν σπάθην τῶν βαρβάρων, ἐπεβιβάσθησαν εἰς Κεγχρεάς, καὶ εἰσῆλθον τὴν αὐτὴν ἡδέραν εἰς Κόρινθον καταπεπληγωμέναι.

Αἱ μὲν εἶχον τὴν κεφαλήν, τὸ πρόσωπον ἢ τὸ στῆθος παραμε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μορφωμένον ἐκ τῶν βαρέων σπαθισμῶν· ἕτεραι ἔφερον τοὺς βραχίονας αὐτῶν ἀναδεδεμένους καὶ κατατεθραυσμένους ἐκ τῶν πληγῶν πυροβόλων ὅπλων· ἅπασαι ὡς ἐκ τῆς ὠχρότητος τῆς ἐπικεχυμένης ἐπὶ τῶν ἀψύχων χαρακτηριστικῶν των, παρομοίαζον πρὸς φάσματα ἐξερχόμενα τοῦ μνημείου. Ὁ φόβος τὰς ἐπάγωνεν ἀκόμη· εἶχον δὲ τόσον κλαύσει, ὥστε αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων εἶχον ξηρανθῇ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμιεσβεσμένοις ἐν ταῖς κόγχαις των. Δὲν εἶχον οὔτε τὸ θάρρος οὔτε τὴν δύναμιν νὰ ζητήσωσι τίποτε. Εὐχαριστούμενα ἠὰ κασκηνώσωσιν ὑπό τινας σκηνὰς τὰς ὁποίας ἔστησαν ὅπως προχυλάξωσιν αὐτὰς ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ κυματοῦντος εἰς τοὺς ἀέρας λαβάρου αὐτῶν, ἀνύψνον ἡνωμένας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν γονατίζουσαι, καὶ ἐπανερχόμεναι ἐκ τῆς θλίψεως εἰς τὴν ζωήν εὐχαρίστ ουν τόν Θεὸν διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των ἐκ τοῦ σιδήρου τῶν δημίων προσφαξάντων τὰς οἰκογενείας των.

Ἕτεραι τοιαῦται οἰκογένειαι ἀπεβιβάζοντο εἰς Πειραιᾶ τὴν ἡμέραν τῆς παραδόσεως τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Κέκροπος. Ἀνερχόμεναι εἰς Ἀθήνας, τὸ πρῶτον θέαμα καὶ αἱ πρῶται φωναὶ ὅπερ εἶδον καὶ ἤκουσαν ἦτο θέαμα Τούρκων ἐσκλαβωμένων. ἦτο τὸ ἄσμα ἀσμάτων «τῆς νίκης τοῦ σταυροῦ,» ἐπαναλαμβανόμενα ὑπὸ τῆς ἠχοῦς τοῦ Πανός, κατ' ἀνταπαντήσεις εἰς αὐτὰ τῆς ἠχοῦς τῆς Πνυκός, τοῦ ἀρχαίου βήματος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπεφημούσης τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐκευθερίας.

Ὁ κλῆρος, ἡγουμένου τοῦ συμβούλου τῆς θείας ἡμῶν ἀπολυτρώσεως, ἐβάδιζε πρὸς τὰ προπύλαια ψάλλων ἱεροὺς ὕμνους, καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν τῶν ὅπλων. Ὑλόγει τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅστις παραχωρεῖ τὴν νίκην εἰς τοὺς λατρεύοετας αὐτόν. Εἰσελθόντος τοῦ κλήρου ἐν τῷ φρουρίῳ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἡγίασε τὸν Παρθενῶνα, καθιερώσας αὐτὸν εἰς τὴν δατρείαν τῆς Παναγίας ἡμῶν Θεοτόκου. Οὕτως, ὑπὸ τὸ περίστηλον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ὁ ἄγνωστος Θεὸς ἐδοξάσθη ἐκ νέου μετὰ πάροδον τόσως αἰώνων βλασφημιῶν, ἃς ἀνίαροι ἰμάμαι εἶχον κατὰ τῆς θεότητος προφέρη, μεταβαλόντες τὸν ναὸς αὐτῆς εἰς τζαμίον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὰ κτίρια δὲν εἶχον καταδαφισθῇ ἐξαιρουμένης τῆς Τζέλας κατεδαφισθείσης ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποσπασάντων τὸν πρὸς συγκόλλησιν τῶν μαρμάρων μόλυβδον καὶ μεταποιησάντων αὐτὸν εἰς σφαίρας. Τὰ μνημεῖα τοῦ Πανδρόσου καὶ τοῦ Ἐρεχθέως ἀπὸ τῶν καταστροφῶν τοῦ λόρδου Ἔλγινου οὐδεμίαν εἶχον ὑποστῆ νεωτέραν βλάβην· κατὰ τοῦτο δὲ αἱ φροντίδες τῶν νεωτέρων ἀρεοπαγιτῶν λίαν ἐβοηθήθησαν ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀξιωματικοῦ Βουτιέ, κατορθώσαντος διὰ τῶν βομβῶν του νὰ θραύσῃ τὰς ὑδρίας μόνον εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολιορκούμενοι εἶχον περικλείσει τὸ ἀναγκαιοῦν εἰς αὐτοὺς ὕδωρ, καὶ νὰ καταστρέψῃ μόνον τὰ μαγαζεῖα ἅτινα περιεῖχον τὰς ἀναγκαιούσας ζωοτροφίας.

Ἀκολούθως ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ φρουρίου.

Αἱ στέρναι ἐκαθαρισθησαν, τὸ φρέαρ τὸ ὑπάρχον ἐν τῷ θεάτρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἐκαθαρίσθη ἐπίσης καὶ προσετέθη εἰς τὰ ὀχυρωτικὰ ἔργα τοῦ πυροβόλου ἐκτὸς ἑνὸς τηλεβολοστασίου ἱδρυθέντος εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ἄντρου τοῦ Πανός. τὰ ὕδατα πηγῆς ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ὑποδεικνυομένης καὶ διὰ μέσου τῶν σημειώσεων αὐτοῦ ἀνευρεθείσης. Οὕτως εἰς πὸν ἀσφαλέστερον ὁδηγὸν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ἀμφισβητουμένου τούτου φρέατος διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου εἰς τὸ ἑξῆς ἡ φρουρὰ τῆς θέσεως ταύτης δυναμένης νὰ θεωρηθῇ πλέον ὡς τὸ προπύργιον τῆς Ἀτικῆς θὰ καταπαύσῃ τὴν δίψαν της.

Ἡ ἅλωσις τῆς Ἀκροπόλεως ἐγένετο εἰς καταλληλοτάτην στιγμήν, καθόσον δι' χρονοιῶν θανασίμων προσεχὴς ἦτο ἡ ἔκρηξις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν τῶν ἀναλαβόντων τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν.

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἀντιδημοτικώτατος καταστὰς ὡς ἐκ τῶν βλέψεών του τῶν ὅλως ἀντιβαινόντων πρὸς τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος, ἐστάλη ὡς λέγουσι, εἰς τὸν στρατὸν τῆς ἀνατολικῆς πατρίδος. Φθάσας μετὰ τοῦ γενναίου Νικήτα εἰς Βοιωτίαν ἐπὶ κεφαλῆς χιλιάδων τινῶν Πελοποννησίων συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ ὅπως ἐκδιώξῃ τοὺς Τούρκους ἐκ τῶν θέσεων ἃς κατεῖχον ἐν τοῖς συνόροις.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Ὑψηλάντης ὑπερασπίζεται γενναίως τὴν πόλιν Ἄργος.

Ἱστορία τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως φυλ. **86**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ εἴδησις τῆς εἰς Λάρισσαν ἀφίξεως τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ πρὸ ὀλίγου ἔφθασε, καὶ τὸ ζήτημα τοῦ διεξαγομένου ἀγῶνος μεταξὺ τῶν καταπιεζομένων καὶ καταπιεστῶν οὐδέποτε ἐφάνη τόσον περίπλοκον ὅσον κατ' ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ 1822.

Τῇ ἀληθείᾳ κατέκαυσαν τὴν ναυαρχίδα τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ἀποτέλεσμα μεγίστων ναυτικῶν πλεονεκτημάτων, κατέλαβον τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐνίκησαν τὸν Δράμαλην πασσᾶν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Σπερχιοῦ· ἀλλ' ὁ Χουρσὶτ τριάκοντα πέντε χιλιάδας ἱππέων καὶ δώδεκα χιλιάδας πεζῶν ἠρίθμει ὑπὸ τὰς σημαίας του. Ὁ Τουρκικὸς στόλος συνεννωθεὶς ἐν Τενέδῳ φοβερώτερος θὰ ἀναφαίνετο ἢ ἄλλοτε ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῦ Αἰγαίου. Ἀνέμενον αὐτὸν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου ὅπως ὑποβοηθήσῃ τὰς ἐν αὐτῇ ἐνεργείας τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Μαυρσκορδάτος σπουδαιως ἐπιτυγχάνων, κατώρθου ν' ἀπομονώσῃ ἐν τῇ Ἠπείρῳ τὸν γενναῖον τοῦτον πασσᾶν. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ὁριστική τις ἀπόφασις.

Ὁ Ὀδησεύς, κριτὴς ἀσφαλὴς τοῦ ἐδάφους ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ὑπερασπισθῇ ἀποδείξας τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ προλάβωσι τὰ σχέδια τοῦ σερασκέρου Χουρσὶτ διὰ τῆς κατὰ πάντα τρόπον παρακωλύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ διελεύσει τῶν κατὰ τὰ σύνορα ὀρέων, προέτεινε ν' ἀναλάβῃ τήν ἐπίθεσιν, ἀρχόμενος τοῦ πολέμου πρῶτος.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πολεμεῖν, εἶναι καθ' ὅλα σύμφωνον πρὸς τὸν πλήρη ζέσεως χαρακτῆρα τῶν Ἑλλήνων. Συνεφωνήθη νὰ προσβάλῃ τὸν σπουδαῖον τῆς Φούρκας σταθμὸν εὑρισκόμενον μίλιά τινα μακρὰν τοῦ Ζητουνίου ὅπερ οἱ Τοῦρκοι εἶχον ὀχυρώσει διὰ χαρακωμάτων. Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Δ. Ὑψηλάντης ὤφειλε νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Τούρκων ἐκ τῶν ὄπισθεν, οὕτω δὲ ὁ ἐχθρὸς εὑρισκόμενος μεταξὺ δύο πυρῶν, ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ μὴ μετετοπίζετο ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ. Πιθανώτατον δὲ ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς τῆς Λαρίσσης νὰ ἐξεστράτευεν οὐχὶ ὅμως ὅπως εἰσβάλῃ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἀλλ' ὅπως εὑρεθῇ ἐμπεπλεγμένος εἰς πόλεμον, ἐπὶ ὀρέων παρὰ τὰ σύνορα εὑρισκομένων. Ἐκεῖ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολυάριθμον ἱππικὸν τὸ ἀποτελοῦν τὴν κυριωτέραν δύναμίν του θὰ ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν ἄχρηστον κατανικῶντες δὲ τὸ πεζικὸν αὐτοῦ εὐκόλως, καὶ παρενοχλοῦντες ἀδιακόπως τοὺς βαρβάρους θὰ ἠνάγκαζον τοὺς βαρβάρους θὰ ἠνάγκαζον αὐτοὺς τάχιστα νὰ συμπτυχθῶσιν ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἡ Φρούκα προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως κατόπιν τῶν σκέψεων ταύτων, ἐπετέθη δὲ οὗτος κατ' αὐτῆς μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἰσχύος· ἀλλὰ μὴ βοηθηθεὶς ὑπὸ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, ἄγνωστον μέχρι τοῦδε διὰ τίνα λόγον, ἐξεδίωξε μὲν ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ μετὰ μεγίστης φθορᾶς τῶν παλληκαρίων αὐτοῦ, θανόντος καὶ ἑνὸς τῶν προσφιλῶν ἐξαδέλφων του.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη, ἡ τοσοῦτον σκληρῶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἐξαγορασθεῖσα, οὐδέποτε ὑποστάντος μέχρι τοῦδε τόσον ἀξιοσημειώτους ἀπωλείας, ἐξώργισαν αὐτὸν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ὥστε ἅμα εἶδε τὸν Ὑψηλάντην ἐν τῷ μεσῳ τῶν στραταρχῶν, ἐξέσπασε κατ' αὐτοῦ δι' ὕβρεων καὶ δι' ἀποστροφῶν παρομοίων πρὸς ἐκείνας ἃς ἀπευθύνουσι οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου, καὶ οὐχὶ μόνον τὸν κατηγόρησεν ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ὅμοιοί του κατῆλθον εἰς Ἑλλάδα ὅπως τὴν ἐκμεταλλευθῶσι διὰ λογαριασμὸν οἰκογενειῶν τινων αὐτοκαλουμένων πριγκηπικῶν καὶ ἐμπεποτισμένων ἐκ τῆς ἰδέας ὅπως κυβερνῶσι τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν ξυνάμεως ἀείποτε ἀπατησάσης τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ οὐδὲ καὶ τῶν ἀπειλῶν του αὐτῶν ἐφείσθη, οὐδ' αὐτὴν τὴν περιφρόνησίν του ἀπέκρυψεν, ἣν ἠσθάνετο κατὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Φαναρίου. «Θέσον ἀπαξίους, εἶπε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, πρὸ μικροῦ ἔτι καὶ αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ προέδρου δι' οὗ οἱ συμπατριῶταί μας σ' ἐτίμησαν ἀποφεύγων τὴν προσθήκην τοῦ τίτλου τούτου εἰς τὸ πρωτόκολλον τῶν ματαίων σου προκηρύξεων. Ἐπὶ πολὺ ἐπέμεινες καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἀνακαλυφθῇς νὰ λέγησαι ἐπίτροπος, ὁ πράκτωρ τοῦ ἀδελφοῦ σου Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐτιτλοφορεῖτο «ἀντιπρόσωπος ἀντιβασιλεύς, καὶ ἀντιστράτηγος τῆς Ἑλλάδος». Ποῖος τῷ ἀπένειμε τοὺς τιτλους τούτους : Δυνάμει ποίας ἐντολῆς ἐνήργει ; Τί ἐσήμαινεν ἡ Ἑταιρία ἐκείνη, τὰ χρώματά της καὶ οἱ μυστηριώδεις ὅρκοι της τοὺς ὁποίους τόσῳ κακῶς ἐτήρησας ; Ὁ δυστυχής ! Περικυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κλωμένος ὅπως σὺ ἀπὸ σαλτιπάγγους καὶ ἀπὸ ῥήτορας δὲν ἔμαθεν οὔτε νὰ νικᾷ οὔτε νὰ ἀποθνήσκῃ καὶ ὅπως κρύψῃς τὸ πεῖσμα σου λαμβάνεις τώρα τὸν τίτλον τοῦ πατριώτου· πατριώτης! Δὲν εἶσαι πλέον τοιοῦτος ὅπως δὲν εἶσαι καὶ Ἕλλην· ὅσον βάρβαρα καὶ ἂν εἶναι τὰ παλληκάρια μας, οὐδὲν ἐξ ἡμῶν καθυστερεῖ ἐν τῇ δόξῃ. Φαναριῶτα γεννημένε ὅπως ὑπηρετῆς καὶ ὅπως καταθλίβῃς, ἄκουσον: ὁ σταυρὸς αὐτὸς εἶναι ὁ κύριός μας.

Ἡ γῆ αὕτη τὴν ὁποίαν ἐποτίσαμεν διὰ αἵματός μας, ἡ γῆ αὕτη ἥτις ἔθρεψε τοὺς προγόνους μας, τὸ χῶμα τοῦτο ὅπερ ἐγκλείει τοὺς τάφους αὐτῶν, αὐτὸ εἶναι ἡ πατρίς μας....., Ἡ πατρὶς αὕτη σὲ ἀποκηρύττει, ὅπως καὶ τὰ ἐκ σφάλματός σου πεσόντα παλληκάρια μας, ἅτινα πρὸ τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου τοῦ Θεοῦ θὰ σὲ κατηγορῶσιν ἴσως τὴν στιγμὴν ταύτην.» Εἰς τὰς πικρὰς ταύτας παρατηρήσεις, ὁ Δ. Ὑψηλάντης ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ ὡς ἤρμοζεν εἰς στρατιώτην ἂν καὶ ὡς λέγουσί μὴ στερούμενοι γενναιότητος, ἀλλ' ὧν ἐκ τῆς φυλῆς ἐκείνης τῶν Φαναριωτῶν τῶν εἰθισμένων νὰ προσβάλλωσι τὸν ἐχθρὸν των ἐξ ὑπογείου, ἔσπευσε ν' ἀπευθύνῃ ἔκθεσιν εἰς τὴν γερουσίαν τῆς Κορίνθου περὶ τῶν διατρεξάντων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὀδυσσέως. Παρεπονεῖτο ἐν αὐτῇ μετὰ πικρίας καὶ ὀξύτητος κατὰ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ αὐτοῦ Ὃν ἀπεκάλει «βάρβαρον ἔχοντα κτηνώδη ἀξιαν, ἄνθρωπον βίαιον ἄνευ χαλινοῦ καὶ ἐπιφυλάξεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς πρὸς τοὺς νόμους ὑπακοῆς.»

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο ἀρκετὰ γνωστὸς ὑπό τινας τῶν ὑποδειχθεισῶν ἰδιοτήτων· καὶ ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Ὑψηλάντου ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως Θεοδώρου Ῥ έγρη προσλαβοῦσα περισσοτέραν δόσιν δηλητηρίου, τῷ κατέστησεν εὔκολον ἀπόφασιν τῆς γερουσίας ταπεινωτικὴν τοῦ ὁρμητικοῦ στρατάρχου τῆς Ἠπείρου.

Διαταγὴ ἐπεδόθη εἰς αὐτὸν ὅπως ἐρχόμενος ἐκ Κορίνθῳ ἀπολογηθῇ ἐπὶ πλείστων κεφαλαίων κατηγορίας φερομένης ἐπὶ τῇ διαγωγῇ του. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν κλῆσιν ταύτην τῷ ἀφῄρεσαν τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ καὶ διώρισαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν χιλίαρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χον Χρῆστον Μπαλάσκαν, ἀναχωρήσαντὰ διὰ Λεβαδείαν, ἐν συνοδείῃ μετὰ τοῦ περιφημισμένου Ζαγορίτου Ἀλέξη Νούτση.

Ἂν καὶ ἀπεδίδετο ἀξία τις εἰς τὸν Μπαλάσκαν λαβόντα τὸν βαθμὸν τοῦ ταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τῇ ῥωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ, εἶχεν οὗτος τὸ ἀτύχημα νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ ἄλλοτε προδώσαντος καὶ παραδώσαντος τὴν πατρίδα τῶν Σουλιωτῶν. Σπάνιον εἶναι βεβαίως τὰ ἀτομικὰ παραπτώματα νὰ μὴν ἀναφυῶσιν ἐν τῷ πρσσώπῳ τοῦ υἱοῦ ἑνὸς προδότου καὶ μάλιστα ἐν χώρᾳ ὅπου αἱ μνησικακίαι εἶναι ἐπίσης σφοδραὶ ὅσον καὶ τὸ κλίμα, καὶ διὰ τοῦτο π γερουσία τῆς Κορίνθου εἰς χειροτέραν ταύτης ἐκλογὴν δὲν ἠδύνατο νὰ προβῇ, εἰς τὰς περιστάσεις μάλιστα καθ' ἃς τότε εὑρίσκοντο τὰ πράγματα. Διὰ τίνος βλέμματος ὁ-λαρχηγοί καὶ μαχηταὶ διὰ φιλίας καὶ συμφερόντων πρὸς τοὺς Σουλιώτας συνδεόμενοι θὰ ἔβλεπον διοίκησιν στρατάρχου φέροντος ὄνομα ἀτιμιῶν γέμοντος ; Ἐκτὸς δὲ τούτου θὰ ἦρκει ὁ συνδυασμὸς τοῦ Μπαλάσκα πρὸς τὸν Νούτσην ὅπως οὗτος πᾶσαν ἐκτίμησιν ἀπολέσῃ.

Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχε γνωρίσει τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἰωάννινα ὑπηρετοῦντα τὸν Ἀλῆ καὶ πολλὰς τῷ εἶχε προξενήσει ἀφορμὰς καταφρονήσεως παρ' ὅλων ὅσοι τὸν ἐπλησίαζον, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ὁ μᾶλλον δεδηλωμένος ἐχθρὸς τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ὡμίλησαν ἄνευ μυκτηρισμοῦ. Εἰς τὸ Σοῦλι, εἰς τὸ Βραχῶρι, εἰς τὸ Μεσολόγγιον, εἰς τὸ Ἄργος ὅπου διαρκῶς μετὰ τοῦ Ταχὴρ ἐκυβέρνα. Πασσᾶς εἶτα γενόμενος μετὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Μάρκου Βότσαρη κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς Ἄρτας, οὐδέποτε ὁ Νούτσης ὡμίλησεν ὑπὸ ἄλλο τι πνεῦμα, ἀλλὰ πάντοτε ὡμίλει μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ ἐκείνου ὅστις τὸν ἀπεκάλει υἱόν του, ὑπὲρ τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀλῆ ὡς Τοῦρκος πασσᾶς καὶ οὐχὶ ὡς Χριστιανὸς ἐκυβέρνα 42 Ἑλληνικὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου, ἐπὶ πολὺ στενάξαντα ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν αὐτοῦ διοίκησιν. Ἀκόλαστος τῷ Μουκτὰρ Βελῆ σύντροφος, εἶχε τὰς ἀκολάστους αὐτοῦ συνηθείας. Ἡ ὡραιοτέρα κατ' αὐτὸν κυβέρνησις ἦτο ἡ διὰ σπάθης καὶ ῥάβδου ἐξασκουμένη·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐφαίνετο ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς ἐκλείψεως τῆς δυναστείας τοῦ Τεπελενίου μεταστὰς πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων κατὰ δυστυχίαν.

Ὁ Ὀδυσσεὺς μόλις ἐπληροφορήθη ὅτι ἐστέλλοντο εἰς ἀντικατάστασίν του ὁ στρατάρχης Μπαλάσκας μετὰ τοῦ Ἀλέξη Νούτση, οἵτινες μάλιστα ἐλέγετο ὅτι ἐπεφορτίσθησαν νὰ συλλάβωσι καὶ ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς Κόρινθον, παρέδωκεν ἀμέσως τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ ἐπιτελεῖον αὐτοῦ, ἀποσυρθεὶς εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἀραχώβης μὲ 24 ἐκ τῶν ἀτρομητέρων παλληκαρίων του. Οὐδόλως διὰ τούτου ἠθέλησε νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως· ἀλλὰ καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπακούσῃ πλέον εἰς τὰς δικαστικὰς αὐτῆς προσκλήσεις.

Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἀνατραφείς, ὅπου κατηγορία κα κλῆσις πρὸς ἀπολογίαν ἦσαν συνώνυμα πρὸς θανατικὴν ἀπόφασιν, ἐπίστευσεν, ὅτι ἐρχόμενος εἰς Κόρινθον σπουδαίως θὰ ἐκινδύνευε· καὶ ἡ ὑπόθεσίς του αὕτη δὲν ἦτο ἀπίθανος.— Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μπαλάσκα ὑπῆρξε πάντοτε ἐχθρὰ τῆς ἰδικῆς του· ὁ Ἀλέξης Νούτσης τῷ ἦτο πλέον ἢ ὕποπτος· ὁ Δ. Ὑψηλάντης ἰσχύων ἀκόμη τὸν εἶχεν καταγγείλῃ· ὁ Θεόδωρος Νέγρης, ἐπιφορτισμένος τὴν σύνταξιν τοῦ κατηγορητηρίου του, ἐπεθύμει τὴν καταστροφήν του. Ὁποία ἄλλως τε θὰ ἦτο καταισχύνη δ' ἄνδρα τοσαύτας καὶ τοσαύτας ὑπηρεσίας προσενεγκόντα ἐὰν προσήρχετο καὶ ἀπελογεῖτο ὡς ἔνοχος ἀπέναντι δικαστῶν. Ἀλλὰ μήπως ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λεβαδειάν, ὅπου εὑρίσκοντο τὰ προικῶα κτήματα τῆς γυναικός του, τὸν τόπον ὄντινα τόσον γενναίως ὑπερήσπισε φυσικὸτ ἑπομένως ἦτο νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πολιτικὴν ἥτις θὰ ἔσωζεν αὐτὸν ἂν καὶ μὴ νόμιμον, ἐπωφελούμενος ἐν τῷ μεταξὺ τῶν μεταβολῶν, ἃς ὁ χρόνος.

Ἀποσυρθεὶς ὀλίγον μακρὰν ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου, συνεννοήθη μετὰ τῶν ἐφόρων τῶν Σαλόνων, οἵτινες ἦσαν Παππαγιάννης, Οἰκονόμου, Βασίλης Χατσαρῆς, Ἀναγνώστης υἱὸς τοῦ Νικολάου, Ἀναγνώστης υἱὸς τοῦ Χριστοφόρου καὶ Εὐσταθίου Φαρέτρα, ὅπως ἀνεύρωσι τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Φωκίδος. Χρησι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μοποιῶν οὕτω τὰς λυπηρὰς ὥρας τῆς ἀεργίας αὐτοῦ, ἐσκέπτετο ἐὰν οἱ Τοῦρκοι ἐφένοντο που, νὰ ἐνήργει κατ' αὐτῶν πόλεμον τινα, ἐκ τῶν ἀτάκτων ἐκείνων ὅτε μανθάνει ὅτι ὁ Μπαλάσκας καὶ ὁ Ἀλέξης Νούτσης ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ στενωποῦ τῆς Τριόδου, περιφήμου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ Λαΐου διὰ τὰς ἐν αὐτῷ συμβαινούσας δολοφονίας, καὶ ὅτι ἡ διπλῆ αὕτη δολοφονία δὲν ἔλειψε νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτσου.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ γνωστὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ συμβεβηκότος τούτου, ὅπερ μεγίστην ἐπέφερε κατάπληξιν εἰς τὸν στρατὸν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ τοιοῦτον ὄνομα εἰς τινας χιλιάδας ἁρματωλῶν καὶ Πελοποννησίων διακεχωρισμένων παρὰ τὰς Θερμοπύλας, καθ' ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ διεσκορπίσθη μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ὀδυσσέως. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνεθεματίσθη ὑπὸ πάντων.

Σύγχυσις ἐβασίλευεν ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῶν Ἑλλήνων· ἡ πατρὶς θὰ ἐκηρύσσετο ἐν κινδύνῳ, ἐὰν μή, ὅπως ἐπέλθῃ ἀνάπαυλα εἰς τὰς ἐξεγέρσεις ταύτας, ὁ Θάνος Καναγάρης ἀντιπρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ καὶ ὁ βουλευτὴς Κονιβὸς εὑρισκόμενοι εἰς Ἄργος, ἀνήγγελον δι' ἐπιστολῶν των ὅτι οἱ Τοῦρκοι εὑρισκόμενοι εἰς Ἄργος, ἀνήγγελλον δι' ἐπιστολῶν των ὅτι οἱ Τοῦρκοι οἱ ἐν τῷ Ναυπλίῳ πολιορκούμενοι ἐζήτησαν νὰ διαπραγματευθῶσι τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ φρουρίου τούτου.

Ἀπὸ τῆς ἀναφλέξεως τῆς ναυαρχίδος ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ διάλυσις τοῦ στόλου ὃν ὁ Καπετὰν πασσᾶς διώκει, οἱ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ναυπλίου ἀναλαβόντες Τοῦρκοι, ἤρξαντο διαπραγματεύσεων παραδόσεως τοῦ φρουρίου τούτου, οὐδεμίαν τρέφοντες ἐλπίδα βοηθείας.

Οἱ πρῶτοι τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης λόγοι, διαπραγματεύσεως τὴν ὁποίαν διεξῆγον ὅπως ἀνταλλάσσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον, σχεδὸν πάντοτε, ὕβρεις καὶ ἀπειλάς, ἀπηυθύνθησαν εἰς τὴν γενναιόκαρδον ἐκείνην γυναῖκα, τὴν Μπουμπουλίναν, ἥτις μετ' ἐπιμονῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1821, τὸν θαλάσσιον ἀποκλεισμὸν θέσεως ἰσχυροτάτης, θέσεως μεθ' ἧς αἱ τύχαι τῆς Πελοποννήσου ἀείποτε συνεδέθησαν.

Τῇ παρεμβάσει ταύτης οἱ τῶν ἐχθρῶν πληρεξούσιοι συνδιεσκέπτοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν. Ἔχουσα ἴσην τὴν ἐπιδεξιότητα πρὸς τὴν ἀνδρείαν, ἐμάντευε τὰ σχέδια καὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν, καὶ εἴτε τῇ ἀπεστέλλοντο, ὅπως τοῦτο πολλάκις συνέβη, οἱ εὐστραφέστεροι καὶ ζωηρότεροι ἐκ τῶν πολιορκουμένων ὅπως φανῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι οὐδόλως κατεβλήθησαν ἐκ τῶν στερήσεων, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον διετήρουν ὅλην τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, εἴτε διεπραγματεύετο μετὰ τῶν πονηροτέρων τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ, προσπαθούντων νὰ τὴν περιπλέξωσιν εἰς μηχανορραφίαν, πάντοτε μετὰ σταθερότητος προκατελαμβάνοντο τὰ διάφορα εἴδη τῶν πληρεξουσίων τούτων ὑπὸ τῆς γενναίας ἐκείνης γυναικός,

Ἔλεγεν εἷς τοὺς μὲν ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῶν οὐδόλως μὲν ἐδείκνυεν ὅτι εἶχον προμηθείας τροφίμων, ἐβεβαίωνεν ὅμως ἀφ' ἑτέρου ὅτι δὲν μετεῖχον τῆς ἐγκρατείας ἐκείνης, ἥτις ἁρμόζει εἰς πολιορκουμένους καὶ ὅτι θᾶσσον ἢ βράδιον τὸ φάσμα τῆς πείνης θὰ ἐθριάμβευεν ἐπ' αὐτῶν, χάρις εἰς τὸν αὐστηρὸν ἀποκλεισμὸν τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου ὃν αὐτὴ διεξῆγεν. Εἰς δὲ τοὺς ἄλλους θλιβερὰς ἔδιδεν εἰδήσεις· καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συμβουλίου τῶν Ἑλλήνων, τὸ συμπέρασμα ἦτο πάντοτε τὸ ἑπόμενον :

«Ἔχασα τὸν σύζυγόν μου, εὐλογητὸς ὁ Θεός! Ὁ πρεσβύτερος »υἱός μου ἔπεσε μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας· εὐλογητὸς ὁ Θεός! Ὁ »δεύτερος καὶ μόνος υἱός μου 14ής τὴν ἡλικίαν, μάχεται μετὰ τῶν »Ἑλλήνων καὶ πιθανὸς νὰ εὕρῃ ἔνδοξον θάνατον· εὐλογητὸς ὁ »Θεός! Ὑπὸ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ θὰ ρεύσῃ ἐπίσης τὸ αἷμα μου, »εὐλογητὸς ὁ Θεός! Ἀλλὰ θὰ νικήσωμεν, ἢ θὰ παύσωμεν μὲν »ζῶντες, ἀλλὰ θὰ ἔχωμεν τὴν παρήγορον ἰδέαν ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ »δὲν ἀφήσαμεν ὄπισθεν ἡμῶν δούλους τοὺς Ἕλληνας».

Ἔκπληκτοι οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῆς μεγαλοψύχου ἀποφάσεως τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁποίαν ἡ πΜουμπουλίνα δι᾽ἐκφραστικῶν χειρονομιῶν συνώδευε, λίαν εὐεξηγήτων αὐτοῖς, καὶ πιεζόμενοι ἐκ δεινῆς ἀσιτίας ἐζήτησαν τέλος νὰ συνθηκολογήσωσιν, εὐθὺς ὡς ἔμαθον ὑπὸ ποίους ρους οἱ ὁμόθρησκοι αὐτῶν ἐν Ἀθήναις ὑπετάγησαν,

Παρουσιασθέντες ὅθεν πρὸ τοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων, συναθροισθέντων ἐν μέσῳ τοῦ περιβόλου τῆς Τιρύνθου, ἔργον τῶν Κυκλώπων διατηρηθέντος μετὰ σεβασμοῦ παρ᾽ ὅλων τῶν αἰώνων, ἐχαιρέτησαν, ὢ ! ἔπακρον τῆς ὑποκρισίας ! (διότι δὲν ἦσαν εἰλικρινεῖς) ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἄλλοτε προσηγόρευον «φυλὴν γεννηθεῖσαν »πρὸς δουλείαν, εἰδωλολάτρας, καὶ σκλάβους» διὰ τῶν λέξεων «κύριοι καὶ ἄρχοντες», φιλοῦντες δὲ τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος τῆς Μπουμπουλίνας καὶ τὴν χεῖρα τῶν Ἑλλήνων, ἐζήτουν παρ᾽ αὐτῶν τὴν διάσωσιν τῆς ὑπάρξεώς των.

Τὰ ἐξηγηριωμένα μέχρι τοῦδε τῶν Ἑλλήνων πνεύματα ἐψησύχασαν. Τεσσαράκοντα ὅμηροι, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων Τουρκικῶν καὶ Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἐκλεχθέντες, ἀμοιβαίως ἀντηλλάγησαν. Χάρις δὲ εἰς νέας περιποιήσεις παρ᾽ αὐτῶν ἐπιδαψιλευθείσας εἰς τοὺς Ἕλληνας συνήνεσαν οὗτοι, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ πασσᾶ διοικοῦντος τὸ Ναύπλιον νὰ μὴ μεταφέρωσι τοὺς ὁμήρους μακρότερον τοῦ Ἄργους καὶ τοῦτο ὅπως εὐκολυνθῇ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ὁμήρων ἐν περιπτώσει καθ᾽ ἣν ῥῆξις ἢ ἐκτέλεσις τῆς συνθήκης ἐλάμβανε χώραν. Οἱ Ἕλληνες πλήρεις ἦσαν χαρᾶς, ἀλλ᾽ ἔμελλον νὰ δοκιμάσωσι τὴν ἀλήθειαν ἀξιώματος ὅπερ ὁ Λάμαχος, Ἀθηναῖος στρατηγός, ἀρχαῖος πρόγονος αὐτῶν ἐξέφρασεν εἰπών : «ὅτι ἀδύνατον νὰ σφάλῃ »τις δὶς ἐν τῷ πολέμῳ, διότι τὰ κατ᾽ αὐτὸν γενόμενα σφάλματα »τοιαύτας ἔχουσι τὰς συνεπείας ὥστε πλήρης ἐπέρχεται ἡ κατα»στροφὴ καὶ τοῦ κράτους καὶ τῶν διαπραττόντων αὐτά».

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς διέκοψαν τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἡττηθέντες μὲ ζημίας ἀξιοσημειώτους κατὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς ἀνακτήσεως αὐτοῦ, εὑρέθησαν πάλιν ὅλως ἠπατημένοι εἰς τὰς προσδοκίας των μετὰ τὴν ὑπερπήδησιν πλείστων προσκομμάτων. Συνήνουν τὴν φορὰν ταύτην νὰ πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ραχωρήσουν προθεσμίαν εἰς ἐχθρὸν φθάσαντα εἰς τὰ ἔσχατα καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητοῦντα ἢ τοιαύτην τινὰ χρονοτριβήν, ἐνῷ διὰ δεκαπενθημέρου εἰσέτι διαμονῆς ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παλαμηδίου κυματίζουσα, θὰ ἐπέφερε τὸν θρίαμβον καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πελοποννήσου· εἰς μέγιστον ὄθεν σφάλμα ὑπέπεσαν οἱ πληρεξούσιοι τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν οἱ τοιαύτην ὑπογράψαντες συνθήκην μετὰ τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς τοῦ Ναυπλίου. Ἡ συνομολογηθεῖσα αὕτη προθεσμία ἦτο πάντοτε ὑπὲρ τῶν πολιορκουμένων· διότι ἐγνώριζον οἱ Ἕλληνες ὅτι δὲν εἶχον στρατὸν νὰ ἀντιτάξωσι κατὰ τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ, ὅστις ἐκάλυπτε τὰς ὄχθας τοῦ Ηηνειοῦ διὰ σκηνῶν πληθύος στρατιωτῶν ἀνυπομόνως ἀναμενόντων τὸν πόλεμον. Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ἣν ἐσχάτως μόλις ἐκυρίευσαν, δὲν ἦτο ἀκόμη ἀσφαλὴς καθ' ἑνὸς πραξικοπήματος, ἡ δὲ ἀπρονοησία τῶν μελῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου ἦτο τοιαύτη ὥστε οὐδ' αὐτὸν τὸν Ἀκροκόρινθον εἶχον ἐπισιτίσει.

Εἰς τοῦτο ἐδικαιολογοῦντο λέγοντες ὅτι ἐπιθυμοῦντες τὴν ἀγορὰν τῶν ἀναγκαιούντων ὅπλων καὶ τροφῶν ἐβασίσθησαν ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ Κιαμὶλ βέη, οὓς ὁ δόλιος μωαμεθανὸς ἀποκρύψας, εἶτα ἀπέμεινε λέγων ὅτι εἶχε καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτοὺς ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰ ἔξοδα τ' ἀπαιτούμενα δι' ἐπισίτισιν καὶ ἐξοπλισμὸν θέσεως τοσοῦτον σημαντικῆς. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Τριπολιτσᾶς, γενική τις οἰκονομικὴ ἄνεσις ἑκατομμυρίων φράγκων διῆλθον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἐπαναστατῶν,

Οἱ στρατιωτιωτικοὶ ἀρχηγοὶ ἔφερον ὅπλα ὁλόχρυσα, οἱ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι κατέστησαν πλούσιοι. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἤθελε νὰ καταβάλῃ τι, ἕκαστος δὲ ἐπιζητῶν τὴν ἀπόκρυψιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ του, ἔλεγεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ ἐπιχειρήσωσι νέαν τινὰ ἐκστρατείαν.

Μάτην ὁ γηραιὸς Πανουργιᾶς, τῶν Δωριέων ἀρχηγός, εἶχε προείπει μεγάλα δυστυχήματα, μάτην ὁ ἐκ Λακεδαίμονος Κρεβατᾶς ὅστις πάντοτε ἐνεφανίζετο ἐν τῷ συμβουλίῳ φέρων τὸ αὐστηρὸν τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σπαρτιατῶν ἱμάτιον, εἶχε κατηγορήσει καὶ κατηγόρει τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀπρονοησίαν τῶν Ἑλλήνων. Δὲν συνεζήτουν πλέον ἀλλ' ἐφιλονείκουν εὐθὺς ὡς συνήρχοντο πρὸς διάσκεψιν. Ὁ οὐρανὸς εἶχεν ἀφαιρέσει τὴν κρίσιν παρ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους θέλων νὰ τιμωρήσῃ ὑπέβαλεν εἰς δοκιμασίας διὰ μεγάλων ἀτυχημάτων.

Οὕτω μόνον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τύφλωσις τῶν Ἑλλήνων, διότι τὸ νὰ ἰσχυρίζεταί τις, ὡς ἀργότερον ἐλέχθη, ὅτι τὰ δολοφονικὰ κτυπήματα τοῦ Παλάσκα καὶ Νούτσου προήρχοντο ἐκ Κορίνθου ἐπὶ τῇ προθέσει τοῦ νὰ καταστραφῇ ἠθικῶς ὁ Ὀδυσσεύς, θὰ ἦτο ἐπίσης ἄδικον, ὅσον ἄδικον εἶναι καὶ τὸ γ' ἀποδίδῃ τις ἐπιβουλὴ σύμφωνος εἶναι πρὸς τὰ τουρκικὰ ἔθιμα) ἐπὶ τῇ προθέσει τοῦ νὰ ἐπιφέρῃ διχονοίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων. Οὕτω λοιπὸν μάταιον θεωροῦντες γ' ἀνεύρωμεν τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, κάμπτομεν γόνυ πρὸ τῆς παντοδυνάμου τοῦ Ὑψίστου χειρός πρώτης παντοδυνάμου αἰτίας τῆς αἰωνίου ἁρμονίας, θελούσης ὅπως ἡ ἀξία μὴ καταλαμβάνῃ διαρκοῦς ἐπιτυχίας, ὅπως ἡ σύνεσις μὴ φανῇ πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα διορατική.

Τελευταία τις παρατήρησις θὰ καταστήσῃ ἔτι γνωστὸν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ταύτης καθ' ἣν, ὑπουργοί, γερουσιασταί, βουλευταί, ὁπλαρχηγοὶ διενεμήθησαν τὰ αἱματωμένα ράκη λείας καθ' ὅλα ἑτοίμου ὅπως τοῖς ὑπεκφύγῃ· ἀφ' ἧς ὁ Μαυροκορδάτος κατῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον, ἐν Αἰτωλίᾳ, οὐδέποτε πλέον ὡμίλησαν περὶ αὐτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀπάθεια τῶν Ἑλλήνων.—Δυσάρεστα προγνωστικὰ ἐκστρατείας Μαυροκορδάτου.—Ἀποφασίζει νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐμπρός.—Φθάνει εἰς Κομπότιον.—Λύπη Μάρκου Μπότσαρη ἕνεκα τοῦ θανάτου ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν του.—Ἀντιπερισπασμὸς Κυριάκου, καὶ ἀντίπραξις εἰς τοῦτον Ἄγγλων.—Μάχη τῶν Σουλιωτῶν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων.—Ἡρωϊσμὸς πλείστων γυναικῶν.—Λοιμὸς εἰς Ἰωάννινα καὶ Παραμυθιά.—Στρατιωτικαὶ κινήσεις Ὀμὲρ Βρυώνη.—Ἀψιμαχία εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κομπότι.—Ἀμηχανία τῶν φιλελλήνων.—Ἄφιξις ἐν τῷ στρατοπέδῳ των τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Γώγου Μπάκολη.—Κινήσεις εἰς τὰ Ἀκροκεραύνια καὶ εἰς τὴν Ματζακιάν.—Ὁ Κυριάκος συνεννοεῖται μετὰ τῶν Σουλιωτῶν.—Ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν οὗτοι τῷ γράφουσιν.—Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἔρχεται ἐν Ἠπείρῳ.—Πολεμεῖ τοὺς Τούρκους εἰς Πλάκαν καὶ εἰς Σκλιβάνι, πλὴν ἀναγκάζεται νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.—Στενοχωρίαι τοῦ Μαυροκορδάτου —Κατοχὴ τοῦ Πέτα παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν.—Μάχη τῆς 16ης Ἰουλίου.—Ἧττα τῶν φιλελλήνων.—Ἀνέκδοτα γενναιότητος πλήθους ξένων ἀξιωματικῶν.—Βάσανα αἰχμαλώτων.—Ἀντεκδικήσεις.—Ἐπιδρομὴ τοῦ Χρήστου Τζαβέλα ἐν Θεσπρωτίᾳ.—Θάνατος τοῦ Κυριάκου.—Εἴδησις εἰσβολῆς τῶν Μωαμεθανῶν ἐν Πελοποννήσῳ.

Ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι αἱ δημοκρατίαι ἱδρύονται διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ διατηροῦνται ἐν ἀρετῇ, ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ βλέπων τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔχαμψεν ἐν αὐτῇ ὡς εἷς τῶν ἀστέρων ἐκείνων οὓς γενικὴ ἐπακολουθεῖ κατάπληξις καὶ τρόμος παρὰ τοῖς κοινοῖς ἀνθρώποις.

Ἀφ' ἧς ὁ Μαυροκορδάτος ἀπῆλθε τῆς Πελοποννήσου, τὸ ἱερὸν πῦρ ἀπεσβέσθη καὶ ἐφαίνετο ὅτι διῆλθε μετ' αὐτοῦ τὸν κόλπον τῶν Ἀλκυόνων πᾶν προστατευτικὸν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος πνεῦμα. Οἱ Ἀρχηγοὶ οἱ κυριώτεροι τοῦ λαοῦ ἄρχοντες ἐφαίνοντο εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεώς του ταύτης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Μαυροκορδάτος, ἀπὸ τῆς ἀφίξεως του εἰς Μεσολόγγιον οὐδεμίαν ἔβλεπε φθάνουσαν ἐπικουρίαν ἐκ τῶν ὑποσχεθεισῶν, καὶ ἀναλογιζόμενος πᾶν ὅ,τι διέτρεχε, θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ συμπεράνῃ ὅτι, ὄχι μόνον ἐδεικνύετο ἀπάθεια κατ' αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ προδοσία. Πῶς θ' ἀπεφάσιζε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Μεσολόγγιον ὅταν ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ἐχθρικὸς στρατὸς ἀξιόμαχος συνηνοῦτο ἐν Θεσσαλίᾳ ; Τί θὰ ἔκαμνεν ἐν Ἠπείρῳ ; Δύο μῆνας ἐνωρίτερον τὸ σχέδιον τοῦτο θὰ ἦτο ὄντως σωτήριον· ἀλλ' ἤδη ἦτο προφανὲς ὅτι δὲν θὰ συνεκεντροῦτο ὁ πόλεμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Πληροφορηθεὶς περὶ τῶν κατὰ τὸ Σοῦλι διατρεξάντων ἀπὸ τῆς 27ης Μαΐου μέχρι τῆς 15ης Ἰουνίου καὶ μὴ ἐλπίζων πλέον ὁ Μαυροκορδάτος ἐπικουρίας, ἀνεχώρησε μετὰ πέντε περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν ὅπως εἰπέλθῃ μετ' αὐτῶν ἐν Ἠπείρῳ διῆλθε τὸν Ἀχελῷον κατωθι τοῦ χωρίου Στάμα, ἐν τῷ ὁποίῳ κανόνιά τινα ἐγκαταλελειμμένα καὶ σφαῖραι παρετηρήθησαν ὑπὸ τῶν Φιλελλήνων.

Ἀναπλέων τὰς λίμνας τῆς Ἀκαρνανίας συνηνώθη μετὰ τῶν παλληκαρίων τοῦ Βάλτου καὶ μετά τινος λόχου Κεφαλλήνων ὑπακουόντων εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Σπύρου Πανᾶ. Ἐβάδισαν διὰ μέσου τῶν ἐκτεταμένων δασῶν τοῦ Σπάθωρος καὶ Μακρυνόρους μέχρι τοῦ Κομπότι· ὅπου ἱδρύθη τοῦ προέδρου τὸ στρατηγεῖον. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο παρέλαβον καὶ τὰς ἀποσκευάς των καί τινα ἐργαλεῖα χρήσιμα διὰ τὴν ἐκστρατείαν των κομισθέντα ἐκεῖ ὑπό τινος ὀνομαζομένου Πασσάνου ἐξ Ἀγκῶνος, δίοικοῦντος δύο κανονιοφόρους λέμβους. Ἄχρι ὥρας οὐδένα παρετήρησαν ἐχθρόν· οἱ Ἀκαρνάνες ὁπλαρχηγοὶ ἐφαίνοντο καλῶς παρασκευασμένοι, καὶ συμφωνήσαντες ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐνεργειῶν των ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὴν Ἄρταν.

Καθ' ὃν χρόνον προπαρασκευάζοντο πρὸς τοῦτο, ἔμαθεν ὅτι αἱ μάχαι ἐπανήρχησαν εἰς τὸ Σοῦλι καὶ ὅτι ὁ ἀτρόμητος Μάρκος Μπότσαρης δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ὑποστῇ σκληράν τινα εἴδησιν, ἀδιακρυτί. Ἐλέχθη ἀλλαχοῦ ὅτι ὁ νεώτερος τῶν ἀδελφῶν του εἶχε παραδοθῇ ὡς ὅμηρος εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅτε οἱ Σουλιῶται συνεθη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κολόγησαν μετ' αὐτοῦ πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ Σουλίου καὶ εἶχε διαμείνει παρ' αὐτῷ.

Τὸ παιδίον τοῦτο θὰ περιελαμβάνετο ἐν τῇ ἀνταλλαγῇ τοῦ χαρεμίου τοῦ Χρυσὶτ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ. Ἡ τιμὴ τῶν Ἄγγων, σπουδαίως συνεργησάντων εἰς τὴν συνθήκην ταύτην, ἀπῄτει τὴν ἀκριβεστάτην αὐσῆς ἐκτέλεσιν, προπάντων ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν οὗτοι εἰργάζοντο ὅπως διαφθείρωσιν τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγούς, ὅπως ἀλλαχοῦ θὰ ἴδωμεν· ἀλλά, εἴτε διότι εἶχον λησμονήσει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἴτε δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ὁ Χουρσίτ, καθὰ ἔλεγον, ἀπέπνιξε φθάσας εἰς Λάρισσαν τοὺς ὁμήρους τοῦ φρουρίου τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, οὓς μεθ' ἑαυτοῦ συμπαρέλαβε καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκετο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του ἔνοχον, μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας, ὁ Μάρκος βεβαίως θὰ ἐχειροκρότει, ἀλλ' ἐν τῇ θλιβερᾷ ταύτῃ περιστάσει παρέστη ἀνάγκη ὅπως ἐξασκήσῃ ἡ θρησκεία ἐπ' αὐτοῦ ἅπασαν τὴν ἰσχύν της, ὅπως τῷ προσδώσῃ παρηγορίαν τινά. Ἔζη πλέον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, μόνον διὰ τὴν πατρίδα του καὶ τὸν Σταυρὸν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ἔκλινε γόνυ ἀποδεχθεὶς τὴν θέλησιν τοῦ Ὑψίστου.

Τὸ ἔγκλημα μόνον προξενεῖ αἰσχος καὶ τὸ αἷμα τῶν δικαίων ἐξευγενίζει τὸ ἱκρίωμα κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ρρογαααφῶν καθ' ἃς ἡ κακουργία ἔχουσα πᾶσαν ἐξουσίαν καταρριπτει ἄρδην τὰ καθιερωρέντα δίκαια τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς δυστυχίας. Ὁ Μπότσαρης ἀνελύετο εἰς δάκρυα..... Οὕτως ἔκλαιον καὶ αἱ βασιλικαὶ ἡμῶν τῶν Γάλλων ἱστορικαὶ οἰκογένειαι ἀγωνιζόμεναι δι. αἰτίαν ἐπίσης ἡρωϊκήν. Εὐτυχὺς δὲ θὰ ἦτο οὗτος ἐάν, καθὼς αὗται, ἔζη τὴν ἡμέραν τ ῆς ἐπανορθώσεως τῆς πατρίδος καὶ τῶν βωμῶν, ἡμέρας ἧς δυστυχ ὼς μόνον τὸ λυκῶδες διεῖδε καὶ τοῦτο πάλιν πλῆρες καταιγίδων καὶ ἐναντιοτήτων.

Οἱ πολεμισταὶ τοῦ Σουλίου συνεπλάκισαν μετὰ τῶν Μωαμεθαθῶν. Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης κατορθώσας διὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἐνερ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γητικότητος ν' ἀνασυνθέσῃ τὸν στρατόν του, εὐθὺς ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς εἶχεν ἐγκαταλήψει τὴν Ἤπειρον, εἶχεν ἐκ νέου στήσει τὰς σκηνὰς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχέρωνος. Ὁ ἀνδρεῖος Κυριάκος, ἀδελφὸς τοῦ Μαυρομιχάλη, ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Μάνην πρὸς στρατολογίαν, ἐπλησίαζε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς τὸν λιμένα τῆς Γλύχης μετὰ δέκα πέντε λέμβων πεπληρωμένων στρατιων. Οὐδόλως ἀνησυχῶν ἐκ τῶν ναυτικῶν ἀξιώσεων τοῦ Λόρδου ἁρμοστοῦ τῆς Κερκύρας διηυθύνθη πρὸς τὰ Σίβητα καὶ ἀποβιβαζόμενος εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μουρτοὺκ ἀπετέφρωσε τὸ πολίχνιον τοῦτο αἰχμαλωτίσας ἑκατὸν πεντήκοντα Τούρκους ἀποσταλέντας εἰς Μωρέαν.

Ἡ λάμψις τῶν φλογῶν φέρουσα τὴν κατάπληξιν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Θυάμιδος θὰ τῷ ἀπέδιδεν ἴσως τὸν τίτλον τοῦ ἀπελευθερωτοῦ τῶν ὀρέων τοῦ Σουλίου, ἂν μὴ μυστική τις εἴδησις τὸν ὑπεχρέωνε ν' ἀποσυρθῇ. Οἱ Ἄγγλοι ἀπροκαλύπτως βοηθοῦντες τοὺς Τούρκους προετίθεντο νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα αὐτοῦ. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ ἐπιβιβασθῇ αὐτῶν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Φανάρι.

Ἡ θέσις αὕτη ἦτο ἐν κινδύνῳ. Οἱ Χαμίδαι, ἕτοιμοι νὰ διαλυθῶσι πρὸ τῆς θέας τῶν καιομένων χωρίων των ἀνέκτησαν θάρρος ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ὀμὲρ πασσᾶ λέγοντος εἰς αὐτούς, ὅτι πᾶν ὅ,τι συνέβαινε θὰ κατεστέλλετο πάραυτα ἐκ τῆς γενναιόφρονος φροντίδος τοῦ Μέϊτλαν, καὶ μάτην ὁ Κυριάκος ὅπως ἐκπτοήσῃ αὐτοὺς προέβη εἰς τὴν νέαν ἐκδρομὴν καθ' ὁλοκληρίαν ἐπιτυχοῦσαν διὰ τῆς καταφλέξεως τῶν παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ὑπαρχουσῶν ἀποθηκῶν εὑρισκομένων ἐπὶ λιμενίσκου μεταξὺ τῆς Γλύχης καὶ τῆς Πάργας. Διέμεινον οὗτοι σταθεροὶ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Μεχμὲτ καὶ Χασσὰν πασσᾶ. Εἶχον τὸν λόγον τῶν Ἄγγλων πρακτόρων ὅτι αἱ προσπάθειαι αὗται ἦσαν αἱ τελευταῖαι τῶν ἐπαναστατῶν, καθότι κατωρθώθη νὰ διαφθαρῶσιν οἱ κυριώτεροι τῶν ἀρχηγῶν των ἀναφέροντες μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἐκείνους οἵτινες ὑπεστήριξαν αὐτοὺς ἀτρομήτως

Ἐπὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης στηριζόμενοι θανασίμους συμπλοκὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπεχείρησαν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τοῦ Ἀχέροντος καὶ ὁ Κυριάκος βιασθεὶς νὰ πολεμήσῃ ἐν κεκλεισμένῳ πεδίῳ ἐπέπεμψεν ὅλα τὰ ὁποῖα μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε πλοῖα, ἀφαιρῶν οὕτω πᾶν μέσον ὀπισθοχωρήσεως τῶν στρατιωτῶν του. Διατάσσων δὲ νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ πλοῖα αὐτοῦ εἰς Μωρέαν, παρήγγειλεν εἰς πέντε ἐκ τῶν ἐπιτηδειοτέρων ναυτικῶν του νὰ ἱστιοδρομήσωσι μέχρις Ἀκροκεραυνίου ἐπισπεύδοντες τὴν ἐπανάστασιν τῶν Χειμαριωτῶν. Ἔπρεπε δὲ νὰ ἀποσπάσωσι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ μόνον ὅταν μάθωσι τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς τὸ Σοῦλι.

Οἱ Σουλιῶται εἰδοποιηθέντες παρὰ τοῦ Κυριάκου τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαυροκορδάτου ἐν τῇ Ἠπείρῳ ἠθέλησαν νὰ ἑορτάσωσι τὴν εὐτυχῆ ταύτην εἴδησιν προσβάλλοντες τοὺς Τούρκους τοὺς ἐπανακτήσαντας ἀποκρήμνους τινὰς θέσεις γειτονικὰς τῆς Κιάφας. Ὁμίχλη περιεκάλυπτε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰ ὄρη, χάρις δὲ εἰς αὐτὴν διῆλθον ἀπαρατήρητοι τὰ ὑψηλότερα μέρη τῶν θέσεων ἐκείνων καί, ἐπιπίπτοντες ὑπὸ τὸν ἦχον φρικώδους βροντῆς κατὰ τῶν βαρβάρων, ἔπληξεν αὐτοὺς ὡς κεραυνός. Προσβάλλοντο, συνεκρούοντο μετὰ μανίας. οἱ δὲ πυροβολισμοὶ πρὸ μιᾶς ὥρας διήρκουν, χωρὶς νὰ ὦσιν ἀκουστοί, ἕνεκα τοῦ κρότου τῆς καταιγίδος, μόνον δὲ ὅτε τὰ νέφη διελύθησαν κατεῖδεν ὁ Σερασκέρης τὸν κίνδυνον τῶν προφυλακῶν του· ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ἀφίνει κραυγὴν διαπεραστικὴν παρ' ὅλων τῶν Τούρκων ἐπαναληφθεῖσαν. Ἄνευ διαταγῆς ἐπιχειροῦσιν ἔφοδον ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροχῆς, τῶν χειμάρρων, τῶν χιονοστιβάδων καὶ τῶν λίθων τοὺς ὁποίους ἐπερρίπτουσι κατ' αὐτῶν οἱ χριστανοί. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀνέρχονται τοὺς βράχους καὶ μόλις μετὰ πεντάωρον μάχην ἀπεσύρθησαν οἱ Μωαμεθανοὶ ἀπολέσαντες τετρακοσίους ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατιωτῶν.

Εἰς πλεῖστα τῶν μερῶν τῆς συμπλοκῆς ταύτης ὁ ἀγὼν διεξήχθη σῶμα πρὸς σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σουλιῶται μετὰ λύπης ἐμέτρησαν τὴν ἀπώλειαν ἑκατὸν τριάκοντα ἀνδρῶν, εἰκοσιὲξ γυναικῶν καὶ ἑνὸς γέροντος, ἡλικίας ὡς λέγουσιν ἑβδομήκοντα ἔξ ἐτῶν, ἐξορμησάντων μὲ τὰ ἐγχειρίδια ἀνὰ χεῖρας καὶ ἀπολεσθέντων κατὰ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλεῖστον, ἐκ τῆς μετὰ τῶν Τούρκων πτώσεως αὐτῶν, ἐν τοῖς βαράθροις τοῦ Ἀχέροντος. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν δεκάτην ἐννάτην Ἰουνίου τελευταία νίκη τῶν Ἑλλήνων (καθότι οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Σουλιωτῶν διεκρίνοντο καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐπλεινοψήφουν) ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐποχὴ ἀξιομνημόνευτος ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀνάφλεξιν τῆς τουρκικῆς ναυρχίδος ἣν διηγήθημεν ἤδη. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὁ μὲν Μαυροκορδάτος κατελάμβανε τὸ κατὰ τὴν Ἄρταν χωρίον Πέτα, ὁ δὲ Ὁμὲρ Βρυώνης μανθάνων τὸ κίνημα τοῦτο ὅπερ ἐσκόπει τὴν βοήθειαν των Σουλιωτῶν, κατενόησεν ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀλλάξῃ σύστημα ἐνεργείας. Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος, καὶ πᾶς ἄλλος σερασκέρης θὰ ὑπέκυπτεν εἰς τὴν κρίσιν ἥτις παρεσκευάζετο καθότι ἡ πανώλη, ἡ ἀείποτε μετὰ τῶν Τουρκικῶν ὅπλων συμβαδίζουσα πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐμφανισθῇ εἰς Ἰωάννινα καὶ Παραμυθιά.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἤδη ἀποθνησκόντων καὶ ἀσθενούντων, μετὰ καταπληκτικῆς ηὔξανε ταχύτητος εἰς τὰς δύο ταύτας πόλις ἐν ταῖς ὁποίαις ὑπῆρχον αἱ παρακαταθῆκαί του. Τὸ νόσημα μετεδόθη εἰς τινα τῶν χωρίων· ἠδύνατο νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ἐπειδὴ δ' ἐκ πείρας ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι σπανιώτατον νὰ προσβληθῇ στρατὸς ἐν κινήσει εὑρισκόμενος, πάραυτα ἀνεχώρησεν εἰς Βαριάδας θέσιν κειμένην μεταξὺ Σουλίου καὶ τοῦ ὀχυρωμένου χανίου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Προβλεπτικὸς στρατηγὸς ὅσον καὶ ἀνδρεῖος στρατιώτης ὢν καὶ ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης, πάντοτε ἔχων ὑπ' ὄψιν ὡς ἀντικείμενον τῆς σκέψεώς του τὴν καθυποταγὴν τοῦ Σουλίου εἰς μὲν τὸν Ταχὶρ Ἀγᾶ ἀνέθηκε τὴν φροντίδα ὅπως καταλαμβάνων τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχέροντος ἐπιφέρει βλάβας ὅσον δύναται μεγαλειτέρας εἰς τοὺς χριστιανούς, τὸν δὲ Χασσὰν καὶ Μεχμὲτ πασσᾶν διέταξεν ὅπως ἐνούμενοι μετὰ τῶν Χαμιδῶν ἀντιμετωπίσωσι τὸν ἀρχηγικὸν τῶν Μανιατῶν Κυριάκον ὀχυρωμένον ὄντα εἰς Φανάρι. Μετατρέπων οὕτω τὸ ἀρχικὸν σχέδιόν του καὶ ἀντὶ προσβολῆς ἐνεργῶν ἀποκλεισμὸν τοῦ Σουλίου, προεῖδε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν Πέντε Πηγαδίων διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ρουσὶτ πασσᾶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς ὑπερασπιστοῦ τῆς θέσεως ταύτης ἥτις μεγίστην θὰ εἶχε σπουδαιότητα ἂν ὁ Μαυροκορδάτος ἐσκέπτετο νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῇ Θεσπρωτίᾳ.

Τοιαύτην ἀντίθετον μεταβολὴν ἔδωκεν εἰς τὰ σχέδιά του ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης μανθάνων τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ, τὰ γεγονότα δὲ ἀπέδειξαν, ὅτι καλλιτέρα τούτων μεταβολὴ ἦτο ἀδύνατος ἂν καὶ τὸ μετέπειτα ἐπελθὸν εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν ἀξίαν τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ ἀλλὰ εἰς τὴν προδοσίαν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν. Μετά τινας ἐπιτυχεῖς ἀψιμαχίας, ἂν καὶ μικρᾶς σπουδαιότητος, αἵτινες ἔλαβον χώραν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κομποτίου, καὶ καθ' ἃς πλεῖστα σώματα ἱππικοῦ ἀποσπασθέντα ἐκ τοῦ ἐν Ἄρτῃ ἐστρατοπεδευμένου πασσᾶ ἐνικήθησαν, οἱ ἐπαναστάται ἐγκατέστησαν, ὡς προείπομεν, εἰς Νέταν· ἡ τοποθεσία τοῦ χωρίου τούτου ἦτο τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁπόθεν ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσωσι πρὸς κατάληψιν πόλεως ἀναγκαιοτάτης πρὸ πάσης ἐν ἐσωτερικῷ εἰσβολῆς, ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος συνηνώθη μετὰ τοῦ Γώγου ταξιάρχου τῶν ἁρματωλῶν τοῦ διαμερίσματος τῆς Τζουμέρκας.

Ὁ γέρων οὗτος ἐστιγματισμένος πρὸ πολλοῦ διὰ τὴν δολοφονίαν ἣν ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Μάρκου Βότσαρη, ἀνατραφεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν δολοπλοκιῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οὗτινος διαδοχικῶς ὑπῆρξεν ὁ φίλος καὶ ὁ ἐχθρός, βεβαίως δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπνεύσῃ μεγίστην ἐμπιστοσύνην ἐὰν ὁ Μαυροκορδάτος ἤκουε τὰς συμβουλὰς ἀνθρώπων κάλλιστα γνωριζόντων τὰ διατρέχοντα μιᾶς χώρας ἥτις ἦτον καθ' ὁλοκληρίαν ἄγνωστος ὄχι μόνον εἰς αὐτὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του στρατιωτων.

Οὗτοι μάλιστα ἐμψυχούμενοι ἐκ τῆς πρὸ αὐτῶν ἐκτεινομένης θέας τῆς Ἀμφιλοχίου οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτοντο εἰμὴ τὴν κατάκτησιν τῆς ὡραίας καὶ πλουσίας ταύτης χώρας ἥτις θὰ ἐπλήρου ὅλας τὰς ἀνάγκας των. Διότι ἡ ἔνδεια αὐτῶν ἦτο τοιαύτη ὥστε πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐτρέφοντο μόνον ἐξ ἀραβοσίτων ἐψημένων.

Μόνος ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐστέναζεν. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἕτοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μον ν' ἀποκαλύψῃ τὸν ψευδοζηλωτὴν τοῦτον· ἀλλ' ἀνεχαιτίζετο ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι θὰ ἐγείροντο κατ' αὐτοῦ ὑπόνοιαι προσωποληψίας παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες ἐγνώριζον ὅτι ὁ Γῶγος ὑπῆρξεν ὁ φονεὺς τοῦ πατρός του.

Ὁ Μαυροκορδάτος κατανοῶν πόσον θὰ ἦτο ὠφέλιμον νὰ καταπνιγῇ πᾶν αἴσθημα ἀντεκδικήσεως, ὡμίλησεν εἰς τὸν Μάρκον περὶ τοῦ θέματος τούτου, ἡ δὲ εὐγενὴς καὶ ἔξοχος ψυχὴ αὐτοῦ, δὲν ἠθέλησε νὰ ἴδῃ πλέον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γώγου Βάκολη ἄλλο τι, εἰ μὴ ἄνθρωπον πονηρὸν ἐνδίδοντα εἰς τὰς περιστάσεις καὶ διατελέσαντα φίλον τῶν Ἑλλήνων ἐφ' ὅσον οὗτοι θὰ ηὐτύχουν.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτόν· ὁ δὲ πονηρὸς γέρων, ὁ μεγίστην ἐξασκῶν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀρματωλῶν τῆς Ἀθαμανίας, μετὰ τόσης ἐδικαιολόγησεν εἰλικρινείας τοὺς δισταγμούς του, ὥστε εὐθὺς ἀμέσως ὁ Μαυροκορδάτος ἀδιστάκτως ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Πέτα, συμβοηθούντων τῶν συνταγμάτων τῶν Φιλελλήνων καὶ τῶν γενικῶν στρατῶν ὧν εἶχε τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν.

Τὸ σφάλμα τοῦτο ἐπηκολούθησε συγκατάβασις, ὀλέθρια ἐπαγαγοῦσα ἐντὸς ὀλίγου ἀποτελέσματα, ἂν καὶ ἡ συγκατάβασις αὕτη προῆλθεν ἐξ αἰτίας ὅλως διαφόρου ἐκείνης ἥτις προὐξένησε τὰ δυστυχήματα ἅτινα πρόκειται νὰ ἐκθέσωμεν. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης μαθὼν τὴν ἀμηχανίαν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ νομίζων ὅτι οὗτοι μόνον ἦσαν ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐν Ἠπείρῳ ἐκστρατείας, ἐζήτει ἑξακοσίους ἄνδρας ὅπως ἔλθῃ εἰς βοήθειάν των.

Ἔμαθε προσέτι ὅτι μετὰ τὰ τελευταῖα κινήματα τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ὁ Κυριάκος μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν μετὰ τῶν Σουλιωτῶν διακοπεῖσαν συγκοινωνίαν του, ζωηρῶς κατεπιέζετο παρὰ τοῦ Μεχμὲτ πασσᾶ. Οἱ συμπατριῶταί του ἄτακτα στρατιωτικὰ σώματα ἀποτελοῦντες, ἔγραφον, εἰς αὐτόν, ὅτι πλείστους εἶχον καταστρέψει Μωαμεθανικοὺς σταθμούς, ὅτι τοῖς ἀφήρπασαν σιτοπομπὴν ἀξιόλογον καὶ ὅτι ἐὰν κατώρθουν νὰ τοὺς βοηθήσῃ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνορθώσωσι τὰ λίαν κακῶς κείμενα πράγματα αὐτῶν. Οἱ Χειμα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ριῶται, παρ' ὧν ὁ πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων λίαν αὐθαιρέτως εἶχε ζητήσει ὁμήρους τοὺς ὁποίους ὅμως οὗτοι ἠρνοῦντο, ἐστασίασαν. Οἱ ἄγριοι τοῦ Δουκατὶ κάτοικοι ὑπέσχοντο νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειάν των· οἱ δὲ Τοῦρκοι τῆς Αὐλῶνος πρὸ ὀλίγου πνίξαντες τὸν Μουσελὶμ ὅστις τοῖς ἐστάλη παρὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη, ἔδιδον εἰς αὐτοὺς βάσιμον ἐλπίδα ὅτι, μηδενὸς πλέον ὑπάρχοντος φόβου ἐκ τῶν Τοξιδῶν τοῦ Μουζακίου, ὡς ἐκτεθέντων διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς των ταύτης πράξεως, δυνατὴ ἦτο ἡ διάδοσις τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν χριστιανῶν τῆς μέσης Ἀλβανίας.

Αἱ ἐλπίδες των αὗται ἐβασίζοντο ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐπὶ τῆς διαστάσεως τῆς πρὸ ὀλίγου ἐπελθούσης μεταξὺ τῶν Βέηδων τοῦ Μουζακίτου καὶ τοῦ Ὀμὲρ εἰς ὃν ἡ Πύλη ἀσυνέτως ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ Μπεγλέρβεη τοῦ Βερατίου ὅπως δυνάμει αὐτοῦ διοικεῖ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σαντζακίου τῶν Ἰωαννίνων.

Οἱ Τοξίδαι ἀείποτε ἐνθυμούμενοι τὰς εὐεργεσίας τοῦ ἀρχαίου βεζύρου των Ἰβραὴμ πασσᾶ ἐζήτησαν αἴτησιν νομιμωτάτην καὶ πολεμικωτάτην ἀπαιτοῦντες ὅπως διοικηθῶσι παρὰ γιοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ὁ αἴτιος τῶν δεινοπαθημάτων τοῦ δικαίου Ἰμβραήμ, ἐκράτει ὡς ὅμηρον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων τὸν τελευταῖον τοῦτον βλαστὸν οἰκογενείας συνενούσης τὸ σεβαστὸν ὄνομα τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Σκανδέρμπελγη. Ἀποδίδων ὅθεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηκόων του ἐξετέλει ἔργον δικαιότατον, καθότι ὁ πατὴρ τοῦ νέου Πατρικίου τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης θὰ ἀπένεμε δικαιοσύνην καὶ θὰ συνεμορφοῦτο πρὸς τὰ αἰσθήματα τῶν Τοξιδῶν οἵτινες ἐθεώρουν τοὺς νῦν διοικητὰς αὐτῶν ὡς προσεισάκτους, πλήρεις αἴσχους προδότας τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν Βεζύρη, προξενήσαντες εἰς αὐτὸν τὰς δυστυχίας αἵτινες τὸν ἔφερον εἰς τὸν τάφον.

Βλέποντες ὅτι δὲν εἰσηκούοντο, ἐπανέστησαν θανατώσαντες τὸν Μουσελίμην καὶ τοὺς πράκτορας τοὺς ἀποσταλέντας εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ μισητοῦ Μπεγλέρβεη. Φυσικώτατον ἑπομένως ἦτο ἐν τοιαύτῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὑρισκόμενοι θέσει μετ' εὐχαριστήσεως νὰ ἴδωσι τὸ Ἀκροκεραύνιον ἐπαναστατημένον. Τὰς σκέψεις ταύτας ἔχοντες ὑπ' ὄψει ἐπείθοντο ὅτι θὰ ἠνάγκαζον τὸν Ὀμὲρ Βρυώνη νὰ συσπειρωθῇ εἰς Ἰωάννινα ἂν κατώρθουν νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτὸν ἐκ τῶν θέσεων ἃς κατεῖχε. Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἦσαν γοητευτικά· ὁ δὲ Μαυροκορδάτος μηδόλως γνωρίζων τὰς δολοπλοκίας τῶν Ἠπειρωτῶν ἑτοίμων πάντοτε εἰς διαιρέσεις καὶ συμφιλιώσεις, συνήνησεν εἰς τὸ παρὰ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ζητούμενον, πάραυτα εἰσελθόντος τούτου εἰς τὰς ὀρεινὰς τῆς Ἀθαμανίας χώρας.

Ὁ Κυριάκος, ἅπαξ ἔτι προσβληθεὶς παρὰ τῶν Χαμιδῶν συννηωμένων ὄντων μετὰ τοῦ Μεχμὲτ πασσᾶ, ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ ἀπώθησε κατὰ τὴν 1ην Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ἀχερουσίου ἕλους. Κατώρθωσε δὲ χάρις εἰς τὴν σύγχησιν τὴν μεταξὺ τῶν Τούρκων βασιλεύουσαν νὰ διαβιβάσῃ ἐπιστολὰς εἰς τοὺς Σουλιώτας καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ θέσιν των. Τοῖς ἀνέφερε τὰ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντα γεγονότα καὶ αὗτοι τῷ ἀνεκοίνουν ὅτι ἐκτὸς τῆς σιτοπομπῆς ἣν εἶχον ἁφαρπάσει ἐκ τῶν Τούρκων ἐλάμβανον καθ' ἑκάστην μικράς τινας ζωοτροφίας ἐκ τῶν χριστιανῶν τῆς κοιλάδος καταφευγόντων παρ' αὐτοῖς μετὰ τροφίμων.

Ἅμα τῇ ἀφίξει εἰς Ἀθαμανίαν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη συνεφωνήθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν διαφόρων ὁπλαρχηγῶν τῆς χώρας ταύτης ὅπως ὁ Κουτελίδας, διοικητὴς τῶν Δολόπων τῆς Γόδιστας, χωρίου τοῦ ὄρους Πολυένου, κατέλθῃ εἰς τὰ Κατσανοχώρια, χριστιανικὰ πολίχνια ἐπικαιρότατα διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης κείμενα. Ὤφειλε δὲ παρενοχλῶν τοὺς Τούρκους ν' ἀφαιρέσῃ τὰς προμηθείας αὐτῶν καὶ νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς κατοίκους ὅπως ταὐτοχρόνως ἅπαντες ἐπαναστατοῦντες βοηθήσωσι τοὺς ἀντάρτας, ἐνῷ ἐξ ἄλλου μέρους ὁ Γῶγος, ἀδελφὸς τοῦ ἐν Πέτᾳ ἀρχηγοῦ, Ἀνδρέας Ἴσκος, ἀρχηγὸς τῶν κατοίκων τοῦ Ἀγρινίου, ὁ Θεόδωρος Γρίβας καὶ Τάσος προσβάλλοντες τὰς γειτονικὰς τῶν Βαρδιανῶν θέσεις καὶ σχηματίζοντες διαφόρους σταθμούς, θ' ἀνησύχουν τὸν Ὀμὲρ Βρυώνη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτων συμφωνηθέντων, ὁ Μάρκος Μπότσαρης διηυθύνθη πρὸς τὴν Πλάκα, ὅπου ὀλίγον μόνον διέμεινε χρόνον διενεργῶν τὰς ἀπαιτουμένας προετοιμασίας ὅπως ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ Σκλιβανίου, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Κλεισούρας ἢ τοῦ στενοῦ τῆς Παρορίας κατὰ τοῦ χανίου τῶν Πέντε Πηγαδίων, ὅπερ, ἐν ἐντελεῖ αὐτῷ ἀγνοίᾳ, ὁ Ὀμὲρ πρὸ ὀλίγου εἶχεν ὀχυρώσει καὶ ἐφοδιάσει διὰ πολυαρίθμου φρουρᾶς.

Διέλυσαν τὸ ἐν Πλάκᾳ στρατόπεδόν των, ἢ μᾶλλον ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Πλάκας φέροντες τὴν κάπαν ἐπὶ τῶν ὤμων· διότι τὰ παλληκάρια τῆς Ἠπείρου διὰ τὴν κλίνην καὶ δι' ἔνδυμα καὶ διὰ σκηνὴν καὶ διὰ πᾶν καταφύγιον ἔχουσι τὸ χονδροειδὲς τοῦτο ἔνδυμα καὶ διὰ σκηνὴν καὶ διὰ πᾶν καταφύγιον ἔχουσι τὸ χονδροειδὲς τοῦτο ἔνδυμα εἰς τὰς Βλαχικὰς ἀποικίας τοῦ Πίνδου κατασκευάζεται· καὶ ἤρξαντο βαδίζοντες μετὰ ἐλαφρότητος κυνηγῶν ζητούντων τὴν λείαν των. Ὑπερέβησαν τὸ ὕψωμα Σίδερον καὶ ἤρξαντο ν' ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ κεχαραγμένην ἑλικοειδῆ ὁδόν, ὅτε τὰ παλληκάρια ἀνεκάλυψαν τὸν ἐχθρόν. Προϋχώρει οὗτος, ἀποτελούμενος ἐξ ἀριθμοῦ ἀνδρῶν ἄνω τῶν τριῶν χιλιάδων, διοικούμενος παρὰ τοῦ Κασιαγὰν-Μπέη τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτισθῇ καὶ ἀνταλλαγῇ διὰ τοῦ ἐν Τριπόλει χαρεμίου τοῦ κυρίου του. Πάραυτα ἔλαβον τὰ συνήθη εἰς τὴν τακτικὴν τῶν Σκυπετάρων συνήθη μέτρα διαχωριζόμενα ἀκροβολιστικῶς εἰς μεμονωμένα συμπλέγματα, ἐνῷ ὁ Μάρκος Βότσαρης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν μόλις ὀκτακοσίων τούτων ἀκροβολιστῶν, ἐνήδρευε κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ δάσους τοῦ Δερέρα.

Οἱ Τοῦρκοι μαθόντες τὰς προπαρασκευάς των ταύτας συνέσφιξαν τὸ ἱππικὸν αὐτῶν καὶ ἰσχυροὶ ὡς ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς των ὑπεροχῆς, ἀπεφάσισαν νὰ ὑπερβῶσι τὴν κλιμακωτὴν ὁδόν. Ἤρξαντο τῆς μάχης δι' ἑνὸς Ντοῦα, οἱ δὲ δερβίσαι ἀναγνώσαντες τὰς εἰθισμένας εὐχὰς ἐκινήθησαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς σείοντες τὰς σημαίας ὑπὸ τὰς παρατεταμένας φωνὰς Ἀλλὰχ καὶ Μωάμεθ ἐπαναλαμβανομέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὄπισθεν τῶν βημάτων των ὁρμησάντων.

Τουφεκοβολισμὸς ἤρξατο πάραυτα ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες χάριν εἰς τὰ προχώματα ἅτινα πρὸ αὐτῶν εἶχον ἕνεκα τῶν πέριξ δένδρων καὶ βράχων ἐσκόπευον μετ' ἐπιτυχίας, ἐλάχιστον διατρέχοντες κίνδυνον. Δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς των ὑποχρεωμένους ὄντας νὰ διοικῶσι τοὺς ἵππους των, διαρκῶς ἐνοχλουμένους ἕνεκα τοῦ μάκρους τῶν καραμπινῶν των, τὰς ὁποίας ἐξεκένουν τυχαίως μαχόμενοι ἐντὸς τοῦ πυρὸς τῶν ἐναντίων.

Μεθ' ὅλα τὰ μειονεκτήματα, ἡ μάχη διήρκει πρὸ τριῶν ἤδη ὡρῶν ὅτε οἱ ἐπαναστάται ἰδόντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι διελύοντο ὅπως μεταφέρωσι τοὺς τραυματίας καὶ νεκροὺς αὐτῶν, συνέλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Αἰφνιδίως ἐγκαταλείψαντες τὰς κρύπτας τωτ κατήρχοντο τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους, ὅτε οὗτοι ἰδόντες αὐτοὺς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἀφίνοντες εἰκοσάδα νεκρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ἐπικίνδυνος θὰ ἦτο ἡ καταδίωξις αὐτῶν· ἂν καὶ κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν αἰχμαλώτων οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν 180 ἄνδρας ἐν οἷς ὁ Κισαγιάν, γαμβρὸς τοῦ Πάλιο Κόσκα τοῦ ἐκ Μαργαριτίου, καὶ ὁ Ἰδρῦς, Ἀγᾶς τοῦ Γραικοχωρίου, ἀνήκοντες εἰς οἰκογενείας Μωαμεθανῶν πατρικίων τῆς Θεσπρωτίας. Ἦτο ἐπάναγκες νὰ μάθωσι πρωτοῦ χωρίσωσι πρὸς τὰ ἐμπρός, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἤδη ἀναφερθέντων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τοῦτο ὅπως ἐνεργήσωσι τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν πέντε Πηγαδίων, ἅτινα ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ καταλάβωσιν ὅπως βοηθήσωσι τοὺς Σουλιώτας καὶ ἐπιτύχωσι τὸν σπουδαῖον σκοπὸν ὃν ἐπεδίωκον.

Εἰς τοιαῦτα εὑρίσκοντο συμπεράσματα, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Μεχμὲτ Ἀγᾶς, ἀνεψιὸς τοῦ Ταχίρ, ἐνίκησε καταλαβών ἐξ ἀπροόπτου τὸν στρατάρχην Κουτελίδα εἰς τὰ Κατσανοχώρια, ἅτινα μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ὁ νικητὴς διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατέστρεψεν. Ὁ Ἀνδρέας Ἴσκος καὶ Θεόδωρος Γρίβας δὲν ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μαχόμενοι εἰς τὰς προφυλακὰς τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη. Μόνος ὁ ὁπλαρχηγὸς Τάσος, ἂν καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸ δυνάμεως ἐχθροῦ ἀνωτέρας, κατώρθωσε νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποπείρας του ταύτης διὰ τῆς αἰχμαλωτίσεως 15 γενιτσάρων καὶ 5 βέηδων, οἵτινες ὀλίγας ἡμέρας κατόπιν ἀπωλέσθησαν θελήσαντες νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των ὡς ἐκ τῶν ἐπελθόντων ἀτυχημάτων τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ κατὰ τῆς Ἠπείρου λοιπὸν ἐκστρατεία αὕτη ἐπὶ τῆς ὁποίας τόσαι ἐλπίδες ἐστηρίζοντο παρίστα ὄψιν ἀπαισιωτάτην ἤδη. Τὰ ὄρη τῆς πατρίδος τοῦ Μάρκου Βότσαρη διεκρίνοντο ὑπ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ δύναται οὗτος νὰ βοηθήσῃ ταύτην καί, διατάσσων τὴν πρὸς τὴν Πλάκαν ὀπισθοχώρησιν τῶν στρατιωτῶν του, ἔβλεπε τὴν ἀπώλειαν τοῦ Σουλίου ἀναγεγραμμένην ἐν τῇ θλιβερᾷ πορείᾳ τῶν γεγονότων. Ἡ Μωαμεθανικὴ Ἤπειρος σύσσωγος ἐξηγέρθη ἐπὶ τῇ προσπελάσει του· οἱ δὲ Σκυπετάριοι ἐγκαταλείψαντες τὰς σημαίας τοῦ Χουρσὶτ συνενωθέντες ἐπὶ τῇ φωνῇ τοῦ κινδύνου ἐβάδιζον πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ Βρυώνη τοῦ Χάμκου Βεσσαριά.

Τὴν ἡμέραν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τὴν 30 Ἰουνίου, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν 12 Ἰουλίου, ὅπως ἐπιστολή τις τοῦ Μάρκου Βότσαρη ἀναφέρει, οἱ Ἕλληνες ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας προσεβλήθησαν ὑπὸ ἐχθροῦ δεκάκις ἀνωτέρου. Οἱ ἀνδρειότεροι τῶν στρατιωτῶν, ἐκλεχθέντες μεταξὺ τῶν Γκέκιδων καὶ Τοξιδῶν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ἀποτελοῦντες ἄνευ θορύβου καὶ κραυγῶν διὰ συνεχοῦς πυρὸς ἀπεδείκνυον ὅτι δὲν εἶχον πλέον νὰ κάμουν μὲ Ὀσμανλήδας. Ἐν τούτοις, μετὰ ἀγῶνα ἐπίμονον διαρκέσαντα περὶ τὰς τέσσαρας ὥρας ἡ νίκη ἐφαίνετο κλίνουσα ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, ὅτε οἱ Μωαμεθανοὶ νέας λαβόντες ἐπικουρίας στρατοῦ ἀκμαίου ὁδηγουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ Βρυώνη κατώρθωσαν ν' ἀνακτήσωσι τὴν μάχην.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ [στρατοπέδου τῶν διεσκορπισμένων ἐπαναστασῶν εἰσχωρήσας οὗτος κατώρθωσε ν' ἀπομονώσῃ καὶ προσβάλῃ τοὺς λόχους Βότσαρη, τοῦ Ἀλέξη Νακοπούλου, τοῦ Δημητρίου Κον-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρεβιδιᾶ, τοῦ Δεζιγώτη καὶ Μπουκουβάλα ἐγγόνου τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἁρματωλοῦ τοῦ ἐκ Πίνδου καταγομένου, εἰς τρόπον ὥστε, μεταξὺ δύο πυρῶν εὑρεθέντες ἠναγκάσθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ σκεφθῶσι περὶ ὑποχωρήσεως καθ' ὃ δὲ κύριοι ὄντες τῶν ὑψωμάτων καὶ τῶν ὀπισθίων τούτων, κατώρθωσαν ν' ἀνασύρωσι τὰ σώματα, ἐκ τῆς πληθύος τῶν κατακειμένων, τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Δουράκη καὶ πλείστων ἄλλων ὑπαρχηγῶν του φονευθέντων ἐκεῖσε. Ὁ ὁπλαρχηγὸς Τάσος ἀνέλαβεν ἐπίσης τοὺς νεκροὺς καί τραυματίας αὐτοῦ ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτῶν τῶν Τούρκων ἀπολεσάντων ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τὸν Χασάν, Τομπρίτζαν δερβεντζῆν, ἐξ Ἄρτης, καὶ πλείστους ἄλλους ἀξίους λόγου ἀξιωματικούς. Τῶν Ἑλλήνων εἶτα διαλυθέντων, ὁ Μάρκος Βότσαρης, ἄγων 32 ἐκ τῶν ἰδικῶν του ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Ἄρταν ἄγουσαν, ἐνῷ οἱ ἐπίλοιποι τῶν ὁπλαρχηγῶν ἐπανήρχοντο εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ἀθαμανίας.

Οἱ τόσον ἀνδρείως πολεμήσαντες ἕλληνες, οἱ μετὰ ταχύτητος δορκάδος ἀφήσαντες τὸ πεδίον τῆς μάχης, διότι ὅπως οἱ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θησέως οὕτω καὶ σήμερον, οἱ ὀρεινοὶ τῆς Ἑλλάδος μάτοικοι ὑπερβαίνουσιν εἰσέτι τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ «τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων καὶ κατὰ τὴν ἐλαφρότητα τῶν ποδῶν», δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποκρύψωσι τὴν ἥττάν των ἀπὸ τῶν ὠτων τοῦ Ρουσὶτ Ἀχμὲτ καὶ Ἰσμαὴλ Πλιάσσα, διοικητῶν τῆς Ἄρτης.

Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ὁ διαβιβάσας εἰς αὐτοὺς τὴν εἴδησιν ταύτην, τοὺς διέταξε νὰ προσβάλλωσι τὸν Μαυροκορδάτον, βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι, ἀπομεινάντων εἰς αὐτὸν μόνον τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἃς ἐκ Πελοποννήσου ἔφερε. παρ' οὐδενὸς ἐκ τῶν Χριστιανων ὁπλαρχηγῶν τῆς Ἠπείρου θά ἐβοηθεῖτο πλέον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ στρατὸς τοῦ Μαυροκορδάτου ἀποβλέπων εἰς τὴν διατήρησιν τῶν θέσεων ἃς κατεῖχε, καὶ περιορίζων τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιχειρήσεώς του μόνον μέχρι τῆς κατοχῆς τῆς Ἄρτης, τὰ πάντα ἐσκέφθη νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν ὅπως ἐπιτύχῃ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποτέλεσμα. Ζωοτροφίας μετὰ κόπου ἐπρομηθεύοντο, καὶ διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦτο ἀπεφάσισαν νά ἐπωφεληθῶσι τῆς συνδρομῆς τυχοδιώκτου τινὸς ὀνομαζομένου Πασσάνου, ἔχοντος δὲ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του δύο κανονιοφόρους λέμβους ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ,καταλλήλους ὅπως μεταφέρωσι τὸ ἀναγκαιοῦν εἰς αὐτοὺς πυροβολικόν. Ἀπέστειλαν ὅθεν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Ρεϊμπὼ εἰς Αἰτωλίαν, ὅπως ἀποσύρας τὰ ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Ποσετὸν ἐγκαταλειφθέντα κανόνια κατὰ τὸ 1807 παρὰ τὸ Ἀγγελόκαστρο μεταφέρῃ ταῦτα μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ Ὀλπέ,ὁπόθεν ὁ Πάσσανος θά τὰ διεπόρθμευεν εἰς Κόπραιναν ἐπίνειον τοῦ Κομποτίου.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐναυάγησεν, ὅπως ὅλα ἐκεῖνα,ἅτινα τόσον ἀφρόνως ἐπίστευσαν ὅτι θὰ ἐπετύγχανον. Τὸ πυροβολικὸν ἀπέμεινεν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅπου καὶ εἰσέτι εὑρίσκεται· αἱ κανονιοφόροι λέμβοι ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Καπετὰν Μπέη, ἀρκεσθέντος τὰ δεσμεύσῃ τὸν Πάσσανον, cardonaro, ὁπλισθέντα ἄλλοτε χάριν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀνάξιον ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδεθῇ μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐνδόξων στρατιωτῶν τοῦ Σταυροῦ.

Οὐδεμίαν γνῶσιν τῶν γεγονότων τούτων εἶχεν ὁ Μαυροκορδάτος, ὅτε τὴν 15 Ἰουνίου εἰς Λαγκαδᾶν εὑρισκόμενος, χωρίον ἀπέχον 6 λεύγας μακρὰν τοῦ Πέτα, συνεκάλει πολεμικὸν συμβούλιον ἕνεκα τῶν πληροφοριῶν ἃς ἔλαβε περὶ τῶν σχεδίων τῶν Τούρκων. διασκεφθησόμενον περὶ τῆς καταλληλοτέρας ὑπερασπίσεως τοῦ χωρίου Πέτα.

Αἱ ἀποτυχίαι τοῦ Μάρκου Βότσαρη, ἀπεδείκνυον ὅτι ἀφεύκτως θά προσεβάλλοντο. Πρόδηλον ὅτι ἠδυνάτουν νὰ ἐπαναρχίσωσι τὴν ἐπιθετικὴν αὐτῶν στάσιν, ἐνύσῳ νίκη τις ἀξία λόγου ἀναπτεροῦσα τὸ θάρρος τῶν Ἑλλήνων,δὲν ἐπανέφερεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ τοὺς Ἠπειρώτας ὁπλαρχηγοὺς τοὺς διασκορπισθέντας εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀθαμανίας. Οἱ τῆς Ἀκαρνανίας ὁπλαρχηγοὶ δὲν προσήρχοντο καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς ἄνευ μάχης νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν οὔτε νά προχωρήσωσιν ἔλαβον τὰ καταλληλότερα μέτρα ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπωφελέστερον ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς ἀμηχανίας ἐν ᾗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὑρίσκοντο. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὅπως ὁ ταξιάρχης Γῶγος καταλάβῃ ὕψωμά τι ἐπισκοποῦν τὴν θέσιν τοῦ Πέτα. Ὁ Δῆμος Ἄλιος μετά τινων ἑτέρων, ἐπέμφθησαν πρόσκοποι εἰς τὰ πέριξ ὑψώματα. Εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα ἀκολούθως ἐτοποθετήθη ὁ συνταγματάρχης Ραμᾶ ὁδηγῶν τὸ πρῶτον τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ ἀριθμοῦντος δύναμιν 360 ἀνδρῶν. Τὸ κέντρον κατεῖχε τό σῶμα τῶν Φιλελλήνων ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ συνταγματάρχης Ταρέλλα ἐκ Πεδεμοντίου καταγόμενος μετὰ τοῦ ἰλάρχου Δανία, Γενουηνσίου τὴν πατρίδα, τὰ πλευρὰ τοῦ ὁποίου ἐφύλαττεν ὁ γενναῖος λόχος τῶν Κεφαλλήνων, ἀποτελούμενος ἐξ ἀνδρῶν ἀτρομήτων ὑπηρετούντων πρὸ ἔτους περίπου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συμπατριώτου των Σπύρου Πανᾶ.

Πέριξ ἐφεδρείας ἐγκατασταθείσης ἐπί τινος πρὸς τὰ ὄπισθεν ὑψώματα τοῦ Πέτα. διέσπειρον δύο λόχους Ἑλλήνων ἀκροβολιστῶν, τὸ δὲ μέτωπον τῆς μάχης ἐκάλυψαν διὰ δύο κανονίων ἐκστρατείας, τοῦ μόνου πυροβολικοῦ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ ὀπισθοχώρησις, τὴν ὁποίαν ἀξιωματικοὶ ἔμπειροι εὑρισκόμενοι μεταξὺ τῶν Φιλελλήνων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ λάβωσιν ὑπ᾽ ὄψιν, ἐπεφυλάχθη διὰ τῆς τηρήσεως θέσεώς τινος ἥτις ἐπροστάτευε τὸ στενὸν τὸ ὁδηγοῦν εἰς Λαγκάδα. Τοιαῦται ἦσαν ἐν συντόμῳ αἱ προετοιμασίαι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ξένων τῶν ἐν Πέτᾳ παρευρεθέντων, περὶ τοὺς 2000 ἀνερχομένων, ἐκτὸς τῆς μοίρας τοῦ Γώγου καὶ της εἰς Λαγκάδαν ἀφεθείσης ἐφεδρείας, ὅπου ἄγνωστον διατὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ στρατηγὸς Νόρμαν καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀξιωματικοὶ παρέμεινον αὐτόσε πιθανῶς ὅπως ἐπιβλέψωσι τὴν ὑποχώρησιν.

Ὁ Χουρσίτ Ἀχμὲτ καὶ Ἰσμαὴλ Πλιάσσας, διστάζοντες κατ᾽ ἀρχὰς νά προσβάλωσι τὸ κατὰ τὴν Ἄρταν ἐστρατοπεδευμένον σῶμα καθότι ἐνόμιζον ἰσχυρότατον, ἐπετέθησαν τὴν 16ην Ἰουλίου κατὰ τοῦ Πέτα προσβαλόντες αὐτὸ ἅμα τῷ ὄρθρῳ, χάρις εἰς τὰ νεωτέρας πληροφορίας καὶ ἐνθαρύνσεις, ἃς ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης τοῖς ἀνεκοίνωσεν. Ἀξιοσημείωτός τις μοῖρα Τουρκικοῦ στρατοῦ κατήρξατο τῆς μάχης ἐπιτιθεμένη κατὰ τοῦ πρώτου τάγματος τοῦ τακτικοῦ στρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ὑποδεχθέντος τοὺς βαρβάρους, μετὰ τῆς ἠρεμίας ἐκείνης ἣν ἡ πειθαρχία ἐμπνέει εἰς τοὺς τακτικοὺς στρατιώτας.

Ἐν τούτοις δὲν κατώρθωσαν νὰ κλονίσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἐπιμένοντα νὰ καταλάβῃ μικράν τινα ἐκκλησίαν κειμένην ἐπί τινος μιτροῦ λόφου· τόση δὲ πέριξ αὐτῆς ἐγένετο ἀξιοσημείωτος ἀπώλεια ἀνδρῶν, ὥστε τὰ πτώματα τῶν στρατιωτῶν ἐσχημάτιζον ὄγκον ἴσον πρός τὸν τῆς ἐκκλησίας ἐν τούτοις μετὰ τετράωρον μάχην οἱ Σκυπετάροι ἤρξαντο καμπτόμενοι,τὸ δὲ σῶμα τῶν Φιλελλήνων θὰ ἐστενοχώρει αὐτοὺς τόσον, ὥστε ἡ ἐπιτυχία ἄφευκτος θὰ ἦτο ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἂν ὁ ἄπιστος Γῶγος ὁ ἀπασχολῶν τὸν Ἰσμαὴλ πασσᾶ δὲν ἐγκατελίμπανε τήν θέσιν του φεύγων πάσῃ δυνάμει μετὰ τῶν ὀπαδῶν του πρὸς τὸ ὄρος Σκουλικαριά.

Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τὴν στιγμὴν ταύτην θριαμβεύουσα, εὑρέθη αἰφνης ἐγκαλελειμμένη καὶ βλέπουσα κυματιζούσας εἰκοσάδας Τουρκικῶν σημαιῶν ἐπὶ τῶν βράχων, διεταράχθη νομίσασα τελείαν τὴν προδοσίαν. Αἱ σημαῖαι αὗται ἐφέροντο ὑπὸ ἀποσπάσματος Ἑλλήνων σταλέντος παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ ὅπως ἀσφαλίσῃ τὰ τρόπαια ταῦτα ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλ᾽ οἱ στρατιῶται οὗτοι ἐν μέσῳ τῶν δασῶν πλανηθέντες ὑπὲρ τὴν ὥραν ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ἐν στιγμῇ καθ᾽ ἣν τοὺς ἐνόμισαν εὑρισκομένους ἀλλαχοῦ. Ἐξελήφθησαν ὡς προφυλακὴ μοίρας τουρκικοῦ στρατοῦ ἀπειλούσης νὰ διακόψῃ τὴν ὑποχώρησιν, ὁ δὲ φόβος τοῦ νὰ εὑρεθῶσι μεταξὺ δύο σειρῶν διεσπάρη ἐν μέσῳ τῶν νικητῶν.

Οἱ πρὸ ὀλίγου ἔτι ἀποσπάσαντες τὰς σημαίας ταύτας ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπώλεσαν τὸν καρπὸν τῆς νίκης των ταύτης. Οἱ Μωαμεθανοὶ παρατηρήσαντες τὴν πλάνην ταύτην τῶν Ἑλλήνων, ὡς χείμαρρος ἐμπίπτουσι κατ᾽ αὐτῆς ταύτης τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἥτις μεθ᾽ ὅλην τὴν γενναιοτάτην αὐτῆς ἀντίστασιν κάμπτεται, ὑποχωρεῖ, διασπᾶται ἐν ἀταξίᾳ διελθοῦσα τοῦ χωρίου Πέτα, ὅπως εὕρῃ θέσιν ἐν τῷ ὑψώματι ὅπου ἡ ἐφεδρεία εὑρίσκετο.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς προδοσίας καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλάνης ἀδυνάτου νὰ ὑπολογισθῇ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἀπέτυχεν ἡ ἐπιχείρησις, ριψοκίνδυνος καταστᾶσα ἀφ' ἧς στιγμῆς ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸ σχέδιον καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, τῷ ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν ὑποδειχθέντι.

Οἱ Τοῦρκοι νικηταὶ ἀναδειχθέντες κατὰ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτῶν κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ αὐτῶν κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅπερ μὴ ὑποστηριζόμενον πλέον εὑρέθη ὡς ἐκ τῶν προσβολῶν ἃς ὑφίστατο ἐκ παντὸς μέρους ἠναγκασμένον νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν ἐφεδρείαν. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ διοικῶν τὸ τάγμα τοῦτο Συνταγματάρχης Ταρέλλας πλήσσεται θανασίμως· ἐν τούτοις διατάσσει, ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ἀνάγκης τῆς ὑποχωρήσεως, ἔφοδον. Πυροβολοῦσι, διοργανίζονται, ἀμφισβητοῦσι τὸ ἔδαφος, πλὴν μάτην τὰ πάντα, ἀνάγκη νὰ φυγωσι, καὶ ὁ Ταρέλλας μὴ δυνάμενος ν' ἀκολουθήσῃ αὐτοὺς πλέον παρακαλεῖ τοὺς συντρόφους τοῦ νὰ σωθῶσι, συνιστῶν εἰς αὐτούς, ὅπως ἀναγγείλασι τὸν θάνατόν του εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ἀτυχής ! Μετ' ὀλίγον δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῇ ζωῇ, οἱ βάρβαροι κατεκρεούργησαν αὐτὸν ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν φίλων του, μὴ δυναμένων νὰ τὸν βοηθήσωσι.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ ἀνδρεία ἠττηθεῖσα ἐνέδειδεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπάλων της, τὸ ὑπὸ γηλόφων διακοπτόμενον ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμάχοντο παρεμπόδισεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδωσι ὀπισθοδρομικὴν κίνησιν ἥτις τότε διενεργεῖτο, ἐνῷ δὲ ἐμάχοντο μετὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας αἴφνης εἶδον ἑαυτοὺς κυκλωθέντας καὶ εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐγκαταλειφθέντας. Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν κύριοι τοῦ Πέτα καὶ τῶν γειτονικῶν λοφίσκων. Οὐδεμία φωνή, οὐδὲν παράπονον ἠκούσθη παρ' αὐτῶν.

Οἱ τῆς δόξης ἀπόμαχοι μεταξὺ τῶν ὁποίων ἠριθμοῦντο παντὸς ἔθνους ἀνδρεῖοι, μηδ' ἑνὸς μόνον Ἄγγλου εὑρεθέντος μετ' αὐτῶν. βλέπουσι δι' ὀφθαλμοῦ ἠρέμου τὴν ἡμέραν, ἥτις ἔμελλε νὰ φωτίσῃ νέας Θερμοπύλας αἰωνίου μνήμης. Ἤδη ὁ ἀτρόμητος Δανίας συμπλέκεται μετά τινος Τούρκου ἁρπάσαντος τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου του, προσπαθῶν δὲ ν' ἀπαλλαχθῇ ἐξ αὐτοῦ διατρυπᾶται ἐκ τῶν ὄπι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθεν ὑπό ἐχθρικοῦ ἱππέως, πίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ κεφαλή του πάραυτα ἀποκοπεῖσα φθάνει ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα διερχομένην μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ προτρέποντος τοὺς στρατιώτας του εἰς σφαγάς. Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ Φιλέλληνες τὴν ἀπελπισίαν των μόνον συμβουλευόμενοι μίαν καὶ μόνην ἔχουσι φροντίδα, τὸ πῶς ἀκριβώτερον νὰ πωλήσωσι τὴν ζωήν των ἡν χίλιαι μάχαι ἐσεβάσθησαν.

Μόλις πρὸ ὀλίγου ἔπεσεν ὁ Δανίας, ὅτε ὁ νέος Σοβασέν, ἐκ τῶν φρουρῶν τοῦ σώματος τῆς Α. Υ. τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλέως, ἰδὼν ἕνα τῶν συντρόφων του ἕτοιμον νὰ σφαγῇ, φονεύει τὸν πνευστιῶντα καὶ μανιώδη καταδιώκτην αὐτοῦ. Ἡ μπαγιονέτα του ἐμπήγνυται ἐν τῷ σώματι τοῦ Τούρκου, καὶ ἐνῷ προσεπάθει ν' ἀποσύρῃ αὐτὴν προσβάλλεται αὐτὸς οὗτος παρά τινος Μπαϊρακτὰρ ἢ σημαιοφόρου.

Ἀναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὅπλον του, ἥρπασε τὸ τοῦ ἀντιπάλου του, ἀγωνίζεται σῶμα πρὸς σῶμα μετ' αὐτοῦ, τὸν ἀνατρέπει, καὶ θέτων τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ στήθους του ἀποσπᾷ ἐκ τῶν χειρῶν του τὴν σημαίαν, ἣν οὗτος ὑπερίσπιζεν, ὅτε παρά τινος Σπαχῆ πλήσσεται κατὰ μέτωπον διὰ σπάθης. Τυφλωθεὶς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του ῥέοντος αἵματος τῆς πληγῆς του καὶ μὴ γνωρίζων πλέον ποῦ νὰ ὁδηγηθῇ, ἀντὶ νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς τὸ μέρος τῶν συντρόφων του πίπτει μετὰ τῆς σημαίας ἐν μέσῳ τῶν Ὀσμανλίδων κατακερματισάντων αὐτόν.

Ὁ Μανιάκ, λοχαγὸς τῶν Γάλλων Οὐσσάρων, πάραυτα τὸν ἐξεδίκησεν. Ὁ κεραυνὸς δὲν πλήττει μετὰ τόσης ταχύτητος μεθ' ὅσης πλήττει ὁ βραχίων τοῦ πολεμιστοῦ τούτου, ἐπιδεξίου εἰς τὰ ὅπλα, ἀτρομήτου εἰς τοὺς κινδύνους. Τοῦρκοι ἑπτὰ πίπτουσιν ὑπὸ τὰ κτυπήματά του, ὁ φόβος ἀκολουθεῖ τὰ βήματά του καὶ θὰ ἤρκει μόνη τούτου ἡ ἀνδρεία ὅπως ἀποθανατισθῇ ἡ ἡμέρα τῆς 16 Ἰουλίου.

Ἡ σπάθη ὅμως θραύεται εἰς τὴν χεῖρά του καὶ οὗτος κατατεμαχίζεται ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐξαγριωθέντων ὑπὸ τῆς ὀλεθρίου ἀν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δρείας του, προξενησάσης τὴν ἀπώλειαν τῶν γενναιοτέρων στρατιωτῶν του. Μάτην οἱ γενναῖοι Μπέγερμαν, Βίλ, Φρελὸν τῆς Σάρτης, Γεννησὰρ τῆς Νορμανδίας ἐπιχειροῦσι νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατόν του πάντες ἀπόλλυνται ἐντὸς ὀλίγου παρὰ τὸ πλευρόν του.

Ἡ συμπλοκὴ καθίσταται γενική· ὅπως ἀπαριθμήσῃ δέ τις ὅλα τὰ ἀνδραγαθήματα τὰ ἐπισυμβάντα ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Πέτα, θὰ ἠναγκάζετο νὰ παραθέσῃ τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν ἀνδρείων Φιλελλήνων μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτα διαπρέπουσι τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀμιὸ Τιρέλη, Μπριφάρη τοῦ Πινιερόλ, Σιγκουίνου, τοῦ Σαμπερῆ καὶ Φάτσιου, ὧν τινων ἁπάντων τὸ αἷμα ἀνεμίχθη μετὰ τοῦ αἵματος πλείστων Τούρκων παρ' αὐτῶν θυσιασθέντων πρὸ τοῦ θανατωθῶσιν.

Ἐν τούτοις, ἐν μέσῳ τῆς συμπλοκῆς ταύτης διεκρίθη νέος τις ἀνθυπολοχαγὸς Πρῶσσος Τέϊχμαν, ὀνόματι, σημαιοφόρος τῶν τυχοδιωκτῶν ἐκείνων οἵτινες ἐμάχοντο ὑπὸ τὸ ἀθάνατον σύμβολον τῆς τοῦ κόσμου ἀναγεννήσεως, ὅπως τῆς σβεννυμένης λαμπάδος ζωηρότερον διακρίνῃ τις τὴν λάμψιν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ φωτός της.

Θανασίμως πληγεὶς ὁ Τέϊχμαν κατώρθωσε νὰ φονεύσῃ διὰ τῆς μπαγιονέτας του, ἐφ' ἧς εἶχε ἀναπετάσει ὡς ἐπὶ τοῦ κοντοῦ τὴν σημαίαν τοῦ σώματός του, ἱππέα τινὰ προσδραμόντα πρὸς λαφυραγώγησίν του, καὶ τῆς κεφαλῆς ἐπαναπεσούσης ἐπὶ τοῦ στήθους του ἐξέπνευσε προφέρων τὰς λέξεις τοῦ Βερολίνου τῆς πατρίδος του, καὶ τοῦ Βασιλέως πρίγκηπός του, ὃν κατὰ τὴν ἐσχάτην του ὥραν ἐπεκαλέσθη. Παρὰ τὸ πλευρόν του ἐπλήγη ὁ λοχαγὸς Χάνεκ ὑπασπιστὴς τάγματος ὅστις ὅμως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὸν σίδηρον τῶν Μωαμεθανῶν.

Τὴν σημαίαν τοῦ Τέϊχμαν ἀνύψωσαν ἔνδεκα Πολων ὶ ἀξιωματικοὶ στρατιῶται τοῦ Πονιατόβσκη ἐκείνου τὸν ὁποῖον τὰ ὕδατα τοῦ Ἔλστερ πολὺ ταχέως ἀνήρπασαν ἐκ τῆς πατρίδος του. Ἀνατρέποντες πρὸς αὐτῶν τὰς τάξεις τῶν βαρβάρων ὁ Μερζιέβσκης, ὁ Μλοδύβσκης, ὁ Κουτσελίσκης, ὁ Ντοβρονόβσκης, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰσῆλθον εἰς Πέτα σκοποῦντες νὰ δοξάσωσι δι' ἐνδόξου θανάτου τὸ τέλος μάχης, λαμπρὰν ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν ἀναμφιβόλως καθέξουσαν.

Λυπούμεθα μὴ συνηθέντες νὰ γνωρίσωμεν τὰ ὀνόματα ὅλων τούτων τῶν εὐγενῶν ἱπποτῶν καθ' ὅτι καὶ ἡ δόξα τῶν ὅπλων αὐτῶν καὶ οἱ πρόγονοί των ὑψηλῆς ἦσαν καταγωγῆς. Εἰς πλείστας ἀλληλοδιαδόχως ἐγκατέστησαν οἰκίας, ὁπόθεν οἱ Τοῦρκοι μόνον δι' ἀξιοσημειώτων ζημιῶν καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὰς μεταδόσεως τοῦ πυρὸς κατώρθωσαν νὰ τοὺς ἐκτοπίσωσιν. Ἐκτοπιζόμενοι ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἐρειπίων, ἔτι μᾶλλον ἀνεπτεροῦντο κατὰ τὴν τόλμην ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῶν καταβληθέντα ἐμπόδια, ὅτε κραυγὴ παρομοία πρὸς τὴν τοῦ Ὀδύνου συγκαλοῦντος τοὺς πολεμιστάς του εἰς τὰς αἱματηράς ἑορτὰς τοῦ Ἄρεως ἠκούσθη ἐν τοῖς πέριξ.

Ἦτο ἡ φωνὴ ἑνὸς Σκανδιναυοῦ, ἡ τρομερὰ φωνὴ τοῦ λοχαγοῦ Στάελ-Χολστάϊν!

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς ἐνδόξους Γερμανούς, ἐζήτουν τὸν θάνατον. Πέριξ τοῦ γενναίου τῶν γενναίων, βαδίζουν ὁ Σάντερμαν, ἐξ Ἀμβούργου, πρὸ μικροῦ φονεύσας 2 ἐκ τῶν λυσσωδῶς καταδιωκόντων αὐτὸν Τούρκους ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Σάνδερ, οἱ Πρῶσσοι Σμίθ, Κλοὺς Μάρκ, Φὲλ Ντάου, οἱ διασκορπίσαντες στίφος βαρβάρων, ὁ Σέγερ τῆς Στουτγάρδης, ὁ λοχίας Ὀβέρ, ὁ Φέλτσι Χέλμαν ἐκ Λειψίας, Βόλφ, Τίτερ Λέγν, οἵτινες συναθροίζονται, ὅπως εἰς τὰς φωνάς των ἔβλεπέ τις συναθροιζομένους τὸν Ταγματάρχην Σεβαλιὲ Ντελβετιὲ Βρεντελιὲ ἐκ Ζυρίχης, Πλεναριὼ ἐκ Τεργέστης, Μιοβιλοβίτσι ἐκ Βενετίας, τὸν Ριτσέλα ἐκ Μιλάνου, τοὺς Κεφαλλῆνας Μεταξᾶν καὶ Γεωργᾶν, καὶ τὸ γηραιὸν ἐκεῖνο τέκνον τῆς φυλῆς τῶν Μαμελούκων, τὸν ἀνθυπολοχαγὸν Νταρποῦ τῆς γηραιᾶς τῶν Γάλλων φρουρᾶς.

Βαδίζουσι μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλά, καλύπτοντες τὰς ὁδοὺς τοῦ Πέτα ἐκ νεκρῶν. Κατορθώσαντες δὲ νὰ καταλάβωσι μεμονωμένον τι παρεκκλήσιον, ἀποτελειοῦσι τὴν ἔνδοξον θυσίαν των θαπτόμενοι μετὰ τῆς ἱερᾶς σημαίας τοῦ σταυροῦ ἣν ὤμοσαν πάντοτε νὰ ὑπε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρασπίζωνται ὑπὸ τὰ πυρποληθέντα ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὑψίστου.

Χάριν εἰς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐνδόξων τούτων θυμάτων, πληθὺς πολεμιστῶν διασπάσαντες τὰς τάξεις τῶν βαρβάρων κατώρθωσαν νὰ συνενωθῶσιν εἰς Λαγκάδα ὅπου καὶ ὁ Μάρκος Βότσαρης τὴν αὐτὴν ἑσπέραν συνηνώθη ἐν τῷ ἐκεῖ εὑρισκομένῳ στρατηγείῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ τῶν οὐδόλως λαβόντων μέρος εἰς τὴν μάχην Μαυροκορδάτου, Νόρμαν καὶ Βουτιέ. Οἱ Τοῦρκοι αἰχμάλωτοι οὓς ὡδήγει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Μάρκος, κατεκρεουργήθησαν ὑπὸ τῶν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευθέντων ἁρματωλῶν τοὺς ὄρους Τσουμέρκα ἕνεκα τῆς ἀποσκιρτήσεως τοῦ ὑπαρχηγοῦ των Γώγου Μπάκολη.

Ἐφαντάσθησαν δῆλον οὗτοι ὅτι, διὰ τῆς ἀπανθρωπίας των ταύτης, τρανῶς θὰ ἀπεδείκνυον εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τὴν εἰς τὸ μελλον πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, διὰ παντὸς πρὸς τοὺς τούρκους διϊστάμενοι διὰ τοῦ τρόπου τούτου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅθεν ταύτης διχόνοια ἀνεφύη μεταξὺ τῶν ἁρματωλῶν τῆς Ἀθαμανίας. Ὁ Μάρκος Βότσαρης δεινῶς λυπούμενος διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο, εἰσέτι ἐπέμεινε προτείνων εἰς τὸν Μαυροκορδάτον τὴν ἐπανάληψιν ἐπιθετικῶν κινημάτων, ἀλλ' ἐσκέπτοντο μόνον τὴν ὑποχώρησιν. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀποθάρρυνσις, ὥστε προτάσεις ἐγένοντο νὰ ἀναχωρήσωσι πάραυτα· ἐν τούτοις ἀνέλαβον θάρρος σκεφθέντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς θὰ κατείχοντο κοπώσεως καὶ ὅτι ἐξ λεῦγαι τοὺς ἐχώριζον ἀπ' αὐτῶν· τὴν ἐπαύριον ὅθεν μόνον ἤρξαντο τῆς πορείας των ὅπως φθάσωσιν εἰς Κομπότιον, ὁπόθεν πάλιν ἐξηκολούθησαν ἡσύχως τὴν πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν ὀπισθοχώρησιν αὐτῶν, οὐδὲν συναντήσαντες πρόσκομμα.

Οἱ Τοῦρκοι ἐξηγόρασαν ἀκριβώτατα τὴν νίκην ταύτην, ἐπομένως οὐδόλως ἐσκέφθησαν περὶ καταδιώξεως τῶν Χριστιανῶν.

Πλεῖστοι ἐκ τῶν Μωαμεθανῶν ἔφερον ἀστέρας τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς, στρατιωτικὰ παράσημα καὶ κοσμήματα φραμασονικὰ ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἢ ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς των. Ἐν τῷ ἀέρι ἀντήχουν τὰ ᾄσματι τῶν δερβισῶν, οἱ ἀλαλαγμοὶ τῶν Σπαχίδων, καὶ αἱ ὠρυγαὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πληθύος ἠγανακτησμένης διὰ τὴν ἀπώλειαν πλεον τῶν ἐννεακοσίων ἀνδρῶν καὶ διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν διπλασίου ἀριθμοῦ τραυματιῶν διαρκῶς στεναζόντων, αἷμα καὶ κεφαλὰς ἐπεζήτουν.

Πάντες ἦσαν σύμφωνοι ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν τραυματικῶν ταύτης, ἐφείσθησαν δὲ τῶν αἰχμαλώτων μόνον καὶ μόνον ὅπως σκληροτάτας τοῖς ἐπιβάλλωσι βασάνους, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ κλονίσωσι τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις διὰ τῆς προτάσεως τῆς διατηρήσεως αὐτῶν ἐν ζωῇ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀρνησιθρησκείας Οἱ γηραιοὶ στρατιῶται οὔτε τὸν Θεὸν οὔτε τὴν Πατρίδα των ἀπαρνοῦνται. Ἐξορύξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοὺς ἐξέθεσαν ἐπ' ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἀφίσαντες αὐτοὺς εἰς τὰς τυραννίας φανατικῶν στρατιωτῶν ἀκρωτηριασάντων αὐτοὺς μετὰ σκληροτάτων ἀνηκούστων, πρωτοῦ οἱ πασσάδες ἐπιτρέψωσιν εἰς τοὺς δημίους τὴν ἀποκεφάλισιν αὐτῶν. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἀνδρῶν τύχης καλλιτέρας, τοὺς ὁποίους ὅμως ὁ ὁπλαρχηγὸς Ἅλιος καὶ τὸ πρωτοπαλλήκαρον τοῦ ἀρχηγοῦ Μακρῆ εὐθὺς ἀμέσως ἐξεδίκησαν, ἀπαγχονίζοντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Πέτα τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ἓξ βέηδες καὶ ὀγδοήκοντα δύο Μωαμεθανοὺς συλληφθέντας ἔν τινι ἐνέδρᾳ, ἕνα μόνον ἐξ αὐτῶν ἀποστείλαντες εἰς τοὺς πασσάδες μετὰ τὴν ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἐνῷ τοιαῦται φρικώδεις ἀντεκδικήσεις συνέβαινον ἐνταῦθα, θαύματα ἀνδρείας ὁ Κυριάκος διέπραττε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος, κατορθώματα ἄτινα θὰ ἐφαίνοντο ὑπερβαίνοντα κατὰ πᾶσαν κρίσιν τὸ ἀνθρώπινον θάρρος, ἐὰν ἤδη δὲν ἦτο γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης ποίων κατορθωμάτων εἶνε ἱκανὰ τὰ τέκνα τῶν βουκόλων τῆς Ἑλλάδος. Ἔν τινι ἐξόδῳ αὐτοῦ ἓξ ἀγάδες διὰ τῆς χειρός του ἐφόνευσε, καί, ἀπαξιῶν νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ κοινοῦ τῶν στρατιωτῶν πλήθους, κατεδίωξε τὸν ἕτοιμον νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ κοινοῦ τῶν στρατιωτῶν πλήθους, κατεδίωξε τὸν ἕτοιμον νὰ πέσῃ ὑπὸ τὰ κτυπήματά του σερασκέρην των. Ὁ εὐγενὴς κουρεὺς τοῦ Χουρσίτ, ὁ Μεχμὲτ πασσᾶς ἀφεύκτως θὰ ἐφονεύετο ὑπὸ αἰπύλου τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὄρους Ταϋγέτου ἂν μὴ σφαῖρά τις ἔπληττε τὸν ἵππον του. Ὁ Λακωνικὸς κέλης πίπτει ἀνασκιρτῶν, καὶ ὁ Κυριάκος συγχισθεὶς ἐκ τῆς πτώσεώς του μένει ἀναίσθητος. Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ βάρβαροι ἐπανέρχονται εἰς τὰ βήματά των ὅπως σκυλεύσωσιν αὐτὸν καὶ μάχη αἱματηρὰ συγκροτεῖται μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παλληκαρίων του προστρεξάντων ὅπως ἀναλάβωσι τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ των. Κραυγαὶ διαπεραστικαὶ ἀντηχοῦσι καὶ ἐμάχοντο ἤδη μετὰ μανίας, ὅτε ὁ Κυριάκος αἴφνης ἀνεγειρόμενος καὶ μετὰ νέας δυνάμεως ἀναλαμβάνων τὸ ξῖφος πλήττει, ἀπωθεῖ καὶ διασκορπίζει τοὺς τρομαγμένους Τούρκους οἵτινες φεύγοντες νέους ἀντιμετωπίζουσι κινδύνους, ἐνῷ οἱ Χριστιανοὶ ὑποστηρίζοντες τὸν ὁπλαρχηγόν των, ἐπανέκτων τὸ ὀχύρωμα τοῦ Φαναρίου.

Οἱ βάρβαροι πρὸ ὀλίγου εἶχον πληροφορηθῆ παρὰ τοῦ Ὁμὲρ Βριώνη, ὅτι ὁ Χρῆστος Τσαβέλλας ὃν ἐνόμιζον εὑρισκόμενον εἰς τὰς ὑψηλὰς τοῦ Πίνδου χώρας ἦτο ἕτοιμος νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς χώρας τῆς Θεσπρωτίας.

Μετὰ τὰς ἀτυχίας τοῦ Σλυβανίου, τῆς Πλάκας καὶ τοῦ Πέτα, συνενώσας τὰ λείψανα τῶν στρατευμάτων τυῦ Μάρκου Βότσαρη καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς οἵτινες ἐπολέμησαν ὑπὸ τὰς σημαίας των, ἐσχημάτισαν ἐξ αὐτῶν σῶμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐσκόπευε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Σοῦλι. Παρὰ τὰ Κατσανοχώρια διερχόμενος ἐπυρπόλησε τὰς ἀπέναντι τῶν Ἰωαννίνων ἀποθήκας τῶν Τούρκων ἐν Ραψίστῃ καὶ διήρπασε τὴν ἀποθήκην αὐτῶν τὴν εὑρισκομένην εἰς τὸ χάνι τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Τοῦ φόβου αὐτοῦ προηγουμένου ὑπερέβη τὰ ὄρη τῆς Τεμφεΐδος, ὅτε φθάσας παρὰ τὴν Παραμυθιάν, εὗρε πρὸ αὐτοῦ πολυάριθμον τουρκικὸν σῶμα ἀναγκάσαν αὐτὸν νὰ στραφῇ πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἤδη πολυάριθμα ἀποσπάσματα ἐτέθησαν εἰς καταδίωξιν αὐτοῦ, λίαν δὲ εὐτυχῆ ἐθεώρησεν αὐτὸν δυνηθεὶς νὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῶν τριακοσίων καὶ μόνον ἀνδρῶν οὓς εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῶν, λίαν σημαντικὰς βλάβας καὶ εἶτα νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

εἰσέλθῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἀχελωΐδος ἢ τοῦ Ἀσπροποτάμου τῆς ὑπὸ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Στουρνάρα κατεχομένης.

Οἱ Τοῦρκοι ἀπαλλαγέντες οὕτω πάσης φροντίδος ἐκ τοῦ μέρους τούτου, μετὰ τόσης δυνάμεως ἐπανέπεσον κατὰ τοῦ Φαναρίου, καταστρέψαντες μάλιστα καὶ τοὺς τοίχους τοῦ ὀχυρώματος τούτου, ὥστε ὁ Κυριάκος βλέπων τὸ ἀδύνατον πολυχρονιωτέρας ἀντιστάσεως συνεβούλευσε τὰ ἐναπομείναντα εἰς αὐτοὺς παλληκάρια ὅπως συσκεφθῶσι περὶ σωτηρίας των καὶ μόνον, οὗτος δέ, πλήρης πληγῶν ἐξ ὧν ἐλιποψύχει ἠθέλησε νὰ κομισθῇ ἐπὶ τῶν ῥηγμάτων τοῦ τείχους ὅπως οὕτως ἀποθάνῃ ἔχων ἀπέναντι τὸν ἐχθρόν. Αἱ πτέρυγες τοῦ θανάτου ἐκάλυπτεν τὸ πρόσωπόν του, ὅτε κατετέθη ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ ὅπως ἀρχηγός τις ἀπονέμῃ μετὰ τὴν νίκην δάφνας καὶ στεφάνους εἰς τοὺς διακριθέντας κατ᾽ αὐτήν, οὕτω καὶ ὁ Κυριάκος διένειμε τὰ ὅπλα του μεταξὺ τῶν συμπολεμιστῶν του.

Παρέδωκε δι᾽ αἵματος βεβαμμένην ζώνην του εἰς τὸν πιστὸν ὑπασπιστήν αὐτοῦ, ὅπως τὴν κομίσῃ εἰς Μαρσθονῆσι, ἐν τῇ Μάνῃ, ὅπου κρεμαμένη ἐν τῇ κατοικίᾳ του θὰ ὑπενθύμιζεν εἰς τοὺς οἰκείους του ὅτι ἀπέθανε πολεμῶν τοὺς Τούρκους καὶ ὅτι κληροδοτεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν φροντίδα τῆς ἐκδικήσεώς του. Τρὶς κατηράσθη τὸν Μέϊτλαν τὸν πωλήσαντα τὴν Πάργαν καὶ εἰς τὰς γενναίας ἐπιχειρήσεις του ἀκολούθως ἀντιστάντα· ἔπειτα εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διὰ τὸν ἔνδοξον θάνατον ὅν τινα τῷ παρεχώρει, παρεκάλεσε τοὺς στρατιώτας του οὐδέποτε ν᾽ ἀνεχθῶσιν ὅπως περιέλθῃ τὸ κεφάλι τοῦ Κυριάκου εἰς τὰ χέρια τῶν Τούρκων», ἐπρόφερε δὲ τὸ ὄνομα «τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἠλία», ἀπεκοιμήθη ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ὑψίστου.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ ἐνδόξου τούτου ὁπλαρχηγοῦ. Τὸ λείψανον αὐτοῦ μετακομισθὲν διὰ τοῦ Ἀχέρωνος ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον συνοδευόμενον ὑπὸ τριάκοντα πολεμιστῶν τῆς ἐλευθέρας Λακωνίας, ἡρωικῶν συντριμμάτων τοῦ ὑπὸ Κυριάκου ὀργανισθέντος τάγματος ἐνῷ οἱ λοιποὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ ὄρη τῆς Κασσοπίας, ὁπόθεν μῆνάς τινας ἀργότερον κατώρθωσαν νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτω κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου κατελήφθη τὸ Φανάριον ὑπὸ τῶν Τούρκων Χαμιδῶν, τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη ἀνακαλέσαντος τὸν ἀνεψιόν του Ἀχμὲτ πρὸς τὸ μέρος τῆς Πρεβέζης. Ἡ δὲ προδοσία ἥτις ἤρξατο ἐξαγγελλομένη ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πρακτόρων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μελετώσης τὴν καταστροφὴν τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τὸ τελειότερον διωργανίσθη.

Οὕτως ἡ Ἤπειρος ἐπανήρχετο ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν καταπιεστῶν αὐτῆς ἂν καὶ μικρὸν ἐδέησε νὰ ἀπελευθερωθῇ. Ἤδη τὰ Ἀκροκεραύνια ἐνήργουν διαπραγματεύσεις συνθηκῶν τῇ παρεμβάσει τῶν Ἄγγλων. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐγκατέλειψε τὸν Ἀχελῶον τὸν ὁποῖον οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ διαβῇ, καὶ οἱ Σουλιῶται εἰς ἑαυτοὺς ἐγκαταλειφθέντες μόνον κατακτητὰς περὶ τὰ ὄρη των ἔβλεπον, ὅτε, ἑπτὰ τάταροι ἢ ταχυδρόμοι παρὰ τῷ Χουρσὶτ πασσᾶ πρὸς τὸν Βοεβόδαν τῆς Πρεβέζης ἀποσταλέντες ἀνήγγελλον τὴν εἴσοδον τοῦ Μεχμὲτ Δράμαλλη πασσᾶ μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς Μωρέαν, τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ἀκροκορίνθου ὑπὸ τῶν Τούρκων, τὴν διάλυσιν τῆς γερουσίας τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀνατροπὴν τῶν νέων αὐτῶν καθιδρυμάτων καὶ τὴν ἄφιξιν στόλου ὑπὸ τὸν Καπετὰν πασσᾶ εἰς Πάτρας.

Ἡ Ἑλλὰς ἐπανέπιπτεν ὑπὸ τὰς ἀλύσεις. Ἡ εἴδησις αὕτη ἐπισήμως ἀνακοινωθεῖσα τῷ προξένῳ τῆς Ἀγγλίας ἐν Πρεβέζῃ Μέγερ διὰ τοῦ Βοεβόλα Μπεκὶρ Τουκατώρ, ἀπεστάλη ἐν Κερκύρᾳ τῷ στρατηγῷ τῷ ἀντικαθιστῶντι τὸν Μέϊτλαν δι' οὗ πάλιν ἀντήχησεν ἐν τῷ Σουλίῳ καὶ ὀλίγον ὕστερον μετὰ ταῦτα εἰς ἅπασαν τὴν χριστιανοσύνην.

Βάρβαρος χαρὰ ἐξεδηλώθη μεταξὺ τῶν Τουρκοφίλων οἵτινες ἐπεθύμησαν ὅπως ἡ καταστροφὴ τῶν Χριστιανῶν γείνῃ τέτια. Ἀπάνθρωποι διαταγαὶ ἐκ τοῦ Πανδαιμονίου τῆς Κερκύρας προερχόμεναι ἀπηγόρευσαν τὴν εἴσοδον ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις παντὸς Ἕλληνος· ἅπαντες οὗτοι κατεδικάσθησαν εἰς ἀπώλειαν. Οὕτως ἐπίσης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔβλεπέ τις ἀποδιωκομένους ἐκ τῶν αὐτῶν παραλίων, πλῆθος προσκυνητῶν ὑπηκόων τοῦ αὐτοκράτορος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλεξάνδρου ἐπανερχομένων ἐκ Παλαιστίνης καὶ μόλις χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κόμητος Γκολόβσκη δεκτῶν γενομένων εἰς τὰς αὐστριακὰς γαίας ὅπως κατορθώσωσι νὰ ἐπανίδωσι τὰς πατρίδας των, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπεδιώχθησαν ἐκ Τεργέστης καὶ Κερκύρας. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ἐξεδίωξαν ἐκ τῶν ὀχθῶν τῆς Ἰονικῆς ταύτης Ταυρίδος καὶ αὐτοὺς τοὺς φυγάδας τῆς Χίου, τὰ δάκρυα καὶ τὴν φωνὴν τῆς δυστυχίας ἔχοντες ὡς μόνους προστάτας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

σφήμισις Ὀδυσέως.—Ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς ἀποπειρᾶται νὰ διαφθείρῃ τοῦτον.—Ἡ Γερουσία τῶν Ἑλλήνων παρασκευάζεται πρὸς κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου.—Ὁ Μεχμὲτ Δράμαλης διέρχεται τὰς Θερμοπύλας.—Σφαγαὶ καὶ ταραχαὶ ἐν Ἀθήναις.—Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνακαλεῖται εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ.—Σχέδιον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ὀσμανλήδων.—Ἀσύνετοι πορεῖαι τῶν τελευταίων τούτων.—Αἱ ἐπιτυχίαι των.—Θάνατος τοῦ Κιαμὴλ Βέη.—Ἐπαίσχυντος παράδοσις τοῦ Ἀκροκορίνθου.—Ὁ ἐγκαταλείψας αὐτὴν Ἀχιλλεὺς φρονεύεται.—Ἀπόφασις ἐπαναστατῶν.—Μέτρα ὑπερασπίσεως ἀποδεκτὰ γενόμενα παρ' αὐτῶν.—Ἔξοδος τῶν Μωαμεθανῶν εἰς Ἀργολίδα.—Ἀμοιβαῖαι παρασκευαὶ τῶν διαμαχαμένων μερῶν.—Ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Ναυπλίου αἴρεται.—Μάχη τοῦ Ἄργους.—Βομβαρδισμὸς τοῦ φρουρίου τῆς Λαρίσσης.—Διαταγὴ πυρπολήσεως Ναυπλίου μένει ἄνευ ἐκτελέσεως.—Ὁ Κολοκοτρώνης ἐν τῷ στρατῷ.—Οἱ Ἕλληνες καταλαμβάνουσι τὸν Ἰσθμὸν καὶ τὰ στενὰ τῆς Κορινθίας.—Διατάσσονται ὅπως παρενοχλῶσι τοὺς Τούρκους.—Μάχη τῆς εἰκοστῆς Αὐγούστου.—Ὑποχώρησις καὶ ἧττα τῶν βαναύσων.—Δεινὰ αὐτῶν δυστυχήματα.—Νικῶνται πανταχόθεν.—Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μεταφέρεται εἰς Ἄστρος.

Ὁ Σερασκέρης Χουρσὶτ Πασσᾶς πληροφορηθεὶς τὰ εἰς Θερμοπύλας διατρέξαντα ἐπωφελήθη τῆς ἀναφυείσης διχονοίας μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ὅπως ἐπαυξήσῃ τὰ κοινὰ σκάνδαλα διὰ τῶν ὁποίων ἐπροτίθετο νὰ ὠφεληθῇ ἀρκούντως πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἣν ἐμελέτα. Πεπεισμένος ὅτι ὁ στρατὸς τῆς οὐδὲν ἠθικὸν συνρίσθημα κατέχει καὶ ὅτι ἀπονέμει εἰς ἑαυτὸν δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας ἐπὶ παντὸς πράγματος ἐφ' οὗτινος ἡ καταστρεπτικὴ του σπάθη φθάνει, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς τὰ στρατεύματά του ἦν διαρπαγὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπέσχετο, ἀφ' ἑτέρου σπείρων μεταξὺ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Χριστιανῶν τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὰς ὑπονοίας ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν διαίρεσιν αὐτῶν.

Οὕτω ἐνῷ οἱ μυστικοὶ αὐτοῦ πράκτορες κατηγόρουν ἐν Κορίνθῳ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτζου ὡς δολοφόνον τοῦ Παλάσκα καὶ τοῦ Ἀλέξῃ Νούτσῃ, αὐτὸς οὗτος δι' ἄλλων μέσων διέδιδεν ὅτι ὁ κατ' αὐτὸν δολοφόνος οὗτος ὡς ἄλλος τις Κοριολᾶνος πρὸς ἐκδίκησιν τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης ἀδικίας ἐπεζήτει τὴν ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ κατάταξίν του.

Ὁ Ὀδυσσεὺς, ἔλεγον ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν πρακτόρων τοῦ Χουρσίτ, ἐπώλησε τὸ ξίφος του εἰς τὸν Σερασκέρην ἀντὶ δύο χιλιάδων πουγγίων, καὶ οὕτως οὐδεμία παρήρχετο ἡμέρα χωρὶς νὰ διαδοθῶσι ψεῦδη τείνοντα εἰς τὸ νὰ ἐξευτελίσωσι, δυσφημίσωσι καὶ καταστρέψωσιν ἐκεῖνον ὅν τινα οἱ Τοῦρκοι μέγιστον εἶχον συμφέρον ὅπως ἀπεκδύσωσι πάσης Ἑλληνικῆς ἐμπιστοσύνης.

Διαφόρους δὲ ἐποίουν ἐξηγήσεις οὐχὶ ὀλιγώτερον πεπλανημένας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. εἰς χώραν ὅπου ἀνιδρύθη εἰς σύστημα τὸ τυραννεῖν τοὺς συγχρόνους ὅπου ἐν τῷ μέλλοντι εὐτυχέστεραι δι' αὐτοὺς ἀνατέλλωσιν αἱ ἡμέραι διότι νομίζουσιν οἱ πολιτικοὶ τοῦ αἰῶνός μας ὅτι τὰ σχέδια ἅτινα υἱοθετοῦσιν ἀνάγκη νὰ διαρκῶσιν αἰωνίως.

Οἱ πολιτικοὶ οὗτοι ἐνεργοῦντες ὡς οἱ γεωργοὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἀροτριῶσι δι' ὥραν τοῦ ἔτους ἣν ὁ ἥλιος δὲν φωτίζει ἀκόμη, διισχυρίζοντο ὅτι ὁ λαὸς ἀποβλέπων εἰς ἀναγέννησιν ἔπρεπε νὰ ἀναθέσῃ τὴν φροντίδα ταύτην εἰς τοὺς μεταγενεστέρους του ὅπως μὴ διαταράξῃ νῦν ὑπολογισμούς τινας, τῆς ἰδίας των φιλαυτίας προϊόντα, καὶ ὅτι ἔμελλε τέλος νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τῆς αὐθαδείας, αὐτοῦ καὶ δὲν ἐδίσταζον, τόσον ἦσαν βέβαιοι περὶ τῶν μέσων ἅτινα εἶχον μεταχειρισθῇ, νὰ ὁρίσωσι τὴν ἐποχὴν τοῦ τέλους τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ ἔτους 1822. Τότε θὰ ἐπανέτελλον αἱ ὡραῖαι τῆς Τουρκίας ἡμέραι, τότε ὁ δεσποτισμὸς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος θὰ ἐβασίλευεν ἐπὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος ἐρειπίων κα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θιστῶν αὐτὴν ἐπ' αἰῶνας ἔρημον κατοίκων καὶ πλήρη νεκρικῆς γαλήνης.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο προδότης αὐτόμηλος, εὐτελής, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες λῃσταὶ ἢ ἄναδροι ! ! ! Ἐν μέσῳ τῶν προδρόμων τούτων τοῦ κλείδωνος τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἡ γερουσιαστῶν Ἑλλήνων πιστεύουσαι εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς συνθήκης δυνάμει τῆς ὁποίας θὰ ἠνοίγοντο αἱ πύλαι τοῦ Ναυπλίου, κατῆλθον εἰς Ἄργος μετὰ τῆς βίας ἀνθρώπων μᾶλλον σπευδόντων, ὅπως ἀπολαύσωσι τοὺς καρποὺς ἐπιτυχίας, ἢ ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὰ μέχρι τοῦδε ἀποκτηθέντα.

Μάτην πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἀπεπειράθησαν ἐκ νέου, ὅπως ὁ Κιαμὴλ βέης ἀρχαῖος τοπάρχης τῆς Κορίνθου ὑποδείξῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς θησαυρούς του. Ὁ δόλιος Μωαμεθανὸς ἐξηκολούθει νὰ διαμαρτύρεται λέγων ὅτι εἶχε δαπανήσει πᾶν ὅ,τι κατεῖχεν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Τριπολιτσᾶς ἠναγκάσθησαν ἐπομένως ν' ἀφήσωσιν αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν χιλιάρχου τινὸς διαταχθέντος ὅπως ἐπιβλέπῃ αὐτὸν κατανικῶν τὴν ἐπιμονήν του.

Εἶχον ἐπίσης ἀφήσει δι' ἔλλειψιν χρημάτων ἄνευ οὐδεμιᾶς προμηθείας τὴν Ἀκροκόρινθον ὑπὸ τὴν φύλαξιν τοῦ Ἀχιλέως, ἱερέως τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς καὶ γενναίου ἀλλ' ἄνευ οὐδεμιᾶς περὶ τὰ πολεμικὰ πείρας. Ὁ Δ. Ὑψηλάντης ὅστις ὄφειλε νὰ παραμείνῃ ὑποστηρίζων τὴν σπουδαίαν ταύτην θέσιν ἀνεχώρησε καὶ οὗτος ὅπως ἔλθῃ εἰς Ἀργολίδα. Καὶ κατὰ τίνα στιγμήν ; δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ κρύψῃ τις, κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ τοτρκικὸς στρατὸς ἡτοιμάζετο νὰ διέλθῃ τὸν Σπερχειόν, τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐγκαταλελειμένου ὄντος εἰς τὴν φύλαξιν τῶν δεβερντσίδων τῶν Μεγάρων ἐχόντων καὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν διοδίων.

Τὸ Ναύπλιον προσείλκυε τὴν γενικὴν προσοχήν, ἕκαστος δ' ἐπεθύμει νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου τούτου μεθ, οὗ ἀδιασπάστως ἡ τύχη τῆς Πελοποννήσου θὰ ἦ συνηνωμένη. Εἶχον καταλάβει τὴν εἴσοδον τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ λιμένος τοῦ ἔχοντος εὔκολον τὴν εἴσοδον ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν Τσύρκων κατὰ πάντα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διατεθειμένων ὅπως ἐκτελέσωσιν εἰλικρινῶς τὴν συνθήκην, ναυλωσάντων μάλιστα πρὸς τοῦτο πλοῖα διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν μεταφοράν των ὅτε μανθάνουσιν ὅτι ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς ἀποστέλει κατὰ τοῦ Μωρέως τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μεχμὲτ Δράμαλη Ἀλῆ πασσᾶ. Τὴν πρώτην περὶ τούτου εἴδησιν ἐλάμβανον οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ Ὀδυσσέως γράψαντες εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον Ἀθανάσιον Κανακάρην: «Σᾶς στέλλω τριάκοντα χιλιάδας Τούρκων ὅπως ὁμονοήσετε· κάμετέ τους ὅ,τι ἠμπορέσητε· ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ μὴ ἀφήσω νὰ διέλθωσιν ἄλλοι καὶ ἀναλαμβάνω τὸν Σερασκὲρ Χουρσὶτ πασσᾶν».

Ἡ αὐτὴ ἀνησυχητικὴ εἴδησις εἶχε φθάσει καὶ εἰς Ἀθήνας ὅπου ἐμάνθανον μάλιστα ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἐνισχυθεὶς δι' ἑκατὸν ἄλλων πλοίων ἀνήγετο ἐκ Τενέδου ὅπως περιέλθῃ τὸν Μωρέαν. Ἦτο ἡ ἑνδεκάτη Ἰουλίου ὅτε ὁ ὄχλος μανιώδης ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν διὰ συνθηκολογίας ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἐξελθόντων Τούρκων, οἵτινες μὴ δυνηθέντες νὰ ἐπιβιβασθῶσι διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐπαυξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν βαρβάρων τῶν πρὸ τοῦ Μαραθῶνος εὑρισκομένων, ἄνανδρον ἐπέβαλον χεῖρα ἐπί τινων ἐξ αὐτῶν οὓς ἐγνώριζον διατεθειμένους εἰς σκληρὰς νὰ προβῶσιν ἀντεκδικήσεις κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν ἀπωλέσθη. Ἐν μέσῳ δὲ πολέμου ζωηρῶς διηγείροντο τὰ πάθη· ἦτον ἀναπόφευκτον τοιοῦτον συμβεβηκὸς καὶ τὴν δεκάτην ἑβδόμην, φθάσαντος εἰς Πειραιᾶ γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου. ὁ πλοίαρχος αὐτοῦ βηθούμενος ὑπὸ ἑπτὰ ναυτῶν ἀνελθόντων εἰς Ἀθήνας, κατώρθωσε νὰ σώσῃ πληθὺν Τουρκικῶν οἰκογενειῶν καταφυγουσῶν ἐν τοῖς προξενείοις.

Ἂν καὶ ἡ περίστασις αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι δὲν διέτρεξαν οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι, ἐκ μέρους λαοῦ περιελθόντος εἰς ἀπόγνωσιν, τοὺς κινδύνους οὓς ἠρέσκοντο νὰ ἀναφέρωσιν, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐν τούτοις τοῦ βασ. ναυτικοῦ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δὲν ἀπέκτησαν ἰδιαίτερον τίτλον δόξης καὶ ἂν ἔσχον τὸ ἀτύχημα νὰ συγχαρῇ αὐτοὺς ὁ «Θεατὴς τῆς Ἀνατολῆς» διὰ τὴν φιλανθρωπίαν των ταύτην, αἱ εὐλογίαι τῶν παρ' αὐτῶν διασωθέντων ἂς τοῖς χρησιμεύσωσιν ὡς ἀντι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στάθμιμα. Ἔπραξαν τὸ καθῆκόν των. Διότι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ναυτικῆς μοίρας ὅστις ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ἀθήνας δὲν τοῖς παρέσχεν τὴν εὐτυχίαν νὰ βοηθήσωσιν ἐπίσης ἀποτελεσματικῶς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Χίου, ἀλλ' ἀπροτίμησε νὰ συγχαρῇ τὸν δήμιον αὐτὸν καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ σαρκιδόν τι πλοῖον ὅπως καὶ τὸ ἔπραξεν εἰς τὴν μανίαν τοῦ ἀνάνδρου διοικητοῦ τῆς Χίου ;...

Ἡ δικαιοσύνη ἀχώριστος τῆς ἱστορίας σύντροφος ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ σώσαντες τοὺς Τούρκους τῶν Ἀθηνῶν ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῆς ἀμεροληψίας. Ἐν τινι δικαιώματι ἐτόλμησαν νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς χωρικοὺς τῆς Ἀττικῆς ἐκ δευτέρου τραπέντας εἰς φυγὴν κατὰ τὴν προσέγγισιν τῶν βαρβάρων νὰ διαπορθμευθῶσιν εἰς τὴν νῆσον τῆς Σαλαμῖνος ἀποκλείοντες τὸν Πειραιᾶ ; Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν καθ' ἃ ἔλεγον εἰμὴ λεύγας τινὰς μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ! Ποίαν δικαιολογίαν ἠδύναντο νὰ προτείνωσιν ἐὰν τούτων ἐπιπτόντων κατὰ τῶν Χρισνιανῶν φυγάδων ἐγένετο ἀφορμὴ ὡς ἐκ τῆς ἀσυνεσίας των, σφαγῶν παρομοίων πρὸς τὰς σφαγὰς τῆς Χίου διὰ τὰς ὁποίας ἐκ βάθους τῶν μνημάτων οἱ Χίοι αἰωνίως θὰ κατηγορῶσι τὰς ἐκεῖσε ναυτικὰς δυνάμεις τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων αἵτινες οὐδεμίαν κατέβαλον προσπάθειαν, οὐδὲν ἐνήργησαν κίνημα ὅπως τείνωσιν εἰς αὐτοὺς χεῖραν βοηθείας ;

Ὁ οὐρανὸς ἠγρύπνει ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν, καθότι τὰ σχέδια τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ δὲν περιελάμβανον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οὔτε τὴν Ἀττικὴν οὔτε τὰς Ἀθήνας αἵτινες προεφυλάσσοντο κατὰ παντὸς πραξικοπήματος διὰ φρουρᾶς ἐξ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν ἀποτελουμένης καὶ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως ἐγκεκλεισμένης. Ἐπεφυλάχθη τὴν τοιαύτην ὠφέλιμον ἐπιχείρησιν δι' ἄλλους καιρούς. Ὁ Δράμαλης διετάχθη νὰ κατευθυνθῇ εἰς Μωρέαν διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ λεηλατῶν αὐτόν, ἐνῷ ὁ Καπετὰν πασσᾶς θὰ προσέβαλε τὴν χερσόνησον τῶν Πατρῶν δι' εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν ἀποβιβάσεως φιλοφρόνως συμπραττόντων.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Σερασκέρης οὗτινος τὸ σχέδιον τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκστρατείας ἐχαράχθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἑλλήνων, διωργάνιζε στρατιὰν πολλῷ μᾶλλον ἀξιόλογον ἐκείνης ἣν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Δράμαλη εἶχε θέσει. Ἐκτὸς τῶν δώδεκα χιλιάδων ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους παρ' ἑαυτῷ εἶχε κρατήσει ἔβλεπέ τις διερχομένους ἐκ Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τῆς ἑβδόμης μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης Ἰουλίου, ἕνδεκα χιλιάδας στρατιωτῶν ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ Δουνάβεως τοὺς ὁποίους ἡ Πύλη, ἀποστέλλουσα εἰς Λάρισσαν ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη περὶ τῶν προθέσεων τῆς Ρωσσίας, ἐσκόπευε νὰ συνενώσῃ μετὰ τῆς ἐθνοφυλακῆς τῆς Μακεδονίας τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἀξιοῦ, καὶ ν' ἀποτελέσῃ οὕτω πρὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουλίου στρατὸν τεσσαράκοντα χιλιάδων.

Τοιαύτην στρατιὰν ἐπρόκειτο ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ σταματήσῃ ὅταν ἔγραφεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Πελοποννήσου ὅτι «ἀνελάμβανε τὸν Χουρσὶτ πασσᾶν». Πῶς ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ; ποῖα ἦσαν τὰ στρατιωτικὰ μέσα δι' ὧν θὰ ἐτήρει τὴν ὑπόσχεσίν του ; Ἰδοὺ τί πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ προτοῦ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν διήγησιν τῶν γεγονότων ἅτινα ἀπηθανάτισαν τοὺς Ἕλληνας πολεμοῦντας ἐπὶ ἐδάφους ὅπερ ἐπίσης ἀνάγκη νὰ καταστῇ γνωστὸν πρὸ πάσης διηγήσεως.

Συναθροίσας κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὅλους τοὺς τολμηροὺς βοσκοὺς τοῦ Παρνασσοῦ, τῆς Οἴτης, καὶ τοῦ ὄρους Ζώνης, οἵτινες ἐκ δειλῶν φυλάκων ποιμνίου μετετράπησαν, ὅπως αὐτὸς εἰς ποιμένας ἁρματωλῶν, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων ἡ ποιμενικὴ ῥάβδος ἀντεκατεκατεστάθη διὰ σπάθης καὶ πυροβόλου ὅπλου, συνέλαβε σχέδιον εὐρύτατον παρόμοιον τοῦ ὁποίου οὐδέποτε τέκνον τῆς Ἑλλάδος διενοήθη ὑπὸ τῶν ἀξιομνημονεύτων ἡμερῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Πλαταιῶν.

Φίλος διατελῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν αἰσθημάτων καὶ ὡς ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ἀρχῶν πρὸς τὸν ἐξ Ἀμφίσης Πανουργιᾶν ἀείποτε ἐνδεδυμένον περιβολὴν αἰπόλου, ἐνδυμασίαν συνήθη εἰς τοὺς χωρικοὺς τοῦ ὄρους Ζώνης καὶ μετὰ τοῦ φίλου τούτου συνενῶν ὁ Ὀδυσσεὺς τοὺς ἀνδρειοτέρους τοῦ Λοιδωρικίου καὶ τῶν Κρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βάρων, μετ' ἐκπλήξεως εἶδον ἀμφότεροι πρὸς μέγαν τῆς Ἑλλάδος θαυμασμὸν προκύπτοντας ἐν τῷ μέσῳ, οὐχὶ τοὺς ἀναιδεῖς ἐκείνους ἐπαίτας, καθάρματα τῆς κοινωνίας τοὺς κατ' ἔτος ἐκ τῆς Ἀμουργιάνης κατερχομένους ἀλλ' ὡραίαν φυλὴν ἀνδρῶν ὁμιλοῦσαν τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος γλῶσσαν. Ἐφαίνοντο φέροντες μεθ' ἑαυτῶν νέας εἰς τὴν Ἑλλάδα τύχας, παρόμοιοι πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Δώρου, καθότι μόλις οὗτοι εἰς Ἀράχωβαν συνηθροίσθησαν, εὐθὺς οἱ γηραιοὶ τῆς Φωκίδος ὁπλαρχηγοὶ προσῆλθον εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν αὐτοῖς συνέντευξιν. Τοιοῦτοι ἦσαν, ὁ Κοντογιάννης, ὁ Γκούρας, Δυσβουνιώτης, Διαμαντῆς καὶ ἅπαντες οἱ τῆς Καταβόθρας ἀρχηγοὶ οἵτινες συνεννοηθέντες πρὸς ἀλλήλους ἀνεκήρυξαν πολέμαρχον αὐτὸν τὸν Ὀδυσσέα, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτσου.

Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἀνερχομένου περ τὰς πέντε περίπου χιλιάδας μαχητῶν· συνεζητήθη ἀκολούθως κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Δράμαλη πασσᾶ ἀνερχόμενα περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας καὶ ἕτοιμα νὰ διαβῶσι τὸν Σπερχειὸν ὅπως κατὰ τοῦ Μωρέως ἐπιτεθῶσι.

Τοῦ ζητήματος οὕτω τεθεμένου δὲν παρουσιάζετο πλέον ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄψιν ὑφ' ἣν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔαρ ἐτέθη, καθ' ὅτι τότε αἱ πεδιάδες γέμουσαι σπαρτῶν, ἐνέκλειον ὁλόκληρον τὴν ἐσοδείαν ἣν ὤφειλον νὰ διαφυλάξωσιν, ὅπως διατηρήσωσι τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως τοῦ τε λαοῦ καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ. Νῦν, εὑρίσκοντο ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, τὰ δὲ σιτηρὰ θερισθέντα εἶχον ἤδη ἀπὸ τὸ μέσον Ἰουνίου περισυλλεχθῆ καὶ μεταφερθῆ εἰς τὰ προσιτώτερα μέρη τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ ἀσύλου τούτου τῶν Φωκέων καὶ Βοιωτῶν, ἐκ πάσης ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων. Ἡ γῆ, πάσης χλόης ἐστερημένη, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὰ κυνικὰ καύματα, ἐποχὴν νεκρώσεως ἐν Ἑλλάδι, οὐδεμίαν πλέον παρεῖχε βοσκήν.

Τὰ ποίμνια πρὸ πολλοῦ εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὰς θερινὰς νομάς των αἵτινες διαδέχονται τὰς παγετώδεις βοσκὰς τοῦ Σπερχιοῦ καὶ Κηφισσοῦ. Ξηρασία γενικὴ ἐπεκράτει ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ, καὶ ἐκτὸς ὀριζώνων τινῶν καὶ ἀραβοσίτων ἐσπαρμένων εἴς τινα ἕλη καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἷς τινας ἀμμώδεις γαίας ὅπου εἶναι ἐπικίνδυνον τὸ νὰ εἰσδύσῃ τις, οὐδὲν ἄλλο παρετήρει ἐπὶ μακρὸν διάστημα τόπου, εἰμὴ βαμβακέας ἐρυθροδανοφυτεῖαι, ἀμπέλους ὧν ὁ καρπὸς δὲν ὡρίμαζεν εἰσέτι, καὶ ἐν γένει φυτείαν δυναμένην νὰ ἀνακουφίσῃ ἐπ' ὀλίγον τοὺς πολεμιμιστὰς καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Ἠδύναντο ἐπομένως ἄνευ σοβαρᾶς τινος ζημίας νὰ θυσιάσωσι τὸ μέρος τοῦτο τῶν συγκομιδῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ κοινὴ γνώμη τῶν γερόντων, οἵτινες ἐν τῇ ἐπιδρομῇ ταύτῃ τῶν Τούρκων, ἔβλεπον, ἀνεξαρτήτως τοῦ μικροῦ ἐκείνου τόπου, τὸ ἔκτακτον πλεονέκτημα τῆς διαιρέσεως τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, διὰ τῆς εἰσδύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ, ὠφέλεια τοσοῦτον μᾶλλον σπουδαία καθ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἔχων στρατὸν διπλάσιον, ἠδύνατο νὰ εἰσβάλλῃ, νὰ κατακτήσῃ νὰ καταλάβῃ μεθοδικῶς, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον.

Χωρὶς νὰ εἶναι ἐν γνώσει ὁ Ὀδυσσεὺς τῶν μυστηρίων τῆς ἀδικίας τῶν ἐπισυμβαινόντων ἐν τῇ αὐλῇ τῶν σουλτάνων, συμβουλευόμενος δὲ μόνον τὰς λεπτομερείας στρατηγικῆς, βάσιν ἐχούσης τὴν γνῶσιν τοῦ ἐδάφους, ἀπέδειξαν ὅτι ἐκ Λαρίσσης μέχρι Τριπόλεως πρωτευούσης τοῦ Μωρέως, ἡ συντομοτέρα αὐτῶν ἀπόστασις ἦτο ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἕως ἑκατὸν λευγῶν περίπου τῶν ἑλιγμῶν τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς κλεισωρείας τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι ἐπομένως στρατὸς Τούρκων ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀποτελούμενος εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταλειπόμενος καὶ ἂν ἀκόμη οὐδεμίαν εὕρισκεν ἀντίστασιν εἰμὴ μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκτῖνος ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ, θὰ ἦτο ἐντελῶς κατεστραμμένος, ἤρκει νὰ σταματηθῇ μόνον ἐπὶ δέκα πέντε ἡμέρας. Προβλέπων τὰ πάντα, ὑπέδειξεν ὅτι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Θερμοπυλῶν ὁ ἐχθρὸς θὰ εὑρίσκετο ἄνευ συγκοινωνίας καθ' ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ καταλάβωσι τὸ στενὸν τὸν Θερμοπυλῶν. Ἀποχωρίσαντες οὕτω τὸν ἐχθρὸν τῆς Θεσσαλίας, ἔπρεπε ἀκολούθως ἐξεγείροντες ἅπαντας τοὺς χωρικοὺς τῆς Ἀττικῆς καὶ μέρος τῆς Φωκίδος, νὰ σχηματίσωσι δευτέραν ἐπαναστατικὴν γραμμὴν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ εὑρισκόμενοι διὰ τῆς καταλήψεως τῶν στενῶν τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ὀροσειρᾶς τῆς ἐρχομένης ἀπὸ τῶν Κερατίων καὶ Γερανίων, μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου διηκούσης.

Ἐὰν οἱ βάρβαροι ἐξεβίαζον τὸν Ἰσθμόν, οἱ Ἕλληνες ἐξερχόμενοι τοῦ Πειραιῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς καλιεργημένης διὰ τοῦ χειμάρρου τοῦ στενωποῦ τῆς σφαγῆς, θὰ περιεκύκλουν εὐκόλως τὴν φρουρὰν ἣν θὰ ἄφινον οἱ βάρβαροι ἐκ τοῦ μεγάλου Δερβενίου, καταλαμβάνοντες τὰ δασόφυτα πλευρὰ τοῦ ὄρους Αἰνίου, ὁπόθεν θὰ ἀπέκλειον αὐτοὺς ὡς ἐν φρουρίῳ.

Ὑποθέτοντες αὐτοὺς εἰσβάλλοντας ἐν τῷ Μωρέᾳ, ὁ Ἀκροκόρινθος, τὸ στενὸν τοῦ Τρητοῦ, τὸ τῆς Λέρνης, ὁ Τρόχος ἢ στράτα τοῦ Χαλίλ Μπέη θὰ ἐσχημάτιζον μετὰ τῶν ἀνωτέρω 7 γραμμὰς εἰς τὰ ὀπίσθια τῶν Τούρκων 100 λεύγας μακρὰν εὑρισκομένων τούτων ἐκ τοῦ κέντρου τῶν ἐπιχειρήσεών του, ἐάν, ὡς ὑπετίθετο, θὰ ἐστρατοπέδευον ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τρίκορφα ἔμπροσθεν τῆς Τριπολιτσιᾶς καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη οὐδέποτε θὰ ἐπανέβλεπε τὴν Θεσσαλίαν.

«Τριάκοντα χιλιάδες στρατοῦ προσφέρονται ὅπως τὰς θυσιάσωμεν», εἶπεν ὁ Ὀδυσεύς, «ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ ταράξῃ »τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐν Κορίνθῳ κυρίων ὑπουργῶν μας· ἀλλὰ ἀναμ»φιβόλως ἡ παρουσια αὐτῶν θὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν Πε»λοποννήσῳ ἀδελφῶν μας, οἱ ὁποῖοι ἂς κάμουσι καλὰ μὲ αὐτούς». Ἐὰν πάλιν δὲν θέλουσι νὰ λάβωσι τὸν κόπον νὰ τοὺς φονεύσωσιν ἂς ἀφήσωσι τὴν φροντίδα ταύτην εἰς τοὺς πυρετοὺς καὶ τὴν πεῖναν. Ἐντὸς δύο μηνῶν οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν θὰ ὑπάρχῃ.

Ὁ Πανουργιᾶς ἀφήσας τὴν ἐκ τριχῶν αἰγὸς χλαμύδα του ἠγέρθη καὶ δὶς ἐνηγκαλίσθη τὸν Ὀδυσσέα σκιρτήσαντα μὲ ζωηρότητα δορκάδος καὶ ἐπιδείξαντα τὰ ἐκ χρυσοῦ κἀὶ πολυτίμου λίθου λαμποκοποῦντα ὅπλα του· διότι ἠγάπα τόσον τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πεδιάδων πολυτελῆ ἐπιδειξιν, νέος καὶ πλήρης ζωῆς ὤν, ὥστε ἐν ἡμέρᾳ μάχην ἐφιλοδόξει τὴν ἐπικινδυνοτέραν τῶν θέσεων. Ναί, εἶπεν ὁ γηραιὸς αἰπόλος τῶν Σαλώνων οἱ πυρετοί, ἡ πεῖνα καὶ ὁ Σουλτάνος, ἰδοὺ οἱ πιστοὶ σύμμαχοί μας. Ἀκολούθως προσέθηκεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«ὅτι ἀνελάμβανε νὰ σχηματίσῃ ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ»· καὶ ἐπειδὴ ἕκαστος τῶν παρεστώτων τὸν παρετήρει μὴ ἐννοῶν : Ἔχω ἑτέραν, ἀνέκραξεν, ἐπικουρίαν νὰ σᾶς προσφέρω, τὴν διὰ τοῦ πυρὸς καταστροφήν.

Ἐπεξηγῶν ἀκολούθως τὴν σκέψιν του, κατέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς πυρπολήσεως τῶν χωρίων ἐκείνων ἅτινα θὰ εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἣν οἱ βάρβαροι ἠκολούθουν, τῆς κατακαύσεως τῶν θημωνιῶν, τῶν καλαμώνων, τῆς ἐπὶ τῶν ὀρέων διαμονῆς τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς τῆς ἐν τῷ βάθει τῶν δασῶν ἀποκρύψεως τῶν κτηνῶν, μὴ ἀφινομένης οὔτε μιᾶς ὄρνιθος ἐν ταῖς αὐλαῖς, οὔτε μιᾶς κυψέλης ἐπὶ τῶν κλισιῶν, οὐδὲ ἑνὸς καρποῦ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐν γένει τοιαύτη νὰ ἐπακολουθήσῃ καταστροφή, ὥστε ὁ ἐχθρὸς νὰ εὕρῃ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν γυμνότητα ἐρήμου προωρισμένης αὐτῷ ὡς τάφος.

Ἐχειροκρότησαν τὴν πρότασίν του ταύτην, συνεφώνησαν δὲ ὄχι μόνον ἀφίσωσιν εἰς τοὺς Τούρκους ἐλεύθερον τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρυνθῶσιν οὕτως, ὥστε οὐδεμίαν νὰ τοῖς ἐμπνεύσωσιν ἀνησυχίαν. Ἀνέθηκαν εἰς τὸν Πανουργιᾶν τὴν φροντίδα τῆς καταστροφῆς τῆς χώρας, ἐνῷ οἱ βάρβαροι ἄνω τῶν 30 χιλιάδων θριαμβευτικῶς εἰσέβαλον εἰς τὴν Βοιωτίαν. Τὴν ἑβδόμην Ἰουλίου εἰσήρχοντο εἰς Λεβαδείαν, 28 δὲ χιλιάδες ἱππέων ἐκάλυπτον τὴν ἐπαύριον τὰ περίχωρα τῆς Χαιρωνείας καὶ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἧς καὶ αὐτὰ τὰ φυτὰ κατέφαγον οἱ ἵπποι τοῦ στρατοῦ τούτου κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο ἡμερῶν καθ' ἃς ὁ Δράμαλης Πασσᾶς διέμεινεν ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδὲν εὗρεν ἔμψυχον ὄν. Τὴν δεκάτην, οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰς πρὸς ἀριστερὰν αὐτῶν κειμένας Ἀθήνας, ἔφθασαν εἰς Θήβας ὁπόθεν διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Κιθαιρῶνος εἰσῆλθον ἐν Μεγαρίδι,

Αἱ καλύβαι τῆς Ἐλευσῖνος εἶχον ἀποτεφρωθῇ καὶ πρὸς ἐκδίκησιν κατέκαυσαν καὶ οὗτοι τὴν μικρὰν κώμην τῶν Μεγάδων μὴ ὑπολογίζοντες ὅτι ἐστεροῦντο οὕτω μέρους κοταλλήλου πέραν τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἰσθμοῦ πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενούντων ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐπὶ πολὺ ηὔξησεν ἐν τῷ στρατῷ αὐτῶν.

Ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Παρνασσοῦ εὑρισκόμενοι οἱ στρατάρχαι καὶ πληροφορηθέντες κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13 Ἰουλίου τὴν πορείαν τοῦ Δράμαλη, διὰ μέσου τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων ἀναφθέντων πυρῶν κατέλαβον τὴν ἐπαύριον τὸ Χάνι τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ζούρκον μετά τινας ἡμέρας, τοῦ Χουρσὶτ ἐννοήσαντος τὸ μέγιστον σφάλμα ὅπερ διέπραξεν, ἂν καὶ ἐφαίνετο οὐδόλως ἐνεχόμενος δι' αὐτό. Διαταγὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως προερχομένη πᾶσαν τοῦ ἀπηγόρευεν ἐπιχείρησιν πρὸ τοῦ λάβῃ εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Μωρέῃ διατρεχόντων, ὅπως δὲ συμορφωθῇ πρὸς αὐτὴν ἀπεφάσισε νὰ ἀναμείνῃ καὶ οὕτως ἐδόθη ὁ κατάλληλος χρόνος ὅπως ὀχυρωθῶσιν οἱ ἐπαναστάται εἰς ὅλας τὰς κλεισωρείας τοῦ ὄρους Καταβόθρα.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης πᾶσα διεκόπη ἐπίσης συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δράμαλη καὶ τοῦ στρατηγείου τῆς Λαρίσσης, καθότι καὶ ὁ Πανουργιᾶς. ὅπως καὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ Φωκίδος, ἀκροβολιστικὸν διεξάγοντες πόλεμον ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, συνελάμβανον πάντας τοὺς ἀγγελιοφόρους ἐξ ὧν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ξσυγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο Τουρκικῶν στρατευμάτων.

Μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ, σπεύδων νὰ εἰσέλθῃ εἰς Μωρέαν, ὅπου ἤλπιζεν νὰ εὕρῃ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τροφὰς διὰ τὸν στρατόν του, ὧν ἡ ἔλλειψις καθίστατο ἐπαισθητοτέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν σύμπραξιν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ὅστις ἐλέγετο ὅτι καὶ στρατὸν ἀποβιβάσεως εἶχε καὶ ζωοτροφιῶν καὶ πολεμοφοδίων δὲν ἐστερεῖτο, ἐτάχυνε τὴν πορείαν ὁ Δράμαλης ὅπως εἰσέλθῃ τὸ ταχύτερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τῆς ἐπαγγελίας. Εἶχεν ἐν τῷ κόλπῳ τῷ φιρμάνιον δι' οὗ ἀπεκαλεῖτο ἀνώτατος Βεξύρης τοῦ Μωρέα. Ἄνευ ἀναβολῆς προσέβαλε παρ' αὐτὸ τὸ μέγα Δερβένι, ὁπόθεν οἱ Ἕλληνες ἔντρομοι ἀπεσύρθησαν ἐπὶ τῶν ἀνωφερειῶν τῶν Αἰνίων ὀρέων ὅπως ἴδωσι παρελαύνοντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅστις τὴν πρω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ίαν τῆς 15 Ἰουλίου κατελθὼν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου κατέτέκλυσεν αὐτὴν διὰ πληθύος βαρβάρων.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου Ἀχιλλεὺς καί ἡ μικρὰ αὐτοῦ φρουρὰ ἔντρομοι γενόμενοι μετὰ σπουδῆς ἔφευγον ἄνευ θορύβου κρυπτόμενοι ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Σολυγίας καὶ γενόμενοι ἀφορμὴ ὅπως ἕκαστος περὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας φροντίσῃ. Ἀπὸ πρωίας αἱ γυναῖκες τῆς Χίου ἐν τῇ κάτω πόλει καταφυγοῦσαι ἤρξαντο πορευόμεναι πρὸς τὴν Συκιωνίαν, ὁπόθεν ἔφθασαν εἰς Φενεόν, ὅτε ὁ Ἕλλην χιλίαρχος, ὁ ἔχων ὑπὸ τὴν φύλαξίν του τὸν Κιαμὴλ Μπέην ἔκρινε καὶ οὗτος κατάλληλον ὅπως ὀπισθοχωρήσῃ, καὶ ὁμιλήσει περὶ τούτου εἰς τὸν αἰχμάλωτόν του, ὅστις ἐλπίζων αἰφνιδίαν τινὰ ἀπελευθέρωσίν του ἐχρονοτρίβει ματαίως, καθ' ὅτι, ἐπιχειρήσας νὰ φύγῃ ἐφονεύθη, τῆς ἑλληνικῆς ὀπισθοφυλακῆς ἀποφερούσης τὴν κεφαλὴν τοῦ Κιαμὴλ Μπέη κατὰ τὴν ἀποχώρησίν της, ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν οἱ Μωαμεθανοὶ ἀνεπτύσσοντο ἀπέναντι τοῦ φρουρίου.

Νομίζοντες οὗτοι ὅτι ὁ Ἀκροκόρινθος κατείχετο πάντοτε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνεπτύχθησαν πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης κατευθυνόμενοι πρ'ς τὸ Λέχαιον, ὅτε αἰθιοπίς τις κατερχομένη ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ κινοῦσα τι ἐπλησίασε τοὺς προδρόμους τοῦ σταυροῦ οὓς παρεκάλει νὰ τὴν ὁδηγήσωσι πρὸς τὸν Σερασκέρη πρὸ τοῦ ὁποίου εὑρεθεῖσα ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι τὸ φρούριον ἦτο ἔρημον, τῶν Χριστιανῶν ἀναχωρησάντων. Ἡ εἴδησις ἐφαίνετο ἀπίστευτος.

Ὁ Δράμαλης ἠθέλησε νὰ τοῦ ἐπαναληφθῇ, κατὰ ὑψηλὴν δὲ σκέψιν αὐτοῦ καὶ τῶν συμβούλων του ἐξηνάγκασε διὰ τοῦ συνήθους μέσου τῶν ραβδισμῶν τινὰς ἐκ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ του Ἰουδαίων τροφοδοτῶν, νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ ὑπὸ τῆς αἰθιοπίδος ἀναφερόμενα μεταβαίνοντες ἐπὶ τόπου. Τῆς διηγήσεως δὲ ἀληθοῦς ἀποδειχθείσης ὥρμησαν μὲ τὸ σύνηθες Ἀ λ ὰ χ πρὸς τὸ φρούριον, ἡ δὲ σύζυγος τοῦ Κιαμὴλ Μπέη ἀκολουθουμένη ὑπὸ Ὀθωμανίδων ἃς οἱ Ἕλληνες εἶχον σεβασθῆ, ἔσχε τὴν δόξαν ν' ἀνοίξῃ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν της τὰς θύρας τοῦ Ἀκροκορίνθου πρὸς τὸν ἀντιστράτηγον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος Δράμαλη Μεχμὲτ Πασσᾶ ὅστις βεβαίως πολύ ὀλίγον ἐδοξάζετο ἐκ τοιαύτης ἐπιτυχίας.

Ὑπερήφανος διὰ τὴν τιμὴν ἣν τῇ ἐπέτρεψαν τοῦ νὰ ἀναπετάσῃ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν της τὴν πορφυρᾶν σημαίαν τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τὸν πύργον τῆς Κορίνθου, μίαν καὶ μόνην εἶχε ἐπιθυμίαν ἡ σύζυγὸς τοῦ Κιαμὴλ Μπέη νὰ ἴδῃ, νὰ ἐναγκαλισθῇ, νὰ σφίξῃ ἐπὶ τοῦ στήθους της σύζυγον τόσον παρ' αὐτῆς λατρευόμενον ὅσον καὶ αὕτη παρ' αὐτοῦ ἠγαπᾶτο. Τὸν ἀνεζήτει ἤδη ὅτε ἡ αἰθιοπὶς ἡ πρὸς τὸν Σερασκέρη ὑπ' αὐτῆς σταλεῖσα, μὲ λεπτὴν τὴν κόμην καὶ ἐξεσχισμένον τὸ πρόσωπον φθάσασα τῇ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Κιαμὴλ Μπέης δὲν ἔζη πλέον. Εἶχεν ἀνεύρει τὸ ἠκρωτηριασμένον σῶμά του ἐν τῷ οἰκήματι ἐνῷ διέμενε.

Ὁ Δράμαλης τοιαύτας εὐχαρίστους διήρχετο στιγμάς, ὅτε οἱ πρόδρομοι αὐτοῦ οἵτινες εἶχον κατασκοπεύσει τὸ στενὸν τοῦ Ἀσπροχώματος ἐν τῷ σημείῳ τῆς διατομῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀγροτικῆς ὁδοῦ Ἀγγελοκάστρου, κώμης μικρᾶς κειμένης ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ καὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Κλεωνῶν, γείτονος τοῦ χανίου τοῦ Κουρτεσσᾶ. μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ τρητοῦ, ἀνήγγειλον εἰς αὐτὸν ὅτι οὐδεὶς εὑρίσκετο ἐχθρός· διέταξε δὲ τότε τὸν τουρκικὸν στρατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κόρινθον τὴν 17ῃ Ἰουλίου, τὴν δὲ πρωίαν τῆς 18 εἰσήρχετο εἰς Ἀργολίδα.

Ὁδηγούμενοι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ὑπὸ τυφλῆς τύχης οἱ Μωαμεθανοὶ οἵτινες εἶχον ἀνεύρει θησαυρὸν ἐν Κορίνθῳ, δὲν ἀμφέβαλλον πλέον ὅτι ἡ τύχη ἐκηρύττετο ὑπὲρ αὐτῶν, ἐστήριζον δὲ πᾶσαν ἐλπίδα ἐπὶ τῶν ἀποθηκῶν ἃς οἱ Ἕλληνες εἶχον.

Πρόσκοπός τις τὸν ὁποῖον ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Κορίνθου εἶχεν ἀποστείλει εἰς τὸν ἀρχιστράτηγόν των τὸν ἐπληροφόρει πρὸς ἔπακρον τῆς εὐτυχίας του ὅτι ὁ στόλος τῆς Α. Γ. τοῦ Σουλτάνου ὄντινα ἀνέμενον εἰς Πάτρας, θὰ προσήγγιζε εἰς ταύτας μόνον ὅπως παραλάβῃ τὸν Μεχμὲτ πασσᾶν διορισθέντα ἀρχιναύαρχον, καί ὅτι ἀμέσως πάραυτα θὰ ἀπέπλεον διὰ Ναύπλιον ὅπερ ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ σιταγωγήσῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὐδὲν βλέπων πρὸ αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν τὴν κατὰ ξηρὰν τοῦ φρουρίου τούτου, ὁ Δράμαλης ἀνενέου τὴν φρουρὰν αὐτοῦ καὶ ἐπορεύετο εἰς Τρίπολιν ὅπως ἑορτάσῃ ἐν αὐτῇ τὰ ἐπικήδεια τῆς Ἑλληνικῆς δῃθεν ἀνεξαρτησίας καὶ ἀναγεννήσεως. Ὁποῖον ἀμητὸν κεφαλῶν δούλων καὶ χρυσοῦ οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται δὲν προσεδόκων! Ὁ ἐνθουσιασμός των ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον. Ἤδη ἐχαιρέτων διὰ παρατεταμένων ἐπιφωνήσεων τὴν Ὀθωμανικὴν σημαίαν, τὴν ἐπὶ τοῦ Παλαμηδίου τοῦ Ναυπλίου κυματίζουσαν.

Ὀκτακόσιοι πυροβολητὴ ὑπὸ δέκα ἑπτὰ χιλιάδων ἱππέων προφυλαττόμεναι συνεκλόνουν τὰς ἠχοῦς τῆς Ἀργολίδος διὰ τοῦ κεραυνοῦ ἑξήκοντα κανονίων, ὅτε ὁ Σερασκέρης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν Μηκυνῶν εὑρισκόμενος παρετήρησε τὴν πυρκαϊὰν τὴν καταβιβρώσκουσαν τὰς ἀποθήκας τοῦ Ἄργους,

Οἱ Ἕλληνες πρό δύο ἡμερῶν εἰδοποιηθέντες περὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον ἐπὶ πολὺ ἀπασχοληµένους εἰς τὴν δίοδον τοῦ Ἰσθμοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Ἀκροκορίνθου, φρουρίου θεωρουμένου ὡς τὸ προπύργιον τῆς Πελοποννήσου, μαθόντες τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων θέσιν. μεγάλα παραδέχοντο μέτρα κοινῆς σωτηρίας. Ἂν καὶ ἀπροσδοκήτως καταληφθέντες, ἐφαίνοντο διατεθειμένοι εἰς ἀντίστασιν ἰσχυρογνώμονα, καὶ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Ὀδυσεὺς προανήγγειλε θά ἦτο δυνατὸν ἀκόμη νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐὰν ἡ ἐπιμονὴ ὑπεστήριζε τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τοῦ Μωρέως.

Ἡ τύχη τῆς πατρίδος ἤρτητο ἐκ τῆς στάσεως ἣν οὗτοι θὰ ἐτήρουν, αὕτη δὲ εὐτυχῶς ὑπῆρξεν ἀξία τοῦ κινδύνου ὑφ' ἧς ἡ πατρὶς ἠπειλεῖτο, Ὁ Ἀθανάσιος Κανακάρης ἅμα τῷ πρώτῳ σημείῳ τῆς ἐφόδου εἶχε γράψει πρὸς τὸν στρατάρχην Κολοκοτρώνην πολιορκοῦντα τότε τὰς Πάτρας ὅπως ὅσον τάχιστα κατευθυνθῇ εἰς Ἀργολίδα· καὶ ὁ ταχυδρόμος ὁ ἐπιφορτισθεὶς τήν εἴδησιν ταύτην τὸν συνήντησεν εἰς Καλάβρυτα. Εἶχεν εἰδοποιηθῇ παρὰ τοῦ Ὀδυσσέως περὶ τῆς ἐπικειμένης ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων καὶ κατεγίνετο τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στρατολογημένους ὀρεινούς, οἵτινες πανταχόθεν προσήρχοντο ὅπως καταταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ, νὰ συγκεντρώσῃ εἰς ἓν ὅλον. Οὐδέποτε παρόμοιος ἐνθουσιασμὸς ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ἡμέρας τῶν Πλαταιῶν καθ' ἣν ὅλοι σχεδὸν οἱ πληθυσμοὶ τῆς Ἑλλάδος συνέτρεξαν. Οἱ στρατιῶται τῆς Ἀχαΐας, ἡ τοῦ ὄρους τῆς Κυλλήνης, οἱ Καλαβρυτινοί, οἱ Φενεᾶται οἱ Στυμφαλεῖς, ἅπαντες συνειθροίσθησαν ἅμα τῇ πρώτῃ φωνῇ τοῦ κινδύνου. Πάντες ἐζήτουν νὰ ἀγωνισθῶσι πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ ἡ βεβαιότης τῆς νίκης προανηγγέλλετο ἐν τῷ ζήλῳ τῶν Χριστιανῶν ζητούντων νὰ μάθωσι ποῦ ἦσαν οἱ βάρβαροι.

Δὲν συνέβαινε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ Ἄργος, ὁπόθεν ἀπεφασίσθη νὰ μεταφέρωσι τὸ στρατηγεῖον εἰς Λέρνην, χωρίον κείμενον δύο λεύγας μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς Τριπολιτσάν. Ἂν καὶ δὲν εἶχον διαθεσίμους ἄνω τῶν δύο χιλιάδων ἀνδρῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐχρησίμευον εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, ὠχύρωσαν ἐν τούτοις ὅλας τὰς θέσεις τὰς δυναμένας νὰ ὑπερασπισθῶσι, ἐκκένωσαν τὴν πόλιν ἀποστείλαντες τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ἄχρηστα πολεμοφόδια εἰς Ὕδραν, ἕκαστος δ' ἔσωζε πᾶν ὅτι ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ, ἐνῷ οἱ ἐλεύθεροι Λάκωνες, πιστοὶ εἰς τὸ ἔνστικτον αὐτῶν, ἔκλεπον πᾶν ὅτι ἠδύναντο.

Μάτην ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Πέτρος Μαυρομιχάλης προσεπάθει νὰ τοὺς συγκρατήσῃ, οἱ Μανιᾶται κατέκλεψαν κατὰ μέγα μέρος τοὺς Ἀργείους, καὶ δὲν ἐπανῆλθον ὑπὸ τὰς σημαίας των παρὰ ἀφοῦ μετέφερον εἰς τὰ ὄρη τοὺς καρποὺς τῆς κλοπῆς των τοὺς ὁποίους αἱ Λακεδαιμόνιοι γυναῖκες, πληροφορηθεῖσαι περὶ τῶν καλῶν ἔργων τῶν συζύγων των μετέφερον εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Εὐρώτα.

Προβλέψας περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν μὴ δυναμένων νὰ πολεμήσωσι ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ Ἀθανάσιος Κανακάρης ἐπεβιβάσθη ἐπὶ Ὑδραϊκῆς τινος γολέττας μετὰ τῶν συντρόφων του Ὀρλάνδου, Βουλισύρη, μέλος τοῦ νομοθετικοῦ, Βούλγαρη ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, καὶ τοῦ κόμητος Μεταξᾶ ἐκ Κεφαλληνίας, Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας, Ὁ Νέγρης ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ Κω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέττης, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, Καρακατσάνης, Μοναρχίδης, Βλάσσης καὶ Κωνσταντᾶς βουλευταὶ τοῦ Νομοθετικοῦ, ἐπεβιβάσθησαν ἐφ' ἑτέρου τινὸς πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν, ἐμπαραδίδοντες οὕτω τὰ λείψανα ἐκπνεούσης κυβερνήσεως, διότι ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Νοταρᾶς, σεβαστὸς γέρων εἶχεν ἀπό τινος χρόνου ἀποσυρθῇ εἰς Τρίκκαλα, χωρίδιον κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους Κυλλήνης, ὅπως ἀναλτήσῃ τὴν διαταραχθεῖσαν ὑγείαν του, ἀλλ' ἡ ὑποχώρησις αὕτη τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν μακρὰν τοῦ νὰ εἶναι λιποταξία τις ἐξυπηρέτη τοὐναντίον ἀποτελεσματικώτερον τὸ κράτος οὕτω, παρὰ διὰ τῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου συζητήσεων, καὶ διὰ τῆς ἐξατμίσεως τῆς ἐμπιστευθείσης εἰς αὐτοὺς ἐξουσίας διὰ ματαίων προκηρήξεων· ἦτο ἀνάγκη ἐνεργείας καί ὅτε ὁ Ἀργεῖος Βαρούχας, ὅστις ἔδωκε τὰ ἀπχεῖα τῆς Κυβερνήσεως, ἐκόμισεν ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸ καθολικὸν βιβλίον τῶν Οἰκονομικῶν, τὸ χρηματικὸν καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνῆκεν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν, μεθ' ὅλην τὴν ἀχώριστον εἰς τοιαύτας μετακομίσεις σύγχυσιν, καθ' ὅμως οὐδεμία ἄλλη ἀταξία ἐγένετο ἐκτὸς ἐκείνης τὴν ὁποίαν οἱ Μανιᾶται ἐπροξένησαν, ἕκαστος ἐχρησιμοποιήθη οὕτως ὅπως ἀναλάβῃ μέρος τι ἐνεογείας ἐν τῇ κοινῇ ὑπερασπίσει. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ ν' ἀναπτύξωμεν τὰς παρασκευὰς ταύτας ἁρμόζει νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν τὸ ἔδαφος ἐπ τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ συναφθῇ ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγὼν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῶν καταπιεστῶν αὐτῶν.

Εἴτε ἐξ ὑπολογισμοῦ εἴτε κατὰ τύχην κατενόησαν οἱ Ἕλληνες τὸ σφάλμα τῶν Τούρκων, περιπλεχθέντων ἄνευ πεζικοῦ ἐντὸς κοιλάδος ὅπου τῇ ἀληθείᾳ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσωσιν ὡραιοτάτους ἐξελιγγοὺς τοῦ ἱππικοῦ αὐτῶν, πέραν ὅπως τῆς ὁποίας τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ στρατοῦ τοῖς ἀπέβαινεν ὄχι μόνον ἄχρηστον ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβές. Ἀνέλαβον οὕτω θάρρος καὶ δι' ἐμπνεύσεως ἥτις μόνον ἐκ Θεοῦ προστάτου τῆς Ἑλλάδος, ἠδύνατο νὰ προέλθῃ, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, Π. Μαρομιχάλης, Νικήτας, Σπαρτιάτης καὶ Κρεββατᾶς, σύμφωνοι καθ' ὅλα εὑρεθέντες ἀντετάχθησαν εἰς τὴν γνώμην πλεί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στων ἀνδρείων νομισάντων ἀπαραίτητον τό ν' ἀπομακρυνθῶσιν εἰς τὰ ὄρη, τὰ ἀκόλουθα δὲ παραδέχθησαν μέτρα.

Κατέταξαν κλιμακοειδῶς μέρος τῶν μανιατῶν ἐντὸς τῶν ἀμπέλων αἵτινες κοσμοῦσι τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἐσχηματίσθησαν προφυλακαὶ ἐντὸς εἴδους χαρακωμάτων ἐπαρκῶν ὡς ἐκ τοῦ ὕψους τῶν κλημάτων ὅπως συγκρατήσωσι τοὺς προσκόπους καὶ θέσωσιν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πυροβολισμῶν τ ν. Ἐντεῦθεν ἤρξατο πόλεμος λίαν παράδοξος μεταξὺ τῶν Τούρκων μεηλατῶν, οἵτινες θέλοντες νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τῶν ἀμπέλων ὅπως συλλέξωσι σταφυλὰς ἐβυθίζοντο ἐντὸς τῶν κλιμάτων καὶ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἐνεδρεύοντες ἐντὸς αὐτῶν ἐφόνευον πάντα παρουσιαζόμενον, καταλαμβάνοντες τοὺς ἵππους των διὰ τῆς εἰς τὰ ὄρη μεταβιβάσεως αὐτῶν.

Ἐτοποθετήθησαν ἀκολούθως κατὰ διάστημα καὶ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας μεταξὺ τῶν λιμνοθαλασσῶν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀρυζώνων συμπλέγματα ἀκροβολιστῶν ὅπως ἐμποδίσωσι τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ χορτοκοπῇ ἐντὸς τῶν Ἑλῶν, καὶ προσελκύσωσιν αὐτόν, ἐνίοτε, προσκλητικὴν στάσιν λαμβάνοντες, ἐντὸς χαραδρῶν ἄμμου γεμουσῶν, ὁπότε ἦτο εὔκολον νὰ νικηθῇ, Τέλος, Γάλλοι τινὲς ἀξιωματικοὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ὁ λοχαγὸς Ζουρδὲν καὶ ὁ συνταγματάρχης Λαβιλὰς κατὰ τὰ διαλείμματα τοῦ πυρετοῦ ὅν ὁ τελευταῖος οὗτος εἶχεν, ὅστις ὀλίγας ἔχανεν εὐκαιρίας ὅπως πυροβολῇ κατὰ τῶν Τούρκων, ἐγείραντες λιθίνους τοίχους ὕψους ἑνὸς μέτρου, ὅπως σχιματίσωσι προχώματα ἐρειδόμενα ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν τοῦ Ἄργους, ἐπέτυχε νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν αὐτῷ ὑποστηρίζοντες πραξικόπημά τι κατὰ τῶν βαρβάρων.

Προβλεφθέντος οὕτω παντὸς ὅ,τι ἠδύνατο νὰ παρασκευασθῇ, ἐπετεύχθη διά μέσου τῶν κας' ὅλην τὴν παραλίαν ἐνεδρευόντων, νὰ συνδεθῇ τὸ Ἄργος μετὰ τοῦ μικροῦ φρουρίου τοῦ Ναυπλίου, ὅπερ οἱ Τοῦρκοι εἶχον παραδόσει εἰς τοὺς Ἕλληνας, δυνάμει τῆς συνθήκης ἣν συνῆψαν μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς των. Τότε ὁ Νικήτας ὅστις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐτήρει τὸ Ναύπλιον ἐν ἀποκλεισμῷ ἐγκατέστη ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ὄπισθεν τοῦ φρουρίου τούτου, καὶ πλεῖστα πλοῖα ὡρίσθησαν, ὅπως φέρωσι βοηθείας εἰς τὰς διαφόρους θέσεις τὰς κατεχομένας ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου.

Οὕτω κέλης τις δύο κανόνια φέρων διετάχθη νὰ διαμένῃ, ὑπὸ τὸ μικρὸν φρούριον τοῦ Ναυπλίου οὗτινος ἡ διοίκησις ἀνετέθη εἰς τὸν Γάλλον λοχαγὸν Φίλιππον Ζουρντέν, ὅστις ἐπεβίβασεν ἀμέσως τοὺς ἑπτὰ ὁμήρους τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐν αὐτῷ ὁδηγήσει ὡς ἐχέγγυον ληφθέντας παρὰ τῶν Τούρκων διὰ τὴν προβλεφθεῖσαν διαγωγήν των.

Ἕτερος κέλης διετάχθη νὰ σταθμεύῃ παρὰ τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης ὅπως ὑπερασπίζηται τὰ στρατηγεῖα. Τέλος τρίτος τις κέλης ὡρίσθη πρὸς φύλαξιν τῶν πλοίων τῆς μεταφορᾶς, κατώρθωσαν δὲ νὰ εὕρωσι λέμβους κανονιοφόρους καὶ πλῆθος ἄλλων πλοίων εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρχηγῶν τεθειμένων, ὅπως μεταφέρωσιν αὐτοὺς παντοῦ ὅπου αἱ ἀνάγκαι τῆς ὑπηρεσίας τοὺς ἐκάλουν· ὁ ἀντιπρόεδρος Κανακάρης καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ἡ ψυχὴ τῆς ναυτικῆς ταύτης μοίρας καταστάντες, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὑρίσκετο ἡ ἀτρόμητος Μπουμπουλίνα μετά τινων ἐξ Ὕδρας ναυάρχων παρηγγέλθησαν ὑπὸ τῶν δύο ἀνωτέρω ἀρχηγῶν τῆς Κυβερνήσεως «νὰ μεταβῶσι παντοῦ ὅπου ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῶσι καὶ νὰ βοηθηθῶσιν αἱ θέσεις τῶν Ἑλλήνων», ἀλλὰ συνετοὶ ὄντες καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ναυτικῆς τέχνης γνωρίζοντες ἀνέθηκαν εἰς τοὺς ναυτικοὺς τὴν φροντίδα ὅπως καταλληλότερον ἐνεργήσωσιν.

Ἐνῷ οἱ Ἕλληνες τοιαύτας ἐνήργουν προπαρασκευάς, ὁ Δράμαλης ὅστι ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας διετέλει ἐστρατοπεδευμένος παρὰ τοὺς γηλόφους τῶν Μυκηνῶν, ἀντὶ πάραυτα νὰ τεθῇ εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ Ναυπλίου, οὗτινος αἱ προφυλακαὶ ἀπεῖχον μόλις μίαν καὶ ἡμίσειαν λεύγαν, ἀνέμενεν, ὅπως κατόπιν ἐγνώσθη, τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς εἰδήσεως τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ, ὅτε ὑπὸ τῆς ἀσιτίας πιεσθεὶς ἤτις ἤδη ἤρξατο νὰ καθίσταται αἰσθητὴ εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ἀπεφάσισε νὰ χωρήσῃ πρὸς τὰ ἐμπρός. Τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐδόθη τὴν 31 Ἰουλίου, καὶ τὴν 2 Αὐγούστου ἐκτεταμένη δορὴ ἀνθρώπων διακοπτομένη ὑπὸ χρεμετισμῶν τῶν ἵππων καὶ τοῦ θορύβου τῶν σαλπίγγων ἀνήγγελλε τὴν ἄφιξιν τῶν βαρβάρων καταπλημμυρησάντων τὴν πεδιάδα, ἐνῷ ἕτερον μέρος τῶν ὁρδῶν αὐτῶν διηυθύνετο πρὸς τὸ Ναύπλιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσῆλθεν ἀμαχητὶ ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τῶν πολιορκουμένων.

Τὸ κύριον τοῦ στρατοῦ σῶμα τὸ ὑπὸ τοῦ Σερασκέρη ὁδηγούμενον ἐπῆλθεν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κατὰ τοῦ Ἄργους, εἰς ὃ οἱ Ἕλληνες καίτοι λαβόντες ἐπικουρίας τινὰς δὲν εἶχον νὰ τῷ ἀντιτάξωσι πλείονας τῶν 1800 ἀνδρῶν. Ἅπαξ εἰσέτι ἠγέρθη τὸ ζήτημα τῆς ἀποχωρήσεως ἀνὰ τὰ ἀπόκρημνα ὄρη τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ Λυρκείου ὡς ἐκ τῶν ἀσθενῶν τούτων μέσων τῆς ἀμύνης των, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συνεβουλεύθησαν τοὺς στρατάρχας καὶ στρατιώτας, αὐτῶν πάντες ἐζήτησαν τότε μόνον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ἐρείπια τοῦ Ἄργους, ὅτε ταῦτα θὰ ἐβάφοντο ἐκ τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων λέγοντες ὅτι εἶχον πάντοτε τὸν καιρὸν ν' ἀκολουθήσωσι τὴν γνώμην ἣν τῆς ἐπρότεινον.

Ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ πάραυτα ἀνεπετάσθη ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων τοῦ Ἄργους, ἐφ' ὧν εἷς μόνον παρέμεινεν ὅπως εἰδοποιῇ διὰ συνθηματικῶν σημείων τὰς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν. Οἱ Τοῦρκοι προηγουμένων δάσους σημαιῶν μετὰ τῆς συνήθους αὐτῶν μανίας τὴν πρώτην σύγκρουσιν ἐπιχειρήσαντες τὰ μέγιστα ἐξεπλάγησαν εὑρίσκοντες ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων αὐτῶν ὀπὰς καὶ τάφρους ἐντὸς τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι κατερρίπτοντο, ἐνῷ οἱ κατορθώσαντες νὰ ὑπερπηδήσωσι τὰ προσκόματα ταῦτα εὑρίσκοντο πρὸ τῶν προχωμάτων τῶν λιθίνων ὁπόθεν προσεβάλλοντο ὑπὸ τρομεροῦ τουφεκοβολισμοῦ.

Ἐν μιᾷ στιγμῇ οἱ φανατικώτεροι αὐτῶν, οἵτινες ὤφειλον τὸ θάρρος των εἰς τοὺς καπνοὺς τοῦ ὁποίου ὑφ' οὓς ἐμεθύσκοντο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης, ἐφονεύθησαν· θέλοντες δὲ κατὰ τὴν συνήθειάν των νὰ ἀναγείρωσι πάραυτα ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοὺς νεκροὺς καί τραυματίας αὐτῶν εἰς μεγίστην περιέπεσαν σύγχυσιν. Ὀπισθο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χώρησαν· ἀλλὰ συνενωθέντες ἐν μικρᾷ ἀποστάσει καὶ ἐπανελθόντες μετὰ μανίας δευτέραν ἐπιχείρησαν ἐντὸς ὀλίγου προσβολήν. Παρὰ τὴν ἀπόφασίν των ταύτην καὶ ἡ δευτέρα αὕτη ἔφοδος δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα τῆς πρώτης, ὁ δὲ Σερασκέρης διέταξε νὰ προχωρήσωσιν οἱ Σπαχίδες τὸ καλλίτερον ἱππικὸν σῶμα τῶν Μωαμεθανῶν, οἵτινες ἐπέπεσαν ἀκάθεκτοι.

Οἱ Ἕλληνες τοὺς ὑπεδέχθησαν ἄνευ ἐκπλήξεως καὶ μετ' ἀμφιβολίας· τέλος μετὰ πάροδον ὀκτὼ ὡρῶν μάχης καὶ μετὰ ἕξ διαδοχικὰς ἐφόδους ὁ Δράμαλης ἀφοῦ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ ἠνάγκασε τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ χαρακώματα αὐτῶν. Βήματά τινα ὀπισθοχωρήσαντες ἐρίφθησαν ἐπὶ βραχώδους μέρους ὅπου νομίζεται ὅτι ὑφίστανται οἱ θάλαμοι τῶν Δαναΐδων ὡς ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων χορηγημάτων.

Οἱ Τοῦρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ σταματήσωσιν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν κατωφερειῶν τούτων καὶ διέμενον οὕτω κύριοι τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἄργους ἅτινα, τοῖς ἐστοίχισαν 900 ἄνδρας καὶ διπλάσιον ἀριθμὸν πληγωμένων, ἐνῷ ἡ ἀπώλεια τῶν Ἑλλήνων ἀνήρχετο μόλις εἰς τριακοντάδα νεκρῶν ἢ γενναίων ἐκτὸς μάχης τεθέντων.

Ἐν τῇ θέσει ἐν ᾗ εὑρίσκοντο ἀποκρουσθέντες οἱ Ἕλληνες, ἦσαν μᾶλλον ἐπίφοβοι παρὰ κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Δράμαλης ἐπετέθη ἐναντίον των. Πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς προσβάλῃ καὶ ἐκτοπίσῃ ἄνευ πεζικοῦ; Μάτην ἐπροχώρησε τὸ πυροβολικόν του· οἱ ἐπαναστάται ἀπήντων εἰς τὰς σφαίρας αἵτινες ἀνεπήδων ἐπὶ τῶν βράχων, δι' ἀσμάτων πατριωτικῶν, πλεῖστοι μάλιστα ἐτόλμησαν νὰ καταβῶσιν ἐκ νέου εἰς τὴν πεδιάδα ὅπως προκαλέσωσι τοὺς Τούρκους.

Ταχύτεροι καὶ αὐτῶν τῶν ἵππων τῶν Σπαχίγων ἀπεμόνουν πάντοτέ τινας ἐξ αὐτῶν καὶ ἐφόνευον διότι σπανίως ἔχανον βολήν· καὶ ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ Τοῦρκοι προστρέχοντες ἐξετίθεντο εἰς τὰ πυρὰ τῶν ἐνεδρῶν ἀφίνοντες, καθὼς εἶπεν ὁ Πουκεβίλ, εἰς τὰς ἁπλοϊκὰς αὐτοῦ διηγήσεις τινὰ ἐκ τῶν πτερῶν των. Εἶδον οὕτως, ἓξ εἷς τινα τῶν ἀκροβολιστῶν τούτων, ἕλληνα σημαιο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φόρον στενοχωρηθέντα ὑπὸ 4 τούρκων ἱππέων, νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν καὶ ὅπως συνεβῇ ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ὀρατίων καὶ Κουρατίων, φονεύοντα τοὺς δύο ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἀπεμόνωσε, πληγώνοντα τὸν τρίτον καὶ ἐκ τοῦ πλησίον στενοχωρούμενον ὑπὸ τοῦ τετάρτου νὰ ὁρμήσῃ ὄπισθεν τοῦ ἄκρου βράχου τινός, νὰ στηρίξῃ ἐκεῖ τὴν σημαίαν του, νὰ σκοπεύσῃ καὶ διατρυπήσῃ τὸν ἐχθρὸν ὅστις τὸν κατεδίωκεν.

Ἑκάστη στιγμὴ διὰ παρομοίων ἀνδραχαθημάτων ἐσημειοῦτο καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατεῖχον τὴν σκηνὴν τοῦ πολέμου, ἐνῷ ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης ὠχύρου τὴν σειρὰν τῶν ὀρέων μέχρι τοῦ Ἐρασίνου καὶ ὁ Σπαρτιάτης Κρεββατᾶς παρηνώχλει τοὺς βαρβάρους διὰ τῶν ἀκροβολιστῶν του εἰς τοιαύτην ἔξαψιν μανίας ἐμβαλόντας τὸν Σερασκέρην, ὥστε τὴν 4ην Αὐγούστου διέταξε μέρος τῶν στρατευμάτων του νὰ ἑτοιμασθῇ εἰς νυκτερινὴν ἔφοδον ὅπως ἐκτοπίσωσι τοὺς ἐπαναστάτας τῆς θέσεως αὐτῶν.

Παρομοία ἀπόφασις μόνον ἐκ τετυφωμένης κεφαλῆς στρατηγοῦ τούρκου ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Διέταξεν ἑπομένως ὅπως, τέσσαρες χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τοῦ ἱππικοῦ του πεζεύοντες καὶ ἐνούμενοι πρὸς δύο χιλιάδας ἀραπατζήδων καὶ ἄλλων ἀνδρῶν κατωτέρας ὑπηρεσίας στρατιωτικὰς ἐκτελούντων, προορισθέντων ὅπως τοὺς ὑποστηρίξωσι, προσβάλωσι τὰς ἀνωφερείας αἵτινες περικλείουσι τὸ Ἄργος πρός δυσμάς.

Ἀνέμειναν τὴν νύκτα καὶ ταύτης ἐπιγενομένης ἐπεχειρήθη ἔφοδος ὄχι ὀλιγώτερον γελοία ἐκείνης ἣν ὁ Δὸν Κισσότος ἐπεχείρησε κατὰ τῶν ἀνεμομύλων καὶ οὐχὶ πάλιν ἐν σιγῇ ὅπως ἁρμόζει εἰς παρομοίαν περίστασιν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν θορυβῶν ἀλλαλαγμῶν Ἀλλὰχ καὶ Μωάμεθ. Οὐδέποτε πυροτεχνικὸν ἔργον ἐπαρουσίασε θέαμα ἀξιοθαυμαστότερον τῆς ἀκρωρείας ἐφ' ἧς ἀνεγείρετο τὸ φρούριον τῆς Λαρίσσης, καὶ τῶν βράχων ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἀμφιθεατρικαὶ βαθμίδες χρησιμεύουσαι ὡς στάδιον καὶ θέατρον τῶν ἀρχαίων Ἀργείων. Τουφεκοβολισμὸς ἀνάμικτος ἐξ ὀβίδων καὶ βομβῶν ὑπὸ τῶν τούρκων κατὰ τύχην ἐξακοντιζομένων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφώτισαν ἅπασαν τὴν Ἀργολίδα ἐνῷ οἱ βάρβαροι ὅμοιοι πρὸς τὰς αἴγας προσεπάθουν νὰ ἀναβῶσι τοὺς βράχους τοῦ Λυρκείου. Οἱ Ἕλληνες ἥσυχοι ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς, ἐγκατεστημένοι ἐπὶ θέσεων τῆς ἰδίας ἐκλογῆς τῶν γνωρίζοντες τοὺς περιελιγμοὺς τοῦ λαβυρίνθου, ἀσφαλῶς ἐπυροβόλουν κατ' ἐκείνων οἵτινες ἐξετίθεντο εἰς τὸ πῦρ των, πλείστους οὕτως ἐξ αὐτῶν θερίσαντες. Οἱ Τοῦρκοι, ὁτὲ μὲν προσέβαλλον τοὺς ἰδίους των στρατιώτας, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τῶν λίθων κατεβάλλοντο καὶ μετὰ πάροδον ἀγῶνος ἐπὶ τέσσαρας ὥρας διαρκέσαντες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθῶσι διακόπτοντες τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς διὰ τῶν στεναγμῶν καὶ γόων τῶν τραυματιῶν αὐτῶν τοὺς ὁποίους οἱ ἕλληνες, ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν φωνῶν των, σχεδὸν ἅπαντες ἐπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας.

Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ὁ Δράμαλης βλέπων τὸ μέγεθος τῶν ἀπωλειῶν του ἔγραψεν εἰς Κόρινθον, ὅπου εἶχεν ἀφήσει περὶ τοὺς δέκα χιλιάδας ἄνδρας, ὅπως τῷ ἀποσταλῇ ἐπικουρία ἐκ τριῶν χιλιάδων. Πληροφορηθεὶς ἀκολούθως ὅτι οἱ τοῦρκοι τοῦ Ναυπλίου, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ ταξιάρχου Νικήτα ἐξεπτοήθησαν τοὐναντίον ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν κατεχόντων τὸ μικρὸν φρούριον τοῦ Ναυπλίου ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ μέρους τούτου.

Μετέφεραν ἑπομένως τὸ στρατηγεῖόν του ἐν τῷ Κυκλωπικῷ περιβόλῳ τῆς Τιρύνθου, μίαν καὶ ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν τοῦ Ἄργους ἀπέχουσαν, εἰς ὃ διηυθέτησεν ἔνδεκα πυροβόλα, ἀφήσας εἰς τὸν Κισαγιά του καὶ εἰς ὀκτὼ ἄλλους πασσάδες οὓς ἔθεσεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ἐπιβλέπωσι τὰ κινήματα τοῦ Μαυρομιχάλη καὶ Δ. Ὑψηλάντου.

Ἀνεξαρτήτως τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη ὑφίστατο ἀνάγκην ὕδατος μεθ' ὅλην τὴν πληθὺν τῶν ἐν τῷ Ἄργει ὑφισταμένων φρεάτων. Καταλαμβάνων τὴν νέαν ταύτην θέσιν, ἀπέφευγε τὸ ἄτοπον τοῦτο, καθ' ὅτι ἐγγὺς ἦτο τῆς Κανάθου πηγῆς, ἐπαρκούσης εἰς τὰς ἀνάγκας πολυαρίθμου στρατοῦ, ἥτις μὴ δυναμένη πλέον νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀνεπανόρθωτον προσβολὴν γενομένην κατά τινος νέας θεᾶς ὑπὸ τῶν τούρκων εἶναι ἀνεξάντλητος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποθήκη ὕδατος παρέχουσα εἰς τοὺς ναυπλιεῖς δροσερώτατον ὕδωρ καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ κυνικὰ καύματα. Ἐπίστευνν ἐπίσης, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ ἠνάγκαζε τοὺς πολιορκουμένους νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τοῦ φρουρίου ὅπερ εἶχον παραδώσει εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ βλέπων ὅτι οὐδὲν οὗτοι ἐπεθύμουν νὰ ἐνεργήσωσι ἀπέσπασε πυροβολητὰς τοῦ στρατοῦ του ὅπως διευθύνωσι τὸ πυροβολικὸν τοῦ Ναυπλίου ἐναντίον τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως. Οἱ στρατιῶται οὗτοι ἦσαν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρνησιπατρίδων ἐκείνων «φράγκων» τῶν ἄνευ τιμῆς τυχοδιωκτῶν, ἑτοίμων νὰ ὑπηρετῶσι χάριν τοῦ χρήματος εἰς πᾶν μέρος τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα τῶν πίλων του καὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ρίμματος δὲν ἤργησαν νὰ διακριθῶσι μεταξὺ τῶν τοπσίδων Τούρκων τῶν γνωριζόντων νὰ καίωσιν ἀνωφελῶς πυρίτιδα ὡς ἔξοχοι ἐμπειροπόλεμοι.

Τὰ μέλη τῆς γερουσίας ἄτινα εὑρίσκοντο κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ κέλητος τοῦ σταθμεύοντος εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τούτους ἀπηύθυνον τότε τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν εἰς τὸν λοχαγὸν Ζουρντὲν προσκαλοῦντες αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ μικροῦ φρουρίου.

«Γενναῖε καλονὲλ Φίλιππε Γκιουρντέν. Διορίζεσθε νὰ ἀπέλθητε «εἰς τὸ Καστέλο, ἀντικρυς τοῦ φρουρίου τοῦ Ναυπλίου, καὶ νὰ με»ταχειρισθῆτε ὅσους τρόπους σᾶς ὑπαγορεύσῃ ἡ ἐμπριστικὴ τέχνη σας, «διὰ νὰ κατακαύσητε τὴν ἔνδον τοῦ φρουρίου χώραν καὶ νὰ τρο»μάξητε τοὺς ἐχθροὺς τῶν νέων Ἑλλήνων Ὀθωμανούς, διὰ νὰ ἔλ»θουν εἰς συμφωνίας τῆς παραδόσεως.

1822, Ἰουλίου 27, Ἀργολικὸς Κόλπος.

Ἀθανάσιος Κανακάρης, ἀντιπρόεδρος.
Ἰωάν Ὀρλάνδος.
Βασίλ Μπουντούρης.

Τὸ μικρὸν φρούριον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Φίλιππος Ζουοντὲν παρουσιάσθη ἐν αὐτῷ φέρων τὴν διαταγὴν τοῦ ἀντιπρόεδρου καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἑλλήνων, ὑπερησπίζετο ὑπὸ τῶν κυρίων Φράγκ Ἄστιξ Ἀμερικανοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος πυροβολικοῦ, Ἀντωνίου Ἀνέμα Ἕλληνος λοχαγοῦ, Ἰωάννου Χάνεκ ἀνθυπολοχαγοῦ τῶν πυροβολητῶν καὶ Δημητρίου Καλέργη ἀνθυπολοχοῦ τῶν πυροβολητῶν καὶ Δημητρίου Καλέργη ἀνθυπολοχαγοῦ· ἐνησχολήθησαν ὅπως πληρώσωσι χώματος πλεῖστα κιβώτια πρὸς ὑποστήριξιν ἀναχώματος καὶ ἀνήγειραν μάλιστα διὰ τοῦ μέσου τούτου πύργωμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατώρθωσαν νὰ ἱδρύσωσι κανόνιον τῶν 36, ὅπερ θὰ διηυθύνετο οὕτω κατὰ τῆς κάτω πόλεως. Ἠνέῳξαν κατόπιν τούτου πλείστας πολεμίστρας καὶ ἐποιήσαντο πάσας τὰς ἀναγκαιούσας προπαρασκευὰς ὅπως ἔχωσι διαθεσίμους ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλητέρας ποσότητας πολεμοφοδίων προωρισμένων κατὰ τοῦ φρουρίου. Ἵδρυσαν ἀκολούθως ἐσχάρας ὅπως περικαύσωσι τὰς σφαίρας καὶ κατέστησαν οὕτω γνωστὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους ὅτι θὰ ἔκαιον αὐτοὺς ἐὰν δὲν ἔπαυον νὰ πυροβολῶσιν.

Ἐνῷ οἱ Ἕλληνες συνεκράτουν οὕτω ἐν τῇ πορείᾳ του τὸν Σερασκέρην Μεχμὲτ Δράμαλην πασσᾶ ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης κατελθὼν διὰ τῶν ὀρέων Κράθεως καὶ Κυνηγοῦ ἀφοῦ διῆλθε τὴν Στυλφαλίδα ἐπὶ κεφαλῆς πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν, κατεπλημμύρει διὰ Νεμέας τὰ στενὰ τῶν Κλεονῶν καὶ τοῦ Τρητοῦ κύριος αὐτῶν γενόμενος.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν ᾗ ἕκαστος ἠρώτα εἰς ποῖον μέρος εὑρίσκετο ὁ ἐχθρὸς καὶ δύο χιλιάδες Ἀρκάδων προστρέξαντες ἐπὶ τὰ βήματα τοῦ Κολοκοτρώνη κατελάμβανον ἐπίσης τὸ στενὸν τοῦ ὄρους Πολύφεγγος. Ταὐτοχρόνως ἔφθανον 1500 ἄνδρες πρὸς βοήθειαν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη καὶ αἱ θέσεις κατελήφθησαν οὕτω, ὥστε οἱ Τοῦρκοι εὑρέθησαν περικυκλωμένοι ὑπὸ ἕνδεκα χιλιάδων Ἑλλήνων ἐνεδρευόντων πέριξ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄργους, ἐστερημμένοι πάσης μετὰ τῆς Κορίνθου συγκοινωνίας.

Τῶν Τούρκων οὕτω περικυκλωθέντων εἰς σιδηροῦν δίκτυον, οἱ ἀρχηγοὶ συνελθόντες ἐξέλεξαν ὡς ἀρχιστράτηγον τὸν Κολοκοτρώνην.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τότε, ὁ πλήρης ἐνεργείας οὗτος γέρων ὅστις ἦτο γνωστὸς ὡς περίφημος ἀρχηγὸς στρατιωτῶν ἀτάκτων αὐτοσχεδιάζων ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐπίθεσιν ἠξιώθη νὰ ἐπιτύχῃ νίκης σπουδαιοτάτης, μελλούσης νὰ δοξάσῃ ἡμέραν τινὰ τὸ ἱστορικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, οὗτινος μᾶς ἐδόθη ἡ ἐξουσία τοῦ νὰ σκιαγραφήσωμεν μόνον τὸ περίστυλον.

Μαθοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐπιτυχίας των εἶχον παραμελήσει τὴν φύλαξιν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀπεφάσισαν ὅπως τοῖς ἀφαιρέσῃ τὴν θέσιν ταύτην πολιορκοῦσα αὐτοὺς ἐκ τοῦ μακρόθεν ἀπὸ θέσεως ἣν ἡ ἀνδρεία τοῖς εἶχε παραδόσει. Ἀποσπάσασα ἐπομένως 2,000 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ βάθους τῆς Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ἐλθόντων ἐπεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν τῶν ἐν Λέρνῃ ἠγκυροβολημένων ὧν τινων τὴν διοίκησιν εἶχε ἀναλάβει ὁ ναύαρχος Τομπάζης. Ὁ ναύαρχος οὗτος πάραυτα ἀναχθεὶς εἰς τὸ πέλαγος μετὰ τῆς ταχύτητος ἐκείνης τῆς ἰδιαζούσης εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐπωφελήθη τόσον ἐπιτυχῶν τῶν ἀνέμων, ὥστε εἶχεν ἤδη καταλάβει τὸν λιμένα τῶν Κεγχρεῶν πρὸ τοῦ διαδοθῇ ἡ εἴδησις τῆς ἀναχωρήσεώς του, οἱ δὲ Ἕλληνες τῆς Μεγαρίδος πληροφορηθέντες τὴν κίνησιν ταύτην δι' ἑνὸς προσκόπου ὃν τοῖς ἀπέστειλαν, ἐγένοντο κύριοι τῶν στενῶν τοῦ Ἰσθμοῦ.

Οὕτως οἱ 9,000 ἀνδρῶν οἱ ἐν Κορίνθῳ διαμείναντες, διότι μόνον τόσοι ὑπῆρχον ἐξ αὐτῶν- ἀφότου ὁ Δράμαλης πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ἀπολειῶν εἶχεν ἀνακαλέσει παρ' ἑαυτῷ περὶ τοὺς 3,000 εὑρέθησαν μεμονωμένοι παρ' ὅλων τῶν μερῶν ἐκτὸς τοῦ μέρους τοῦ βλέποντος πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου.

Ταχυδρόμος τις ἀποσταλεὶς εἰς τὸν ἀρχηστράτηγον Κολοκοτρώνην ἔφθασεν ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν ἐκ Κεγχρεῶν, διασχίσας τὰ ὄρη, εἰς τὰς προφυλακὰς τῶν Ἑλλήνων τὰς ἐγκατεστημένας ἐν τῷ Χανίῳ τοῦ Κούρτεσα, κατὰ τὸ στενὸν τῶν Κλεωνῶν καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως ἐγχειρήματος τοῦ Τομπάζη· ἀνάγκη ἦτο ἑπομένως ὅπως σκεφθῶσι πλέον πῶς νὰ ἀποκλείσωσι τὸ στρατὸν τοῦ Δράμαλη. Οἱ ἐπαναστάται ὡπλισμέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νοι μὲ τουφέκια καὶ ἀρκετὰ ἀφθόνως ἐφοδιασμένοι ἐκ πολεμοφοδίων, ἀφ' ὅτου εἶχε σχηματισθῇ βιομηχανία πυρίτιδος ἐν τοῖς πέριξ τῆς Τριπόλεως, διετάχθησαν νὰ συμπλησιάσωσι τοὺς σταθμούς των ὅπως ἀμοιβαίως ὑποστηρίζονται. Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κορίνθου, ἂν καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀποστάσεως πολιορκούμενοι, δὲν ἠδύναντο ἐν τούτοις νὰ ἀπομακρυνθῶσι τῆς ἀκροπόλεως· ὁ Δράμαλης ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκοινωνήσῃ μετ' αὐτῶν, οὕτω λοιπὸν ἀπομεμονωθέντων βεβαία καθίστατο ἡ ἀπώλειά των.

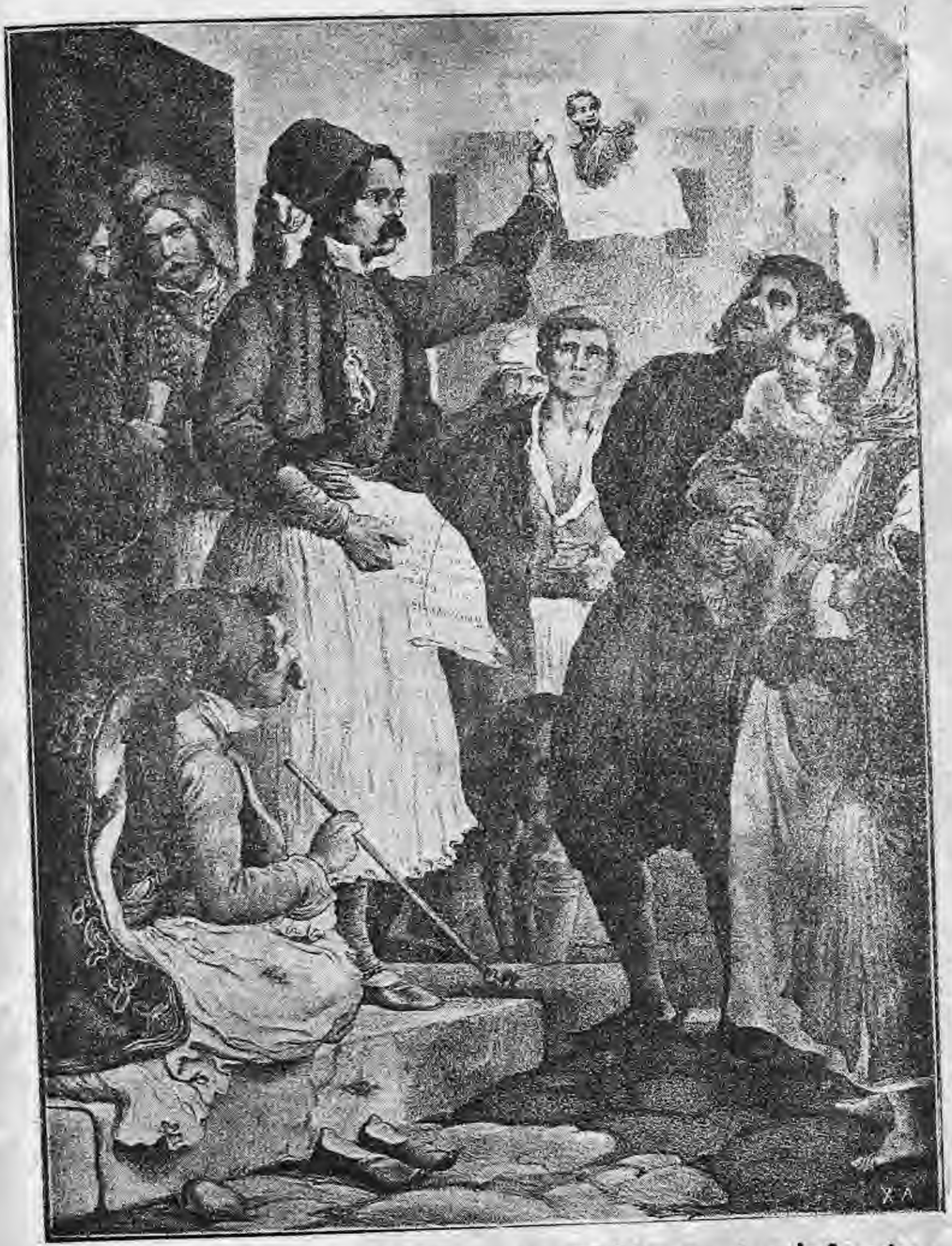
Οἱ βάρβαροι ἐν τοιαύτῃ εὑρίσκοντο καταστάσει ὅτε περὶ τὴν πρωΐαν τῆς 16 Αὐγούστου προσβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, τοῦ δὲ Σπαρτιάτου Κρεββατᾶ μετὰ τῶν Λακώνων τοῦ ὑπεισδύσαντος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἄργους, κατωρθώθη ἡ ὑφαρπαγὴ πέντε πυροβόλων ἐκστρατείας. Ταὐτοχρόνως ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ὁστις ὅπως ἀποκρύψῃ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μέγα ἐπεχείρησε γύρον, κατελάμβανε τὸ φρούριον τῆς Λαρίσσης εἰς ὃ πρὸ τριάκοντα περίπου αἰώνων δὲν εἶχεν ἴσως τεθῇ φρουρά.

Στῖφος ἀετῶν, γυπῶν καὶ κοράκων τῶν μόνων κατοίκων τῆς Κυκλωπικῆς ταύτης Ἀκροπόλεως ἀπέπτη ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει των, οἱ δὲ χριστιανοὶ καλὰ προοιωνίσθασαν ἐκ τῆς θέας αὐτῶν λέγοντες ὅτι εἰς τοὺς Τούρκους «οὐδὲν ἔμενε ἄλλο παρὰ νὰ πετάξουν ὅπως διασωθῶσιν ἐκ τῆς στενοχώρου ἐκείνης θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο». Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἐπιθετικὸν κίνημα οἱ Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς προτέρας θέσεις των σχηματίσαντες τὴν ἀπόφασιν ὅπως οὐδεμίαν συγκροτήσωσι κρίσιμον μάχην πρὸς ἐχθρὸν ὄντινα ἠδύναντο νὰ καταστρέψωσι διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τοῦ χρόνου.

Ὁ Δράμαλης ἐφαίνετο προκαλῶν τὰ μέτρα ταῦτα. Ὀργισθεὶς διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου κατάληψιν τοῦ φρουρίου τῆς Λαρίσσης ἠθέλησε νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκεῖθεν παντὶ σθένει, καὶ ἐγκαταλείψας τὸ ἐν Τίρινθι στρατηγεῖον ἐστρατοπέδευσεν ἐν Ἄργει.

Μετέφερε ταὐτοχρόνως ἐκ Ναυπλίου ὀλμοβόλους καὶ κανόνια πολιορκίας ἀρχίσας δι' αὐτῶν προσβολὴν φαντασιώδη· διότι πῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Κωλέττης ἀναγγέλλει τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὄθωνος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶναι δυνατὸν νὰ σκοπεύσῃ τις ὑπὸ γωνίαν ἧς τὸ ὕψος ἦτο τοσοῦτον ὥσται αἱ σφαῖραι δὲν ἠδύναντο οὔτε νὰ φθάσωσι. Ἐν τούτοις τὸ ὄρος ἦτο περικυκλωμένον ὅπως προστατευθῇ ἡ φαντασιώδης αὕτη πολιορκία, καὶ προμηθεύοντες ζωοτροφίας εἰς τὸν Ὑψηλάντην ὅστις ἐνεκλείσθη ἐν τῇ ἀερώδει ταύτῃ Ἀκροπόλει μετὰ 300 ἀνδρῶν ὡσὰν ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ χάσῃ τὸν κόσμον, παρετήρησαν ὅτι καταλαμβάνων αὐτὴν διέπραξε μᾶλλον τόμλημα ἢ ἐσκεμμένην πρᾶξιν. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ εἶχον εἰσαγάγῃ ζωοτροφίας ἐν αὐτῇ ἐπί τινας ἡμέρας ἀπεφάσισαν νὰ τῷ ἀφήσωσιν νὰ τὰς ἐξαντλήσῃ πρὸ τοῦ ἀποφασίσωσιν ὁριστικῶς περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ φρουρίου.

Διαρκῶς νικηταὶ ἀναδειχθέντες ἀπετόλμησαν νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν ἐν ἀνοικτῇ πεδιάδι καὶ ἓν τινι τῶν συμπλοκῶν τούτων περικυκλωθέντες ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὤφθησαν τινὲς μὲν τῶν Ἑλλήνων πιδῶντες ὄπισθεν τῶν Τούρκων ἱππέων καὶ δι' ἐγχειριδίων φονεύοντες αὐτούς, ἕτεροι ἁρπάζοντες ἐκ τοῦ χαλινοῦ τοὺς ἵππους των νὰ καταρρίπτωσιν ἐξ αὐτῶν διὰ πιστολισμοῦ τοὺς Σπαχίδας ἐνῷ πάλιν μεγαλείτερος ἀριθμὸς Ἑλλήνων ἁρπάζοντες τοὺς πολεμίους ἐκ τῶν κνημῶν τοὺς ἀνέτρεπον ἀποκόπτοντες τὴν κεφαλήν των. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις κατετρόμαξε τὸ στρατόπεδον τῶν ἀπίστων, ἦτο Ἀρκὰς γιγαντώδους ἀναστήματος ὡπλισμένος διὰ δρεπάνου καὶ θερίζων δι' αὐτοῦ ὅσους ἐκ τῶν Ὀσμανλήδων ἠδύνατο νὰ φθάσῃ, Ὁ θάνατος ἐφαίνετο ὑπακούων εἰς τὰς διαταγάς του καὶ τότε μόνον ἔπεσεν ὅμοιος πρὸς κέδρον, ὑπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν Σκυπετάρων, ὅτε ὁ ἥλιος ἐξηφανίσθη ὄπισθεν τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου θέτων τέρμα εἰς αἱματηροτάτην ἡμέραν.

Διαρκούσης τῆς νυκτὸς ταύτης, ἐξεκένωσαν τὸ φρούριον τῆς Λαρίσσης, ὑπολογίζοντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι καταλαμβάνοντες τοῦτο θὰ ἔθετον ἐν αὐτῷ φρουρὰν ἥτις ἐξασθενίζουσκ αὐτοὺς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ ἔπιπτον εἰς χεῖρας των ἀφεύκτως ἐπανακτώμενοι τὴν Ἀργολίδα. Ὁ Δ. Ὑψηλάντης ἀνεχώρησε ταὐτοχρόνος ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἅτινα κατεῖχον τὰ στενὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Κορίνθου, ἐνῷ ὁ Κολοκοτρώνης κατοπτεύων ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐνεργειῶν, ἐξηκολούθει νὰ παρενοχλῇ παντοιοτρόπως τὸν στρατὸν κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκπνέοντα καὶ μόλις περὶ τὰς 12 χιλιάδας μαχητῶν ἔχοντα.

Ἐπρόκειτο νὰ διασχίσωσιν αὐτὸν ὅτε ὁ Σερασκέρης, Μεχμὲτ Δράμαλης πασσᾶς ἀπέστειλε τὸν γραμματέα του εἰς τὸ στρατηγεῖον Μαυρομιχάλη. Ἔφερε λόγους εἰρήνης ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του ὅστις ἀνελάμβανεν, ὑπὸ τόσης εὐφροσύνης κατείχετο, «νὰ διοικήσῃ »μετὰ ἠπιότητος τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν συτήνουν νὰ καταθέσωσι τὰ »ὅπλα ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἐπλήρωνον μέτριον χαράτσι καὶ ὅτι θὰ »μετεχειρίζοντο αὐτοὺς μετὰ τῆς συγκαταβάσεως ἐκείνης ἥτις ὠφεί»λετο εἰς Ραγιάδες, ἐπανελθόντες ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ὑπακοῆς». Ἐξέσχησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀπεσταλμένου τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σερασκέρη Δράμαλη, οὐδεμίαν ἀξιώσαντος ἀπάντησιν εἰς προτάσεις τόσον ἀνοήτους. Εἰδοποίησαν ταὐτοχρόνως τὸν στρατὸν ὅτι πιθανῶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν. ἢ τὴν ἐπομένην θὰ προσεβάλλετο. Τὰ πλοῖα ἀπεβίβασαν πλεῖστα πυροβόλα καὶ ἅπασαι αἱ ἀναγκαῖα προπαρασκευαὶ ἐγένοντο ὅπως ὑποδεχόμενοι τὸν ἐχθρὸν ἐξοφλήσωσι τοὺς μετ' αὐτοῦ λογαριασμούς των διὰ γενικῆς τινος μάχης.

Ἄσματα πατριωτικὰ ἀντῆχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἔψαλλον διά τῆς λύρας τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῶν προγόνων των, ἐνῷ ἕτεροι ἐξησκοῦντο εἰς τὴν πάλην καὶ εἰς τοὺς πολεμικοὺς χορούς συνήθεις εἰς τοὺς πολεμίστας τοῦ Εὐρώτα, ὅτε οἱ ἀρχηγοὶ ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου τῆς 20 Αὐγαύστου εἰδοποιήθησαν ὅτι ὁ Σερασκέρης Δράμαλης εἶχεν ἀποσύρει τοὺς πυροβολητάς του ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ Ναυπλίου.

Πᾶς ἄλλος ἀρχηγὸς θὰ προσέβαλε τὸν ἐχθρόν. ἀλλὰ ὁ Κολοκοτρώνης κατὰ βάθος γνωρίζων τὰ στρατηγήματα τῶν Ἀρματωλῶν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν εἶχεν περὶ τῆς ἐξῆς σκέψεως ἣν ἐξέφερεν ἀρχηγὸς ὅν τινα οἱ μεταγενέστεροι θὰ ἐξισώσωσι πρὸς τὸν Ἀννίβαν, ἐν τῇ ἐκτιμήσει των.

Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἐν τῷ πολέμῳ τὸν ὀρέων. ὅπως καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Ναπολέων ἀπεφάνθη, ἔγκειται εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνῃ τις τὰ στρατόπεδα ἢ παρὰ τὰ πλευρὰ ἢ παρὰ τὰ ὀπίσθια τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐπιτιθέμενος πάντοτε μειονεκτεῖ καὶ ἐν αὐτῷ ἀκόμη τῷ ἐπιθετικῷ πολέμῳ, τῆς τέχνης ὑπαγορευούσης ὅπως εὑρίσκεταί τις ἐν ἀμύνῃ ὑποχρεῶν εἰς προσβολὴν τὸν ἐχθρόν.

Τὰ ἀξιώματα ταῦτα ὅπως ἐκ τῶν προηγουμένων φαίνεται πιστῶς ἐτηρήθησαν. Αἱ Τοῦρκοι διαρκῶς εἶχον προσβάλει τοὺς Ἕλληνας, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως, διότι αἱ προσκλήσεις τῶν ἐπαναστατῶν ἐπέφερον τὴν μάχην τῆς προτεραίας καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ ἀναλάβωσι καὶ πάλιν ἐπιθετικὴν στάσιν ὅπως ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς ἣν εὑρέθησαν.

Διαρκούσης ὅλης τῆς ἡμέρας τὸ ἱππικὸν τῶν βαρβάρων μεγάλους ἔπιεσ ἐξελιγμοὺς ἐν τῇ πεδιάδι· καὶ τὴν 22αν συνέλαβον ὑπονοίας ὅτι ὁ Δράμαλης ἐσκόπνι νὰ ἐνεργήσῃ ὑποχώρησιν παρατάσσων τὰ στρατεύματα αὐτοῦ οὕτως ὥστε περὶ τὸ ἑσπέρας νὰ φθάσῃ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Τρητοῦ ἣν ἐσκόπει νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα, ἐνῷ ἄλλο τι μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ θὰ ἐφέρετο πρὸς τὸ στενὸν τοῦ ὄρους Πολυφέγγου ἵνα διὰ τῆς Νεμέας εἰσέλθῃ ἐν τῇ Κορινθίᾳ. Ὁ Κολοκοτρώνης εὑρίσκετο ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ὁ Νικήτας, ἀδελφὸς τοῦ εὑρισκομένου ἔμπροσθεν τοῦ Ναυπλίου, ὑπερήσπιζε τὸν Τρίτον, καὶ ὁ Δ. Ὑψηλάντης, οὗτινος ἡ ἀξία ὡς μετέωρον ἐφάνη, ὤφειλε νὰ φθάσῃ εἰς Κλεωνάς. Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης ἀπέσπασε τότε τὸν Κρεββατᾶν μετὰ χιλίων πεντακοσίων ἀνδρῶν· καὶ εὐθὺς ὡς ἔμαθεν ὅτι πράγματι ὁ ἐχθρὸς ὠπισθοχώρει ἐτέθησαν εἰς καταδίωξίν του πανταχόθεν. Ἐκ τῶν Τούρκων οἱ ἀπολέσαντες τοὺς ἵππους των πρῶτοι ἔπεσον ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν Ἑλλήνων. Μὴ δυνάμενοι νὰ φύγωσι χωρὶς νὰ ἀναγείρωσι διὰ τῆς μιᾶς χειρός των τὰ εὐρέα πανταλόνια των ἅτινα τοὺς παρημπόδιζον κατὰ τὴν φυγήν, ἔριπτον τὰς καραμπίνας των καὶ ἐξαντλούμενοι μετά τινα ἑκατοστὴν βημάτων, ἐκάθηντο βαρέως ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος μέρους ἀναμένοντες μὲ τὸ πιστόλιον ἀνὰ χεῖρας τὸν ἐχθρόν ὅστις εὕρισκε πρὸ αὐτοῦ λίαν εὔκολον. Ἐφόνευσαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀρκετὰς ἑκα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοστύας τούτων· μὴ γνωρίζοντες μήτε νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς μήτε νὰ παραδοθῶσιν ἐγένοντο τομὴ πλήθους χωρικῶν κατελθόντων ἐκ τῶν ὀρέων.

Χάρις εἰς τοὺς οὕτω καθυστερήσαντας, θύματα γενομένους εἰς τὰ πρῶτα τῶν Ἑλλήνων κτυπήματα, ὁ Δράμαλης κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς κοιλάδος τῆς ὀνομαζομένης Δραγουμάνου κάμπος καὶ εὑρὼν τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ ἐλευθέραν, ἐνόμισε ἑαυτὸν ἐξασφαλισθέντα πάσης προσβολῆς. Ὁ Νικήτας εἶχεν ἀποτυρθῇ ἅμα τῇ προσεγγίσει του ὅπως ὑποθέσῃ οὗτος ὅτι εὑρίσκετο ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ παρέτεινεν ἴσως ἐπὶ πολὺ τὴν διάρκειαν τῆς πλάνης του ταύτης, διότι ἡ κεφαλὴ Τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος ἤρξατο εἰσβάλλουσα ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους ὅτε ἐπεχειρήθη ἡ προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν πλαγίων. Τὸ στενὸν τοῦ Τρητοῦ σῦτινος ἡ διάμετρος κατὰ τὸν Παυσανίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἐξισοῦτο πρὸς τὸ πλάτος ἅρματος, ἀποστενωθὲν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔγραφεν ὡς ἐκ τῆς ὁρμῆς χειμάρρου ἐπληρώθη πάραυτα νεκρῶν ψυχορραγούντων καὶ ἱππέων οἵτινες συμπιεζόμενοι ἐντὸς τοῦ στενοῦ τούτου περάσματος συνετρίβοντο ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἵππων ἐμφραξάντων αὐτὸ ἐπὶ τέλους.

Ὀρυγμοὶ φρικώδεις ἠκούοντο, χωρὶς οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ σκεφθῇ περὶ ὑπερασπίσεως, οὐδὲ εἰς τουφεκισμὸς ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἀπηυθύνθη, τούτων φονευομένων μᾶλλον ἐκ τῆς συμπυκνώσεως των ἢ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν ἐχθροῦ οὐδόλως σκοπεύοντος ἐν τῷ σκότει. Ἐπὶ σωροῦ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν βαίνοντες ὅσοι ἐξ αὐτῶν κατώρθουν ἀκόμη νὰ ἀπαλλαγῶσι καταπίπτοντες καὶ συντριβόμενοι ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν πληθύος ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ σταματήσωσι πρὸ ἀνυπερβλήτου φραγμοῦ πτωμάτων γένικοῦ καταστάντος τοῦ φόβου ὅτε φοβερὰ ἠκούσθη κραυγή «δὲν πέρνουν πλέον».

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος, ὅστις πρὸ τοῦ Ὑψίστου θὰ καλέσῃ εἰς ἀπολογίαν τοὺς ἀνάνδρους ἐκείνους Χριστιανοὺς οἵτινες χάριν ἐπαισχύντου ἀπληστίας ἔφερον τὸν πόλεμον ἐν Πελοποννήσῳ, δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θὰ ἀντηχήσῃ τόσον φοβερῶς ὅσον φαίνεται ἀπαισία ἡ φωνὴ αὕτη εἰς τὰ ὦτα τῶν Μωαμεθανῶν ἐξιλαστηρίων θυμάτων τοῦ τυφλοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῶν ἀπλήστων παθῶν ξένων τινῶν . . . Ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ 6 χιλιάδες Τούρκων ἱππέων στρέφοντες χαλινὸν διασχίζουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη ὁδηγούμενα στρατεύματα μὲ τὴν σπάθην ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὑπὸ τὸ πυροβόλον τοῦ Ναυπλίου καταφεύγουσι, τούτου παύσαντος νὰ πυροβολῇ ἀφ' ἧς ὁ Δράμαλης εἶχεν ἀποσύρει τοὺς πυροβολητάς του. Ἡ ἡμέρα ἤρξατο ὑποφώσκουσα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ δὲ Ἥλιος ἀνατείλας μετ' ὀλίγον ἐφώτισε σκηνὴν ἧς ἡ διήγησις οὐδὲν θὰ προσέθετο νέον εἰς ὅσα ἡ ἱστορία κατέδειξεν εἰς τὰς αἱματηρὰς αὐτῆς σελίδας ἀφ' ἧς οἱ ἄνθρωποι πολεμῶσιν, ἐὰν μὴ οὐσιωδῶς διέφερεν ἡ αἰτία ὑπὲρ ἧς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες ὅλων τῶν λοιπῶν αἰτιῶν δι' ἃς λαοὶ ὡπλίσθησαν κατὰ λαῶν.

Ἄνω τῶν 2500 πτωμάτων ἀνέφραττον τὸ στενὸν τοῦ Τρητοῦ ὅπερ ἀνέδυεν ὕδωρ πλῆρες ἰλύος καὶ αἵματος. Αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, αἱ διεσκορπισμέναι σκηναὶ αὐτοῦ, πληθὺς περιπλαγωμένων ἵππων ἄνευ ἱππέων χρεμετιζόντων ὡσανεὶ ἀνεζήτουν τοὺς κυρίους των, σημαῖα, ὅπλα, σπάθαι διεσπαρμέναι, κάμηλοι γονατισταὶ φέρουσαι ἀκόμη τὰ φορτία των, πυροβόλα ἐρριμένα ἐντὸς χειμάρρων εἰς οὓς οἱ ἵπποι ἀποπτύσαντες τοὺς χαλινούς των τὸν εἶχεν παρασύρει καὶ πλησίον τοῦ ταμείου τοῦ στρατοῦ ἐγκλείοντος εἰσέτι τρία ἑκατομμύρια γροσίων ὁ νεκρὸς τοῦ ὑποδιοικητοῦ Πασσᾶ κατακείμενος παρὰ τὸ πτῶμα τοῦ πολεμικοῦ ἵππου του· τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ θέα ἣν παρουσίαζεν τὸ μεταξὺ τῶν Μυκηνῶν καὶ Τρητοῦ διάστημα... Ἐκ τόσων λαφύρων ὁ γέννατος καὶ ἀφιλοκερδὴς Νικήτας ἀπεδέχθη μόνον ἐφίππιόν τι προσφερθὲν αὐτῷ παρὰ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀνῆκον τῷ Πασσᾷ εἰδοποιήσας αὐτοὺς συγχρόνως νὰ προετοιμασθῶσι διὰ τὴν κατὰ τὴν ἑπομένην νύκτα μελετωμένην ἔφοδον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὡμίλει εἰσέτι δίδων τὰς διαταγὰς ταύτας, ἤρχετο ὁ Κολοκοτρώνης ὅπως καὶ οὗτος πολεμήσῃ τὸν Δράμαλην ἀνα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαμβάνων τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στενοῦ τῶν Κλεωνῶν ἀφ' ἧς ἀπέσπασε τὸν Ὑψηλάντην παροδώσας αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρὸς τὴν Νεμέαν μέρους ὁ Σερασκέρης οὗτος ὁ πρὸ τῆς προτεραίας τόσον ἀπειλητικός, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ χάνων τὸ τέταρτον τοῦ στρατεύματός του καὶ νὰ φθάσῃ εἰς Κόρινθον μεμωλωπισμένος, ἄνευ κιδάρεως. Οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ συμπλοκῇ ᾐχμαλώτισαν διακοσίους Μωαμεθανοὺς καί τινα ὀνόματι Ἀλῆ πασσᾶν, ἐσχημάτησαν δὲ ἐξ αὐτῶν συνοδίαν συγκειμένην καὶ ἐξ 800 εἰσέτι ἀραβικῶν ἵππων 36 καμήλων καὶ 1200 ἡμιόνων τοὺς ὁποίους ἐφόρτωσαν ὅπλα καὶ ἀποσκευὰς πάραυτα εἰς Τρίπολιν ἀποσταλέντα ὅπου μάτην ἤλπιζεν ὁ ἀλαζὼν Σερασκέρης νὰ ἀνυψώσῃ ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἡμισέλινον σύμβολον τῆς ἰσχύος του ἐξαφανισθείσης ὡς σκιά.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Λαρίσσης ἄνευ ἐπιτηρήσεως μείναντες Τοῦρκοι, καὶ πλεῖστοι μεμονωμένοι σταθμοὶ οὓς δὲν εἶχον εἰδοποιήσει περὶ τῆς ὀπισθοχωρήσεως τοῦ Σερασκέρη συμπτηχθέντες ἐν καλῇ τάξει ἠκολούθουν τὸ παράλιον ὅπως εἰς Ναύπλιον μεταβῶσιν, ἀγνοοῦντες δὲ τὴν ἔκτασιν τῶν δυστυχημάτων τούτων ἐπέπεσον κατὰ Ἑλληνικῆς προφυλακῆς τοποθετηθείσης πρὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν ὅπως τοὺς προσβάλλῃ.

Εἶχεν ἐγκαταλείψει αὕτη θέσιν κειμένην λίαν προσφυῶς παρὰ τὴν ὄχθην τῆς θαλάσσης, προστατευομένην δὲ συγχρόνως ὑπὸ πλοίου καλῶς ὡπλισμένου ὅπερ εὑρίσκετο εἰς τὸ ἔσχατον δεξιὸν μέρος τῆς γραμμῆς τῶν Ἑλλήνων· μεμονωμένη καταληφθεῖσα ἡ ὁμὰς αὕτη εἶχε ἀποβάλλει τριάκοντα ἐκ τῶν καλλιτέρων αὐτῆς στρατιωτῶν, ὅτε τὸ πλοῖον ἀπήλλαξεν αὐτὴν πυροβολοῦσα κατὰ τῶν Τούρκων Οὕτως ἠδυνήθη νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν αἰγιαλον καὶ μεθ' ὅλας τὰς ὑπὸ τῶν Ὑδραίων παρασχεθείσας βοηθείας ἐγένετο ἀνάγκη νὰ θυσιασθῶσιν οἱ πληγωμένοι, τοῦ πλείστου μέρους αὐτῶν πνιγέντος, τῶν δὲ Τούρκων εἰσελθόντων εἰς Ναύπλιον θριαμβευτικῶς μὲ τὰς κεφαλὰς τῶν φονευθέντων.

Ἡ νίκη αὕτη ἀσήμαντος καθ' ἑαυτὴν ἀναπτερώσασα τὸ θάρρος τῶν Ὀσμανλίδων οἵτινες εἰς πέντε ἢ ἓξ χιλιάδας ἀνερχόμενοι εὑρί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκοντο συνηνωμένοι πρὸ τοῦ Ναυπλίου. συνέτειναν ὅπως δοκιμάσωσιν ἐκ νέου τὴν τύχην των πρὸς τὴν Κόρινθον ἀποσυρόμενοι. Πλὴν ἔσχον τὴν τύχην τοῦ Σερασκέρη, 900 ἐξ αὐτῶν ἀπέμεινον ἐν τῷ στενῷ, ἐκ τῶν 1500 οἵτινες τὸν διέβησαν μόλις 1200 ἔφθασαν παρὰ τῷ Δράμαλῃ ἕνεκα τῶν ἀπωλειῶν ἃς ὑπέστησαν παρὰ τοῦ Νικήτα, Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ ἀνδρειοῦ Ἀναγνώστου Πετμεζᾶ, ἁπάντων τούτων φυλασσόντων τὰ ὑψηλότερα στενά· συνέλαβον ἀκόμη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ 800 ἵππους καὶ ἀξιόλογον ποσότητα ὅπλων τὰ ὁποῖα οἱ βάρβαροι ἀπέρριπτον ὅπως μετὰ περισσοτέρας φύγωσι ταχύτητος. Τὴν 24ην καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας οἱ Τοῦρκοι πλείστας ἄλλας ἐπεχείρησαν ἀποπείρας ὅπως ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἀργολίδος ἀλλὰ πᾶσαι ὑπῆρξαν μάταιαι, ἠναγκάσθησαν δὲ νὰ συγκεντρωθῶσιν πέριξ τοῦ Ναυπλίου ὅπου ὁ Μαυρομιχάλης ἵδρυσε τὸ στρατηγεῖόν του καὶ ἤρξατο τῆς πολιορκίας αὐτῶν.

Ἡ προσωρινὴ συνθήκη ἡ μετὰ τῶν Ναυπλιέων Τούρκων συνομολογηθεῖσα εὑρίσκετο οὕτω διερρηγμένη, καθότι οἱ πολιορκούμενοι εἶχον λάβει παρὰ τοῦ Δράμαλη ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια, ἡ ἐποχὴ δὲ τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου ὅπερ ὑπερήσπιζον καθίστατο ἀβεβαία, ὅτε εἶδον εἰσελθούσας ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ δύο φρεγάτας, μίαν Γαλλικὴν καὶ ἑτέραν Ἀγγλικὴν ἀγκυροβοληsάσας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ μικροῦ λιμένος· οὐχὶ μακρὰν τοῦ φρουρίου ὅπερ οἱ Ἕλληνες κατεῖχον.

Ὁ ἀντιπρόεδρος καὶ πλεῖστα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐθαλασσοκράτει προσῆλθον ὅπως τοὺς χαιρετήσωσι καὶ τοὺς παρακαλέσωσι ν μὴ συγκοινωνήσωσι μετὰ τῶν Τούρκων, παράκλησις δικαιοτάτη καὶ σύμφωνος πρὸς τοὺς ναυτικοὺς νόμους, καθ' ὅσον τὸ Ναύπλιον εὑρίσκετο ὑπὸ πραγματικὴν πολιορκίαν. Ὁ Ἄγγλος διοικητὴς συνήνεσε, προσκαλέσας δὲ τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου του συνωμίλησε μετ' αὐτῶν μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης λεπτότητος ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς τὴν εὐχαρίστησιν ἣν ἠσθάνετο ἀκούων τὴν διήγησιν τῶν ἐπιτυχιῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

των ἅς οὗτοι ἀνεκοίνων πρὸς αὐτὸν μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως καὶ μετριοφροσύνης.

Διατὶ δὲν ἐγένοντο δεκτοί,—καθότι ἡ ἀλήθεια μᾶς ἀναγκάζει νὰ εἴπωμεν—μετ' ἴσου ἐνδιαφέροντος καὶ παρὰ τοῦ Γάλλου ἀξιωματικοῦ ἐντίμου μὲν ἀλλ' ἀπατηθέντος ὑπὸ τῶν χρηματιστῶν ἐκείνων οἵτινες ἐτόλμων ν' ἀποδώσωσιν ἐπαίσχυντον συναλλαγὴν λαθρεμπορίου ἐθνικοῦ ἐμπορίου : Μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἄρνησίν του ἐπὶ αἰτήσεως εἰς ἣν ὁ Ἄγγλος μοίραρχος ἐπίσης ζηλότυπος ὡς αὐτὸς τῆς τιμῆς τῆς σημαίας του εἶχεν ἐνδώσει, ἀπήτησεν εἰσέτι παρ' αὐτῶν 25 χιλ. γροσίων διὰ τὸ σκάφος τοῦ λαθρεμπόρου ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὁ ἰδιοκτήτης τῆς Μονεμβασίας εἶχε κατακρατήσει καὶ ἄλλας πέντε χιλιάδας ἀγνοῶ διὰ ποίαν ἄλλην ἀποζημίωσιν. Ἡ γερουσία τῶν Ἑλλήνων συνήγεσεν εἰς πάντα, συνεφωνήθη δὲ ὅπως τὰ ἀπαιτούμενα ποσὰ πληρωθῶσιν ἐν διαστήματι δύο μηνῶν, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ ἑπομένου Ὀκτωβρίου καὶ οὕτω τὰ ξένα πλοῖα ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Τὴν 25ην Αὐγούστου ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Ἀναγνώστης Μεταξᾶς, ὁ Κρεββατᾶς, ὁ Νικήτας, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ Δράμαλης μὴ εὑρίσκων πλέον τρόφιμα ἐν Κορίνθῳ οὔτε ἐν Ἀργολίδι προητοιμάζετο ν' ἀπαλλαγῇ μέρους τῶν στρατευμάτων του διατάσσων αὐτὰ νὰ ἀναχωρήσωσι διὰ Πάτρας ὅπου ὁ στόλος τοῦ Καπετὰν πασσᾶ πρὸ δεκαπέντε ἤδη ἡμερῶν εἶχε φθάσει, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ὀρέων των πρὸς συνάντησίν των. Ἀϊφνης ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Νεμέας ἀναφανέντες συνήντησαν τοὺς Μωαμεθανοὺς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῶν ὀρέων τῆς Φλιασίας, τοὺς νικῶσι καὶ εἰς τοιαύτην τοὺς ἔτρεψαν φυγὴν καὶ τοσαύτην τοῖς ἐπέφερον καταστροφήν, ὥστε ἐκ τῶν 4 χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς οὓς ἐπανήρχοντο μόλις διεσώθησαν 2 χιλιάδες καταφυγόντες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κανονίου τῆς Ἀκροκορίνθου.

Τότε μόνον ἐμετρέπετο εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς νικητάς, ἂν καὶ ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἐπείθετο ὅτι ἡ νίκη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτῶν ἦτο τελεία ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς κάτωθι ἐπιστολῆς γεγραμμένης ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15)27 Αὐγούστου ἐκ Σουλίου χωρίου τῆς Κορινθίας πρὸς τὸν αἰδέσιμον Πάτερ Ἄνθιμον μοναχὸν ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐξομολογητῶν. Εἶχεν ὑποστῆ τὴν ἀπώλειαν 24 ἀνδρῶν καὶ τὸν θάνατον τοῦ γενναίου Ἀναγνώστη Πετμεζᾶ, ἡ καρδιά του ἤμασσεν ἔτι ἐκ τῆς πληγῆς ταύτης ὅτε τὰς ἑπομένας ἐχάραξε γραμμάς.

«Ἐὰν πρὸ πολλοῦ δὲν σᾶς ἔγραψα, γνωρίζετε τὴν αἰτίαν καὶ ἐλπίζω, ὅτι μὲ δικαιόνετε δι' αὐτήν. Εὑρίσκων ἤδη κατάλληλον περίστασιν ὅπως ἐκπληρώσω τὸ καθῆκόν μου τοῦτο, σᾶς λέγω ὅτι οἱ διπλωμᾶται μας (ἤννόει δὲ τοὺς Δ. Ὑψηλάντην, Νέγρην καὶ τοὺς ἑταιριστὰς) καὶ τὰ σχέδια αὐτῶν ἐπροξένησαν εἰς τὴν πατρίδαν ἡμῶν μεγίστας συμφοράς. Ἀλλ' ἐλπίζω μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν συμφορῶν ὁδηγούμενοι δὲν θὰ γινωσι πλέον τὰ θύματά των καὶ ὅτι θὰ ὑπερπηδήσωσι πᾶν εἰς τὸ μέλλον ἐμπόδιον ὅπως μέχρι τοῦδε τὸ ἔπραξαν.

«Εἰς μόλις μὴν παρῆλθεν ἀφ' ὅτου οἱ ἐχθροί, περὶ τὰς 30 περίπου χιλιάδας ὄντες εἰσῆλθον ἐν Πελοποννήσῳ. Ἔχομεν ἐξ αὐτῶν μέχρι τοῦδε καταστρέψει περὶ τὰς ἕξ ἕως ἑπτὰ χιλιάδας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον αὐτῶν τεταπεινωμένον καὶ περιωρισμένον ἐν Κορίνθῳ καὶ τοῖς πέριξ θέσεως ταύτης διατελεῖ ἐν ἀπελπιστικῇ καταστάσει. Δὲν ἔχουσι πλέον ἱππικὸν καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν εἶναι ἄφευκτος. Τοιοῦτον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκστρατείας μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ μὲ τὴν Θείαν βοήθειαν ἐλπίζω νὰ τοὺς καταστρέψωμεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πνεῦμα τοῦ κοινοῦ κατὰ πολὺ ἐβελτιώθη καὶ τοῦτο τὰς καλλιτέρας μᾶς δίδει ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον».

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης ἐμάχετο πρὸς τοὺς Τούρκους πρὸ τοῦ Ναυπλίου καὶ ἀπώθει αὐτοὺς ἀξιοσημειώτους ὑποστάντας ἀπωλείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ὡσὰν ἡ τύχη νὰ ἐπώλει εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν εὔνοιαν αὐτῆς ἀντὶ πολλῶν δακρύων, τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν τῆς νίκης ἐπισυμβὰς ὁ θάνατος τοῦ ταξιάρχου Νικολάου Νικήτα, ἀδελφοῦ τοῦ τόσους Μωαμεθανοὺς ἐξολοθρεύσαντος ἐν τῷ στενῷ Τρητοῦ, δικαίαν εἰς αὐτοὺς παρεῖξεν ἀφορμὴν δακρύων. Παρασυρθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν ὑπὸ τοῦ θυμοειδοῦς ἵππου, ὃν ἵππευε, διετρυπήθη ὑπὸ πλείστων πυροβολισμῶν, τὰ δὲ παλληκάριά του μετ' ἐκτάκτους προσπαθείας κατώρθωσαν νὰ ἀνακτήσωσι τὸν νεκρόν του εἰς ὃν ἀπέδωσαν τὰς ἐπικηδείους τιμὰς ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ πυροβόλου τοῦ μικροῦ φρουρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμελλον ἀκολούθως νὰ τοῦ ἐγείρωσι μνημεῖον.

Αἱ μάχαι ἔπαυσαν τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, ἡ κατὰ τοῦ Μωρέως ἐπιδρομὴ ἐξηγοράσθη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀντὶ πάσης ἀπωλείας δεκάδος χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ Ἄργος καὶ πάντα τὰ λοιπὰ χωρία εἶχον ἐξαφανισθῆ, τούτου δ' ἕνεκα μὴ ὑπάρχοντος κατοικησίμου χώρου ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς χερσονήσου, ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ἕδρα τῆς Κυβερνήσεως μεταφερθῇ εἰς Ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Ἄστρους ἐν Κυνουρίᾳ.

Τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν πάραυτα ἐκ τῆς παραλίας ταύτης καὶ τὴν τρίτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς αἱ πρῶται συζητήσεις τῶν βουλευτῶν ἐλάμβανον χώραν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πορτοκαλεῶν ὀπωροφόρου κήπου, καταστάντος ὁ τόπος τῶν συνεδριάσεων τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος τῶν Ἑλλήνων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὀθωμανικὸς στόλος πρὸ τῶν Πατρῶν.—Συμβουλαὶ τῶν Ἄγγλων εἰς τοὺς Τούρκους.—Ἀτυχήματα τῶν Ἑλλήνων διαβιβαζόμενα παρὰ τῶν ἰδίων εἰς Σοῦλι.—Ἀκροβολισμὸς Κρυονερίου.—Οἱ Σουλιῶται συνθηκολογοῦσι.—Διαδόσεις περὶ ὑποτεθειμένης τινὸς προστασίας τῶν Ἄγγλων ἀναιρεθεῖσαι.—Οἱ Σουλιῶται ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Μηχανορραφίαι τοῦ Ἄγγλου Προξένου ἐν Πρεβέζῃ.—Ἡ εἴδησις τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Δράμαλη εἰς Μωρέαν διαβιβάζεται εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Οἱ πρέσβεις Στρανκφόρ καὶ Λούτσωρ ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προσκληθέντες εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Βερώνης.—Ἐπιδρομὴ Ἑλλήνων φυλακίδων.—Ἡ Πύλη φωτίζεται ὑπὸ τῶν ὑποτεθέντων νικῶν της.—Ἐπίσκοποι ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Χουρσὶτ εἰς τὸν Ὀδυσσέα ἀποπέμπονται.—Διάλυσις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ τῆς Λαρίσσης.—Μάχη τῆς 8ης Σεπτεμβρίου νικη τοῦ Κολοκοτρώνη.—Ἀπληστία Τούρκων στρατηγῶν.—Ὁ Κωπετὰν πασσᾶς ἀποπλέει.—Προπαρασκευαὶ Ἑλλήνων ὅπως τὸν πολεμήσωσι.—Ναυμαχία πρὸ τῆς Ὕδρας.—Ἐπιβλητικὴ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου κατάστασις.—Κατάληψις Αὐστριακοῦ βρικίου.—Ἐπιστολαὶ συλληφθεῖσαι.—Φυγὴ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.—Θύελλα ἣν ὑφίσταται.—Ἀποσύρεται εἰς Σούραν.—Θέσεις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἐν Κρήτῃ.—Τόλμη Κασσιωτῶν.—Ἀναχώρησις τοῦ κ. Βίλωχ ὑπουργοῦ τῆς Α. Μ. διὰ Περσίαν.—Ἀποκεφάλησις Ἰμαὴλ Πασόβεη.—Κάθειρξις Βασιλικῆς.—Μεταφορὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κωνσταντίνου εἰς Ὕδραν.—Τελετή.—Ἐπικήδειος τῶν μαρτύρων τῆς Χίου.

Ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀποτελούμενος εἶχεν φθάσει ἔμπροσθεν τῶν Πατρῶν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐξ 84 πλοίων συγκείμενος.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἀξίωμα τῆς οὐδετερότητος ὅπερ οἱ Ἄγγλοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφήρμοζον εἶχον δώσει οὗτοι εἰς τὸν Τουρκικὸν στόλον κατὰ τὴν ἐκ Ζακύνθου ἔξοδόν των, πληροφορίας, βοηθείας καὶ πρὸ πάντων συμβουλὰς τοιαύτας, ὥστε ἐὰν οἱ Τοῦρκοι ἠκολούθουν ταύτας ἀφεύκτως οἱ Ἕλληνες θὰ κατεστρέφοντο. Πληροφορήσαντες τὸν Τοῦρκον ἀντιναύαρχον περὶ τῆς ἐν Πέτᾳ ἥττης τῶν Ἑλλήνων, τῇ φροντίδι ἑταιρίας χρηματιστῶν ἱδρυθείσης ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις ὅπως ἐφοδιάζῃ τὰ ἰσχυρὰ Τουρκικὰ φρούρια, ἔλαβεν οὗτος ἀρκετὰς ζωοτροφίας διὰ τὴν Κάρυστον τῆς Εὐβοίας στερηθείσης πρὸ μικροῦ ζωοτροφιῶν καὶ ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν νὰ θέσωσι τὸ πᾶν εἰς ἐνέργειαν ὅπως πείσωσι τοὺς Σουλιώτας νὰ συνθηκολογήσωσιν ἀποκαθαίροντες οὕτω τὴν Ἤπειρον ἐκ τοῦ μόνου ἐπαναστατικοῦ κέντρου ὅπερ ἐλυμαίνετο αὐτήν.

Τῷ ὑπέδειξαν τέλος τὴν ἀνάγκην ὅπως ὅσον τάχιστα προσέλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Δράμαλη, ὅστις πρὸ ὀλίγου εἰσήρχετο εἰς Μωρέαν. Μόνη ἡ ἐμφάνισις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄργους θὰ ἤρκει ὅπως καταπτοήσῃ τοὺς Ἕλληνας καταπεπληγμένους ἤδη καὶ ἀναγκάσει αὐτοὺς νὰ διασκορπισθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας. Δὲν εἶχον πλέον στρατεύματα εἰς Θερμοπύλας, πληροφορίαι ἀσφαλεῖς ἀνήγγελλον ὅτι οἱ Τοῦρκοι διέβησαν τὰ στενά, εἰσέβαλον εἰς τὸν Ἰσθμόν, κατέλαβον τὴν Ἀκροκόρινθον χωρὶς οὐδεμίαν ἀντίστασιν νὰ ὑποστῶσι· καὶ ὅτι ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν βαδίζων ἐπροχώρει ὅπως τοὺς ὑποστηρίξῃ. Οὕτως διὰ μικρᾶς τινος προσπαθείας ἐκ μέρους τοῦ Τουρκικοῦ ναυτικοῦ θὰ κατεστρέφετο ἡ λίαν ἐξυμνισθεῖσα αὕτη ἐπανάστασις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἄχρις ὥρας εἶχον πλεῖστας ψευδεῖς ἀποδείξεις ὑπάρξεως.

Ταραχθέντες ἐκ τῶν διηγήσεων περὶ κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου οἱ Σουλιῶται ἐζήτησαν ἄδειαν διαμονῆς διὰ τέσσαρας ἀπεσταλμένους αὐτῶν παρὰ τῷ Ἄγγλῳ προξένῳ τῆς Πρεβέζης ὅπου ἔφθασαν ταὐτοχρόνως σχεδὸν μετὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου προσεγγίσαντος εἰς Ζάκυνθον, καὶ ἐν τῷ λιμένι τῶν Πατρῶν ἤδη ἀγκυροβολήσαντος. Εἶπον εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐν τῷ στόλῳ εὑρίσκονται τεσ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαράκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν ἑτοίμων πρὸς ἀποβίβασιν, ἐμεγαλοποίησαν πᾶν ὅ,τι εἶπον εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Δράμαλη εἰς Μωρέα καὶ τέλος ἐβεβαίουν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν εἶχεν ἀποδεχθῆ τὴν ἀμνηστείαν ἣν ὁ Σουλτάνος εὑρεστήθη νὰ τοῖς ἀπονείμῃ. Μάτην προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ γεγονότα ταῦτα, πᾶν ὅτι τοὺς περιεκύκλου εἶχε ἐνδιαφέρον ὅπως τοὺς ἀπατήσῃ. Τοὺς μετεχειρίζοντο ὄχι ὡς πρεσβευτὰς ἀλλ' ὡς κήρυκας φυλασσομένους κατὰ πᾶν αὐτῶν κίνημα, ὁ δὲ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας βεβαίας εἶχεν ὁδηγίας περὶ τούτου, ἐπιγρύπνει ὅπως μάθωσιν οὗτοι μόνον πᾶν ὅτι οὗτος ἠθέλησε νὰ γνωρίσωσι.

Ὁ Ἕλλην γραμματεύς του περὶ οὗ ἐλάβομεν καὶ τὰς πληροφορίας ταύτας, πλειστάκις ἐπεθύμησε νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἀπεσταλμένους ὅτι ὁ ὀθωμανικὸς ἐκεῖνος στόλος ὁ τοσοῦτον ἐξυμνηθεὶς μόλις 2,000 ἄνδρας ἔφερε, καὶ ὅτι τῦφος καταστρεπτικὸς ἐθέριζε τὰ πληρώματα αὐτῶν. Ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς αὐτούς ἀκόμη ὅτι τὰ Τουρκικὰ πλοῖα προσήγγισαν ἐν Κρυονέρι πηγὴν εὑρισκομένην παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Χαλκίδι καὶ ὅτι οἱ χωρικοὶ τῆς Καλυδῶνος ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἐρεῶν αὐτῶν ἐξολόθρευσαν τούτους· ἀνεξαρτήτως τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ ἣν διεκινδύνευε, ἐφοβεῖτο μήπως οἱ Σουλιῶται χάσωσιν εὐκαιρίαν κατάλληλον πρὸς συνθηκολογίαν. Ἂν καὶ οὗτοι θὰ ἔμενον εὐχαρίστως ἐν ἀφανείᾳ ὅπως ἐξέλθωσιν ἐντίμως οὗτοι καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν ἐκ θέσεως εἰς ἣν εὑρισκόμενοι ἤρξαντο στερούμενοι ζωοτροφιῶν.

Τὴν 9ην Αὐγούστου οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Σουλίου ὑπέγραψαν μεθ' ὧν πληρεξουσίων τοῦ Ὁμὲρ Βριώνη, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγγλοϊονικῆς Κυβερνήσεως συνθήκην ἀφορῶσαν τὴν ἐκκένωσιν τῶν ὀρέων αὐτῶν. Ἀνεφέρετο ἐν αὐτῇ ὅτι θὰ ἐπεβιβάζοντο ἐν τῷ λιμένι τοῦ Γλυκέως, ἢ ἐπὶ ἄλλου τινὸς λιμένος τῆς ἀρεσκείας των ὅπως μεταφερθῶσι διὰ τῶν πλοίων τῆς αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, φέροντες τὰς οἰκογενείας των καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἠδύναντο νὰ ἐπιβιβάσωσιν, εἰς Ἄσσον τῆς Κεφαλληνίας· ὅτι ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος τοῦτο θὰ παρείχοντο εἰς αὐτοὺς οἰκήματα καὶ περι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πτώσεως τυχούσης, θὰ ἠδύναντο, ὅτε θὰ τοῖς ἐφαίνετο κατάλληλον ἐπειδὴ οὐδένα εἶχον δώσει λόγον οὔτε ὑπὸ ὅρκου τινὸς ὑποχρεοῦντο, λαμβάνοντες τὰ ὅπλα νὰ πολεμήσωσιν ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ καὶ εὐθύνῃ, εἴτε κατὰ ξηρὰν εἴτε κατὰ θάλασσαν κατὰ τῶν κοινῶν ἐχθρῶν των. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους σενήνεσαν οἱ Σουλιῶται νὰ ἐγκαταλείψωσι καὶ ἐκ δευτέρου τὴν δυστυχῆ αὐτῶν πατρίδα, ἡ δὲ ὑποστήριξις ἣν παρέσχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἄγγλοι παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρου διαδόσεις τὰς ὁποίας δὲν εἶναι ἀδιάφορον νὰ ἀναφέρῃ τις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων, μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν καὶ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη παρετηρήθη ὅτι μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ στρατηγοῦ Φρειδερίκου Ἄδμανς εἰς Ζάκυνθον, εἶχεν ἀποσταλῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀμέσως ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ναυπάκτου Ἄγγλος τις Μπάνης ὀνόματι, τάχιστα ἐπανελθὼν καὶ δώσας ἀφορμὴν νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἐπέμφθη ἐκεῖ ὅπως λάβῃ γνῶσιν τῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι διατρεχόντων.

Αἱ ὑπόνοιαι αὗται αἱ διεγερθεῖσαι ἐκ τῆς μυστηριώδους ἐκδρομῆς ταύτης ἔλαβον περισσοτέραν βασιμότητα ὅτε εἶδον σχεδὸν ταὐτοχρόνως φθάνοντα ἐν Ζακύνθῳ Ἕλληνα ἐπίσκοπον ὑπὸ τὴν πρόχασιν τοῦ νὰ παρακαλέσῃ τοὺς Ἄγγλους πράκτορας ὅπως ἐπέμβωσι καὶ ἀπαιτήσωσι παρὰ τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ τὰ ἀργυρᾶ σκεύη μοναστηρίου ληστευθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. Διισχυρίσθησαν ὅτι διεπεραιώθη ἡ σύμβασις ἐκείνη ἥτις διὰ λόγων μόνον ἐκανονίσθη μεταξὺ ἑνὸς Πρωτόπαπα ἀφωσιωμένου εἰς τὴν Βρεττανικὴν ἀστυνομίαν ὅστ.ς εἶχεν ἔλθῃ ὅπως προτείνῃ ἐν ὀνόματι τῶν προδιδόντων τὴν πατρίδα, ὅπως τεθῇ ὁ Μωρέας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐπεβεβαιώθη ἔτι μᾶλλον ὅτε ἡμέρας τινὰς ἀκολούθως ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Ζαφειροπούλου, Γ. Πονηροπούλου μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Γερουσίας σωθέντων ἐν Ζακύνθῳ μετά τινος ὁμάδος ρητόρων τῆς Ἑταιρίας ἐν στιγμῇ καθ' οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἐπιδράμει ἐν Ἀργολίδι, ὁ Πρωτόπαπας ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὡς εἶχον εἰσέλθῃ ἐν τῷ λιμοκαρθατηρίῳ, καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι οὗτοι εὑρίσκονυο ἐν ἀλληλογραφίᾳ μετὰ τοῦ δόκτωρος Στεφάνου ὅστις εἶχεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐνεργήσῃ διαπραγματεύσεις τοῦ Χαρεμίου τοῦ Χουρσὶτ· αἱ συνεντεύξεις αὗται ἀνακοινωθεῖσαι εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Ἄστρους συνέτεινον ὅπως ὁ Κολοκοτρώνης περιβληθῇ ἐξουσίαν οἱονεὶ δικτατορικήν.

Οἱ Σουλιῶται, ἐπιτυχόντες προθεσμίαν ἓξ ἑβδομάδων πρὸς ἐκκένωσιν τῶν ὀρέων των, συνήθροισαν τοὺς διεσκορπισμένους πληθυσμοὺς αὐτῶν, ἐξ ὧν ἠρίθμησαν 322 ἄνδρας τὸ πλεῖστον κατοίκους τῆς Λάκας, χώρας κειμένης πρὸς Α. τοῦ Σουλίου, καὶ περὶ τὰς 900 γυναῖκας καὶ παιδία, τῶν λοιπῶν παλληκαριῶν τῶν δυναμένων νὰ ὑποστῶσι τοὺς κόπους ἀκροβολιστικοῦ πολέμου διασκορπισθέντων εἰς τὰ ὄρη πρὸ τοῦ ἡ συνθήκη ὑπογραφῇ. Εἰς φανάριον συναθροισθέντα τὰ λείψανα ταῦτα τῶν κατοίκων τοῦ Σουλίου ἀποφέροντα τὰ ἱερὰ καὶ τὰς σημαίας αὐτῶν δάφνῃ περιεστεμμένας, κατῆλθον τὴν 15ην Σεπτεμβρίου μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ἀποσκευῶν αὐτῶν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Γλυκέως ἔνθα εὑρίσκοντο 5 Ἀγγλικὰ μεταγωγικὰ πλοῖα ἐφ' ὧν καὶ ἐπέβησαν· καὶ τὴν 16ην ἀνήχθησαν ταῦτα εἰς τὸ πέλαγος περιφρουρούμενα ὑπὸ 2 βρικίων πολεμικῶν, ἅτινα συνώδευσαν αὐτοὺς μέχρι τῆς Ἄσσου τῆς Κεφαλληνίας εἰς ἣν ἀπεβιβάσθησαν τὴν 18ην τοῦ ἰδίου μηνός. Ἱκανοποιηθεὶς ἐκ τῆς ἀποσπάσεως ταύτης τοῦ Σουλίου ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ διευθυντὴς τῶν συνομοσιῶν τῆς Ἀγγλικῆς Ἀστυνομίας ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ ὅπως συμφιλιώσῃ τὸν Χουρσὶτ μετὰ τῶν ἀντιστρατήγων του εἰς διάστασιν εὑρεθέντων.

Προὐτίθετο μάλιστα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς φιλανθρώπου ταύτης προθέσεώς του νὰ μεταβῇ εἰς Λάρισσαν, ἂν δὲν παρεκαλεῖτο ὅπως παραμείνῃ ἐν Πρεβέζῃ διευθύνων τὰ σχέδια ἅπερ συνέλαβε πρὸς ἐξόντωσιν τῶν Χριστιανῶν καὶ ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν ὀλετήρων αὐτῆς.

Ὁ γηραιὸς Σερασκέρης ἐπαναπαυόμενος ἐπὶ τῶν θριάμβων οὓς ἤρατο ἐπὶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ μὴ ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ τίτλου τοῦ ἀποδοθέντος εἰς αὐτὸν παρά τινος αὐστριακοῦ κατασκόπου, ἐπρό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χειτο νὰ ὑποστῇ τὴν τύχην τοῦ Ἀλῆ ὃν τόσον ἐφθόνησεν, οὐχὶ ὅμως φήμης παρομοίας πρὸς τὴν πτῶσιν ἐκείνου.

Κατὰ τύχην πληροφορηθεὶς περὶ τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν τοῦ Δράμαλη, καθ' ὅτι οἱ ταχυδρόμοι αὐτοῦ τακτικῶς συνελαμβάνοντο, ἔσπευσε νὰ ἀποδώσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὑψηλὴν σύνεσίν του ἓν τινι πομπώδει ἐκθέσει ἣν πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπηύθυνεν ὅπως γίνῃ γνωστὸν εἰς αὐτοὺς ὅτι οἱ «γκιαούρηδες τοῦ Μωρέα »ἐν στόματι μαχαίρας καὶ ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀνεκτήθη χάρις εἰς »τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ σπάθην, ἣν εἶχε παραδώσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ »ἀντιστρατήγου του Δράμαλη, τοῦ πλέον διακεκριμένου μεταξὺ τῶν »δούλων τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Σουλτάνου.» Ἅμα τῇ εἰδήσει ταύτῃ μεγάλη χαρὰ διεδόθη εἰς τὸ Σεράγιον καὶ ἐν τῇ Πύλῃ ἔσπευσε νὰ διαδώσῃ τὴν εἴδησιν ταύτην ἀποστέλλουσα ταχυδρόμους ἀνὰ ἅπασαν τὴν Αὐτοκρατορίαν γνωστὸν καθιστῶντας ὅτι «ἡ ἐπανά»στασις τῆς χώρας τοῦ Ρουμελὶ ἐσβέσθη ἐν τῷ αἵματι τῶν αὐτουργῶν »αὐτῆς.»

Ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Στράρωφ ὅστις παρομοίας εἶχε εἰδήσεις προσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου ὅπως συγχαρῇ τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ. Ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ὠφελούμενος νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς εἰρηνικὰ αἰσθήματα, πλὴν μάτην ἐπειράθη καὶ τὴν ὀγδόην Σεπτεμβρίου ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὅπως διὰ Βάρνας καὶ Βιέννης φθάσῃ εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βερώνης, ὑποσχόμενος εἰς τὴν Πύλην ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῇ Ρωσσίᾳ εἰρηνικὸν συμβιβασμόν.

Ἐν τούτοις πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ἦναι κομιστὴς φιλικῶν λόγων ἐκ μέρους κυβερνήσεως ὑπέρποτε καταστάσης ἀγερώχου καὶ ἐπιβλητικῆς πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς πρεσβείας.

Κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ συνδιασκέψεις μετὰ τῆς Πύλης, ὁ Ρεὶς Ἐφένδης καὶ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου Χαλὲτ Ἐφένδης ἀπήντησαν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Λόρδου Στράφωρ ὅπως ἐκκενώσωσι τὰς πέραν τοῦ Δουνάβεως ἐπαρχίας ἀπαιτοῦντες νὰ κηρυχθῇ ἐπισήμως εἰς τὴν Ρωσσίαν ὁ διορισμὸς τῶν Γοσποδάρων· νὰ ἐπα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νιδρυθῇ τὸ ἐμπόριον τῆς Μαύρης θαλάσσης ν' ἀποσταλῇ πληρεξούσιος εἰς Βερώνην ὅπως συνδιασκεφθῇ μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ ἔπαυε πᾶσα αἱματοχυσία καὶ ὅτι «ὁ Σουλτάνος οὐδέποτε θὰ προέβαινε πρῶτος εἰς προτάσεις ἀπέναντι τοῦ Μοσχοβίτου». Ἐκτὸς τούτων ἐπέμεινε ἀποδίδων εἰς αὐτὸν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν πόλεμον τῶν Περσῶν. Διακηρύττων ὅτι ἡ Πύλη θὰ ἀνεφέρετο εἰς ὅσα ἐν ταῖς διακοινώσεσιν αὐτῇ ἀνεγράφοντο. Ἀπήτει ἑπομένως «ὅπως ἡ Ρωσσία τῷ ἀποδώσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ Φάσεως κείμενα φρούρια »ἄτινα αὕτη ἐκράτει παρὰ τὰς συνθήκας καὶ ὅτι τότε μόνον θὰ »ἐπετρέπετο εἰς τὴν δύναμιν ταύτην νὰ συνδέσῃ σχέσεις διπλωμα»τικὰς μετὰ τῆς Πύλης στέλλουσα πληρεξούσιον ἐν Κωνσταντινου»πόλει· ὅτι ἄλλως τε ἡ Πύλη μὴ ἔχουσα οὐδὲν εἶδος ἱκανοποιή»σεως νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως οὐδεμίαν »εἶχεν ἀφορμὴν νὰ ὠθήσῃ ἐπὶ πλέον τὰς διαπραγματεύσεις».

Ὁ ἀντιπρέσβυς τοῦ Πάπα Λούτσωφ ἔλαβεν ἡμέρας τινὰς ὕστερον τὴν πρὸς τὴν Βερώνην ἄγουσαν, ἀλλ' ἤδη ἡ Πύλη μετὰ τὴν πάνδημον ἀνακοίνωσιν «τῶν μεγίστων αὐτῆς νικῶν,» ἤρξατο συλλαμβάνουσα ὑπονοίας περὶ τῆς αὐθεντικότητος αὐτῶν. Φιρμάνιόν τ' σχετικὸν πρὸς κανονισμοὺς ἀφορῶντας τὴν πολυτέλειαν, ἐπιβαλὸν εἰς τοὺς ἰδιώτας νὰ ἀφαιρέσωσι τὸν ἐπὶ τὸν ἐνδυμάτων αὐτῶν χρυσὸν ἢ ἄργυρον καὶ νὰ μετατρέψωσιν αὐτὸν ὡς καὶ πᾶν ἄλλο πολύτιμον σκεῦος εἰς νόμισμα ἡ διήγησις τῆς κρεουργήσεως καραβανίου ἐξ 7000 περιηγητῶν εἰς Μέκκαν ἀπερχομένων διαπραχθείσης ὑπὸ τῆς φυλῆς τῶν Βαχαβίς, ἐτάρασσε τοὺς Γενιτσάρους, οἵτινες δὲν ἔβλεπον φθανούσας μήτε κεφαλὰς μήτε λάφυρα ἐκ Πελοποννήσου, διεφειλονίκουν δὲ ἤδη τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Δράμαλη. Ἔτι μᾶλλον ἐταράχθησαν ὅτε ἤκουσαν διηγούμενον παρά τινων ναυκλήρων ἐρχομένων ἐκ τοῦ Ἀρχιπελάγους ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοὺς ὁποίους ἐνόμισαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐξαφανισθέντας εἶχον ἀναφανῇ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Αὐγούστου παρὰ τὰς Κλαζομενὰς ἀποβιβασθέντες αὐτόθι καὶ ἁρπάσαντες τὰ κτήνη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὰ σιτηρὰ τῶν Τουρκικῶν Τσιφλικίων καὶ εἰς ἔπακρον τῆς αὐθαδείας, ἐναυμάχησαν πρὸς τρία καταδρομικὰ ἅτινα ὁ πασσᾶς τῆς Σμύρνης ἔστειλεν πρὸς καταδίωξίν των.

Τέλος μεγίστη ὀργὴ κατέλαβε τοὺς πάντας καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ σεραγίῳ μαθόντες ὅτι τετρακόσιαι οἰκογένειαι Μωαμεθανικαὶ ἐκ Μωρέως, πιστεύσασαι εἰς τὴν νίκην τοῦ Σουλτάνου ἦν αὐτὸς οὗτος ἐδημοσίευσε, καὶ ἐπιβιβασθεῖσαι ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των εἶχον συναντηθῇ πρὸς τοὺς πειρατὰς τῶν Ψαρῶν οἵτινες κατεύθησαν ἢ κατέλαβον τὸ πλεῖστον τῶν πλοίων ἐφ' ὧν ἐπέβαινον. Πάραυτα ἀπέστειλαν πλείστους Καπιτζοὶ-πασίδες εἰς Λάρισσαν διατάξαντες τὸν Χουρσὶτ ὅπως τοὺς ἀποστείλῃ θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος προπορευόμενος.

Οἱ πρῶτοι ὑπάλληλοι τῆς Πύλης οἱ οὕτως airato ἀποσταλέντες φθάσαντες ἐν τῷ στρατηγείῳ τοῦ Σερασκέρη τὴν δεκάτην πέμπτην Αὐγούστου εὗρον αὐτὸν ἀπησχολημένον ἐν τῇ διαπραγματεύσει ἣν ἐπεχείρει μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν κυρίων ἐκ νέου καταστάντων τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν. Εἶχεν ἀποστείλει πρὸς αὐτοὺς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Λαρίσσης καὶ πλείστους ἱεράρχας τῆς Μαγνησίας οἵτινες εἶχον διαταγὴν νὰ «παροτρύνωσι τὸν Ὀδυσσέα εἰς ὑποταγὴν ζητοῦντες ἐλευθέραν δίοδον ὅπως κατέλθῃ εἰς Μωρέαν». Εἶχον δὲ ταὐτοχρόνως σκοπὸν νὰ ἐργασθῶσιν ὅπως ἐπαναφέρωσιν τοὺς χριστιανοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρούτσου Ὀδυσσεύς, ὁ Πανουργιὰς καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ὑπεδέχθησαν τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Χουρσὶτ κάμπτοντες γόνυ πρὸ τῆς ἀγνότητος τοῦ χαρακτῆρός των ἀλλ' ὅτε τοὺς ἤκουσαν ἀπολογουμένους ὑπὲρ τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς προστασίας ἣν παρεῖχεν οὗτος εἰς τὰ χριστιανικὰ ἱερά, ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκτινος ακκιδίου ἐπὶ τοῦ στήθους του κειμένου σύρας τεμάχιον χονδροειδοῦς ὑφάσματος παρουσίασε τοῦτο εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ἂν ἐγνώριζον τίνος ἁγίου λείψανον ἦτο.—Ἀπήντησαν ὅτι δὲν τὸ ἐγνώριζον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τὸ ἱερὸν οὗτοι λείψανον τὸ ἀποτελοῦν τὴν δύναμιν τῶν γεν-»ναίων μας πολεμιστῶν, ἐπανέλαβεν ὁ Ὀδυσσεύς, εἶναι τεμάχιον ἐκ »τοῦ σαβάνου τοῦ μάρτυρος Πατριάρχου μας Γρηγορίου. Ἰδοὺ ἡ »ἀπάντησις ἡμῶν εἰς τὰ ἐγκώμια ἅτινα ἐτονίσατε ὑπὲρ τῶν ἡμίων »σίτινες τὸν ἀπηγχόνισαν...» Ἀκολούθως ἐπαναλαμβάνων μετὰ γλυ-κύτητος τὸν λόγον προσεκάλεσε τοὺς Ἱεράρχας νὰ μείνωσιν ὑπὸ τὰς σημαίας του καὶ τούτων εὐπροσώπως ἀρνηθέντων ἀπέλυσεν αὐ-τοὺς παρακαλῶν ὅπως μὴ προβῶσι πλέον παρ' αὐτῷ καὶ τοῖς συνα-δέλφοις του εἰς ἀνωφελῆ διαβήματα.

Τὰ πράγματα εἰς τοιαύτην εὑρίσκοντο θέσιν, ὁ δὲ Χουρσὶτ εἶχε διατάξει τὴν φυλάκισιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν Ἱεραρ-χῶν τῶν ἀποτυχόντων ἐν τῇ ἐπιχειρηθείσῃ διαπραγματεύσει, ὅτε ἕτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Σουλτάνου ἐνεφανίσθησαν παρ' αὐτῷ ὅπως τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἐκστρατεύσῃ. Ἀπεφάσισε τοῦτο καὶ εἶχε ἀναγ-γείλῃ ἤδη ὅτι ἕκαστος ἔπρεπε νὰ ἑτοιμασθῇ πρὸς πορείαν ἐν δια-στήματι τριῶν ὡρῶν ὁπότε ἐγένοντο γνωστὰ τὰ ἀτυχήματα τοῦ Δράμαλη ἐν τῇ Ἀργολίδι.

Μία καὶ μόνη κραυγὴ ἠκούετο ἔκτοτε ἐν τῷ στρατῷ «θέλουσι »νὰ μᾶς ὁδηγήσωσιν εἰς τὸ σφαγεῖον! ἂς ἀφήσωσι τοὺς ραγιάδας »(Ἕλληνας) ἡσύχους! Εἶναι τὰ ὄργανα τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Ἀλ-»λάχ, ὅστις ὑπεκίνησεν αὐτοὺς ὅπως τιμωρήσῃ ἡμᾶς διὰ τὴν ἀφρο-»σύνην τοῦ Χαλὲτ ἐφέντη καὶ τοῦ Γίοῦ τοῦ δούλου (τοῦ Σουλτάνου) »ὅντινα παρασύρει ἐν τῇ ἀβύσσῳ». Οἱ γενίτσαροι τῆς Λαρίσσης οἱ οὕτω καταβοῶντες, μετεκόμισαν τὰς χύτρας τῶν λόχων των εἰς τοὺς στρατῶνας δηλώσαντες ὅτι δὲν θὰ ἀνεχώρουν. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ στρατοῦ ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα αὐτῶν, καὶ δύο ἡμέρας κα-τόπιν τῆς στάσεως ταύτης, οἱ Καπουτζοὶ πασσίδες ἀνεχώρησαν ὅπως ἀναγγείλωσι τῇ Πύλῃ ὅτι ὁ Σερασκέρης Χουρσὶτ μὴ ἔχων παρ' αὐτῷ ἢ μὴ τὴν σωματοφυλακὴν ἠδυνάτει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν, καὶ ὅτι πιθανῶς δὲν θὰ ἠδύνατο κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ νὰ διέλθῃ.

Οἱ καπουτζοὶ πασσίδες ἀνεχώρησαν φέροντες τὰς λυπηρὰς ταύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τας λεπτομερείας ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον ὅτι πέραν τῆς τριπλῆς ἀλύσεως τῶν ὀρέων ὧν τὰ ὄπισθεν μέρη πεπληρωμένα ἐπαναστατῶν τοὺς ἐχώριζον ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ὁ Δράμαλης νικηθεὶς ἐν τελευταίᾳ τινὶ μάχῃ λαβούσῃ χώραν τὴν 18ην Σεπτεμβρίου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ τῆς Νεμέας εἶχε χάσει τὴν ἐφεδρείαν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ οὗτινος τὰ λείψανα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπώλλυντο ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν ἀσθενειῶν.

Μόλις εἶχεν ὀπισθοχωρήσει πρὸς τὴν Κόρινθον μετὰ τὴν τελευταίαν ἀποτυχίαν ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ παρακαλῶν εἰς μὲν τὸν Καπετὰν πασσᾶ ὅπως τὸν ἀπαλλάξῃ μέρους τῶν στρατευμάτων του, εἰς δὲ τὸν Γιουσοὺφ Πασσᾶ τῆς Ναυπάκτου ὅπως τοῦ ἀποστείλῃ ζωοτροφίας. Οἱ δύο οὗτοι ἀρχηγοὶ ἀντὶ ν' ἀποκριθῶσιν εἰς τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις αὐτοῦ εἶχον ἀπαγορεύσει καὶ τὴν ἀκτοπλοΐαν τοῦ κόλπου. Εἰδοποιηθεὶς οὕτω τὸ μονοπώλιον τῶν προμηθειῶν τῆς τροφοδοσίας ὁ Γιουσοὺφ ἐξήγαγεν ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Κράτους τὰ δίπυρα ἄτινα ὤφειλε νὰ διανείμῃ δωρεὰν εἰς τὸν στρατόν, ὅπως πωλήσῃ ταῦτα εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐκ πείνης στρατιώτας ἐν τῇ ὑπερόγκῳ τιμῇ τῶν 5 φράγκων κατ' ὀκὰν βάρους 44 οὐγγιῶν. Ὁ Καπετὰν Πασσᾶς ἐμποδίζων τοὺς ἰδιώτας κερδοσκόπους τῶν Ἰονίων νήσων ἀπὸ τοῦ νὰ μεταφέρωσί τι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων πλησίον τῆς Κορίνθου ἠγόραζεν εἰς χαμηλὰς τιμὰς τὰ φορτία αὐτῶν ὅπως κερδοσκοπήσῃ. Τέλος ὁ Δράμαλης καταναοῦν ὅτι πρέπει νὰ ὠφεληθῇ τις ἐκ πάντων εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τῶν χρηματιστῶν· καὶ τότε ἔβλεπέ τις τρεῖς ἀρχηγοὺς ἀντὶ νὰ βοηθῶσιν ὡς ὤφειλον τοὺς στρατιώτας των, νὰ ἐξαναγκάζωσιν αὐτούς, ὅπως προμηθευθῶσι τὸν ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ὕπαρξίν των, νὰ προδαίνωσιν εἰς τὴν πώλησιν αὐτῶν τῶν ὅπλων των. Ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Λαρίσσης νὰ προσέλθωσι καὶ ἀγοράσωσι τὰ ὅπλα καὶ τὰς σπάθας καὶ τὰ πιστόλια τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σουλτάνου, ἅτινα ἐξεποίουν οὗτοι ὅπως προμηθευθῶσι τὰ μέσα τῆς παρατάσεως τῶν παθημάτων των· διότι ἡ ζωὴ τὴν ὁποίαν διῆγον εἰς χώραν πλήρη μιασμάτων μακρὰ ἀγωνία ἦτο δι' αὐτούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρέπει τις νὰ ὑπῆρξέ τις μάρτυς τοιαύτης λῃστείας ὅπως δώσῃ πίστιν εἰς τὴν διήγησιν αὐτῆς. Καὶ ὅπερ θὰ ἐφαίνετο ἀναμφιβόλως ὀλιγώτερον πιστευτὸν εἶναι ὅτι ἐν ᾧ ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς ξένους νὰ πωλῶσι τὰ τρόφιμα εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς καὶ ὁ ναύαρχος Μεχμέτ, ἐλεύθερον ἄφινον τὸ στάδιον εἰς τοὺς Ἰονίους ὅπως συναλλάσσονται μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν οἵτινες κατεῖχεν τὴν Ἀκράταν, τὸ Ξυλόκαστρον καὶ τὴν Συκιῶνα. Ἤρκει πρὸς τοῦτο νὰ λάβῃ τις ἐκ τῆς χειρὸς Γιουσοὺφ ἄδειαν διαμονῆς, καί τινα σημαι ὀφόρον, ὅντινα ἐπλήρωνον καὶ περὶ οὗ ἦσαν ὑπεύθυνοι, ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὰς θέσεις τὰς ὁποίας ἀνεφεραμεν. Ἐκεῖ ἐφόρτωνον σταφίδας Κορινθιακὰς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες ἀντήλλασσον μὲ δίπυρα, ἅττινα οἱ Τοῦρκοι στρατηγοὶ ἠρνοῦντο εἰς τοὺς στρατιώτας των, μὲ πυρίτιδα, μὲ σφαίρας καὶ μὲ ὅπλα, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἐπηύξησε διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὰ μέσα δι' ὧν κατώρθωσε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐκστατείαν του. Τῇ ἀληθείᾳ ἔπρεπε νὰ πληρώνωσιν εἰς τὸν Γιουσοὺφ πασσᾶν 50 τάλληρα (τριακόσια ἑξήκοντα πέντε φράγκα) δι' ἑκάστην χιλιάδα ξηρᾶς σταφίδος ἣν ἐξήγαγον, ἀλλὰ τὰ κέρδη ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε τὸ ἀνήκουστον τοῦτο ἐμπόριον στρατηγοῦ καταστραφέντος τὰ ἴδια αὐτοῦ στρατεύματα διὰ τῆς πρὸς τὸν ἐχθρὸν εὐνοίας τότε μόνον ἔληξεν ὅταν οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον πλέον προϊόντα πρὸς πώλησιν.

Τότε οἱ Ὀσμανλίδες ὑπὸ τῆς ἀθλιότητος ἐξοντούμενοι ἠναγκάσθησαν ἀφοῦ ἔφαγον καὶ τοὺς ἵππους των νὰ ἐγκλεισθῶσί μετὰ τοῦ Δράμαλη ἐν τῷ Ἀκροκορίνθῳ ὅπου ἐσκέφθησαν τέμος νὰ ἐφοδιάσωσιν ἑαυτοὺς μεθ' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων εἰς πολιορκείαν, ἀφοῦ ὅμως περιορίσθησαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν οὐδεγίαν παρεχόντων πλέον ἐλπίδα χρηματολογίας.

Ἡ παρατήρησις ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχεν πλέον μέσον καταπιέσεως καὶ πλουτισμοῦ, καὶ ὁ λοιμὸς ὁ ἐκδηλωθεὶς εἴς τινα τῶν πλοίων αὐτοῦ, ἐννθύμισαν εἰς τὸν Καπετὰν πασσᾶ ὅτι καιρός ἦτο νὰ ρίψῃ τροφάς τινας εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου πρὸ τοῦ εἰσέλθῃ ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κωνσταντινουπόλει καὶ πρὸς τοῦτο ἀνήχθη ἐκ Πατρῶν τὴν 8ην Σεπτεμβρίου.

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἦσαν, καθὼς ἔλεγον, ὡς ἐκ τοῦ φόβου ὃν ἐνέπνεε τὸ ναυτικὸν τοῦ Σουλτάνου, ἐγκεκλεισμένα ἐντὸς τῶν λιμένων αὐτῶν. Εἶχον μεταφέρει τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου τῶν Σπετσῶν εἰς Ὕδραν, ἀφινοντες τοὺς καταλλήλους μόνον σκοπιωροὺς ὅπως ἀναγγέλωσι τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ὀθωμανὸς ναύαρχος ἔπλεεν ἔχων τὴν πεποίθησιν ταύτην, ὅτε τοῦ στόλου αὐτοῦ φθάσαντος πρὸ τῆν Κυθήρων, μέρους πάντοτε τρικυμιώδους, ὑπὸ τοιαύτης προσεβλήθη θυέλλης. ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ πρὸς τὴν τὴν Κρήτην, ἀγκυροβολήσας ἐν τῷ ὅρμῳ τῆς Σούδας.

Οἱ Ὑδραῖοι οἵτινες ἐγνώριζον τὸ σχέδιον τῶν Τούρκων, ἐνισχυθέντες ἐκ τῶν ναυτικῶν μοιρῶν τῶν Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν, ἐποίουν νὰς ἀναγκαιούσας προπαρασκευὰς ὅπως ἐμποδίσωσι τοὺς βαρβάρους νὰ πρρσεγγίσωσιν εἰς Ναύπλιον ὅτε εἶδον φαινομένην γαλλικὴν φρεγάταν. Ἀναχωρήσασα ἐκ Σμύρνης τὴν τρίτην Σεπτεμβρίου εἰσήρχετο τὴν δωδεκάτην ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄργους, ἀκολουθουμένη ὑπό τινος ὁλκάδος καὶ ὑπὸ μιᾶς γολέττας, ἐν στιγμῇ καθ' ἣν τριάκοντα καὶ πέντε βρίκια ἑλληνικὰ ἡτοιμάζοντο πρὸς ἀπόπλουν ἐνῷ ἕτερα 30 ἐν Σπέτσαις ἠγκυροβολημένα, ἦσαν ἕτοιμα ὅπως ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Ὁ Ἕλλην Ναύαρχος, πεμψας πάραυτα τὸν πλοίαρχον Σαχίνην ὅπως συγχαρῇ τόν Γάλλον κυβερνήτην καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν ὅπως μὴ συγκοινωνήσῃ μετὰ τοῦ Ναυπλίου, ρητὴν ἐδέχθη περὶ τούτου ἄρνησιν μετὰ τῆς δηλώσεως ὅτι ἤρχετο νὰ λάβῃ τὰς 30 χιλ. γροσίων (περὶ τὰς 25 χιλιάδας περίπου φράγκων) τὰς ἀναγνωρισθείσας δι' ὁμολόγου, ἀπαιτητοῦ μόλις κατὰ τὸ τέλος Ὀκτωβρίου.

Οὕτως ἀνεγεννᾶτο ἐκ νέου ἡ ἐπαίσχυντος ἐκείνη ὑπόθεσι τοῦ λαθρεμπορίου μᾶλλον ἀξία κολασμοῦ ἢ προστασίας. Οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῆς τοιαύτης ἐκτελέσεως τοῦ συμβολαίου αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ σέβας ὅπερ ἔφερον πρὸς κυρίαρχον δύναμιν, ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας ἐξεφράζετο ἡ βούλησις αὕτη, ἔπεισεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοὺς ὅπων ἀναιρέσωσι νόμιμον ὀφειλέτην των καὶ πληρώσωσι τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν ἐντὸς προθεσμίας ἡμερῶν ἕξ.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος Κανακάρης, ὁ Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ Καρακατσάνης ἐγγυηθέντες περὶ τῆς πληρωμῆς ταύτης, ἀπεστάλησαν εἰς Τρίπολιν ὅπως προμηθευθῶσι 25 χιλιάδας Τουρκικῶν γροσίων, ὁ δὲ ὑπουργὸς Θεόδωρος Νεγρης μετέβη εἰς Ὕδραν ὅπως συμπληρώσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀπαιτουμένης ἀποζημιώσεως. Τοιαύτην ταπείνωσιν ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες εἰς ἣν καὶ ὁ μᾶλλον ἀναίσθητως θὰ συνεκινεῖτο ἐὰν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὴν σκληρότητα τῶν προσταγῶν τῶν δοθεισῶν εἰς ἀνθρώπους φιλοτίμους, καὶ τὰς τόσον δικαίας ὅσον καὶ πλήρεις σεβασμοῦ ἀπαντήσεις αὐτῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις διέκρινέ τις τὸν φόβον μὴ φανῶσιν ἀχάριστοι πρὸς μονάρχην οὗτινος τὸ ὄνομα. ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μετὰ σεβασμοῦ θὰ ἀναφέρωσιν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Τῆς συμφωνίας ταύτης γενομένης, ἡ ξένη φρεγάτα ἐκπλεῦσα τὴν 18 Μ. Μ., συνήντησεν ἐν τῷ στενῷ τῷ πρρς νότον τῆς Ὕδρας τὴν Ἑλληνικὴν μοῖραν, διοικουμένην ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, Βώκου καὶ πρὸς συνάντησιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου διευθυνομένην.

Ἡ ἡμέρα τῆς 19ης διῆλθε γυμναζομένων τῶν Ἑλλήνων εἰς διαφόρους ἐξελιγμούς, ἐπί τοσοῦτον χρόνον κατεφρονημένοι δὲν ἐφοβοῦντο πλέον ν' ἀντιπαραταχθῶσι πρὸ τοῦ ἐχθροῦ ἱκανοῦ νὰ κατασυντρίψῃ αὐτοὺς δι' ἑνὸς καὶ μόνου πολεμικοῦ δικρότου του· τόσον ἦσαν πεπεισμένοι ὅτ ὁ Θεὸς ἐπροστάτευεν τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ σύμμαχος γενόμενος τῶν τέκνων αὐτοῦ. Τὴν 30ὴν ὁ τουρκικὸς στόλος ἐφάνη ὡς μέλλων νὰ κεραυνοβολήσῃ πᾶν ὅ,τι πρὸ αὐτοῦ θὰ ἀνθίστατο.

Ἐκ τῶν κινήσεων αὐτοῦ διέκρινον ὅτι ἐσκόπευε νὰ πλησιάσῃ εἰς Ναύπλιον διὰ τοῦ πορθμοῦ τῶν Σπετσῶν. Οἱ ἐπαναστάται εἶχον ἀφήσει πρὸς φύλαξιν τῆς νήσου ταύτης σῶμα στρατοῦ ἐπαρκὲς ὅπως ἀντικρούσῃ ἀποβίγασιν, ἐνῷ 12,000 χωρικῶν ἐκ τῶν ὀρέων κατελθόντες· κατεῖχον τοὺς ὅρμους καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς παραλίας τοῦ Μω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρέως. Πέριξ ὅθεν τοῦ κόλπου τοῦ Ἄργους τὰ πάντα ἀνήγγειλον γενικὴν καὶ κρίσιμον μάχην.

Οἱ Ἕλληνες ἐμπνευσθέντες ὑπὸ τῆς μεγαλοψυΐας ἐκείνης ἥτις ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα τὸ μέσον τῆς κατανικήσεως τοῦ Ξέρξου ἐν Σαλαμῖνι, καταλαβόντες καὶ ἐν τῇ περιστάσει τὸ στενὸν τὸ κείμενον ἀπέναντι τῆς πόλεως τῶν Σπετσῶν καὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Πελοποννήσου ἔφ' ὃ ἤκμαζεν ἡ Ἑρμιόνη, ἔλαβον θέσιν ἐν αὐτῷ διὰ 18 βρικίων καὶ 8 πυρπολικῶν ἄτινα κλιμακοειδῶς εἰς τρεῖς γραμμὰς οὕτως ὥστε μόνον ἓξ πλοῖα ἠδύναντο κατὰ μέτωπον νὰ ναυμαχήσωσιν. Ἀποκαθιστῶντες οὕτω τὴν ἀριθμητικὴν ἰσότητα, ἂν καὶ κατώτεροι καὶ κατὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τῶν πλοίων, διὰ τῶν πυρπολικῶν, ἅτινα οἱ Τοῦρκοι ἐφοβοῦντο συνεψήφιζον ἅπαντα τὰ πλεονεκτήματα τούτων οὕτως ὥστε ἀνικήτου ἐνόμισαν ἑαυτοὺς διὰ τοῦ ἴσου τοῦ τριπλοῦ φραγμοῦ πυρῶν ἅτινα ἀντέτασσον εἰς ἐχθρὸν ἀρκετὰ ἀνόητον ὅπως εἰσέλθῃ ἐν τῷ κόλπῳ διὰ τοιούτου στενοῦ περάσματος.

Ὁ ναύαρχος τῶν Ἑλλήνων διὰ σημείου εἰδοποίησε, πάραυτα τὰ ὑπόλοιπα πλοῖα τῆς μοίρας ὅπως κυβερνηθῶσιν οὕτως ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ ἱστιοδρομήσωσιν ἐπωφελούμενοι τοῦ ἀνέμου τῶν νήσων, κατὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς τῶν ἐχθρῶν. Τὸ πυροβόλον ἠκούσθη καὶ ἡ μάχη ἤρξατο κατὰ τμήματα. ταὐτοχρόνως πυρπολικὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐξακοντισθέν, προσέβαλε Τουρκικὴν φρεγάταν παρὰ τὴν πρύμναν. Ἤρξατο καιομένη, πεντηκοντὰς δὲ ναυτῶν ριφθεῖσα ἐπὶ τοῦ ἐφολκίου τούτου κατώρθωσε νὰ θραύσῃ τὰς ἁρπαγὰς αὐτοῦ ἀλλὰ τὸ πῦρ τόσον σφοδρὸν ὑπῆρξεν ὥστε πάντες οὗτοι ἢ ἐκάησαν ἢ ἐπνίγησαν, ἐνῷ, ἀπεναντίας οἱ Ὑδραῖοι, δύο μόνον ἔσχον πληγωμένου ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ. Ἐμάχοντο μετὰ ζωρότητος ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ καὶ τὸ πυροβολικὸν τοῦ φρουρίου τῶν Σπετσῶν ἦτο τόσον καλῶς ἐφωδιασμένον, ὥστε οἱ βάρβαροι ἀφεύκτως θὰ καταστρέφοντο ἐὰν μὴ τοῦ ἀνέμου κοπάσαντος δὲν ἐμποδίζετο πᾶσα κίνησις τῶν πλείων τῶν προωρισμένων ὅπως θέσωσιν αὐτοὺς μεταξὺ δύο πυρῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ κάτοικοι τῆς Ὕδρας ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἅγιον ἐπίσκο-
πον Αἰγίνης, συναθροισθέντες ἐπὶ τῆς παραλίας μετ' ἀγωνίας περιέ-
μενον τὸ ἀποτέλεσμα μάχης ἐξ ἧς ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἐκρέματο·
ὅτε περιπέτειά τις ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀδύνατον νὰ προΐδῃ τι-
ἐλύπησε τὰ βλέμματα πάντων. Πλειστάκις ἐτέθην εἰς πειρασμὸ·
ν' ἀποκρύψω τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐκ τῆς ἱστορίας, ἀποκρύπτων τὴ·
διαγωγὴν τῆς φρεγάτας ἐκείνης ἥτις τόσον ἀτυχῶς ἐξετέθη εἰς λυ-
πηρὸν διάβημα, ὅτε αὕτη προσέβαλλεν ὑπὸ τὸ φρούριον ἧς τῆς Ὕδρα-
γολέτταν πεπληρωμένην ἐκ τῶν Τούρκων ὁμήρων τοῦ Ναυπλίου
ἐφ' ἧς οὐδὲν εἶχε δικαίωμα οὔτε ἐξέλεγξιν νὰ ἐνασκήσῃ.

Σφαῖρά τις ριφθεῖσα ἐκ τοῦ καταστρώματος αὐτοῦ διεπέρασε τ-
εὔθραστον ἐκεῖνο πλοῖον, ἐπλήγωσε καθ' ἃ λέγουσι δύο ναύτας
καὶ ἔγγυόν τινα γυναῖκα εὑρισκομένην ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐπὶ τῷ
συμβάντι δὲ τούτῳ οἱ Ἕλληνες ὥρμησαν πρὸς τὰς κανονοστοιχίας
των. Ἀλλὰ πάραυτα πειθόμενοι εἰς τὴν φωνὴν τῶν γερόντων τω-
σταμάτωσι! Ἐφείσθησαν τοῦ αἵματος τῶν ἀθώων· καὶ ἡ μόνη ἐκ-
δίκησις ἣν ἡ Γερουσία τῆς Ὕδρας ἔλαβε κατὰ τῆς προσβολῆς ταύ-
της ἦτο ἀναγραφὴ πέριξ τῆς ὀπῆς τῆς σφαίρας, τῆς χρονολογίας
γεγονότος ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἀναμφιβόλως ταχέως θὰ λησμονήσωσιν
ἀναλογιζόμενοι ὅτι παρόμοια σφάλματα φέρουσι πάντοτε ἰδιωτικὸν
χαρακτῆρα.

Μετὰ μάχην διαρκέσασαν περὶ τὸ ἑξάωρον, οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύρ-
θησαν χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐκβιάσωσι τὴν δίοδον καὶ οἱ δύο στό-
λοι προσεῖχον ἀλλήλους μέχρι τῆς 3ης μ.μ. Τὴν στιγμὴν ταύτην
ὁ Καπετὰν πασσᾶς πλησίστιος εἰσήρχετο ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἄργους
παρακάμψας τὸ νότιον μέρος τῶν Σπετσῶν, ἐνῷ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα
εἰσήρχοντο ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Ἐρμιόνης ὅπερ τόσον ἀν-
δρείως τὴν προτεραίαν εἶχον ὑπερασπίσει. Οἱ δύο στόλοι ἀδύνατον
ἦτο νὰ μὴ συναντηθῶσι· καὶ προσήγγισαν τόσον, ὥστε Ἑλληνικόν
τι πυρπολικὸν παρὰ τὸ ἄκρον τῆς νήσου σταθμεῦον, εὑρέθη τόσον
πλησίον τῶν Τούρκων ὥστε διέφυγεν ὡς ἐκ θαύματος τῶν κανονο-
βολισμῶν αὐτῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκοντο, ὅτε ἡ φρεγάττα ἥτις εἶχε προσβάλλει τὴν γολέτταν τὴν πλήρη ὁμήρων, εὑρισκομένη εἰς τὸ δυτικὸν τοῦ κόλπου μέρους ἔσπευσε νὰ ἐξαποστείλῃ ἀξιωματικὸν εἰς τὸν Τοῦρκον ναύρχον ὅπως συγχαρῇ αὐτὸν καὶ κανονίσῃ μετ' αὐτοῦ τὸν συνήθη τρόπον τοῦ χαιρετισμοῦ. Τότε αἰθίωψ τις, ἐξ Ὕδρας διαφυγὼν ὅπου ἦτο αἰχμάλωτος, κατέστησε γνωστὸν εἰς τὸν Καπετὰν πασσᾶν τὰς πρὸς πυρπόλησιν αὐτοῦ ἀνεργουμένας ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν παρασκευὰς ἀλλ' ἡ ἀποκάλυψις αὕτη μᾶλλον ἐπιζήμιος ἢ ὠφέλιμος ἐγένετο εἰς αὐτόν. Εἴτε πτοηθεὶς ἐκ τούτου εἴτε μή, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του παρεκάλεσε πάραυτα τὸν ἀρχηγὸν τῆς ξένης φρεγάττας ὅπως εὐαρεστούμενος λάβῃ ὑπὸ τὴν συνοδίαν του Αὐστριακόν τι πλοῖον πλῆρες σιτηρῶν προωρισμένον πρὸς τροφοδότησιν τοῦ Ναυπλίου, μὴ τολμῶν ὁ ἴδιος νὰ τὸ συνοδεύσῃ καίτοι ἄγων τὰ 84 πλοῖα ἅτινα τῷ ἐνεπιστεύθησαν ἀποκλειστικῶς ὅπως σώσῃ τὸ προπύργιον ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῄρτητο ἡ ἐποχὴ τοῦ Μωρέως. Εἶχον πάρα πολλὰ ἐνεργήσει χάριν τῶν Τούρκων καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἡ χάρις ἂν τοῖς ἐζήτουν ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς ἰσότητος, ἐπομένως ἠρνήθησαν τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῆς, ἂν καὶ οἱ Τοῦρκοι κατῆλθον μέχρις ἱκεσιῶν. Ἡ ξένη φρεγάττα ἱστιοδρόμησε πρὸς τὸ Ἄστρος, καὶ τοῦ ἀνέμου καταπεσόντος, ἡ γαλήνη, ἣν διεδέχθησαν οἱ ἄνεμοι οἱ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κόλπου πνέοντος, ἠμπόδισε τὴν πορείαν τῶν Ὀθωμανῶν, τῶν Ἑλλήνων ἀνακωχευσάντων. Διαρκούσης τῆς ἑσπέρας ἔσταγόνες βροχῆς διεδέχοντο ἀλλήλας, τὰ νέφη συμπυκνωθέντα ἐξηκόντιζον λαίλαπας, ἡ καταιγὶς πανταχόθεν ἐξερράγη ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ὁ πυρακτούμενος οὐρανὸς ἐφαίνετο ἀναγγέλλων εἰς τοὺς βαρβάρους ὅτι ἐναντιοῦτο εἰς τὰ σχέδια αὐτῶν.

Τὴν πρωΐαν τῆς 24, μετὰ θυελλώδη νύκτα ὁ ἥλιος ἀνυψούμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄνευ νεφῶν ὁρίζοντος ἀπεκάλυψε τὰ δύο στρατεύματα ἀντιμέτωπα ἀλλήλων. Ὁ κόλπος τοῦ Ἄργους πάριστα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ ὡραιότερον θέαμα, ὅπερ πρὸ καιροῦ αἱ Ἑλληνικαὶ θάλασσαι εἶχον νὰ ἐπιδείξωσιν εἰς τὰ βλέμματα τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνθρώπων. Ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἔχων ἰσχυρὰ 84 πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἠριθμοῦντο 7 πλοῖα γραμμῆς, 15 φρεγάτται μονοκόμματα, βρίκια, καὶ δύο μπουμπάρδαι, φέρων ἄνω τῶν 2000 ὀρειχαλκίνων κανονίων, ὑπὸ εὐνοϊκωτάτης αὔρας βοηθούμενος προέβαινε κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς μοίρας ἀποτελουμένης ἐξ 60 πλοίων εὐθράστων καὶ 15 πυρπολικῶν. Ἔβλεπέ τις ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἰσχὺν κάμπτουσαν τὰ κύματα διὰ τῶν πλοίων αὐτῆς πεπληρωμένων στρατιωτῶν καὶ πυροβολικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δέ, τὴν ἐπιτήρησιν μετὰ τῆς ἐνεργητικότητος παρακολουθοῦσαν ἅπαντα τὰ κινήματα τῶν ἀπίστων τοὺς ὁποίους ἐπιθυμεῖ νὰ προσελκύσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου.

Οἱ τοῦρκοι μόλις ἀπεῖχον 10 μίλια ἐκ τοῦ Ναυπλίου, οἱ πολιορκούμενοι προσήγγιζον εἰς τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεώς των, ὅτι ὁ στόλος αὐτῶν αἰφνιδίως σταματᾷ καὶ ἐκπέμπει τὸ αὐστριακὸν βρίκιον ὅπερ ἀφοῦ διῆλθεν ὑπὸ τὴν πρύμνην τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἀναπετάννυσι τὰ ἱστία καὶ εὐθυδρομεῖ πρὸς τὴν παραλίαν τῆς Τιρύνθου. Ἐκ τοῦ πλοίου τούτου ἡ τύχη τοῦ Ναυπλίου ἐκρέματο, οἱ Τοῦρκοι τὸ παρηκολούθουν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅτε δύο ἑλληνικὰ πλοῖα, τοῦ ἑνὸς χρησιμεύοντος ὡς φιλακίδος τοῦ μικροῦ φρουρίου καὶ τοῦ ἑτέρου ὄντος πυρπολικοῦ κεκρυμμένου ὄπισθεν τῆς νήσου Πιτυούσης, τὸ καταδιώκουσι καὶ τὸ αἰχμαλωτίζουσιν ὑπὸ τὰς ὄψις τῶν βαρβάρων.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ὁ Καπετὰν Πασσᾶς συσκευάσας τὰ ἱστία του δίδει τὸ σύνθημα τῆς ὀπισθοχωρήσεως εἰς τὸν στρατόν του, καὶ τὰ πλοιά του καταπληχθέντα κυβερνῶνται ἐν ἀταξίᾳ ὅπως ἐξέλθωσι τοῦ λιμένος τοῦ Ἄργους. Οἱ Ἕλληνες ἀφίνουσι ταὐτοχρόνως τὴν φωνήν: « Ὁ σταυρὸς ἐνίκησε! » θριαμβεύουσι, ἔχουσι κυριεύσει τὸ αὐστριακὸν πλοῖον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆρτᾶτο τοῦ Ναυπλίου ἡ ὑποδούλωσις. Εὑρίσκουσι κατ' ἀρχὰς ἐν αὐτῷ προμήθειαν σιτηρῶν καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Μωαμεθανοῦ Ναυάρχου μνημεῖον κατάλληλον ὅπως ἀποδείξῃ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀναζητοῦσι τὰ κατάλληλα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ἔγγραφα, τὴν πίστιν ἣν πρέπει ν' ἀποδίδωσιν εἰς ταῦτα.

Ὁ τουρκικὸς στόλος καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 ἐλαξοδρόμει ὅπως ἐξέλθει ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Ἄργους ἐγκαταλείπων μάλιστα ἓν ἐκ τῶν βρικίων του πυρποληθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατώρθωσαν νὰ συγκροτήσωσι μεμονωμένας μάχας καὶ εἶχον ἐπιτύχει νὰ προσελκύσωσι πλείστας φεργάττας εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Σπετσῶν, ὅτε πυρπολικόν τι ἐφάνη. Ἐσκόπευε νὰ διακόψῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν βαρβάρων ἀλλ' ἔπλευσε πολὺ βραδέως, διότι μόλις εἶδον αὐτὸ προκύπτον, ἐπέστρεψαν τὸ πλοῖον κανονοβολοῦντες ἐκ τῆς πρύμνης κατὰ τοῦ μέρους ἐξ οὗ ἤρχετο πρὸς καταδίωξιν. Οὕτω πρὸ εὐθραύστου τινὸς σκαφίδος φεύγοντες οἱ Τοῦρκοι ἀπεμακρύνθησαν τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος εἰς ἃ ἀνεφάνησαν μόνον ὅπως βεβαιώσωσιν ἐνώπιον τοῦ κόσμου τὴν ἀνικανότητα, τὴν ἀνανδρίαν καὶ τὸ αἰώνιον αἴσχος τῆς ἡμισελήνου.

Τὴν 27ην Σεπτεμβρίου ὁ Ναύαρχος τοῦ ἀνικήτου στόλου τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Σουλτάνου ἀνεπέταξε τὰ ἱστία ὅπως ἀπομακρυνθῇ τῶν παραλίων τῆς Ἀργολίδος, ὅτε μανιώδης καταιγὶς τοῦ κόλπου τῶν νεφῶν ἄτινα περίεβαλλον τὸν ὁρίζοντα προελθοῦσα προσέβαλλε πανταχόθεν τὰ πλοῖα αὐτοῦ.

Ὁ ἄνεμος τὰ διασκορπίζει καὶ τὰ ἐξαγριωμένα κύμα α, ἡ θύελλα, οἱ κεραυνοί, τὸν τρόμον ἐνσπείροντες συντελοῦσιν ὅπως ἀπολεσθῇ πᾶν θάρρος ἐκ τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἐταξείδευον εἰς τὴν τύχην πλέον.

Οἱ μὲν παρασύρονται πρὸς τὴν Σικελίαν, ὅπου φθάνουσι πλήρεις βλάβης, ἐνῷ οἱ ἕτεροι ἐναυάγουν εἰς τὸ βάθος τῆς μεγάλης Σύρτυος, καὶ ὁ ὑπερήφανος Καπετὰν πασσᾶς, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατοῦ του κατὰ τὸ ἥμισυ ἀπολέσας τοὺς ἱστούς του, εἰσήρχετο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σούδας. Κατὰ τὸ πρὸ ἀμνημονεύτου χρόνου ἔθιμον τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μόλις εὑρέθη ἐν ἀσφαλείᾳ τάχιστα ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Αἰγύπτου διοικούμενον ὑπὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Χασὰν ἀντιστρατήγου τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὅτι εἶχεν ἐπισιτίσει τὸ Ναύπλιον νικήσας προφανῶς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐπίστευσαν τοὺς λόγους του· διότι ἐν Τουρκίᾳ οὐδέποτε συζητοῦσι τὰ δελτία τῶν στρατηγῶν ἢ τῶν ὑπουργῶν, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ. «Ὁ κύριος τὸ εἶπε». Τοιαύτη εἶναι ἡ ἔκφρασις τῶν ὑποδούλων· ἀλλ' οὐδέποτε εἴδησις ἠδύνατο νὰ φθάσῃ καταλληλότερον πρὸς καθησύχασιν τοῦ Χασὰν πασσᾶ. Ὁ Σερασκέρης οὗτος τοῦ φιλανθρώπου ἀντιβασιλέως, ὅστις ἀνενέωσε τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Φαραώ, καταλαμβάνων πάντα τὰ ἔγγυα κτήματα οἰκοιοποιούμενος μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου, ἐνεργῶν τὴν διόρρυξιν διὰ τοῦ αἵματος τριάκοντα χιλιάδων φελάχων ἀποθανόντων ὑπὸ τὴν ράβδον, διόρυγος φερούσης τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ κοσμουμένης διὰ δρυφράκτων γενομένων ἐκ τῶν ὀστῶν τῶν ἀτυχῶν χειρωνάκτων τοῦ ἔργου τούτου.

Ὁ Χασάν, γεννηθεὶς καθὼς λέγουσιν, ὅπως ὁ ἔνδοξος κύριός του ἐξ ἀρχηγοῦ τινος ληστῶν τῆς πέραν τοῦ Ἀξιοῦ Μακεδονίας, εἰς ἀπελπιστικὸν μέλλον ἀπέβλεπεν. Ὁ λοιμός, ὅστις εἶχεν ἐκραγῇ εἰς Μέμφιδα, μετεδόθη ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ διὰ τῶν πλοίων τῶν ἐπιφορτισθέντων νὰ προμηθεύσωσι ζωοτροφίας.

Ἐκ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν μετ' αὐτοῦ ἐλθόντων ἐπί τινος στολίσκου ἐκ πέντε πλοίων ἀποτελουμένου μεταξὺ τῶν ὁποίων ἠριθμοῦντο καὶ οἱ σεμπὲξ τῆς Βαρβαρίας, μόλις τὸ ἥμισυ τῷ ἀπέμενε. Τὸ μίασμα ἐβασίλευεν εἰς τὰ Χανιὰ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Ρέθυμνον, εἰς τὴν Σούδαν, καὶ ἐπεχείρει πόλεμον τόσον ἀτυχῆ ἐναντίον τῶν Κρητῶν, ὥστε ὑπεχρεώθη νὰ ζητήσῃ νέας ἐπικουρίας παρὰ τοῦ κυρίου του.

Δὲν ἠδύνατο μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ ναυάρχου τοῦ Σουλτάνου ν' ἀποκρύψῃ τὰ ἀτυχήματα αὐτοῦ, διότι μόλις ἠρίθμει ἐκ τῶν τόσων στρατιωτῶν, οἵτινες τὸν εἶχον ἀκολουθήσει, 4 μόνον χιλιάδας ἀνδρῶν πραγματικῶς διαμενόντων ὑπὸ τὰς σημαίας του. Οἱ γενναιότεροι ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀπολεσθῇ εἰς τὰς κατὰ μέρους συμπλοκάς, αἵτινες συνίσταντο εἰς τὸ νὰ καταλαμβάνωσι τὴν πεδι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κασίων, εὑρίσκων τοῦτο πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ τῆς καταστολῆς τούτων καὶ τῶν Σαμίων.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἔγραψεν εἰς τὸν Χαλὲτ Ἐφένδην, μὴ εὐχαριστούμενοι ἐκ τῶν σχεδῶν καθημερινῶν ἐπιδρομῶν των ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρσέγαινον εἰσέτι εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ λιμένος Βαθέος ὁρίσσοντες κατὰ τὴν εἴσοδον στενοὺς χάνδακας ἑξήκοντα πόδας τὸ μῆκος καὶ εἴκοσι πέντε τὸ βάθος, ὅπως ὑπερασπισθῶσι κατὰ τὴν προσέγγισιν ἐχθρικῶν δυνάμεων. Τοιοῦτον ἦτο τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναγγελίας τοῦ Καπετὰν πασσὰ ἀνώτερον καὶ τοῦ γελοίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεκρίθησαν διατάσσοντες ὅπως «μὴ »εἰσέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ διαμένῃ ἐν θαλάσσῃ ἐρχόμενος ὅσον τὸ δυνατὸν βραδύτερον νὰ διαχειμάσῃ εἰς Δαρδανέλλια καὶ »παρουσιαζόμενος ἐνώπιον τῆς ἐκ δόξης φωτοβολούσης μορφῆς τοῦ Σουλτάνου, εὐθὺς ὡς ἀποτεφρώσῃ τὴν Σάμον, τὰ Ψαρά, τὴν Γῦραν »καὶ τὰς Σπέτσας».

Ἡ Πύλη μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ἔστρεψεν ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτῆς πρὸς τὴν Περσίαν ὁπόθεν ὁ βασιλικὸς πρίγκηψ Ἀβᾶς Μίρζα εἶχεν ἐξέλθει περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου μετὰ τὰς ἀκάρπους διαπραγματεύσεις τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας Βικωχ, ὅπως διευθυνθῇ κατὰ τῆς Ἐρζερούμ.

Τὴν 3ην Αὐγούστου κατενίκησε τοὺς Τούρκους καὶ ἄνευ τῆς θανατηφόρου χολέρας ἥτις κατεμάστιζε τὸν στρατόν του, θὰ κατελάμβανε τὸ Βρυδάτιον. Ἂν καὶ ὁ πόλεμος οὗτος ὀλίγον ἔβλαπτε τὸ μέρος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐν τούτοις ἐκρίθη κατάλληλον νὰ συνθηκολογήσωσι. Καὶ τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας προσφερθείσης ὡς μεσητρίας, ἐκρίθη κατάλληλον ὅπως ἀποσταλῇ ἐν νέου εἰς Περσίαν ὁ πρέσβυς αὐνῆς πρὸς συσφιλίωσιν δύο μοναρχῶν οἵτινες οὐδὲν εἶχον καλῶς διακεκριμμένον συμφέρον ὅπως μάχωνται.

Χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Σουλτάνου ὁ Βίλωχ, πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος παρὰ τῷ Σάχῃ τῆς Περσίας, ἀνελάμβανε τὴν πρὸς τὸ Τεχεράν ἄγουσαν ὅπως διαπραγματευθῇ ἐν αὐτῇ εὐνοϊκὴν διὰ τοὺς ὁσμαλίδας συνθήκην, καὶ ὁ λόρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δος Στράφωρ μετὰ τοῦ ἀντιπρέσβεως τῆς Αὐστρίας ὅστις ἔλαβε τὴν τιμὴν κὰ συγχάρῃ τὸν Σουλτάνον εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, ἐπορεύοντο ὁμοίως ὅπως συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν βαρβάρων παρὰ τοῖς βασιλικοῖς δικασταῖς τῆς Βερώνης, ὅτε ἡ προμνημονευθεῖσα διαταγὴ ἀπεστάλη πρὸς τὸν Καπετὰν πασσᾶ.

Ἡ Πύλη ἦτο ἐξοργισμένη ἐναντίον του· ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀμφισβητηθῇ, ἂν καὶ δικαίως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἔπρεπε ἀντὶ νὰ τιμωρῶσιν αὐτὸν νῦν, νὰ ἐξήταζον προηγουμένως τὴν ἐμπειρείαν αὐτοῦ διὰ σφάλμα ἀποδοτέον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς τοὺς Ὑπουργούς. Τὸ Ναύπλιον οὐδόλως ἐπισιτίσθη. Ὁ Δράμαλης ἐνικήθη, ὁ στρατὸς τοῦ Χουρσὶτ διεσκορπίσθη· πλεῖσται Τουρκικαί οἰκογένειαι τῦῦ Μωρέως πιστεύσασαι τὰ Δελτία τὰ δημοσιευθέντα παρ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου εἶχον πέσει θύματα τῆς σπουδῆς αὐτῶν ὅπως ἐπανίδωσι τὴν πατρίδα των. Ὁ στρατὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δυσανασχέτει κατὰ τοῦ Χαλὲτ ἐφένδη ὅστις ἤρισε πρὸς τὸν Γετσάραγκα τὸν ὁποῖον καθήρεσαν πρὸ τοῦ φθάσωσι μέχρι τοῦ εὐνοουμένου τῆς ἡμέρας. Οὗτος ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἐπέτρεπε τὴν καταιγίδα ἐπιρρίπτων τὴν αἰτίαν τῶν κυνῶν δυστυχημάτων ἐπ' ἐκείνων οἵτινες ὑπεκίνησαν τὸν πόλεμον προγράφοντες τῶν Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐνεθυμήθη τότε τὸν Ἰσμαὴλ Πασσόβεην τὸν ὁποῖον εἶχον ἐξορίσει εἰς Διδυμότειχον. Κατὰ τὸ ἔθος ἐκατηγορήθη, ἐδικάσθη, κατεδικάσθη, χωρὶς νὰ ἀκουσθῇ, χωρὶς νὰ παρασταθῇ, ἁπλῶς διότι τὸ ἐπεθύμησεν ὁ Μονάρχης καὶ ἡ κεφαλή τυυ ἤτις ἁπλῶς ἐπεδείχθη τὴν 1ην Νοεμβρίου ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς θύρας τοῦ παλατίου, καθίστα γνωστὸν εἰς τὸ κοινὸν τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ διὰ τοῦ Γιαφτὰ ὄντινα εἶχον ἐπ' αὐτῆς προσκολλήσει.

ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΕΙΝΕ Η ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΙΣΜΑΗΛ ΠΑΣΟΜΠΕΗ

Ἐνῷ τοιαῦτα μέτρα διοικήσεως ἀναρχικῆς ἐλαμβάνοντο ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κωνσταντινουπόλει, οἱ Ὑδραῖοι οἵτινες εἶχον ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸ Αὐστριακὸν πλοῖον τὸ θελῆσαν νὰ διαρρήξῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου, μηδ' αὐτὸ τὸ φορτίον του ἐγγίσσαντες, ἀπέσπασαν ἐκ σοῦ στόλου αὐτοῦ 15 ταχύπλοα μονόκροτα πρὸς καταδίωξιν τοῦ ναυάρχου. Οἱ διοικοῦντες ταῦτα ἀφοῦ κατεσκόπευσαν τοῦτον μέχρι τοῦ ὅρμου τῆς Σούδας, ἀνήχθησαν παρ' αὐτὰ πρὸς τὴν νῆσον τῆς Σαμοθράκης ὅπου εἶχον ἀφήσῃ, ὅπως ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἱστορίας ταύτης ἀναφέραμεν ἤδη, μέρος τῶν μοναχῶν τοῦ ὄρους Ἄθω ἐκ τῶν διαφυγόντων τὴν σπάθην τοῦ Ἀμπουλουμοὺτ πασσᾶ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ μέριμνα αὐτῶν διὰ τοὺς πατέρας τῆς Θηβαΐδος καὶ ἕτερός τις σκοπὸς θρησκευτικώτερος προσείλκυεν αὐτοὺς πρὸς τὴν μυστηριώδη ταύτην νῆσον, ἥτις ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τὸ θυσιαστήριον τῶν μυσταγωγιῶν τὰς ὁποίας οὐδεὶς θνητὸς ἐτόλμα νὰ ἀποκαλύψῃ. Εἶχον καταθέσει ἐν αὐτῇ τὸν σταυρὸν τὸν δοθέντα ἄλλοτε ὑπὸ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῶν Βλαχερνῶν οἵτινες μετὰ πάροδον χρόνου τὸν μετέφερον εἰς τὸ ὄρος Ἄθος.

Ὁ Ναύαρχος Ἀνδρέας Βῶκος Μιαούλης καὶ οἱ ναῦται αὐτοῦ φιλόθρησκοι ὄντες οὐδόλως ὑπερηφανεύοντο διὰ τὰς ναυτικὰς ἐπιτυχίας των. Δὲν ἠδύναγτο νὰ ἀπονείμωσι ταύτας εἰς ἄλλα περιστατικά, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν πανίσχυρον προστασίαν τῆς Θείας Προνοίας, ἥτις κα ἠσχυνε τὴν ἀλαζονίαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐπειδὴ ἐκ Θεοῦ προήρχετο, ἀπεφάσισαν νὰ ἀπονείμωσι τὰς τιμὰς τοῦ θριάμβου εἰς τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, μεταφέροντες αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς μοίρας διὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐν Ὕδρᾳ.

Πρόσκοπός τις, ἀπεστάλη παρ' αὐτὰ ὅπως ἀναγγείλῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ εἰς τὸ Ναυαρχεῖον τῶν Ὑδραίων οἵτινες προητοιμάσσθησαν διὰ νηστειῶν καὶ ἐξαγνισμῶν νὰ ὑποδεχθῶσι τὸ ἀθάνατον παλλάδιον τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος φεῦ! μὴ ἀναζωογονηθείσης εἰσέτι, διότι χειμάρρους δακρύων ἔμελλε ἀκόμη νὰ χύσῃ ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμητὴν ἀναγέννησιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὐδέποτε ἡ Δῆλος ἀνεμενε μετὰ τοσαύτης ἀδημονίας τοὺς θεωροὺς οἵτινες προσήγγιζον τὰ παράλια αὐτῆς κομίζοντες ἑκατόμβας τελείας· οὐδέποτε ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐστέναξε μετὰ περισσοτέρου θρησκευτικοῦ ζήλου κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Λεβιτῶν, τῶν ἐπιφορτισθέντων τὴν ἐπαναφορὰν τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὑψίστου, ὅσον οἱ χριστιανοὶ τῆς Ὕδρας ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὸ θεῖον σύμβολον τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν. Ἔμελλον νὰ γνωρίσωσι τοῦτο ἔκ τινος ἐρυθροῦ ἐπισείοντος, ἀναπεπταμένου ἐκ τοῦ μεγάλου ἱστίου τῆς ναυαρχίδος. Οἱ σκοπιωροὶ μὲ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ὁρίζοντα ἔφριξον ἐξ ἀνυπομονησίας, καὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐσημείωσαν τὴν ἱερὰν ναῦν, ἡ βροντὴ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν προπυργίων καὶ τῶν Φρουρίων συνεκλόνουν τὰς ἠχοὺς τῆς Ἀργολίδος. Ἐμέτρων τὰς στιγμάς, καὶ τοῦ τηλεγράφου ἀναγγείλαντος τὴν ἄφιξιν τῆς μοίρας, Κύριλλος ὁ ἐπίσκοπος Αἰγίνης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς γερουσίας, τοῦ Ναυαρχείου τῶν Δικαστῶν, τῶν Ἐφόρων, ὑπὸ πλήθους ἀναρριθμήτου μετὰ τοῦ Λαβάρου προηγουμένου τῆς πομπῆς κατῆλθον εἰς τὸ παράλιον ὑπὸ τοῦ κλήρου περικυκλούμενος.

Ἡ ἄγκυρα ἔπιπτεν ὅτε μοναχοὶ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν ναυτῶν κατήρχοντο ἐντὸς λέμβων διὰ ταπήτων κεκοσμημένων καὶ ἐσχημάτιζον τιμητικὴν συνοδίαν πέριξ τῆς ἀκάτου τοῦ ναυάρχου ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡγούμενός τις κρατῶν τὸν σταυρὸν μεταξὺ τῶν βραχιόνων του ἐφέρετο πρὸς τὴν προκυμαίαν. Ὁ λαός, οἱ ἄρχοντες καὶ πλῆθὺς γυναικῶν προσκυνοῦσι καὶ ἐγγίζουσι τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνῷ οἱ ἱερεῖς πληροῦσι θυμιάματος τὰ πέριξ. Τὸ ἱερὸν παλλάδιον παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κυρίλλου καὶ ἡ λιτανεία λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Παντοκράτορος, ἥτις εἶναι γνωστοτέρα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πουναστῆρι». ψάλλουσα τὸ «Τρισάγιον».

«Δεδοξασμένοι οἱ τρισάγιοι», ἔλεγον ὁ Κύριλλος καὶ οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, «δεδοξασμένος ὁ θάνατος», ἀπήντουν οἱ γέροντες «ἄστρον τῶν μητέρων, ὦ Μαία!» ἔψαλλον αἱ γυναῖκες· καὶ τὰ παι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δία : «Ἔσο εὐμενὴς πρὸς τοὺς ναύτας ἡμῶν ! Ἄστρον τηλαυγὲς »προηγούμενον καὶ συνοδεῦον τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου, »ὁδήγουν πάντοτε τὰ πλοῖα καὶ τὰ πληρώματα αὐτῶν πρὸς τὴν »νίκην !»

«Ἔτη δεδοξασμένη ἡ ἡμέρα αὕτη εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων,» εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Κύριλλος, μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ τοῦ λαοῦ εἰς τοῦτο ἀπαντήσαντος «ἀμήν», ἐγένετο σιωπή, ὅπως ἀκούσωσιν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὸν ἐπικήδειον τῶν μαρτύρων τῆς Χίου, περατουμένης οὕτω τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τελετῆς.

Ἀποῤῥάσσων τοὺς πλήρεις δακρύων ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους ἐπὶ πολὺ εἶχε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνυψώσει, ἤρξατο ὁ Κύριλλος τοῦ λόγου αὐτοῦ, λαμβάνων ὡς βάσιν τῆς ὁμιλίας του τοὺς λόγους τοῦ προφήτου εἰπόντος : «Κατέθλιψαν, Κύριε, τὸν λαόν σου »κατεπίεσαν τὴν κληρονομίαν σου, ἐθανάτωσαν τὴν χήραν καὶ τὸν »ξένον, ἐφόνευσαν τὰ ὀρφανά !»

Ἐπιλαμβανόμενος εἶτα τοῦ θέματος αὐτοῦ δι' ὅλου τοῦ ὕψους τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν τὰς ὁποίας ἡ ἐπίσημος ἐκείνη στιγμὴ τῷ ἀνεκάλει, ἀφοῦ παρέστησεν ὁ ἱεράρχης εἰς τοὺς ἀκροατάς του τὰς χάριτας τῆς Χίου, τὸν βαλσαμώδη αὐτῆς ἀέρα, τὰ τερπνότερα αὐτῆς πεδία, τὴν τερπνὴν καὶ ἄνετον τῶν κατοίκων αὐτῆς ζωὴν ἣν πρὸς ἀναμνήσεις ὀνείρου παρέβαλεν, ἀνεγείρων αἴφνης τὸ σάβανον τὸ καλύπτον 40 χιλιάδας μαρτύρων πεσόντων ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν βαρβάρων, ἀνέκραξεν ἐν ἀπαραμίλλῳ ἀποστροφῇ : «Ἰδού, ἀδελ»φοί μου, ὁ θάνατος ἐκεῖνος ἢ μᾶλλον ὁ θρίαμβος ὅστις ἀποσπῶν »αὐτοὺς ἐκ τοῦ φθαρτοῦ κόσμου μετέφερε τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν εἰς »πατρίδα ἔνθα οὐκ ἔστι πόνος οὐδ' ὀδυρμός. Θεωρήσατε τὰς 40 »χιλιάδας ταύτας ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων, τέκνων καὶ παρθέ»νων. Ὦ θάνατε ! Πόσον εἶσαι ὡραῖος διὰ τὸν χριστιανόν ! Σεβαστὰ »μνημεῖα χαίρετε χαίρετε ψυχαὶ τῶν μαρτύρων ! Δώματα τοῦ οὐ»ρανοῦ ἀνοίξατε τοὺς θαμβωτικοὺς οὐρανίους ὑμῶν περιβόλους· οἱ «νικηταὶ αὐτῶν προχωροῦσιν ! Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου προσκαλῶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»τοὺς ἐστεμμένους μάρτυρας ὅπως εἰσέλθωσιν ἐν τῇ οὐρανίῳ Ἰε»ρουσαλήμ, λέγει πρὸς αὐτούς: Ἔλθετε γέροντες, παρθένοι ἄοπλοι, »περιστεραὶ τοῦ κυρίου, τέκνα παρὰ τοῦ πατρός μου εὐλογηθέντα »εἰς τὸ αἰώνιον φῶς· ἠξιώθητε τῆς δάφνης τοῦ ἀγῶνος»·

Φθάσας ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λόγου του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ συγκατήσῃ τοὺς λυγμοὺς τοῦ ἀκροατηρίου του ἔπαυσεν ὅπως καὶ ὁ ἴδιος χείμαρρον δακρύων χύσῃ, καὶ καταστὰς καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες περιεκύκλουν, ἐπανέφερε τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς αἱματηρᾶς τῆς Ἑλλάδος θέσεως ὅπως εἰδοποιήσῃ καὶ προπαρασκευάσῃ αὐτοὺς διὰ νέους κινδύνους.

«Ὁ Θεὸς ὅστις ἐξήγειρεν ἡμᾶς ἐν τῇ σοφίᾳ τῶν ἀνεξιχνιάστων »αὐτοῦ σχεδίων, θὰ χειραγωγήσῃ ἡμᾶς ἐναντίον ἀσπόνδων ἐχθρῶν »τοῦ ὀνόματός του. Δὲν συνενεῖ νὰ ἔρχηται εἰς συμβιβασμοὺς μετὰ τοῦ Μολὸχ ὁ ζηλότυπος οὗτος Θεὸς ὅστις ἡμέραν τινὰ θὰ συνενώσῃ »πέριξ τοῦ θρόνου του ἅπαντα τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ἤδη θὰ παρεχώ»ρει εἰς ἡμᾶς τὴν συνδρομὴν τῶν Βασιλέων τῶν ποιμενόντων τοὺς »λαοὺς τῆς Χριστιανωσύνης, ἐὰν δὲν ἐπεθύμει νὰ ὑποβάλλῃ αὐτοὺς »εἰς δοκιμασίαν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, διότι νέφος κρύπτει ἀπ' »αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. Ἐκ τῶν καπνῶν τῆς συκοφαντίας σχηματι»σθὲν ὑπέδειξεν ἡμᾶς διὰ μέσου τοῦ ἀπατηλοῦ τούτου πρίσματος »εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς γῆς ὑπὸ τὰ ψευδῆ χρώματα ἀναρχικῶν ἐπα»ναστατῶν. Ἀλλ' ἡ κατηγορία αὕτη θὰ καταπέσῃ πρὸ τῶν μοναρ»χῶν καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι θὰ ἴδωσιν ὅτι μαχόμενοι διὰ τὸν σταυ»ρόν, ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἔχομεν νικήσει τὸν ἀντιχριστιανικὸν »λαὸν δι' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ.

»Ἤδη, ἀδελφοί, οἱ βουλευταὶ οἱ εἰς Ἄστος συναθροισθέντες »ἐξέλεξαν ἄνδρας ἀξιολόγους ὅπως φέρωσι τὰς εὐχὰς τῆς Ἑλλάδος »εἰς γνῶσιν τῶν μοναρχῶν οἵτινες πρόκειται νὰ συναθροισθῶσιν εἰς »Βερώνην. Εἰς σᾶς ἀπόκειται νὰ καταστῆτε ἄξιοι τῆς εὐνοίας αὐ»τῶν περιζωνύμενοι τὴν σπάθην τῆς ἀνδρείας. Οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»Αἰτωλίας μᾶς καλοῦσιν· ἡ θάλασσα νέας δάφνας σᾶς ὑποδεικνύει »καὶ ὁ Θεὸς σᾶς προστάττει νὰ πολεμῆτε τοὺς ἐχθρούς.

»Εἰς μάχας, εἰς δόξαν, εἰς μαρτύρια, πορευθῆτε ὑπὸ τὴν ση»μαίαν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1822.—Ἡ Κῶς. —Μοναχοὶ ἐπισαχθέντες καὶ χαλινωθέντες ἐν Κύπρῳ.—Εὐπορία Σάμου καὶ Ψαρῶν.—Συζητήσεις ἐν Ἄστρει.—Ἀπροκάλυπτοι δολοπλοκίαι.—Σχέδιον ἀποστολῆς βουλευτῶν εἰς Βερώνην.—Συζήτησις τῆς προτάσεως.—Σύνταξις καὶ ἀποδοχὴ τῆς πρὸς τοὺς χριστιανοὺς μονάρχας ἐκκλήσεως.—Οἱ ἐπιφορτισθέντες νὰ κομίσωσιν αὐτήν.—Ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Ἀφεντούλιεφ ἀνακαλεῖται ἐκ Κρήτης.—Ἀντικαθίσταται ὑπό τινος ἀρμοστοῦ καὶ συμβιβαστοῦ.—Ἀξιωσημείωτος οἰκονομικὴ συζήτησις.—Ὁ Ἀνδρέας Λουριώτης στέλλεται εἰς Λονδῖνον ὅπως συνομολογήσῃ δάνειον.—Ἔγγεια γραμμάτια.—Σχέδιον ἐκστρατείας τοῦ ῥθινοπώρου.—Διάστασις τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη καὶ Χουρσὶτ πασσᾶ.—Ὀλέθριαι ῥαδιουργίαι τοῦ Ἄγγλου προξένου ἐν Πρεβέζῃ.—Προσελκύει πλείστους ὁπλαρχηγοὺς Ἀκαρνάνας.—Ἄτιμος προδοσία Γεωργίου Βαρνακιώτη.—Ἐγκύκλιος Μακρῆ.—(Επιδρομὴ τῶν Τούρκων ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ.—Σοφαὶ προετοιμασίαι Μαυροκορδάτου.—Μάχη τῆς 4ης Νοεμβρίου ἡρωϊκὴ διαγωγὴ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.—Ἐπιβιβάζει τὴν οἰκογένειάν του δι' ἀγῶνα.—Πολιορκία Μεσολογγίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν,

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν νικηταί· ἀλλ' ὅπου καὶ ἐὰν ἔστρεφον τὰ βλέμματα αὐτῶν ἀπήντων χώραν πανταχόθεν λεηλατημένην. Ἡ Ἀρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γολὶς ἀπελευθερωθεῖσα τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἄλλο παρουσίαζεν ἐπὶ μακρὸν διάστημα εἰμὴ χωρία πυρπολημένα. Ἡ Μεγαρίς, ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Βοιωτία πλήρεις ἦσαν ἐρειπίων. Ἡ Εὔβοια ἦτο ἐπαναστατημένη, ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι κατεῖχον τὰ ἰσχυρότερα φρούρια καὶ ἐξηκολούθουν νὰ τρομοκρατῶσιν ἐν αὐτῇ τῶν χριστιανῶν ἐκδιωχθέντων ἐκ τῶν πεδιάδων καὶ μεμονωμένως ζώντων εἰς τὰ ὄρη.

Εἶχον ἀπολέσει τὴν Ἀκροκόρινθον καὶ ἡ μαύρη σπεῖρα τῆς Ζακύνθου ἀποτελουμένη ἐξ ἀτίμων ἀνθρώπων ἐχόντων πίστωσιν ἀνοικτὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Ταμείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅπως ἐφοδιάζωσι μὲ τὰ ἀναγκαιοῦντα ἰσχυρὰ φρούρια τοῦ Μωρέως τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενα παρέτεινε τὴν αἱματοχυσίαν.

Οἱ δὲ Κάσιοι μὲ τὰς σκαμπαβίας των (1) αἵτινες ἀπετέλουν τὴν δόξαν τοῦ Ναυτικοῦ τῶν Κυκλάδων, πρὸ πολλοῦ θὰ ἐτιμώρουν τὴν τόσην ἀναισχυντίαν αὐτῶν, ἐὰν πολιτικοὶ λόγοι δὲν ὑπεχρέουν τὴν Γερουσίαν νὰ προσποιῆται ἄγνοιαν τῆς διαγωγῆς των ταύτης.

Ἡ Κρήτη ἥτις ἐκάλει πρὸ πολλοῦ τὴν προσοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δὲν ἀπῄτει οὔτε ἄνδρας οὔτε χρήματα, ἀλλὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ Ἀφεντούλιεφ καὶ τὴν ἀντίληψιν πεφωτισμένου ἄρχοντος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεών της.

---

1) Σκαμπαβία ἤτοι πλοῖον καταδιώξεως ἐν χρήσει ἐν Κάσῳ καὶ ἤδη εἰς Ψαρὰ ὅπου ἔχουσι κατασκευάσει ἐξ αὐτῶν ἀριθμὸν ἀξιόλογον, εἶναι εἶδος ἡμιλέμβου κανονιοφόρου ὁπλισμένη δι' ἑνὸς ἢ δύο πυροβόλων, κατάλληλον νὰ προσεγγίσῃ πᾶν παράλιον, νὰ εἰσδύσῃ εἰς πάντα κόλπον καὶ δι' αὐτῆς νὰ διαπράττονται τὰ τολμηρότερα πραξικοπήματα. Ἕκαστον πλοῖον τοῦ εἴδους τούτου εἶναι ἐξηρτημένον δι' εἴκοσι ζευγῶν κωπῶν ἐφοδιασμένον δι' ἱστίων τριγωνοειγῶν ὁμοίων πρὸς πτέρυγα πτηνοῦ καὶ φέρει πλήρωμα ἑξήκοντα ἕως ἑκατὸν ἀνδρῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κυβερνήσεως τοῦ πλοίου, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς Τουρκοβολίας. Τὸ εἶδος τῆς προσβολῆς ἣν συνήθως ἐνεργεῖ εἶναι ἡ ἐμβολή.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέλος οἱ Ἕλληνες πληροφορηθέντες τὴν διὰ Βερώνην ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων Στράφωρ καὶ Λούτσωφ, πεπεισμένοι δὲ ὅτι ἡ εὐθύτης τῶν μοναρχῶν οὐδέποτε θὰ ἔπειθε τούτους ὅπως ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ ζητήματος αὐτῶν χωρὶς ν' ἀκουσθῇ ἡ ἱκετευτικὴ φωνή, ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλωσι παρ' αὐτοῖς πρεσβείαν.

Συνέλαβον συγχρόνως τὴν ἰδέαν ὅπως ἀποστείλωσι εἰς Λονδῖνον ἐπίτροπον αὐτῶν καταστήσαντα γνωστὴν τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλελληνικὴν ἑταιρίαν, καὶ ὅπως συσκεφθῇ περὶ τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων, τῇ παρεμβάσει αὐτῆς, θὰ κατωρθοῦτο ἡ σύναψις δανείου, ἐπὶ ὑποθήκῃ τῶν βακουφικῶν ἀκινήτων ἢ ἰδιοκτησιῶν αἵτινες ἀνήκων εἰς Τζαμία. Τὰ βακούφια ταῦτα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐσχημάτιζον τὸ κληροδότημα τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς προτοῦ προσαρτηθῶσιν εἰς τὰς προσόδους τῶν χριστιανῶν μητροπόλεων παρὰ τῶν ὁποίων οἱ Μωαμεθανοὶ τὰς εἶχον ἀφαιρέσῃ ὅπως προικίσωσι δι' αὐτῶν τὰς συναγωγὰς τῆς ψευδοῦς αὐτῶν θρησκείας· οὕτω ἡ ἐπανάκτησις τῶν ἀκινήτων τούτων ἦτο νόμιμος.

Ὡς βλέπει τις, οἱ ἐν Ἄστρῳ συνηθροισμένοι ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἐβάσιζον σοφιστικὰς ἀποφάσεις ἐπὶ ἀφῃρημένων ἰδεολογιῶν. Οἱ πρὸς συζήτησιν κληθέντες ἄνδρες οὐδόλως ἦσαν ὀνειροπόλοι περιπλανώμενοι ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς κατάρτησιν σχεδίων χειμαιρικῶν ζητοῦντες τάξιν ὅπου δὲν ὑφίσταται, ἀλλ' ἄνδρες οὐδόλως ἦσαν ὀνειροπόλει, παραπλανώμενοι ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς κατάρτησιν σχεδίων χιμαιρικῶν ζητοῦντες τάξιν ὅπου δὲν ὑφίσταται, ἀλλ' ἄνδρες ὑπὸ τῆς κακοπραγίας διδαχθέντες, σπεύδοντες δὲ νὰ βαδίσωσιν ἐναντίον ἀτυχημάτων ἅτινα δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποφύγωσιν· ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἐὰν εἶναι εὔκολον νὰ προσβάλωσι τὰ ἰσχυρὰ πάθη καθ' ὅτι ταῦτα δύναταί τις νὰ πολεμήσῃ κατὰ πρόσωπον, ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ματαιώσωσι θὰς σκοτεινὰς σκευωρίας, διότι αὗται παρουσιάζονται ὅπως τὰ δηλητήρια, μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων οἵτινες ὑπ' αὐτῶν θὰ προσβληθῶσιν. Ἡ πεῖρα ἐξ ἴσου τοῖς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶχε καταδείξῃ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς συνταγματικῆς πράξεως τῆς Ἐπιδαύρου, ὅτι αἱ μεταβολαί, ὅπως ἡ κυβέρνησις ἑνὸς κράτους ἐπωφελέστερα γένηται, ἀνάγκη μετὰ βραδύτητος νὰ ἐξέρχωνται καὶ ὅτι ἡ ὡριμότης τῶν σχεδίων ἀπεῖτον τὴλε ἰσχὺν αὐτῶν.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται διὰ προσφάτων παραδειγμάτων ἐνισχύθησαν. Αἱ σκευωρίαι τοῦ Θ. Νέγρη, ὅστις εἶχε παρασύρει τὴν Οἰκογένειαν τῶν Δεληγιαννέων ἐκ Καρυταίνης, ἡνωμέναι μετὰ τῶν μνησικακιῶν τοῦ Ἰωάννου Λογοθέτου ἐκ Λεβαδείας κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, εἶχον διακινδυνεύσει τὴν σωτηρίας τῆς πατρίδος. Εἶχον ἀπολέσει τὴν Ἀκροκόρινθον ἕνεκα τυφλώσεως ὀλεθρίας καὶ πεποιθήσεως κενοδόξου ἐπὶ τῶν μέσων τῆς ἀμύνης, ἅτινα δὲν εἶχον ὅπως ἀντιστῶσιν εἰς τοὺς Τούρκους, τοὺς ὁποίους καινόσπουδοι ῥήτορες ἕτοιμοι νὰ φεύγωσι πρὸ τοῦ κινδύνου παρίστων ὡς ἀνικάνους πρὸς ἐκστρατείαν. Οἱ ἑταιρισταὶ οὗτοι δημαγωγοὶ εἶχον ἤδη καταφύγει εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὅπου οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἀλλάζοντες ἐπάγγελμα εἶχον καταθέσει τὰ ὅπλα ἅτινα ἦσαν ἀνάξιοι νὰ φέρωσιν ὅπως περιβληθῶσι τὸ τριβώνιον des scholars καὶ καταστῶσι ῥήτορες ἢ γραμματοδιδάσκαλοι. Συμφώνως ὡμολογήθη ὅτι εἶχον εἶχον ἀπονείμει μεγίστην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Δ. Ὑψηλάντην ὅστις ἐπιμένων νὰ πιστεύηται ὡς πρίγκηψ καὶ πληρεξούσιος τοῦ ἀδελφοῦ του αἰχμαλώτου τῆς Αὐστρίας ἀπηξίωσε τὸν τίτλον ὄντιτα τῷ εἶχον ἀπονείμει ὅπως ἀναλάβῃ τὸν τίτλον «τοῦ πατριώτου» τὸν ὁποῖον ὅμως ἡ ἀλαζονεία αὐτοῦ οὐδόλως ἐδικαιολόγει. Τέλος ὡμολόγουν ὅτι λίαν εὐκόλως ἄπεφάσισαν τὴν κατὰ τῆς Ἠπείρου ἐκστρατείαν, ἥτις ἐπροξένησε τὴν καταστροφὴν τῶν Σουλιωτῶν καταστήσασα προβληματικὴν τὴν τύχην τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἔπρεπεν ἀπὸ τοῦδε νὰ προλάβωσι πᾶσαν παρομοίαν καταστροφήν ἀλλὰ πρὸ τοῦ σκεφθῶσι περὶ τούτου συνεζήτουν κατὰ πόσον ἥρμοζεν ἀποστολὴ πρεσβείας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν σύνοδον τῆς Βερώνης.

Ἐξετάζων τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζήτημα, ὁ κόμης Μεταξᾶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ προλάβῃ τὰς ἀντιρρήσεις αἵτινες θὰ ἠγείροντο ἐπὶ τῷ διοβήματι ὅπερ προσεκάλει, καὶ ἐπειράθη ν' ἀποδείξῃ ὅτι κατ' ἀρχὴν αὐστηρὰν τοῦ δικαίου οἱ σεπτοὶ Μονάρχαι δὲν θὰ ἠρνοῦντο νὰ ἔλθωσιν εἰς σχέσεις μετὰ κράτους μὴ ἀναγνωρισμένου, διότι ἐκ τοῦ ὅτι ἀκούει τις ἔκθεσιν οἱανδήποτε, ὅταν τὴν ὑποβάλλητε μετὰ σεβασμοῦ, δὲν ἕπεται ὅτι συγκατατίθεται εἰς τὰ ἐν αὐτῇ.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἐὰν εἶναι κινδυνώδες τὸ δὰ εὐνοῶνται αἱ ἐπαναστάσεις, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ ἀξιώματος τούτου εἶχε κατορθώσει ν' ἀποκτήσῃ τακτικὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ καταστήσῃ διὰ τῶν νικῶν αὐτῆς τὴν ἀντίδρασιν τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀρχαίου κυριάρχου πλέον ἡ προβληματικήν. Τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις τῆς Ἑλλάρος ὁ δὲ Σουλτάνος, μακρὰν τοῦ ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων βοηθείας κατὰ τῶν ἄλλοτε ὑπηκόων αὐτοῦ, διότι οὐδεμία ὑφίστατο ὑποχρεωτικὴ συνθήκη πρὸς τοῦτο, ἀπέρριπτε τοὐναντίον τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ρωσσίας ἐπισυμβάντων. Δὲν ὑπῆρξεν ἀνάγκη λόγων τόσων ἀναμφισβητήτων ὅπως ἀναγνωρίσῃ τὸν Κρόμβελ καὶ πλείστας ἄλλας εὐτυχεῖς εἰδοποιήσεις.

Ἀναμφιβόλως ἀκόμη, ἔλεγεν, ἐκεῖνο ὅπερ εἶναι ἀποδεδειγμένον ὡς δίκαιον ὑποχρεοῖ καὶ τοὺς μονάρχας καὶ τοὺς λαούς, τὸ παράγγελμα τοῦτο ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως προέρχεται.

Ἐὰν ἐσφαλμένοι συλλογισμοὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἶχον ἐπιτρέψει εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς τὴν ὕπαρξιν, εἶναι ἤδη ἀδύνατον εἰς Μονάρχας οἵτινες παρεδέχθησαν κατ' ἀρχὴν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς ἐν τῷ σύμπαντι, νὰ μὴ ἀνακηρύξωσι τὸ θεῖον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θρήσκευμα ἔν τινι μέρει τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρίσωσιν ὡς ὑφιστάμενα ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὰ δικαιώματα τοῦ καλιφάτου τοο ἱδρυθέντος διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Μωάμεθ.

Τῆς αἰτιολογίας ταύτης ἀκουσθείσης ἀνεγνώσθη ἡ πρὸς τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βερώνης συθαθροισθέντας Μονάρχας ἀπευθυνθεῖσα προκήρυξις συνταχθεῖσα ὡς ἀκολούθως.

«Δεκαοκτὼ διέρρευσαν μῆνες, ἀφ' ὅτου ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκεται εἰς μάχας κατὰ του ἐχθροῦ τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος. Ἅπασαι αἱ δυνάμεις τοῦ Μωαμεθαμισμοῦ κατευθύνθησαν ἐναντίον της. Ἡ Μουσουλμανικὴ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ὁπλίζοντα, ὅπως ὑποβοηθήσωσι τὴν σιδηρᾶν χεῖρα ἥτις τόσον χρόνον κατεπίεσε λαόν, ὅντινα ἐπιθυμεῖ ἤδη νὰ ἐξαφανίσῃ. Δύο ἤδη φορὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος ἡ Ἑλλὰς ὕψωσε φωνὴν διὰ τῶν νομίμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων, ὅπως ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν ἢ ὅπως ἐπιτύχῃ τοὐλάχιστον αὐστηρὰν οὐδετερότητα ἐκ μέρου τῶν Δυνάμεων τῆς Χριστιανωσύνης. Σήμερον ὅτε ἡ συνάθροισις τῶν κυριωτέρων μοναρχῶν ἐν τῇ Ἰταλικῇ Χερσονήσῳ συγκροτουμένη συζητεῖ ἐπισήμως ἐπὶ τῶν μεγίστων τῆς ἀνθρωπότητος συμφερόντων, ὅτε ἅπαντα τὰ ἔθνη ἀναμένουσι τὴν συντήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ἐξασφάλησιν καὶ ἀσφαλῆ διανομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ὑπελείπετο τῶν καθηκόντων της, ἐὰν μὴ ἐξέθετεν ἅπαξ ἔτι ἐνώπιον τῶν συγκεκλημένων σεπτῶν μοναρχῶν τὴν κατάστασιν τοῦ κράτους, ὅπερ ἀντιπροσωπεύει τὰ δίκαια αὐτοῦ, τὰς εὐχάς του, ὡς καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι δικαιοσύνην ἐκ μέρους τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ὅπως εὗρον μέχρι τοῦδε χάριν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου διαιτητοῦ τῶν Μοναρχιῶν ἢ ἀποθάνωσιν ἅπαντες Χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι.

»Χείμαροι αἱμάτων ἐξεχύθησαν ἀλλὰ ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ νικηφόρος πανταχοῦ ἀναδειχθεῖσα κυματίζει ἐν Πελοποννήσῳ, Ἀττικῇ, Εὐβοίᾳ Βοιωτίᾳ, Ἀκαρνανίᾳ, Αἰτωλίᾳ, Ἠπείρῳ, ἐν Θεσσαλίᾳ, κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς Ἴδης ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τοιαῦται ἐγένοντο αἱ πρόοδοι καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ θέσις τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων.

«Τῶν πραγμάτων οὕτως εὑρισκομένων πρόδηλον εἰς πάντα γνωρίζοντα τὴν Τουρκίαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα προτοῦ κατακτήσουν ἢ ἐπιτύχουν τὰς ἐγγυήσεις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολιτικῆς ὑπάρξεως διακεκριμένης, ἀνεξαρτήτου καὶ ἐθνικῆς, τοῦ μόνου ἐχεγγύου τῆς προστασίας τῶν ἱερῶν τῆς ζωῆς, τῆς ἀσφαλείας, τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ τῆς τιμῆς τῶν πολιτῶν

Μετὰ τὴν δήλωσιν ταύτην τῶν προθέσεων τῆς Ἑλλάδος ἐὰν ἡ Εὐρώπη, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην, συγκατετίθετο νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως συμπεριλάβῃ τὸ ἑλληνικὸν κράτος ἐντὸς τοῦ συστήματος τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις θὰ ἔσπευδε νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου ὅτι δὲν θὰ συγκατετίθετο εἰς οὐδένα συμβιβασμὸν ὅσον ἐπωφελὴς καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ τὸ φαινόμενον, προτοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῆς γίνωσι δεκτοὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἀγῶνος της, πρὸς ἔκθεσιν τῶν δεινῶν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν δικαιωμάτων, ἀναγκῶν καὶ σπουδαιοτέρων συμφερόντων αὐτοῦ.

«Τὰ αἰσθήματα τοῦ οἴκτου, τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς δικαιοσύνης ὑφ' ὧν ἡ συνέλευσις τῶν σεπτῶν Μοναρχῶν ἐμφορεῖται, δίδουσι τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἡ δικαία αὐτῆς αἴτησις γενήσεται δεόντως ἀποδεκτή. Ἐὰν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ πρότασις αὐτῆς μέλλει ν' ἀπορριφθῇ, ἡ παροῦσα διακήρυξις θὰ ἐξισωθῇ πρὸς ἐπίσημον διαμαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν ἱκετεύουσα ἡ Ἑλλὰς καταθέτει τὴν ἡμέραν ταύτην παρὰ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς θείας δικαιοσύνης· διαμαρτύρησις τὴν ὁποίαν λαὸς χριστιανικὸς ἀπευθύνει μετ' ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῆς Χριστιανοσύνης.

«Ἀσθενεῖς καὶ ἐγκαταλελειμμένοι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐλπίζουσι πρὸς τὸν Παντοδύναμον καὶ ὑπὸ τῆς πανισχύρου χειρὸς αὐτοῦ ὑποστηριζόμενοι, δὲν θὰ καμφθῶσι πρὸ τῆς τυραννίας.

«Μάρτυρες καὶ καταδιωκόμενοι πρὸ τεσσάρων αἰώνων, ὅπως διαμείνωμεν πιστοὶ πρὸς τὸν λυτρωτὴν καὶ Κύριον ἡμῶν, θὰ ὑπερασπίσωμεν μέχρι τελευταίας πνοῆς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ τὰς ἑστίας καὶ τοὺς τάφους ἡμῶν. Εὐτυχεῖς ἐὰν κατέλθωμεν ἐν αὐτοῖς ἐλεύθεροι καὶ χριστιανοί, ἢ ἂν νικήσωμεν ὅπως ἐνικήσαμεν μέχρι τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡμέρας ταύτης, τοὺς ἐχθροὺς τῆς πρὸς αὐτὸν λατρείας διὰ μόνης τῆς ἰσχύος καὶ τῆς βοηθείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἄστρος 29 Αὐγούστοτ (10 Σεπτεμβρίου) 1822.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προέδρου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Ὁ ἀντιπρόεδρος
Ἀθ. Κανακάρης

Ὁ γραμματεὺς τοῦ κράτους ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Θ. Νέγρης

Τῆς πρὸς τοὺς χριστιανοὺς μονάρχας ἐκκμήσεως οὕτω συνταχθείσης καὶ ἀποδεκτῆς γενομένης προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τριῶν πληροεξουσίων ἐπιφορτισθέντων ὅπως φέρωσ. ταύτην εἰς τὸν τόπον τῆς Συνόδου καὶ νὰ διαπραγματευθῶσι, περὶ αὐτῆς, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐγένοντο δεκτοί. Ἐξέλεξαν ἑπομένως πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης τὸν Γερμανὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πατρῶν, τὸν κόμητα Ἀνδρέαν Μεταξᾶ, ἕνα ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Γεώργιον τὸν υἱὸν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη οἵτινες καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς Ἀγκῶνα. Αἱ ὁδηγίαι αὐτῶν ἀνέφερον, ὅπως γνωστοποιήσωσιν ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον τὸ αἴτιον τοῦ ταξειδίου αὐτῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ν' ἀπευθύνωσιν ἐπ' ὀνόματι τῆς Γερουσίας τῶν Ἑλλήνων ἐπιστολὴν εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Πάπαν Πίον τὸν 7ον διὰ τὴν φιλοξενίαν ἣν εὑηρεστήθη νὰ παραχωρήσῃ ἐντὸς τῶν κρατῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς χριστιανοὺς τοὺς ἐκ Χίου καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ταῦτα μόνον ἐγνώσθησαν σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν Πρεσβείαν ταύτην, καὶ εἶναι εἰσέτι ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τις μετὰ θετικότητος ἐὰν διετάχθη ἀληθῶς ὅπως διαπραγματευθῇ μετὰ τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας καὶ ὑποκινήσῃ αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ρόδου καὶ Κύπρου. Σχετικῶς ὡς προς τὸ ζήτημα τοῦτο μόνον ἐπὶ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰκασιῶν δύναταί τις ἐὰ στηριχθῇ ὅπως καὶ διὰ τὴν συνένωσιν τῶν ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως αἵτινες ὤφειλον πρὸ πολλοῦ μίαν καὶ μόνην ν' ἀποτελῶσιν οἰκογένειαν.

Εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνες ἠσχολήθησαν ἐπὶ σπουδαιοτέρων θεμάτων κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις θὰ ἐκπλαγῇ τις ἀναμφιβόλως τόσον διὰ σκέψεις ὑψηλῆς πολιτικῆς ὅσον καὶ τὸ νὰ βλέπῃ τις αὐτοὺς ἀναγεννωμένους ἐν τῷ κόσμῳ, πλήρους τοῦ ἐκ τῆς νίκης μεγαλείου ἀξίου τῶν προγόνων αὐτῶν. Οὕτω κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου ἐσκέφθησαν διαδοχικῶς περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ καθίστατο στενοτέρα ἡ πολιορκία τῆς Κορίνθου καὶ θὰ ἐφωδιάζετο ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν τῆς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἐνίσχυσαν τὰ ὀχυρώματα. Ἀπεφάσισαν ἀκολούθως ν' ἀνακαλέσωσι ἐκ Κρήτης τὸν Μιχαὴλ Κομνηνὸν Ἀφεντούλιεφ καὶ νὰ θεσωσιν αὐτὸν ὑπὸ δίκην καὶ τὸν ἀντικαταστήσωσι διὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ναυάρχου Τομπάζη, ὅστις περιεβλήθη τὸν τιτλον τοῦ ἁρμοστοῦ ἢ συμφιλιωτοῦ ἐπιφορτισμένου τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς πατρίδος τοῦ Μίνωος.

Δὲν εἶχον ἀκόμη οὐδόλως σκεφθῇ περὶ οἰκονομικῶν, ὅπως συγκρίνωσι τὰ ἔξοδα πρὸς τὰ ἔσοδα, καὶ ἔπρεπε νὰ προβλέπωσι τὸ μέλλον κινοῦντες τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐξωτερικοῦ διά τινος τῶν τραπεζιτικῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων τὰς ὁποίας θεωροῦσι κατὰ τὰς ἡμέρας μας ὡς τὴν εὐτυχίαν τῶν κρατῶν.

Διετείνοντο ἄλλοτε, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὅτι κράτος τι δανείζεται κοινῶς ὅπως διατηρήσῃ ἢ ἱδρύσῃ μεγάλα καταστήματα· καὶ προσθέτουσιν ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι πάντοτε φύσει κακόν. Πράγματι, τὸ δανείζεσθαι δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ καλεῖν εἰς βοήθειαν καὶ δὲν ὑποδεικνύει ὅτι εὑρίσκεταί τις ἐν τῇ ἀνάγκῃ εἰς τρόπον ὥστε ἡ κυρίαρχος δύναμις, παρὰ τῆς ὁποίας πᾶς νόμος πρέπει νὰ παρέρχεται, νὰ δέχηται τὸν νόμον, ὃν ἐπιβάλλουσιν εἰς αὐτὴν οἱ δημοσιῶναι; Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μὴ εὑρισκόμενοι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, δὲν δύναταί τις οὔτε νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι μὴ δυνάμενοι εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν πρὸ τοῦ δανείου, θὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἦσαν ἀκόμη ὀλιγώτερον ἱκανοὶ ν' ἀποδώσωσι τὰ δανεισθέντα μᾶλλον ἀπηυξημένα ὡς ἐκ τῶν τόκων.

Δὲν κοπείται ὅπως ἐπέλθῃ θεραπεία εἰς δυστυχήματα, ὅπως ἐξαλειφθῶσι τὰ ἴχνη τοῦ πολέμου, λοιμοῦ, ἢ κατακλυσμοῦ, ἀλλὰ πρόκειται διὰ τοῦ δανείου νὰ ἀποτρέψῃ τις ὅλα τὰ δυνατὰ ταῦτα· τὸ χρῆμα δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχηται τοῦ βαλαντίου τῶν πολιτῶν, ὅπως χρησιμεύσῃ πρὸς καταπίεσιν αὐτῶν. Οὐδεμία ὑφίσταται ἀνάγκη νὰ ἐπιβληθῶσι νέοι φόροι ὅπως οἰκονομηθῶσιν οἱ τόκοι· διότι οἱ τόκοι καὶ τὸ κεφάλαιον εἶναι ἐνυπόθηκα ἐπὶ τῶν βακουφίων ἢ τῶν κτημάτων τῶν Τζαμίων. Αἱ ἰδιοκτησίαι αὗται δὲν εἶναι λεία ἀποσπασθεῖσα ἐκ τῆς χήρας ἢ τοῦ ὀρφανοῦ, ἀλλ' ἔρημοι γαῖαι ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῶν χριστιανῶν ὅπως προικισθῶσι δι' αὐτῆς οἱ ναοὶ τοῦ Μωάμεθ, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπανέρχονται οὗτοι ὡς κύριοι διὰ τῆς νίκης. Κατὰ ταῦτα, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἅτινα τρόπον τινὰ ὡμολόγησαν τὰ δάνεια τῶν Ἱσπανικῶν βουλῶν καὶ πλήθους ἀποικιῶν, θὰ δεχθῶσι προτάσεις οἵαι αἱ τῶν Ἑλλήνων ;

Ἡ γερουσία τῶν Ἑλλήνων παρουσιάζει πολὺ θετικώτερα τῶν ὅσον αἱ βουλαὶ τῆς Ἱσπανίας καὶ τουρβίδες. Ὑπέδειξαν λοιπὸν τὸν Ἀνδρέαν Λουριώτην ἐξ Ἄρτης, ὅπως μεταβῇ εἰς Λονδῖνον καὶ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν θὰ ἐτίθεντο αἱ βάσεις ἐθνικοῦ δανείου.

Ἐνησχολήθησαν ἀκολούθως περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Φθιωτιώρου, ἐπιφορτίζοντες τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην, Νικήταν, καὶ πλείστους ἄλλους ἀρχηγοὺς νὰ ἐπιβλέπωσιν ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου. Τὸ ναυαρχεῖον τῆς Ὕδρας, ἐκ συμφώνου πρὸς τὸ τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν, ὑπεσχέθησαν νὰ τηρῶσι ναυτικοὺς σταθμοὺς ἐν τῇ θαλάσσῃ. Οἱ μὲν θὰ ἐπέβλεπον τὰ κινήματα τοῦ Καπετὰν πασσᾶ περιπλέοντες διαρκῶς εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ ὅπως ἐπιπέσωσιν αἰφνιδίως κατ' αὐτοῦ, καὶ οἱ ἕτεροι θὰ διηυθύνοντο πρὸς τὰ παράλια τῆς Αἰτωλίας, ὅπως βοηθήσωσι τὸν πρόεδρον Μαυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ροκορδάτον, ὅστις δὲν θὰ ἤργει νὰ συμπλακῇ πρὸς τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην.

Τέλος, λήγοντος Ὀκτωβρίου, ἀπεφάσισεν ἡ κυβέρνησις, ὡς ἐκ τῆς ὀριμύτητος τοῦ ψύχους, ὅπερ αἰσθάνονται κατὰ τῶν χειμῶνα ἐν Κυνουρίᾳ διὰ τὴν ἔλλειψιν σκηνημάτων καὶ χάριν τῆς εὐκολωτέρας συγκοινωνίας πρὸς τὴν Ὕδραν, ὅπως μεταφερθῇ εἰς Κρανίδιον ἢ Ἑρμιόνην, πολίχνην κειμένην εἰς τὴν νότιον ἄκραν τῆς Ἀργολίδος.

Τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὅτε ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ Σουλίου, κατῆλθεν εἰς Ἄρταν, ἱκανοποιηθεὶς διὰ τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, ἀλλὰ διαταράξας καὶ διακυβεύσας κατὰ βάθος τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ἣν οὗτος προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει. Πράγματι, ἓξ ἑβδομάδας ἐνωρίτερον, ὅτε ὁ Δραμάλης εἰσέβαλεν εἰς Ἀργολίδα, ὅτε ὁ Τουρκικὸς στόλος ἠγκυροβόλει εἰς Πάτρας ἡ ἐκτέλεσις παρομοίου σχεδίου οὐδὲν θὰ ὑφίστατο ἐμπόδιον. Ἔπρεπε μετὰ τὴν ἥτταν τῶν Ἑλλήνων εἰς Πέταν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν πλοίων τοῦ Πασάνα νὰ πορευθῶσι κατευθεῖαν πρὸς τὸν Ἀχελῶον· οἱ χριστιανοὶ ἦσαν καταπεπληγμένοι· θὰ ἐγκατελίμπανον τὸ Μεσολόγγι· οὕτως εἶχον ἀπολέσει εὐκαιρίαν τῆς ὁποίας τὴν σπουδαιότητα οὔτε Τοῦρκοι εἶχον κατανοήσει οὔτε οἱ Ἄγγλοι οἱ συμβουλεύοντες αὐτούς. Τέλος ἐνόμισαν κατάλληλον νὰ μετέλθωσι τὸν δόλον, αἰσχρὸν μέσον ἀνθρώπων ἐστερημένων τῶν πάντων· ἀλλ' ἐντελῶς ἠπατήθησαν.

Ὁ πόρξενος τῆς Ἀγγλίας, ἂν καὶ ἀπεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ, ἀρνηθέντος ὡς εἴπομεν τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἦτο ἐν τούτοις λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν του, ὅτι ἔπεισεν τοὺς Σουλιώτας δολίως ὅπως μὴ σπεύσωσι νὰ κατέλθωσιν εἰς Ἄρταν, ἵνα καταπαύσωσιν ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἐπελθοῦσαι διχόνοιαι μεταξὺ Ὀμὲρ Βρυώνη καὶ Ρουστὶτ πασσᾶ. Συνεφωνήθη ἤδη μετὰ τοῦ τελευταίου τούτου ὅπως ποιήσωσιν ἔναρξιν διαπραγματεύσεων πρὸς τὸν Γεώργιον Βαρνιακιώτην ἀρχηγὸν τῶν ἁμαρτωλῶν του Ξηρομέρου· καὶ προσέφερε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ μέσον τῆς καθυποταγῆς σχεδὸν ἁπάσης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς μωαμεθανούς.

Ἐνόμιζεν ὅτι εἶχεν ἐξαπατήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας· ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι, τοὺς ὁποίους ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης εἶχεν εἰδοποιήσει κρυφίως, ἀποκαλύπτων τὰ σχέδια τοῦ Ρουστὶτ πασσᾶ εὑρίσκοντο ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν σκευωριῶν αἵτινες ὑφαίνοντο ἐναντίον αὐτῶν. Πρὸ πολλοῦ ὄντες προειδοποιημένοι κατὰ τοῦ Βαρνακιώτη, εἶχον συλλάβει ἐπισταλάς του διὰ τῶν ὁποίων τῷ ἐζήτουν ἀνταλλαγὴν αἰχμαλώτων καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο περὶ ἀμνηστείας. Δὲν ἐχρειάζετό τι περισσότερον ὅπως τοὺς ἐξοργίσῃ. Πάραυτα μεταβάντες πρὸς τὸν στρατηγὸν τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν ὅρκον ὅτι οὐδέποτε θὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ ὅτι θὰ παρέδιδεν εἰς τὸ φάσγανον τῶν νόμον πάντα ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ παραδεχθῇ παρομοίαν πρότασιν. Ἐψήφισαν πάραυτα γενικὴν στρατολογίαν· ἀλλ' ἦτο ἤδη πολὺ ἀργά.

Ὁ Βαρνακιώτης ἐνδίδων εἰς τὰς ὑποβολὰς τοῦ Ἄγγλου προξένου, ὅστις εὑρίσκεται παρὰ τῷ πασσᾷ τῆς Ἄρτης, πληρεστέραν εἶχε διαπράξει τὴν προδοσίαν αὐτοῦ παρασύρας τῶν Ἰωάννην Ράγγον καὶ πλείστους ἄλλους Ἀκαρνᾶνας ὁπλαρχηγούς. Μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τῆς ἀνάνδρου ταύτης ἀποστασίας εἶχε διασπείρει προκηρύξεις συνταχθείσας πρὸ καιροῦ. Οἱ Ἀγρινιῶται εἶχον καταφύγει εἰς τὰς ὀρεινὰς κοιλάδας τοῦ Ἀχελῴου, ἐνῷ μέρος Ξηρομεριτῶν μετηνάστευε πλαγίως αὐτῶν ὅπως καταφύγῃ εἰς Καλάμαν καὶ Μεγανῆσι, νήσους ἐξαρτωμένας ἐκ τῆς Ἰονικῆς Ἐπαρχίας.

Ἐδέησε πάραυτα νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἐκκενώσεως τοῦ Ἀγρίλου παρὰ τὴν μεγάλην λίμνην τοῦ Ὀζεροῦ, τοῦ Παπαδάτου, τοῦ Μαχαλᾶ, τῆς Κατούνας, ἐγκαταλείψεως τοῦ Βάλτου καὶ συμπτύξεως αὐτῶν πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελώου. Ἐν τούτοις προσεποιήθησαν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσωσι τὴν θέσιν τοῦ Στράτου. πόλεως γειτονικῆς τῆς ὁδοῦ τῆς Λεπαινοῦς, ἐνῷ ὁ ὁπλαρχηγὸς Μακρῆς μετ' ὀκτακοσίων ἀνδρῶν ἐγκαθιδρύετο εἰς Ἀγγελόκαστρον ἀποφασίσας νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν δίοδον ταύτην, τοῦ Ἀχε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λώου διαβατοῦ ὄντος μόνον διὰ πορθμείου ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου μέχρι θαλάσσης.

Ἀλλὰ θὰ κατεστρέφοντο οἱ Ἕλληνες ἐὰν προσεβάλοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς συγχύσεως· καὶ ἀφεύκτως θὰ προσεβάλλοντο ἐὰν ἡ πανώλη δὲν ἐξερρήγνυτο ἐν Ἄρτῃ καὶ δὲν ἠναγκάζοντο οἱ πασσάδες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις χάριν εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβον οἱ χριστιανοὶ καιρὸν ὅπως ἀνανήψωσιν, ἀναγνωρίζοντες τὴν θέσιν των.

Ἀπὸ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης μάχης τῆς δεκάτης ἕκτης Ἰουλίου, ὁ πρόεδρος Μαυροκορδάτος ἐπανελθὼν εἰς Βραχῶρι, ὅπερ οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψῃ, καὶ πεισθεὶς ὅπως καὶ ὁ στρατηγὸς Νόρμαν καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀξιωματικοὶ ὅτι θὰ ἦτο εὔκολον νὰ ὑπερασπισθῇ χώραν ὀρεινήν, δασώδη καὶ κατοικουμένην ὑπὸ πληθυσμοῦ ἐντελῶς ὑπὸ τὰ ὅπλα διατελοῦντος καὶ ζῶντος ὑπὸ ἀτίθασσον ἐλευθερίαν εἰθισμένου εἰς διαρπαγὰς εἶχεν ἐνασχοληθῇ νὰ διοργανώσῃ αὐτὸν ἀναλόγως. Ἡ ἀκούραστος δραστηριότης του παρώτρυνεν αὐτὸν ὅπως διατρέξῃ ὅλα τὰ χωρία τὰ μᾶλλον ἀπρόσιτα μέρη τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐξημερώνων ἀφ' ἑνὸς τοὺς ὑπερηφάνους ἁμαρτωλοὺς τῶν Ἀγράφων, ἐξεγείρων ἀφ' ἑτέρου τυὸς νεναρκωμένους πληθυσμοὺς τοὺς ἀλλαχοῦ ἀπαντῶντας, κατώρθωσε δὲ χάρις εἰς τὴν ἱκανότητα, τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ὑπομονὴν ἣ ν' ἀποσβέσῃ τὰ μίση καὶ τὰς ἀντιπαθείας τῶν ὁπλαρχηγῶν, ἢ νὰ καταστήσῃ αἰσθητὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας προϋχοντας ὀλιγώτερον καταπιεστικὴν διὰ τοὺς χωρικούς, νὰ κατασκευάσῃ εἰς ἕκαστον μέρος τὰ τῆς ἀμύνης μέσα καί νὰ φέρῃ τὴν ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν μέχρι τότε ἀσυμφωνούντων.

Χάρις εἰς τὸ ἀνεκτικὸν αὐτοῦ ὕφος εἶχε κατορθώσῃ νὰ ὀργανίσῃ στρατὸν ἐκ πέντε χιλιάδων νεσσυλλέκτων οἵτινες εὑρίσκοντο ἐστρατοπεδευμένοι παρὰ τὸ χωρίον Παραδῆσι πλησίον τῆς Βονίτσης. ὅτε ὁ Βαρνακιώτης εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναθέσῃ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ, ἀνάνδρως ἐπρόδωκε καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην ἧς ἐκρίθη ἄξιος. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ ὁ Μαυροκορδάτος ὅστις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὑρίσκετο εἰς τὸ Ἀνατολικόν, πληροφορηθεὶς ὅτι τὰ στρατεύματα ταῦτα ἤρξαντο διαλυόμενα καὶ ὅτι τὰ στενὰ ἦσαν ἀνεῳγμένα πρὸ τοῦ ἐχθροῦ, συναθροίσας πάντα δυνάμενον νὰ ὁπλοφορῇ, ἐχώρησε πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἑσπέρας. Συγκρατῶν τοὺς πανταχόθεν ἀποχωροῦντας φυγάδας καὶ λιποτάκτας, ἔφθασαν εἰς Βραχώριον τὴν 24, καὶ ἡ δημοσία τάξις ἀποκατέστη ἐπὶ τῇ θέᾳ του.

Τῶν ὁπλαρχηγῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποστείλῃ διαταγάς, ἐλθόντων παρ' αὐτῷ, ἀφῆκε πάραυτα τὸ Βραχῶρι ὅπως ἔλθῃ εἰς Ζυγότικα Καλύβια, μικρὸν χωρίον κείμενον πέραν τοῦ Ἀγγελοκάστρου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀχελώου. Τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ὁ προσδιορισθεὶς τόπος διὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν στρατευμάτων ὅπου μαθὼν ἅμα τῇ ἀφίξει τὰ περὶ τῆς ἀμνηστείας προταθέντα ὑπὸ τῶν Πασσάδων, προέτρεψε τοὺς ἀρχηγοὺς νὰ προσποιηθῶσιν ὅτι ἀποδέχονται αὐτοὶ ὅπως κερδίσῃ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς διοργάνωσιν τῶν μέσων τῆς ὑπερασπίσεως.

Τῆς γνώμης ταύτης δεκτῆς γενομένης ὁμοψήφως ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ, ὁ ὁπλαρχηγὸς Μακρῆς ὅστις εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν στρατευμάτων, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην ἀντιδράσεώς τινος κατὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν προκηρύξεων τοῦ λιποτάκτου Βαρνακιώτου, καὶ ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν ἣν τὰ διασκορπισθέντα στρατεύματα τῷ εἶχον ἀποστείλῃ, τοὺς ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον περιέχουσαν τὰ ἑξῆς : «Ἀκαρνᾶνες ἀδελφοί μου, διὰ τῆς ἀδελφικῆς ταύτης ἐπιστολῆς σᾶς καθιστῶ γνωστὸν ὅτι ἔλαβον ἐκείνην τὴν ὁποίαν μοῦ ἀπεστείλατε. Κάλλιστα κατενόησα τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, καὶ μετὰ χαρᾶς παρατηρῶ ὅτι ἔχομεν πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην· νὰ προσβάλλωμεν δηλ. ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ἐχθρούς μας. Οἱ ἐκ Κραβάρων ἀδελφοὶ ἡμῶν, οἱ ἐξ Ἀποστέρου Ἰμβολούκου καὶ Ζυγοῦ συνενοῦνται τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς Βραχῶρι. Πάντες συναθροίζονται περὶ τὸν πρόεδρον Μαυροκορδάτον, καὶ ἐπικεφαλῆς 1300 ἀνδρῶν εὑρίσκομαι ἐνταῦθα εἰς Καστρούνια. Αὔριον, Θεοῦ βοηθοῦντος, ἀναχωροῦμεν ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοί· θὰ ἀπέλθωμεν κατὰ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούρκων τοὺς ὁποίους ἕκαστος ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ βδελύσσεται ὅπως τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε νὰ φοβῆται. Θὰ διαμείνωμεν πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον ὃν ὡμόσαμεν μετ' εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, καὶ ἂν παρκστῇ ἀνάγκη νὰ ἀποθάνωμεν, θὰ πράξωμεν τοῦτο ὡς ἄνδρες καὶ οὐχὶ ὡς πεφοβισμέναι γοναῖκες. Τέλος, ἂν ὁ Θεὸς εὐδοκῇ, πρέπει ἅπαντες νὰ συνενωθ::μεν αὖριον.

«Σᾶς συνιστῶ νὰ μὴ συμπαραλάβετε οὐδεμίαν ἀποσκευήν, λάβετε τὰ ὅπλα σας καὶ ἐκκινήσατε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὅπως θὰ πράξω καὶ ἐγὼ τοῦτο μετα τοῦ φίλου μου Ζούγκου».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Ὁ Πρόεδρος Μαυροκορδάτος, ὄχι ὀλιγώτερον δραστήριος του Μακρῆ, ὀχυρώνων τὴν τοποθεσίαν τῆς Τουζουΐας καὶ τὰς γεφύρας τοῦ Μριμικοῦ καὶ τοῦ Νέτσιου, εὑρισκομένας ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης Τρίχωνα ἢ Σουδίου ἐν τῷ Ἀχελώῳ κατώρθωσε νὰ συναθροισῃ καὶ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἀπεφάσισε διὰ τούτων νὰ κλείσῃ τὸν ἐχθρὸν τὰ στενὰ τῆς Λάωπης καὶ τοῦ Μαχαλᾶ. Ὑπολογίζων τὴν γραμμὴν ἣν θὰ ἐτήρει ὀπισθοχωρῶν ἐν περιπτώσει ἀτυχίας, διέταξε νὰ περιχαρακωθῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ εὐρέως λιθοστρώτου ὅπερ διαχωρίζει τὴν μεγάλην λίμνην εἰς δύο μέρη, καὶ ἐτοποθέτησεν εἰς Δοτγρὶ παρὰ τὰ ἐρείπια τῶν Δερμπῶν, σῶμα Κραβαριτῶν ἐπιφορτισμένον νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν δίοδον τοῦ δάσους Κουδούνια ὅπερ ἀνάγκη νὰ διέλθῃ τις ὅπως εἰσδύσῃ εἰς Ἀποκοῦρον, χώραν κειμένην παρὰ τὸν Εὔηνον· ἐξέπεμψε ταὐτοχρόνως εἰς ὅλα τὰ χωρία ἀπεσταλμένους ἐντολὴν ἔχοντας νὰ ἀναθαρρύνωσι τὰ πνεύματα, νὰ συναθροίσωσι τοὺς ἱκανοὺς δι' ὅπλα καὶ νὰ διευθύνωσιν αὐτοὺς συμφώνως πρὸς τὸ ἀποδεκτὸν γενόμενον σύστημα τῆς ἀμύνης.

Ἔστειλεν ἀφ' ἑτέρου εἰς νήσους καὶ εἰς Μωρέαν ἀπεσταλμένους ὅπως ζητήσωσιν ἐπικουρίας εἴτε ἐξ ἀνδρῶν εἴτε ἐκ πλοίων· τέλος πᾶν ὅ,τι ἡ ἀνθρωπίνη σύνεσις, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ὑπαγορευθῇ ὑπὸ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν ὑπὸ τοῦ Μαυρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κορδάτου πρὸς θεραπείαν τῆς ἀπέλπιδος καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο τὰ πράγματα τῶν ἐπαναστατησάντωε χριστιανῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ματαία ἐλπίς! Ὁ Μαυροκορδάτος εἶχεν ἐχθρὸν ἐπίσης δραστήριον ὅπως οὗτος, οὗτινος ἡ πρόνοια ἐπὶ μικρὸν καθοστερήσασα ἀφυπνίσθη πάραυτα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων πρακτόρων διαγείρασα ἐν ταὐτῷ τὴν ἀπόφασιν ὅπως τεθῇ εἰς πορείαν προτοῦ οἱ Ἕλληνες καταλάβωσι τὰ στενὰ τῆς Λάσπης καὶ τοῦ Μαχαλᾶ. Τὰ σχέδια αὐτῶν εἶχον ἀνακοινωθῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν ὑπὸ τοῦ ἀτίμου Γεωργίου Βαρνακιώτη, λαβόντες γνῶσιν τῆς ἐγκυκλίου ἣν ἀπηύθυνεν ὁ Μακρῆς πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας· αἱ διαπραγματεύσεις περὶ ἀμνηστείας ἀποτόμως διεκόπησαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης λαβὼν τὴν προμήθειαν πυρίτιδος καὶ πολεμεφοδίων ἐκ τῶν ὁπλοστασίων τῆς Κερκύρας προερχτμενα διὰ τοῦ μρνοκεότου τῆς Αὐτοῦ Βρεττ. Μεγαλειότητος τῆς «Μεδίνας εἰς Πρέβεζαν ἀπεβιβάσθη, καὶ ἀμέσως ἐξεστράτευσαν.

Ὁ στρατὸς αὐτοῦ συγκείμενος ἐκ 12 χιλιάδων Σκυπετάρων, τῶν καλλιτέρων Τομκικῶν στρατευμάτων, ἔχων πυροβολικὸν κάλλιστα ἐφοδιασμένον καὶ πολυάριθμον ἱππικὸν ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ προδότου Βαρνακιώτου, σιέβη τὰ στενὰ ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν χωρικῶν, οὓς ὁ Δημήτριος Μακρῆς ἐξήγειρε, καταφυγόντων εἰς τὰ μᾶλλον ἀπόκρημνα μέρη τῆς Ἀγραΐδος.

Τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀχελώου εὑρισκομένων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὅλως ἠλαττωμένων. ἦτο τότε ἐποχὴ φθινοπώρου ὁ τουρκικὸς στρατιέβη εὐκόλως τοῦτον κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Στρατρῦ, καὶ ὁ Ρουσχὶδ πασσᾶς ὅστις διώκει τὸ ἱππικὸν κατέκλυσεν ἐν μιᾷ στιγμῇ τὴν πεδιάδα τῶν Τολπακῶν, τῶν Διβρῶν. Ταὐτοχρόνως οἱ Ἕλληνες οἵτινες εἶχον ἀποστείλει τὰς οἰκογενείας των εἰς τὰ δάση τοῦ ὄρους Καλλιδρομίου ἐπυρπόλησαν τὸ Βραχώρι καὶ ἄλλα τὰ χωρία τοῦ Βλόχου, κανηγυρισθείσης οὕτω τῆς ἀφίξεως τῶν βαρβάρων δι' ἐκτεταμένης πλρκαΐᾶς. Ἐκθαμβοι ἐκ τοῦ θεάματος τούτου εἶχον σταματήσει, ὅτε ὁ Μ.Βότσαρης καὶ τὰ παλληκάρια αὐτοῦ ἅτινα εἶχον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διευθύνει τὴν πυρπόλησιν ἀφίνοντες κραυγὴν γοερὰν ἀνήγγελλον εἰς τὰ τῆς Ἄγαρ ὅτι ἐπάτουν γῆν ἥτις ἔμελλε νὰ καταστῇ τὸ μνῆμα αὐτῶν.

Ἑξακόσια παλληκάρια ὑπὸ τοῦ ἥρωος διοικούμενα, ὀπισθοχωροῦσι πάραυτα πρὸς τὸ στενὸν τοῦ Γούζη, χωρὶς οἱ Τοῦρκοι νὰ τολμήσωσι νὰ τοὺς καταδιώξωσιν, Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ὁ Δ. Μακρῆς καταπτοηθεὶς ἐκ τῶν διατρεχόντων καὶ ἐκ τοῦ πάντοτε αὐξάνοντος ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν ἐγκατέλειψεν ἀπροσδοκήτως τὴν θέσιν ἣν κατεῖχεν ὅπως ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀρακίνθου ριφθῇ.

Ἡ θέσις Καλλύδια, Ζυγόκια ἐκενώθη ἐξ ἴσου, ἐπὶ τῇ ψευδεῖ εἰδήσει ὅτι οἱ Τοῦρκοι διῆλθον τὸν Ἀχελῶον κάτωθι τοῦ Στάμμα. Τὸ ἐπισκοποῦν τὸν ἐχθρὸν σῶμα ὅπερ ὑπερῆσπιζε τὴν εἴσοδον τοῦ λιθοστρώτου τῆς λίμνης Τριχωνίας, μόλις λαμβάνει τὸν καιρὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Κερασόδου· καὶ ἂν ὁ ἐχθρὸς εἶχε παρατηρήσει τὴν ἀταξίαν ἥτις ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ διεσπάρη, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην παντελὴς τῶν Ἑλλήνων καταστροφὴ θὰ ἐπήρχετο.

Ὁ Μαυροκορδάτος, κατενόησεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν πλέον τὴν κατάλληλον πρὸς καταστροφὴν των στιγμήν, καὶ διῆλθε τὴν νύκτα σχεδιάξων τὰ μέσα δι' ὧν, θὰ διημφισβήτει βῆμα πρὸς βῆμα τὸ ἔδαφος, καὶ θὰ ὑπερήσπιζε τὰ ἀδιέξοδα τοῦ Ἀρακίνθου στενά. Εἶχεν ἤδη πλείστας παρασκευὰς ἐνεργήσει, ὅτε παρετήρησε τὴν πρωϊαν τῆς 24 Ὀκτωβρίου τὰς Ἑλληνικὰς οἰκογενείας ἐγκαταλειπούσας τὴν ὑπὸ τῶν Ἐχινάδων σχηματιζομένην κοιλάδα, αἵτινες εὑρίσκοντο ἤδη συνηνωμέναι μετὰ τῆς Ἠπείρου, ριπτομένας πρὸς τὰς λιμνοθαλάσσας ὅπως καταφύγωσιν εἰς Ἀνατολικὸν καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν ἐκτεταμένων τούτων τόπων ἁλιείας. Ἦτο τὸ σημεῖον τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἐχθροῦ ἡ φυγὴ αὕτη, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ἰδέαν τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ μεγάλου τῆς λίμνης λιθοστρώτου ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέσπασάν τινας ἐκ τῶν ἀψίδων καὶ ἀπεσύρθησαν πρὸς τὴν Δερβέντιστα, ὅπου ὁ Μαυροκορδάτος συνηνώθη μετὰ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτοις τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν, πρὸ τοῦ ὁποίου εἶδον φεύγοντας τοὺς χωρικούς, ἐπροχώρει κατακτοῦν ἔδαφος. Ὑπερέβη τὴν θέσιν Στάμμα, καὶ ἐκτὸς τῆς ἀπωλείας τῆς Ἀκαρνανίας, ἔπρεπε ν' ἀποφασίσωσι τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Ζυγοῦ, τοῦ τελευταίου τῆς Αἰτωλίας σταθμοῦ, ὅπως μὴ εὑρεθῶσι περικυκλωμένοι ἐν Ἀρακίνθῳ. Ἡ προδοσία συνηγοῦτο πρὸς τὰ δυστυχήματα ἅτινα δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποτρέψωσιν! Ἤδη πλεῖσται Ἕλληνες ὁπλαρχηγοὶ ἀποπλανηθέντες παρὰ τοῦ ἀποστάτου Βαρνακιώτη, μὴ ἀρκεσθέντος εἰς τὴν ἐρήμωσιν ἣν ἐπέφερον εἰς τὰς σημαίας τοῦ στρατοῦ, συνηνώθησαν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀνάγκη ἐπείγουσα ἦτο ὅπως γείνῃ ἐκλογὴ τοῦ σημείου τῆς ὀπισθοχωρήσεως καὶ ληφθῇ περὶ τούτου ἀπόφασις αὐτοστιγμεί. Προδείλως διεκινδύνευον ἐὰν κατήχοντο εἰς τὴν πεδιάδα· καὶ τῆς ἀποπείρας ταύτης μὴ ἐπιτυγχανούσης πᾶσα ἐλπὶς σωτηρίας θὰ ἀπώλλυτο. Μία μόνη ὁδὸς ἐφαίνετο μένουσα ἀνοικτή· τὸ νὰ διέλθωσι δῆλον ὅτι τὸν Εὔηνον καὶ νὰ εὑρεθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν Κραβάρων. Φθάνοντες εἰς τὰ μετέωρα ταῦτα τῆς Λοκρίδος, θὰ ἠδύναντο ἢ ν' ἀποσυρθῶσι πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκετο ὁ Ὀδυσσεὺς ἢ νὰ ἐκλέξωσιν εὐνοϊκήν τινα στιγμὴν ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς Μωρέαν.

Ὁ πρόεδρος ἐφάνη κλίνων πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, ὅτε εἶδον αὐτὸν διασχίζοντα τὴν πεδιάδα τῶν Λιλαντίων καὶ πρὸς τὸν Εὔηνον κατευθυνόμενον· ἀλλὰ τὸ κίνημα τοῦτο ἐσκόπει τὴν ἐξαπάτησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ὀπισθοχωρῶν πάραυτα διά τινος πρὸς τὰ πλάγια πορείας καὶ ἐξαπατήσας ταὐτοχρόνως καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἰδικούς του ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Κεράσοβον, καὶ τὴν 27ην Ὀκτωβρίου εἰσέρχεται περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς Μεσολόγγιον μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα.

Τὸν πιέζουσιν, ὅπως ἐγκαταλείψει τὴν πόλιν ταύτην, ὅπως μὴ ἐπιμείνῃ ὑπερασπιζόμενος τὴν Αἰτωλίαν· ἀλλά, καθὼς εἷς τῶν γάλλων ἀξιωματικῶν τῶν περικυκλούντων αὐτὸν ἀναφέρει, ὁ Μαυροκορδάτος, μᾶλλον λυπούμενος διὰ τὴν προδοσίαν τῶν Ἀκαρνάνων παρὰ διὰ τὰ ἀτυχήματα τοῦ παρόντος, ἀπήντησεν: «Οἱ κάτοικοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, ὀλίγον ἀξίζουσι, ὅπως θυσιασθῶμεν ὑπὲρ »αὐτῶν· ἀλλά, ἐὰν ἀπομακρυνθῶ ἐντεῦθεν θὰ ὑποταγῶσι πάραυτα, »καὶ αἱ Ἀλβανικαὶ ὀρδαὶ θὰ διέλθωσιν εἰς Πάτρας· ἡ Πελοπόννη»σος, ἥτις μόλις δύναται ν' ἀντιστῇ εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν στρατόν, θὰ καταβληθῇ ὑπὸ τῶν νέων τούτων ἐχθρῶν, καὶ ὁ ἀγὼν τῶν Ἑλ»λήνων κατεστράφη· (ὀφείλομεν ν' ἀποθάνωμεν ἐνταῦθα».

Ἐνῷ τοιαῦτα συνέβαινον, ὁ Μάρκος Μπότσαρης μεθ' ἑξακοσίων παλληκαρίων ὑφίστατο τὸ βάρος τῶν ἐγχειρημάτων τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη καὶ Ρουσχὶτ πασσᾶ διοικουμένου! Αἱ Θερμοπύλαι θὰ ὠχριάσωσιν ἡμέραν τινὰ ἐπὶ τῇ διηγήσει ταύτῃ! Ὠχυρωθέντες παρὰ τὸ Κρυονέρι, πηγὴν κειμένην εἰς τὴν δυτικὴν γωνίαν τοῦ ὄρους Ἀρακίνθου ἀπέναντι τοῦ Ἀνατολικοῦ, οἱ γενναῖοι οὗτοι ἀφοῦ διέλυσαν τὰς κόμας αὐτῶν κατὰ τὸ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐπικρατοῦν ἔθος τῶν στρατιωτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν διατηρηθέν, ἐλούσθησαν εἰς τὰ ὕδατα τῆς ἀρχαίας Ἀρεθούσης, καὶ περιβληθέντες τὰ πλουσιώτερα τῶν κοσμημάτων αὐτῶν, ζητοῦσι νὰ ἡνωθῶσι διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀδελφοποιήσεως, διακηρυττόμενοι «βλάμηδες». Ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου προχωρεῖ πάραυτα! Πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Σταυροῦ κλίνοντες, ἀνταλλάσσουσι τὰ ὅπλα αὐτῶν· δίδουσιν ἀκολούθως τὴν χεῖρα σχηματίζοντες μυστηριώδη ἄδυσσον· καὶ πρὸ τοῦ Λυτρωτοῦ Θεοῦ συναθροιζόμενοι ἀπαγγέλλουσι τὰς μυσταγωγικὰς λέξεις: «ἡ ζωή μου εἶναι ζωή σου, καὶ ἡ ψυχή μου ψυχή σου». Ὁ ἱερεὺς τότε τοὺς ηὐλόγησε καὶ τούτου δώσαντος τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης εἰς τὸν Μάρκον Μπότσαρην, ὅστις ἀποδίδει αὐτὸν εἰς τὸν ὑπαρχηγόν του, οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἀμοιβαίως ἐναγκαλισθέντες, παρουσιάζουσι ἀπειλητικὸν μέτωπον πρὸς τὸν ἐχθρόν.

Ἦτο πρωΐα τῆς 4 Νοεμβρίου 1822· ἐκ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ παρετήρουν τὸ πῦρ τοῦ ἀθανάτου τάγματος, ὅπερ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐξησθένισεν. Ἐπανελήφθη μετὰ νέας ζωηρότητος δύο ὥρας μετὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ ἠλαττώθη ἀνεπαισθήτως κατὰ τὴν ἑσπέραν. Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων ἀστέρων πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρετήρησαν μακρόθεν τὰ πυρὰ τῆς ἐν ὑπαίθρῳ διανυκτερεύσεως τοῦ ἐχθροῦ ἀνὰ τὴν πεδιάδα ἁπλούμενα. Ἡ νὺξ παρῆλθεν ἤρεμος καὶ τὴν πρωΐαν τῆς πέμπτης, ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἰσήρχετο εἰς Μεσολόγγιον ὑπὸ εἴκοσι δύο Σουλιωτῶν ἀκολουθούμενος, τὸ ὑπόλοιπον ὅπερ ἐκ τῶν γενναίων τούτων εἶχεν ἐπιζήσει.

Χάρις εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν, ὁ πρόεδρος Μαυροκορδάτος, ὅστις δὲν εἶχε δυνηθῇ νὰ βοηθήσῃ αὐτούς, ἐνησχολήθη νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ φρούριον διὰ ζωοτροφιῶν καὶ κτηνῶν, ἅτινα εὗρε τὸ μέσον νὰ συναθροίσῃ. Εἶχε ταὐτοχρόνως φροντίσει περὶ τῆς σωτηρίας τῶν κατοίκων, ἀπιβιβάζων εἰς Πελοπόννησον τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας τὰ παιδία καὶ τοὺς ἱκανοὺς μόνον διὰ νὰ τρώγωσιν.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης, σύζυγος, πατὴρ καὶ ἀρχηγὸς οἰκογενείας, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς στρατιώτου ἦτο ἐπίσης ἀνάγκη νὰ λάβῃ μέτρα ἀσφαλιστικὰ διὰ πρόσωπα ἅτινα τῷ ἦσαν προσφιλέστερα καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἅμα τῇ πρώτῃ φήμῃ τῆς προδοσίας τοῦ Βαρνακιώτη καὶ τῶν συνενόχων αὐτοῦ, τοὺς ἀπέστειλεν εἰς Μεσολόγγιον· καὶ ἡ ἀδελφή του σύζυγος οὖσα ἑνὸς τῶν ἀποστατῶν, οἵτινες εἶχον καταταχθῇ ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἡμισελήνου, μὴ θέλουσα νὰ φέρῃ ἐπὶ πλέον ἀτιμασθὲν ὄνομα, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ διάζευξιν.

Ἀνέβαλλον μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ν' ἀναγγείλωσι τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν, διὰ τῆς ὁποίας θραύονται οἱ δεσμοί, οὓς ὁ Ὕψιστος συνέδεεν, ἀλλὰ τοῦ ἀνωτέρου λόγου τῆς ὑψίστης προδοσίας καταδήλου γενομένου, τὸ διαζύγιον παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄρτης Πορφυρίου, ὅστις στενὸς φίλος τοῦ ἀγῶνος τῶν χριστιανῶν γενόμενος, ἀφ' ἧς εἶδεν αὐτοὺς καταπροδιδομένους καὶ δυστυχεῖς, ἐζήτει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ διὰ τῆς μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός του, ἐνθέρμου ὑποστηρίξεως τοῦ Σταυροῦ.

Ἐλεύθερος καταστὰς διὰ τῆς πράξεως ταύτης, καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων του δεχόμενος τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβιβάσῃ ταύτην καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐπὶ πλοίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑτοίμου ὅπως δι' Ἀγκῶνα ἀποπλεύσῃ. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ θέλουσα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ταχύτερον γῆν ἥτις τῇ ὑπενθυμίζει τὸ αἰσχος ὀνόματος ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἀπηρνήθη ἐζήτει ν' ἀναχωρήσωσι· ἀλλὰ οὐδόλως συνεφώνει ἡ τρυφερὰ καὶ γλυκεῖα Χρισῆ !

Διὰ πόσων εὐφυιῶν περιστροφῶν προσεπάθησε νὰ κάμψῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ συζύγου της ! Τῷ ἐπρότεινεν ἄλλοτε μὲν ν' ἀποστείλῃ αὐτὴν εἰς Ἰθάκην, ἄλλοτε εἰς Κεφαλληνίαν ὅπου θὰ εὕρισκε τὸν πολεμάρχην θεῖόν της. Θὰ κατανικήσω, ἔλεγε τὴν τραχύτητα καὶ τὸ ἀπότομον τῶν Ἄγγλων, θ' ἀφοπλίσω τοὺς βαρβάρους τούτους, τοὺς ἔχοντας καρδίαν σιδηρᾶν ! Θὰ ἠδύναντο οὗτοι ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰ δάκρυα μητρός ;—Φιλτάτη Χρυσῆ, τί λέγεις, νὰ ἐξευμενίσῃς τοὺς Ἄγγλους ; Εἶναι σκληροὶ ὡς ὠκεανός. Ἐπώλησαν τὴν Πάργαν, τὸ ἔχεις λησμονήσει ; Τὸ συμφέρον, εἶνε ὁ Θεός των, καὶ ἂν τὸ ἀπῄτει, θὰ σὲ ἐπώλουν μετὰ τῶν τέκνων μας.

»Τὰ θέλγητρά μου εἶναι κοινά, προσφιλέστατε Μάρκε, καὶ σὺ »μόνος δύνασαι νὰ εὑρίσκῃς ὡραίαν τὴν Χρυσῆν σου· τὰ πτωχὰ »ταῦτα ἀθῶα τέκνα, ἀδύνατον ν' ἀποχωρισθῶσι τῆς μητρός των.— »Καὶ εἶναι δυνατὸν ἡ μήτηρ αὐτῶν νὰ κατοικήσῃ εἰς τόπον διοι»κούμενον ὑπ' ἐκείνων οἵτινες παρεσκεύασαν τὸν ὄλεθρον τοῦ Σου»λίου, τὴν πρεδοσίαν τοῦ Βαρνακιώτη ;— Ὄχι οὐδέποτε, βασίλισσα »ἐστεμμένη, Παρθένος μήτηρ τοῦ Θεοῦ, ἀνέκραξεν ἡ Χρυσῆ ἡ σύ»ζυγος τοῦ Μάρκου οὐδέποτε θὰ ὀφείλῃ φιλοξενίαν εἰς τοὺς ἐχθροὺς »τῶν Χριστιανῶν. Ἀλλ εἰς ποῖον τόπον θὰ μὲ ἀποστείλῃς ; ὑπὸ »ποῖον οὐρανὸν κεῖται ἡ Ἀγκῶνα ;— Ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ σε»πτοῦ Πατριάρχου τῆς Ρώμης, φιλτάτη, τοῦ κοινοῦ πατρὸς τῶν »πιστῶν· καὶ ἂν ἡ σύζυγός σου . . . — Μὴ προχωρεῖς, προφύλαξον »ἑαυτὸν χάριν τῶν τέκνων σου. Ὑπακούω, προχωρῶ.

Ταῦτα εἶπε καὶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπιπτόντων τῶν ἀσθενῶν ἐκείνων πλασμάτων ἅτινα ἐκάλουν πατέρα καὶ κύριον, ὁ Μάρκος Μπότσαρης εὔχεται ταῦτα ἐπικαλούμενος τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ τῶν μαχῶν. Συνοδεύει ἀκολούθως τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα, παρακολουθεῖ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλοῖον οὕτινος τὰ ἱστία ἐξογκοῦσι πάραυτα νότιοι ἄνεμοι, τὴν ἀποχαιρετᾷ, ἐπὶ μακρὸν ποιεῖ σημεῖα ἀποχαιρετισμοῦ τείνων ἀκόμη τοὺς βραχίονας. Οἴμοι ! τὴν ἐγκατέλειψε διὰ τελευταίαν φοράν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν κλῆρος ἐκήδευεν ἐν σιωπῇ τὸν στρατάρχην Κυριάκον οὕτινος τὸ λείψανον οἱ στρατιῶται εἶχον ἀποβιβάσει παρὰ τὸ ὀχύρωμα τοῦ Βασιλαδίου κείμενον κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν λιμνοθαλασσῶν. Τὸν εἶχον οὕτω μεταφέρει ἐν τῇ πόλει ὅπου ἐφαίνετο ἐγκαθιστάμενος ὡς μία ἐκ τῶν μεγαλοψύχων ἐκείνων σκιῶν τῶν αὐτοχθόνων ἡρώων τῶν πάντοτε εὐνοϊκῶν εἰς τὴν πατρίδα ὅπως ἐμπνέωσιν εὐγενῆ πρὸς τοὺς Ἕλληνας αἰσθήματα. Τὴν 6ην οἱ βάρβαροι ἔφθασαν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ λιθοστρώτου τοῦ ἀρχομένου κάτωθεν τῆς Πλευρῶνος· τοῦ δὲ Γιουσοὺφ πασσᾶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου ἀποστείλαντος δύο πολεμικὰ ἡμίκροτα, τὸ Μεσολόγγιον εὑρέθη καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν περικυκλωμένον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Προπαρασκευαὶ Πελοποννησίων πρὸς ὑποστήριξιν Μεσολογγίου.— Ἀφιλοκέρδεια Νικήτα.— Σχέδια ναυαρχείου Ὕδρας.— Τόλμη τῶν Τηνίων. —Ἀποβίβασις τῶν βαρβάρων εἰς Μύκωνον.— Νικῶνται ὑπὸ τῆς Μαντοῦς Μαυρογένη—Δουλοπρέπεια Συριανῶν.— Μεταφορὰ τῆς κυβερνήσεως εἰς Ἑρμιόνην—Ἄφιξις τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας εἰς Ψαρά.— Ἀπόφασις πυρπολικῶν ὑπὸ τῶν Κωνσταντίνου Κανάρη καὶ Κυριάκου κυβερνουμένων.— Πυρπόλησις πλοίου γραμμῆς.— Ναυάγιον καὶ διασκόρπισις τῆς ναυτικῆς τουρκικῆς δυνάμεως.— Ταραχαὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.— Δυσαρέσκεια γενιτσάρων.— Βασανιστήρια Κωνσταντίνου Νέγρη.— Ἔκπτωσις βεζύρου καὶ μουφτῆ.— Ἐπανάστασις ἐν τῷ στρατηγείῳ.— Κάθειρξις καὶ μαστίγωσις τοῦ Χασνατὰρ Οὐστᾶ.— Δυσμένεια τοῦ κουρέως τῆς Α. Υ. τοῦ Σουλτάνου.— Ἐξορία τοῦ Χαλὲτ Ἐφένδη — Θάνατος αὐτοῦ.— Γιαφτάς, ἢ ἀπόφασις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του προσκολληθεῖσα.— Δηλητηρίασις τοῦ Σερασκέρη Χουρσὶτ πασσᾶ.— Γνώμη περὶ τοῦ βεζύρου τούτου.— Πολιτικοὶ κλονισμοί.— Ἀρνοῦνται εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπεσταλμένους τὴν εἴσοδον ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βερώνης καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀξιώσεων τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τῆς Μάλτας.— Σκέψεις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.— Ἀνωφελεῖς ἀπόπειραι χρηματιστῶν τινων πρὸς ἐπισιτισμὸν τοῦ Ναυπλίου.— Ἅλωσις τοῦ φρουρίου τούτου.— Προκήρυξις τῆς γερουσίας.— Ἧττα τοῦ τελευταίου σώματος τοῦ στρατοῦ τοῦ Δράμαλη.— Προκήρυξις τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ ἐκτελεστικοῦ σχετικὴ πρὸς τὴν σύγκλησιν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ταχυδρόμοι οἱ φέροντες τὰς περὶ Μαυροκορδάτου εἰδήσεις, ἀνήγγειλαν εἰς Ἄστρος, τὴν ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ καὶ Αἰτωλίᾳ ἐπιδρομὴν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν συμβάντων τούτων. Μακαὰν τοῦ νὰ καταβληθῶσιν ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν δυστυχημάτων τούτων τὰ ὁποῖα ὁ πρόεδρος τοῖς κατέστησε γνωστά, τοὐναντίον ἕκαστος μετὰ περισσοτέρου ζήλου ἐπεδόθη πρὸς ἀνόρθωσιν αὐτῶν. Ὁ Πέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρος Μαυρομιχάλης, ὁ Κανέλλος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Δεληγιαννα ίων ἐκ Καρυταίνης, ὁ ἐκ Καλαβρύτων Ζαΐμης, ὁ Λάνδος τῆς Βοστίτσης, πάντες προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των δεκτὰς γενομένας καὶ πάντες ἡτοιμάσθησαν ν' ἀναχωρήσωσι συμφωνήσαντες ὅπως συναντηθῶσιν εἰς Ἀνδραβίδαν, παρὰ τὸν κόλπον τῆς Κυλλήνης, ὁπόθεν Ἑλληνικὰ πλοῖα θὰ μετέφερον αὐτοὺς εἰς Μεσολόγγιον.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπεφασίσθη οὕτως ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας· ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ τὰ πλοῖα ἀπηντήθησαν πλεῖστα προσκόμματα· οἱ ναῦται ἐζήτουν τὸν μισθὸν αὐτόν ὅπως διαθρέψωσι τὰς οἰκογενείας των κατὰ τὴν ἀπουσίαν των· εἶχον ἀνάγκην προμηθειῶν ὅπως ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος, τὸ ἀποχωρίζον αὐτοὺς «ἀπὸ τῆς διατρεφούσης τοὺς ἀνθρώπους γῆς»· καὶ πλέον ἄσωτοι δεικνυόμενοι τοῦ αἵματος αὐτῶν ἢ τοῦ χρήματος, ἂν καὶ γενικῶς ἦσαν πλούσιοι ὡς ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Τούρκων, ἵσταντο μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας παραεγροῦντες ἀλλήλους. Ὅλοι ἦσαν πτωχοί, τὸ πρᾶγμα ἦτο εὔκολον ν' ἀποδειχθῇ καὶ ἐστάθμιζον τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς θυσίας, ὅτε ὁ Νικήτας προχωρεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνελεύσεως καὶ καταθέτων σπάθην μεγάλης ἀξίας ἀποσπασθεῖσα κατὰ τὰς τελυταίας μάχας ἐκ τινος Τούρκου στρατηγοῦ, «ἰδοὺ πᾶν ὅτι κατέχω τὸ προσφέρω ὑπὲρ τῆς πατρίδος!»

Οἱ φιλαργυρότεροι ἐρυθρίασαν καὶ πάντες ἀρχηγοί, ναυάρχοι, ὁπλαρχηγοί, σπεύδουσι νὰ καταθέσωσι τὰς αὐθορμήτους δωρεάς των καὶ οὕτως ἡ ἐξάρτησις ἐπετελέσθη τῶν πλοίων.

Ἀκολούθως τὸ ναυαρχεῖον τῆς Ὕδρας ὑπέβαλε τὰ σχέδια αὐτοῦ εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων. Πληροφορηθὲν ὅτι ὁ Καπετὰν πασσᾶς παρασκευάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ὅρμον τῆς Σούδας ὅπως εἰσέλθῃ εἰς Δαρδανέλλια ἀπεφάσισε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ, νὰ τὸν παρενοχλήσῃ καὶ ἀξιοσημειώτους, εἰ δυνατόν, νὰ τῷ ἐπιφέρῃ ἀπωλείας ὅπως ἐνδόξως παρατωθῇ ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1822. Οὗτος ἦτο ὁ κυριώτερος σκοπὸς αὐτῶν, διότι οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων διὰ τὰς Κυκλάδας.

Τὰ πνεύματα ἦσαν αὐτόθι ἐν ὑπερτάτῃ ἐξάψει καὶ αἱ ἐλάχι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σταιι νῆσοι ἠδύναντο τρομερὰν νὰ ἀντιτάξωσιν ἀντίστασιν. Οὕτω ἐπὶ τῇ ἁπλῇ εἰδήσει ἣν λέμβος τις ἐρχομένη ἐκ Σύρου ἔφερεν ὅτι ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος περιέπλεε τὰ παράλια ἐκεῖνα, οἱ κάτοικοι τῆς Τήνου τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου αὐθορμήτως ἔτρεξαν ὑπὸ τὰ ὅπλα, καὶ ἑπτὰ χιλιάδων ἀποφασιστικῶν ἀνδρῶν παρέπλεον τὰ παράλια τοῦ λιμένος τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἀπὸ τῆς ψευδοῦς ταύτης εἰδήσεως εἶχον ὀχυρώσει τὸν λιμένα τοῦτον διὰ προπυργίων, ἅτινα οἱ Ἕλληνες μετ' εὐρωπαϊκῆς ἀκριβείαν ἐφρούρουν, ἂν καὶ ἡ μάστιξ τοῦ λοιμοῦ καθ' ὅλον τὸ θέρος τοὺς εἶχε ταλαιπωρήσει.

Ἡ Μύκωνος διεκρίθη ὡσαύτως. Τὴν 22αν Ὀκτωβρίου καθ' ἣν στιγμὴν ὁ τουρκικὸς στόλος διήρχετο πρὸ αὐτῆς, οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀνυψώσει σημαίαν τοῦ Σταυροῦ καὶ πυροβολήσει κατὰ βρικίου Ἀλγερινοῦ σπερ παρέπλεε τὴν νῆσον ἐν μικρᾷ ἀποστάσει, συνοδεύοντες τὸν πύροβολισμὸν δι' ἀσμάτων πατριωτικῶν καὶ χειμάρρου ὕβρεων κατὰ τοῦ Προφήτου αὐτῶν Μωάμεθ. Ὁ Καπετὰν πασσᾶς, ἐν τῇ σπανίᾳ αὐτῶν συνέσει εὗρεν ἀνάξιον αὐτοῦ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τοιαύτας προσκλήσεις· ἀλλὰ τὸ βαρβαρικόν, ἐξοργισθὲν ἔκρινεν ἄλλως. Μετὰ πλείστας ἀνωφελεῖς βολὰς τὸν ἦχον τῶν ὁποίων ἕτερα Ἀφρικανικὰ πλοῖα συνήνωσαν τὰς πρασίνους σημαίας των, ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθῶσιν ἐπιχειροῦντες ἀποβίβασιν...Καταβιβάζουσι τὸ παράλιον καὶ διακόσιοι ἐθελονταὶ βαδίζουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἀλλαλάζοντες : «Ἀλλὰχ Μωχαμέτ ! θάνατος εἰς τοὺς Γκιαούργηδες !» Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ ἡ εὐγενὴς κόρη τοῦ Στεφάνου Μαυρογένη, Μοδένα (1) ἥτις ὡρκίσθη ἄλλοτε ἐνώπιον τῶν μνηστήρων αὐτῆς νὰ νυμφευθῇ «ἄνθρωπον ἐλεύθερον». συναθροίζουσα τὸν ἐκλεκτὸν λόχον, ὅπερ αὕτη ἐσχημάτισεν ἅμα τᾷ ἐπαναστάσει, ὁρμᾷ πρὸς συνάντησιν τῶν βαρβάρων.

---

(1) Τὸ ὀρθὸν εἶναι: Μαντὼ (Μαντόνα) καὶ οὐχὶ Modena, ὡς ἐσφαλμένως ἐγράφετο παρά τε τοῦ Πουκεβίλ, τοῦ Βὲρν κ. ἄ.—Σ. Μ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπιπίπτουσα κατ' αὐτῶν μετὰ ταχύτητος ἀετοῦ, τοὺς προσβάλλει, τοὺς ὠθεῖ, τοὺς κατανικᾷ καὶ τοὺς ἐξαναγκάζει νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἀφίνοντες μέρος τῶν ὅπλων αὐτῶν, δέκα ἑπτὰ νεκροὺς καὶ ἑξήκοντα τραυματίας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Μυκωνιατῶν. Καταπατεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βαρβάρων, τὴν ὁποίαν περιφρονητικῶς διὰ τοῦ ποδὸς ἀπορρίπτει ἀνακράζουσα: «δόξα εἰς τοὺς γενναίους! ἐνίκησεν ὁ Σταυρός! Νίκη εἰς τὸ αἷμα τῶν ἡρώων, ἀπαντῶσι· δόξα εἰς τὰν Μαντὼ Μαυρογένη, κόρη τοῦ μάρτυρος Στεφάνου, ἔστω δεδοξασμένη αἰωνίως!»

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον εἰς Μύκωνον, ὁ Καπετὰν πασσᾶς, παραπλεύσας μακρόθεν τὴν Πάρον καὶ τὴν Νικαρίαν, ἐδέχετο τὴν συγχαρητήριον ἐπίσκεψιν τῶν προὐχόντων τῆς Σύρου εἰς τοὺς ὁποίους παρεχώρει τὰς τιμὰς τοῦ Καφτανίου ἐρωτῶν αὐτοὺς συγχρόνως, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς Χίου, ἐφ' ἧς τὸ αἷμα τῶν Χριστιατῶν ἤχνιζεν ἀκλμη, διατὶ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου τοῦ Αἰγαίου δὲν κατέθετον τὰ ὅπλα των ὑπὸ τοὺς πόδας του; Ἐπεθύμει νὰ ληησμονήσῃ τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἦτο ὅλος ἐπιείκεια μετὰ τὴν ἀνωφελῆ ἀπόπειράν του πρὸς ἐπισίτιον τοῦ Ναυπλίου. Οἱ Συριανοὶ τῷ ἀπήντησαν κολακεύοντες αὐτόν, καὶ τῶν Ἀρλγερινῶν συνενωθέντων μετ' αὐτοῦ, κατόπιν τῆς ὑπὸ τῆς Μαυρογένους ἥττης των, ἀπέπλευσε διὰ Τένεδον.

Ἦτο ἡ πέμπτη Νοεμβρίου. Ἡ γερουσία τῶν Ἑλλήνων πρὸ 8 ἡμερῶν εἶχε μεταφερθῇ εἰς Ἄστρος τῆς Ἐρμιόνης παρομοία πρὸς τὰ μεταβατικὰ ἐκεῖνα πτηνά, ἅτινα ἀκολουθοῦσι τὴν μέσιν θερμοκρασίαν καταφεύγοντα εἰς τὰ ἔσχατα ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου, καθ' ὃν χρόνον αἱ χιόνες καλύπτουσι τὰς χώρας τοῦ Παρνασσοῦ.

Οὕτω καὶ οἱ κινητοὶ νομοθέται τῆς Ἑλλάδος ἔφθανον ὅπως τὰ ὀρτύκια τῆς Ὕδρας, ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν τρεῖς ναυτικαὶ μοῖραι τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ φέρουσαι, ἡτοιμάζοντο ὅπως ἀποπλεύσωσι πρὸς τὰ παράλια τῆς Κρήτης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνῷ ναυτικὴ δύναμις ἀνεχώρει πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ναυπλίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η ὕμνησις τοῦ Μεσολογγίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῦ ἤχου τῶν κωδώνων τοῦ κρότου τοῦ κανονίου καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους ἀναφωνοῦντος ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ παυσάντων, αἱ συνήθεις ἀσχολίαι ἐπανελήφθησαν. Τὰ πάντα ἦσαν ἥσυχα, ὅτε τὴν 11 Νοεμβρίου πλοῖα ἐκ Κάσου ἐρχόμενα ἀνέφερον ὅτι εὗρον μὲν ἐνώπιον αὐτῶν τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν, ἀλλὰ διαρκούσης τῆς νυκτὸς εἶχον παρατηρήσει κατὰ τὸ ἡλιοστάσιον τοῦ θέρους φωτεινόν τι μετέωρον σημεῖον πυρκαϊᾶς. Τὸ τεκμήριον ἦτο ἀόριστον· ἀλλὰ μόλις οἱ τὴν φύλαξιν ἐπιτετραμμένοι, ἀνήγγειλαν τὴν εἴδησιν ταύτην ἀνακοινωθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Κασιωτῶν, εἷς τινας ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς αὐτούς, ὁ λαός, ὅστις δὲν εἶχεν ἀκόμη τὸν καιρὸν ὅπως γνωρίσῃ τὴν εἴδησιν, συγκινηθεὶς ἔκ τινος τῶν αἰφνιδίων ἐκείνων ἐμπνεύσεων, τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ καθορίσῃ, συνοιθροίσθη θορυβῶς ἀναφωνῶν, «ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐκάη καὶ διελύθη».

Πράγματι, οἱ Ὑδραῖοι μόλις εἶχον προσεγγίσει τὰ Ψαρά, ὅτε ἐψήφισαν ὁμοθύμως τὴν καταστροφὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὴν Τένεδον ναυτική τις μοῖρα, ἐκ 12 βρικίων Ψαριανῶν συγκοιμένη καὶ τὴν παρακολούθησιν τοῦ ἐχθροῦ ἐπερφοτισμένη, εἶχε παρατηρήσει τὰ κινήματα καὶ τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιχείρησις ἦτο δύσκολος· οἱ Τοῦρκοι πάντοτε κατασκοποῦντες, ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου, προεφυλάσσοντο μετὰ μοναδικῆς μερίμνης ἐξετάζοντες καὶ τὰ παραμικρότερα πλοῖα.

Ἐν τούτοις, ἕνεκα τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης ἣν τὸ Ναυαρχεῖον εἶχε πρὸς τοὺς ναυτικοὺς καὶ ἰδίως πρὸς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη, ὅστις προσεφέρθη ἐκ νέου ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν κινδυνώδη ταύτην ἀποστολήν, ἀπεφάσισαν νὰ διακινδυνεύσωσι.

Προσέθηκαν πυρπολικόν τι εἰς ἐκεῖνο ὅπερ ὁ ἀτρομητότερος τῶν ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνός μας ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβῇ, καὶ μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν, τὰ δύο πλοῖα ἀπέπλευσαν τὴν 9 Νοεμβρίου περὶ τὴν 7ην ὥραν τῆς ἑσπέρας συνοδευόμενα ὑπὸ δύο ἀρίστων πολεμικῶν βρικίων. Τὴν ἑπομένην φθάσαντες εἰς τὰ σκοπούμενα ὑπ' αὐτῶν μέρη, οἱ ἀκταιωροὶ τῆς Τενέδου εἶδον ταῦτα ἄνευ ὑποψίας τινὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπερβαίνοντα ἓν ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων τῆς νήσου ὑπὸ ὀθωμανικὴν σημαίαν.

Ἐφαίνοντο καταδιωχθέντα ὑπὸ τῶν βρικίων τῆς μοίρας αὐτῶν, ἅτινα ἐπετίθεντο κατὰ τῆς σημαίας τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ στολὴ τῶν πληρωμάτων τῶν πυρπολικῶν συνεπλήρου τὸ ψευδὲς τῆς ἐντυπώσεως, ὅτε δύο Τουρκικαὶ φρεγάται, ὡς προφυλακίδες εὑρισκόμεναι εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος διεσήμανον πρὸς αὐτά, ὅπως διευθυνθῶσι πρὸς τὸ μέρος ὅπερ ἐζήτουν.

Ἡ ἡμέρα ἔκλινε, καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις τὴν ναυαρχίδα ἐν μέσῳ δάσους ἱστῶν, ὅτε ἡ τελευταία αὕτη ἀπήντησεν εἰς τὰ σημεῖα τῶν φρεγατῶν διὰ 3 κανονιοβολισμῶν. «Εἶναι ἰδικός μας», εἶπε πάραυτα ὁ Κανάρης πρὸς τὸ πλήρωμά του· «θάρρος σύντροφοι! τὸν κρατοῦμεν».

Διευθυνόμενος κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ σημεῖον ὁπόθεν ἐρρίφθη ὁ κανονιοβολισμός, πλησιάζει τὸ τρομερὸν κινητὸν φρούριον προσκολλῶν τὸν ἱστὸν τοῦ δώλονός του εἴς τι τῶν κανονοθυρίδων αὐτοῦ, καὶ τὸ πλοῖον καίεται μετὰ τοιαύτης ταχύτητος, ὥστε ἐκ 2 χιλιάδων ἀτόμων ἅτινα ὑπέβαινον ἐπ' αὐτοῦ, μόνον ὁ Καπετὰν πασσᾶς καὶ 30 ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι τὸν θάνατον.

Ταὐτοχρόνως δεύτερόν τι πλοῖον ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Κυριάκου, καὶ ὁ ὅρμος παρουσιάζει σκηνὴν ἀξιοθρήνητον σφαγῆς, ἀταξίας καὶ συγχύσεως, Τὰ θερμασθέντα κανόνια πυροβολοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως ἢ συγχρόνως ἢ μεμονωμένως, πεπληρωμένα δὲ ὄντα ἐξ ὀβίδων ἐκρηκτικῶν διαδίδουσι τὸ πῦρ, ἐνῷ τὸ φρούριον τῆς Τενέδου, νομίζον ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰσῆλθον ἐν τῷ λιμένι, κανονιοβολεῖ τὰ ἴδια αὐτῶν πλοῖα. Ἀποκόπτουσι τοὺς κάλως, σπεύδουσι, συνωθοῦνται, ἀποβάλλουσι τὰ ἱστία των, ἀπτσπῶσιν ἀμοιβαίως τὰς ἐπενεγκίδας των ἢ ἐξοκείλουσι, καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος τούτων κατωρθῶσαν ν' ἀπομακρυνθ.ῇ μεθ' ὅλην τὴν σύγχησιν τὴν ἐπακολουθοῦσιν εἰς παρομοίας καταστροφάς, μόλις εἶχεν ἐξέλθη εἰς τὸ πέλαγος, προσβάλλεται ὑπό τινος τῶν καταιγίδων ἐκείνων αἵτινες καθιστῶσι τὰς στενὰς θαλάσσας τόσον τρομερὰς ὅσον καὶ ἐπικινδύνους κατά τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μακρὰς νύκτας τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου. Τὰ πλοῖα θαλασσοπλοοῦσιν ἀσκόπως, συγκρούονται ἔν τῷ σκότει καὶ ἀμοιβαίως βλάπτονται. Πλεῖστα καταστρέφονται αὐτανδρα· 12 βρίκια ναυαγοῦσιν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Τρωάδος 2 φρεγάται καὶ μία κορβέρα ἐγκαταλειφθεῖσαι ἄγνωστον πῶς ὑπὸ τῶν πληρωμάτων των φέρονται ὑπὸ τῶν ρευμάτων μέχρι τῶν προσόρμων τῆς Πάρου.

Ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἠγωνίζοντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν καὶ τῶν κυμάτων, τὸ πλήρωμα τῶν πυρπολικῶν, μόλις ἐκ 17 ἀνδρῶν ἀποτελούμενον, παρέμεινεν ἡσύχως θεώμενον τὴν καταστροφὴν τῶν στόλων τοῦ Σουλτάνου. Εἶδον ἀλληλοδιαδόχως ἀναπηδῶσαν τὴν ναυαρχίδα, καὶ τὴν Α. Ὑψηλότητα τὸν ναύαρχον μετὰ τρόμου σωζόμενον ἐπί τινος πλοιαρίου, αὐτὸν ἐκεῖνον ὅστις πρό τινων στιγμῶν ἐπέβαινε τοῦ ὡραιοτέρου πλοίου τῶν θαλασσῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ δεύτερον πλοῖον κατεβυθίσθη ἀκολούθως μεθ' ἑξακοσίων ἀνδρῶν, χωρὶς τὰ σωθῶσιν ἐξ αὐτῶν εἰμὴ 2 μόνον ἄτομα ἡμικεκαυμένα ἄτινα προσεκολλήθησαν ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῶν ριφθέντων ὑπὸ τοῦ κύματος πρὸς τὴν παραλίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκειντο δύο ὡραιόταται φρεγάται.

Ὁ ποιητὴς Μεσσηνιακῶν Κασιμὶρ-Δελαβίνι ἀνέφερε τὰς θλίψεις καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν αὐτῶν ἀλλὰ τῆς θὰ καταστήσῃ διάσημον τὸν θρίαμβον αὐτῶν διηγούμενος πῶς τὰ βρίκια τῶν Ἑλλήνων, ἀφοῦ παρέλαβον τὸν Κ. Κανάρην, τὸν Κυριάκον καὶ τοὺς ἥρωας αὐτῶν, ἔχοντα τὰ ἱστία πρὸς τὸν ἄνομον καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κυμάτων θαλασσοπλοοῦντα, ἀνεφάνησαν τὴν 12 Νοεμβρίου ἐν τῷ λιμένι τῶν Ψαρῶν ; Οἱ ἔφοροι ἀκολουθούμενοι ὑπὸ πλήθους λαοῦ, στρατιωτῶν, ναυτῶν ἐπορεύθησαν πρὸς συνάντησίν των εὐθὺς ἅμα ἡ προσέγγισις αὐτῶν ἐσημειώθη. Χίλιαι φωναὶ χαρᾶς ἐκρήγνυνται καθ' ἣν στιγμὴν ἀποβιβάζονται : «Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς ἀνδρείους ! Χαίρετε »ὦ νικηταὶ τῆς Τενέδου !— Ἡ πατρὶς εὐγνωμονοῦσα,» λέγει ὁ πρόεδρος τῶν Ἐφόρων, θέτων στέφανον δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κανάρη, «τιμᾷ ἐν τῷ προσώπῳ σοε τὸν νικητὴν τῶν δύο ἐχθρῶν ναυάρχων».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα εἶπε, καὶ ἡ συνοδεία ἧς προηγεῖτο ὁ Κανάρης, ἀνελθοῦσα πρὸς τὴν πόλιν εἰσήρχετο ἐν τῷ ναῷ. Ἐκεῖ ὁ ἥρως ἀποθέτων τὸν στέφανον αὐτοῦ πρς τῆς εἰκόνος τῆς Ἀειπαρθένου, τὸ μέτωπον πρὸς τὴν γῆν ἐγγίζων, ὁμολογῶν ὅτι πᾶσα νίκη ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται, ταπεινοῖ ἑαυτὸν πρὸ τοῦ Ὑψίστου. Ἐξομολογεῖται τὰ ἁμαρτήματα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας πρὸ τῶν ποδῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἀφοῦ μετέλαβε μετριόφρων, ὅσον καὶ μέγας «ὁ νικητὴς τῶν δύο ναυάρχων», ἀποσύρεται ἐν τῷ κόλπῳ τῆς οἰκογενείας του.

Ἀλλὰ μάτην ἐπεθύμει ν' ἀποφύγῃ τὰς τιμάς· τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τόσης ἀντήχησε δόξης ὥστε ἀδύνατον νὰ μείνῃ οὕτως ἐν ἀφανείᾳ. Ὁ πλοίαρχος τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου «Καπριὰν» ὅπερ ἔφθανεν εἰς Ψαρά· τὸν ἐξετάζει καὶ τὸν ἐρωτᾷ θέλει νὰ μάθῃ πῶς οἱ Ἕλληνες προπαρασκευάζουσι τὰ πυρπολικά των ὅπως τοιαῦτα ἐπιτυγχάνωσι ἀποτελέσματα ;

— «Ὅπως καὶ σεῖς ἀρχηγέ· ἀλλὰ ἔχομεν μυστικὸν ὅπερ τηρῶμεν κεκρυμμένον ἐδῶ,» εἶπε δεικνύων τὴν καρδίαν του, ὁ «ἔρως τῆς πατρίδος μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ. Γολέτα τις συνοδεύουσα τὸν Candrian ἀναπετάσασα τὰ ἱστία ἀποπλέει πάραυτα δι' Ὕδραν καὶ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ παρὰ τὴν Ἀγγλικὴν ὑψώσασα ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐαῆς ἐν τῷ λιμένι ὁ πλοίαρχος προτοῦ ἀγκυροβολήσῃ ἀναγγέλλει τὴν εἴδησιν τῆς νίκης τοῦ Κανάρη εἰς Τένεδον. Ὁ λαὸς παμπληθεὶς τρέχει πρὸς τὰς ἐκκλησιας εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην ἣν ἡ πανίσχυρος δεξιά του ἐπέφερε. Συγχαίρουσιν ἀλλήλους, καὶ ἡ εἴδησις ἀνὰ τὰς κοιλάδας διαδοθεῖσα φέρει γενικὴν ἀγαλλίασιν· ὁ Σταυρὸς θριαμβεύει· οἱ Ἕλληνες διαδίδουσι μέχρις αὐτῶν τῶν ἐχθρικῶν παραλίων τὴν εἴδησιν εἰς τὸν ἀγᾶ τῶν Κλαζομενῶν, οὗτινος ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτοῦ ὑφαρπάζονται αἱ πλήρεις καρπῶν λέμβοι ἃς ἀπέστελλεν εἰς Σμύρνην. Οἱ ἐν τῇ νήσῳ Μυτιλήνῃ ἐγκατεστημένοι Τοῦρκοι κατατρομάζουσι, καὶ τὸ Σαράγιον τῶν Σουλτάνων ὑπὸ στάσεων ταρασσόμενον εὑρίσκεται ἐν τρόμῳ.

Προσήγγιζε μία τῶν κρίσεων ἐκείνων τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σματα δύσκολον εἶναι νὰ προϊδῃ τις, Ἀπό τινος χρόνου ἄσματα καὶ στασιαστικὰ φυλλάδια ἐκυκλοφόρουν εἰς τοὺς στρατῶνας τῶν γενιτσάρων. Μάτην ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν ἀλλοίαν τροπὴν εἰς τὰς σκέψεις των τούτας προσφέροντες εἰς αὐτοὺς τὸ θέαμα τῆς θανατώσεως τοῦ Κωνσταντίνου Νέγρη, ἀρχαίου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ἀδίκως κατηγορηθέντος ἐπὶ ἐγκληματικῇ συνεννοήσει μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου γραμματέως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως· ἡ στρατιωτικὴ ὀχλοκρατία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεζήτει πολυτιμότερον αἷμα, καὶ μὴ θέλουσα νὰ θυσιάσῃ τὸν Κυρίαρχον αὐτὸν ὄντινα σέβεται μόνον διότι ἐστερεῖτο διαδόχου ὡρίμου ἡλικίας, εἶχον ὁμώσει τὴν καταστροφὴν τοῦ Χαλέτ Ἐφένδη.

Ὁ εὐνοούμενος οὗτος τῆς ἡμέρας, μεγάλην πεποίθησιν τρέφων ἐπὶ τῆς προστασίας τοῦ Σουλτάνου, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς αὐτοκρατορίας φθονούντων τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, ὡς θέλων ν' ἀντικαταστήσῃ τὰς Γιανητσαρικὰς ὀρδὰς διὰ τακτικοῦ στρατοῦ. Ὁ μέγας Βεζύρης Σαλὶκ πασσᾶς, ὅστις ἦτο δημιούργημα αὐτοῦ ὑπεβοήθει καθὼς ἔλεγον μετά δραστηριότητος τὸ σχέδιον τοῦτο ἐκ συμφώνου ἐνεργῶν μετὰ τοῦ Μουφτῆ ἢ τοῦ Σεΐχ Ἰσλάμη.

Τοιοῦτον ἦτο κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀναρχικοῦ ἐκείνου ὄχλου τὸ ἔγκλημα ἀνθρώπων ἐχόντων μὲν τὰς καλλίστας προθέσεις, μὴ κατανοησάντων ὅμως, πόσον ἐπικίνδυνος εἶναι ἡ θέσις τῶν ἀναμορφωτῶν ἐν χώρᾳ πασχούσῃ ἐκ τῆς γαγγραίνης τῶν καταχρήσεων, πόσον τὰ ἀναμορφωτικὰ ταῦτα σχέδια ἀποβαίνουσιν ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τοὺς περικυκλοῦντας καὶ πολιορκοῦντας τὸν θρόνον ἀπολύτου ἄρχοντος.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου ἡ δυσαρέσκεια τῶν Γενιτσάρων ἐξερράγη διὰ φωνῶν καὶ ἀπειλῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὅλως ξένων πρὸς πᾶσαν πολιτικὴν ὑπόθεσιν. Συνηθροίσθησαν μετὰ θορύβου πέριξ τοῦ Σεραγίου, καὶ ὁ Χαλὲτ Ἐφένδης κατώρθωσε διασπείρων τὸν χρυσὸν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ν' ἀναβάλῃ μόνον τὴν ἔκρηξιν τῆς καταιγίδος, ἐνῷ ἐξήγειρε τὴν μανίαν των, ἀπειλῶν αὐτοὺς διὰ τῶν Ἀσιατικῶν στρατευμάτων τῶν παρὰ τὸ Σκούταρη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνηθροισμένων. Ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ ἀπεφασίσθη καὶ οἱ Γενήτσαροι συντάξαντες ἀναφορὰν δι' ἧς ἐζήτουν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ εὐνοουμένου, ἐπεφόρτισάν τινα ὀνόματι ,Αβδουλὰν ὅπως ἐπιδώσῃ ταύτην τῷ Σουλτάνῳ συνοδεύοντες αὐτὴν δι' ὑπομνήματος τῆς ἀρεσκείας του.

Τὸ διάβημα τοῦτο, καί τινες ἐπισυμβᾶσαι πυρκαϊαί, σύνηθες σημεῖον κοινῆς δυσαρεσκείας, ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον ὅπως αὐτοπροσώπως πληροφορηθῇ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πόλεως. Τὴν 9ην Νοεμβρίου παραμονὴν τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου ἐν Τενέδῳ, διέτρεξε τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ δύο μόνον δημίων συνοδευόμενος κεκρυμμένων ὅπως αὐτὸς ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ incognito. Εἰσῆλθεν εἰς καφφενεῖα, συνωμίλησε μετὰ διαφόρων προσώπων, καὶ αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας συνέλεξεν ἦσαν τόσον πειστικαὶ ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς εὐχὰς τῶν Πραιτωριανῶν αὐτοῦ φυλάκων,

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ παλάτιον ἀνήγγειλε τὴν ἔκπτωσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλᾶ, δημιουργήματος τῶν γενιτσάρων· ἤλλαξεν ἐπίσης τὸν Μουφτῆν, ἀντικαταστήσας αὐτὸν διὰ τοῦ Σιντὶκ Ζαντέ, ἀντιπροσώπου τῶν Οὐλεμάδων καὶ ὑποκινητοῦ τῆς δυσαρεσκείας τῶν Γενιτσάρων. Ἐν τῇ κατ' ἔθος ἀπευθυνομένῃ ἐπιστολῇ, ἀνήγγειλεν ὁ Σουλτάνος εἰς τὸν Ἀβδουλὰ ὅτι ἀπέβαλε τὸν προκάτοχον αὐτοῦ «διὰ τὸν ἄπληστον καὶ ἰσχυρογνώμονα χαρακτῆρά του» καὶ συνίστα εἰς αὐτὸν ὅπως εἰς τὸ μέλλον συμπράξῃ μετὰ τῶν Οὐλεμάδων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ὀτσακρήδων (Γενισσάρων) ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς θρησκείας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ὕφος τοῦ πρωτοκόλλου τούτου, ἀρκετὰ ὑπεδείκνυε τὴν ἐπιρροὴν ὑφ' ἧς ὑπαγορεύθη. Τέλος ὁ εὐγενὴς κουρεὺς ἀπώλεσε τὸ ἀξίωμα τοῦ νὰ κείρῃ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ τηρῇ τ' ἀρχεῖα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἀπέπεμπον ταὐτοχρόνως ἐκ τοῦ αὐλαρχείου πληθὺν γραφέων καὶ ὑπαλλήλων, ἡ Χασναδὰρ-Οὐστὰ παρεδόθη πρὸς μαστίγωσιν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Αἰθιόπων εὐνούχων μετὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλήθους ὁλαδισκῶν αἵτινες ἀκολούθως ἐνεκλείσθησαν εἰς τὰ σωφρονιστήρια τοῦ χαρεμίου.

Ἐφαίνετο ὅτι οὐδέποτε ἐπανάστασις τοῦ σεραγίου ἐξετελέσθη μετὰ τόσης μετριοπαθείας ὅσον ἡ παροῦσα, κοθότι οὐδὲ σταγὼν αἵματος ἐχύθη. Πρὸ πάντων ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Χαλὲτ ἐφέντη ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου αὐστηροῦ μέτρου συνωδεύθη. Δὲν ἤγγισαν οὔτε τὴν περιουσίαν οὔτε τὰς ἰδιοκτησίας του. Τῷ προσδιώρισαν τὸ Ἰκόνιον ὡς τόπον ἐξορίας· ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ δούλων αὐτοῦ, οὐχὶ ὡς προγεγραμμένος τις, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ἀποστελλόμενος εἰς μίαν ἐκ τῶν τόσον φιλοδοξουμένων σατραπιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπίστευον μάλιστα ὅτι προσεχῶς θὰ ἐπανήρχετο, ἀλλὰ δὲν ἤργησε ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Κυρίου του μὴ εὑρισκόμενος εὐνοούμενος τάχιστα ἐκπίπτει τῆς ἀγάπης του.

Μόλις εἶχε διατρέξει ἡμερῶν τινων πορείαν, οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ γνωρίζοντες τὴν ἀπληστίαν τοῦ Σουλτάνου, ἔπεισαν αὐτὸν ὅπως κατὰ πρῶτον σφραγίσῃ τὰ ἔγγραφα, κατάσχῃ εἶτα ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, καὶ τέλος ἐκδώσῃ τὸ φιρμάνιον τῆς θανατώσεως αὐτοῦ τὴν ὁποίαν Ἀρίφ τις, ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπεφορτίσθη νὰ ἐκτελέσῃ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἰουδαῖος τραπεζίτης αὐτοῦ Χαζακὴλ μετὰ τῶν υἱῶν τῆς οἰκογενείας καὶ ὅλων τῶν ὑπαλλήλων του, ὡδηγεῖτο εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μποστανρτζῆ Μπασῆ.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Χαλὲτ ἐφένδης μετ' ἀξιοσημειώτου συνοδείας ὁδεύων ἐπροχώρει πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του· μολονότι δὲ προηγεῖτο τοῦ Ἀρὶφ κατὰ δώδεκα ἡμέρας, οὗτος φέρων τὸ φιρμάνιον τῆς θανατικῆς του ἐκτελέσεως, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ πρὸ αὐτοῦ εἰς Μπλαβουντοὺμ ἀκολουθῶν διαφόρους περιελιγμούς. Πάραυτα συναντᾷ τὸν Καδῆν τῆς πόλεως ταύτης ὅπως τῷ γνωστοποιήσῃ τὴν ἐντολήν του καὶ ἐν ἀνάγκῃ τῷ ζητήσῃ συνδρομὴν στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἀκολούθως ἀπεσύρθη, καὶ τοῦ Χαλὲτ ἐφένδη φθάσαντος εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως, πλῆθος δερβισῶν Ἰκονίου ὑπεδέχθη αὐτὸν ἐν συγχαρητηρίοις εὐχαῖς. Τὸν συνώδευσαν εἰς τὴν προετοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μασθεῖσαν οἰκίαν του καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀναπαυθῇ ὅτε εἰσήγαγον παρ' αὐτῷ τὸν Ἀρίφ, ὅστις τῷ ἐπέδειξε τὸ φιρμάνιον τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως προτρέπων αὐτὸν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν τύχην του καὶ νὰ προετοιμασθῇ διὰ τὸν θάνατον.

Μάτην ὁ Χαλὲτ ἐφένδης, προσβληθεὶς διὰ τῆς χειρὸς ἡγεμόνος ὃν ὑπερεφίλει καὶ παρ' οὗ ἐνόμιζεν ὅτι ἠγαπᾶτο, ἠθέλησε νὰ στηριχθῇ ἐπί τινος αὐτογράφου τοῦ Σουλτάνου δι' οὗ οὗτος ἠγγυᾶτο περὶ τῶν ἡμερῶν του κατὰ πάσης ἐναντίας διαταγῆς. Ὁ Ἀρίφ ἐπέμεινε ζητῶν τὴν κεφαλήν του. Θέτων τότε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν πιστολίων του ἐζήτησε νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, ὅτε ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, ριπτόμενος ἐπ' αὐτοῦ τὸν καταβάλλει καὶ κατορθώνει μετὰ βίαιον ἀγῶνα ν' ἀπαγχονίσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ μεταξίνου κορδονίου σῆς σπάθης του. Ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐνοουμένου, ἁρπάζει αὐτὴν καὶ τὴν 4ην Δεκεμβρίου εὑρίσκετο αὕτη ἐκτεθειμένη ἐπὶ ἀργυροῦ πινακίου εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐφάνη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀλῆ Τεπενλῆ οὕτινος ἅπαντες οἱ ἐχθροὶ προωρισμένον φαίνεται ἦτο ν' ἀποθάνωσι διὰ βιαίου θανάτου ὅπως αὐτός, ὑφιστάμενοι τὴν ὕβριν τοῦ Γιαφτᾶ.

Ὁ Γιαφτὰς τοῦ εὐνοουμένου ἦτο ἀκόμη ἐξηρτημένος παρὰ τὴν θύραν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅτε ὁ Οὐλεμάδες μετὰ τῶν γενιστάρων ἐνθέντες παρουσίασαν πρὸς ἐπικύρωσιν εἰς τὸν σουλτάνον κατάλογον προγραφῆς ὅλων τῶν ὀπαδῶν καὶ φίλων τοῦ Χαλὲτ ἐφένδη. Ὁ Χουρσὶτ πασσᾶς ἦτο πρῶτος. Ὁ στρατὸς διελύθη· οὐδένα εἶχε δώσει λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεως τῶν θησαυρῶν τοῦ σατράπου τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἐλησμόνησαν ὅτι αὐτὸς εἶχε καταβάλει τὴν ἔδραν ταύτην, ὅπως διίδωσιν εἰς τὸν γηραιὸν τοῦτον λειτουργὸν τοῦ κράτους, εὐτελῆ καταχραστήν. Ἡ θανατικὴ ἀπόφασις ἐξετελέσθη ἐναντίον του, καὶ ἂν ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ δὲν ἐξετέθη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ Σουλτάνου θύρας, αἴτιον τοῦτο ὑπῆρξε τὸ δηλητήριον ὅπερ προέλαβε τὴν εἰς Λάρισσαν ἄφιξιν τοῦ Καπιτσὶ Μπασῆ τοῦ ἐνταλέντος νὰ θανατώσῃ τὸν νικητὴν τοῦ Ἀλῆ Τεπενλῆ.

Ὁ Χουρσὶτ ἀπέθανε, καθὰ λέγουσι, μὴ θλιβεὶς μεγάλως διὰ τὴν στέρησιν ζωῆς, ἥτις πάντοτε ἐπότισεν αὐτὸν πικριῶν. Ἐκ Γεωρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίας καταγόμενος, ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἀποσπασθείς, ὡς δοῦλος πωληθείς, εὐνοούμενος τοῦ ναυάρχου Κουτσοὺκ Χουσεΐν καταστάς, προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πασσᾶ τῷ 1803 τῇ συστάσει τοῦ Μαχμὲτ Χοσρὲφ ἢ Χορὲφ πῆσσᾶ. Οὗτος σκλάβος ὤν, ὑπὸ σκλάβου συμπατριώτου του ηὐνοήθη καὶ ὑπὸ σκλάβου πάλιν ἐπροστατεύθη, διότι ὁ Χουσεΐν καὶ ὁ Χοσρέφ, οἱ συμπατριῶταί του, ἦσαν δοῦλοι καὶ ὅπως αὐτός, τέκνα τοῦ λαοῦ. Βεζύρης τοῦ Καΐρου γενόμενος, ἀμφεταλαντεύθη μεταξὺ τῆς μερίδος τῶν Σκυπετάρων διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Ὁμὲρ Μπέη, (γνωστοτέρου ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁμὲρ Βρυώνης), τῶν Μαμελούκων καὶ τῶν Ὁμανλίδων, τῶν ὁποίων ἀλληλοδιαδόχως ὑπέστη τὴν ἀχαριστίαν ἐφ' ὅσον ἦτο ἐπιφορτισμένος τὴν ἀναρχικὴν κυβέρνησιν τῆς Αἰγύπτου. Ἐπίσης ἀτυχὴς καὶ εἰς Χαλέπιον ἐφάνη, ὅτε ἡ τύχη παρεμειδίασεν αὐτῷ ἐπὶ στιγμὴν ἐν Ἠπείρῳ μόνον ὅπως τῷ καταστήσῃ ἐπαισθητοτέραν τὴν ἀπώλειαν τῆς εὐνοίας αὐτῆς. Κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον πλήρης πικρίας διὰ τὴν ἀτιμίαν συζύγου ἣν ὑπερηγάπα, καὶ μᾶλλον εὐνοηθεὶς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οὗτινος ἐφθόνησε τὴν τύχην, οὐδεμίαν προεκάλει θλῖψιν. Ἐνεταφιάσθη ὑπὸ τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τῷ σαβάνῳ ὅπερ ἔφερε κατὰ τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν ἐξεχόντων Τούρκων, οἵτινες ἀδιακόπως ἔχουσι ζῶσαν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εἰκόνα τοῦ τραγικοῦ τέλους, χωρὶς οὐδεὶς φίλος νὰ κλαύσῃ ἐπὶ τοῦ ἀψύχου λειψάνου τοῦ.

Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θησαυροῦ φθάσαντες εἰς Λάρισσαν κατέλαβον τὴν περιουσίαν τοῦ Χουρσὶτ ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου, κυρίου γενομένου τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ ἄπιστος τῶν γενιτσάρων φατρία μετὰ τῶν Οὐλεμάδων ἡνομένη ἐχειροκρότει τὸ νέον τοῦτον κακούργημα.

Τὰ πάντα ὑπέκυπτον εἰς τὴν τόλμην των! Αἱ ἀπατηλαὶ ἐφημερίδες τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Βιέννης, ἄλλοτε ἐγκωμιάζουσαι τὴν σοφίαν τοῦ Χαλὲτ ἐφένδη καὶ τ' ἀνδραγαθήματα τοῦ Χουρσίτ, εἶχον ἤδη ἀλλάξει ὅπως καὶ ἡ τύχη ἐκείνων. Μὴ εὐχαριστούμεναι εἰς τὴν ἐξύβρισιν τῆς μνήμης αὐτῶν, ἐφαίνοντο ὑποβοηθοῦσαι τὴν ἄκαμπτον ἰσχυρογνωμοσύνην τῆς Πύλης, ἥτις ἠρνήθη νὰ μετάσχῃ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν Βερώνῃ διαπραγματεύσεων ἕνεκα τοῦ μίσους πρὸς τὴν Ρωσσίαν ἥν τινα ἐξηκολούθει πεισμόνως νὰ θεωρῇ ὡς αἴτιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Εἷς τῶν ἀπεσταλμένων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βερώνην ὅπως καταστήσῃ γνωστὴν ἐν αὐτῇ τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν Ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, ἐφαίνετο δικαιολογῶν τὴν βαρβαρότητα τῶν Τούρκων διὰ τῆς ἐκθέσεως ἣν πρὸ τῆς γερουσίας τῶν χριστιανῶν βασιλέων ἐποίησεν. Ἡ ἐπανάστασις ἔλεγε κατεστράφη! «Ἡ »στρατιὰ τοῦ Δράμαλη ἐπόρθησε τὴν Πελοπόννησον. Ὁ καπετὰν »πασσᾶς διὰ φοβεροῦ στόλου ὑποστηρίζει τὴν ἐπιχείρησίν του καὶ »δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ ἀρχιπέλαγος ἐκ τῶν ἀτιμωρή»των ἄχρις ὥρας πειρατῶν, «οἵτινες τολμῶσι νὰ ληῄζωνται αὐτό. »Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν ἠγοράσθησαν, ἐκεῖνοι οἵτινες φαί»νονται ἀκόμη ἀνθιστάμενοι εὑρίσκονται εἰς διαπραγματεύσεις καὶ »καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ θὰ ἐπιφέρωσι τελείαν εἰρηνο»ποίησιν. Μεγάλη ἐδόθη σημασία εἰς παρομοίαν ὀχλαγωγίαν!»

Τὰ πνεύματα οὕτως ἦσαν προκατειλημμένα ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὅτε ἔμαθον τὴν εἰς Ἀγκῶνα ἄφιξιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γερμανοῦ, τοῦ κόμητος Ἀνδρέα Μεταξᾶ καὶ τοῦ Γεωργίου, υἱοῦ τοῦ Μαυρομιχάλη. Ἀστυνομία αἰνιγματώδης ἀπηγόρευσε εἰς αὐτοὺς νὰ διέλθωσι τὸν Ρούβικον, καὶ μακρὰν τῆς Βερώνης ἐκρατήθησαν. Ἀπέστειλον τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν· ἀλλὰ ὕψωσαν τοὺς ὤμους ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς συγκινητικῆς ταύτης αἰτήσεώς των, καθ' ὑπαγόρευσιν γραφείσης θρησκευτικωτάτων ἰδεῶν καὶ ἐτέθη κατὰ μέρος ἐπὶ τῇ αἰτήσει πληρεξουσίου τινὸς ἀποδείξαντος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον του ὅτι οἱ Ἕλληνες «ἦσαν ὕποπτοι μήπως γενῶσιν ὕποπτοι ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν.» Διὰ τοιούτου τρόπου κατεδικάσθη ἀγών, ἐξαγιασθεὶς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρος πατριάρχου Γρηγορίου, τῆς συνόδου αὐτοῦ, τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῆς δολοφονίας ἐν τῇ νήσῳ τῆς Χίου τεσσαράκοντα χιλιάδων Χριστιανῶν.

Αἱ αἰτήσεις τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ πρὸς ἐπανίδρυσιν τοῦ τάγματος τῆς Μάλτας, προορισμὸς τοῦ ὁποίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνέκαθεν ἦτο κατὰ τοὺς κανονισμοὺς αὐτοῦ, ἡ ἐμπόλεμος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστιανικοῦ ὀνόματος κατάστασις, ἐπέτυχον ὅπως καὶ αἱ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Ἀγγλία εἶχε συμφέρον ν' ἀπομακρύνῃ τοιαύτην διαπραγμάτευσιν, ἥτις ἐν τούτοις δὲν ἀφῆκε τὴν Εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν ἄνευ ὀπισθοβουλιῶν εὐκόλων μᾶλλον νὰ συζητηθῶσιν, ἢ ν' ἀποδειχθῶσι, καὶ τὰς ὁποίας θ' ἀναφέρωμεν οὐδένα χαρακτῆρα αὐθεντικότητος ἀποδίδοντες εἰς ταύτας ὡς ἓν ἐκ τῶν ριψοκινδύνων ἐκείνων σχεδίων ἅτινα συνεζήτουν οἱ Ἕλληνες.

Τὸ τάγμα τῆς Μάλτας παρίστατο πρὸ τοῦ συνεδρίου μετὰ τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ ἀναμνήσεων καὶ τῶν ἀνεγνωρισμένων καθιδρυμάτων του, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἐπανορθώσεως ἥτις ἔδει ὅλως ἐκ νέου νὰ σχηματισθῇ. Αἱ πρόσοδοι αὐτῶν αἱ ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπαλλοτριωθεῖσαι, ἡ ἕδρα τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας προσβαλλομένης, ἔθετον τοὺς ἱππότας πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ δεχθῶσιν ἔδαφος ὅπερ προσέφερον εἰς πᾶσαν κυριαρχίαν ὅπως ἐνεγείρωσι τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν σημαίαν ἢ νὰ ἱδρύσωσι κράτος διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων. Ἡ τελευταία αὕτη πολιτικὴ ἦτο ἡ συμφωνοτέρα πρὸς τὴν δόξαν τῶν γηρεῶν ὑπερμάχων τοῦ Σταυροῦ· ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἦτο ἀνάγκη νὰ βοηθηθῶσι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιχειρήσεώς των, τὴν ὁποίαν ἤρμοζε νὰ διαμφησβητήσωσιν ἄνευ φιλοδόξων προκαταλήψεων, ἀποβλέποντες μόνον εἰς τὸ παρελθὸν ὅπως ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τῶν ἡρώων αὐτοῦ, ταπεινώσωσι τὴν ἡμισέληνον.

Τὸ ζήτημα τοῦτο, παρεπόμενον πρὸς τὰ μέσα τὰ βοηθησόμενα διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, ὤφειλε νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοῦ ὅπως ἐξετάσωσι πρὸς ποῖον μέρος θὰ ἔστρεφον τὰ ὅπλα των. Ἐάν, ἐξ αἰσθήματος δικαιοσύνης, ὅπερ θὰ ἦτο ὡραιότατον νὰ προήρχετο ἐξ Ἀγγλίας πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς καταλήψεως τῆς Μάλτας, ἥτις οὐδέποτε ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν νομίμων αὐτῆς μοναρχῶν, ἡ Ἀγγλία, ἥτις τὴν προστασίαν τῶν Ἰωνίων νήσων ἔχει μόνον, θὰ ἀντιπαρεχώρει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ δικαιώματα αὐτῆς ἐπὶ τῆς θρησκείας ἐπταρχίας ἀνυπομόνου ὑπὸ τὸν ζυγόν της, οἱ ἱππόται θὰ εὑρίσκοντο πάραυτα καὶ δι' ὀλίγων ἐξόδων εἰς θέσιν νὰ δείξωσι τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων ζῆλόν των, νὰ ἀποκτήσωσι διὰ τῆς νομιμοτέρας τῶν κατακτήσεων ἀνεξαρτησίαν λίαν διαφέρουσαν ἐκείνης ἣν κατὰ τοὺς ὡραιοτέρους αἰῶνας τοῦ τάγματος αὐτῶν ἔσχον.

Ἀνακοινῶντες, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Πάπα, τὰς καθολικὰς ἀποστολὰς τῆς Ἄνω Ἀλβανίας, βοηθούμενοι ὑπό τινος Λάγκη Ροὺς καταταχθέντος εἰς τὸ τάγμα ἀπὸ τῆς βασιλείας Παύλου τοῦ Α', οἱ ἱππόται θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν σπουδὸν τῶν κανονισμῶν αὐτῶν, καὶ νὰ φέρωσι θανάσιμον κτύπημα κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας χωρὶς νὰ διαταράξωσι τοὺς Ἕλληνας τῶν ὁποίων τὸ ἀρχαῖον κράτος οὐδέποτε ὑπερέβη τὴν ψυχρὰν τῆς Δωδώνης χώραν.

Ἀνήγειρον τῇ βοηθείᾳ τῶν Μυρτυδῶν, τῶν Πουλάτης, τῶν Κλεμεντῶν καὶ τῶν Λατινικῶν λαῶν τῆς κομητείας, βαρωνείας καὶ μαρκησάτα τοῦ Σκόδρα, τῆς Ἀντιβάρεως, τοῦ Ἀλεσίου, τοῦ Δουβλίνου, τῆς Αὐλῶνος, τοῦ Δυρραχίου, τῆς Μουζακίας, ἅτινα ὑπῆρξαν αἱ κληρονομίαι τῶν Νορμανδῶν μεγιστάνων καὶ τῶν εὐπατριδῶν τῶν προσκεκλημένων εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἀνζοῦ καὶ τοῦ Ρογήρου, βασιλέως τῆς Σικελίας. Τίς θὰ ἐγνώριζε ποῦ θὰ τοὺς ἔφερε τοιαύτη τις ἐπιχείρησις, ἐὰν ἐσκέπτοντο ὅτι ἡ Ἑρζεγοβίνη καὶ Βοσνία βάσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν ἔχουσι χριστιανοὺς καθολικούς, καὶ ὅτι οἱ Σκυπετάραι δὲν εἶναι ἴσως τόσον μακρὰν ὅσον θὰ τὸ ἐπίστευον ὅπως ἐπανέλθωσιν ἐν τῷ κόλπῳ ἐκκλησίας τῆς ὁποίας ἡ βιαιότης μόνον ἀπέσπασε τοὺς προγόνους αὐτῶν.

Ἐὰν οἱ ἱππόται ἔστρεφον τὰ ὅπλα τοὐναντίον πρὸς ἀνατολάς, οὔτε νὰ σκεφθῶσι κἂν ἠδύναντο περὶ καταλήψεως τῆς Κρήτης, καθότι ἡ νῆσος αὕτη ἀτελῶς ὑπετάχθη εἰς τοὺς Βενετοὺς οἱ δὲ Κρῆτες, δὲν θὰ ὑπέφερον ἑκουσίως ξένον ζυγόν. Ἠδύναντο νὰ ἐπανακτήσωσι τὴν Ρόδον, νὰ καταλάβωσι τὴν Κῶ, τὴν Χίον καὶ αὐτὴν τὴν Λέσβον, ἀλλὰ τὸ τάγμα διὰ τῶν κατακτήσεων τούτων ἵδρυε πρόσκαιρον καθίδρυμα, ἐνόσῳ δὲν κατελάμβανε σατραπείας τινὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ δὲν μετεποίει ταύτας εἰς προσοδοφόρα κτήματα.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν εἰς τὸ κοινὸν ἡ αἴτησις τοῦ τάγματος τῆς Μάλτας ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βερώνης· καίτοι δὲ ἡ αἴτησις τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ἀμεσωτέρα καὶ ἁπλουστέρα, διελύθησαν μὴ θελήσαντεν οὐδὲ ν' ἀκούσωσι περὶ τῶν διαθέσεών των. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἑλλήνων διέμενον εἰς Ἀγκῶνα, ἐνῷ ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ὅστις τὴν 1ην Δεκεμβρίου εὑρίσκετο εἰς Τεργέστην, παρασκευάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Θὰ ἐγνώριζεν ἀναμφιβόλως ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκ φέρει ἐν τῷ συνεδρίῳ ἦσαν πλέον ἢ παρακεκινδυνευμέναι· ἀλλὰ ποία θὰ ἦτο ἡ ἔκπληξις αὐτοῦ, διότι δέον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶχον ὁμιλήσει καλῇ τῇ πίστει, ὅτε ἔμαθε παρὰ τὰς Ἰονίους νήσους εὑρισκόμενος ὅτι ὁ Δράμαλης «ὅστις εἶχε πορθήσει τὴν Ἀργολίδα» εὑρίσκετο πολιορκημένος ἐν Ἀκροκορίνθῳ· ὅτι ὁ «ὑπερήφανος στόλος τοῦ καπετὰν πασσᾶ» εἶχε καταστραφῇ ἢ διαλυθῇ, ὅτι τὸ Ναύπλιον ἤνοιγε τὰς πύλας αὐτοῦ «εἰς τοὺς πωληθέντας ἐκείνους Ἕλληνας ἢ εἰς τοὺς ἐν διαπραγματεύσει εὑρισκομένους περὶ προδοσίας, καὶ ὅτι ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ τροπαιοῦχος ἐδέσποζε τοῦ Αἰγαίου;

Οἱ Ἕλληνες, ὑπὸ τοῦ Νικήτα καὶ τοῦ Στάϊκου Σταϊκοπούλου διοικούμενοι εἶχον ἐπαναλάβει τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ἀφ' ὅτου ὁ Δράμαλης εἶχεν ἐγκαταλείπει τὴν Ἀργολίδα, καὶ οἱ πολιορκούμενοι δὲν ἤργησαν νὰ μεταμεληθῶσι διὰ τὴν διάρρηξιν τῆς συνθήκης τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἶχεν διακανονίσει. Μάρτυρες τῆς ἐπονειδίστου φυγῆς τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ὅστις δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπισιτίσῃ αὐτούς, τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα παρίσταντο· ἐνώπιον αὐτῶν εὗρε δίκτυον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔπιπτον πᾶσαι αἱ βοήθειαι τὰς ὁποίας προσεπάθουν ἀκόμη νὰ τοὺς ἀποστείλωσι. Μάτην ὁ ζῆλος τῶν Γάλλων ἐν Σμύρνῃ διατελούντων λαμπρῶς εἶχον ἐκδηλωθῇ πρὸς βοήθειαν θέσεως μεθ' ἧς ἦτο συνδεδεμένη ἡ πολιτικὴ τύχη τοῦ Μωρέως· τὸ αὐστριακὸν βρίκιον «Εἰλικρινὴς» πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Παλίνα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπως ὁ «Παλέμων» πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Κάλβη, πλήρη ζωοτροφιῶν, φρουρούμενα τπὸ τοῦ γαλλικοῦ πλοίου «Ραπίντ» κυβερνουμένου ὑπό τινο πλοιάρχου ὀνόματι Μπουράδοβιτσ, εἶχον συλληφθῆ καὶ καταληφθῆ ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτῶν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τοῦ Ναυπλίου.

Ἡμέρας τινὰς κατόπιν παρέστησαν μάρτυρες συλλήψεως ἥτις τοὺς κατέπληξε καθ' ὁλοκληρίαν. Γολέτα τις φορτωθεῖσα εἰς Ἀγκῶνα διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ἄγγλου προξένου Πατρῶν διαμένοντος ἐν Ζακύνθῳ, κυβερνωμένη ὑπὸ δύο ἀδελφῶν τσῦ πράκτορος ἐκείνου, ἱκανῶν ὅπως τὰ πάντα κινήσωσι ὅπως καταστῶσι πλούσια, εἶχε προσπαθήσει δὶς νὰ ὑπερβῇ τὴν κατὰ θάλασσαν πολιορκητικὴν γραμμήν, ὅτε οἱ Ἕλληνες μάτην παραγγείλαντες αὐτοὺς ὅπως ἀπομακρυνθῶσιν ἀνέπτυξαν μέσα βιαία ὅπως τοὺς ἐκδιώξωσι. Συνήφθη ναυμαχία καθ' ἣν τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον ὑποχρεώθη νὰ καταδιβάστη τὴν σημαίαν. Ὁδηγηθὲν εἰς Ὕδραν ἐκηρύχθη ὡς νομίμως συλληφθέν, τὸ φορτίον αὐτοῦ κατεσχέθη, καὶ ὁ ναύαρχος Γκράχαμ Μοὺρ ἐξοργισθεὶς ἐκ τῶν ἀνάνδρων πειρατειῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀτιμωρήτων, ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἥτις ἀφήρει παρὰ τῶν Τούρκων καὶ τὰς τελευταίας βοηθείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπίσης ἀναφέρεται μεταβολή τις τοῦ συστήματος τῆς ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος τῶν πρακτόρων τῆς Α. Β. Μεγαλειότητος τῶν Ἰωνίων νήσων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δὲν ἤργησαν νὰ θεωρήσωσιν ὡς αἰτίαν τούτου τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Κάστελ Ρεῖδ, καὶ ἐφάνησαν πληρέστατα πεπεισμένοι, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἠρνοῦντο ν' ἀπελευθερώσωσι τὰς ἀποστολὰς τῶν πλοίων τῶν ἐπιφορτισμένων τὴν ἐπισίτισιν τῶν φρουρίων τῶν ἀληθῶς πολιορκουμένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπέφερε βεβαίως ἀλλαγὴν εἰς τὰ σχέδια τῆς μαύρης σπείρας τῶν ἐν Σμύρνῃ καὶ Ζακύνθῳ ἐδρευόντων, οἵτινες δὲν εἶχον πλέον νὰ ἐμπορευθῶσιν εἰμὴ τὰς ἰσχυρὰς πόλεις τῆς Κρήτης. Ἐν τῇ μανίᾳ αὐτῶν ἐνήργησαν ὥστε ν' ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τῆς ἀπελπισίας τῶν πολιορκουμένων ἐν Ναυπλίῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εἰς τὰς θλιβερὰς ταύτας κραυγάς, ὁ Δράμαλης ὅστις εἶχε λάβει ἐνίσχυσιν καὶ ἐπικουρίας προσεπάθησε ν' ἀποστείλῃ τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς Ναύπλιον. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ἀπόπειραι ἀπέβησαν μάταιαι, καὶ στρατεύματα ἄτινα προσεπάθησαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατεκερματίσθησαν. Ἡ θέσις τῆς Τουρκικῆς προφυλακῆς ἦτο ἀπελπιστική, διότι δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπικαλεσθῶσιν οὔτε τὴν ἐπιείκειαν ἐχθροῦ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀπατήσει. Αἱ τελευταῖαι τροφαὶ ἔλειψαν ἐν τῷ φρουρίῳ τὴν 28ην Νοεμβρίου (10 Δεκεμβρίου). Ἡ φρουρὰ τοῦ Παλαμηδίου ὑπὸ τῆς πείνης πιεσθεῖσα κατῆλθεν ἐν τῇ πόλει καὶ δὲν ἀνῆλθε τὴν ἑσπέραν. Τοῦρκός τις καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἐξελθόντες ἐκ τοῦ φρουρίου νύκτωρ, ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ὅπως ἐπικαλεσθῶσι τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτῶν. Παρέστησαν εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῶν πολιορκουμένων ὑπὸ τῆς πείνης ἐξασθενισθέντων, εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν παραδόντων καὶ ἐν γένει τόσον ἐξαδυνατισθέντων, ὥστε εἶχον ἐγκαταλείψει τὸ Παλαμήδιον ὅπως συγκεντρωθῶσιν ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς κάτω πόλεως, ὅπου εἶχον ἀποφασίσει νὰ παραμείνωσι τὴν τύχην των.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων θέλοντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ εἰδήσεως τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον ἀληθῆ, καθ' ὅσον δὲν εἶχε προσκληθῆ, ἀπεφάσισαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς ἀναβαίνοντες μετὰ προσοχῆς τοὺς βράχους τοῦ Παλαμηδίου ἐκ μέρους τῶν ὀρέων. Τὴν νύκτα τῆς 29 πρὸς τὴν 30ην Νοεμβρίου, βοηθούμενοι ὑπὸ σκότους βαθυτάτου ἐνῷ ἄνεμος σφοδρὸς ἔπνεε, ἀνήρχοντο οἱ Ἕλληνες ἀψοφητὶ τείνοντες τὸ οὖς, καὶ ἔφθασαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς τὴν θύραν τοῦ φρουρίου, ἥτις ἦτο ἀνοικτή. Ἐγκαθιδρύθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ἀφοῦ ἀλληλοδιαδόχως κατέλαβον ὅλας τὰς θέσεις εἰς ἃς δὲν εὗρον εἰμὴ μικρόν τινα ἀριθμὸν στρατιωτῶν μηδόλως ἀντιστάντων, ἀνέμενον τὴν ἡμέραν ὅπως προσβάλλωσι τὴν φρουρὰν τὴν καταφυγοῦσαν εἰς τὴν κάτω πόλιν· ἀλλὰ αὕτη παρεδόθη ἅμα τῇ προσκλήσει μηδὲ ρανίδος αἵματος χυθείσης.

Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἡμέρας, τὸ τηλεβόλον τοῦ Παλαμηδίου ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀργολίδος τὴν ἅλωσιν τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σπουδαιοτάτου φρουρίου τοῦ Ναυπλίου, Ἦτο ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, προστάτου Ἁγίου τῆς Πελοποννήσου· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἑορτασθῇ καταλληλότερον ἡ ἡμέρα αὕτη παρὰ διὰ τῆς διπλῆς λάμψεως τῆς νίκης καὶ τῆς ἐπιεικείας. Ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Τούρκους συνθήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας ἠτῶντο εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν καὶ μεταφορὰν αὐτῶν εἰς Σκάλαν Νόβαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δίδοντες ὡς ἐγγύησιν τῆς ἀσφαλείας, ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἤθελον ἐπιφορτίσει τὴν ἐντολὴν ταύτην, τοὺς δύο πασσάδες τοὺς ὁποίους παρ' αὐτὰ μετέφερον εἰς Τρίπολιν μετὰ τῶν χαρεμίων των. Συνεφώνησαν δὲ ὅτι θ' ἀπέδιδον αὐτοὺς διὰ λίτρων, καὶ εὐχαρίστως οἱ Ἕλληνες ἀπένειμον εἰς ἕκαστον Τοῦρκον ποσὸν 20 φράγκων, ὑποκάμισον καὶ σκέπασμα ὅπως προφυλάττῃ αὐτοὺς κατὰ τὸν πλοῦν. Τέλος τῶν ὅρων τούτων ἐπικυρωθέντων ὑπὸ τῆς συνόδου, προκήρυξις τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγγέλλουσα τὸ μέγα συμβεβηκὸς τῆς ἡμέρας,διέσπειρε τὴν χαρὰν εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐξοχῶν.

Οἱ Ἕλληνες ὅπως βοηθήσωσι τοὺς ἡττηθέντας, διεγωνίζοντο τίς θὰ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ἀνατολήν, ὅτε ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα Gamdrian ὑπὸ τοῦ Χάλμιτον πλοιαρχουμένη ἐζήτησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ γενναιόφρον τοῦτο ἔργον. «Δὲν προτίθεμαι, εἶπε εἰς τὸν Τομπάζην, νὰ ἐξασφαλίσω τὴν ὑγείαν τῶν αἰχμαλώτων οἵτινες μου ἐσυστήθησαν ὑπὸ τοῦ πασσᾶ τῆς Σμύρνης· ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ μεταφέρω τοὺς Τούρκους τούτους ὅπως μὴ λέγωσιν ὅτι ζητῶ νὰ φανῶ χρήσιμος μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας».

Ἐπίστευον εἰς τοὺς λόγους τούτους· καὶ ὅτι δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν ἀγριότητα ἐκείνων τοὺς ὁποίους οὐδεμία εὐεργεσία συνεκίνησε ποτέ, εἶναι ὅτι αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ οὐδέποτε ἀπονείμαντες χάριν εἰς δυστυχῆ τινα, μόλις ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προσεπάθησαν ματαίως νὰ φονεύσουν τοὺς Ὑδραίους οἵτινες τοὺς μετέφερον ἐπιπεσόντες εὐθὺς ὡς ἐπανέκτησαν τὰ ὅπλα των κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Σκάλας Νόβας ἐκ τῶν ὁποίων ἐφόνευσαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πᾶν ὅ,τι ἡ ἐπιτόπιος ἐξουσία δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρύψῃ τῆς μανίας αὐτῶν.

Τῆς ἁλώσεως τοῦ Ναυπλίου γνωστῆς γενομένης εἰς Κόρινθον, ὁ Δράμαλης οὐδένα ἔχων ἐπὶ πλέον περισπασμὸν νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς Πάτρας. Ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν εἰς ἔμπειρόν τινα ἀρχηγόν, ὅστις ἀνεχώρησεν, ἐλπίζων ὅτι τὰ στενὰ θὰ ἦσαν ἐλεύθερα, ἀφ' ἧς ὁ Κολοκοτρώνης ὑπὸ τῆς ἀπληστίας του ἀγόμενος, εἶχε μεταβῇ εἰς Ναύπλιον, ἐλπίζων νὰ ἀποκτήσῃ πολλὰ ὅπως καὶ εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς ἔπραξε τοῦτο.

Ἀλλ' ὁ Γενναῖος Νικήτας, εἰς δάφνας μόνον ἀποβλέπων, πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀναλάβει τὴν διοίκησιν τῆς Κορινθίας καὶ προειδοποιηθεὶς περὶ τῶν σχεδίων τοῦ ἐχθροῦ ἔκρινεν κατάλληλον νὰ προσβάλῃ αὐτοὺς μόνον ὅτε θὰ εἶχον ἀρκετὰ προχωρήσῃ, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἀρνηθῶσι νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν εὐκόλως.

Τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Πελοποννήσου, ὅπερ οἱ Τοῦρκοι θὰ διέτρεχον ὅπως φθάσωσιν εἰς Πάτρας, εἶνε καταλληλότατον ὅπως ἀνὰ πᾶν βῆμα διαφιλονικηθῇ ἡ κατάληψίς του, ἰδίως ὅταν ἀναχωρῶν τις ἐκ Κορίνθου ἐγκαταλείπῃ τὸ ἔδαφος τῆς Συκιωνίας, διότι τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο διακόπτεται ὑπὸ στενῶν καὶ χειμάρρων σχηματιζομένων ὑπὸ τῶν ὀχετῶν τῶν ἀποκρήμνων ὀρέων. Οὕτως οἱ Τοῦρκοι, διαπεράσαντες τὰς πεδιάδας τοῦ Ἀσπροχώματος καὶ τῶν Βασιλικῶν μόλις ἔφθασαν εἰς Μαῦρα Λιθάρια ὅπερ κλείει τὰ ἀνατολικὰ ὅρια τῆς Ἀχαΐας, εὑρέθησαν ἠναγκασμένοι νὰ πολεμήσωσι μετὰ τῆς προφυλακῆς τῶν Ἑλλήνων. Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε αἱματηρά, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ κατώρωθσαν νὰ ἐκβιάσωσι τὴν φάρσγγα ταύτην τὴν ὑπὸ 150 Ἑλλήνων ὑπερασπιζομένην χάνοντες τὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν ἴσων τῶν χριστιανῶν.

Παρόμοια ὑπέστησαν κατὰ τὴν δίοδον τῆς γεφύρας τοῦ Κράθεως ποταμοῦ ὁρμητικοῦ ἔχοντος ὡς πρώτην πηγὴν τὴν Στύγα, καὶ ἐκ τῶν παγετῶν τοῦ ὄρους Κυλλήνης καταράκτην. Ὠχυρώθησαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν αὐτῷ τοποθετοῦντες 400 ἄνδρας εἰς τὸ Καραβὰν Σεράϊ τῆς Ἀκράτας.

Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἐβάδιζον διὰ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν, ἀφῆκαν τοὺς Τούρκους ἀνενοχλήτους νὰ ὀχυρωθῶσιν εἰς Ἀκράταν. Τοῖς ἐπέτρεψαν νὰ ὑπερβῶσιν ἡσύχως τὴν κοιλάδα τῆς Ζακούλας, ὅπως καὶ τὸ στενὸν τῆς Κακῆς Σκάλας σχηματιζόμενον ἐξ ὁδοῦ ἀποτόμου χαραγμένης ἐπὶ βράχου φοβεροῦ καθέτου ὕψους. Ἐξελθόντες ἐκ τοῦ στενοῦ τούτου, οἱ βάρβαροι προϋχώρουν εἰς σύνδενδρόν τι διάστημα κατευθυνόμενοι εἰς Βοστίτσαν, ὅτε ταξιάρχου τινὸς εἰδοποιήσαντος περὶ τῆς προσεγγίσεώς του τὸν Νικήτα, οὗτος τὴν συιγμὴν ἐκείνην κατερχόμενος τὸ στενὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐπῆλθε πάραυτα ἐναντίον των, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες κατελάμβανον τὴν Κακὴν Σκάλαν τὴν ὁποίαν ὁ ἐχθρὸς παρημέλησε νὰ διατηρήσῃ.

Κύριοι τῶν θέσεων, οἱ ἐπαναστᾶται προσκαλοῦσι τοὺς Μωαμεθανοὺς ὅπως παραδοθῶσι, καὶ τῆς ἀπωλείας 600 ἀνδρῶν ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ μετὰ τὴν ἀμόρριψιν τῆς προτάσεως ταύτης πεισάσης τοὺς Σκυπετάρας περὶ τῆς ἀνωφελείας τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν, 300 ἐξ αὐτῶν κατέθεσαν τὰ ὅπλα ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς Τρίπολ.ν.

Μάτην ἐπίεσαν τοὺς Ὀσμανλίδας ὅπως μιμηθῶσι τοὺς Σκυπετάρους. Ἀπήντησαν δι' ὑβριστικῶν λόγων καὶ εἴτε διότι ἐκρίθησαν λίαν ἔνοχοι ὅπως συγχωρηθῶσιν, εἴτε ὀλεθρία ἀλαζονία ἐτύφλωσεν αὐτούς, ἐκόπησαν ἅπαντες μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Οὕτως ἔληξεν ἡ μάχη τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ χριστιανοὶ ἀπώλεσαν 260 νεκρούς, 300 τραυματίας καὶ τῆς ἁλώσεως τοῦ Χανίου τῆς Ἀκράτας, στοιχισάσης εἰς τοὺς Τούρκους ἄνδρας 300, ὑπελόγισαν τὰς τελευταίας των ταύτας ἀπωλείας περὶ τὰς 3 χιλιάδας ἀνδρῶν, τῶν ἐκλεκτοτέρων τοῦ στρατοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Δράμαλη πασσᾶ διοικουμένου.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκστρατείας ταύτης, τῆς πομπωδῶς ἀναγγελθείσης ὡς μελλούσης νὰ καταστρέψῃ «τὴν παράφρονα τῶν Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, τὴν ὁποίαν ὁ οὐρανός, ἐν ἐλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λείψει ἄλλης τινὸς βοηθείας ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν, προφανῶς ἐπροστάτευσε. Κατέστρεψαν τὸ ἄνθος τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ στρατοῦ τοῦ κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκπεμφθέντος. «Τὸ λάβαρον» ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τοῦ Παλαμηδίου, εἶχον εὕρει ἐν Ναυπλίῳ 180 πυροβόλα καὶ πλέον τῶν 15,000 ὅπλα μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ τῆς φρουρὰς παραδοθέντων, καὶ ἦσαν κύριοι τοῦ ἰσχυροτέρου φρουρίου τῆς Πελοποννήσου. Ἐπὶ τῆς κατακτήσεως τούτου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ, ὡς ἀποκτήσασα σταθερὸν σημεῖον διαμονῆς, ὁπλοστάσιον καὶ φρούριον ἀσφαλέστατον, ἐκ τοῦ ὁποίου βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ὕδρας, θὰ ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ ἐπανορθώσωσι τὰ μεγαλείτερα ἀτυχήματα.

Μετὰ τὰς ἐπισήμους δοξολογίας αὐτῶν πρὸς τὸν λυτρωτὴν Θεὸν ὅστις οὐδέποτε ἐπέτρεψε τῆς δυνάμεως τῶν ἀπίστων τὸ ἀμετάβλητον, ἡ Γερουσία ἡ ἐν Ἑρμιόνῃ ἑδρεύουσα ἧς ἡ ἐξουσία ἤγγιζε νὰ ἐκπνεύσῃ, ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Ἕλληνας προκήρυξιν σκοποῦσαν τὴν σύγκλησιν τῶν ἐκλογικῶν συνελεύσεων τῆς Ἑλλάδος· αὕτη εἶχε ψηφισθῇ ἀπὸ τῆς 9)21 Νοεμβρίου καὶ ἐδημοσιεύθη διὰ τοῦ κλήρου ἐπιφορτησθέντος τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἀπὸ πάσας τὰς ἐκκλησίας.

Ἡ ἔκκλησις αὕτη εὐνοϊκῶς ἐγέτετο δεκτή· ἀλλὰ μεγαλείτερα συμφέροντα προυκάλουν τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἐνδιεφέροντο περὶ τῆς Αἰτωλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Μαυροκορδάτος εἶχε μετὰ τῶν Τούρκων συμπλακῆ.

Τὸ φρούριον τοῦ Μεσολογγίου ἀπῄτει βοηθείας ἐκ μέρους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἅπαξ ἔτι ἐξηναγκάσθησαν ν' ἀναβάλωσι τὰ νομοθετικὰ ἔργα μέχρι τῆς ἐκβάσεως γεγονότος ὅπερ μεταξὺ ἐλπίδος καὶ φόβου ἐκράτει ἀπαιωρημένα τὰ πνεύματα.

Οὕτως «ἡ εὐημερία,» τὴν ὁποίαν χριστιανός τις ῥήτωρ ἀποκαλεῖ «συνεχῆ καταδίωξιν τῆς πίστεως, ἐκτὸς ἂν ἀντιτάξῃ τις εἰς αὐτὴν τὴν γενναιοψυχίαν τῶν μαρτύρων,» ἐδείχθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας μόνον ὅπως προκαλέσῃ τούτους εἰς νέους ἀγῶνας. Ὁ Ὕψιστος ἠθέλησε νὰ ὑποβάλλῃ εἰσέτι εἰς δοκιμασίας «ἐκείνους οἵτινες διῆλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θον ἐπὶ τῆς γῆς ἡμέρας πένθους καὶ νύκτας κοπιώδεις, ἀπαύστως εὐλογοῦντες αὐτὸν κατὰ τὰς θλίψεις των ἐπικαλούμενοι ἐν τῇ ἀποθαρύνσει των».

Ἀλλ' ἐγνώριζον «ὅτι πάντοτε ὁ Κύριος ἔπνεεν ὀργὴν κατὰ τῶν ἀπίστων· ὅτι τὰ ἐξ ἀργίλλου σκεύη ἐντὸς τῶν χειρῶν τοῦ Ὑψίστου ἐργάτου, καθίστανται ἐντὸς ὀλίγου σκεύη δόξης καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ ὅτι πᾶς Χριστιανὸς ἐγεννήθη μέγας, διότι γεννώμενος προώρισται δια τὸν οὐρανόν».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἡρωϊκὴ ἀφοσίωσις τῶν Ἑλλήνων.—Ὁ Μαυροκορδάτος ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Μεσολογγίου.—Κατάστασις τοῦ φρουρίου—τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ—τῶν ὀχυρωμάτων του—τῶν μέσων τῆς ἀμύνης.—Προσβάλλεται ὑπὸ ἕνδεκα χιλιάδων Τούρκων.—Διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἐπιχειρηθεῖσαι.—Ὁ Μάρκος Βότσαρης συντείνει εἰς τὴν ἐξαπάτησιν αὐτοῦ.—Βελτίωσις μέσων ὑπερασπίσεως.—Ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς παρεμποδίζει τὰς ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη διεξαγομένας διαπραγματεύσεις.—Ὠφελήματα τοῦ Μαυροκορδάτου ἐκ τῶν ἐπελθουσῶν μεταξὺ τῶν πασσάδων ἀντιζηλιῶν.—Βομβαρδισμὸς Μεσολογγίου.—Ἀγωνία πολιορκουμένων.—Ἐμφάνησις ναυνικῆς Ἑλληνικῆς μοίρας.—Διαλύει τὴν κατὰ θάλασσαν πολιορκίαν τῶν Τούρκων.—Ἄφιξις τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἀναμενομένων βοηθειῶν.—Θάνατος τοῦ στρατηγοῦ Νόρμαν.—Εὐνοϊκὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μέτρα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων πρακτόρων λαμβανόμενα, νομίζονται ὡς βλαβερά.—Οἱ πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου προσδραμόντες Ἕλληνες ἀρχηγοί.—Ἔξοδος τῶν πολιορκουμένων.—Δυσκρασία, βροχή, ἀσθένειαι καὶ ἀθλιότης Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ.—Ἐπαναστατικὸς κλονισμὸς Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν.—Ἀντιπερισπασμὸς ὑπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη ἐνεργηθείς.—Ἀποκάλυψις σχεδίων Ὠμὲρ Βρυώνη.—Ἔφοδος Τούρκων κατὰ τὴν 25 Δεκεμβρίου 1822, 6 Ἰανουαρίου 1823.—Νικῶνται.—Θλῖψις Ὀμὲρ πασᾶ.—Φρονιμοτάτη χρονοτριβὴ Μαυροκορδάτου.—Ὑπόθεσις τοῦ βρικίου Μοντεκούλη.—Ὁ Βαρνακιώτης προειδοποιεῖ τὸν Σερασκιέρην περὶ τῆς γενικῆς ἐπαναστάσεως.—Ἄρσις τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου.—Οἱ Ἕλληνες κυριεύουσι τὸ πυροβολικόν, τὰς σκηνὰς καὶ τὰς ἀποσκευὰς τῶν Μωαμεθανῶν.—Ἀνωφελὴς ἀπόπειρα αὐτῶν πρὸς διάβασιν τοῦ Ἀχελώου.—Νικῶνται κατὰ τὴν γέφυραν τοῦ Κόρακα, καὶ ἐντὸς τῶν στενῶν τοῦ Καλλιδρόμου ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Ἴσκου.—Κατορθοῦσι νὰ διέλθωσι τὸν Ἀχελῶον.—Φθάνουσι εἰς Ἀμβρακίαν.—Ἡ ὀπισθοφυλακή των κατατεμαχίζεται ὑπὸ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.—Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης καταφεύγει εἰς Πρέβεζαν.—Ὁ Ρουσχὶδ πασσᾶς εἰσέρχεται εἰς Ἄρταν—Ταραχαὶ ἐν Ἀλβανίᾳ.—Ὁ Μάρκος Βότσαρης διορίζεται στρατάρχης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.—Ἐπιστολὴ τοῦ κόμητος Μεταξᾶ ἀναφέρουσα περὶ τῶν ἐν Βερώνῃ διαπραγματεύσεων.—Ἐπάνοδος τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς Πελοπόννησον.

Ἐν ᾗ θέσει εὑρίσκεται σήμερον ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἡμῶν, οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στρατοὶ ἐν γένει ἀποτελοῦνται ἐξ ἀνδρῶν, οἵτινες μάχονται καὶ θνήσκουσιν ὑπὲρ συμφερόντων, ἅτινα οὐδόλως γνωρίζουσι. Ἐντεῦθεν προέρχονται αἱ ὅλως προσωπικαὶ ἐκεῖναι φιλοδοξίαι, αἱ ἐμπνέουσαι εἰς τοὺς στρατιώτας τὴν ἰδέαν ὅτι ἐν τῷ θανάτῳ τῶν ὁμοίων αὐτῶν στρατιωτῶν ὑπάρχει εἴδός τι προόδου προαγούσης αὐτούς, καὶ ὅπως τὰ κύματα τὰ ὑπὸ τῆς καταιγίδος διεγειρόμενα ὑπὸ τῆς ἄμμου τῆς παραλίας τερματίζονται οὕτω καὶ τούτων ἡ σφαῖρα τῆς ἐνεργείας των ἐκτείνεται, μέχρι τῆς γῆς τῆς μελλούσης νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μνῆμα. Δὲν συνέβαινε ὅμως τὸ αὐτὸ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες κάλλιστα γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἀγώνων των, ἐθλίβοντο δεινῶς διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ τοῦ τελευταίου τῶν στρατιωτῶν ὅσον μεγάλως ἀψήφουν τὴν ἰδίαν ζωὴν προκειμένου νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸν σταυρόν. Ὑπερήφανοι διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς πτωχείας των, διάδημα αὐτῶν εἶχον, τὰ εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐν Χίῳ σφαγέντων ἀδελφῶν των ἐμβαπτισθέντα μανδύλια· τὰ τεμάχια τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν μαρτυρησάντων διὰ τοῦ θανάτου των τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· τὰς διαταγὰς τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν— τεμάχιον τοῦ σαββάνου, δι' οὗτινος τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου περιετυλίχθη, διεγεῖρον εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάμνησιν εὐλογίας λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου, καὶ ὡς μόνην φιλοδοξίαν των τὸ μαρτύριον ἢ τὴν ἐλευθερίαν.

Τοιοῦτον ἰσχυρὸν ἐλατήριον ἀπῃτεῖτο ὅπως ὁ Μαυροκορδάτος, ἀποφασίσῃ νὰ ἐγκλεισθῇ τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνεπλέχθη παρὰ τὴν γνώμην τῶν ξένων ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τοὺς κ. κ. Βουτιέ, Γκρεγιὰρ καὶ Μπλοντέλ, διότι ὁ στρατηγὸς Νόρμαν ἠσθένει ἐπικινδύνως. Ἡ πόλις, ἐὰν δύναται οὕτως νὰ ὀνομασθῇ ἄθροισμα οἰκιῶν κειμένων ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου τῆς θαλάσσης, καθ' ἧς αἱ διαρκεῖς τοῦ Ἀχελῴου προσχύσεις τῇ χρησιμεύουν ὡς προχώματα, ἐνέκλειε πληθυομὸν συνήθως τεσσάρων ἕως πέντε χιλιάδων ψυχῶν αἵτινες σχεδὸν ἅπασαι κατέφυγον εἰς Μωρέαν, ἐκτὸς 300 ἁλιέων πτωχῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου ἀναφερόμενοι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐσχημάτισαν λόχους τινὰς ἐκ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ ἐκ τῶν ναυτῶν ὅπως μεταχειρισθῶσι 14 σιδηρᾶ κανόνια διὰ τὴν κατὰ ξηρὰν ἄμυναν προορισθέντα τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ φρουρίου ἐκ τῆς ξηρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ ἠδύναντο νὰ προσβάλλωσιν αὐτὸ μόνον ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης, κειμένης ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας Πλευρῶνος εἶχον ἐγείρει ἐπ' αὐτῆς παρὰ πάντα τῆς τέχνης κανόνα ὀχυρώματα τόσον ἐκτεταμένα ὥστε πρὸς περιφρούρησιν αὐτῶν θὰ ἀπῃτοῦντο ἄνω τῶν τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν. Τάφρος τις 6 ποδῶν πλάτους καὶ 5 βάθους, εἰς πλεῖστα μέρη μὴ ἀποτελεσθεῖσα εἰσέτι, περιέβαλλε λίθινον τοιχίον, ἀνδρόμηκες ὑψωθὲν 4 πόδας ἄνωθεν, ἡ δὲ στερεότης αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη ὥστε μόλις παρίστα πάχος 2 ποδῶν καὶ ἡμίσεως. Τοιοῦτα ἦσαν τὰ ὀχυρώματα ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἀνέμενον τοὺς Τούρκους ! Εἶχον πυρίτιδα δι' ἕνα μῆνα καὶ ἄλευρον ἀραβοσίτου διὰ πολὺν χρόνον διότι ἡ ἐλ ἐνεργείᾳ φρουρὰ ἡ ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου διοικουμένη ἠρίθμει πράγματι 380 μόνον ἄνδρας.

Ἐπετέθησαν ἀμέσως εἰς ἔργον πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ρηγμάτων τοῦ ἀνδρομήκους τοιχίου, ἅτινα αἱ βροχαὶ εἶχον προξενήσει, μὴ ἔχοντες καιρὸν πρὸς συζητήσεις. Ἐτοποθέτησαν τρία σιδηρᾶ κανόνια ἀπέναντι τοῦ λιθοστρώτου ὅπερ καταλήγει πρὸς τὴν ξηράν, ἐσχημάτισαν βλήμματα διὰ τῶν βομβῶν τὰς ὁποίας ἔθραυσαν ἀνευ κόπου ὡς ἐκ τῆς μεγίστης ὀξειδώσεως Παμπάγαιαι μπαγιονέτα εὑρεθεῖσαι εἰς τὴν ἀποθήκην, ἀντὶ πασσάλων χρησιμεύσασαι, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὀχυρώσωσι τὸν τοῖχον καὶ νὰ ὁπλισθῶσι τινὲς χωρικοί, καὶ εἰργάζοντο εἰς περισυναγωγὴν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἐλαίου διὰ τὸν φωτισμόν, ἐπὶ τοῦ προπέδου τοῦ Ἀρακίνθου, ὅτε οἱ Τοῦρκοι, ἐφάνησαν παρὰ τὰς λιμνοθαλάσσας, τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Νοεμβρίου. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης καὶ ὁ Ρουσχιὸ πασσᾶς ἔχοντες ἔνδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς πολιορκητικὰς ἐργασίας, τῶν πολιορκουμένων μὴ ὄντων εἰς θέσιν νὰ διαμφισβητήσωσιν οὔτε τὸν λαιμὸν τοῦ λιθοστρώτου, οὔτε τὴν ὁδὸν τῶν ἁλατοποιείων. Οὕτως τριακόσιοι ὀγδοήκοντα ἐπαναστάται εὑρέθησαν πάραυτα περικυκλομένοι καὶ ἠναγκασμένοι νὰ ἀντιτάξωσι μέσα ὑπερασπίσεως,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδεμίαν περιμένοντες ἐξ ἄλλου μέρους βοήθειαν, διότι εἶχον πολιορκηθῆ καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ὑπὸ δύο βρικίων καὶ μιᾶς πολεμικῆς γολέττας ἐκ Ναυπάκτου ἐξελθόντων κατὰ διαταγὴν τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ.

Πράγματι οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσι περὶ ἀποβιβάσεως, διότι τὸ ἀβαθὲς τῶν ὑδάτων δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὰς λέμβους νὰ πλησιάσωσι τὸ Μεσολόγγιον· ἀλλὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταβληθῶσιν ἐκ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς ἐὰν ἐχθρός τις ἐπιχειρηματικώτερος ἐγνώριζε νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν ἐκ τῆς θέσεως ταύτης πλεονεκτημάτων.

Αὐτὸς ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ἀνέλαβε νὰ διακυβεύσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ἀντὶ νὰ προσβάλλῃ ἐκ διαφόρων μερῶν ταὐτοχρόνως τὸν περίβολον διηύθυνε τὴν προσβολὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς θύρας ὅπου οἱ τριακόσιοι ὀγδοήκοντα ἄνδρες συνενωθέντες, ἀντέταξαν πῦρ τόσον σταθερὸν ὥστε ἐφαντάσθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο πολὺ πλέον ἀξιόλογος. Ἡ θέα τῶν ὡπλισμένων πασσάλων δι' ὧν τὸ τεῖχος ἦτο διακεκοσμημένον κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, ὁ θόρυβος τοῦ τυμπάνου ὅπερ οἱ Ἕλληνες ἀδιακόπτως ἔκρουον, ἀπεθάρρυνον αὐτὸν τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ προτείνῃ συνθηκολογίας φανταζόμενος ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου, ὅπως καὶ εἰς τὸ Σοῦλι θὰ ἐπετύγχανε περισσότερον, παρὰ διὰ τῆς ἰσχύος.

Ὁ Βαρνακιώτης ἐκολάκευσε τὴν ἰδέαν του ταύτην ὑποστηρίζων ὅτι, ἐὰν ὑπεχρέουν τοὺς Ἄγγλους νὰ παρεμβῶσιν ὡς ἐγγυηταί, εὐκόλως θὰ ἐκυρίευον τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἀμέσως θὰ εἰσήρχοντο εἰς Πελοπόννησον. Ἡ ἰδέα αὕτη προταθεῖσα ἐν τῷ συμβουλίῳ ἐγένετο δεκτή, μεθ' ὅλην τὴν ἐναντιότητα τοῦ Ῥουσχὶτ πασσᾶ καὶ ἴσως μάλιστα ἕνεκα αὐτῆς· διότι ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκστρατείας διχόνοια ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν Σκυπετάρων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν οἵτινες πάντοτε ὑπὸ διάφορον ἔποψιν ἀντελαμβάνοντο τῶν πραγμάτων. Κῆρυξ ἐστάλη πρὸς τοὺς πολιορκουμένους καὶ τούτων προσποιηθέντων ὅτι δέχονται τὰς προτάσεις ὧν ἦτο κομιστής, συγεφωνήθη ἀνακωχὴ ἑξαήμερος πρὸς ἐνέργειαν τῶν διαπραγματεύσεων. Εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, ὅστις εἶχεν ἄλλοτε γνωρίσει τὸν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάρκον Βότσαρην, ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του ὅπως δελεάσῃ τοῦτον· ὁ πολεμιστὴς τοῦ Σουλίου, ὅστις ἦτο τόσον γενναῖος ὅσον καὶ ὀξυδερκής, ἐπωφελήθη τῆς περιστάσεως ὅπως ἐξαπατήσῃ τὸν ἐχθρὸν ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυνάμεις τῶν πολιορκουμένων.

«Ἔχω, ἔλεγεν ὁ Μάρκος, ὀκτακοσίους ἄνδρας ὑπὸ τὰς διαταγάς μου· ὁ Μακρῆς ἀριθμεῖ ἄλλους τόσους· οἱ Γάλλοι οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται ἐδῶ σχηματίζουσιν ἐκλεκτὸν σῶμα ἑξακοσίων στρατιωτῶν γνωρίζεις δὲ πόσον εἶναι ὑπερήφανοι! Ἀπαιτεῖται ὑπομονὴ καὶ ἐπιτηδειότης ὅπως πείσωμεν αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσιν. Ἂς μὴ βιάζωμεν τὰ πράγματα, διότι ἐν ἀπελπισίᾳ θὰ ἠδυνάμεθα, ὁπλίζοντες τὸν λαὸν τοῦ Μεσολογγίου ν' ἀντιτάξωμεν τέσσαρας χιλιάδας ὅπλα κατὰ τοῦ κυρίου σου· ἂς παρατείνωμεν ὅθεν τὸν χρόνον τῶν συνθηκολογιῶν». Καὶ ἑκάστην ἡμέραν ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη, ἐπανερχόμενος ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔπειθε τὸν κύριόν του ὅπως παρατείνῃ τὸν χρόνον τῆς συνθηκολογίας.

Ὁ Μαυροκορδάτος, ἱκανὸς εἰς τὸ νὰ κολακεύῃ τὸν Ὁμὲρ πασσᾶν, ἔπεισεν αὐτὸν ἀκόπως ὅτι διὰ περισκέψεως θὰ ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὴν φρουράν, ἀπελπισθεῖσαν ἐκ τῆς ἀπιστίας τῶν Αἰτωλῶν, ὅπως ἐκκενώσῃ τὸ φρούριον συνθηκολογοῦσα, δίδων τὴν γνωστὴν νόμιμον ἐγγύησιν, ἣν πρὸς τοὺς Σουλιώτας μετεχειρίσθη. Συνεχῶς συνδιεσκέπτοντο περὶ τούτου, ἐνῷ χάρις εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, οἱ πολιορκούμενοι ἐξηκολούθουν τὰ ἀμυντικὰ αὐτῶν ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἐχθροὶ οὐδεμίαν ἐφαίνοντο δίδοντες προσοχήν.

Ὥπλισαν οὕτω διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τουρκικοῦ βρικίου πρό τινος χρόνου συλληφθέντος δύο λέμβους προωρισμένας ὅπως περιφρουρῶσι τὸ τεῖχος τὸ ἀπέναντι τοῦ λιθοστρώτου κείμενον, ὅπερ ἠδύναντο νὰ περικυκλώσωσιν ἐκ τῶν ἄκρων αὐτοῦ εἰς τὰ ὁποῖα ἡ θάλασσα καὶ ἡ ἰλὺς ὀλίγην εἶχον βαθύτητα.—Δύο παρεκκλήσια κείμενα ὄπισθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου ὠχυρώθησαν καὶ διά τινος τάφρου ἠνώθησαν οὕτως ὥστε ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ πρῶτος περίβολος ἐκυριεύετο, νὰ ἐχρησίμευον ταῦτα ὡς μία ἀμυντήριος θέσις. Τέλος κατώρθωσαν νὰ λάβωσιν ἐπικουρίαν πεντακοσίων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀνατολικοῦ τῆς μόνης πόλεως τῆς Αἰτωλίας, τὴν ὁποίαν οἱ βάρβαροι δὲν εἶχον κοριεύσει ὡς ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς εὑρισκομένων τόπων λιείας.

Αἱ διαπραγματεύσεις μεθ' ὅλην τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ Μαυροορδάτου καὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἕτοιμοι ἦσαν νὰ διακοπῶσιν, τε τὴν δεκάτην Νοεμβρίου ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς φθονῶν τὸν Ὀμὲρ βρυώνην τόσον ὅσον καὶ οὗτος ἐζηλοτύπει τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Ρουχὶδ πασσᾶ, παρ' οὗ ἐξ ἴσου ἐφθονεῖτο, εἰσῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ προέδρου ἦτο διὰ τοὺς συναγωνιστάς του ντικείμενον ζωηρᾶς φιλοδοξίας καὶ λίαν ἐπεθύμουν νὰ ἦτο δυατὸν ν' ἀπέστελλον ταύτην εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ βάρβαρος, μετὰ πολλὰς περὶ ἐπιεικείας διαβεβαιώσεις, ἀπήτησεν ὡς ρον τῆς συνθήκης τὴν παράδοσιν εἴκοσιν ἀτόμων καὶ τὴν ἐξορίαν του ἀριθμοῦ αὐτῶν, ὧν ἔστειλε καὶ τὸν κατάλογον. Ἦσαν δὲ οὗτοι παντες οἱ ἀρχηγοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερήσεως, ὁ Μαυροκορδάτος.

Ἡ περίστασις ἦτο εὐνοϊκωτάτη. Ὁ Πρόεδρος ἔσπευδε ν' ἀναοινώσῃ τὰς προτάσεις τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ εἰς τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην αὶ τὸν Ρουσχίδ, ὡς ἐὰν ἦτο ἕτοιμος νὰ δεχθῇ ταύτας. Οὗτοι ὑπεραλόντως δυσηρεστήθησαν καὶ ἐν τῇ δυσαρεσκείᾳ των ταύτῃ συῆνεσαν εἰς νέαν ἀνακωχήν· διότι ἀνεξαρτήτως τούτου βροχαὶ ὅμοι τῶν ἐπισυμβαινόντων εἰς τοὺς Τροπικοὺς ἠμπόδισαν πᾶσαν νέργειαν αὐτῶν.

Τὸ συμβὰν τοῦτο ἂν καὶ εὐνοϊκόν, διὰ τὸν χρόνον ὅντινα ἔλαον ὅπως προετοιμασθῶσι, δὲν καθησύχασεν αὐτοὺς ἐντελῶς, καθ' τι οἱ Τοῦρκοι νέας προετοιμασίας ἐνήργουν. Ἐλάμβανον καθ' κάστην πυροβόλα. Ὀβουζιέρας. ἴδρυον κανονοστοιχίας, ἐξ ὧν ἠδύατό τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι δὲν ἐσκέπτοντο πλέον περὶ ἐφόδου, ς τὴν ὁποίαν δύσκολον ἦτο νὰ ἀνθίσταντο· ἐσκέφθησαν ἑπομένως, πως καταστήσωσιν ταχύτερον τὸ πρόχωμα κατὰ πέντε πόδας πάους αὐξάνοντες οὕτω τὴν στερεότητά του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μόλις εἶχον ἐπιτύχει τοῦτο οἱ πολιορκούμενοι, ὅτε ὁ Τουρκικὸς στεατὸς ἀποκαλύπτων τὰς κανονοστοιχίας του, ἤρξατο πυρὸς διὰ βλημμάτων τῶν εἴκοσι τεσσάρων ἐξ ὧν τὴν μεγαλειτέραν ἐπιτυχίαν ἤλπιζεν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐμπειροπόλεμοι καὶ εἰθισμένοι ἐντὸς ὀλίγου πρὸς τὸν θόρυβον αὐτῶν ἐθεώρουν ταῦτα ὡς τερπνὰ πυροτεχνήματα. Ἦτο δι' αὐτοὺς θέαμα νέον καὶ διασκεδαστικὸν νὰ νὰ βλέπωσι πιπτούσας τάς βόμβας, τὰς ὁποίας σχεδὸν ὅλας καταστέλλοντες συνέλεγον, ἵνα πωλῶντες ταύτας μετὰ τῶν σφαιρῶν τῶν πυροβόλων, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἔτρεχον, λάβωσι τὴν εὐτελῆ τιμὴν ἣν τοὺς ἐπλήρων. Καθ' ἑκάστην ἀνέμενον τὸν κανονιοβολισμὸν μετ' ἀνυπομονησίας· καὶ γάλλος τις ἀξιωματικὸς ἐν τῇ πολιορκίᾳ εὑρισκόμενος ἀναφέρει ὅτι ὃὲν ὄνειρόν τινα ὅστις οὐδέποτε ἴσως εἶχεν ἀκούσει τὸν κρότον πυροβόλου, τρέχοντα πρὸ μιᾶς βόμβας καὶ λιθοβολοῦντο τὸ ἠναμμένον βομβίδαπτρον, μέχρις ὅτου εἰδοποιηθεὶς ἐκ τῶν φωνῶν τῶν ἰδικῶν του ἠδυνήθη νὰ ἀπομακρυνθῇ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ κραυγῇ.

Ἐνῷ αἱ συμπλοκαὶ αὗται ἐλάμβανον χώραν, ὁ Μρόεδρος, προσποιούμενος ὅτι προσεγγίζει μᾶλλον πρὸς τὰς προτάσεις τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ, κατώρθωσε νὰ διεγείρῃ τοιαύτην ἐντιζηλίαν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη καὶ τοῦ Ρουσχὶτ πασσᾶ, ἐξοργισθέντων ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ὁ ἀγωνιστὴς αὐτῶν διὰ τινων πλοίων μόνον θὰ τοὺς ἀφήρπαζε τὴν δόξαν, ἐνῷ οὗτοι εὑρίσκοντο πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Μεσολογγίου, ὥστε συγκατετέθησαν διὰ τὴν τρίτην φορὰν ὅπως παύσωσιν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ ἐνεργηθῶσιν αἱ διαπραγματεύσεις.

Τοῦτο ἐπιθύμει καὶ ὁ Μαυροκορδάτος· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἠδύναντο ν' ἀνακαλύψῃ τὸν δόλον αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ἐσκόπει νὰ χρονοτριβήσῃ μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἐπικουριῶν. Μετὰ ποίας ἀγωνίας ἐπιθύμου ταύτας! «Τὰ βλέμματα ἡμῶν,» λέγει ὁ ἀντισυνταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ Γκρεγιὰρ, ἀνεζήτουν «ἐν τῷ ὁρίζοντι σημεῖόν τι ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ νομίσωσιν ὡς ἱστίον «Ποσάκις ἐν ψευσθείσῃ ἐλπίδι δὲν ἐξελάθομεν τὴν διαβατικὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»εἴδομεν τὴν τουρκικὴν γολέταν τὴν ἀποτελοῦσαν μέρος τῶν δυ-
»νάμεων τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ κατευθηνομένην πρὸς τὸν κόλπον
»τῶν Πατρῶν ἐνῷ ἐν τῶν ἐχρικῶν βρικίων, λίαν μεμακρυσμένον,
»ἐν τῇ θαλέσσῃ εὑρεθὴν ὅπως ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν
«ἕνεκα τοῦ ἐναντίου ἀνέμου ἱστιοδρόμει πρὸς τὴν Ἰθάκην. Εἶχον
»παρατηρήσει τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ κυμαβίζουσιν εἰς τὰ
»ἱστία ἐξ Ὑδραϊκῶν πλοίων ἅτινα ἔφθανον μετὰ ταχύτητος Ἀλ-
»κυόνων ὠθούμενα ὑπὸ τοῦ Νότου.

«Στρέφουσι τὴν πρωίαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν καταδιώκουσι,
»τὸν πλησιάζουσι, ἡ φλὸξ λάμπει. τὸ κανονικὸν βρέμει, ἡ μάχη
»ἄρχεται· τὸ τουρκικὸν βρίκιον μάχεται πλοῖον πρὸς πλοῖον μετὰ
»τοῦ Ὑδραϊκοῦ καὶ μετ' ἀπώλειαν τοῦ ἡμίσεως πληρώματός του
»ἐξοκίλλει ἐπὶ ὄχθης τῆς Ἰθάκης. Παρακολουθοῦμεν διὰ τῶν ὀφθαλ-
ῆν μοῖρας ἥτις θ' ἀπολευθέρου ἡμᾶς ἀλλ' ὁ ἄνεμος πίπτει, καὶ
ἡ ἐπελθοῦσα νὺξ μᾶς ἀποκρύπτει αὐτὴν.

«Μεταξὺ φόβων τινῶν καὶ τῆς εὐτυχίας τόσον ἐπιθυμητῆς
»ὑποικουρίας εὑρισκόμενοι, μετὰ ποίας ἀνυπομονησίας διήλθομεν
»τὴν νύκτα ! Τὴν πρωίαν τῆς 21 Νοεμβρίου εἴδομεν τὰ Ἑλλη-
»νικὰ πλοῖα ἀγκυροβολοῦντα παρὰ τὸ φρούριον Βασιλάδι. Ποία
»παραφορὰ ! ὁποία στιγμὴ εὐτυχίας ! Ἐνομίσαμεν ὅτι εἴδομεν
»τὸ προστατευτικὸν Ἑλλάδος πνεῦμα ἀναρχόμενον ἐκ τοῦ κόλ-
»που τῶν ὑδάτως ὅπως δεσπόσῃ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θά-
»λασσαν».

Ἡ Ἑλληνικὴ ναυτικὴ μοῖρα μόλις καταστήσασα ἐλευθέρας τὰν θαλασσοπλίαν μεταξὺ Αἰτωλίας καὶ Πελοποννήσου, ἀπέστειλε τέσσαρα πλοῖα ὅπως παραλάβωσιν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Κυλληνης στατεύματα ἅτινα ἡ Ἑλληνικὴ κυβερνήσεως ἀπέστειλε πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἦτο ἡ 23 Νοεμβρίου, πλὴν ἡ ἡμέρα αὕτη τῆς γενικῆς χαρᾶς διεταράχθη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ στρατηγοῦ Νόρμαν τὸν ὁποῖον διαλείπων τις πυρετός, ἀποτέλεσμα τῆς ὀλεθρίας ἐκδρομῆς αὐτοῦ, εἰς Ἤπειρον, ἔχει φέρει εἰς τὸν τάφον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ ἀτυχής! ἠσθάνετο ἐγγίζοντα τὸν θάνατον μίαν καὶ μόν
ἔχων θίλψιν ὅτι ἐκπνέει μακρὰν πολυφιλήτου νεαρᾶς συζύγου· δι
διέβλεπε βεβαίαν τὴν νίκην εὐθὺς ὡς ἔμαθε τὴν ἄφιξιν τῆς Ὑδρ
κῆς μοίρας. Ὁ πρόεδρος ἔχανε φίλον, οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ ἀδελφ
καὶ οἱ στρατιῶται ἀρχηγὸν ἀτρόμητον. Ἀπέδωκαν τὰς εἰς τὸν βα
μόν του νενομισμένας τιμὰς καὶ ἐνεταφιάσθη παρὰ τὸν Κυριάκον Γ
τράκην, ἀπολέσαντος καὶ τούτου τὴν ζωὴν πρό τινων μηνῶν εἰς τ
παρὰ τὸν Ἀχέρωνα συμπλοκάς.

Ἦτο ἡ τελευταία ἀπώλεια ἣν θὰ ὑφίστατο ὁ στρατὸς ἐν τῇ ἐ
στρατείᾳ ταύτῃ. Ταὐτοχρόνως εἶδον εἰσερχόμενον ἐν τῷ λιμένι πλοῖ
πλῆρες πολεμεφοδίων ἐκ Λιβόρνου προερχόμενον διὰ λογαριασμ
τοῦ κ, Βιτάλη, Εὐγενοῦς Ζακυνθίου. Εἶχεν ἀποπλεύσει διὰ Μεσσλ
γιον ἅμα τῇ εἰδήσει τῆς πολιορκίας αὐτσῦ. Ἡ τύχη ἤρξατο μει
ὥσα εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις εἶχε κατορθ
σει, χάρις εἰς τὴν δίχόνοιαν ἣν διήγειρε μεταξὺ τῶν πασσάδων,
ἐπιτύχῃ τὸν ἀναγκαιοῦντα χρόνον ὅπως ἔλθωσιν αἱ ἐκ Πελοποννήσ
βοήθειαι, ζωηρῶς ἐμισήθή ὑπὸ τῶν Ἄγγλων πρακτόρων τῶν Ἰονί
νήσων.

Ἐλέχθη μετὰ ποίας σκληρᾶς χαρᾶς οἱ πράκτορες τῆς Βρεττα
κῆς κυβερνήσεως τῆς Κερκύρας εἶχον διακηρύξει τὴν εἰσβολὴν τ
Δράμαλη ἐν Μωρέᾳ· ποῖα τὰ ἐπιχηρήματα ἅτινα ἤντλησαν ἐκ τ
γεγονότος τούτου ὅπως ἐξαπατήσωσι τοὺς Σουλιώτας· ποῖον τὸ μέρ
ὅπερ ἔλαβεν ὁ ιῆς Πρεβέζης πρόξενος πρῶς ἐπιτυχίαν τῶν Βαρβ
ρων ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, συνεργαζόμενος πρὸς διαφθορὰν τοῦ Βαρν
κιώτη καὶ τῶν συνενόχων τοῦ ἐγκλματίου τούτου ἀρνησιπάτριδος.

Πληροφορηθέντες οὗτοι, ὅτι πλῆθος Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλ
εἶχε καταφύγει ἅμα τῇ προσεγγίσει τῶν Τούρκων εἰς Λευκάδα,
Ἰθάκην, εἰς Μεγανῆσι καὶ Καλαμᾶν, ἀνωτέρα τις διαταγὴ ἐκάλε
αὐτοὺς ὅπως ἐκβάλωσι τῶν νήσων τοὺς πρόσφυγας ἵνα ἐπανέλθω
εἰς τὴν Ἤπειρον. Ἀπέμειναν κωφοί πρὸς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, ἀπο
ρίψαντες ταύτας· ὁ λόρδος ἁρμοστὴς Μαίτλαν, ὅστις θὰ ἠδύνατο
πνιγῇ ἐντὸς τῶν δακρύων ἅτινα ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Χριστιανού

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶχε διατάξει, καθὼς ἔλεγον ὅπως ἐντὸς διαστήματος τριῶν ἡμερῶν ἅπαντες ἀναχωρήσωσι διὰ τὸν λιμένα τοῦ Δραγομέστρ.

Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ ὁ Μαυροκορδάτος ἀποστέλλει Ὑδραϊκόν τι πλοῖον ἐκ Δραγομὲστρ ὅπως ἀναγγελῇ εἰς τοὺς Ἀκαρνάνας αὐτοὺς τὴν ἀποστολὴν βοηθείας ταχείας καὶ δραστικῆς. Χίλιοι ἑκατὸν Ἀκαρνᾶνες εἰσδύουσι πάραυτα εἰς τα δάση ὅπου ἀνερίσκοντες τὰ ἐντὸς αὐτῶν κρυφθέντα ὅπλα, ἀφιεροῦνται ὁμοθύμως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, ἀφοῦ προηγουμένως αἱ οἰκογένειαί των ἐξησφαλίζοντο εἰς τὰ ἀπόκρημνα ὕψη τοῦ ὄρους Βεργάνδη. Διορίζουσιν ἀρχηγοῦς, μόνον σύμβουλον τὴν ἀπελπισίαν των ἔχοντες. καθαρίζουσι τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου ἐν διαστήματι ὀκνὼ ἡμερῶν ἀπὸ τοὺς Τουρκικοὺς σταθμοὺς τοὺς ὁποίους οἱ Τοῦρκοι στρατάρχαι Ὀμὲρ Βρυώνης καὶ Ρουσχὶτ πασσᾶς εἶχον καταλάβει ἀπὸ τοῦ περάματος τῆς κατοχῆς μέχρι τῆς διόδου τοῦ Στράτου.

Τέλος στῖφος αὐτῶν κατέκοψαν Τουρκικήν τινα συνοδείαν, ὁδηγοῦσαν πέντε ὁμήρους ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων Αἰτωλῶν εἰς Ἄρταν διαταγῇ τοῦ Ὀμὲρ πασσᾶ, ἀπέστειλε τούτους εἰς τὸν Μαυροκαρδάτον Ἐτοποθετήθησαν προσέτι ἐντὸς τῆς λέμβου ἐφ' ἧς ἐπεβιβάσθησαν οἱ πρόκριτοι καὶ ἑπτὰ βέηδες οὓς ἠχλμαλώτησαν, καθιστῶντες αὐτῷ γνωστὰς τὰς λεπτομερείας τῶνἐνεργειῶν των.

Ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῶν συμβάντων τούτων, κατεβό ν προδοσίαν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ στρατοπέδῳ ! Κατηγόρουν τοὺς Ἄγγλους, κατηγόρουν τὸν Βαρνακιώτην ἐπὶ ἀπιστίᾳ καὶ προδοσίᾳ ! Ἡ Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία εἶχον μὲν διαπερασθῇ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν στραυτευμάτων, ἀλλ' οὐδόλως αἱ ἐπαρχίαι αὗται εἶχον ἀποταχθῇ.

Ὁ λαὸς αὐτῶν εἶχεν ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ὄρη μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα καταρώμενος τοὺς ἀρχηγοὺς οἵτινες τόσον ἀνάνδρως εἶχον ταχθῇ ὑπὸ τὴν ἡμισέληνον. Οἱ Ἀκαρνᾶνες, ἐκ τῶν Ἀγγλοϊονικῶν νήσων ἐκδιωχθέντες καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν ἀναλαβόντες εἶχον γράψει πρὸς πάντας τοὺς ἀρματωλούς νὰ συνενωθῶσιν ὅπως ἐπιπέσωσιν αἰφνιδίως κατὰ τῶν νότων τοῦ ἐχθροῦ. Ἱερεῖς. ἔφοροι. προὔχοντες, σύνδικοι, ἕκαστος ἐξηγείρετο κατὰ τῶν ἀπίστων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αὐθόρμητόν τι κίνημα διωργανίζετο, ὅτε τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα, ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Κυλλήνης ἐπανελθόντα, φέρουσι τὰ πρῶτα στρατεύματα ἅτινα ἡ Πελοπόννησος ἔπεμπεν εἰς τὸν Πρόεδρον Μαυροκορδάτον.

Ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ διαγωγή, προσείλκυε τοὺς ἐκλεκτοτέρους πολεμιστὰς τῆς Πελοποννήσου. Εἶδον οὕτω κατερχομένους ἐκ τῶν Ὑδραϊκῶν καὶ Σπετιωτικῶν πλοίων, τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην, γηραιὸν τῆς Μάνης βέην, οὐδόλως ἐκ τῆς ἡλικίας του ἐμποδισθέντα ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Λακώνων του· τὸν Κανέλλον Δηληγιάννην διοικοῦντα τὰς Ἀρκάδας, τὸν ἐκ Καλαβρύτων Ζαΐμην, ὁδηγοῦντα τοὺς στρατιώτας τῶν πλουσίων κοιλάδων τοῦ Λάδωνος καὶ τοῦ Κυρηγήτου καὶ τὸν ἐκ Βοστίτσης Ἀνδρέαν Λάνδον ἄγοντα τοὺς ὀρεινοὺς τοῦ Κράθυος καὶ τῆς Κυλλήνης. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ἔπαυσαν φθάνουσαι εἰς Μεσολόγγιον ἀποστολαὶ στραυτευμάτων ἐκ τῶν διαφόρων πληθυσμῶν τῆς Χερσονήσου, ὅπως οὕτω ἀνανεωθῇ Βοιωτία τις ἐπίσης ἔνδοξος, ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Μελεάγρου προσκληθεῖσα ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὀχθῶν πρὸς καταδίωξιν τῆς Κάπρου τῆς Μαληδονιας συμβόλου τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν βαρβάρων, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐρήμουν τὴν Αἰτωλίαν.

Οἱ Πελοποννήσιοι, περὶ τὰς δύο χιλιάδας, ὑπερήφανοι διὰ τὰς προσφάτους νίκας αὐτῶν, ἐθισθέντες νὰ πολεμῶσι κατὰ πρόσωπον τὸν ἐχθρόν, μετ' ὀργῆς ἔβλεπον τὸ θάρρος αὐτῶν παρεμποδιζόμενον ἐκ τῶν τειχῶν. Ἐξάπτοντες καὶ τὰ δειλότερα πνεύματα διὰ τῆς διηγήσεως τῶν μαχῶν τοῦ Ἄργους καὶτῆς ἁλώσεως τοῦ Ναυπλίου, ἅμα τῷ ὄρθρῳ ἀνήρχοντο ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων ψάλλοντες τὴν δόξαν καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ Σταυροῦ. Εἰς ὑπονοίας ἐμβάλλοντες τοὺς Τούρκους ὡς ἐκ τῶν ἐξευτελιστικωτάτων ὕβρεων, τὰς ὁποίας ἀπηύθυνον κατὰ τοῦ Προφήτου καὶ τῆς λατρείας αὐτοῦ, χωρὶς οὐδένα ν' ἀνταλλάξωσιν ὑβριστικὸν λόγον μεταξὺ τῶν Γκέγκηδων καὶ τῶν Τοξιδῶν, τοὺς ὁποίους ὑπελήπτοντο τόσον, ὅσον καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐξετιμῶντο προεκάλουν ἀδιακόπως τοὺς ραθύμους καὶ ἀνάνδρους Ἀσιανούς. Ἐπὶ τέλους μετὰ τὴν λῆψιν πυροβόλου τινὸς ἐκ Ναυαρίνου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποσταλέντος καί τινων πολεμεφοδίων, ὁ Μαυροκορδάτος, μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ πλέον τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Δεκεμβρίου ἔξοδον ἐκ τῆς ὁποίας οἱ μὲν Τοῦρκοι ἀπώλεσαν ἑκατὸν κεφαλάς, οἱ δὲ Ἕλληνες δεκαπεντάδα τινῶν μαχητῶν, φονευθέντων ἢ πληγωθέντων.

Μετὰ τὴν πολεμικὴν ταύτην ἔκρηξιν αἱ μάχαι συνήπτοντο συχνότεραι. Οἱ μωαμεθανοί, ἐξοργισθέντες διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἑκατὸν κεφαλῶν, τὰς ὁποίας ἔβλεπον ἐμπηχθείσας ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ Μεσολογγίου, ἀδιακόπως ἐπεχείρουν νυκτερινὰς προσβολάς ὅπως βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀγρυπνίας τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες καὶ παλιν παρετήρησαν τὴν μεγίστην διαφορὰν τὴν ἐνυπάρχουσαν μεταξὺ τοῦ θάρρους τῶν Σκυπετάρων καὶ τῶν Τούρκων Ὀσμανλίδων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἅμα τῷ πρώτῳ πυροβολισμῷ ἀπεδείλων συνήθως καὶ ἦτο ἀρκετὰ σπάνιον νὰ μὴ ὀπίσθοχωρήσωσιν ἀτάκτως. Ὑφίσταντο ὅπως καὶ οἱ πολιορκούμενοι τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν τῶν ἄνευ διακοπῆς καὶ μετὰ βιαιότητος ἐπερχομένων βροχῶν. Διαρκῶς ἐν τῷ βορβόρῳ μέχρι γονάτων εὑρισκόμενοι, ἔχοντες ὡς στέγασμα σκηνὰς ἢ καλύβας ἐκ καλάμων, βεβαρυμένοι ἐκ τοῦ κόπου, ἄϋπνοι, τοσοῦτον ὑπὸ τῶν πυρετῶν κατεβλήθησαν, ὥστε ὁ σερασκέρης Ρουσχὶτ πασσᾶς ἠναγκάσθη νὰ μεταφέρῃ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐήνου.

Ἐπισταθμεύσας παρὰ τὰ χωρία Γαλατᾶ καὶ Ὑποχῶρι, κείμενα εἰς τὰ ἄκρα τῆς πάντοτε εὐφόρου Λιλαντικῆς πεδιάδος, ἐσκόπει ὁ Ρουσχὶτ πασσᾶς νὰ διαχειμάσῃ, ἐν αὐτῇ, ὑφιστάμενος τὰς βροχὰς ἐνῷ θὰ ἐπέβλεπεν ἀφ' ἑτέρου τὰς κινήσεις τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Αἰτωλίας. Ἵδρυσε ταὐτοχρόνως συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Ναυπάκτου, Πατρῶν καὶ τῶν φρουρίων τῶν μικρῶν Δαρδανελλίων ἔνθα διῴκουν ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς, ὁ Δερβὶς ἀγᾶς καὶ ὁ Ἀτζέμογλους, υἱὸς τατάρου τινὸς ἡγεμόνος γεννηθέντος ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ ἔκρινε κατάλληλον νὰ μεταφέρῃ εἰς ταῦτα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὴν γενικὴν ἀποθήκην τοῦ στρατοῦ. Θὰ ἠδύνατο τοῦτο ἐκ τῆς θέσεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτης ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος ν' ἀποβιβάσῃ τούτους ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐλάμβανον ἀπειλητικωτέραν στάσιν.

Πράγματι οἱ ἁρματωλοὶ τοῦ Βάλτου, ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὰς παρακελεύσεις τῶν Ἀκαρνάνων, οὓς οἱ Ἄγγλοι πρὸ ὀλίγου ἐξεβίωξαν ἐκ τῶν νήσων τῆς Ἰονικῆς ἐπαρχίας, εἶχον διαδόσει τὸν πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν μέχρι τῶν ὀρεινῶν κοιλάδων τοῦ Ἀχελώου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Στουρνάρας στρατηγὸς τῶν περὶ τὸν Πίνδον, εἶχεν ἀποσπάσει τὸν ὑπαρχηγόν του Χρῆστον Τζαβέλαν, ὅπως καταλάβῃ τὴν γέφυραν τοῦ Κόρακος, ὥστε ἡ συγκοινωνία εἶχε διακοπῇ ἐκ μέρους τούτου μετὰ τῆς Ἀθαμανίας καὶ τοῦ Ραδοβικίου. Εἶδον ταὐτοχρόνως ἁρματωλικὰ στίφη κατερχόμενα τοῦ Καλλιδρόμου καὶ Τυμφρηστοῦ, περιελαύνοντα τὴν λεκάνην τῶν Θερμῶν καὶ ἐξυβρίζοντα τοὺς Τουρκικοὺς σταθμοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Τριχωνίας ἐγκατεστημένους, Ἦτο ἀφ' ἑτέρου γνωστὸν ὅτι οἱ Κραβαρῖται καὶ ἄλλα τινὰ ἀποσπάσματα ἐκ Σαλώνων ἀναχωρήσαντα ἦσαν ἕτοιμα νὰ εἰσβάλωσιν εἰς Ἀπόκορον Ἀποδοτίαν. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν τὸ ὄρος Κόραξ ἐφωτοβόλει ἐκ τῶν πυρῶν ἅτινα οἱ ἐπαναστᾶται ἀνῆπτον, διατηροῦντες οὕτω τοὺς Τούρκους εἰς ζωηρὰν ἀνησυχίαν.

Ὁ στρατὸς ὅστις εὑρίσκετο πρὸ τοῦ Μεσολογγίου ἐξηκολούθει ἐν τούτοις νὰ βομβοβολῇ αὐτό, ὅτε σφαῖρά τις ἐκ τῶν κανονοστοιχιῶν τῶν πολιορκουμένων ριφθεῖσα κατὰ τῆς σκηνῆς τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη καὶ τὸν Τσιμπουκτζῆ αὐτοῦ φονεύσασα καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος τῷ παρουσίαζε τὸ ἀργιλέν, ἐπτόησεν αὐτὸν τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ ὀχυρώματος. Ταὐτοχρόνως ἐμάνθανε τὸ τραγικὸν Τέλος τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ. Εἶχον ὑπηρετήσει ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ Σερασκέρη, ὄντινα προηγουμένως ἀναφέραμεν ἐν Αἰγύπτῳ· διότι ἀνήκων εἰς ὅλας τὰς μερίδας, ὑπὸ τῆς εὐτελοῦς ἐκείνης φιλοδοξίας ὡδηγεῖτο ἥτις τὸ χρῆμα μόνον κίνητρον σκοπὸν εἶχεν

Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά του ἐνθυμούμενος ὅτι ὁ Χουρσὶτ ηὐχήθη ν' ἀποθάνῃ ὡς ὁ Ἀλῆ πασσᾶς. Ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνάμνησις αὐτη, ἡ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενῆ, ὁ φόβος μήπως ὑποκύψῃ θῦμα τῆς ἀπιστίας τῆς Πύλης, ἐσχημάτισαν παρ' αὐτῷ τὴν ἀπόφασιν ἢ νά ἐπιχειρήσῃ ἀπαραίτητόν τι πραξικόπημα κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Αἰτωλίας, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεώς του ταύτης.

Ἐν τούτοις ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς πολιορκουμένους, τοὺς ὁποίους διαρκῶς ἐνεθυμεῖτο, ἐπανήρχισεν ὁ Ὁμέρ Βρυώνης τὰς μετὰ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη διαπραγματεύσεις αὐτοῦ. Ἐπανεῖδον ἀλλήλους. Ὁ Τοῦρκος ὑπασπιστής, ὅστις πάντοτε ὡμίλει μεθ' ὑπερβολῆς περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ πασσᾶ αὐτοῦ, εἶχεν ἀναφέρει περὶ τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως στρατιᾶς ἧς ἡ προφυλακὴ εὑρίσκετο εἰς τὸ στενὸν τοῦ Στράτου, καὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη μὴ δυνηθέντος νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα.—Ἀμφιβάλλεις, φίλε μου περὶ ὅσων σοῦ λέγω ; ἐὰν θέλῃς λοιπὸν νὰ στείλῃς δύο ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης σου, θὰ δώσω εἰς αὐτοὺς διαβατήριον ὅπως φθάσαντες εἰς Ἄρταν ἴδωσιν ἅπαντα τὰ στενὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μας.

Φίλε, γνωρίζω ὅτι ὁ πασσᾶς σου ἔστειλεν ἑπτὰ μπέηδες ὅπως ἀναλάβωσι τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἅτινα δὲν ὑφίστανται πλέον, καὶ ὅτι ὡδήγουν οὗτοι πέντε ἐκ τῶν προϋχόντων ἡμῶν ἀλυσσοδέτους εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ἄρτης. Λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ δοῦλοι εἶναι ἐλεύθεροι· καὶ οἱ μπέηδες, τοὺς ὁποίους κατωνόμασεν, εὑρίσκονται ἐνταῦθα δέσμιοι ! Ἑπομένως ἐγὼ δικαιοῦμαι νὰ σοὶ δώσω ἄδειαν ἐπιστροφῆς ὅπως ἐξέλθῃς ἐκ τῆς Αἰτωλίας. Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Σκυπετάρης ἔτυψε τὸ μέ ωπον, ἀφῆκε τὸν Βότσαρη, καὶ πᾶσα σχέσις διεκόπη μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου καὶ τοῦ Μεσολογγίου.

Ἦτο τότε ἡ εἰκοστὴ ὀγδόη Δεκεμβρίου, οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ ἤνοιξαν χειμάρρους βροχῆς ρίψαντες, καὶ ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης πληροφορηθεὶς περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ πέρας εἰς ταῦτα. Συνεννοήθη ἐκ νέου μετὰ τοῦ Ρουσχιδ πασσᾶ καὶ διαβολαὶ ἀχώριστοι εἰς τὰς διασκέψεις τῶν Τούρκων, ἐπέφερον τὸ ἀποτέλεσμα ὅπως, συμφωνῶν πρὸς τὴν γνώμην τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περικυκλούντων αὐτῶν, ὁρίσει τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου 1823 ἡμέραν προσβολῆς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου.

Ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτις ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἡμερολόγιον πρὸς τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Δεκεμβρίου ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Ὁμὲρ πασσᾶ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἑορτάζοντες τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, δὲν θὰ ἦσαν πιθανῶς τόσον ἄγρυπνοι εἰς τὰς φρουρὰς αὐτῶν, ὅσον ἄλλην τινὰ ἡμέραν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ πολιορκούμενοι, οἵτινες δὲν εἶχον ἐγκαταλείψει τὸ πρόχωμα πρὸ δύο μηνῶν, θὰ ἄφινον τοῦτο ὅπως ἀνὰ τὰς ἐκκλησίας προσέλθωσι, καὶ θὰ εὕρισκεν οὕτω ἢ μικρὰν ἢ ἐλαχίστην ἀντίστασιν. Εἶχε πρὸ πολλοῦ ἑτοιμάσει σάκκους ἄμμου καὶ ἄλλα παρόμοια, ὅπως πληρώσῃ τὴν τάφρον καὶ κλίμακας ὅπως ἀναβῶσι τὰ τείχη, ὅτε Ἕλλην τις αἰχμάλωτος κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου κατέστησε γνωστὰς εἰς τὸν Μαυροκορδάτον τὰς προετοιμασίας ταύτας.

Τῷ ἐβεβαίωσε πᾶν ὅ,τι οὗτος ἦτο συγκεχυμένως ἐγνώριζεν· ὅτι δηλαδὴ οἱ ὀρεινοὶ Ἕλληνες συνελθόντες ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, παντα-χόθεν ἐξεγείροντο ἐμψυχούμενοι ὑπὸ τοῦ σφοδροτέρου πατριωτισμοῦ. Οἱ Ἀκαρνᾶνες ἐπανελθόντες εἰς τὸ Ξηρόμερον εἶχον ἐπαναστατήσει τὸν Βάλτον καὶ ἐπαναφέρει τὸ θέατρον τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Μάτην ὁ Βαρνακιώτης προσεπάθει νὰ σταματήσῃ τὴν πρόοδον τοῦ ἐπαναστατικοῦ πυρός. Ἐξ ἴσου περιφρονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων, εἶχεν ἀπολέσει πᾶσαν ἐπιρροήν. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Ἄρτης, Πρεβέζης, Βονίτσης καὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατηγείου εἶχε διακοπῇ καὶ οἱ ἐπαναστᾶται εἶχον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὰ στενά.

Τὸ πᾶν ἦτο εὔνουν! Ὁ Δράμαλις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀποθάνει ἐν Κορίνθῳ. Ἡ Πύλη ὅπως τιμωρήσῃ αὐτὸν διὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἐν Ἀργολίδι ἐκστρατείας του, ὑποπτευομένη δὲ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τοῦ Χουρσὶτ πασσᾶ ὡς ἅρπαγας τῶν θησαυρῶν τοῦ Ἀλῆ Τεπελενῆ, εἶχεν, ἐν ἐλλείψει Καπουτσὶ μπασὶ ἐνεργήσοντα τοῦτον τὸν στραγγαλισμὸν αὐτοῦ, ἀποστείλῃ, πράκτορα παρ' οὗ ἐδηλητη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ριάσθη. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ πενθεροῦ τοῦ Πασόμπεη, οὗτινος ὁ θάνατος μεγίστην δυσαρέσκειαν ἐπέφερε καὶ ἐν τῷ στρατῷ του καὶ παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων τῶν εἰς Αἰτωλίαν εὑρισκομένων.

Ὁ Πρόεδρος Μαυροκορδάτος, ἀποδείξας ὅτι εἶχεν ἐπαρκοῦντα τὰ μέσα ὅπως ὑποστηρίξῃ προσβολὴν ἰσχυρὰν διὰ μέρους τινὸς τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του συνενωθέντων συνταγμάτων, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἤλπιζεν ἐπὶ τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἐπιθέσεως ἤτις ἦτο γνωστὴ εἰς αὐτούς, προέτεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀρχηγοὺς ὅπως ἀποσπάσῃ στρατιωτικήν τινα μοῖραν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἀκαρνάνων.

Ἡ ἄφιξις ταύτης, παρέχουσα ἐπικουρίαν ἧς τοὺς εἶχον δώσει τὴν ἐλπίδα, θὰ ἀνεπτέρου τὸ θάρρος τῶν ἁρματωλῶν, συνταχθησομένων ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ. Τέλος ὁ ἐχθρὸς ἀποτυγχάνων ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἣν ἐσχεδίαζεν, εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ θὰ περιεκυκλοῦτο, θὰ παρενοχλεῖτο καὶ ἴσως θὰ ἐξωλοθρεύετο ἀνὰ τμήματα.

Εἰσερχόμενος εἰς τὰς τοπικὰς λεπτομερείας τοῦ σχεδίου ὁ πρόεδρος ἀπέδειξε τόσον σαφῶς τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ ὃν προέτεινεν, ὥστε εἰς τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ.

Συνεπῶς, ὁ γηραιὸς τῆς Μάνης Βέης ἀπεβιβάσθη, μετὰ χιλίων διακοσίων ἀνδρῶν τὴν πέμπτην Ἰανουαρίου, ὅπως ἀνερχόμενος τὸν Ἀχελῶον ἐκ τῆς ἐκβολῆς τῶν Ἐνιάδων φθάσῃ εἰς κατοχήν, ὑπὸ τῶν Ἀκαρνάνων κυριευθεῖσαν.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μαυρομιχάλη ἄφινεν ἐν Μεσσολογγίῳ χιλίους ἐννεακοσίους μόνον ἄνδρας, ὅπως ἀντιστῶσι κατὰ Τούρκων, ἀνερχομένων πλέον τῶν δέκα χιλιάδων καὶ θὰ εἶχον θανασίμους ἀνησυχίας, ἐὰν ὑπέθετον ὅτι θὰ προσεβάλλοντο ἀμέσως. Ὁ πρόεδρος κάλλιον πληροφορημένος εὐτυχῶς εἶχε γνώμην ἐναντίαν τῶν σκέψεων πλείστων ἀξιωματικῶν, θεωρούντων τὸ πρᾶγμα ὡς μεμακρυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σμένον, καὶ οὐδόλως ἀμφέβαλλε περὶ τοῦ σχεδίου του πλέον ἅμα τῇ ἀφίξει πλοίου ἐξ Ἀνατολικοῦ.

Ὁ ναύκληρος, ὅστις ἐπέβαινε τούτου, εἶχε προσφωνηθῇ ὑπό τινος ἀγνώστου χριστιανοῦ, ὅστις τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ὁ ἐχθρὸς θὰ προσέβαλλε τὸ Μεσολόγγιον δύο ὥρας πρὸ τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἅμα τῷ συνθήματι γενικοῦ κανονοβολισμοῦ καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐπεχείρουν τὴν ἔφοδον.

Ὁ Πρόεδρος ἔλαβε συνεπῶς τὰ ἀμυντικὰ αὐτοῦ μέτρα, ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς εἰκοστῆς τετάρτης, ἀπαγορεύων διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πορφυρίου τὴν κωδωνοκρουσίαν καὶ ἀπαλλάττων τοὺς Χριστιανοὺς τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ παρευρεθῶσι κατὰ τὴν θείαν λειτουργείαν. Ἕκαστος διετάχθη ταὐτοχρόνως, ὅπως καταλάβῃ τὴν θέσιν του. Ἐδιπλασίασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν φρουρῶν καὶ τῶν περιπόλων. Οὕτως δὲ διατρέχων τὴν γραμμήν, ἐξήγει εἰς ἕκαστον τὸ τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ, ἐπενθύμιζεν εἰς τοὺς ὁπλαρχηγοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας τὰ καθήκοντα αὐτῶν, πείθων ἅπαντας ὅτι οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσι παρ' ἐχθροῦ ὅστις εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ μόνον τὴν τύχην, καὶ ταύτην λίαν ἀμφίβολον, τῆς τελευταίας ταύτης προσβολῆς, ἐὰν ἀνθίσταντο, εἰς αὐτό, ὅπερ ἡ θρησκεία καὶ τὸ καθῆκον ὑπηγόρευε,

Διῆλθον τὴν νύκτα, λέγει ὁ κ. Γκεγιάρ, παρὰ τοῦ ὁποίου μέρος τῶν λεπτομερειῶν τούτων παρέλαβον, ἐπὶ τῶν ὀχειρωμάτων καὶ τῶν κανονοστοιχιῶν. Ἦτο πέμπτη ὥρα τῆς πρωίας ὅτε ὁ ἐχθρὸς ἐτέθη εἰς κίνησιν· ἡ ὠχρότης τῆς σελήνης, κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκ νεφῶν κεκαλυμμένης, ἐφαίνετο εὐνοοῦσα τὴν τόλμην τῶν Τούρκων. Ἤδη ὀκτακόσιοι ἄνδρες ἐκ τῶν ἀποφασιστικωτέρων κατώρθωσαν χωρὶς οὐδόλως νὰ παρατηρηθῶσι νὰ διολισθήσωσιν ἐν τῇ τάφρῳ φέροντες κλίμακας καὶ σάκκους πλήρεις ἄμμου.

Διακόσια βήματα ὄπισθεν εὑρίσκοντο δύο χιλιάδες ἀνδρῶν ἐκ τοῦ πεζικοῦ των, ἕτοιμοι νὰ βοηθήσωσι αὐτούς, διευθύνοντες τὰ πυρά των κατὰ τοῦ ἀνδρομήκους τοιχίου, οὕτως ὥστε νὰ διαιρέσωσι τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων προσελκύοντες αὐτοὺς εἰς μέρος ἀντίθετον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνου εἰς ὃ θὰ ἐξετελεῖτο ἡ προσβολή, καὶ τοῦτο ὅπως εὐκολύνωσι τὴν ἔφοδον τῶν μελλόντων νὰ ἐπιχειρήσωσιν αὐτήν. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ὁ Ροσχὶδ καὶ δύο ἕτεροι πασσάδες θὰ ἐπετίθεντο ταυτοχρόνως, μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν κατασφάζοντες τοὺς χριστιανούς. Ἡ ἐπιτυχία ἐφαίνετο ἄφευκτος· ὁ Ὀμὲρ εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων εἰδοποιήσει περὶ αὐτῆς τὸν Βαρνακιώτην ὅντινα εἶχεν ἐξηναγκάσει νὰ μεταβῇ εἰς τὰ σύνορα τοῦ Ξηρομέρου, ὅπως καθησυχάσῃ τοὺς δυσαρεστηθέντας, γράφων εἰς αὐτόν: «αὔριον γευματίζω εἰς Μεσολόγγιον».

Τὴν πέμπτην ὥραν ἀκριβῶς τοῦ σημείου δοθέντος διὰ γενικοῦ κανονοβολισμοῦ τῶν τουρκικῶν πυροβόλων, ἡ προσβολὴ ἄρχεται καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν μετ' ἀπεριγράπτου μανίας. Ὁ τουφεκοβολισμὸς ἐκρήγνυται ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐξ ἀμφωτέρων τῶν μερῶν τὸ πῦρ τῶν πυροβόλων μετὰ ζωηρότητος ἀνταποκρίνεται. Γῆ καὶ θάλασσα στένουσιν,

Οἱ ἐν τῇ τάφρῳ ἐνεδρεύοντες Τοῦρκοι ἐπιχειροῦσι τὴν ἔφοδον ἀφίνοντες φρικώδης ὀργὰς τὴν σπάθην καὶ ἐγχειρίδια μόνον φέροντες ὅπως ὦσιν ἐλαφρότεροι κατὰ τὴν προσβολήν, φθάνουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὀχυρώματος, ὅπου οἱ Ἕλληνες, προσεκτικοὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ παραγγέλματος καὶ πεπεισμένοι ὅτι ἡ κρίσιμος στιγμὴ ἔφθασε, συμπλέκονται μετ' αὐτῶν ἐνίοτε σῶμα πρὸς σῶμα καὶ τοὺς καταβάλλουσιν· ἐκ τῶν δύο Τούρκων σημαιοφόρων οἵτινες εἶχον ἐμπήξει τὰς σημαίας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὀχυρώματος ὁ εἷς πίπτει διατρυπηθεὶς ὑπὸ σφαίρας, ὁ δὲ ἕτερος αἰχμαλωτίζεται ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὅπου εἶχεν εἰσέλθει· οἱ βάρβαροι ἀνετράπησαν.

Ἡ σφαγὴ ἄρχεται! Ὀλαμός τις κατορθώσας νὰ ὑπερβῇ τὸ τεῖχος, σφάζεται ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων τοῦ ὄρους τῆς Κυλλήνης. Οἱ στρατιῶται τοῦ Κανέλλου ἐννωθέντες μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, κατασυντρίβουσι τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἐντὸς τῆς τάφρου διαγωνίζονται. Βλήματα πυροβόλων κεραυνοβολοῦσι τὰς δύο χιλιάδας ἀνδρῶν τὰς προχωρούσας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐπιτιθεμένων, καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους θρησκευτικὸς ζῆλος ὠθεῖ ὅπως ἀναλάβωσι τοὺς νεκροὺς καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς τραυματίας αὐτῶν, πίπτουσιθύματα τοῦ φαντασμοῦ αὐτῶν ὑπὸ τὰ προχώματα τοῦ φρουρίου. Ἀλλ' ἡ ἡμέρα προχωρεῖ, τὰ πέριξ φωτίζονται, καὶ αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἀποκαλύπτουσαι τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην σκηνὴν ἀποδεικνύουσιν εἰς τοὺς Τούρκους τὸ μέγεθος τῶν ἀπωλειῶν των, ἐνῷ εἰς τοὺς Ἕλληνας καθιστῶσι γνωστὸν τὸ σπουδαῖον τῆς νίκης αὐτῶν.

Χίλιοι ἐκ τῶν ἐκλεκτόρων στρατιωτῶν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη κατέκειντο ἐπὶ τοῦ βορβόρου, δέκα σημαῖαι ἀφῃρέθησαν ἐκ τῶν ἀπίστων· τοιαῦτα ἦσαν κατὰ τὴν ἐγδόην πρωινὴν ὥραν τὰ ἀποτελέσματα νίκης εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Μαυροκορδάτου ὀφειλομένης. Εἶχε καταστῇ ἄξιος αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς σπανίας περισκέψεως του ἄφ' ἑνὸς καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀνδρείας τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ἑτέρου· καὶ γεγονός, ὅπερ θὰ ἐφαίνετο ἀπίστευτον, ἐὰν Γάλλοι ἀξιωματικοὶ αὐτόπται τῆς μάχης ταύτης δὲν τὸ ἐπεβεβαίουν, οἱ χριστιανοὶ μόνον ἓξ ἄνδρας ἀπώλεσαν ἐν τῇ ἀξιομνημονεύτῳ ταύτῃ συμπλοκῇ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐμάνθανον ἔκ τινων Ἑλλήνων αἰχμαλώτων διαφυγόντων ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου χάριν εἰς τὴν ἀταξίαν ἥτις ἐν αὐτῷ ἐβασίλευεν, ὅτι οὗτοι ἦσαν κατάπληκτοι ἐκ τῶν ἀπωλειῶν των. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης εἶχε κλαύσῃ· καὶ ἀντὶ νὰ προσβάλωσιν αὐτόν, ὅπως τινὲς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἐζήτουν, ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις εἰς ἀνώτερα πάντοτε ἀπέβλεπεν, ἔκρινε τόσον ἐπάναγκες ὅπως ἀναλάβῃ ὁ Ὀμὲρ Βριώνης ὥστε ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἔξοδον.

Ἐμάνθανε πρὸ ὀλίγου ὅτι ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης εἶχε φθάσει εἰς Κατοχὴν αἰσίως ὅπου ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἀνεχώρει ὅπως τὸν συναντήσῃ, καὶ ὅτε οἱ Σουλιῶται οἱ εὑρισκόμενοι ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀπὸ τῆς ἀπωλείας τοῦ Σουλίου, συγκατένευον νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν πολεμάρχου. Εἶχον ἐπιτύχει περὶ τούτων, τὴν ἄδειαν τῶν Ἄγγλων, ἐπικαλούμενοι τὸ ἄρθρον τῆς συνθήκης, τὴν ὁποίαν εἶχον συνάψῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν καὶ παριστῶντες ὅτι ὄντες λαὸς στρατιωτικός, δὲν ἠδύναντο νὰ θρέψωσι τὰς οἰκογενείας των ἄλλως πῶς εἰμὴ πολεμοῦντες τοὺς φυσιτων ἐχθρούς. Ἡ Βρεττανικὴ πολιτικὴ ἦτο σύμφωνος πρὸς τοὺς λό-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γους τούτους, καὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς μεγάλης καταστροφῆς ἦν ὁ Μαυροκορδάτος παρεσκεύαζε μελλούσης νὰ ἐκπληρωθῇ ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀπεφάσισε νὰ χρονοτριβήσῃ, Ἀλλὰ πῶς νὰ μετριάσῃ τις τὴν ὁρμὴν τῶν ἀτρομήτων λεόντων οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἔτι εἶχον νικήσει τοὺς βαρβάρους ;

Τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐπεφορτίσθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν μεσολάβησιν ταύτην. Διά τινος τῶν ἰδιοτροπιῶν ἐκείνων, αἵτινες τοῖς εἶναι ἀρκετὰ συνήθεις, οἱ Ἄγγλοι, οἵτινες εἶχον προβῇ εἰς συνθηκολογίας ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν κατὰ ξηρὰν ἐπιτυχίαν τῶν Τούρκων, ἐφαίνοντο, ἐγκαταλείποντες αὐτοὺς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐμπορικῶν βρικίων, ὁ τρόμος τῆς Ἡμισελήνου καταστάντων.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν πολιορκίαν τῶν φρουρίων ἅτινα οἱ Ἕλληνες περιεκύκλωνον· καὶ οὗτοι πληροφορηθέντες, ὅτι ἡ «Μαύρη Μοῖρα» ἡ ἐπιφορτισθεῖσα τὴν ἐπισίτισιν αὐτῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου εὑρισκομένη, ἀνέμενε ξένον πολεμικὸν πλοῖον, ὅπως περιφρουρήσῃ ἀποστολὴν ζωοτροφιῶν εἰς Πάτρας ἀποστελλομένων ἀπεφάσισαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Ἄγνωστον πῶς ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἐμπορικῆς ταύτης δολοπλοκίας περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ Ἕλληνος ναυάρχου, καὶ θὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐξηγήσῃ τις διατὶ ἡ αὐτὴ ἀστυνομία εἴς τινα τῶν στρατιωτικῶν ἐπιμελητῶν τῶν ἐπαναστατῶν ἐπέτρεψε ν' ἀγοράσῃ φάρμακα καὶ μητὸν διὰ τοὺς τραυματίας, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῇ τις ὅτι ὑπάρχουσιν ἡμέραι χάριτος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ ναύαρχος, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς σχεδιαζομένης ὑπὸ τῶν χρηματιστῶν τῆς Ζακύνθου ἐκστρατείας, μόλις ἐξῆλθε τοῦ ἀκρατηρίου τοῦ Ἀράξου, ὅτε οἱ σκοπιωροὶ αὐτοῦ ἀνήγγειλαν βρίκιον ὕποπτον συνοδεῦον ἀποστολήν τινα. Στρέφεται παρ' αὐτὰ πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην καὶ φθάσαν εἴς τινα ἀπόστασιν, βεβαιοῖ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ διὰ κανονοβολισμοῦ, εἰς ὃν τὸ ἄγνωστον πλοῖον ἀπομακρύνεται δι' ἀνυψώσεως τῆς σημαίας του.

Πλησιάζουσιν αὐτό· ἦτο βρίκιον φέρον 14 πυροβόλα, ἐτὸ Μόντε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κούκουλη», τῷ ὑποδεικνύουσιν ὅτι τῆς πολιορκητικῆς γραμμῆς ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου δὲν ἠδύνατο νὰ θαλασσοπλέγῃ ἐντὸς αὐτῆς. Ἐπέμενε νὰ διέλθῃ διισχυριζόμενον ὅτι ἦτο πολεμικόν! Τῷ ἀπήντησαν ὅτι ἦτο ἐμπορικὸν ἐπιδεικνύοντες τὸν κατάλογον τῶν ἐμπορευμάτων ἅτινα εὑρίσκοντο ἐν αὐτῷ. Τὸ περικυκλοῦσι, κατάσχουσι τὴν ἀποστολήν, τοῦτο δὲ ἀποστερήσαντες τῶν ναυτῶν του τὸ ὁδηγοῦσιν εἰς Μεσολόγγιον ὁπόθεν τὸ ἐξαναγκάζουσιν ἐν συνοδίᾳ τριῶν ἄλλων πλοίων νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν λιμένα τῆς Ζακύνθου, εἰς ὃν ἐπαίσχυντον εἰσῆλθεν ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν Ἄγγλων συγχαιρομένων τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν ὑποστήριξιν δικαιωμάτων τόσον ἐνδόξως ἀποκτηθέντων.

Τοῦ γεγονότος τούτου καταστείλαντος ἐπ' ὀλίγον τὴν ἀνυπομονησίαν τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Μαυροκορδάτος εὗρε τὸ μέσον ἀκολούθως ὅπως ἐξαπατήσῃ ταύτην διὰ τῶν ἐνεδρῶν τὰς ὁποίας ἐπεχείρει μέχρι τῆς ἑνδεκάτης Ἰανουαρίου (30 Δεκεμβρίου)· ὅτε ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης λαβὼν ἐπιστολὴν ἐκ Βαρνακιώτου ἀπεφάτισε νὰ λάβῃ πάραυτα ὁριστικὰ μέτρα. Τῷ ἐμήνυον οὗτοι, ὅτι ὁ Ράγκος λησμονῶν τὸν δοθέντα ὅρκον κατὰ τὸν προηγηθέντα Ὀκτώβριον περὶ τῆς πρὸς τὸν Σουλτάνον ἀφοσιώσεώς του, ἐτάχθη ἐκ νέου πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων Ἀκαρνάνων τῶν ἐπανελθόντων ἐκ τῆς Ἠπείρου.

Μετὰ σφοδρὰν λογομαχίαν μετὰ τοῦ γηραιοῦ Γώγου Μπάκολη ὁπλαρχηγοῦ τῆς Ἀθαμανίας, λίαν ἀμφιβόλου πίστεως, ἐκήρυξε δημοσίως ὅτι ἀπὸ τοῦδε θὰ ἐμάχετο καὶ θὰ ἀπέθνησκεν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ.

Ὅτι ἐβάδιζε διὰ τὰς Λαγκάδας ἐπὶ κεφαλῆς 300 παλληκαρίων, ὅπως τῷ κόψῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν παρὰ τὸ Μακρυνόρος (Θύαμον). Τέλος τὸν προειδοποιεῖ περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη εἰς Κατοχήν, κατορθώσαντος νὰ συναθροίσῃ ἤδη ἄνω τῶν 2,500 ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ· περὶ τῆς καταλήψεως τῶν στενῶν τῆς λίμνης Ὄζεροῦ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τῶν Ἀγράφων (Ἀγραΐδος), περὶ τῆς γενικῆς στρατολογίας τῶν χωρικῶν τοῦ Βάλτου καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ προΐδῃ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, προτοῦ πᾶσα ὀπισθοχώρησις τῷ καταστῇ ἀδύνατος.

Τὴν ἑπομένην νύκτα ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς εἰδήσεως ταύτης οἱ Τοῦρκοι εὑρίσκοντο ἐν μεγίστῃ ταραχῇ, χωρὶς οἱ πολιορκούμενοι νὰ γνωρίζωσι τὴν αἰτίαν. Τὴν πρωΐαν τῆς 13 Ἰανουαρίου, δὲν ἤκουσαν οὔτε τὸν χρεμετισμὸν τῶν ἵππων οὔτε ἀπομεμακρυσμένον τινὰ θόρυβον· ὁ καπνὸς τῶν στρατοπεδευόντων δὲν ὑψοῦτο πλέον ἀνὰ τὸν ἀέρα. Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης εἶχεν ἐκκινήσει περὶ τὴν 2αν ὥραν τῆς πρωΐας, καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν ἀταξίᾳ παρακολουθοῦντος, δὲν ἐτόλμων νὰ πιστεύσωσιν ὀπισθοχώρησιν τόσον ἐσπευσμένην· ἐφοβοῦντο στρατήγημά τι καὶ μόλις ἅμα ἐπέστρεψαν κατοπτευταί τινες ἀποσπασθέντες πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπόδου, ἔμαθον ὅτι τοῦτο ἦτο ἔρημον.

Μέρος τῆς φρουρᾶς ὑπὸ τοῦ Μαυροκορδάτου ὁδηγούμενον ἄγεται πάραυτα πρὸς τὰ ἐγκαταλειφθέντα μέρη· κυριεύουσι 8 ὀρειχάλκινα τηλεβόλα, ἐπὶ ὑποτατῶν ἐκστρατείας εὑρισκόμενα, τὰ κιβώτια αὐτῶν, 2 ὀβουζιέρα, 1 βομβοβόλον καὶ πλείστας ζωοτροφίας. Ἀνευρίσκουσι τὸν τόπον ὅπου ἦτο ἱδρυμένη ἡ σκηνὴ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ἥτις ἦτο ἤδη ἀνατετραμμένη βλέπουσι τὰς τραπέζας τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθη νὰ συμπεριλάβῃ καὶ μέρος τῶν ὑποσκευῶν του. Ἐπισκέπτονται τὸ μέρος τῶν Τοξιδῶν, τῶν Γκέγκιδων, καὶ τῶν Ἀσιανῶν οἵτινες πολυτελεῖς εἶχον ἱδρύσει σκηνάς. Εἰς ἕκαστον βῆμα ἀνακαλύπτουσιν ὅπλα, ἐφίππια, ἀποσκευάς καταφάζουσι καθυστεροῦντας τινὰς στρατιώτας ἀφοῦ ἔλαβον παρ' αὐτῶν πληροφορίας περὶ τῆς ὁδοῦ ἣν ἠκολούθησεν ὁ ἐχθρὸς ὀπισθοχωρῶν.

Πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἀπεσύρετο διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Κλεισούρας, ἐνῷ ὁ Ρουσχὶτ πασσᾶς, διασχίζων τὸ δάσος τοῦ Κουδουνίου ἐπορεύετο πρὸς τὸ Κεράσοβον, ἀπέσπασεν 500 ἄνδρας πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν. Πετῶσιν ὑπὸ τὰ ἴχνη τῶν περῶντες ἐν στόματι μαχαίρας πρὸς πίπτοντας εἰς τὰς χεῖράς των φυγάδας· καί, φθάσαντες εἰς Κλεισούραν, ἀφαιροῦσι καὶ τὸ τελευταῖον κανόνιον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Τούρκων πρὸ τῆς Τριχωνίας λίμνης μόνον ἐγκαταλείψαντες αὐτούς.

Ἐπανήρχοντο εἰς τὸ στρατόπεδον συγχρόνως μετὰ τοῦ ἄλλου ἀποσπάσματος τοῦ ἀποσταλέντος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐήνου, ὅπου ὁ Ρουσχὶτ πασσᾶς ἵδρυσε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ. Πληροφορηθεὶς ἐν καιρῷ περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ συστρατηγοῦ του, εἶχεν ἀποστείλει τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας εἰς Ναύπακτον· καὶ εἶχον κυριεύσει πλείστας ἀποσκευὰς ἐγκαταλειφθείσας εἰς τὰ χωρία τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ ὑπεχώρει. Οἱ Ἕλληνες ἔφερον ἐν θριάμβῳ 2 πυροβόλα καὶ μία βομβοβόλον τὰς ὁποίας εἶχον κυριεύσει. Ἡ εὐτυχία αὐτῶν ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον· ἦσαν ἤδη ἀήττητοι· ἐθριάμβευον κατὰ τοῦ ὑπερηφάνου Ὁμὲρ Βρυώνη, ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὸν στρασύν του, καὶ ἀφ' ἧς ὁ Μαυροκορδάτος εἶχεν ἐπιτρέψει τὴν καταδίωξιν, οἱ Χριστιανοὶ ἔλαβον τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Βραχῶρι, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ ἐχθρὸς ὠπισθοχώρει.

Ἦτο ἡ 14 Ἰανουαρίου. Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ὀπισθοχώρει καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεκάλυψαν τὰς προφυλακὰς αὐτοῦ ἀπομακρυνόμενος τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀχελώου. Ὁ ποταμὸς ἐξογκωθεὶς ἐκ τῆς ἀδιακόπως πρὸ ἓξ ἤδη μηνῶν καταπιπτούσης βροχῆς, δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ διαβῇ αὐτὸν κατὰ τὸν πόρον τοῦ Στράτου. Ἐν τούτοις πρόσκοποί τινες διαβάντες τὸν ποταμὸν διὰ ἵππων ἐπισαχθέντων ἐπίτηδες τὸν εἶχον πληροφορήσει ὅτι ἡ θέσις τῆς Λεπενοῦς ὅπως καὶ τὰ κυριώτερα τῶν στενῶν εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ ἐπαναστατικῶν σωμάτων. Συνέλαβεν ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς διάφορα σημεῖα καὶ οὕτω νὰ κατορθώσῃ ἀνοίγων δίοδον νὰ εἰσέλθῃ ἐν Ἠπείρῳ.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην σχηματίσας κατεσκήνωσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ Βραχωρίου, ὅπως ἀναλάβῃ ἐπ' ὀλίγον, διαμείναν ἐκεῖ μέχρι τῆς 2 Φεβρουαρίου, ὅτε, μαθὼν ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Ἀχελώου ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν, ἠθέλησε νὰ πειραθῇ ἐκ νέου τὴν δίοδον τοῦ πόρου τοῦ Στράτου. Τὸ ἱππικὸν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ τὸν εὐκολύνῃ εἰς τὴν πραγματοποίησίν του, ἐὰν ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ἑκάστου μετε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φέρετο καὶ εἰς στρατιώτης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Οὗτοι ὤφειλον νὰ σχηματίσωσι κεφαλὴν γεφύρας, ἐνῷ οἱ ἱππεῖς θὰ μετέφερον διαδοχικῶς τοὺς πεζούς· καὶ ὅλοι ἀναχωροῦντες ἐκεῖθεν ἐν σώματι θὰ εἶχον ἀρκετὰς δυνάμεις ὅπως ἐκβάσωσι τὰς ὄχθας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου· ἀλλὰ τὸ σχέδιον καίτοι λογικὸν δὲν εἶχεν ἐν τούτοις ἐπιτύχει.

Μόλις οἱ πρῶτοι οὐλαμοὶ τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ ἐπάτησαν τὴν ἀντίθετον ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου, ὅτε οἱ λόχοι τῶν Λεπενιωτῶν, ἑνωθέντες πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας καὶ πρός τινα ἀποσπάσματα τῶν στρατιωτῶν Μαρομιχάλη ἐπυροβόλησαν καταρρίψαντες αὐτοὺς ἐν τῷ ποταμῷ, μετὰ τοῦ προσδραμόντος εἰς βοήθησιν αὐτῶν ἱππικοῦ. Οἱ ἵπποι οἵτινες δὲν ἐπρόφθαναν ν' ἀναπνεύσωσιν, ὑποχρεούμενοι νὰ ἐπαναπίπτουσιν εἰς τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τῆς ταχύτητος τῶν ῥευμάτων παρασυρθέντες ἐπνίγησαν.

Ἠδο φρνκῶδες νὰ βλέπῃ τις τοὺς ἱππεῖς δράττοντας, τὴν ἄκραν τῶν πέριξ δαφνῶν ἀφοῦ κατώρθουν ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ ἐφιππίου, ν' ἀγωνίζωνται κατὰ τοῦ θανάτου ὅπως καταμτῶ ιν ἀντικείμενα σκοποβολῆς τῶν Ἑλλήνων οἵτινες διετρύπων αὐτοὺς διὰ τῶν σφαιρῶν. Ἡ καρδία τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη ἂν καὶ σκλυρυνθεῖσα ἐν τῇ τέχνῃ τῶν ὅπλων δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὸ θέαμα τοῦτο· καὶ μετὰ τὴν θέαν τῆς ἀπωλείας χιλίων πεντακοσίων ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατιωτῶν του ἀπεσύρθη πρὸς τὸ Ζαπάντι, χύνων δάκρυα.

Ἐκεῖ ἔμαθε, διαρκούσης τῆς νυκτός, ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς τινων Ταπήτων (Σκυπετάρων) τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀποστείλει πρὸς κατόπτευσιν ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, ὅτι ὅσοι ἐκ εῶν στρατιωτῶν του κατώρθωσαν, διαβαίνοντες τὸν ποταμόν, ν' ἀναβῶσιν εἰς τὰ ὄρη ἢ ἐφονεύθησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τῷ ἐπεβεβαίωσαν τὴν εἴδησιν τῆς ἀποσκιρτήσεως τοῦ Ράγκου, ὅστις κατεῖχε μετὰ δυνάμεως τὰ στενὰ τοῦ Θυάμου (Μακρυνόρους) καὶ ὅτι ἅπασαι αἱ ὁδοὶ μέχρι τῆς Ἄρτης εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν.

Οὕτως, ἔπρεπεν ἢ ν' ἀποθάνῃ ἢ νὰ νικήσῃ, διότι ὁ Βλάχος ἐξ ὅλων τῶν μερῶν παρουσίαζε χωρία κεκαυμένα καὶ ἀγροὺς λεηλατη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένους· καὶ αἱ ἀσθένειαι τοιαύτας καταστροφὰς μεταξὺ τῶν Τούρκων ἐπέφερον, ὥστε ὅπως διασώσῃ τοὺς ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἡμισελήνου διαμένοντας, δὲν εἶχεν οὔτε στιγμὴν νὰ χάσῃ.

Οὕτως, ἀφοῦ καθύβρισε τὸν Ρουσχὶτ πασσᾶν μετὰ τῶν Ὀσμανλίδων τοὺς ὁποίους διώκει, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἀπέδιδε τὰ ἀτυχήματα ἐκστρατείας ὑπὸ τόσῳ κακοὺς οἰωνοὺς ἀρξαμένης, ἀπεφάσισεν ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης νὰ πειραθῇ τὴν δίοδον τῆς γεφύρας τοῦ Κόρακος.

Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος κατὰ τὴν τρίτην ταύτην ἀπόπειραν. Προειδοποιηθέντες, ὑπὸ τοῦ Ἴσκου καὶ τοῦ Χρίστου Τζαβέλα στρατοπεδευόντων πρὸ 15 ἡμερῶν ἐν τοῖς πέριξ τῆς Βετερνίτσας, οἱ ἁμαρτωλοὶ τοῦ ὄρους Φρυσίας οἵτινες συνηγωνίζοντο μετ' αὐτῶν, μόλις εἶδον τὴν Ἀλβανικὴν προφυλακήν, περιεκύκλωσαν αὐτὴν τοῦ Ὀμὲρ διασωθέντος ἐκ τῆς καταδιώξεως διὰ τῆς ἀπωλείας πεντακοσίων ἐκ τῶν Τοξιδῶν του.

Ἀπωθηθεὶς οὕτω πέραν τοῦ Καρπενησίου, καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εὑρεθέντος εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φάγῃ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἐξέπεμψε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Εὐήνου τὸν Ἀσλὰν βέη τὸν ἐξ Ἀργυροκάστρου ἕνα ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων ἀξιωματικῶν αὐτοῦ διαδίδων ὅτι προὐτίθετο νὰ διέλθῃ τὸ Καλλιδρόμιον ὄρος καὶ νὰ εἰσδύσῃ διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Σπερχειοῦ εἰς Θεσσαλίαν.

Ἤρκεσε τοῦτο ὅπως προσελκυσθῇ μέρος τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην, εἰς ἣν ὁ Γεώργιος Ἴσκος ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέου, χιλιάρχου ἐν Ἀγράφοις, ἔσπευσε μετὰ σπουδῆς καὶ τῶν ἐπαναστατῶν τῶν τηρούντων τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου ἐπὶ τῇ εἰδήσῃ ταύτῃ ἀναχωρησάντων, ὁ Ὀμὲρ Βρτώνης ἐπραγματοποίησε τὴν δίοδον τὴν νύκτα τῆς 27ης Ἰανουαρίου ἐν αὐτῷ τῷ στενῷ τοῦ στράτου τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θὰ διέβαινεν ἄνευ τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν σφάλματος.

Τὴν 28ην διῆλθε τὸ Νεζερὸν ἢ λίμνην τῆς Ἀκαρνανίας καὶ μέρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἐγκαταλειψάντων καὶ ὅπλα καὶ ἀποσκευὰς ὅπως εὐκολώτερον τρέξωσιν, ἔφθασε τὴν 5ην Μαρτίου εἰς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βόνιτσαν μετὰ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν, λαμπρῶν συντριμμάτων ἀκμάζοντος ποτὲ στρατοῦ ἐκ δέκα ἑπτὰ χιλιάδων ἀνδρῶν μαχητῶν περίπου συγκειμένου, ὅτε τὸν προηγηθέντα Ὀκτώβριον εἶχε κινηθῇ πρὸς ἐκστρατείαν. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀναμένων τὰ πλοιάρια ἅτινα δὲν εἶχον εἰσέτι δεχθῇ ὅλους τοὺς στρατιώτας του, ὅτε ἡ ὀπισθοφυλακὴ αὐτοῦ προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ὅστις ἐφόνευε καὶ ἐκυρίευσε μέρος τοῦ σώματος τούτου μετὰ τῶν ἀποσκευῶν του.

Καταβεβλημένος ἐκ τῆς ἀτυχίας εἰς ἣν εὑρίσκετο, ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἔσπευσε νὰ καταφύγῃ εἰς Πρέβεζαν παρὰ τῷ ἀρχαίῳ φίλῳ του Μπεκὴρ Τσογαδόρ, τὸν ὁποῖον εὗρε παίζοντα ἡσύχως κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ τὰ χαρτιὰ μετά τινος ἐκ τῶν διεφθαρμένων ἐκείνων οἵτινες ἀπετέλουν τὴν συνήθη συναναστροφὴν αὐτοῦ. Ὁ Ρουσχὶτ πασσᾶς ἀπεβιβάσθη ἐκ τοῦ μέρους αὐτοῦ ὅπως εἰσέλθῃ εἰς Ἄρταν· καὶ οἱ Σκυπετάραι, ἀφοῦ ἐθλασφήμησαν Ὀμὲρ. Ρουσχίτ, Σουλτάνον ὅπως καὶ ὅλας τὰς παρούσας, προελθούσας καὶ μελλούσας δυνασειας τῶν ὀθωμανῶν, ἐλεήλάτησαν τὴν Βόνιτσαν.

Ἀποσπῶντες ἐκ τῶν Ὀσμανλίδων τὸ ὅπλα «ἅτινα δὲν ἐγνώριζον νὰ μεταχειρισθῶσιν, ἐφωδιάσθησαν δι' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων μὲ ἔξοδα αὐτῶν· καὶ εὐθὺς ὡς διέβησαν τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, ἠδυνήθησαν τόσῳ καλῶς ν' ἀποζημιωθῶσι δι' ἐξόδων τῶν χωρικῶν τῆς κάτω Ἀλβανίας, ὥστε ἐπανῆλθον εἰς τὰ ὄρη τῶν μᾶλλον εὔποροι παρ' ὅτι ἀπ' αὐτῶν ἐξῆλθον.

Ἐν τούτοις ἡ Μουζουκιά, (Ταυλαντίας) βλέπουσα ἀναφαινόμενα τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων αὐτῆς λόχων τῶν Τοξιδῶν, ἐβυθίσθη εἰς λύπην. Αἱ γυναῖκες καταρώμεναι τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην καὶ τὴν μεγαλειότητα τῶν Σουλτάνων ἐποίουν τὰς κοιλαδας τοῦ ὄρους Ἴσμαρος ν' ἀντηχῶσιν ἐκ τῶν φωνῶν των. Ἐξεδίωξαν πάντα Ὀσμανλῆν εὑρισκόμενον εἰς Βεράτιον· ἡ Αὐλὼν παρεδόθη εἰς τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς καὶ ἡ Τοσκαρία ἀπηύθυνεν αἴτησιν δι' ἧς ἐζήτει τὸν υἱὸν τοῦ Ἰμβραὴμ ὡς βεζύρην δηλοῦσι ὅτι θὰ ἔπαυον ἡ ἐν τοῖς τζαμίοις προσευχὴ ἐὰν δὲν ἐπραγματοποίουν τὰς αἰτήσεις τοῦ λαοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπέστειλαν δερβίσας τινὰς ὡς ἀπεσταλμένους εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ ἡ μηχανορραφία ἥτις πρὸ πολλοῦ ἡμπόδιζε τὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ θρόνου τῆς Α. Υ. τοῦ σουλτάνου κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν γλῶσαν αὐτῶν.

Ὁ Ὀμὲρ πασσᾶς ἔκλεισεν αὐτὸς οὗτος τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῶν ταραχῶν τῆς μέσης Ἀλβανίας· τοῦτο ἦτο καλλίτερον μέσον ὅπως κατευνάσῃ ταύτας. Ἀλλὰ ὅσας προσπαθείας καὶ ἂν κατέβαλεν οὗτος ὡς καὶ ὁ Ἄγγλος πρόξενος τῆς Πρεβέζης, δὲν κατώρθωσαν νὰ διασώσωσιν ἐκ τῆς κοινῆς καταφρονήσεως τὸν Βαρανκιώτην καὶ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ. Ὁ προδότης ὑπεχρεωθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀκαρνανίαν, ἐπέτυχεν ἄδειαν διαμονῆς ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου εἶδον αὐτὸν ἐμφανιζόμενον μετὰ τόσης εὐχαριστήσεως μεθ' ὅσης θὰ ἔβλεπον τὸν Λόρδον ὁρμοστὴν Μαίτλαν. Ἀλλὰ μὴ ὑπαρχόντων φρουρῶν ὅπως ἀπομακρύνωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ποινόν, ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ αὐτῆς, καὶ μετὰ περιπλάνησιν εἰς διαφόρους νήσους τῆς Ἑπταρχίας ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὰς ὑφάλους τοῦ Καλαμᾶ ὅπου ὑπάρχει ἀκόμη ἐξόριστος καὶ πλήρης τοῦ ἀναθέματος τῆς ἐκκλησίας ἥτις τὸν ἀπέρριψεν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκστρατείας τῶν Τούρκων ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ, ὅπου ὁ Μαυροκορδάτος διώριζε τὸν Μάρκον Μπότσαρην στρατάρχην τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὅτε ἔλαβεν εἰδήσεις ἐκ τοῦ κόμητος Μεταξᾶ, εἰδοποιοῦντος αὐτὸν περὶ τῆς ἀποτυχίας του ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βερώνης.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως τοῦ Μεταξᾶ καὶ ἡ ἐκδίωξις τῶν Τούρκων πέραν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, κατέστησαν περιττὴν πλέον τὴν παρουσίαν τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς Μεσολόγγιον, δι' ὃ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Πελοπόννησον.

Ἡ σειρὰ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἐπισυνέβησαν διαρκούσης τῆς ἀπουσίας τοῦ Προέδρου, ἠνάγκασαν ὅλους τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους νὰ ἐπιμακρύνωσι τὴν ἄσκησιν τῶν λειτουργημάτων αὐτῶν πέραν τοῦ χρόνου τοῦ ὁρισθέντος διὰ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου, ὅπερ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τοὺς διαφό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ους κλάδους τῆς διοικήσεως, τέλος, καθίστατο ἀναπόφευκτον, ὡς
ν τῷ προηγηθέντι κεφαλαίῳ εἴδομεν, διὰ τῆς προκηρύξεως τοῦ ἀν-
προέδρου Ἀθανασίου Κανακάρη, καὶ ἐπεῖγον νὰ συγκληθῶσιν αἱ
κλογικαὶ συνελεύσεις, ὅπως δοθῇ χαρακτὴρ νόμιμος εἰς πάσας τὰς
υσταθείσας ἐξουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Η ὕπαρξις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καθίσταται προβληματική πως.— Καταστροφὴ τοῦ ὁπλοστασίου Τοπχανέ.— Φετφὰς ἐπιτρέπων τὴν ἀπουσίαν τοῦ Σουλτάνου κατὰ τὰς πυρκαϊάς.— Προφητεῖαι τοῦ Σεὶκ Ἀχμέτ.— Φιρμάνιον ἐκδοθὲν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.— Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα καταστρέφουσι τὸ Τουρκικὸν ἐμπόριον.— Σπουδαιότης καὶ ἰσχὺς τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν.— Ἐπίσης καὶ τῆς Σάμου.— Ἐρήμωσις τῆς Χίου.— Ὠμότητες τοῦ Ἀβουλουβοὺδ πασσᾶ τῆς Θεσσαλονίκης.— Συνομωσία τὴν ὁποίαν πλάττει.— Ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλειά του.— Ἡ ἐγκριθεῖσα διαταγή του.— Ἕλληνες εἰσπράκτορες σταλέντες εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος.— Συλλήψεις γενόμεναι ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν.— Τὰ ἐν Κρήτῃ συμβαίνοντα.— Τρομερὰ μέτρα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν γενόμενα δεκτὰ ὅπως διαφυλαχθῶσιν ἐκ τοῦ λοιμοῦ.— Ἀμηχανία τῶν Τούρκων τῶν ἐντὸς ἰσχυρῶν φρουρίων εὑρισκομένων.— Κατάστασις τῶν ἐπαναστατῶν ἐν Εὐβοίᾳ.—Βοήθειαι τὰς ὁποίας προσάγει εἰς αὐτοὺς ἡ Μοδένα Μαυρογένη.— Κατασκόπευσις ἐνεργουμένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῶν ὀχθῶν τῆς Ἀφρικῆς.— Σταθερότης αὐτῶν ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τῆς θαλάσσης.— Ναυτικὴ θέσις τῶν Ἑλλήνων.— Ἀποκλείουσι διαρκῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν.— Σοβαρὰ πολιτικὴ παρατήρησις.— Νέα τοῦ Σαραγίου ἐπανάστασις.— Γάμοι καὶ διχόνοιαι τῶν Πελοννησίων.— Γελοῖαι δολοπλοκίαι τοῦ Αὐστριακοῦ προξένου ἐν Ζακύνθῳ.— Σύνοδος τοῦ Ἄστρους.— Σύντομος ἐπισκόπησις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. — Νόμος σχετικὸς πρὸς τὴν διοργάνωσιν τῆς δημοσίας διοικήσεως καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς τὰ μέτρα τῆς κοινῆς σωτηρίας ἅπτινα ἀποδέχεται.— Μέσα καὶ σχέδια στρατιωτικὰ τῶν Τούρκων.— Διορισμὸς τῶν στραταρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.— Προκήρυξις ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τοὺς ὀρεινοὺς τῆς Ἑλλάδος.— Ἐμμανουὴλ Τομπάζης διορίζεται ἁρμοστὴς τῆς νήσου Κρήτης.— Νομοθετικαὶ ἐξαιρέσεις ὑπὲρ τῆς νήσου ταύτης καὶ τῆς Εὐβοίας.— Προκήρυξις συνεδρίου.— Ἐγκατάστασις τῆς Κυβερνήσεως ἐν Τριπόλει.— Τουρκικὸν ναυτικόν.— Ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.— Ἀναρχία τῶν Ἠπειρωτῶν Σκυπετάρων.— Ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς στέλλεται ὅπως τοὺς διοικήσῃ.— Οἱ Νησιῶται τῆς Νάξου καὶ τῆς Θήρας ἀναγκάζονται εἰς πληρωμὴν τῶν φόρων.— Φανταστικὴ διακήρυξις τοῦ Συνεδρίου τῆς Βερώνης διαδοθεῖσα ἐν Ἑλλάδι.— Ἀναχώρησις τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς τῆς Τουρκίας, δὲν ἦτο πλέον ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος προβληματική· ἀλλὰ ἐναντίον ὅλων τῶν στρατηγημάτων, προβληματικὴ ἦ ὕπαρξις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὴν ὁποίαν ἡ παραφροσύνη τοῦ κυριάρχου αὐτῆς ἔθετεν ἀμφισβήτησιν.

Ὁ οὐρανὸς ἐπεφορτίσθη νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς χριστιανοὺς δίδων εἰς τοὺς Τούρκους μονάρχην ὅμοιον πρὸς τὰ ὀλέθρια ἐκεῖνα φυτὰ ἅπτινα βλαστάνουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν προσχύσεων τοῦ ποταμοῦ. Γεννηθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐλῆς ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ ἀρεταὶ εἶχον πρὸ πολλοῦ λησμονηθῇ, περικυκλούμενος ὑπὸ συκοφαντῶν, οἵτινες δὲν ἔπαυον, ἐν τῷ μέσῳ τῶν κοινῶν δυστυχημάτων, νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνωσι τὸ σύνηθες τῶν αὐλικῶν ἀπόφθεγμα: «τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς», ἡ ἀντευρωπαϊκὴ πολιτικὴ αὐτοῦ προήγγειλε καταστροφὴν τῆς ὁποίας ἠδύναντο μὲν νὰ ἀναβάλωσι τὴν λύσιν διά τινων περιπετειῶν μακαβελικῶν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψῃ.

Οὕτως, τοὐλάχιστον ὅπως συμμερισθῇ τὴν τύφλωσιν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἢ ἀκολουθήσῃ τὴν γνώμην της, ὁ Κ. Στράφωρ ὤφειλε νὰ πεισθῇ, ἐπανερχόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀδιάφορος πρὸς πᾶν ὅ,τι συνέβαινεν ἐν Βερώνῃ, συνήνει νὰ δεχθῇ προτάσεις, μόνον ὅπως κερδίσῃ χρόνον καὶ δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως αὐτὸς ἠννόει, κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀποφασίσας νὰ βασι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λεύσῃ διὰ τῆς ρουμφαίας, ὑπέσχετο ἀμνηστείας, μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως οὐδεμίαν σεβασθῇ.

Πρὸς τοῦτο ἦτο τόσον συνεπὴς ὅσον καὶ περὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ συνδιαλλαχθῇ μετὰ τῆς Ρωσσίας, ἀπαιτῶν ὅπως ἡ δύναμις αὕτη τῷ ἀποδώσῃ τὰ φρούρια τοῦ Φάσιδος, καὶ θὰ ἀφήσῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Μαύρης θαλάσσης ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως τῶν τελωνιακῶν ὑπαλλήλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Εὔξεινος Πόντος θὰ ἦτο πλέον κεκλεισμένη τις λεκάνη, τῆς ὁποίας ὁ Σουλτάνος θὰ ἔκλειεν ἢ θὰ ἤνοιγε τὴν εἴσοδον εἰς ἐκείνους οἵτινες θὰ προσελιπάρουν τὴν εὔνοιάν του.

Ἀλαζὼν ὅσον καὶ ἄπιστος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, προσέχοντες ὅπως δυσαρεστῶσι τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων δὲν εἶχον δείξει περισσοτέραν ἐπιφύλαξιν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὁ πρέσβυς αὐτῆς πρὸ ὀλίγου ἐζήτει τὰ διαβατήρια αὐτοῦ ὅπως ἀποσυρθῇ, ἀφίνων ἐπιτετραμμένον τινὰ πρὸς ἐντικατάστασίν του, ὅτε φοβερὰ πυρκαϊὰ ἐξερράγη τὴν 1ην Μαρτίου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τριάκοντα τζαμία, οἱ στρατῶνες τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Τὸπ χανέ, τὸ συνώνυμον προάστειον, τὸ χυτήριον, αἱ συνοικίαι τοῦ Κομπατὰς καὶ Φουντουκλῆ, αἵτινες ἐνέκλειον ἄνω τῶν δώδεκα χιλιάδων οἰκιῶν, κατέστησαν ἡ λεία τῶν φλογῶν χωρὶς οὐδεμία τῶν χριστιανικῶν οἰκιῶν νὰ ὑποστῇ τὴν ἐλαχίστην βλάβην.

Ἀπέδωσαν, κατὰ τὸ σύνηθες, τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς τυχαίαν αἰτίαν σύμπτωσιν, ἂν καὶ εἶχον παρατηρήσει, ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως δαβλούς, ἐκσφενδονισθέντας ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες συνεκινήθησαν μόνον ἐκ τῆς χαρᾶς ἣν ᾐσθάνοντο θερμενόμενοι διὰ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς πόλεώς των. Στασιαστικαὶ φωναὶ ἠκούσθησαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως, ὅπου ἐξεπλάγησαν μὴ βλέποντες ἐμφανιζόμενον τὸν Σουλτάνον, ὅστις ὑπεχρεοῦτο νὰ παρίσταται αὐτοπροσώπως εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐκρήγνυται ἡ πυρκαϊά της. Ἔτι ἄλλον ἀνησύχησαν ὅτε ἔμαθον ὅτι ἀπηλλάγη τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Φετφὰς ἢ ὁ χρησμὸς τοῦ μεγάλου ἱερέως τοῦ Ἰσμαὴλ ἠτιολογεῖτο ὡς ἑξῆς: «Ἀπὸ τῆς γνώσεως ἐγκληματικῶν τινων συνομωσιῶν ἐξυφανθεισῶν κατὰ τῶν πολυτίμων ἡμερῶν τοῦ Σουλτάνου, δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ διακυβεύωνται αὐταί, συνεπέρανον ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐφοβεῖτο, ὡς ὁ Τιβέριος «τὴν πληθὺν ὅσον ὀλίγοι καὶ ἂν ἦσαν οἱ συγκροτοῦντες αὐτήν»,

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἀρχαία ὑπάρχει συνήθεια ὅπως μὴ ἐπέρχωνται ἀλλαγαὶ ἀτιμωρητί, ὁ λαὸς ταραχθεὶς ἐκ τοῦ μέτρου τούτου ἐψιθύρισε κατὰ τῆς Πύλης καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔβλεπε πλέον, ἐν τῇ πορείᾳ τῶν γεγονότων, εἰμὴ σημεῖα θείας ὀργῆς πληττούσης τοὺς Μουσουλμάνους. Τὰ διατρέχοντα καὶ προφητεία τις ἐξ αὐτοῦ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς Μέκκας προελθοῦσα, τὴν ὁποίαν τὸ Διβάνιον ἐπισημοποίησε, διέδωσαν τὸν φόβον μεταξὺ τῶν Ἰσμαϊλιτῶν, χωρὶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς.

Εἷς ἐκ τῶν ἐνθουσιαστῶν ἐκείνων, οἵτινες λίαν κοινοὶ ἐν Τουρκίᾳ εἶναι, ὁ Σεῖκ Ἀχμέτ, θεωρούμενος ὡς ὁ φίλος τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὑπὸ λαοῦ ἀμαθοῦς καὶ προληπτικοῦ, ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἀποσυρθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Μέκκας, προσηύχετο μόνος πρὸ τῆς μελανῆς λίθου ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Ἀβραὰμ προσέφερε τὸν Ἰσαὰκ θυσίαν εἰς τὸν Ὕψιστον, ὅτε ἄγγελός τις ἐσταμάτησε τὸν βραχίονά του· ὁ Ἀχμὲτ εἶχεν ἀκούσει τὴν φωνὴν τοῦ Μωάμεθ, ὅστις παρεπονεῖτο πρὸς αὐτὸν διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Μουσουλμάνων.

«Δὲν τολμῶ πλέον νὰ παρουσιασθῶ, ἔλεγε πρὸ τοῦ Ἀλλάχ· οἱ »ἄλλοι προφῆται μὲ περιπέζουσιν. Οἱ πιστοὶ δὲν εἶναι πλέον ἄξιοι »τῶν ἁγίων νόμων τοὺς ὁποίους ἔδωκα εἰς αὐτούς. Μεταξὺ τῶν »ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων οἵτινες ἀπωλέσθησαν εἰς τὸν πόλεμον »κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο ἐτῶν, μόλις δέκα χιλιάδες ηὐτύχησαν »νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν παράδεισον τὸν ὑποσχεθέντα εἰς τοὺς πι»στούς. Ἐγείρου, Σεῖκ Ἀχμέτ, ὕπαγε, ἀναζωπύρησον τὴν πίστιν »τοῦ Λαοῦ μου, ἀπόσπασον αὐτὸν ἐκ τῆς διαφθορᾶς, ὅπως καταστῇ »ἄξιος ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἀλλάχ».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Πύλη, μετὰ μακρὸν σχόλιον ἐπὶ τῆς προφητείας ταύτης, καὶ μετὰ ἐπαχθῆ ἀπαρίθμησιν τῶν ἡδονῶν τοῦ παραδείσου τοῦ Μωάμεθ, ἐπαγγελομένων εἰς ὅσους ἀποθνήσκουσιν ἐν ταῖς μάχαις ὑπὲρ τῆς πίστεως, συνῆψε χιρμάνιον ἐπίσης ἀξιοθαύμαστον οὗτινος διετάχθη ἡ ἀνάγνωσις εἰς ὅλα τὰ τζαμία.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικόν, διαμεῖναν κύριον τῆς θαλάσσης, ἀπέσπα ἐκ τῆς Τουρκικῆς ἐφημερίδος τῆς Σμύρνης σκέψεις, αἵτινες οὐδὲν εὐοίωνον ἀνήγγειλον ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν βαρβάρων. Ἀνέκραξε διὰ τοῦ γελοίου ἐκείνου ὕφους της, «ὁ ὁρίζων μας εἶναι σκοτεινὸς καὶ βρονταὶ ἀκούονται πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον, χωρὶς ἀκόμη ἐντελῶς νὰ εἶναι καθαρισμένους πρὸς βορρᾶν. Τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἀρχιπελάγους εὑρίσκετο ἐν πυρκαϊᾷ, ἡ Κρήτη καὶ ὁ Μωρέας ἐν ὑφαιστειώδει διατελοῦσι καταστάσει».

Πράγματι, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα περιέφερον τὴν σημαίαν αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἑρμιονικοῦ κόλπου. Ἂν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα οἱ χοροὶ τῆς Σμύρνης, ὅπου ἐχόρευον inter c·edes et funera ὑπῆρξαν λίαν ζωηροί, ὁ δὲ πασσᾶς ἐνίσχυεν ὅσον ἠδύνατο τὰ πέριξ τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἠδύναντο ν' ἀποπειραθῶσιν ἀποβιβάσεις.

Οἱ Τοῦρκοι, τῶν ὁποίων ἡ φαντασία ἦτο ἀκόμη κατάπληκτος ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων τῆς Τενέδου, εἶχον ἐπανακτήσει τὴν δραστηριότητά των ὅπως ὀχυρώσωσι τὸ φρούριον· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν ὑπερήσπιζε τοὺς Μωαμεθανοὺς τῶν Κλαζομενῶν καὶ τῶν παραλίων τῆς Καρίας, πλεῖστοι εἶχον μεταφέρει τὰς οἰκογενείας αὐτῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Οὐχὶ ἄνευ λόγου· διότι οἱ Ψαριανοί, τῶν ὁποίων ἡ νῆσος ἦτο πλήρης προπυργίων, μετεμόρφωσαν τὴν θέσιν ταύτην εἰς ὁπλοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀνατολικὴ φαντασία παρέβαλλε πρὸς τὸν τρομερὸν βράχον τῆς Μάλτας.

Τὸ πᾶν ἐφαίνετο προητοιμασμένον δι' ἐκστρατείαν ἥτις ἠγνόουν τὸν σκοπόν. Γενικὴ ἀπαγόρευσις ἔκπλου παντὸς πλοίου διετάχθη. Ἀνεξαρτήτως τῶν πυρπολικῶν, ἅτινα οἱ Ψαριανοὶ κατεῖχον πρὸ ὀλίγου, εἶχον κατασκευάσει εἴκοσι τέσσαρα ἐξ αὐτῶν μὲ μικρὰν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρόπιδα ἐλαφρᾶς κατασκευῆς καὶ κατάλληλα ὅπως πλησιάζωσι τὰ παράλια, πρὸς πυρπόλησιν ὅλων τῶν πλοίων ἐκείνων ἅτινα θὰ ἐπεζήτουν νὰ προφυλάξωσι ταῦτα.

Ἡ Σάμος εἶχε τὸ αὐτὸ πολεμικὸν πνεῦμα ὅπερ καὶ τὰ Ψαρὰ ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν Χῖον, δὲν ἀπέμεινε πλέον ἐν τῇ ἐρημωμένῃ ταύτῃ νήσῳ εἰμὴ μία καὶ μόνη ἐκκλησία, ἐπὶ τοῦ Πυργίου κειμένη, καὶ δύο ἱερεῖς ἑβδομηκοντούτεις, πρωτωρισμένοι νὰ παρηγορῶσι πληθυσμὸν ἐξ ἑπτακοσίων ἀτόμων, ὃν τινα ἠνάγκαζον νὰ ἐργάζεται πρὸς συλλογὴν τῆς μαστίχης, δεσμίους κρατοῦντες αὐτοὺς καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἐπὶ τῷ φόβῳ μὴ δραπετεύσωσιν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας συλλαβὼν πλοῖον ὑπὸ δύο αὐστριακῶν κυβερνώμενον, ἀπεκεφάλισε τὸν ἕνα ἐξ ἀπροσεξίας. ἀλλ' ἐπειδὴ ἔσπευσε νὰ ἀποδώσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτόμου τούτου εἰς τὸν ὑποπρόξενον τῆς Α. Α. Μ. ἡ φιλία τῶν δύο τούτων παακτόρων θερμοτέρα ἐγένετο.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀξιοθαύμαστος τάξις, ἡ ὑπὸ τοῦ «Θεατοῦ τῆς Ἀνατολῆς» ἐξυμνουμένη καὶ ἡ κατάστασις τῶν ἀτυχῶν ἐφ' ὧν εἶχεν ἐκταθῇ ἡ φιλανθρωπικὴ ἀμνηστεία τοῦ σουλτάνου . . quis temperit a lachrymis! Πρὸ μικροῦ ἔπεμψαν διακοσίους κανονιοφόρους πρὸς διατήρησιν τοῦ ὡραίου τούτου ἰδανικοῦ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως.

«Ἡσυχία ἐβασίλευεν ἐπίσης εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἐν τοῖς πέριξ», ὅπου ὁ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶς ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ, ἔλεγεν ὁ «Αὐστριακὸς Παρατηρητής», ἐξαίρετον ἀστυνομίαν. Ὁ τύραννος, κατορθώσας διὰ τῶν χρημάτων νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ θέσει ἣν ἐρρύπανε δι' αἱμάτων μόλις εἶχε δημοσιεύσει τὰς νέας ἐπιστολάς, δι' ὧν διωρίζετο ὅτε κατάπληξις γενικὴ διεχύθη. Εἶχεν ἐπιβουλευθῇ ὅλας τὰς περιουσίας καὶ μετὰ φόβου ἠτένιζον τὸ μέλλον, σκεπτόμενοι ὅτι θὰ ἔθετε τὸ πᾶν εἰς ἐνέργειαν, ὅπως διαιωνισθῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

Ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς τῆς Ναυπάκτου καὶ τῶν Πατρῶν, περὶ τοῦ ὁποίου συχνάκις ὡμιλήσαμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ, ὅστις ἦτο εἷς τῶν πλουσιωτέρων κατόχων τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Μακεδο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νίας, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἀμφιαξίας, δὲν θὰ εἶδεν ἄνευ ἀπαρεσκείας καὶ ἴσως ἄνευ φθόνου, ὅτι ὁ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶς ἐγένετο πλούσιος δι' ἐξόδων τῆς ἐπαρχίας ταύτης καταστάσης τὸ θέατρον τῶν λεηλασιῶν αὐτοῦ. Τὰ παράπονά του ἐπὶ τούτῳ ἔφθασαν μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ὁ Ἀμπουλουμποὺτ ἀπροσδοκήτως ἀνεκάλυψε συνωμοσίαν σκοποῦσαν τὴν ἐκ τῶν Σερρῶν ἔξωσιν τοῦ Μουσταφᾶ, υἱοῦ τοῦ Γιουσούφ, ὅστις εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὰ ἀξιώματα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ὅλοι οἱ βέηδες οἱ ὑποκινηταὶ τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης, τῆς ὁποίας οὐδεμίαν εἶχεν ἀνάκην νὰ προσαγάγῃ τὰς ἀποδείξεις, μετεκλήθησαν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου μόλις εἶχον ἀποβιβασθῆ, συνελήφθησαν, ἀπεγυμνώθησαν, ἐδέθησαν δι' ἁλύσεων καὶ παραδοθέντες, εἰς τοὺς ραβδισμοὺς τῶν Ἰουδαίων, ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς τοῦ βάθους εἱρκτῶν. Οὕτως ὁ Ἀμπουλουμπούτ, ἀνακτῶν τὴν εὔνοιαν τοῦ Γιουσούφ, ὅστις τότε ἦτο ἰσχυρὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκέρδισε τὴν ἐπιδοκιμασίαν αὐτοῦ τόσον ὥστε οὔτε ζήτημα ἠγέρθη πλέον περὶ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπομακρύσεώς του.

Ἡ γενικὴ κακουχία, προερχομένη ἐκ τοσούτων συγκρούσεων, ἦτο ἄλλως τε καὶ συνέπεια ἐκστρατείας ἀτυχοῦς διὰ τοὺς ὀθωμανούς, οἵτινες ἠρίθμουν ὡς ἐπιτυχίαν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1821 ὅτε κατέστρεψαν τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τοῦ Γαλαξειδίου, τὴν σφαγὴν μόνον τοῦ ἀθώου πληθυσμοῦ τῆς Χίου. Πόσον διάφορος ἦτο ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ὑφίσταντο μόνον τὴν σύγκρουσιν τῶν παθῶν ἀνθρώπων ξένων πρὸς τὸν ζυγὸν τῶν νόμων πρὸς τοὺς ὁποίους μετὰ κόπου συνεμορφοῦντο, ὄχι τόσον ἐκ πνεύματος ἀντιστάσεως, ὅσον ἐκ φόβου μήπως ὑπερβαίνοντες τὴν τυραννίαν, περιπέσωσιν εἰς τὴν δικτατορίαν. Μεθ' ὅλας τὰς ψευδεῖς ταύτας ἀνησηχίας, ἡ διοίκησις ἀνεπαισθήτως ἔβαινε πρὸς καλλιτέραν τινὰ τάξιν πραγμάτων.

Ἀπὸ τῆς 23ης Ἰανουαρίου, ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέου, διέτρεχε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς σύναξιν φόρων ὁμοίων πρὸς τοὺς πληρωμένους ἄλλοτε εἰς τὸν Σουλτάνον, ἀλλὰ μετὰ τῶν τροποποιήσεων ἐκείνων τὰς ὁποίας ἀνέφεραμεν ἀλλα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χοῦ. Ἤρκει οἱ πλούσιοι νὰ συνεμορφοῦντο, ὅπως τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἀκολουθήσωσιν οἱ πολῖται οἱ ὀλιγώτερον πλούσιοι. Οὕτως ἡ Μῆλος, ἡ Τῆνος, ἂν καὶ ἡ μία πτωχὴ καὶ ἡ ἄλλη κατεστραμμένη, ἡ Κέα, ἡ Ἄνδρος, ἡ Μύκωνος, ἡ Σέριφος, ἡ Ἀμοργός, ἡ Πάρος, ἢ Νάξος καὶ ὅλαι αἱ Κυκλάδες εἶχον πληρώσει τοὺς ἐνιαυσίους φόρους μετὰ σπουδῆς· ἀλλὰ δὲν συνέβη τὸ αὐτὸ καὶ εἰς Σαντορίνην ὅπου παρέστη ἀνάγκη νὰ γείνῃ χρῆσις τῆς δημοσίας δυνάμεως ὅπως ἐξαναγκασθῶσιν οἱ καθολικοὶ νὰ ἐξοφλήσωσι τὸ ἐπιβάλλον εἰς αὐτοὺς μέρος.

Σὺν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ τῶν Ζητητῶν εἰσπρακτόρων, ἦτο συνημμένη ἐπιστολή τις ἐκ Σάμου ἀναφέρουσα ὅτι ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης, ὅστις εἶχε διαφύγει τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων ἐκδιώξας Μόραλην ἢ Μωραΐτην τινά, ἀνταγωνιστήν του, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ἐκ νέου ἐξουσίαν τινὰ ἣν ἀνάξιος ἦτο νὰ ἐνασκήσῃ. Εἶχεν ἀρνηθῇ τοὺς φόρους τοὺς ὀφειλομένους εἰς τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιφορτίσωσιν ἐν καταλλήλῳ καιρῷ καὶ τόπῳ τοὺς Ψαριανοὺς ὅπως ἐπανορθώσωσι τὴν ζημίαν ταύτην.

Ἐπανήρχοντο κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ Ψαριανοί, πλήρεις λαφύρων, ἐκ δύο ἐκστρατιῶν τὰς ὁποίας εἶχον ἐνεργήσει ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀδραμιτίου. Εἶχον ἁφαρπάσει ἐκ τοῦ Μοσχονησίου ζωοτροφίας καὶ ἐμπορεύματα ἀνήκοντα εἰς τοὺς Τούρκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐτίθεντο εἰς θέσιν νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς ἀμύνης τῆς νήσου των, ὡς ἐκ τῶν χρημάτων ἅτινα προσεπορίζοντο ἐξ αὐτῶν. Δὲν ὑπῆρξαν ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς εἰς Λέσβον. Εἴκοσιν ἐξ τῶν πλοίων αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσιν ἀπόβασιν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Πλωμαρίου, καὶ διηυθύνθησαν κατὰ τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ κατείχετο σχεδὸν ἐκ Μουσουλμάνων ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Κατορθώσαντες νὰ κυριεύσωσιν αὐτό, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τῶν Τούρκων, οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὄρη, τὸ ἐλήστευσαν κενοῦντες τὰς ἀποθήκας καὶ εἶχοε ἀποβιβασθῇ ἐπὸ τῶν πλοίων των γράφοντες πρὸς τὸν βεζύρην των ἐστρασοπεδευμένον ὄντα εἰς τὸν λιμένα τῶν Ὀλιβίων, ὅτι «θὰ ἐλάμβανον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν τιμὴν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν ἐκ νέου τὴν τρίτην τοῦ ἐρχομένου Μαρτίου».

Οἱ ἓξ ἀδελφοὶ Δεληγιαννάκη, ἐκ Σφακίων, οἵτινες πρῶτοι εἶχον καταπατήσει τὰς διαταγὰς τοῦ Κομνηνοῦ Ἀφεντουλιέφ, Θεόδωρος Σδίνιας καὶ Ἀναγνώστης Παππαδάκης, εἶχον, διὰ πλείστων ἀνδραγαθιῶν ἐξαναγκάσει τοὺς Τούρκους νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν φρουρίων ὅπως τοὺς προσελκύσωσι καὶ τοὺς πολεμήσωσιν εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα. Ὁ Χασὰν πασσᾶς, ὑπασπιστὴς τοῦ βεζύρου τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆ εἶχε προχωρήσει κατὰ τῶν ἐπαναστατησάντων Κρητῶν ὅπως μετατοπίσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς θέσεως τῆς Σπίνα-Λόγγας· ἀλλ' εἶχεν ἀποτύχει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Ἀναγκασθεὶς ν' ἀποσυρθῇ μετ' ἀπωλείας δύο χιλιάδων ἀνδρῶν, μετὰ θλίψεως εἶδε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ τοὺς νεκροὺς ἢ τραυματίας συσσωρευομένους ἐντὸς ἐκτεταμένων ξυλαποθηκῶν καὶ καιομένους ὑπὸ τῶν Κρητῶν, οἵτινες προσήγγιζον τοὺς Τούρκους ἐν ἀποστάσει βολῆς μόνον ὅπως μὴ μολυνθῶσιν ἐκ τῆς πανώλης, ὑπὸ τῆς ὁποίας οἱ ἄπιστοι κατεμαστίζοντο. Οὕτως ἡ βαρβαρότης τῶν Κρητῶν, οἵτινες δὲν εἶχον λοιμοκαθαρτήριον ὅπως ἐγκλείσωσι τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς πίπτοντας εἰς τὴν ἐξουσίαν των, καθίστα τούτους σκληρούς, χωρὶς ὅμως, αὐστηρῶς κρίνων τις τὰ πράγματα νὰ δύναται ν' ἀποδώσῃ ἔγκλημα εἰς παρομοίαν διαγωγήν.

Ἀπὸ τῶν φρικωδῶν τούτων θανατώσεων, ὁ Χασὰν πασσᾶς, ὅπως καὶ οἱ Τοῦρκοι διοικηταὶ τῆς Σούδας, τοῦ Ἡρακλείου, τῆς Ρεθύμνου καὶ τῶν Χανίων, ἔξων ἔγκλειστοι ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν φρουρίων ὅπου ἡ πανώλης μεγίστας ἐνήργει καταστροφάς. Πίνοντες ἀκάθαρτον ὕδωρ, οἱ στρατιῶται οἱ μὴ προσβληθέντες ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας ἀπέθνησκον ἐκ δυσεντερίας, ἢ προσεβάλλοντο ἀπὸ τεταρταῖον πυρετόν.

Πάντες ἔπασχον, καὶ ὄχι μόνον οἱ μαῦροι τοὺς ὁποίους ἀπέστελλον πρὸς προμήθειαν τῆς πρὸς θέρμανσιν ἀναγκαιούσης ξυλείας δὲν ἀνεφαίνοντο πλέον, ἀλλ' ἀποστολαὶ ὁλόκληροι σίτου, ἐκ τῶν ὄχθων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀναχωροῦσαι, συχνάκις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνελαμβάνοντο πλέον. ἀλλ' ἀποστολαὶ ὁλόκληροι σίτου, ἐκ τῶν ὀχθῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀναχωροῦσαι, συχνάκις συνελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν πλοίων τῆς Κάσου. Ἡ τελευταία ἐλπὶς τοῦ Χασὰν πασσᾶ, ἐκρέματο ἐπὶ τῶν στόλων τοὺς ὁποίους προητοίμαζον εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ πρὸ πάντων εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἡ πανώλη ἐνέσκηψε μετὰ τόσης σφοδρότητος ὅσης καὶ ἐν Κρήτῃ. Ἀναμένων τούτους, ὁ Σερασκέρης ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις ὅπως ἀπελευθερώσῃ τὸν πασσᾶν τῆς Ρεθύμνου, καὶ πλείστους ἀξιωματικοὺς διακεκριμένους, συλληφθέντας εἰς τὰς προτέρας μάχας. Τόσον εἶχε καταπτοηθῇ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ στρατιῶταί του, ἐκ τῆς ἀγριότητος τῶν Κρητῶν, τῆς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ κατανοήσωσιν ὅτι αἴτιον ἦτο ὁ φόβος τοῦ λοιμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετίθεντο ἄνευ οὐδεμιᾶς προφυλάξεως.

Ἡ νῆσος τῆς Εὐβοίας ὑπὸ Ἑλληνικῶν πολεμικῶν φυλακίδων περιπλεομένη, δὲν ἦτο διὰ τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν εἰς θέσιν πλέον ἐνθαρρυντικὴν τῆς Κρήτης. Ἡ Χαλκίς, ὑπερασπιζομένη ὑπὸ φρουρᾶς ἐκ χιλίων ὀκτακοσίων ἀνδρῶν περιλαμβανομένων καὶ ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἐγκλεισθῇ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Καρᾶ Μπαμπᾶ, κειμένου ἐπὶ τῆς ἠπείρου, ὑφίστατο σκληρὰς στερήσεις.

Ἡ νῆσος ὁλόκληρος, ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένη ὥστε ὁ Βάσσος καὶ ὁ Διαμάντης, οἱ διοικοῦντες τοὺς Χριστιανούς, εἶχον ἱδρύσει ἐν αὐτῇ προσωρινὴν κυβέρνησιν. Ὁ πρῶτος εἶχε διαφύγει διὰ δόλου ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους ἔκαμε νὰ πληρώσωσι λίαν ἀκριβὰ τὰ δεινὰ ἅτινα εἶχον ὑποστῇ.

Ἐνήργει, ὡμίλει καὶ διῴκει ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Γερουσίας μετὰ τοιούτου κύρους, ὥστε ἡ ἐξουσία τοῦ Σουλτάνου ἦτο πλέον ὀνομαστική, ὅπως καὶ τὰ δύο φρούρια τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Καρύστου καθ' ὅλην τὴν ὡραιοτέραν νῆσον τοῦ Ἀρχιπελάγους· ὅτε εἶδον ἀποβιβαζομένην τὴν Μοδέναν Μαυρογένους.

Εἰς ἀρχαίους χρόνους οἱ Ἕλληνες θὰ ἐνόμιζον ὅτι ἐμφανίζεται ἡ Παλλὰς ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς ἐρχομένη, ἀλλ' ὁ ἀδαμάντινος σταυρὸς τοῦ ἀτυχοῦς πατρός της, ὁ σταυρὸς ἐκεῖνος τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἁγίου Βλαδιμήρου, ὁ ἐκ Τούρκων ἀφαιρεθείς, ὅτε οὗτοι ἀπέκοπτον τὴν σεβασμίαν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐξήγγελλε χριστιανικὴν πολεμίστραν, κόρην μάρτυρος, ὁπλισθεῖσαν διὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα.

Ἀναίσθητος πρὸ τῶν δακρύων τῆς μητρὸς αὐτῆς, λησμονοῦσα τὴν ἀδυναμίαν τοῦ φίλου, καλοῦσα παρ' ἑαυτῇ ἄνδρας ζηλοτύπους ὅπως μερισθῶσι τὴν δόξαν της, κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ δεκαὲξ λόχους ἐκ πεντήκοντα στρατιωτῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἐβάδιζεν ὡπλισμένη διὰ τοῦ ξίφους ὅπερ ὁ Μαυρογένης ἔλαβεν ἄλλοτε ἐκ τῆς Αἰκατερίνης, αὐτοκρατείρας τοῦ Βορρᾶ. Εἶχεν ἤδη αὕτη βαφῇ δι' αἵματος Ἀλγερινῶν, καὶ νέας ἐπεζήτει εὐκαιρίας ὅπως δοξάσῃ αὐτήν.

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν οὕτω νικηταὶ καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὅτε τὸ Ναυαρχεῖον τῆς Ὕδρας ἐξέλεξεν ἐκ νέου καὶ ὁμοψήφως τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην Βῶκον γενικὸν ναύαρχον διαρκούσης τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1828. Ἔμελλε νὰ συνενώσῃ ὑπὸ τὰς διαταγάς του, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν πλοιάρχων ἐῆς Ἑνώσεως τεσσαράκοντα ὁκοὼ Ψαριανὰ πλοῖα τριάκοντα πέντε Ὑδραϊκά, δώδεκα Σπετσιώτικα, ἐνῷ στολισκος ἐκ τεσσαράκοντα πλοιαρίων πλοιαρίων μὲ πανία καὶ μὲ κώπας ἐκ τῆς Κάσου ἐξερχόμενος, θὰ παρέπλεε τὰ παράλια τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ἤδη πειραταί, ἀνὰ τὰς θαλάσσας ταύτας διεσκορπισμένοι, εἶχον συλλάβει Ἀλγερινὴν κοβέρταν παρὰ τὰ παράλια τῆς Κῶ. ἕτερα εἶχον ἁρπάσει πλεῖστα μεταφορικὰ Ὀθωμανικὰ Φωλιέρι, εἰς Τσεσμέ, πρὸ τῶν παραλίων τῆς Τρωάδος πλησίον σχεδὸν τῶν Δαρδανελλίων. Ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων, οἱ Ὑδραῖοι ἐξέπεμψαν δέκα ἐλαφρὰ πλοῖα προωρισμένα νὰ τεθῶσιν εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ Σουλεϊμὰν πασσᾶ τῆς Πτολεμαΐδος, ὅστις εἶχεν ἐπαναστατήσει κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἑτέρα ναυτικὴ μοῖρα ἐξεπέμφθη πρὸς κατασκόπευσιν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Μπόν, ἄλλη τις παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Γουάρδια, καὶ ἀμφότεραι ηὐτύχησαν ν' ἀπελευθερώσωσι πλείστους Ἕλληνας ἐκ Χίου, τοὺς ὁποίους οἱ κερδοσκόποι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Σμύρνης ἀπέστελλον πρὸς πώλησιν εἰς τὰς βαρβαρικὰς χώρας.

Διὰ τῶν ἔργων τούτων καὶ διὰ τῆς σταθερότητος αὐτῶν ὅπως θαλασσοκρατῶσι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα προητοιμάζοντο οἱ Ἕλληνες ὅπως νέων ναυτικῶν δαφνῶν ἀξιωθῶσιν. Εἶχον κατανοήσει τὸ ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν κάλλιον ἐκείνων οἵτινες ἠρώτων ἐὰν εἶχον δημόσια καθιδρύματα, συντάγματα ἐξασκηθέντα ἐν τῇ πειθαρχίᾳ κατὰ τὴν τακτικὴν ἡμῶν, δημοσίαν πίστιν καὶ οἰκονομικά.

Μόλις ἔθραυσαν τὰ δεσμὰ αὐτων, ἔθετον τὰς βάσεις δυνάμεως προωρισμένης ν' ἀναθρέψῃ μετὰ πολλὰς μάχας καὶ πολὺν χρόνον τὸν θρόνον τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ πεῖρα εἶχεν ἀποκαλύψει εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις,τὸ ἀντικείμενον τῆς ζηλοτυπίας τῶν ἐθνῶν ἄνευ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εἶναι λιμὴν ἐν καταστάσει διαρκοῦς πολιορκίας εὑρισκόμενος.

Δὲν ἐπρόκειτο διὰ τοῦτο νὰ καταλάβωσι τὴν Κύπρον, τὴν Ρόδον, τὴν Χίον, οὔτε τὴν Τένεδον· θὰ ἤρκει εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅπως καὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους οἵτινες κρατοῦσιν ὑπὸ τὴν τριαιναν αὐτῶν τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Πελοποννήσου, νὰ ἔχωσι ναυτικὸν καὶ θέσεις τοιαύτας ὁποῖαι τὸ Γιβραλτὰρ καὶ Μάλτα, ὅπως ὦσι κύριοι τοῦ Ἀρχιπελάγους. Οὕτω μὲ τὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν, ἥτις ἔχει ἤδη ὀκτακόσια πυροβόλα εἰς κανονοστοιχίας, οἱ Ἕλληνες εἶναι κύριοι τῆς θαλασσοπλοΐας τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, χωρὶς νὰ φοβηθῶσι τίποτε διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἐφοδιασμένην οὖσαν μὲ δυνάμεις ἰσχυροτέρας τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Ἕλληνες ὡμίλουν μετὰ τόσης ὑπερηφανείας περὶ τῶν βράχων τῆς Κάσου, σχετικῶς πρὸς τὴν μεγάλην ἀτμοπλοΐαν τὴν διενεργουμένην μεταξὺ τῶν νήσων τῆς Κρήτης, τῆς Κῶ, τῆς Ρόδου, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς πρωτευούσης τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, διότι οἱ θαλασσοπόροι οὗτοι κεκρυμμένοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν βράχων τῆς Καρπαθιανῆς θαλάσσης, δύνανται κατὰ βούλησιν νὰ παρεμποδίσωσι τὰς συγκοινωνίας, χωρὶς νὰ φοβηθῶσιν οὐδεμίαν ἐκδίασιν ἐν τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κρυσφηγέτῳ αὐτῶν. Ἡ Κύμη παρίστα ἐπίσης σημεῖον ἀπόπλου καὶ ὀπισθοχωρήσεως ὄχι ὀλίγον εὐνοϊκοῦ διὰ τοὺς καταδρομεῖς καὶ ἡ Σάμος, κειμένη ὡς κεφαλὴ γεφύρας τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν ἐπέτρεπε πλέον εἰς τοὺς Τούρκους νὰ κατοικῶσι σταθερῶς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Λυκίας καὶ τῆς Καρίας.

Τέλος ἠδύνατό τις νὰ πεισθῇ περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ ναυτικοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ρίπτων βρέμμα πρὸς τὰ ὄπισθεν τῶν θέσεων τούτων, ὅπου παρατηρεῖ τις πληθὺν νήσων τὰς ὁποίας οἱ βάρβαροι δὲν δύνανται νὰ προσβάλωσι χωρὶς νὰ διατρέξωσι τὸν κίνδυνον τῶν Ἑλληνικῶν πυρπολικῶν, ἅτινα ἡ ἀπειρία αὐτῶν οὐδόλως θὰ ἠδύνατο ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ πορθμῶν διατεινομένῃ. Αἱ Κυκλάδες τῇ ἀληθείᾳ, θὰ ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἱστίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ μέχρις ὅτου καταλάβωσι καὶ ὀχυρώσωσι τὴν Σῦρον, ἥτις θᾶττον ἢ βράδιον ἔπρεπε νὰ λάβῃ θέσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὁμοσπονδίᾳ. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου θ' ἀνεχώρουν ὅπως κατακτήσωσι τὴν Λῆμνον καὶ τὴν Τένεδον, αἵτινες ἔπρεπεν ἀκόμη ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ κατέχωνται ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐὰν ἡ φρόνησις προεδρεύει ἐν τοῖς συμβουλίοις τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ γνῶμαι αὗται ἐπιτάσσουσιν εἰς αὐτοὺς ὅπως βαδίσωσιν ὡς συνετοὶ ναυτικοὶ οἵτινες θαλασσοπλοοῦσι μὲ τὴν βολίδα ἀνὰ χεῖρας πρὸ ἐχθρικῆς γῆς διότι τὸ μέλλον ὅπως καὶ οἱ στόλοι εἰσὶν ἄστατοι καὶ ἡ Τύχη θυγάτηρ τοῦ Ὠκεανοῦ, φοβεῖται τὰ ναυάγια. Μὲ τὴν Ὕδραν, ἤδη πλήρη κανονοστοιχιῶν, οἱ Ἕλληνες ὤφειλον νὰ ἐκταθῶσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ μὲ τὰ μέσα ὅπως διατηρήσωσι πᾶν ὅ,τι θὰ ἔχωσι κατατακτήσει. Διότι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ὀπισθοχωρῶσι πρὸ τῶν βαρβάρων. Τὸ παράδειγμα τῆς Χίου ἦτο λίαν πρόσφατον ὅπως μὴ χρησιμεύσῃ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὡς κανὼν διαγωγῆς. Ἀκολουθοῦντες τὴν γραμμὴν ταύτην (ἐπειδὴ τοιαύτη ἦτο ἡ σκέψις τῶν ναυτικῶν τοῦ Αἰγαίου), ἐγνώριζον ὅτι ἀνεξαρτήτως τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα θὰ εἶχον ὑπὲρ αὐτῶν, θὰ ἐπετύγχανον θᾶσσον ἢ βράδιον τὴν συναίνεσιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, διὰ λόγους τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁποίους δύναται νὰ κατανοήσῃ πᾶς πολιτικός, χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη ὅπως τῷ ὑποδειχθῶσι.

Τὰ σχέδια ταῦτα, εἴτε ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τῆς Πύλης εἴτε ὄχι, ἐπροξένησαν εἰς αὐτὴν ἀνησυχίας τοιαύτας ὥστε ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς συνήθους εἰς αὐτὴν ληθαργίας ἀναγκασθεῖσα νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ ἐπεχείρει τρίτην τινὰ ἐκστρατείαν. Ἀλλ' ἡ Ἐρυθραϊκὴ διπλωματία δὲν ἠδύνατο νὰ μεταπίσῃ τὸν Σουλτάνον. Ἐπέμενεν εἰς ὅ,τι εἶχεν εἰπῇ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν ταραχῶν. «Ἂς κάμῃ ἡ Ρωσσία τὸ πρῶτον βῆμα στέλλουσα πρεσβευτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τότε θὰ ἐξηγηθῶσι σχετικῶς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις της. Ὅσον διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἡ ἀπόλυτος θέλησίς μου οὐδέποτε θὰ συναινέσῃ νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς ἄλλο τι ἐκτὸς ἀμνηστείας ἄνευ ἐγγυήσεως». Ἐπειδὴ ἡ μία τῶν ἀξιώσεων τούτων ἦτο εὐκολώτερον νὰ ἱκανοποιηθῇ παρὰ ἡ ἑτέρα, ἔπρεπε διευκολύνοντες τὰ μέσα προσεγγύσεως μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Πύλης νὰ προμηθεύσωσιν εἰς ταύτην τὰ μέσα ὅπως ἀναπτύξῃ ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῆς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Σταυροῦ.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἦτο ἀνάγκη νὰ συμφιλιωθῇ ὁ Σάχης τῆς Περσίας μετὰ τῶν Τούρκων· ἔπρεπε νὰ λάβωσιν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς τελευταίους τούτους, διότι εἶχον κατὰ κράτος νικηθῇ εἰς τὰ πέριξ τοῦ Μεντουλῆ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Φὲθ Ἀλῆ. Τὸ ἐμπόριον τῆς Σμύρνης ἀπῄτει ἄλλως τε τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον τῶν Ἄγγλων, οἵτινες διετήρουν στολίσκον ἐξ ἐλαφρῶν πλοίων ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, ὅπου κατεῖχον τὴν νῆσον Κισμέ. Ἐνδιεφέροντο ὅπως καταπαύσωσι πόλεμον ὁ ἀντίκτυπος τοῦ ὁποίου θὰ ἐγένετο αἰσθητὸς ἐπὶ τέλους μέχρις Δαμασκοῦ, οὗτινος τὸ καραβάνιον ἐληστεύθη ὑπό τινος βεδουΐνου ὀνόματι Ἀπταλάχ, ἀρχηγοῦ τῶν Ἀναζῆς καταδιωχθέντος κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν κατηγορήθη ὡς μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνεννοούμενος, διότι οἱ Φράγγοι τὸν εἶχον περιλάβει ἐντὸς τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν ἀναθεμάτων· ἀλλ' ὅ,τι εἶναι θετικόν, ἡ Βρεττανικὴ Πρεσβεία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδιπλασίασε τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζῆλον αὐτῆς ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῆς Περσίας καὶ Τουρκίας.

Ἀναμένουσα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διαπραγματεύσεων τὰς ὁποίας ἡ Ἀγγλία διεξῆγεν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σουλτάνος ἀνενέου τὸ ὑπουργεῖον αὐτοῦ ἐξορίζων καὶ ἐντὸς ὀλίγου στραγγαλίζων τὸν μέγαν αὐτοῦ βεζύρην Ἀπτουλᾶ, ὅπως καὶ τὸν Γενιτσὰρ Ἀγᾶ, αὐτοὺς ἐκείνους οἵτινες συνηνώθησαν, μῆνάς τινας πρότερον, ὅπως καταστρέψωσι τὸν Χαλὲτ Ἐφέντην. Ἀντικατέστησεν αὐτοὺς κατὰ τὸ σύνηθες διὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ κορδονίου· διότι πᾶς πρὸς τὰ ὑψηλότερα ἀξιώματα τοῦ κράτους τείνων τοιαύτην ἔχει ὑπ' ὄψιν, καὶ ἐνεθυμήθησαν τὸν Χουσροὺφ ἢ Χορὲμπ πασσᾶν ἀντιβασιλέα ποτὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ βεζύρην τῆς Βοσνίας, ὅτιως καταστήσωσιν αὐτὸν ναύαρχον.

Αἱ ἐκλογαὶ αὗται, χειροκροτηθεῖσαι ὅπως πᾶσα προαγωγὴ ἀνθρώπων ἐκ τῆς εὐνοίας τῶν ὁποίων προέρχονται ὠφέλειαι, εἶχον ὡς ἐπακόλουθον ἕκτακτα κινήματα ἐν τῷ ναυστάθμῳ ὅπως παρασκευασθῇ στόλος προορισθεὶς νὰ ἐκπλεύσῃ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξεως. Ἠδύνατο κατὰ τὰς συμβουλὰς τῶν Τουρκοφίλων, οἵτινες εἶχον χαράξει εἰς τὸ Δυβάνιον σχέδια ἐκστρατείας τόσον ἐξαπατῶντα καὶ τόσον ἐπιδεξίως συνηρμοσμένα, ὅσον καὶ τὰ τοῦ περιφήμου ἀρχιστρατήγου Μὰκ τὰ εὐτυχέστερα νὰ ἔχωσι ἀποτελέσματα. Ὁ στόλος συνεκροτεῖτο ἐκ φρεγατῶν κορβετῶν καὶ βρικίων πολεμικῶν· ἦτο τὸ μόνον μέσον ὅπως συμπλακῶσι πλοῖον πρὸς πλοῖον μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου· ἡ ἐκστρατεία αὕτη προεκηρύχθη ὡς τὸ τέρμα τῶν εὐτυχιῶν τῶν αὐθαδῶν ἐκείνων δούλων, οἵτινες ἑτοίμων ν' ἀποβλέψωσιν εἰς ἀνεξαρτησίαν.

Ταῦτα συνέβαινον κατὰ Φεβρουάριον μῆνα, ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπιστρέψαντες ἐξ Αἰτωλίας, ὅπως καὶ οἱ νικήσαντες τοὺς βαρβάρους εἰς τὰς Θερμοπύλας, εἰς τὸν Ἰσθμόν, εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Ἄργους καὶ παρὰ τὰ ὄρια τῆς Ἀχαΐας, ἐώρταζον διὰ γάμων τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος. Αἱ οἰκογένειαι τῶν γενναίων ἐσχημάτιζον νέους δεσμούς, ὅτε ἡ Θεὰ ἔρις κινοῦσα τὰς δᾷδας αὐτῆς ἐν τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέσῳ τοῦ συμβουλίου τῶν Ἑλλήνων, ἀπέδειξεν ὅτι, ἐὰν συνηνώθησαν πρὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐφάνησαν εὐαίσθητοι πρὸς τὴν δόξαν, ἦσαν δυστυχῶς ἀκόμη οἱ ἀπόγονοι τῶν αὐτῶν ἐκείνων ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἡ ἀρχαιότης μᾶς παριστᾷ, μετὰ τὴν νίκην, ἔρμαιον τῶν φατριῶν αἵτινες ἐπροξένησαν τὴν δυστυχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Κολοκοτρώνης, κατηγορηθεὶς πρὸ πολλοῦ δι' ἀπληστίαν, μόλις ἠνώθη μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐκ Καρυταίνης Δηλιγιαννα ίων, διὰ τὸν γάμον ἑνὸς ἐκ τῶν υἱῶν του, ἀπεριόριστον ἔδειξε τὴν φιλοδοξίαν. Ὑπερήφανος διὰ τὰς ἐπιτυχίας τὰς ὁποίας ἐπέφερε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκστρατείαν, καὶ ἀκούων τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Θεοδώρου Νέγρη, τόν ὁποῖον εἶχον ἀπομακρύνει ἐκ τῶν συμβουλίων τῆς κυβερνήσεως, ὁ γηραιὸς ἀρχηγὸς ὅστις πάντοτε εἶχε τὸ χρῆμα ὡς Θεόν του, ἐφαίνετο θέλων νὰ βιάσῃ τοὺς συμπατριώτας του ὅπως ἐκλέξωσιν αὐτὸν εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκλογὰς πρόεδρον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Καταβοῶν μὲ τὸ ὕφος τῶν δημαγωγῶν, οἵτινες ὁμιλοῦσι περὶ ἐλευθερίας ὅπως καταλάβωσι τὴν ἐξουσίαν, δὲν ἔπαυε παραπονούμενος κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῶν Φαναριωτῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν Ἑλλάδα ὡς τὸ κληροδότημα τῶν δῆθεν ἱστορικῶν οἰκογενειῶν τῶν ὁποίων ἐσφετερίσθησαν τὸ ὄνομα.

Ἠδύνατο ν' ἀναφέρῃ δικαίως τὸν Μιχαὴλ Κομνηνὸν Ἀφεντουλιέφ, ὅστις ὠμίλει ἀτελῶς τὴν Ἑλληνικήν· τὸν Καντακουζινόν, τὸν ὁποῖον εἶδον νὰ γίνῃ ἄφαντος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔτους· τὸν Δ. Ὑψηλάντην, ὄντινα γελοῖα ματαιότης ἐτύφλου, ἀλλὰ ἐτόλμα νὰ διασπείρῃ ὑβριστικὰς ὑπονοίας κατὰ τῆς τιμῆς τοῦ Μαυροκορδάτου· καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ φιλοδόξου ἐξεδηλώθη. Ἐφάνη μάλιστα προδίδων ἑαυτὸν ὅτε ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ ἀπέδιδε τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ἐτήρει φρουράν, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ὑπὸ τὸν ὅρον μόνον ὅτι θὰ ἱκανοποίει τὴν αἴτησιν αὐτοῦ νὰ γίνῃ πρόεδρος, ὅπερ θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς τὸ νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν φροντίδα τῆς διοικήσεως εἰς τὸν Θεόδωρον Νέγρην· διότι ὁ Κολοκοτρώνης ὅστις μόλις ἐγνώριζε νὰ θέτῃ τὴν ὑπογραφήν του, ὑπῆρξε πάντοτε ξένος πρὸς τὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ ἀνδρεία τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χωρὶς νὰ δώσωσι μεγίστην σπουδαιότητα εἰς τὰς ἀξιώσεις ἀνθρώπου ὅστις ἦτο ἀνίκανος νὰ ὑποκριθῇ τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἐφιλοδόξει, συνήθροισαν τὰς ἐκλογικὰς συνελεύσεις τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων αἱ ἐκλογαὶ μόλις ἐγένοντο γνωσταὶ καὶ ἡ προηγουμένη κυβέρνησις ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὴν παῦσιν τῆς διοικήσεως αὐτῆς. Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης εἶχε διορισθῇ πρόεδρος συνελεύσεως ἥτις ἔμελλε νὰ διαδεχθῇ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν, τὴν διοργανισθεῖσαν ἐν τῇ συνόδῳ τῇ συνελθούσῃ ἐν Ἐπιδαύρῳ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1822. Ἤδη πλείονες τῶν τριακοσίων βουλευτῶν εἶχον συναθροισθῇ εἰς Ἄστρος ἐν Κυνουρίᾳ, ὅπου εἶχον ὁρίσῃ τὴν ἕδραν τῶν συνεδριάσεων, ὅτε ἔλαβον τὰς προτάσεις τοῦ Κολοκοτρώνη, ὅστις ἐξηγεῖτο ἄρθρον πρὸς ἄρθρον ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ.

Πᾶσαι ἀπεκρούσθησαν· καὶ παραγγελθεὶς νὰ παραδώσῃ τὰς κλεῖδας τοῦ Ναυπλίου, ἐξεκένωσε τὸ φρούριον τοῦτο, ὅπου ἔθεσαν πάραυτα φρουράν, ὠνόμασαν ἀκολούθως αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Πελοποννήσου, ὁ Ὀδυσσεὺς διωρίσθη ἐπίσης ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἰς τὴν τῆς Δυτικῆς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀπατηλὴ γαλήνη τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἐσχημάτιζε τότε κατάδηλον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σκολιὰν πορείαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Ταὐτοχρόνως συνελάμβανεν αὕτη εἰς Ἰάσιον καὶ εἰς Βουκουρέστιον τοὺς Μπουγιάρους οἵτινες εἶχον εἰσέλθει ἐν αὐτῷ δυνάμει τῆς ἀμνηστείας της, ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος τῆς Ζακύνθου κατεπλημμύρει τὸν Μωρέαν καὶ τὰς παρακειμένας ἐπαρχίας ἐκ ψευδῶν διακηρύξεων τῶν συμμάχων δυνάμεων πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἀπευθυνομένων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ πείσωσιν αὐτοὺς ὅπως οἰκειοθελῶς ἐπανέλθωσι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν καταπιεστῶν. Αἱ ἀπατηλαὶ αὗται προκηρύξεις ἀνέφερον ὅτι συνεπείᾳ τῆς μεσολαβήσεως τῆς ἱερᾶς συμαχίας αἱ ἔριδες αἱ ὑφιστάμεναι μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας φιλικῶς ἐκανονίσθησαν, αἱ χριστιανικαὶ δυνάμεις, πάντοτε ὑπὸ τῶν πλέον θρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν αἰσθημάτων ἐμπνεόμεναι, εἶχον ἐπέμβη παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὅπως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συγχωρήσῃ ἐκείνους οἵτινες θὰ ἐπανήρχοντο ταχέως εἰς εἰλικρινῆ ὑποταγήν, ἐνῷ οἱ ἀνυπότακτοι μετὰ τὴν πράξιν ταύτην τῆς ἐπιεικίας θὰ παραδοθῶσιν εἰς ὅλην τὴν αὐτηρότητα τῶν ποινῶν τῶν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἐπιβαλλομένων.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀντήχουν ἐν ἐρήμῳ, διότι τὸ πᾶν ἐξεγείρετο ὅπως καταδείξῃ τὴν ἀνοησίαν αὐτῶν· δὲν ἦτο πλέον καιρὸς προκηρύξεως ὁμιλίας πρὸς λαὸν ὅστις, βαρυνθεὶς ν' ἀναμένῃ τὸν πολιτικὸν μεσίαν ὅντινα τῷ εἶχον ὑποσχεθῇ, ἤλλαξε τὴν προσωρινὴν διὰ σταθερᾶς κυβερνήσεως.

Ἂν καὶ τὸ διάταγμα τῆς συγκλήσεως, ὅπερ ὑπεδείκνυε τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τῶν νέων ἐκλογῶν, ἐπιμένον ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκλογῆς ἀνδρῶν διακρινομένων διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, προσδιώριζεν ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὁρισθέντων διὰ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου, ὁ ζῆλος τῶν δήμων πρὸς ἐγκατάστασιν ὁμοσπονδίας ἱκανῆς, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὸ γενικὸν καλὸν ἦτο τοιοῦτος, ὥστε τριακόσιοι περίπου βουλευταὶ ἦσαν, ὅπως ἀνεφέραμεν ἤδη, συνηθροισμένοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος εἰς Ἄστρος.

Εὑρίσκετο ἐκεῖ ἐπίσης ἀξιόλογον σῶμα στρατοῦ, πλῆθος στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν καὶ τινες χιλιάδες ξένων. Αἱ συνεδριάσεις καὶ αἱ συζητήσεις τῆς συνελεύσεως ἐγίνοντο ὑπὸ τὴν σκιὰν ἄλσους λεμονεώνων καὶ πορτοκαλεώνων, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι μεσημβρίας, ἐνῷ τὸ ἀκροτήριον καὶ οἱ θεαταὶ ἵσταντο ἀπομεμακρυσμένοι ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐλαιῶνος.

Ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ οὕτω συγκροτηθέντας συνεδρίου, ἦτο ἡ ἐπιθεώρησις καὶ διόρθωσις ἄρθρων τινῶν τοῦ συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου. Οἱ βουλευταὶ λαμβάνοντες ὡς ὑπόδειγμα τὰς γνωστὰς νομοθεσίας, καὶ ζητοῦντες εἰς αὐτὰς πᾶν ὅ,τι ἦτο ἐφαρμόσιμον εἶχον διορίσει ἐπιτροπὴν τῆς ὁποίας ἡ ἔκθεσις περιέβαλε πλῆθος θεμάτων, ἅτινα θὰ ἤρκει νὰ μνημονεύσῃ τις, ὅπως καταδείξῃ τὴν σπουδαιότητα ταύτης.

Διεκήρυξαν ἐπὶ τῇ προτάσει αὐτῆς, ὅτι αἱ διάφοροι τοπικαὶ γε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρουσίαι θὰ διελύοντο, ἕνεκα τῶν ἐμποδίων ἅτινα ἡ σύστασις αὐτῶν ἐπέφερεν εἰς τὴν πορείαν τῆς κυβερνήσεως, ὁρίζουσα ὅτι εἰς τὸ μέλλον αἱ ἐπαρχίαι ὅπως καὶ αἱ νῆσοι θὰ ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, νομίμως ἱδρυθείσης ὑπὸ τῆς ψήφου τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος.

Δυνάμει ἄλλου ψηφίσματος, ὡρίσθη ὅτι ὁ ἀρχιναύαρχος καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος εἶχον ἐξουσίαν προσωρινήν, διαρκοῦσαν ὅσον καὶ ἡ ἐκστρατεία αὐτῶν· ἕκαστος τῶν ἀρχηγῶν τούτων ἐπανήρχετο μετὰ τὴν ἐκστρατείαν, εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ στρατιωτικὸν βαθμόν, τῆς γενικῆς διοικήσεως τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα ὅπως εἰσαχθῇ τὸ ὁρκωτὸν σύστημα ἐν τῇ νομίμῳ διαδικασίᾳ, ἀλλ' ἠρκέσθησαν εἰς τὸν Γαλλικὸν ποινικὸν κώδικα, ἐπιφορτίζοντες ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ ἐννέα νομομαθῶν, ὅπως διορθώσῃ τὰς δρακοντίους διατάξεις αὐτοῦ διὰ τῶν Βασιλικῶν, ἅτινα διεδέχθησαν τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ἰουστιανοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Ἑλληνορρωμαϊκοῦ δικαίου.

Ὑπέβαλον ἀκολούθως εἰς τὴν συνέλευσιν σχέδιον ψηφίσματος ἐκκλησιαστικοῦ διοργανισμοῦ, ὅπερ παρεπέμφθῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὅπως μελετηθῇ καὶ συζητηθῇ ὑπὸ τῶν ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑλλάδος. Κατήργησαν, ἐν τῷ μεταξύ, τὴν φυλάκισιν καὶ τοὺς ραβδισμούς, τοὺς ὁποίους τὸ ἀνώτερον ἱερατεῖον ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους ἱερεῖς, πρὸ τοῦ χρόνου ἀκόμη τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλλήνων, διακηρύττοντες τὰ συστήματα ταῦτα «βάρβαρα καὶ τυραννικά». Ὁ εὐσεβὴς Θεόκλητος, ἐπίσκοπος Βρεσθενίων ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ Λακωνίᾳ, (Μάνῃ) ὅστις ἦτο ἀντιπρόεδρος τοῦ συνεδρίου, ἐπεφορτίσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μέτρων τούτων, μετριάζων κατὰ τὸ δυνατὸν πᾶν ὅ,τι ὑπερέβαινε τὸ μέτρον κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ διαφόρους ἄλλας θρησκευτικὰς συνηθείας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Συνεζήτησαν ἀκολούθως τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, καὶ παρετή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρησαν πάραυτα ὅτι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐννοήσωσί τι ἐξ αὐτῶν διότι, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, τὸ πᾶν ἤλλαξεν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ· καὶ ἡ πολιτικὴ εἶναι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, τόσον εὐμετάβολος, ὅσον τὰ χρηματιστικὰ δελτία τῆς Εὐρώπης. Ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ κανονίσωσι τοὺς λογαριασμούς. Οἱ στρατιωτικοὶ εἶχον τὰ πάντα καταβροχθίσει ὑπὸ τὰς μᾶλλον κούφους προφάσεις, καὶ ἐζήτουν ἀκόμη ἀποζημιώσεις. Τόσον ἡ ἀπληστία τῶν διαδόχων τούτων τοῦ Νεμρώδ, ὅστις δὲν ἦτο μέγας πρὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπληστίαν του, εἶναι καταστρεπτικὴ εἰς πάντα τόπον· πόσα δεινὰ δὲν παρασκευάζουν εἰς τὴν πατρίδα.

Ἄλλη ἐξήτασαν ἐπίσης ἄνευ ἀποτελέσματος τὸν νόμον ὅστις ἐπέτρεπε τὴν διονομὴν μέρους τῶν ἐθνικῶν κτημάτων μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν. Δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψει ὅτι, τὰ δέκα ἐννέα εἰκοστὰ τοῦ ἐδάφους ἀποσπασθέντα ἐκ τῶν σφετεριστῶν, ἦτο δίκαιον εἰς ἐκείνους, οἵτινες διῆλθον τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς ἔργα γεωργικὰ ὡς δοῦλοι, ν' ἀποδοθῶσιν ὅπως ἔχωσιν εἰς τὴν κατοχὴν τεμαχίου γῆς, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ἦτο καὶ ὅπερ θὰ ἠδύναντο νὰ καλῶσιν ἰδιοκτησίαν αὐτῶν.

Ἡ σύνοδος εἶχεν, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καλλιτέρας διαθέσεις· ἀλλὰ τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀναφυεῖσαι δυσκολίαι ἐν τῇ συζητήσει, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἐξετάσωσι τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς στρατιώτας, τῶν ἐμποδίων προερχομένων ἐκ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως πρὸς ἀμερόληπτον διανομήν, καὶ πρὸ παντός, ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος ὅπερ θὰ παρήγετο σχετικῶς πρὸς τὴν δημοσίαν πίστιν τῆς ὁμοσπονδίας, ὅτε ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία θὰ ἐπεφορτίζετο τὴν σύναψιν ξένου δανείου, ὥστε, ἀνέβαλον ζήτημα γενικῆς συναινέσεως, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ πεῖρα τῶν ὑποθέσεων θὰ ἐπέχυνε περισσοτέραν σαφήνειαν εἰς διάταξιν τόσῳ οὐσιώδη.

Ἡ συνέλευσις προέβη ἀκολούθως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ναυτικῶν καὶ πεζικῶν δυνάμεων τῆς ὁμοσπονδίας, ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ραδεχθῇ τὰ μᾶλλον ἀποτελεσματικὰ σχέδια πρὸς ἀπώθησιν ἐν τῷ μέλλοντι πάσης προσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ. Αἱ διάφοροι ἐπιτροπαὶ τοῦ πολέμου, τῶν ναυτικῶν, τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν, ἠκούσθησαν ἀναφέρουσαι πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα αὐτάς.

Ἔμαθον συνεπῶς, διὰ τῶν συνηνωμένων ὑπουργείων τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὅτι ὁ Σουλτάνος προητοίμαζεν, ὅπως ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν Δαρδανελλίων, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ἑξήκοντα ὀκτὼ φρεγάταις, κορβέταις ἢ βρίκια ἅτινα συνηνωμένα εἰς μοίρας, θὰ παρουσίαζον δύναμιν πραγματικὴν ἑκατὸν δώδεκα πολεμικῶν, μὲ πλήρωμα ἄνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων ναυτῶν καὶ μὲ πυροβολικὸν ἄνω τῶν δύο χιλιάδων πυροβόλων πάσης ὁλκῆς. Ἡ ἀνωτάτη διοίκησις τῶν φοβερῶν τούτων δυνάμεων εἰς ἄλλας χεῖρας διδομένης καὶ οὐχὶ εἰς τὰς τοῦ Χορὲβ πασσᾶ ὅστις οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν τῶν ναυτικῶν, θὰ ἦτο μᾶλα ταῦτα μᾶλλον ἀνησυχητικὴ τῶν στόλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσιν «ἐλαφρὰ σκάφη διὰ Τούρκους ναυτικοὺς» ἀφῆκαν τὴν φροντίδα εἰς τοὺς Ἕλληνας ναυάρχους ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τοὺς ἀπίστους κατὰ θάλασσαν, ἐνῷ θὰ ἀνθίσταντο κατ' αὐτῶν κατὰ ξηρὰν ἐπὶ τῶν μεθορίων.

Ἔκθεσίς τις τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, στρατάρχου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐπληροφόρει τὴν συνέλευσιν ὅτι τὰ λείψανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη καὶ τοῦ Ρουσχὶτ πασσᾶ ἐπανήρχοντο εἰς Ἤπειρον, ὅτε διαταγαὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπέταξαν ὅπως συνταχθῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῶν νεωστὶ στρατολογηθέντων.

Ἡ στρατολογία νέων στρατιωτῶν ἐν τῇ πέραν τοῦ Ἀξιοῦ Μακεδονίᾳ ἦτο ὡς ἔγγιστα ἰδανική, διότι ἡ θέσις ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκετο ὁ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεώς του προανήγγειλεν ὅτι θὰ παρέλυε τὰς δυνάμεις τοῦ πασσαλικίου του. Ἤρχισαν μάλιστα νὰ πιστεύωσιν ὅτι μετὰ τὴν συνομωσίαν ἣν πάσῃ δυνάμει ἐδημιούργησαν εἰς Σέρρας, ὅπως δοθῇ μεγίστη σπουδαιότης εἰς ταύτην δὲν ἦτο ξένος τῶν ταραχῶν αἴτινες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐσχάτως ἐξεδηλώθησαν εἰς Φιλιππούπολιν καὶ εἰς πλείστας ἄλλας πόλεις τῆς Βουλγαρίας ὅπου ἐξηγέρθησαν κατὰ πάσης ἐπιβεβλημένης στρατολογίας. Τέλος, ἦτο θετικὸν ὅτι οἱ Γενίτσαροι, οἵτινες εἶχον πυρπολήσει τὸν Ναύσταθμον τοῦ Τὸπ χανέ, ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὸν πόλεμον ἀλλὰ καὶ θὰ ἐνησχολοῦντο νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀντιδημοτικόν, καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν συμφωνοῦντος πρὸς τὴν ἀπάθειαν τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Σουλτάνος δὲν θὰ κατώρθου οὔτε ἕνα λόχον Γενιτσάρων ν' ἀποστείλῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης πρὸ καταπολέμησιν τῶν ἐπαναστατῶν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον τέλος τῆς ὑπουργικῆς ἐκθέσεως· ἀλλὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν μέτρων τινα θὰ ἐλάμβανον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Σελὶμ πασσᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατορθώσαντος νὰ συναθροίσῃ σῶμα ἐκ 12 χιλ. ἀνδρῶν. Ὁ Βεζύρης οὗτος, διορισθεὶς Σερασκέρης, ἐξεκίνησεν ὅπως πολεμήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, συναθροίσας ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ τὸ ἀναλογοῦν μέρος στρατιωτῶν ἐκ τῆς πέραν τοῦ Ἀξιοῦ Μακεδονίας. Διερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης ἐνισχύθη διὰ σώματος 3600 ἀνδρῶν καὶ 1000 πυροβολητῶν, οἵτινες εἶχον μεθ' ἑαυτῶν 60 πυροβόλα ἐκστρατείας. Αἱ προσβολαὶ τὰς ὁποίας ἐμελέτων κατὰ τῆς πατρίδος θὰ ἐπήρχοντο ἐκ Λαρίσσης· καὶ οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἐγνώριζον ἐντελῶς τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν των, ἐπεφόρτισαν δυνάμει ἀποφάσεως χρονολογουμένης ἀπὸ 7)19 Ἀπριλίου τὸν στρατηγὸν Πανουργιᾶν νὰ μεταβῇ εἰς Φωκίδα καὶ νὰ δώσῃ σημεῖον τῆς ἐξεγέρσεως εἰς τοὺς ὀρεινοὺς διὰ προκηρύξεως ἐκ τοῦ κέντρου τῆς συνελεύσεως ἐκδοθείσης.

Τῆς συνελεύσεως διακηρυξάσης τὴν λῆξιν τῆς ἐκτάκτου συνόδου, τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἔκδοσιν τόμου σχετικοῦ πρὸς τὴν διοργάνωσιν τῆς δημοσίας διοικήσεως ἐξεκίνησαν πάραυτα διὰ Τρίπολιν.

Πλέον τῶν δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων προεχώρησαν εἰς συνάντησίν των εὐθὺς ὡς εἰσῆλθον ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τῆς Τεγεάτιδος, καὶ προηγουμένων σημαιῶν, φοινίκων, δαφνῶν, οἱ πρῶτοι τῆς πατρίδος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν πυροβόλων καὶ τὰς ἐπευφημίας πλήθους λαοῦ ἐσταφανωμένου δι' ἀνθέων, μεθύοντος ἐξ εὐτυχίας, ἥτις ἀνεγεννᾶτο ὑπὸ τοὺς νόμους καὶ ὑπὸ τὴν ἐλπίδα μέλλοντος, δόξης καὶ ἐλευθερίας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ Ὀσμανλίδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠθύμουν. Τὴν 22 Ἀπριλίου, συμπυροκρότησις γενικὴ ἦν ἐπηκολούθησαν πυροτεχνήματα ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ὑπὸ τὸν λαμπρότερον ἥλιον, ἀνήγγειλον τὴν γέννησιν πρίγκηπος ὀνομασθέντος Ἀμπτοὺλ Μετζίτ.

Οἱ μιναρέδες ἐφωταγωγήθησαν τὴν ἑσπέραν· καὶ ὁ Σουλάνος ὅστις εἶχε ἀπογυμνώσει τὸν Ἰουδαῖον Χαζακίλ, τραπεζίτην τοῦ Χαλὲτ ἐφένδη ὅπως καὶ τὸν Βεζύρην καὶ τοὺς ὑπουργοὺς τοὺς ἐσχάτως ἐκπεσόντας τῆς εὐνοίας αὐτοῦ χάριν τοῦ εὐτυχοῦς συμβεβηκότος τῆς γεννήσεως τοῦ νέου τούτου πρίγκηπος, ὄντινα τῷ ἔφερεν εἰς φῶς Κιρκασιανή τις δούλη, μετέβη εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μπεσικτᾶς ὅπως παραδοθῇ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὰς ἡδονάς. Ἡ γέννησις τοῦ Ἀμπτοὺλ Μετζὶτ ἐπαρηγόρει αὐτόν διὰ τὴν μωρίαν τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου του, ὅστις προσεβάλλετο ὑπὸ ἐπιληψίας, ἀσθενείας θεωρουμένης ὡς τιμωρίας πεμπομένης ἄνωθεν ἐν τῷ προσώπῳ ἐκείνων τοὺς ὁποίους καταθλίβει.

Ὁ Σουλτάνος, ὅστις ἐθεώρει τὴν γέννησιν τοῦ διαδόχου ὡς προσωπικὴν ἀσφάλειάν του, μετ' ἴσης χαρᾶς ἔστρεφε τὰ βλέμματα πρὸς τὸν ἕτοιμον ν' ἀποπλεύσῃ στόλον τὸν καλύπτοντα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν Κεράτιον κόλπον. Δεκαπέντε φρεγάται, πρώτης τάξεως, δέκα τρεῖς κορβέται καλλίστης κατασκευῆς, 12 βρίκια, τεσσαράκοντα καὶ ἓν μεταφορικὰ ὡπλισμένα ὡς πειρατικὰ καὶ ὡς ἐμπορικά, εἴκοσι πλοῖα πεφορτωμένα σίτου πρὸς ἐπισίνισιν τῶν φρουρίων τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ Πελοποννήσου, παρίστων θέαμα ἀξιοθαύμαστον.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας δὲν ἐφαίνετο ἀμφίδολος. Τὸ σχέδιον αὐτῆς διεγράφη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ὑπηρετικοῦ ἐκείνου ἀνακτοβουλίου, ὅπερ διισχυρίζετο ὅτι τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑλλήνων μόνον διὰ τοῦ ξίφους ἔπρεπε νὰ διαπραγματευθῶσιν. Ὁ Μουσταῒ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῆς Σκόδρας, ἐξασφαλισθεὶς περὶ τῶν διαθέσεων τῶν Μαυ-
, τῶν ὁποίων εἶχον τὸν λόγον, ὤφειλε νὰ βαδίσῃ ἐπὶ κε-
σσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν συλλεχθέντων ἐκ τῶν ἐπαρ-
τοῦ, ἐκ τῆς ἄνω καὶ κάτω Δαρδανίας, (Δίβρη) ἐκ τῆς
καὶ ἐκ τῆς Ἰλλυρικῆς Μακεδονίας ἥτις γειτνιάζει πρὸς τὸν
να.

μὲρ Βρυώνης καὶ ὁ Ρουσχὶδ πασᾶς συνενοῦντες ἅπαξ ἔτι
δας, τοὺς Χαμίδας καὶ τοὺς Ἰαπίγους, εἶχον διαταγὴν
ωσι, παραπλέοντες τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, εἰς Ἀκαρνα-
ὁ στρατός, ἐν Λαρίσσῃ συνηθροισμένος, θὰ ἐπήρχετο κατὰ
οπυλῶν. Ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν θὰ ἦσαν οὕτω ἕτοιμοι
ργειαν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰουνίου ἐν στιγμῇ καθ' ἣν
μα ἐδίδετο διὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἐν τῷ
ν Πατρῶν.

ἦτο ἐν συντόμῳ τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας τὸ ὑπὸ τῆς
Πύλης παραδεχθέν. Ὑπελείπετο μόνον νὰ λάβωσι τὴν ἀπάν-
ἀστρολόγων ὅπως γνωρίσωσι τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τὴν
ον διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στόλου, διότι ὅπως ὁ Πλούταρ-
τηρεῖ, οἱ δεσπόται τῆς Ἀνατολῆς πάντοτε προστρέχουσιν
αντείας ὅπως κανονίσωσι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐλλειπού-
αὐτῆς τῆς συνέσεως καὶ τῆς κρίσεως. Ἄλλως τε, αἱ
ράδδοι, τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου ἄτινα κατὰ τύχην ἀνέσυρον
ἀπαντήσεις τοῦ Σεὶχ Ἀχμὲτ τῆς Μέκκας, τοῦ ὁποίου
εν τὰς μυστηριώδεις ἐκστάσεις ἀνήγγελλον τὴν ἐπιτυχίαν
μεθανῶν διὰ τὸ ἔτος 1239 τῆς Αἰγύρας, ἀνταποκρινόμενον
1823 καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο τόσον ἀποδεδειγμένον, ὥστε ὁ
ῆς Ἀνατολῆς, ὅστις δὲν καθυστέρει οὐδενὸς Τούρκου κατὰ
κόν, ἀνήγγειλε τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου κατὰ
μηνός, ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἤρ-
α τὴν χερσόννησον τοῦ Πέλοπος. Ὁ Αὐστριακὸς παρατη-
ροφώνει καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἐν Σμύρνῃ συνάδελφον αὐτοῦ,
ρώπῃ, προσεκτικὴ εἰς τὰ γεγονότα, θὰ ἐμάνθανεν ἐντὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀλίγου ὅτι δὲν ἀπέμενε πλέον ἐν τῇ ἐπαναστατησάσῃ Ἑλλάδι εἰ μὴ τέφρα καὶ κονιορτὸς πλήρης ἐρειπίων καὶ αἱμάτων.

Ἐν τούτοις ἄπιστοι τινές, ὡς οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον ὅτι οἱ δύο Πασσάδες Ὀμὲρ Βρυώνης καὶ Ρουσχὶδ Μεχμὲτ ὄχι μόνον δὲν θὰ κατώρθουν νὰ συναθροίσωσι τὸν φόρον τοῦ αἵματος τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ μόλις ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας χιλίων πεντακοσίων ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους ἠρίθμους ὑπὸ τὰς σημαίας των. Τὰ θλιβερὰ ταῦτα ὑπόλοιπα στρατοῦ ὅστις εἶχεν ἐπιζήσει τῆς τελευταίας ἐκστρατείας ἐν Αἰτωλίᾳ ἔμειναν εἰς αὐτοὺς προσηλωμένα μόνον ὅπως λάβωσι τὸν καθυστεροῦντα μισθόν των καὶ τὸν ὁποῖον μετ' ἀπειλῶν ἐζήτουν.

Εἶχον ἐσχάτως θέσει ὑπὸ φύλαξιν τὸν Ρουσχὶτ Πασσᾶν κληθέντα εἴς τινα ἰδιαιτέραν διοίκησιν ἐν τῷ στρατῷ ὄντινα συνήθροιζον ἐν Λαρίσσῃ, διακηρύττοντες εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν θὰ ἀνεχώρει προτοῦ τοὺς πληρώσει. Μάτην ἐζήτησε νὰ ἐνεχυριάσῃ τὸ πολυτιμώτερα αὐτοῦ σκεύη ὅπως προμηθευθῇ χρήματα, μόνη ἡ εἴδησις τῆς ἀφίξεως τοῦ Γιουσοὺφ Πασοᾶ τῆς Ναυπάκτου, ὄντινα ἔλεγον ἀρκούντως πλούσιον, ἠδυνήθη νὰ ἡσυχάσῃ τὸν ἀναβρασμὸν στρατιώτου καὶ τὴν ἀπληστίαν αὐτοῦ.

Εἰς μέσα τόσον τυχαῖα ἀνετίθετο ἡ δημιούργησις καὶ συντήρησις νέου στρατοῦ ἐν τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες πλήρεις ἐνεργείας, νέας ἡμέρας δόξης προέβλεπον. Ἤδη τὰ πλοῖα αὐτῶν νέας ἀπεκόμιζον λείας ἢ συνέλλεγον τοὺς φόρους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, αἵτινες δὲν ἔσπευδον ἅπασαι μετ' ἴσου ζήλου νὰ ἐξοφλήσωσι τοὺς ἐνιαυσίους φόρους τοὺς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους ἐπιβληθέντας.

Ἠγέρθησαν μάλιστα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην λίαν δυσάρεστοι φιλονικείαι ἐν Σαντορίνῃ. Ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ναυαρχείου τῆς Ὕδρας, εἰς ὃν εἶχον ἀναθέσει τὴν φροντίδα τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων τοῦ Ἀρχιπελάγους, εἶχεν εὕρει τοὺς Ἕλληνας καθολικοὺς τῆς νήσου ταύτης τό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σον δυσηνίους πρὸς πληρωμήν, ὅσον οἱ ὀρθόδοξοι ἐδείχθησαν πρόθυμοι ὅπως συμμορφοθῶσι.

Καθ' ἑκάστην νέαι δυσχέρειαι ἀνεφύοντο ἐκ μέρους τῶν Λατίνων, οἵτινες ἀνέμενον ὁτὲ μὲν διαταγὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πῶς λύσωσι τὸ Βαλάντιόν των, ὁτὲ δὲ ἐπεκαλοῦντο προστασίαν ξένην ἣν οὔτε οὗτοι εἶχον δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῶσιν, οὔτε αὕτη ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἦτο πρόδηλον ὅτι ὅλαι αὗται αἱ ἀναβολαὶ εἶχον κοπὸν τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ὅπως οὕτω ἀρνηθῶσι ἂν εἶδος πληρωμῆς. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ Νάξῳ, ὅπου ἡ αὐολεγομένη ἀριστοκρατία τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφόρων, εἶχε δηωθῇ, καθ' ἃ λέγουσι, ὑπὲρ τῆς νομιμότητος τοῦ Τούρκου, ὅτε Ὑδραϊκὸν πλοῖον ἀνεφάνη πρὸ τῆς τελευταίας ταύτης νήσου τὴν 27 Ἀπριλίου, διὰ σημείων διατάξαν ν' ἀποσταλῇ τις ἐκ τῆς πόλεως πῶς τῷ ὁμιλήσωσιν, εἰς τὸν ὅρμον τοῦ ἁγ. Προκοπίου ὅπου καὶ γκυροβόλησε.

Ἔσπευσαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν λακωνικὴν ταύτην πρόσκλησιν καὶ ἐπιτροπῆς τινὸς ἐκ δύο προκρίτων φθασάσης εἰς τὸν ὅρμον, δὲν ἤργησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ πόλει συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Λαζάρου Λάλα Ὑδραίου. Τῆς γερουσίας συναθροισθείσης πάραυτα, ὁ ναύαρχος διεκήρυξεν εἰς αὐτοὺς διὰ καθαρῶν ἐκφράσεων, ὅπως ὅλοι οἱ ναυτικοὶ ἐκφράζονται, ὅτι ὤφειλον νὰ ἔχωσιν ἑτοίμους ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὅστις θὰ ἔφθανεν εἰς τὸν ὅρμον τοῦ ἁγίου Προκοπίου, ἑκατὸν βόας καὶ ἄλλα τόσα πρόβατα, ἑξακοσίας ὀκάδας λαίου, τριακόσια βαρέλια οἴνου τεσσαράκοντα καντάρια τηροῦ, καὶ ριάκοντα τέσσαρας χιλιάδας γροσίων.

Ὁ πρόεδρος τῆς Γερουσίας, Μιχαὴλ Μαρκοπολίτης, ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες ἄρχοντες, πιεζόμενοι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὑπὸ τοῦ ὄχλου, τὸν ὁποῖον οἱ ἐνάντιοί των εἶχον ἐξεγείρει εἰς τὰς αἰτήσεις ταύτας τὰς νομίμους καὶ μετρίας συνῄνεσαν. Κατέστρωσαν κατάστασιν διανομῆς, καὶ τῆς μοίρας ἐκ δώδεκα πολεμικῶν ἀναφα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νείσης τὴν ὡρισμένην ἡμέραν, ἕκαστος ἐπλήρωσεν, ἐκτὸς Φραγκοπούλου τινὸς καὶ Φραγγίσκου Σουμαρίππα.

Διισχυρίζοντο, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των, τοῦ μὲν ὄντος προξενικοῦ πράκτορος τῆς Ἀγγλίας, τοῦ δὲ τῆς Ὁλλανδίας, ἔδει νὰ ἐξαιρεθῶσι τῆς πληρωμῆς τῶν φόρων τοὺς ὁποίους ὤφειλεν νὰ πληρώσωσιν ὡς αὐτόχθονες ἰδιοκτῆται καὶ ἐδέησε νὰ προστρέξωσιν εἰς αὐστηρὰ μέτρα, ὅπως πείσωσιν αὐτοὺς περὶ τοῦ ἐναντίου.

Τὸ παράδειγμα ὑπῆρξε σωτήριον, διότι οἱ καθολικοὶ τῆς Σαντορίνης ὅπως καὶ οἱ τῆς Πάτμου, εὐθὺς ὡς ἔμαθον ταῦτα ἐπλήρωσαν, ἀλλ' ἔπρεπε ν' ἀναβάλλωσι τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν λογαριασμῶν των μετὰ τῶν Συριανῶν, οἵτινες ἔδιδον ἑορτὰς καθ' ὃν καιρὸν ἔσφαζον τοὺς κατοίκους τῆς Χίου.

Μόλις ἐκανονίσθησαν αἱ ὑποθέσεις αὗται, ὅτε παρετήρησαν μοῖραν ἐκ τῆς Ὕδρας ἀνοιχθεῖσαν, καὶ πρὸς τὴν Κρήτην κατευθυνομένην. Εἶδον διορίσει διοικητὴν αὐτῆς τὸν ναύαρχον Σκούρτην ἐξ Ὕδρας, ἐπιφορτισθέντα τὴν συνοδείαν δύο χιλιάδων ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἐμμανουὴλ Τομπάζη, διορισθέντος ἁρμοστοῦ τῶν πολεμικῶν λαῶν τῆς πατρίδος τοῦ Μίνωος.

Ἐντὸς ὀλίγου ἔμελλον νὰ προσβληθῶσιν ὑπὸ νέας τινὸς μοίρας τὴν ὁποίαν ὁ Βεζύρης τῆς Αἰγύπτου προητοίμαζε πρὸς ἀποστολὴν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Τουρκικὸς στόλος εἶχε ταὐτοχρόνως ἐπιφορτισθῆ ὅπως ἐπισιτίσῃ τὰ φρούρια τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τῆς νήσου, καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκδιώξωσιν ἔκ τινων στρατιωτικῶν θέσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ τοὺς Τούρκους οἱ ὁποῖοι τὰς κατεῖχον ὅπως ἀποθήσωσι αὐτοὺς ἐντὸς τῶν φρουρίων ὅπου ἡ πανώλη κατεμάστιζε τοὺς πάντας.

Ἐπίσης ἐπεῖγον ἦτο νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς νησιώτας τοῦ Αἰγαίου κατὰ τῶν πολιτικῶν μηχανορραφιῶν τὰς ὁποίας προσεπάθουν νὰ ὑφάνωσι διά τινων προτάσεων ἀμνηστείας αἵτινες ἠδύναντο ἀκόμη νὰ ἐκπτοήσωσι μεμονωμένους τινὰς πληθυσμούς. Ἤδη ὁ Μαυροκορ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δᾶτος κατώρθωσε νὰ ἀποτύχωσι παρόμοιαι ἀπόπειραι ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας ἀστυνομίας τῶν Ἰονίων νήσων διευθυνόμεναι, ἥτις διέδιδεν ἐν Αἰτωλίᾳ προκήρυξίν τινα ὀφθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου τῆς Βερώνης προερχομένην.

Ἡ Πύλη, ἀφ' ἑτέρου πρός τινας ἀνυπερασπίστους νήσους ἀπευθυνθεῖσα εἶδεν ἀποτυγχάνοντα τὰ σχέδια τῆς γηραιᾶς αὐτῆς πολιτικῆς· ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη νὰ σπεύσωσι καὶ νὰ ἐπιδείξωσι τὰς δυνάμεις των ὅπως ματαιώσωσιν ἅπασας τὰς ἐπιβουλάς. Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ μοῖρα ἐκινήθη πρὸς συνάντησιν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ.

Οἱ οἰωνοὶ ἦσαν εὐνοϊκοί· ὁ ναύαρχος ἐξεκίνησε τέλος ἐκ τοῦ Κερατίου κόλπου ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ κανονίου καὶ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν ναυτῶν του, ὅπως δὲ προσδώσῃ περισσοτέραν σπουδαιότητα εἰς ἀναχώρησιν αὐτοῦ, εἶχεν ἀγκυροβολήσει ἀκολούθως καὶ εἰς Κοὺμ Καπὶ ὅπου ὁ Σουλτᾶνος ἐντὸς πομπικῆς λέμβου μετέβη πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ναυτικῶν του δυνάμεων. Περιέβαλε τὸν Χορὲβ πασσᾶν διὰ σισύρας ἐξόχου, ἀποδίδων δὲ τὴν δι' ἀδαμάντων πλουσίως κεκοσμημένην ἀκινάκην αὐτοῦ, εἶχε διανείμει χρήματα εἰς τὰ πληρώματα δηλώσας δι' ὡραίου λόγου, ὅτι εἰς χεῖρας αὐτῶν ἀνετίθετο ἡ ἄμυνα καὶ ἡ δόξα τῆς τύχης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Θρόνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.'

Γνῶμαι καὶ σχέδια δοθέντα εἰς τοὺς Τούρκους.—Προπαρασκευαὶ τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων.—Ἀμυντικὰ μέτρα τῶν Ψαριανῶν.—Ἀνέκδοτον τόλμης ἑνὸς τῶν πλοιάρχων αὐτῶν.— Πολεμοφόδια σταλέντα ὑπὸ τῆς Πύλης καὶ ὑπὸ τῶν Σαμίων καταληφθέντα εἰς Σκάλα Νόβα.— Σύλληψιν πλείστων Ὀθωμανικῶν πλοίων.— Ἄφιξις Ἐμμανουὴλ Τομπάζη ἐν Κρήτῃ.— Συνθήκη ἣν συνάπτει μετὰ τῶν Τούρκων τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καστέλλου.— Παραδιάζεται ὑπὸ τούτων.— Ἐμφάνισις Τουρκικῆς ναυτικῆς μοίρας.— Ὁ καπετὰν πασσᾶς παρέχει ζωοτροφίας καὶ ἐπικουρία. εἰ τὰ φρούρια τῆς Καρύστου καὶ τῆς Χαλκίδος.— Ἀπειλῇ τῷ Τρικέρῃ.— Φθάνει εἰς Πάτρας.—Συνάθροισις Τουρκοαλβανικοῦ στρατοῦ εἰς Βόνιτσαν. Στρατιωτικαὶ ἐπιδείξεις τοῦ πασσᾶ τῆς Σμύρνης.— Ἀπόβασις τῶν Ψαριανῶν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σεντερλὶ καὶ τῆς Μιτυλήνης.—Ἐπιδρομὴ τῶν Σαμίων εἰς Κλαζομενὰς καὶ Καρὰ Μπουρνοῦ.— Ζηλοτυπία τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη καὶ Γιοσσοὺρ πασσᾶ.— Ἀντιπράττει εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ συνεννοούμενος μετὰ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη· κατορθώνει τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν.—Ἀποστασία τῶν Σκυπετάρων —Διασκορπίζονται.—Ἐκστρατεία τοῦ Σοῦλτζι Γιόρτζα κατὰ τῶν Βλάχων ποιμένων.—Προσβάλλεται καὶ νικᾶται ὑπὸ τοῦ Καραΐσκου.—Τρόμος τῶν Τούρκων ἐν Θεσσαλίᾳ.—Ἀνακωχὴ συνομολογηθεῖσα μεταξὺ τοῦ Βεζύρου τῆς Λαρίσσης καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν τῶν Ἀγράφων.— Ἄφιξις τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου Μπλακὲρ ἐν Πελοποννήσῳ.—Ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν φιλελληνικὴν ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου.— Ἀφορμὴ διχονοιῶν μεταξὺ Μαυροκορδάτου καὶ Κολοκοτρώνη.—Σχέδιον ἐκστρατείας τοῦ Ὀδυσσέως.— Ἄφιξις τοῦ Σελὴμ πασσᾶ εἰς Θαυμακόν.—Μοῖρα δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν ἣν ἀποστέλλει ἐν τῇ Μαγνησίᾳ —Κατανικᾶται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.—Θάνατος τοῦ διοικοῦντος αὐτὴν Ἀβδουλᾶ πασσᾶ —Ἐπιδρομὴ τῶν Τούρκων εἰς Φωκίδα νικῶνται ὑπὸ τοῦ Πανουργιᾶ, παρὰ τὴν Κασταλίαν —Καίουσιν τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ. — Προσβάλλονται καὶ νικῶνται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Περμέσσης·— Εἰς Δοβραίναν ἀποθοῦνται ἐν τῇ Βοιωτίᾳ.— Σφάζουσι τριακοσίας γυναῖκας καὶ παιδιά.— Συνεχεῖς ἥτται τὰς ὁποίας ὑφίστανται παρὰ τοῦ Νικήτα, τοῦ Διαμαντῆ, τοῦ Καρατάσου καὶ Σκαλτσοδήμου. —Ἐπανέρχονται εἰς Θεσσαλίαν.— Θάρρος Μαντοῦς Μαυρογένους.— Ἀπάθεια τοῦ Καπετὰν πασσᾶ.— Μονοπώλειον ὅπερ ἐξασκεῖ.— Λοιμὸς ἐν τῷ στόλῳ αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐπισιτίσῃ τὸν Ἀκροκόρινθον.— Ἀποτυχία ἣν ὑφίσταται ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κυλλήνης.— Ἔνδεια χρημάτων παρὰ τοῖς Ἕλλησι.—Κακὴ διοίκησις τῶν ἀρχόντων αὐτῶν.— Ὁ Πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἀναχωρεῖ διὰ τὸ στρατόπεδον.— Διχόνοιαι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει.— Φόνοι.— Ἀναρχία.— Λόγος Α. Μαυροκορδάτου.— Παραιτεῖται τῆς Προεδρίας τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος.—Ἀλαζονεία Κολοκοτρώνη.— Ἀποτυχία ἣν ὑφίσταται ὁ Χορεὺβ πασσᾶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Καλυδῶνος.— Θάνατο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Ρεαλάβεη.— Μεμονωμέναι ἐπιτυχίαι τῶν Ἑλλήνων.— Τόλμη τεσσάρων γυναικῶν τῆς Ἰωλκοῦ, αἵτινες κυβερνῶσι πειρατικά.— Ταραχὴ τοῦ Καπτεὰν πασσᾶ.—Δευτέρα καὶ φοβερὰ ἐπιδρομὴ τῶν Τούρκων εἰς Ἑλλάδα.—Λιποταξία τοῦ ναυάρχου Χορέβ πασσᾶ.— Εἰδήσεις τὰς ὁποίας διαδίδει ἐν Ἀνατολῇ.

«Κατακτήσατε τὴν Πελοπόννησον. ἔλεγε πρὸς τὴν Πύλην ἡ ἐπιτροπὴ ἡ διευθύνουσα τὰ σχέδιά της, διότι προσβάλλοντες τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, οἱ πληθυσμοὶ αὐτοῦ θὰ συνέρρεον εἰς τὸ ἡφαιστειῶδες τοῦτο μέρος τῆς ἠπείρου καὶ τὰ ἀτυχήματα αὐτῶν θὰ ἐστρέφοντο εἰς ὄφελος τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ὁποίαν πρέπει τις νὰ καταπνίξῃ ἐν τῷ αἵματι τῶν ὑποκινητῶν της».

Αἷμα, πάντοτε αἷμα! Ἡ ἐκ Σμύρνης φωνὴ αὕτη καὶ ὁ ἀπειλητικὸς τόνος, ἂν καὶ ἀμφίβολος, τῆς ὄθεν προκηρύξεως τοῦ συνεδρίου τῆς Βερώνης, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι μόνον διὰ τῆς νίκης θὰ ἐσώζοντο. Ἤδη τὰ καταδρομικὰ αὐτῶν τὰ διεσπαρμένα συνηθροίζοντο ἐκ τοῦ Ἀρχιπελάγου, ὅπως στρατηγός τις κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν μεγάλης μάχης συναθροίζει τοὺς προσκόπους.

Οἱ χριστιανοὶ ναύαρχοι ἐγνώριζον ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καπετὰν πασσᾶ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα θὰ συνέκειτο, περιλαμβανομένων καὶ τῶν βαρβαρικῶν μοιρῶν ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι πολεμικῶν.

Κατὰ τὰς παρασκευὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἠτοιμάσθησαν ὅπως ἀντιτάξωσιν εἰς τὰς δυνάμεις ταύτας ὄχι πλοῖα κατασκευῆς παρομοίας πρὸς τὰ Τουρκικά, διότι δὲν εἶχον, ἀλλὰ τὰ ἐλαφρὰ ἐκεῖνα πλοῖα κατάλληλα διὰ θάλασσαν διακοπτομένην ὑπὸ νήσων, αἵτινες εἶχον ἀποθανατίσει μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. Οἱ Ὑδραῖοι εἶχον συνεπῶς ὁπλίσει τεσσαράκοντα πλοῖα πρώτης τάξεως, μὲ ὀκτακόσια κανόνια καὶ πλήρωμα τεσσάρων χιλιάδων ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον προσθέσει δώδεκα πυρπολικά.

Τὰ Ψαρὰ ἐφώπλιζον εἴκοσι τέσσαρα πλοῖα ἐπίσης πρώτης τά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ξεως, ἐφωδιασμένα μὲ τετρακόσια ὀγδοήκοντα κανόνια, καὶ μὲ πλήρωμα δύο χιλιάδων ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, τῶν ἐκλεκτοτέρων τοῦ ναυτικοῦ των καὶ μὲ ἓξ πυροβολικά. Αἱ Σπέτσαι ἐπρομήθευον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν πλοίων, ναυτῶν, πυροβολικοῦ καὶ πυροβολικῶν, τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος θὰ συνέκειτο ἐξ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ πολεμικῶν γερόντων χίλια ἑπτακόσια ἑξήκοντα πυροβόλα καὶ δέκα χιλιάδας πεντακοσίους ἑξήκοντα ναύτας.

Μεθ' ὅλα τὰ ἀμυντικὰ ταῦτα μέτρα, οἱ Ψαριανοί, οἵτινες ἐνόμιζον τὴν νῆσον αὐτῶν ἀπειλουμένην, γνωρίζοντες ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντιπαραταχθῶσιν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ ἐν γραμμῇ ὡς ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τῶν φρεγατῶν του, ἐδιπλασίαζον τὴν ἐνεργητικότητα αὐτῶν ὅπως συνηθῶσι νὰ ἀντιστῶσι καθ' ὅλων τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, ἀδιακόπως ἐνησχολοῦντο εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα ἐμψυχούμενοι δι' ἀσμάτων πολεμικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἄτινα ἐθέρμαινον τὰ πνεύματα τοῦ πλήθους διὰ τοῦ σφοδροτέρου ἐνθουσιασμοῦ, ὅτε ἓν ἐκ τῶν πλοίων των ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ στόλος τῶν βαρβάρων εὑρίσκετο εἰς Δαρδανέλλια.

Εἶχε διαφύγει ὡς ἐκ θαύματος μέσου τῆς Ἀλγερινῆς μοίρας ἐντὸς τῆς ὁποίας περιέπεσεν. Ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τῶν Ψαρῶν εἶχον παρατηρήσει τὰς κινήσεις αὐτοῦ, ὅτε κανονιοβολούμενον καὶ καταδιωκόμενον, αἴφνης εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ πυκνοῦ καπνοῦ, προελθόντος ἐκ μεγάλης ποσότητος φυκῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐκτεθειμένων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον θέσει πῦρ. Τὸ ὑπεδέχθησαν ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν καὶ δὲν ἀμφέβαλλον πλέον ὅτι ἡ θεία πρόνοια ἠγρύπνει ἐπὶ τῆς σωτηρίας τῶν Ψαρῶν, τῶν ὁποίων συνεπλήρωσαν τὰ ἀμυντικὰ ἔργα διὰ τῆς ἱδρύσεως δύο τηλεγράφων, οἵτινες θὰ ἐχρησίμευον πρὸς μετάδοσιν εἰδήσεων τῶν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τοῦ φρουρίου συμβαινόντων.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἐσχετίζοντο πρὸς τὴν κατὰ θάλασσαν προσβολήν, διότι τὰ νέα στρατεύματα ἅτινα ἠθροίζοντο τότε ἐν τῇ Ἀνατολῇ, εἶχον σπουδαιότητα μόνον διὰ τὸν «Θεατὴν τῆς Ἀνατολῆς»,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅστις ἐφαντικῶς ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξιν «εἴκοσιν ἓξ καμήλων,» μὲ πολεμοφόδια προωρισμένα ν' ἀποτελέσωσι τὴν βάσιν νέας ἐκστρατείας κατὰ τῆς Σάμου. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν ὁ Αὐστριακὸς παρατηρητὴς ἐδημοσίευσε τὴν ἐνδιαφέρουσαν ταύτην λεπτομέρειαν· ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ οὐδεὶς τῶν ἡρωϊκῶν συνηγόρων τοῦ Τουρκικοῦ ἀγῶνος ἐτόλμησε νὰ δημοσιεύσῃ, εἶναι ὅτι οἱ Σάμιοι μέλις ἐπληροφορήθησαν τὴν ἄφιξιν τῶν εἴκοσιν ἓξ τούτων καμήλων εἰς Σκάλαν-Νόβαν, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰ τελωνεῖα τοῦ λιμένος τούτου, ἀφαιρέσαντες τὰ πολεμοφόδια, ἅτινα ἦσαν προωρισμένα πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, πλοῖον Σπετσιώτικον κατελάμβανε ζωοτροφίας προωρισμένας διὰ τὸ φρούριον τοῦ Ἡρακλείου. Εἶχε παρατηρήσει προσορμιζόμενον εἰς Σταντίαν δύο Ὀθωμανικὰ βρίκια ἐνασχολούμενα εἰς μεταχορὰν ζωοτροφιῶν ἐπὶ τριῶν Ἀγγλικῶν πλοίων, ἅτινα ἔμελλον νὰ παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸν Σερασκέρην Χασὰν πασσᾶν. Κατέλαβε ταῦτα, (ἂν καὶ αἱ φορτωτικαὶ ἦσαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγγλικοῦ οἴκου Μπρὶξ τῆς Ἀλεξανδρείας) ὅπως καὶ τὰ ἐχθρικὰ μεταγωγικὰ δίδων καὶ ναῦλον εἰς τὰ ξένα πλοῖα, τόννους τινὰς ἐμπορευμάτων, καὶ τοὺς Τούρκους σκλάβους τοὺς ὁποίους τοῖς ἐγλατέλειψεν. Ὁ δημόσιος κῆρυξ τῶν ἀγορῶν τῆς Σμύρνης, ἀναγγέλλων τὸ ἀτύχημα, ἀπεζημιοῦτο διὰ τοῦτο ἀναφέρων ὅτι ἀνεχώρησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δεκαοκτὼ λόχοι ἐκ πεντήκοντα ἀνδρῶν ἕκαστος ἀποτελούμενος ὅπως συμπολεμήσωσι μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ προωρισθέντος ν' ἀπέλθῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἦσαν τὸ ἀναλογοῦν μέρος τῆς στρατολογίας των τόσον «Ντερεμπέηδων» ἢ ἀρχόντων τῶν κοιλάδων τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἐξηγόρασαν διὰ χρημάτων τὴν τιμὴν τοῦ νὰ δρέψωσι αὐτοπροσώπως δάφνας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ κατακτήσωσιν.

Οἱ φοίνικες τῆς Ἴδης δὲν προσείλκυον πλέον τοὺς ἐξ Ἀσίας Μωαμεθανούς, πληροφορηθέντες ὅτι οἱ Κρῆτες ἔκαιον πᾶν τὸ Τουρκικόν, φοβούμενοι μήπως οἱ στρατιῶται των κυριεύοντες τὰ λάφυρα τῶν ἡττηθέντων διαδώσωσι τὴν πανώλην εἰς τὰ στρατόπεδα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὑγειονομικῶν τούτων μέτρων αἱ Ὀθωμανικαὶ φρουραὶ καταπτοηθεῖσαι καὶ μὴ τολμῶσαι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν φρουρίων ἐξολοθρεύοντο ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Καθ' ἑκάστην ἡ θνησιμότης ηὔξανεν, ὅτε ἡ σύσσωμος ἐξέγερσις τῶν κατοίκων τῆς Κισάμου καὶ τοῦ Σελίνου, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον ἀποστείλει ὅπλα, ἀφ' ἧς κατέλαβον τὸ ὁπλοστάσιον τοῦ Ναυπλίου ἐπηύξησε τὴν γενικὴν τῶν Τούρκων κακουχίαν, διὰ τῆς συμπυκνώσεως τῶν βαρβάρων ἐντὸς τῶν φρουρίων τῆς Σούδας καὶ τῆς Σπίνας-Λόγκας.

Τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Κυδωνιῶν ἀποβιβασθεὶς μετὰ δύο χιλιάδων Πελοποννησίων ἵδρυσε τὸ στρατηγεῖόν του εἰς ἅγιον Θεόδωρον. Θέλων ἀναμφιβόλως νὰ δικαιώσῃ τὸν τίτλον τοῦ συμφιλιωτοῦ ὄντινα περιεβλήθη, ἔσπευσε νὰ προτείνῃ συνθηκολογίαν εἰς τοὺς 1800 Τούρκους τοὺς ἐγκεκλεισμένους εἰς Καστέλλαν, φρούριον κείμενον ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σπάδα πρὸς δυσμὰς τῶν Χανίων καὶ εἰσῆλθεν εἰς διαπραγματεύσεις περὶ τούτου.

Συνεφώνησαν ἐπὶ παντὸς ἄλλου ὅρου, ἐπειδὴ οὐδόλως ἦτο δύσκολον νὰ συνενωθῶσι περὶ τῆς ἀμέσου παραδώσεως τοῦ φρουρίου εἰς τοὺς Κρήτας καὶ περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς τὰ Χανιὰ καὶ εἰς Ρέθυμνον μετὰ τῶν Τούρκων τῶν εἰς Καστέλλαν ἐγκεκλεισμένων. Τοῦ Ἐμμανουὴλ Τομπάζη ἀρκεσθέντος εἰς τέσσαρας ὁμήρους διὰ τὴν ἐκτέλεσίν τῆς συμβάσεως ταύτης, οἱ πολιορκούμενοι πάραυτα ἐπεβιβάσθησαν ἐπί τινων Ἀγγλικῶν πλοίων, ἅτινα μετέφερον αὐτοὺς εἰς Χανία.

Αἱ ὑποθέσεις διεξήγοντο μετὰ τῆς αὐτῆς ἡσυχίας καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σελίνου. Μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ἐξ· ὀκτὼ χιλιάδων ψυχῶν, ὑφίστατο ἀπό τῆς γενικῆς στρατολογίας τῶν χωρικῶν, ὅτε πληροφορηθέντες οἱ Τοῦρκοι τῶν Χανίων περὶ τῆς δυσχεροῦς θέσεως ἐν ᾗ εὑρίσκοντο οἱ ὁμόθρησκοι αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ διαρήξωσι τὰς ἐχθρικὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ὅπως ἀπελευθερώσωσιν αὐτούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Γεώργιος Πολυγιαννάκης ὅστις διώκει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, περιώδευεν ἀνὰ τὰ ὄρη, καὶ ὅτι οἱ Κουμορλίδες ἐνησχολοῦντο εἰς ἔργα ἐκστρατείας. Βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ εἴδους ἐκείνου τῆς ἀνακωχῆς ὅπερ ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν ἐπιφέρει, ἀνακοίνωσαν σχέδιον ἀποδράσεως εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Οὗτοι ὤφειλον ν' ἀναχωρήσωσιν ἐν ὡρισμένῃ ἐποχῇ συνενούμενοι καθ' ὁδὸν μετὰ τῶν Τούρκων Κρητῶν, οἵτινες θὰ ὑπεστήριζον τὴν ὀπισθοχώρησίν των.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, τεθὲν εἰς ἐνέργειαν εὐθὺς ἅμα τῇ συλλήψει θὰ ἐπετύγχανε πληρέστατα, ἐὰν οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔκαιον χάριν διασκεδάσεως Ἑλληνικὸν χωρίον κείμενον κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πυρκαϊᾶς ἥτις κατέστρεψε τὰς οἰκίας των, οἱ Κρῆτες μεγάλως κραυγάσαντες ἐξεγείρουσι τὸν ἁρμοστὴν Ἐμ. Τομπάζην καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ὑπερασπισθέντας καὶ καταλαβόντας τὴν θέσιν. Ῥίπτονται κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς νὰ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸς τὰ Χανιά, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπαναστατῶν ἐγκαταλείψαντες ἄνω τῶν δύο χιλιάδων γυναικῶν καὶ παίδων. Παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς κατασκηνώματα καθότι ἤρχοντο ἐξ ἐπαρχίας τὴν ὁποίαν ὁ λοιμὸς δὲν εἶχεν προσβάλει καὶ ὁ ἁρμοστὴς κατέπεισε τὴν Γερουσίαν τῆς Κρήτης ὅπως φεισθῇ τῶν αἰχμαλώτων ἐγκαθιστῶσα αὐτοὺς εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ἔσπευσαν νὰ ἀνέλθωσιν οἱ Σελινιῶται.

Μέρος τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐξελθὸν τῶν Δαρδανελλίων ἐγένετο ὁρατὸν τὴν 3)15 Ἰουνίου, καὶ οἱ Τοῦρκοι τῶν Χανίων, λησμονοῦντες τὰ ὅσα ὡρκίσθησαν, εἶχον ἀποστείλει πάραυτα βομβάρδαν ὅπως ἀπαιτήσῃ παρὰ τῷ Ἐμμανουὴλ Τομπάζῃ τοὺς τέσσαρας ὁμήρους, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἀναφέρωσι περὶ τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν τὰς ὁποίας κατεκράτουν. Προθέφερον λύτρα ἅτινα ἀπέρριψαν, καὶ τόσον θρασεῖς καὶ ἔνοχοι ἐτόλμησαν νὰ ἀπευθύνωσιν ἀπειλὰς τὰς ὁποίας τὴν ἑπομένην ἀκριβὰ ἐπλήρωσαν.

Θρασυνθέντες ἔκ τινος ἐπικουρίας ἐκ τριακοσίων πυροβολητῶν τὴν ὁποίαν ἐσχάτως ἔλαβον, ἐτόλμησαν νὰ ἐνεργήσωσιν ἔξοδον τὴν πρωΐαν τὰς 16ης. ἀλλὰ τόσον τελείως κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀδελφῶν Δηλιγιαννάκη ἐκ Σφακίων, ὥστε οὔτε νὰ σκεφθῶσι κἂν ἐτόλμησαν ὅπως εἰς τὸ μέλλον ριψοκινδυνεύσωσιν ἐκτὸς τῶν ὀχυρωμάτων τῶν Χανίων.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐκδίκησις τὴν ὁποίαν οἱ πολιορκοῦντες κατὰ τῶν ἀπίστων ἐπεχείρησαν, ἐνῷ μετὰ θλίψεώς των ἔβλεπον ἐπισιτιζόμενα τὰ Χανιά, τὴν Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον, τὰ ὁποῖα Αἰγυπτιακὸς στόλος δὲν θὰ ἤργει νὰ ἐνισχύσῃ διὰ νέων φρουρῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ ἀρχιναύαρχος Χορὲβ πασσᾶς ἐνίσχυε τὴν Κάρυστον δι' ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, ἐπρομήθευε τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὰ ὁρισθέντα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Ἐνόμιζε, καθ' ἣν στιγμὴν ἠγκυροβόλει ἐν τῷ λιμένι τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ καὶ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη εὑρίσκετο ἐστρατοπεδευμένος πρὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀχελώου, ὁ δὲ τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ τῆς Σκόδρας πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὅτι ὁ Σερασκέρης τῆς Λαρίσσης, Ντζελαντὶν πασσᾶς, ἦτο κύριος τῶν Θερμοπυλῶν.

Τῷ εἶχον ἀναγγείλει καθ' ἣν στιγμὴν ἐγκατέλειπε τὴν πόλιν του ὅλα τὰ στρατεύματα τῶν Ἀρναούτιδων καὶ τῆς Ρωμυλίας ἦσαν ἐν πλήρει ἐκστρατείᾳ. Οἴμοι! Οὐδεὶς ἐφαίνετο, καὶ αἱ ἐκθέσεις τῶν δύο ἀλγερινῶν φρεγατῶν, τὰς ὁποίας ὁ ναύαρχος εἶχεν ἀφήσει κατὰ τὸ στενὸν τῆς Χίου, τῷ ὑπέδειξεν ἀρκετὰ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀναλάβει νέαν ἐνέργειαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας.

Ἐνῷ ὁ πασσᾶς τῆς Σμύρνης ἐπολέμει χάριν ἁπλῆς τέρψεως πέριξ τοῦ Κόλπου Χερμείνου οἱ Ψαριανοί, ἐξελθόντες τῆς νήσου αὐτῶν μὲ ἑκατὸν πεντήκοντα πλοῖα φέροντα Σκυπετάρους χριστανοὺς τοὺς ὁποίους εἶχον προσλάβει εἰς τὴν ὑπηρεσίας των, ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς Σαντερλί, λιμένα τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἡ Πύλη εἶχε μέρος τῶν ἀποθηκῶν της τῶν προωρισμένων διὰ τὰς προμηθείας τοῦ στρατοῦ ὄντινα προϋτίθετο ν' ἀποστείλῃ κατὰ τοῦ Μωρέως.

Αἴφνης ἀποβιβασθέντες εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἐλιανοῦ κόλπου, οἱ Ἀλβανοί, βοηθούμενοι ὑπό τινων πυροβόλων ἐκστρατείας, κατέλαβον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ην πόλιν τοῦ Σαντερλί, ὅπου ἐκυρίευσαν μέρος τῶν θησαυρῶν μετὰ υναικῶν καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἄρχοντος τῆς Φρυγίας, Καρᾶ Ὀσμὰν Ὀσμάνογλου, κυρίου τῆς Περγάμου. Διαχυνόμενοι ἀκολούθως εἰς ας πεδιάδας, κατεδίωξαν ἐξ αὐτῶν τοὺς Τουρκικοὺς πληθυσμούς, τυρπόλησαν τὰ χωρία αὐτῶν, καὶ ἀπέπλευσαν μετ' ἀξιολόγων λα-ύρων. Εἶχον ἁφαρπάσει ἐπίσης ἐκ τῶν Μοσχονησίων νήσων, πᾶν τι εὑρίσκετο ἐκ τῶν Χριστιανῶν· τέλος ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποδώσωσι ὴν ἐπίσκεψιν τὴν ὁποίαν εἶχον προαναγγείλει εἰς τὸν πασσᾶν τῆς Ιυτιλήνης πρὸ τοῦ ἐπανέλθωσιν εἰς Ψαρά, προσήγγιζον εἰς τὴν ῆσον ταύτην, ὁπόθεν πλεῖστα ἀφήρπασαν.

Αἱ αὐταὶ ἐπιστολαὶ ἀνέφερον ὅτι οἱ Σάμιοι, μιμούμενοι τοὺς Ψα-ανούς, εἶχον ἀποβιβασθῆ εἰς Καρᾶ Βουρνοῦ καὶ εἰς Κλαζομενάς, που συνέλαβον Τούρκους, ζωοτροφίας καὶ ποίμνια. Οὕτως πᾶσα λπὶς τοῦ νὰ λάβῃ βοήθειάν τινα ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξελείφετο αὶ τὰ γεγονότα ἄτινα διέτρεχον ἐν Ἠπείρῳ προανήγελλον εἰς τὸ Καπετὰν πασσᾶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ ἦτο λίαν μφίβολος.

Ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης μετὰ ζηλοτυπίας βλέπων τὸν Γιουσοὺφ ασσᾶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στρατοῦ ὅστις διωργανίζετο ἐν Ἠπείρῳ, ετὰ πλείστης ἀπαρεσκείας ἔμαθε τὴν προαγωγὴν τοῦ Χορὲμπ ἢ Κουσροὺφ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ. Διότι ἂν ἦτο ἀντί-αλος τοῦ ἑνὸς ἐν τῷ στρατιωτικῷ σταδίῳ, ὁ ἕτερος ἦτο ἀρχαῖος χθρός του. Εἶχε ζωηρῶς συντελέσει ὅπως τὸν ἀποστερήσῃ τῆς ντιβασιλείας τῆς Αἰγύπτου. καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ἐκθρονισθεὶς Φαραὼ ὸν ἐμίσει ὅσον καὶ οὗτος.

Τέλος πρὸς ἔπακρον τῶν πολιτικῶν περιπλοκῶν μεταξὺ τῶν Τούρκων ἀρχηγῶν τῶν διηρημένων ὑπὸ παλαιῶν φθόνων, ὁ Χορὲμπ ἦτο ὁ Καπετὰν Πασσᾶς ὅστις κατὰ τὸ 1816 ἐπεφορτίσθη ν' ἀπο-εφαλίσῃ τὸν ἐξ Ὕδρας Κουντουριώτην, ὅστις πρὸ ὀλίγου διωρίσθη πὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἄστρους πρόεδρος τοῦ Νομοθετικοῦ Σω-ατείου τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως οὐδέποτε πλείονα ἀντίθετα συμφέ-οντα καὶ πλείονες προσωπικαὶ ἀντιπάθειαι εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅσον κατὰ τὸν μέλλοντα νὰ συγκροτηθῇ ἀγῶνα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στόλου τούτου τῶν ἀντιπαθειῶν, ὁ Γιουσοὺφ Πασσᾶς, δυνάμει φιρμανίων καὶ χρήματος, εἶχε κατορθώσει νὰ συναθροίσῃ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Μαΐου περὶ τὰς ὀκτὼ χιλιάδας ἀνδρῶν στρατοπεδευόντων εἰς Βόνιτσαν. Εἶχεν ἐκλέξει τὸ μέρος τοῦτο, ὅπως ἀποχωρήσῃ τούτους ἐκ τοῦ Ἀμφιλοχίου διὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ τὸν παρεμποδίσῃ πάσης λιποταξίας, κλείων τὴν γραμμὴν διὰ σώματος δύο χιλιάδων Ἀσιανῶν τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐγκαθιδρύσει παρὰ τὴν Ἀμβρασκίαν, θέσιν κειμένην κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν τοῦ Σπάρτωνος.

Ἵδρυε ταὐτοχρόνως πλουσίας ἀποθήκας σίτου, διπύρου καὶ φορβῆς ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀκτίου, καὶ ἀνέμενε τὴν ἄφιξιν πλοίων τινῶν τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ ὅπως μεταφέρῃ τὰ στρατεύματα ταῦτα εἰς Πάτρας συμπράττων κατὰ τὴν εἰς Πελοπόνησον ἐπιδρομήν.

Ταῦτα διεχάραττε τὸ σχέδιον τὸ δοθὲν ὑπὸ τῆς Πύλης· ἀλλὰ καὶ αἱ προετοιμασίαι αὗται ἔμελλον νὰ πάθωσιν ὅ,τι καὶ αἱ τῆς Σκάλας Νόβας καὶ τοῦ Σανδερλί.

Ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης, ὅστις δὲν ἐπεθύμει τοιοῦτον ἀνταγωνιστήν, μετεχειρίσθη πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν σχεδίων τοῦ Γιουσοὺφ Πασσᾶ, τὴν παρέμβασιν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ ἐκείνου ὅστις ἀπέμεινεν ὁ σταθερὸς φίλος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, καὶ ὄντινα κατεστήσαμεν γνωστὸν ἐκθέτοντες τὰ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου. Τακτικῶς τηρῶν διὰ τοῦ προσώπου τούτου ἐνήμερον τὸν στρατάρχην τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν διατρεχόντων, νὰ ἐργασθῶσι ἀπὸ κοινοῦ πρὸς διάλυσιν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐν Βονίτσῃ συναθροισθέντος. Ὁ Ὁμὲρ ὅστις ἔζη σχεδὸν ὡς ἰδιώτης παρὰ τῷ φίλῳ Μπεκὶρ Ντζιζαδὺρ τινος ἡ κεφαλή, ὡς καὶ οἱ ἰδική του, εἶχε προγραφῇ in petto ὑπὸ τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἐγνώριζον ὅτι οἱ Σκυπετάροι ἀπῄτουν τὸν μισθὸν ὅστις τοῖς ὠφείλετο ὑπὸ τοῦ Ρουσχὶδ πασσᾶ.

Ἀνυπομονοῦντες νὰ λάβωσιν πᾶν ὅ,τι τοῖς ὠφείλετο ὡς καὶ τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συμφωνηθείσας προκαταβολὰς ὅπως ἐπιχειρήσωσι ἐκστρατείαν, ἐπωφθαλμίων τὸ στρατιωτικὸν τμεῖον τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ ὅπερ ἐνέκλειε ἄνω τὸν ἓξ ἑκατομμυρίων γροσίων. Θὰ ἐπληρώνοντο πρὸ πολλοῦ αἱ δαπάναι αὐτοῦ· ἀλλὰ καθὼς ἐλέχθη, ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πιεζόμενοι ἀφ' ἑνὸς καὶ ὑπὸ δύο χιλιάδων Ὀσμανλίδων φρουρούμενοι ἀφ' ἑτέρου, οὐδὲν εἶχον μέσον ἀσφαλοῦς ὑποχωρήσεως ὅπως εἰσέλθωσι εἰς τὰ ὄρη αὐτῶν, ὅτε θὰ ἦσαν ἐπαναστατημένοι, καὶ ἔμενον ὑποτεταγμένοι παρὰ τὴν θέλεσίν των ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ.

Ἐν τούτοις ὁ πρὸς ἐκσαρατείαν χρόνος ἤγγιζε καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ἀπόφασίς τις, ὅτε ὁ Μάρκος Βότσαρης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Ὁμὲρ Βρυώνην σχέδιον ὅπερ συνεβίβαζε τὰ ἀτομικὰ αὐτοῦ συμφέροντα πρὸς τὰ τῶν Σκυπετάρων. Ἀνελάμβανε νὰ διευκολύνῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτῶν ἀπωθῶν τοὺς Ὀσμανλίδας οἵτινες ἐφύλαττον τὸ Σπάρτον ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ὄρη των· ἀπέκειτο εἰς αὐτὸν νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ κατώρθου ὅπως οὗτοι ἐπαναστατήσωσι καὶ λιποτακτήσωσι.

Τὸ πρᾶγμα ὑπῆρξεν εὔκολον διὰ τῶν ἐγκαθέτων τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη τῶν ἐπιφορτισθέντων τὴν ἐπαύξησιν τῆς δυσαρεσκείας τῶν Σκυπετάρων καὶ ἡ καταστροφὴ ἐξερράγη ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἐμάνθανον, ὅτι ὁ Μάρκος Βότσαρης εἶχε προσβάλλει κατὰ τὴν νύκτα τῆς 7 Μαΐου τοὺς Τούρκους τοὺς παρὰ τῷ Καραβὰν Σεράϊ ἐστρατοπεδευμένους, ὅτι νικήσει καὶ τρέψει εἰς φυγὴν αὐτούς. Πλοιάριά τινα πλήρη φυγάδων διαφυγόντων τὴν σπάθην τῶν Ἑλλήνων ἔφερον τὴν εἴδησιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Βονίτσης ὅπου πάραυτα ἐξεδηλώθη ὀχλαγωγία ἐν τῷ στρατῷ. Οἱ Ἀλβανοὶ ἤρξαντο ζητοῦντες τοὺς μισθούς, λέγοντες ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταφέρωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄχθης τοῦ κόλπου ἢ εἰς Πρέβεζαν, ὁπόθεν θὰ ἀνεβιβάζοντο εὐκολώτερον εἰς Πάτρας παρὰ εἰς χώραν ὅπου ἠδύναντο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ προσβληθῶσι καὶ καταστραφῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατησάντων Ἀκαρνάνων.

Ὁ Γιουσοὺφ πασσᾶς, συνειθισμένος εἰς τὰς στάσεις αἵτινες εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ κλῆρος τῶν ἀναρχικῶν στρατοπέδων τῶν Μωαμεθανῶν, ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς Σκυπετάρας δι' ὑποσχέσεων· ἀλλὰ μόλις ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ὅτε παρετήρησαν αἴφνης ἐκτεταμένην πυρκαϊὰν ἐν ἀπόπτῳ. Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἔθετε πῦρ εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ εἰς τὰς θημονίας τὰς ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀκτίου ἐπισωρευθείσας. Ἐπὶ τῷ συνθήματι τούτῳ, οἱ Σκυπετάραι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῆς σκηνῆς τοῦ σερασκέρου των Ἰουσοὺφ πασσᾶ, ἡ φρουρὰ αὐτοῦ κατασφάζεται, ὁ ταμίας του δολοφονεῖται, τὸ ταμεῖον λεηλατεῖται, καὶ οὗτος μόλις προφθάνει ἐπιβαίνων πλοιαρίου τινὸς ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ πέλαγος, ἐνῷ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ κατέφευγον, χωρὶς οὐδεμία νὰ δοθῇ προσοχὴ εἰς αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον τῆς Βονίτσης. Οἱ στασιάσαντες διῆλθον τὴν νύκτα διαμφισβητοῦντες πρὸς ἀλλήλους τὰ λάφυρα τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν, καὶ τὴν 11ην Μαΐου εἶχον ἀπέλθει ἐκ Βονίτσης ὅπως ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὰ ὄρη των, ὅπου ὁ Μάρκος Μπότσαρης πιστὸς εἰς τὸν λόγον ὃν εἶχε δώσει ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσι, χωρὶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ παλληκάρια του, ἅτινα λίαν ἐπεθύμουν νὰ ληστεύσωσι τοὺς συλήσαντας τὸν Γιουσοὺφ πασσᾶν, οὗτινος τὰ πλούτη προερχόμενα ἐκ τῆς διαρπαγῆς τῶν Πατρῶν ἦσαν ὁ καρπὸς ληστείας.

Ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τις ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ πυκνὸν τοῦ φανατισμοῦ κάλλυμα, ὅπως μὴν ἀναγνωρίσῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἐνάρξει τῆς ἐκστρατείας, ὅτι ἡ ἀνηθικότης τῶν τουρκικῶν στρατῶν δὲν ἐπέτρεπε νὰ στηριχθῇ οὐδεμία ἐλπὶς πιθανῆς ἐπιτυχίας κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ δεσπόζουσα συνήθεια τῶν Μωαμεθανῶν, ὥστε ἡ κυριαρχία αὐτῶν θὰ περιωρίζετο ἐν τῇ χώρᾳ τῇ περιεχομένῃ μεταξὺ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἔληγεν ἡ αὐτοκρατορία τῶν τελευταίων Κωνσταντίνων, οἵτινες θὰ ἐνομίζοντο ἀκόμη ὁ πρῶτος λαὸς τοῦ κόσμου.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ Χορὲμπ πασσᾶς, κύριος τῆς θαλάσσης ὡς ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεων αὐτοῦ τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ διευθύνῃ ὅπου ἐνόμιζεν κατάλληλον, ἀνεξαρτήτως τῆς πεποιθήσεως τὴν ὁποίαν ἔτρεφεν εἰς τὰς ναυτικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, ἐβάσισε τὴν ἐλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πίδα του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὅστις εὑρίσκετο εἰς Θεσσαλίαν· ἐπιτυχία τις συμβᾶσα κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ πέριξ τῶν Τρικκάλων τὸν ἔκαμε νὰ λησμονήσῃ τὴν λιποταξίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐν Βονίτσῃ ἠθροισμένου, τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης τῷ ἀνήγγειλεν, ὅτι ἐπρόκειτο ν' ἀποσυνθέσῃ αὐτὸν ἰσχυρότερον καὶ κάλλιον πειθαρχούμενον παρ' ὅ,τι ἦτο πρὸ τῆς κακῆς ἐκείνης συνεννοήσεως τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀποδώσῃ τις εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ.

Ὁ Σούλτσῃ Γκιόρτσας, ἀνατραφεὶς εἰς τὰ Καντσβιανὰ ὄρη, παρατηρήσας ὅτι οἱ Μεγαλοβλαχῖται βοσκοί, οἵτινες κατ' ἔτος κατέρχονται τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας, ἡτοιμάζοντο νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰς θερινὰς αὐτῶν βοσκάς, εἶχε καταλάβει δέκα χιλιάδας τῶν ὁμάδων τούτων μετὰ τῶν ποιμένων των. Ἐπελθὼν ἐπίσης πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελώου, ὅπου ἤλπιζε νὰ αἰχμαλωτίσῃ ἐπίσης τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ χώρᾳ περιπλανωμένους βοσκούς, ἠμποδίσθη κατὰ τὴν ἐπιχείρησίν [του] ὑπὸ τοῦ Στουρνάρα καὶ Χρήστου Τζαβέλα οἵτινες τόσον ἐντελῶς τὸν κατενίκησαν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Κλεινόβου, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς Τρίκκαλα μετὰ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ὀπαδῶν.

Αἱ πληροφορίαι αὗται ἦσαν τὸ ὡραιότερον μέρος τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, καὶ εἶχον παρηγορήσει τὸν Καπετὰν πασσᾶν διὰ τὰ συμβάντα τῆς Βονίτσης. Δὲν ἐγνώριζε ἢ μᾶλλον ἠθέλησε νὰ πληροφορηθῇ πᾶν ὅ,τι ἦτο εὐνοϊκὸν διὰ τοὺς Τούρκους, διότι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Σούλτσης ἐξήρχετο τῶν ὀρέων, ὁ Καραΐσκος εἶχεν ἐκδικηθῇ τοὺς Χριστιανούς. Ἐπιπεσὼν κατὰ σώματος Τούρκων Κονιάρων, οἵτινες ἐβάδιζον ἄβοντες ἄσματα δι' ὧν παρεκάλουν Ἀλλὰχ καὶ Μωάμεθ «ὅπως παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν Μωρέαν ἵνα ἐπαναφέρωσιν ὅσον τάχιον εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, τὴν Βιέννην τὴν Ρώμην, τὴν Πετρούπολιν καὶ τὴν Μόσχαν·» κατέκοψε τοὺς ἀγαθοὺς τούτους πιστούς. Καίων ἀκολούθως τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Καρδίτσης, ἥτις εἶναι πρωτεύουσα τῶν ἀρχαίων τούτων φυλῶν τοῦ Ἰκονίου, τοσοῦτον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διέσπειρε τρόμον ἀνὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ, ὥστε ὁ σερασκέρης τῆς Λαρίσσης Τζελαντὶν πασσᾶς, ὡς μόνον μέσον καθησυχάσεως τῶν πνευμάτων εὗρε τὴν ἀνακωχήν.

Ὁ πρῶτος ὅρος τῶν προτάσεων τοῦ Τζελαντὶν πασσᾶ, ἀνεψιοῦ τοῦ Ἀλῆ, ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν Βλάχων νομάδων ἡ ἀπόδοσις εἰς αὐτοὺς τῶν ποιμνίων των, καὶ ἡ πλήρης ἐλευθερία τοῦ νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰ θερινὰ αὐτῶν βοσκήματα. Ἀνεγνώριζεν ἀκολούθως αὐθορμήτως τὴν δεσποτείαν τοῦ Στουρνάρα καὶ τοῦ Ἴσκου, ὡς ἀνεξαρτήτων στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῶν ὁρίων τῆς Θεσσαλίας, μετὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ νὰ δύνανται νὰ βοηθῶσι τοὺς Αἰτωλούς, παντοῦ ὅθεν θὰ ἐζητεῖτο ἡ βοήθειά των, ἐκτὸς τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Θεσσαλίας. Ἡ συνθήκη αὕτη, λίαν ἐπικερδής, οὐδεμίαν κρύπτουσα παγίδα, ἐπεκυρώθη καὶ τὰ Ἄγραφα ἐσχημάτισαν οὕτω στρατιωτικὴν αὐτονομίαν ἥτις δὲν ἦτο πλέον οὔτε Ἑλληνικὴ οὔτε Τουρκική, ἂν καὶ διετήρει φαινομενικόν τινα σύνδεσμον μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ εἴδησις ἀνακωχῆς συνομολογηθείσης ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ὁ Ὀθωμανικὸς στρατός, ὑπὸ τοῦ σερασκέρου Σελὶμ πασσᾶ διοικούμενος, συνηθροίζετο εἰς Θαυμακόν, διαδοθεῖσα ἀνὰ τὴν Τρίπολιν γενικὴν παρήγαγε δυσαρέσκειαν. Συνομολόγησις παρομοίας συνθήκης χωρὶς οὐδεὶς νὰ γίνηται ἐν αὐτῇ λόγος περὶ Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἦτο πολιτικὴ ἐπιβουλὴ τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐγκρίνωσιν. Ὑποψιάσθησαν τὴν πίστιν τοῦ Στουρνάρα, ὅστις οὐδέποτε εἶχεν ἐνεργήσει μετὰ δεδηλωμένης εἰλικρινείας, καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Χρήστου Τζαβέλα, ὃν τινα ἐγνώριζον διϊστάμενον πρὸς τὸν Μάρκον Μπότσαρην δι' ἀρχαίας οἰκογενειακὰς ἀντιζηλίας ἀναγομένας εἰς τοὺς ἀρχαίους πολέμους τοῦ Σουλίου. Ἐν τούτοις ἀπεφάσισαν ν' ἀναβάλωσι τὴν ἔρευναν τῆς διαγωγῆς τσῦ Στουρνάρα, τὸν ὁποῖον δίκαιον ἦτο ν' ἀκούσωσι πρὸ τοῦ κρίνωσι, καθότι ἐπιέζοντο ὑπὸ τῆς περιστάσεως ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Καπετὰν πασσᾶς εὑρίσκετο εἰς Πάτρας, καὶ ἀφ' ὅτου ὀλέθριαι διχόνοιαι εἶχον ἐγερθῇ μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Προσεῖχον τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀνδρέου Λουριώτη, ὅστις ἐπανήρχετο ἐκ Λονδίνου μετὰ τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου Μπλακιέρ, ἀπεσταλμένου τῆς φιλελληνικῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑταιρίας. Ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος τῶν φιλελλήνων τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἀπεβιβάσθη τὴν πρωΐαν τῆς 30 Μαΐου εἰς λιμένα τινὰ παρὰ τὸν Πύργον. Ἡ θέα τῆς Πελοποννήσου εἶχε καταθέλξει αὐτόν.

Ἡ εἰκὼν τῆς καταστάσεως τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν ἐχάραττεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Μπλακὲρ ἦτο ὁμοία πρὸς τὴν ἀπατηλὴν ἐκείνην γαλήνην ἥτις προηγεῖται συχνότατα τῆς καταιγίδος εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας. Ἡ διχόνοια, ἥτις εἶχε κατευνασθῇ μόνον ἔμελλεν ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμφωνήσωσι σχετικῶς πρὸς τὴν διαίρεσιν τῶν ἐξουσιῶν μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ μέρους.

Ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις ἐπεθύμει τὴν κατίσχυσιν τῶν νόμων, ἀντεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Κολοτρώνη, οὗτινος ἡ γνώμη ἦτο ὅτι οἱ στρατηγοὶ ἔπρεπε νὰ συνενῶσι τὴν διοικητικὴν ἐξουσίαν μετὰ τῆς στρατιωτικῆς. Δὲν ἀπητεῖτο κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ εἰ μὴ χρυσός, σίδηρος καὶ στρατιῶται. Ἐν τῇ πλάνῃ ταύτῃ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν ἐκ Καρυταίνης Διληγιαννέων τοὺς ὁποίους ὁ Θεόδωρος Νέγρης παρώξυνε διὰ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀντιπαθειῶν, ὁ γηραιὸς ἀρχηγὸς δὲν ὑπέκρυπτε τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξουσίαν, ἂν καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς ἀνικανότητός του πρὸς διεύθυνσιν τῆς κυβερνήσεως.

Φιλόδοξος ἄνευ ὑψηλοφροσύνης, ἐπεθύμει τὴν ἀλλαγὴν τῶν πραγμάτων, μόνον ὅπως ἀντικαταστήσῃ τοὺς Τούρκους· τὸ ὡραιότερον ἰδανικὸν τῶν σκέψεων αὐτοῦ ἦτο νὰ διαδραματίσῃ ἐν Πελοποννήσῳ τὸ πρόσωπον, τὸ τόσον ὀλεθρίως ἐν τῇ Ἠπείρῳ δράσαν πρόσωπον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἐν ἐλλείψει ἄλλου κατηγορητηρίου τὸ κείμενον τῶν φωνασκιῶν αὐτοῦ βάσιν εἶχε διαρκῆ τὴν φιλοδοξίαν τῶν πριγκήπων τοῦ Φαναρίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο τίποτε γ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποδείξῃ κατὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑποθέσῃ παρ' αὐτῷ ἐγκληματικὴν ὑστεροβουλίαν.

Τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον· διότι ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ ὡς ἀρχηγοῦ κυβερνήσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, αἱ ἡ ἄρνησις αὐτοῦ ὅπως ἐκλεχθῇ ἐκ νέου πρόεδρος ἔθετον ὀν Μαυροκορδάτον ὑπεράνω πάσης ὑπονοίας παντὸς εἴδους φιλοδόξων σχεδίων. Κατηγόρησαν τότε τὴν μετριοφροσύνην αὐτοῦ, διισχυριζόμενοι ὅτι ἐνήργησε πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη καὶ Γεωργίου Κοντοπριώτου μόνον ὅπως κυβερνήσῃ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐξουσίας αὐτῶν.

Εἶχεν ἀνάγκην ἔλεγε τὸ στρατιωτικὸν κόμμα, ὄχι ἰδεολόγων, ἀλλὰ δικτάτορφς, ὅπως ἀντιμετωπισθῶσιν οἱ κίνδυνοι. Οἱ λόγοι οὗτοι διαρκῶς ἀντήχουν καὶ δημοσίως καὶ ἰδιωτικῶς εἰς Τρίπολιν, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς συνεπείᾳ πολεμικοῦ συμβουλίου συγκροτηθέντος εἰς Ἀθήνας, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἀποσυρῃ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐκ τῶν Θερμοπυλῶν, ἀφίνων ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς Βοιωτίαν τοῦ Μωαμεθανικοῦ στρατοῦ συγκεντρωμένου ἐν Θαυμακῷ τῆς Θεσσαλίας.

Ἐνόμιζαν ὅτι ἀνεγνώριζον ἐν τῷ κινήματι τούτῳ τὴν τακτικὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους τὴν σκοποῦσαν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔγραφεν εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας Ἀθανάσιον Κανακάρην σεβαστὸν γέροντα, ὄντινα ὁ θάνατος ἀφῄρπασε ἐκ τῶν Ἑλλήνων: «Σᾶς στέλλω τριάντα χιλιάδας Τούρκων, κάμετέ τους ὅ,τι δυνηθῆτε· ἀναλαμβάνω τὸν Χουρσὶτ πασσᾶν καὶ τοὺς ἐπιλοίπους τοὺς μένοντας ἐν Θεσσαλίᾳ.» Τὰ πράγματα εἶχον λίαν μεταβληθῆ· διότι ἡ Ἀκροκόρινθος, τὴν ὁποίαν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐθεώρει τότε ὡς ἀρκετήν, (ἂν καὶ τὰ γεγονότα ἀπέδειξαν τὸ ἐναντίον) πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς ἐπιδρομῆς, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἦδη τῶν Τούρκων εὑρισκομένη, θὰ ἔφερε διὰ μιᾶς τὸν στρατὸν αὐτῶν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀργολίδος. Ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἐστηρίζετο ἐπὶ αἰτίας πολὺ σπουδαιοτέρας.

Ἡ ἀνακωχὴ ἡ συνομολογηθεῖσα μεταξὺ Στουρνάρα, Καραΐσκου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ Τζελατὶν πασσᾶ τῆς Λαρίσσης, θὰ ἐπέφερε τὴν εἰσβολὴν ὅλων τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων τῶν ἠθροισμένων ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἑπομένως δὲν ἔπρεπεν νὰ περιμείνωσιν, ὅπως τοὺς προσελκύσωσιν ἐν κεκλεισμένῳ πεδίῳ, τὴν ἄφιξιν τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ τῆς Σκόδρας, ὅστις ἐβάδιζεν ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ ἄνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων μαχητῶν περιλαμβάνοντος. Εἶχον πληροφορηθῆ (διότι οἱ Ἕλληνες ἀπαύστως εἰσέδυον εἰς τὰς σκέψεις τῶν τουρκικῶν συμβουλίων) ὅτι ὁ Καπετὰν πασσᾶς, θέλων νὰ ἀφαρπάσῃ ἐκ τοῦ βεζύρου τῆς Σκόδρας τὴν δόξαν τῆς ἐπανακτήσεως τῆς Πελοποννήσου, εἶχε σπεύσει διὰ τοῦτο καὶ μόνον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὅρμον τῶν Πατρῶν ὅπως προλάβῃ αὐτὸν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του. Ἤδη ὁ Χορὲμπ πασσᾶς ἔσχε τὴν δυσαρέσκειαν νὰ ἴδῃ διαψευδομένας τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἐβάσιζεν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Γιουσοὺφ πασσᾶ καὶ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη τοὺς ὁποίους ἐσκόπευε νὰ ἀποκεφαλίσῃ ἐὰν κατώρθου νὰ προσελκύσῃ ἐπὶ τῶν πλοίων του, ὅπως πληρώσῃ τὸν στρατὸν διὰ τῶν θησαυρῶν αὐτῶν· διότι τοιοῦτον ἦτο τὸ κείμενον τῶν ὁδηγιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ τῶν διαθεσίμων Τουρκικῶν δυνάμεων τῶν εὑρισκομένων ἐν Θεσσαλίᾳ.

Αὐτοκρατορικῆς τινος διαταγῆς θεσάσης τὸν Σελὴμ πασσᾶν τὸν ἀρχηγὸν των ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Χορέμπ, οὗτος παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποφύγῃ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὸν Ἰσθμὸν ὅπου οἱ Ἕλληνες εἶχον ὀχυρωθῆ, διευθύνων τὸ στράτευμα διὰ Βοιωτίας καὶ Φωκίδος πρὸς τὸν κόλπον τῶν Σαλόνων ὅπου θὰ ἀπεβίβαζεν αὐτὸν ὅπως τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σικυῶνος ἢ Βασιλικῶν. Τοιοῦτον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος ἀνήρχετο εἰς δεκαοκτὼ χιλιάδας μαχητῶν συνεφώνησε μετὰ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος ὅπως καταστρέψωσιν αὐτὸν εἰς τὰ στενὰ ἄτινα ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ πλεονεκτήματος τοῦ πολεμεῖν τὸν ἐχθρὸν μεμονωμένως, οἱ Ἕλληνες εὕρισκον ἐν τῷ τρόπῳ τούτῳ τοῦ πολε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μεῖν ἀποτέλεσμα ὅπερ ἐκ τοῦ πλησίον ἀφεώρα αὐτούς. Οὐδέποτε οἱ στρατιῶται αὐτῶν ὑπῆρξαν τόσον ἐστερημένοι τῶν πάντων. Στερούμενοι συχνάκις ἄρτου, ἄνευ ἐνδυμάτων καὶ ἄνευ χρήματος διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας των ἀνέμενον τὴν ἄφιξιν τῶν ἀπίστων μετὰ μεγαλειτέρας ἀνυπομονησίας τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐστρατοπεδευμένων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀναμενόντων τὴν δίοδον τῶν ὀρτυκίων, διότι ἐπὶ τῶν τουρκικῶν ἀποθηκῶν καὶ λαφύρων ἐστήριζον πᾶσαν ἐλπίδα προμηθείας ζωοτροφιῶν, χρημάτων καὶ ἐνδυμάτων.

Ὑπὸ τῶν σκέψεων τούτων παρωρμήθησαν οἱ στρατάρχαι τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὅπως ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς βαρβάρους. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Σερασκέρης Σελὴμ πασσᾶς, εἶχε φθάσει εἰς Λάρισσαν μετὰ πλείστων πασσάδων καὶ ἀγάδων μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔλεγον ὅτι ἦτο ὁ Βούλγαρος Ἀβδουλᾶ ἐκ Σμυρνόδου, ὁ φοβερὸς βεζύρης τῆς Προκοβίτσας, ὁ περιβόητος Μπίμπασης Ἀλῆ τοῦ Ὀρβελίου ὄρους καὶ ὁ Ἰσμαὴλ Πότας ἢ Ποτέζ, ἀρχαῖος σιλικτάρης τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ εἶχεν ἀποσπάσει δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν ὅπως καταστρέψωσι καὶ ἐρημώσωσιν τὸν Βῶλον, τὸ Τρίκκερι καὶ Ξηροχῶρι, χώραν ἥτις ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία πατρικὴ κληρονομία τοῦ Ἀδμήτου, ποιμένος τῶν Λαῶν, οὗτινος ἡ αὐλὴ ἦτο τὸ ἄσυλον τῶν προγεγραμμένων.

Οὐδόλως ἐκπληττόμενοι ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βαρβάρων, ὁ Διαμάντης καὶ ὁ Καρατάσος, βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς ὡραίας Μονέδας Μαυρογένη καὶ ὑπὸ πλήθους γενναίων μαχητῶν τῆς Εὐβοίας, ἐνισχυθέντες κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν τοῦ Πηλίου ὄρους ἐδέχθησαν τὸν ἐχθρὸν μετὰ τοσαύτης δυνάμεως, ὥστε ὁ Ἰσμαὴλ Πότας δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἐπαινέσῃ τὴν ἀνδρείαν τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Ἀβδουλᾶς, τοὐναντίον, ἐξοργισθεὶς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως «τῶν ραγιάδων ἐκείνων ἐπαναστατῶν», ἀδιακόπως ἐδιπλασίαζε τὰς προσπαθείας του ὅπως θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν ἐμποδίων ἅτινα τοῦ ἀντετάσσοντο, καὶ κατορθώσας νὰ εἰσχωρήσῃ ἐντὸς τῶν στενῶν, ἐξύβριζε τοὺς Σκυπετάρας. Κατηγόρει αὐτοὺς διὰ τὴν ὀπισθοδρόμησιν πρὸ τῶν ἐπαναστατῶν οἵτινες τὴν ἀπελπισίαν εἶχον ὡς μόνον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θάρρος των, ὅτε περικυκλωθεὶς καὶ καταβληθείς, ἐπλήρωσε τὴν θρασύτητά του διὰ τριῶν χιλιάδων Κεσαρλίδων τοὺς ὁποίους οἱ ἐπαναστᾶται ἐν στόματι μαχαίρας ἐπέρασαν. Καταπτοηθέντες ἐκ παρομοίας σφαγῆς, οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες ἀπώλεσαν ἤδη κατὰ τὰς διαφόρους συμπλοκὰς περὶ τὰς πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, ἔσπευσαν νὰ σωθῶσιν εἰς Λάρισσαν, ἐγκαταλείποντες εἰς τοὺς νικητὰς ἀποσκευάς, ζωοτροφίας καὶ πολεμεφόδια.

Οἱ Ἕλληνες ἐφυλάχθησαν ὅπως μὴ τοὺς καταδιώξωσι, φοβούμενοι μήπως ὁ Σερασκέρης προσβάλῃ αὐτοὺς διὰ στρατευμάτων νέων ἀλλ' οὗτος βεβαίαν θεωρῶν τὴν ἐπιχείρησιν ἐκίνησε πρὸς τὰ ἐμπρός. Φθάσας εἰς Ζητοῦνι, ἐξεσφενδόνισε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας, οὗτινος ἡ ἔξοδος κατέληγεν εἰς δίοδον.

Ἡ πεδιὰς ἦτο ἔρημος· τὸ ἔδαφος τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Ἀθῆς, πεφημισμένης διὰ τὸ μαντεῖον αὐτῆς τῆς Ἰαμπόλεως, τῆς Πανοπαίδος τῆς Φιλοβοιωτίας καὶ τῆς Δαυλίδος ἦτο παντελῶς ἔρημον σποράς καὶ εὑρίσκοντες χωρία παραδοθέντα εἰς τὴν πυρκαϊάν, οἱ Τοῦρκοι διέτρεχον τὴν Φωκίδα τὸ πῦρ ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες.

Ὁ σερασκέρης Σελὴμ ἔκαυσεν ἐπίσης τὴν Ἀράχωβαν, τὴν κλεῖδα τῆς Τριόδου, τὸ Καστρὶ χωρὶν κείμενον παρὰ τοὺς Δελφούς ὅτε προσεγγίζων τὴν κοιλάδα τῆς Ἀμφίσσης, ἐπεφάνη ὁ Πανουργιάς, ἄγων τοὺς Κρισσαίους, τοὺς ὁποίους εἶχε κατορθώσῃ νὰ συναθροίσῃ. Συνήνωσε πὰν ὅ,τι ἀπόμεινεν ἐκ τῶν μαχητῶν τῆς χώρας ἐκείνης, λέγων : «Ὅτι δὲν ἔφευγον μὲ τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας». Πειστικὸς τὸν λόγον, ἰσχυρὸς τὴν θέλησιν, μέγας κατὰ τὸ θάρρος, εὐθὺς ὡς οἱ ὀρεινοὶ τοῦ Παρνασσοῦ συνήντησαν αὐτόν, εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς ἐνέδραν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ στενοῦ ὅπου εὑρίσκεται ἡ πηγὴ τῆς Κασταλλίας.

Αἱ πηγαὶ ἔχουσι διατηρήσει τὸ θεῖον ἐν τῇ Ἑλλάδι· ὁ ταπεινὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱερεύς ὅστις προστατεύει τὸ ἁγίασμα τοῦτο, μόλις ηὐλόγισε τὰ ὕδατα ταύτης καὶ ἐρράντισε δι' αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς στρατιώτας τοῦ σταυροῦ κηρύττων αὐτοὺς καθαροὺς παντὸς ρύπου εἶδε πάραυτα τοὺς πτωχοὺς τούτους χωρικοὺς ἐμψυχωθέντας ὑπὸ ζήλου ὑπερφυσικοῦ. Ἔβλεπον κατὰ πρώτην φορὰν Γενιτσάρους τακτικούς, ἐνδεδυμένους δι' ἀμφίων ἐκ δέρματος Ρωσσικοῦ, διὰ τολπακίων. Συγκροτοῦσι τὴν μάχην αὐτοὶ πεντακόσιοι καὶ ἐκεῖνοι στίφη ὁλόκληρα ἀποτελοῦντες, ἀνθίστανται ἄνω τῶν τριῶν ὡρῶν, ὅτε ὁ χιλιάρχος Σκαλτσοδῆμος φθάνει εἰς βοήθειαν μετὰ τριακοσίων πεντήκοντα Δωριέων. Φωνάζει· «ὁ Σταυρὸς νικᾷ» καὶ συνενούμενοι ἅπαντες ἐπιτίθενται καὶ τρέπουσι εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους οἵτινες ὀπισθοχωροῦσι πρὸς τὰς κοιλάδας τῆς Βοιωτίας ὅπου τὸ ἱππικὸν αὐτῶν ἐμποδίζει τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς καταδιώξωσι.

Ἐνεργοῦντες τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτῶν συγκεντροῦνται, καὶ φθάσαντες εἰς τὸν κόλπον τῶν Ἀντικύρων χωρὶς νὰ παρατηρήσωσιν οὐδὲν τῶν πλοίων τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ἐζήτουν νὰ εἰσχωρήσωσι πρὸς τὴν Δοβραίνην, τὸν κύριον τῆς Λεβαδείας λιμένα. Ἀνῆρχοντο πρὸς τὸ μέρος τῆς μικρᾶς ταύτης κώμης τὴν ὁποίαν οἱ πρόσκοποι αὐτῶν εἶχον κατὰ τὸ ἥμισυ καταστρέψει ἡμέρας τινὰς πρότερον, ὅτε διελθόντες τὴν Ἀσκρέαν, ἔστησαν πρὸ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ.

Ἡ μανία αὐτῶν ἀνεζωπυρήθη ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς Μονῆς ταύτης ὑπερασπιζομένης ὑπὸ τετρακοσίων, μοναχῶν οἵτινες ἠμπόδιζον αὐτοὺς ἀρκετὸν χρόνον ὅπως δώσωσι καιρὸν εἰς τὸν Ὀδυσσέα νὰ συναντήσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐκδικηθῇ αὐτούς, διότι δὲν θὰ ὑφίσταντο οὗτοι πλέον ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν θὰ ἔφθανεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Περμέσι.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρούτσου Ὀδυσσεύς, ἔλαβε γνῶσιν τῆς εἰσόδου τῶν Ἰσλαμιτῶν ἐν τῇ Φωκίδι, ἐξῆλθε τῶν Ἀθηθηνῶν διευθυνόμενος διὰ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ὅπως κύψῃ τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ὀρέων ἅτινα θὰ περικλείσωσι τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Κηφησσοῦ.

Σκοπός του, διὰ τῆς κινήσεως ταύτης, ἦτο ὅπως ταὐτοχρόνως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπιβλέπῃ τὰς κινήσεις Μπερκοζεφλῆ τινος, Βεζύρου τῆς Εὐβοίας, ὅστις ἀπαλλαχθεὶς τῶν καλλιτέρων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων τῶν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ στρατοπεδευμένων, ἅτινα εἶχον ἀποστείλει πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Βώλῳ καὶ Τρίκερι ἐπαναστατησάντων, ἠδύνατο νὰ εἰσβάλῃ αἰφνιδίως ἐν τῇ Ἀττικῇ. Ἐφοβεῖτο λοιπὸν μετὰ λόγου μήπως εὑρεθῇ μεταξὺ δύο πυρῶν, ἐνῷ οἱ ἀνδρεῖοι ὁδηγούμενοι, ὡς θὰ εἴπωμεν, ὑπὸ τοῦ Διαμάντη καὶ Μαντοῦς Μαυρογένη, θὰ ἐπολέμουν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς εὐφόρου καὶ πολυάνδρου Φθιώτιδος, χώρας κυκλουμένης ὑπὸ σκιερῶν ὀρέων καὶ περιβρεχομένης ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἀντιχούσης θαλάσσης. Θὰ ἦτο οὕτως ἠναγκασμένος νὰ ἀποσυρθῇ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐν τῇ Μεγαρίδι.

Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχεν ὑπολογίσει τὰς συνεπείας τῶν κινημάτων αὐτοῦ, ὅτε ἔμαθεν ὅτι δύο χιλιάδες Πελοποννήσιοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου, ἐξήρχοντο τοῦ Ἰσθμοῦ ὅπως τὸν βοηθήσωσιν. Ἐξησφαλισμένος ἐκ τῶν βοηθειῶν τούτων αἵτινες δὲν θὰ ἤργουν νὰ προσέλθωσι, καὶ βλέπων ὅτι οὐδὲν ἐκινεῖτο εἰσέτι ἐκ τοῦ μέρους τῆς Χαλκίδος, ἐπῆλθε κατὰ τῶν Πλαταιῶν ὅπου εἶχεν ἱδρύσει τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ τὴν 19ην Ἰουνίου (πρώτῃ Ἰουλίου), ὅτε χωρικοί τινες τῷ ἀνήγγειλον ὅτι οἱ βάρβαροι προσέβαλον τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ.

Διερχόμενος πάραυτα τοὺς γηλόφους τῶν Βοιωτικῶν κυνοκεφάλων καὶ τὰ ὕψη τοῦ ὄρους Σφύγγης, ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφθασεν ἀπέναντι τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ ἐν στιγμῇ καθ' ἣν αἱ φλόγες ἀπετέφρωνον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, δικαίως ἀποκλιθὲν τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐνεπιγράφων μαρμάρων, ἅτινα μετεχειρίσθησαν πρὸς οἰκοδόμησιν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ, ἥτις κατέστησεν αὐτοὺς μανιώδεις, οἱ Ἕλληνες ἐπιτιθέμενοι μετὰ ψυχρᾶς σφοδρότητος κατὰ τῶν βαρβάρων, ἀπωθοῦσιν αὐτοὺς διαδοχικῶς ἐξ ὅλων τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατεῖχον ἄνευ οὐδενὸς οἴκτου. Τοὺς καταδιώκουσιν ἀπὸ κοιλάδος εἰς κοιλάδα, ἀπὸ ὀροπεδίου εἰς ὀροπέδιον, κεραυνοβολοῦντες αὐτοὺς πανταχόθεν ὅθεν ἠδύναντο χωρὶς νὰ ἐκτίθενται εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ ἱππικοῦ των.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοὺς συνενοχωροῦσι, τοὺς πιέζουσι τοὺς τουφεκίζουσιν ὁτὲ μὲν ἀποκόπτοντες τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ὁδόν, ὁτὲ δὲ ἀμφισβητοῦσιν ἔδαφος ὑπὸ δενδρυλλίων κατάφυτον. Ἄνευ διακοπῆς, μὴ παραχωροῦντες εἰς αὐτοὺς οὔτε στιγμὴν ἀναπαύσεως, ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὸ τὸν καυστικώτατον τῆς μεσημβρίας ἥλιον, ὡς καὶ κατὰ τὸν ὄρθρον, τοὺς κατατρύχουσι· καὶ ἠναγκασμένοι νὰ κενώσωσι τὴν Δομβραίνην, νικημένοι πρὸ τῶν Θηβῶν καὶ τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας, ὅπερ μεταξὺ Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, ἀνοίγεται οἱ Ἕλληνες τότε μόνον παύουσι τῆς καταδιώξεως τῶν βαρβάρων, ὅτε οὗτοι εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῆς Λεβαδείας.

Ἂν καὶ καταβεβλημένοι ἐκ τοῦ καμάτου, σπεύδουσι νὰ διέλθωσι ταύτας, ὅπως καταλάβωσι τὸ μέγα στενὸν τοῦ Παρνασσοῦ, εἰς ὃ μετὰ δεκαημέρους μάχας προσήγγιζον ἐπὶ τέλους, ἱκανοποιημένοι διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ τετάρτου μόνον τοῦ στρατοῦ αὐτῶν καὶ μέρος τῆς ἀκολουθίας του, ἤλπιζον δὲ νὰ σωθῶσιν, ὅτε ποοκατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Πανουργιᾶ καὶ τοῦ Σκαλτσοδήμου εἰς τὴν θέσιν Φροντάνα.

Ἠναγκασμένοι ὄντες νὰ κατέλθωσιν ἐκ νέου εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπου ὑπερεῖχον τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ ἱππικοῦ των, οἱ Τοῦρκοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ Βεζύρη τῆς Προκοβίτσας, ἐστρατοπέδευον παρὰ τὴν Χειρωνείαν, ὅπου κατὰ πρῶτον ἠδυνήθησαν νὰ ἀναπνεύσωσιν ἐλευθέρως. Εὐχαριστηθέντες ἐκ τῆς βοσκῆς ἣν εὗρον διὰ τοὺς ἵππους των, ἐπαρκῶς εἰσέτι ἐφοδιασμένοι διὰ ζωοτροφιῶν ἐκολακεύοντο ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐβοηθοῦντο ὑπὸ τοῦ Βεζύρου τῆς Χαλκίδος.

Ἐνθαρρυθέντες ἐκ τούτου, ἐθανάτωσαν γέροντάς τινας τοὺς ὁποίους εἶχον αἰχμαλωτίσει, καὶ ἀνευρόντες παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης Κοπαΐδος τριακοσίας ἢ τετρακοσίας γυναῖκας ἢ παιδία, αἵτινες εἶχον καταφύγει αὐτόσε ἅμα τῇ προσεγγίσει των κατέσφαξαν ταῦτα ἀνοικτιρμόνως. Αὕτη ἦτο ἡ πλέον ἐπαισθητὴ ἀπώλεια τῶν Ἑλλήνων διότι μέχρι τοῦδε πεντήκοντα πέντε νεκροὺς καὶ τὸν διπλάσιον ἀριθμὸν τραυματιῶν εἶχον ἀπολέσει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ Τοῦρκοι, μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην εἶχον ἐπανέλθει ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν παρὰ τὴν Χειρώνειαν ὅπου ὁ Σερασκέρης Σελὴμ εἶχε μείνει, ὅτε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 16ης πρὸς τὴν 17ην Ἰουνίου, ὁ Ὀδυσσεὺς καταλαβὼν αὐτοὺς ὑπνώττοντας, ἐφόνευσε τετρακοσίους, ἥρπασεν ἑκατὸν καμήλους, τετρακοσίους ἡμιόνους καί, τοιαύτην εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐπέφερε σύγχυσιν, ὥστε διηρέθησαν εἰς δύο στήλας, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι πρὸς ποῖον μέρος διηυθύνοντο.

Μία ἐξ αὐτῶν λαβοῦσα τὴν πρὸς τὸν Ἑλικῶνα ἄγουσαν ὅπως εἰσδύσῃ ἐν Ἀττικῇ, συνηντήθη πρὸς τὸν Γκούραν, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει τῶν Ἀθηνῶν καὶ τόσον ἐντελῶς ἐνικήθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 20ης Ἰουνίου, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, Ἐπανελαμβανεν ἐκ νέου τὴν πρὸς τὴν Βοιωτίαν ἄγουσαν, ὅτε προσεβλήθη ὑπο τοῦ Τουρκοφάγου Νικήτα φονεέσαντος διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς τὸν Βεζύρην τῆς Προκοβίτζης. Χίλιοι πεντακόσιοι ἀπωλέσθησαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, καὶ δύο ἡμέρας ὕστερον τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ τούτου συναντηθέντα πρὸς τὸν στρατάρχην Διαμάντην ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἐπιχείρουν νὰ εἰσέλθωσιν ἐν Εὐβοίᾳ μετὰ τόσης ὁρμῆς προσεβλήθησαν ὥστε μόλις πεντακόσιοι ἐκ τῶν καλλιτέρων ἱππέων κατώρθωσαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἰσχυρὸν Τουρκικὸν φρούριον τοῦ Καρᾶ Μπαμπᾶ τὸ ὑπερασπίζον τὴν εἴσοδον τοῦ Εὐρίππου.

Ἐν τούτοις ἡ δευτέρα Ὀθωμανικὴ μοῖρα, ἥτις συνέκειτο ἀκόμη ἐκ μαχητῶν ἄνω τῶν ἓξ χιλιάδων, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Σερασκέρη Σελήμ, ἔμενεν ἡσύχως ἐστρατοπεδευμένη παρὰ τῷ Καλόμῃ, χωρίον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης κοιλάδος τῆς Λεβαδείας, ὅπου οἱ ἐπαναστᾶται δὲν προσέβαλον αὐτὴν ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἱππικοῦ, ὅπερ ἀπετέλει τὴν κυριωτέραν δύναμιν αὐτῆς, ὅτε τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος εἰς τὰ πολεμεφόδια, ἐπετυχον ἀποτέλεσμα ὅπερ δὲν ἤλπιζον νὰ κατορθώσωσι.

Τετρακόσιοι Τοῦρκοι ἐκάησαν ζῶντες, καὶ ὁ φόβος ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν τάξεων αὐτῶν, ὅτε εἶδον πλῆθος χωρικῶν, ἀνδρῶν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γυναικῶν, ἐκ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Μεγαρίδος, τῆς Ἀττικῆς διώκαντας σμήνη ἵππων, ὄνων καὶ ἡμιόνων οἵτινες ἔτρεχον πρὸς διανομὴν τῶν λαφύρων αὐτῶν. Ἐξεκίνησαν ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἀσκρέ, καὶ τῶν ὀρεινῶν τοῦ Παρνασσοῦ, φθασάντων ἐκ τοῦ μέρους αὐτῶν ὑπὸ τῆς δίψης τῆς διαπαγῆς ὁδηγούμενοι, ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Ἑλλὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἀνεφάνη.

Οἱ Τοῦρκοι, ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ τρέπονται εἰς φυγήν, νομίζοντες ὅτι βλέπουσι τοὺς ἀγροὺς, τοὺς ὑπὸ τοῦ Κάδμου σπαρέντας διὰ τῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος Πλείθωνος παράγοντος ἅπαξ ἔτι τάγματα ὡπλισμένα. Ἐγκαταλείπουσι σκηνάς, ἀποσκευάς, πολεμοφόδια, πυροβολικόν, χρήματα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως τῆς προξενηθείσης ἐκ τῆς ἀφίξεως τῶν λεηλατῶν, πέντε χιλιάδες Σπαχίδων ἱππέων κατορθώνουσι νὰ φθάσωσιν εἰς Θεσσαλίαν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ δευτέρου σώματος τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πεμοποννήσου Τὰ συντρίμματα αὐτοῦ εἶχον τραπῇ εἰς φυγήν, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες νικηταί, ἄπληστοι ὅσον καὶ γενναῖοι διημφισβήτουν τὰ λάφυρα αὐτῶν πρὸς τοὺς πληθυσμοὺς τοὺς προστρέξαντας ὅπως διανεμηθῶσι ταῦτα. Διήρπαζον σκηνάς, ἐφίππια, ὅπλα. ἵππους, κιδάρεις καὶ διφθέρας ἀντὶ νὰ καταδιώκωσι τὸν ἐχρθόν.

Συνεπλάκησαν μάλιστα εἰς πλεῖστα μέρη διά τινα μικρᾶς ἀξίας ὑφάσματα, καὶ ἑκάστου λαβόντος τὸ ἐκ τῶν λαφύρων μέρος του, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς διελύθη καὶ ἀνελύθη οὕτως εἰπεῖν τόσῳ ταχέως, ὥστε ὁ Ὀδησσεύς, ὁ Νικήτας, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοί, μετὰ κόπου ἠδυνήθησαν νὰ συγκρατήσωσι τὸ δέκατον τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν, ἑκάστου θέλοντος νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐν τῷ χωρίῳ του τὴν κυριευθεῖσαν λείαν. Οὕτως ἐπέτυχον ἀποτελέσματα οὐδόλως ὠφελοῦτα τὸν κοινὸν ἀγῶνα· λίαν εὐτυχεῖς μάλιστα ἐὰν δὲν ὑφίσταντο τὴν ἐκ νέου ἀπώλειαν τῶν ἤδη κτηθέντων ὠφελημάτων ἀλλ' οἱ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ Τοῦρκοι οὔτε ἐπειθάρχουν, οὔτε διηκοῦντο κάλλιον τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Καπετὰν πασσᾶς, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ἤδη καταστραφέντος στρατοῦ, δὲν εἶχε κάμει, καθὼς θὰ παρετηρήθη ἤδη οὐδεμίαν ἀπόπειραν ὅσως χρησιμοποιήσῃ τοῦτον, ὅτε ἐφάνη πρὸ τῶν κόλπων τῶν Σαλώνων, τῶν Ἀντικύρων καὶ τῆς Δοβραίνης ὅπου ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ. Θεωρῶν ἑαυτὸν ἱκανοποιημένον ἐπὶ τῇ ὑποδείξει τῆς ὑπερηφάνου αὐτοῦ σημαίας ἐν τῷ μέσῳ στόλου ἐξ ἐννενήκοντα δύο πολεμικῶν συγκειμένου, ἠγκυροβόλει ὑπὸ τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν, ἐνασχολούμενος εἰς ἀγοραπωλησίας μετά τινων ἐμπορικῶν, ἅτινα ἐπρόκειτο ν' ἀγοράσωσι σταφίδας ἐκ Κορίνθου εἰς Βοστίτσαν, Ἀκράταν, Ξυλόκαστρον καὶ ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους τῆς Πελοποννήσου ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀμπελῶνας αὐτῶν ὡς ἐν πλήρει εἰρήνῃ.

Οὐδόλως ἀνησυχῶν ἐκ τῶν ὠφελειῶν ἃς τινας οἱ ἐπαναστᾶται ἐκ τοῦ ἐμπορίου τούτου ἐπορίζοντο, ἢ μᾶλλον σπεύδων ὅπως ὠφεληθῇ ἐξ αὐτοῦ, ὁ Χορὲβ πασσᾶς τὸ ἐνεψύχου διὰ φόρου δέκα ἓξ ταλλήρων (84 φρ.) κατὰ χιλιάδα, ἅτινα ἐπλήρωνον τὶς τὸ ταμεῖόν του. Ὅπως δὲ ἐκμεταλλευθῇ πάσας τὰς ἤδη ὑπαρχούσας πηγὰς πλούτου ἐπέβαλε φόρον ἐπὶ τῶν πολεμεφοδίων, ἅτινα οἱ ξένοι ἐπρομήθευον εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς δέκα τοῖς ἑκατόν. Οὕτως ἐπειδὴ ἡ Α. Υ. ἐγνώριζεν ἐκ πείρας ὅτι ἐν Τουρκίᾳ πρέπει νὰ ζῇ τις καὶ νὰ πλουτίζῃ ἐκ ποῦ ἐπαγγέλματός του, οὐδὲν ἐλπίζων ἐπὶ τῆς μεγαλοδωρίας πρίγκηπος τοῦ ὁποίου οἱ ὑπουργοὶ οὐδὲν ἔχουσι σχεδὸν νὰ περιμείνωσιν ἐκτὸς τῶν χρυσῶν σιριτίων, ἐφυλάχθη καλῶς ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσδύσῃ ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Ἀλκιόνων ὅπου ἡ παρουσία τοῦ στόλου του θὰ ἦτο ἐπιβλαβὴς διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τόσον νομίμου ἐμπορίου ὅπερ ἐνεθάρρυνε.

Ἐν τούτοις ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι εὑρίσκετο εἰς ἐχθροπραξίας διατήρει ὁ ἀρχιναύαρχος καταδρομικόν τι πρὸ τοῦ Μεσολογγίου.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι οὐδεὶς τῶν μεγιστάνων αἵτινες ἐζήτουν ν' ἀπατήσωσιν ἀλλήλους, ἠπατᾶτο περὶ τῶν διατρεχόντων, ὅτε ὁ Χο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρὲβ πασσᾶς οὗτινος τὰ πληρώματα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἤρξαντο λιμαινόμενα, ἀπεφάσισε νὰ ἐφοδιάσῃ μὲ τ' ἀναγκαιοῦντα τὴν Ἀκροκόρινθον. Ἡ φρουρὰ τοῦ τρομεροῦ τούτου φρουρίου ὑφίστατο δεινὰς στερήσεις. Ὁ ναύαρχος χωρὶς ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως νὰ ἐπέλθῃ εἰς βοήθειάν του, ἐσχημάτισεν ὅσον ἠδυνήθη βραδύτερον ἀποστολὴν συγκειμένην ἐκ τριῶν πολεμικῶν καὶ ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἐμπορικῶν μὲ ζωοτροφίας, ἄτινα καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ κόλπῳ. Φθασάντων, μετά τινας ὥρας, εἰς Τολέχιον, τὸ φρούριον ἀνύψωσε τὴν σημαίαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν διὰ δύο κανονοβολισμῶν ἐπεβεβαίωσε. Ὁ πασσᾶς ὅστις διῴκει ταῦτα διέταξε ταυτοχρόνως ὅπως ἀποβιβασθῶσιν ἑκατὸν τριάκοντα ἱππεῖς ἐπιφορτισθέντες νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἀποβίβασιν καὶ μεταφορὰν τῶν ζωοτροφιῶν καὶ πτλεμεφοδίων μέχρι τοῦ φρουρίου, ἀπέχοντος τῆς θαλάσσης ἓν καὶ ἥμισυ μίλλιον.

Οἱ ἱππεῖς ἀπεβιβάσθησαν μὲ τὰς ὁδηγίας ταύτας, καί, Ἑλλήνων τινῶν τραπέντων εἰς φυγὴν ἐπὶ τῇ προσεγγίσει των, ἐνόμισαν ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἐπέσπευσαν ἐν τούτοις τὴν ἀποβίβασιν, καὶ διετίθεντο νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν μεταφορὰν τῶν ζωοτροφιῶν ὑπὸ τὴν φρούρησιν τῶν ἱππέων, ὅτε δύο χιλιάδες ἐπαναστατῶν, κατελθόντων ἀποτόμως ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους Πεντεσκοῦφι, προσέβαλον αὐτοὺς τόσον βιαίως, ὥστε τὸ τρίτον μόλις τοῦ σώματος τούτου κατώρθωσε νὰ τοῖς διαφύγῃ. Οἱ Τοῦρκοι μόλις ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν, αἱ δὲ προμήθειαι τὰς ὁποίας εἶχον θέσει κατὰ γῆς ἔμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἠδυνήθησαν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ ὑπολογίσωσι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Ἀκροκόρινθος θὰ ἐπανέπιπτεν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν.

Τῆς εἰδήσεως τῆς ἀποτυχίας ταύτης γνωστῆς γενομένης εἰς τὸν ναύαρχον Χορὲβ πασσᾶν, ὡρκίσθη εἰς τὸν Ἀλλὰχ καὶ εἰς τὸν Μωάμεθ ὅπως ἐκδικηθῇ. Διατάξας πάραυτα μοῖραν τινὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ ὅπως ἀποπλεύσῃ, παρήγγειλε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Κυλλήνης κείμενον ἀπέναντι τῆς Ζακύνθου, καὶ ν' ἀνορθώσῃ τὴν προσβολὴν ἥτις ἐγένετο κατὰ τῆς ἡμισελήνου, καταστρέφουσα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ χωρία τῆς Ἤλιδος τὰ κατὰ τὴν παραλίαν ταύτην κείμενα καὶ ὑπεδούλου τοὺς κατοίκους τούτων.

Στρέφουσι πάραυτα τὴν πρύμνην πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην, καὶ δέκα πέντε πολεμικὰ ἀντιπαρακαθίσαντα ἀπέναντι τῆς Κιαρέντσας ἀρχίζουσι τὸν κανονοβολισμὸν μικρᾶς τινος ἐκκλησίας καί τινων ἀποθηκῶν κειμένων παρὰ τὸ ἀγκυροβόλιον τοῦ Καλοσκόπη καὶ καθιστῶσι γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι οἱ βάρβαροι ἠπείλουν τὴν Ἀνδραβίδαν.

Ἐν μιᾷ στιγμῇ δύο χιλιάδες Ἑλλήνων τοποθετοῦνται μεταξὺ τῶν βράχων καὶ βλέποντες ὅτι ἀποβίβασίς τις δὲν ἐπραγματοποιεῖτο μεθ' ὅλον τὸν θόρυβον τοῦ ὀθωμανικοῦ πυροβολικοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ προκαλέσωσιν αὐτήν. Παρουσίασαν ἐπομένως ἀπέναντι τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ποίμνιον προβάτων ὁδηγούμενον ὑπό τινος ποιμένος, καὶ τὸ πείραμα ἐπέτυχε.

Οἱ Τοῦρκοι, κωπηλατοῦντες πάραυτα πρὸς τὴν παραλίαν μὲ τέσσαρας λέμβους πλήρεις στρατιωτῶν, ἀποβιβάζονται ἀφίνοντες δέκα νεκροὺς καί τινας τραυματίας ἐπὶ τῆς παραλίας.

Εἰς τοιοῦτον ἔνδοξον κατόρθωμα ἀπέλειξαν αἱ ἀπόπειραι τὰς ὁποίας ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐπεχείρησε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἂν καὶ ὁ ἀτρόμητος αὐτοῦ ὑπέρμαχος ὁ Θεατὴς τῆς ἀνατολῆς τῆς Σμύρνης, κατὰ φαντασίαν ἀνέγραφεν ὅτι αἱ φάλαγγες αὐτοῦ διῆλθον τὴν μεταξὺ Πατρῶν καὶ Κορώνης διάμετρον τῆς χερσονήσου ἔργον ὅπερ λίαν εὐκόλως δύναται νὰ κατορθώσῃ τις ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὑπερβαίνων τὸν Ἀλφειόν, τὰς λίμνας καὶ τὰς ψάμμους τῆς Τριφυλλίας ὅπως καὶ τὸ ἀπόκρημνον ἔδαφος τοῦ Γερηνίου, ἀλλὰ οὐδεὶς στρατὸς θὰ ἐπεχείρει ἀτιμωρητὶ νὰ διέλθῃ ταῦτα. Οἴμοι ! χωρὶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ἐπονείδιστον παρῳδίαν τῶν συμβαινόντων εἰς Τρίπολιν, νὰ παράσχῃ θλιβερὰν καὶ ἀψευδῆ εἰκόνα τῆς διχονοίας ἥτις διέσπα τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ συνέλευσις τοῦ Ἄστρους, ἥτις ἐπεθύμει νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τῆς πατρίδος, τοὐναντίον ἐξηρέθισε ταύτας ἐντελλομένη εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἔρευναν τοῦ βάθους αὐτῶν. Εὐθὺς ὡς ἡ ἐκτε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λεστικὴ ἐξουσία καὶ ἡ νομοθετικὴ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Τρίπολιν, ἡ προσοχή των ἐστράφη εἰς τὰ οἰκονομικά. Ἐγνώριζον ὅτι ἡ Πελοπόννησος ἐπλήρωνε, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, εἴκοσιν ἑκατομμύρια φράγκων εἰς τὴν Πύλην. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατήργησαν τὸ χαράτζι ἢ τὸν κεφαλικὸν φόρον, ὅπως καὶ τὰς αὐθαιρέτους τῶν πασσάδων φορολογίας· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον συμψηφίσῃ τὴν κατάργησιν τῶν φόρων τούτων διὰ τῆς προσθήκης τινὸς φόρου ἐπὶ τῶν ὠνίων, τὸ ποσὸν ἔμεινε αὐτό, καὶ ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι θὰ ἐκάλυπτον τὰ ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας Δύο καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια εἰσεπράχθησαν διαρκούσης τῆς πρώτης τριμηνίας τοῦ ἔτους 1823, ὅτε ἔμαθον ὅτι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τῆς Θεσσαλίας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φωκίδα.

Διέταξαν νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ Νικήτας, στρατηγὸς γενναῖος καὶ ἀφιλοκερδὴς· ἀλλὰ τοῦ ὄμματος τοῦ Κολοκοτρώνη λίαν ἐξαγριωθέντος, δὲν εὗρον μέσον ὅως καταπραΰνωσι τὸν γηραιὸν ἀρχηγὸν ἄλλως πῶς εἰμὴ διορίζοντες αὐτὸν ἀντιπρόεδρον τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Εἶχον ἐπίσης ἀποστείλει τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην εἰς τὴν Ἀττικήν, ἥτιθ θὰ ἦτο τὸ θέατρον τοῦ πολέμου τῆς Πελοποννήσου εὐρισκομένης μακρὰν πάσης προσβολῆς. Ὁ Μαυροκορδάτος εἰθισμένος νὰ μὴ θεωρῇ οὐδεμίαν θέσιν κατωτέραν τῆς ἀξίας αὐτοῦ, προσεφέρθη νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν ὡς Γενικὸς Γραμματεύς, ὅτε παρετήρησαν ὅτι τὸ δημόσιον ταμεῖον ἦτο ἐντελῶς ἐξηντλημένον. Οἱ στρατηγοὶ οἱ εὑρισκόμενοι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ εἶχον καταβροχθίσῃ ὅλα τὰ χρήματα, ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῶν προκαταβολῶν τὰς ὁποίας ἐνήργησαν πρὸς συντήρησιν τῶν στρατευμάτων του.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ὅστις εἶχε κατὰ πρῶτον ἐδρεύσει εἰς Μέγαρα, ἠναγκάσθη νὰ μετατεθῇ εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐν Σαλαμῖνι. Μόλις ἠρίθμουν δύο χιλιάδας ἀνδρῶν ἐπιφορτισμένων τὴν ἄμυναν τοῦ Ἰσθμοῦ, δύο χιλιάδας πεντακοσίους πρὸς ἐπισκόπησιν τῶν Πατρῶν· καὶ τῆς πορείας τῶν στρατευμάτων, τὴν ὁποίαν ἡ μεγίστη ἀχρηματία ἠμπόδιζε μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν ἀποστολὴ βοηθειῶν τὰς ὁποίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐζήτουν πανταχόθεν, ἡ δημόσιος ὑπηρεσία εἶχε διακινδυνεύσει. Μάτην ὁ Μαυροκορδάτος, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, προσεπάθει νὰ εὕρουν μέσα δι' ὧν θὰ ἐπληροῦτο τὸ ἔλλειμμα, δύο τάγματα, τὸ ἓν ἐκ Σπαρτιατῶν ὑπὸ τὸν Γιατράκον καὶ τὸ ἕτερον ἐξ Ἀρκάδων ὑπὸ πλείστων ὁπλαρχηγῶν διευθυνόμενον, ἐπηύξησαν τὴν ἀνωμαλίαν εἰς ἣν εὑρίσκοντο !

Τὰ δύο ταῦτα σώματα, ἅτινα ὤφειλον νὰ βαδίσωσι, τὸ ἓν πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ μέρος τῶν Πατρῶν, παροξυνθέντα ὑπὸ τοῦ μίσους τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχηγοί των ἔτρεφον, μόλις συνηντήθησαν, συνεπλάκησαν μετὰ τοιαύτης σφοδρότητος, ὥστε εἴκοσιν ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Τριπόλεως. Τότε ὁ Διοικητὴς τῆς πόλεως ὅστις ἦτο ἀδελφὸς τοῦ χιλιάρχου Γιατράκου, φοβούμενος τὰς συνεπείας κινήματος ὅπερ δὲν ἠδυνήθη οὔτε νὰ προλάβῃ οὔτε νὰ καταστείλῃ, κατέφυγεν εἰς Λακωνίαν, ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του. Ἐντὸς ὀλίγου ἠκολούθησεν αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθενῶν ἀντιπρόεδρος τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος· καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Νομοθετικῆς Γερουσίας παραιτηθέντος, ἡ μερὶς τοῦ Κολοκοτρώνη ἔμεινε κυρία τοῦ ἐδάφους.

Ἐν τούτοις τὸ Νομοθετικὸν σῶμα, πεπεισμένον περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν λειτουργῶν ἐκείνων οἵτινες μέχρι τοῦδε ἀπεσκίρτησαν πρὸ τῆς πολιτικῆς καταιγίδος, ἀπεφάσισε νὰ ἐκλέξῃ νέον πρόεδρον. τῶν βουλευτῶν συναθροισθέντων,κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου ἅπαντες ἑνὸς μόνον ἐξαιρουμένου ἐψήφισαν τὸν Μαυροκορδάτον ὅστις οὕτω ἀνεκηρύχθη Πρόεδρος· τῷ ἐγνωστοποίησαν τὴν ἐκλογὴν τὴν ὁποίαν ἐνήργησαν ἀλλ' ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ, παριστῶν πόσον θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ ἐξερεθίσῃ τὰ πάθη ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ὑποστῶσι τὴν προσβολὴν τῶν τουρκικῶν ὅπλων, καὶ τὸ σπουδαῖον συμφέρον ὅπερ ἀπῄτει ἡ παροῦσα περίστασις ὅπως ἐξοικονομηθῶσιν αἱ φιλοτιμίαι τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν. Ἤδη ἡ ὑποχώρησις τοῦ Γιατράκου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Βρεσθενῶν καθίστα ἐπίφοβον σχίσμα πολιτικόν· καὶ αἱ φωνασκίαι τοῦ Κολοκοτρώνη, διαδιδόμεναι κατ' αὐ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀναγνώστου Δηλιγιάννη, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπέτρεπον ὅτι τὸ ἀξίωμα ὅπερ τῷ ἀπέμενον θὰ ἀπέβαινεν ὀλέθριον εἰς τὴν πολιτείαν.

Οὐδόλως ἐκτιμῶν τὰς σκέψεις ταύτας, τὸ Νομοθετικὸν σῶμα ἀπήντησεν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον δι' ἐπισήμου κοινοποιήσεως τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Προεδρείαν· καὶ ἐπὶ τῇ ἐγγράφῳ ἀρνήσει του ν' ἀποδεχθῇ τουτον, παρηγγέλθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ σῶμα. Παρουσιάσθη καὶ ἀπειληθεὶς ὅτι θὰ ἐθεωρεῖτο ἀντάρτης ἐν ᾗ περιπτώσει θὰ ἐπέμεινεν, ἠναγκάσθη νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἀξίωμα, ὅπερ ἡ πολιτεία τῷ ἐπέβαλεν.

Οἴμοι ! ἡ Ἑλλὰς ἤλλαξε μόνον κυρίους· τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἀπληστία ἦσαν τὰ μόνα ἐλατήρια τοῦ κόμματος, ὅπερ ἀπετέλει τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, καὶ ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς ἐξαιρουμένου τοῦ ἐκ Καλαβρύτων Ζαΐμη, ἐφαίνετο ὡς ἄλλοι πασσάδες Χριστιανοὶ συνενωθέντες ὅπως καταστρέψωσι τὸ κληροδότημα τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ Μαυροκορδάτος κατεχόμενος ὑπὸ τῆς θλιβερᾶς σκέψεως ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνοι εἰς ἐλεύθερον κράτος ὅσον τὸ εἶναι χρήσιμοι ἐν πολέμῳ, πεπεισμένος ἄλλως τε ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ τι καλλόν, συνεκάλεσε τὴν γερουσίαν τῆς 14 Ἰουλίου, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν εἴσοδόν του ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ὡμίλησε διὰ φράσεως εὐγενοῦς καὶ ἔμφρονος πατριωτισμοῦ ζητήσας σὺν τῇ ἀποδοχῇ τῆς παραιτήσεώς του ὅπως ὁ λόγος ὃν ἀπήγγειλε καταχωρηθῇ εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς.

Ἡ πατριωτικὴ φωνὴ τοῦ Μαυροκορδάτου μόλις ἐξέφερε τὰ εὐγενῆ ταῦτα αἰσθήματα, ὅτε ἡ κυβέρνησις ἐλάμβανε τὴν εἴδησιν τελευταίας τινὸς ἀποπείρας τοῦ Καπετὰν πασσᾶ κατὰ τῆς Αἰτωλίας. Τῶν ζωοτροφιῶν αἵτινες τὸ ἀπεστέλλοντο ἐκ Πρεβέζης μὴ ἐπαρκουσῶν εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, ἂν καὶ ἐξησθενισμένου ἐκ τῆς ἐπιδημίας, ὁ Χορὲβ ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ κινητὸν στρατόπεδον συγκείμενον ἐκ δύο χιλιάδων ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους θ' ἀπέσπα ἐκ τῆς φρουρᾶς τῆς Ναυπάκτου, τῶν μικρῶν Δαρδανελλίων καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πλοίων, ὅπερ προὐτίθετο νὰ μεταφέρῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὸν λιμένα τῆς Καληδόνος ὅστις νῦν καλεῖται Καβουρολίμνη.

Ὁ Ρεαλάβεης ἢ ἀντιναύαρχος θὰ εἶχε τὴν διεύθυνσιν. Θ' ἀπέστελλεν ἐκ τοῦ σημείου τούτου στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπως ἁφαρπάσῃ κτήνη, αἰχμαλωτίσῃ· καὶ διαρπάσῃ· τὰ χωρία ἅτινα κατείχοντο ἀκόμη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τοιοῦτον ἦτο τὸ μελετώμενον σχέδιον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀρχηγῶν· ἀλλ' οἱ Αἰτωλοὶ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ στόλου αὐτοῦ εἰς τὰ παράλιά των, ὑποψιαζόμενοι ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀποβάσεις, τινὰς εἰς τὰ μέρη των, συνηνώθησαν εἰς ἀριθμὸν ἀρκετὸν ὅπως ἀντισταθῶσι. Οὕτως οἱ Αἰτωλοὶ πολεμισταί, μόλις εἶδον τὴν Ὀθωμανικὴν μοῖραν ἀποσπωμένην ἐκ τῆς Ἀχαϊκῆς παραλίας τῶν Πατρῶν καὶ προσεγγίζουσαν εἰς τὴν Καληδονίαν πηγὴν κειμένην εἰς τὸ βάθος τοῦ λιμένος αὐτῆς, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν πρώτων στρατευμάτων ἅτινα ἀπεβιβάσθησαν, ἅμα δοθέντος τοῦ συμπεφωνημένου συνθήματος.

Ταῦτα, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν λέμβων ἅτινα τοὺς μετέφερον, ἤλπισαν ἐπὶ τὴν στιγμὴν ὅτι ἠδύναντο νὰ διατηρηθῶσι. Ἀλλά, οὐδεμίαν προσοχὴν δίδοντες εἰς τὰς σφαίρας τῶν κανονίων, μετὰ τὸν φόνον ἑκατὸν πεντήκοντα Τούρκους νὰ ἐπιβασθῶσιν ἐκ νέου ἀποφέροντος τὸν Ρεαλάβεην πληγωθέντα ἔκ τινος σφαίρας εἰς τοὺς νεφρούς, καὶ ἐκπνεύσαντα εὐθὺς ὡς ἐπεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου του.

Τῆς τύχης οὕτως κατὰ πάντα ἐναντιουμένης πρὸς τὸν Καπετὰν πασσᾶ, οὗτινος τὰ πληρώματα μετὰ ταχύτητος ἐξωλόθρευεν ἡ πανώλη ἐσκέφθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος, ὁπόθεν ἐλάμβανεν εἰδήσεις τόσον ἐνθαρρυντικὰς ὅσον καὶ τὰ γεγονότα ἅτινα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του διεδραματίζοντο.

Ἂν καὶ ἐπληροφορήθη περὶ τῶν ὀλεθρίων διαιρέσεων αἵτινες ὑφίσταντο μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν, καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἠγνόει ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἐπὶ πολὺν χρόνον θὰ ὑπέθαλπε, καθότι ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ν' ἀναπληρώσῃ τοὺς πασσάδες τοὺς ὁποίους ἐπὶ τόσον χρόνον ἐμίσησε μόνον διότι κατεῖχον ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ ἐγνώριζε ταὐτοχρόνως ὅτι εἰς τὸ παρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μικρότερον ταμεῖον ἐξεγέρσεως, ὅλοι οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τοῦ Μωρέως θὰ ἐξεγείροντο ὅπως καταπωλεμήσωσι τοὺς Ὀσμανλίδας.

Εἰς τὴν πρώτην τυμπανοκρουσίαν, τεσσαράκοντα χιλιάδες ἀνθρώπων ἐπαρνούμενοι ἁπάσας τὰς διχονοίας αὐτῶν θὰ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ πολεμήσωσι, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐν περιπτώσει πραγματικοῦ κινδύνου, θὰ ἐσχημάτιζε σύνολον ἄνω τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων ὅπλων, ἅτινα ἂν καὶ ὑπὸ ἀδεξίων χειρῶν χειριζόμενα, δὲν ἔφερον διὰ τοῦτο κτυπήματα ὀλιγώτερον ἀνθρωποκτόνα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἕκαστος ἦτο ἕτοιμος νὰ τρέξῃ εἰς τὰ ὅπλα καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Ἀρκαδίας ὅπως καὶ αἱ κόραι τοῦ Ταϋγέτου, τοῦ ὁποίου οἱ θήλεις πολεμισταὶ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπίφοβοι τῶν ἀρχαίων προγόνων δείγματα ἀνδρείας ὑποδείξασαι τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς ἐξασθένησιν τῶν Ἑλλήνων των ἦτο τὸ ν' ἀφεθῶσιν οὗτοι εἰς τὰς πολιτικὰς ἐμπαθείας των.

Ἐν τούτοις ἐσχηματίσθη ἀνακωχή τις ἐν Τριπόλει ἀφ' ἧς ὁ Μαυροκορδάτος ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τῆς προεδρείας τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, καὶ οἱ ἀληθεῖς τῆς πατρίδος φίλοι εἶχον ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως ὅπως ἀποστείλωσι στρατεύματά τινα πρὸς τὸ μέρος τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης. Ἡ Κωνσταντίνα Ζαχαριᾶ, ἀναλαμβάνουσα τὸ κράνος καὶ τὸ ξίφος, ἀπῆλθε εἰς τὰ μέρη ταῦτα κείμενα εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐσχατιὰν τῆς χερσονήσου τοῦ Πέλοπος.

Ἐγνώριζον ὅτι αἱ φρουραὶ αὐτῶν ἦσαν τοσοῦτον ἐξησθενημέναι, ὥστε ἔκτισαν αὐταὶ μέρος τῶν πυλῶν τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ φυλάξωσι καὶ ὅτι διὰ τοῦ ξίφους μόνον ἐπρομηθεύοντο τ' ἀναγκαιοῦντα ζῶα. Ἐπεχείρουν τοιαύτην τινὰ ἐκδρομὴν τὴν πρωΐαν τῆς 12ης Αὐγούστου ὅτε συνηντήθησαν μετὰ τῆς Κωνσταντίας Ζαχαριᾶ, ἥτις ἐφόνευσε τεσσαράκοντα πέντε ἐξ αὐτῶν, καὶ ἠχμαλώτισε ἕξ, καταδιώκουσα αὐτοὺς μέχρι τοῦ φρουρίου τῆς Μεθώνης πρὸ τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ σταματήσῃ.

Ἔθεσεν ἐνέδρας πέριξ τοῦ φρουρίου τούτου καὶ τῆς Κορώνης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τῶν ὁποίων ἐπῆλθε μετ' ὀλίγον. Ταῦτα ἦσαν πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ πράξῃ, διότι ἡ μαύρη σπεῖρα τῶν χρηματιστῶν τῆς Ζακύνθου ἦτο, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπιφορτισμένη τὴν ἐπισίτισιν τῶν ναυτικῶν τουρκικῶν φρουρίων, ἅτινα ἄνευ τῆς βοηθείας ταύτης θὰ εἶχον πρὸ πολλοῦ συνθηκολογήσει. Αὐστριακὰ καὶ Ἀγγλοϊονικὰ πλοῖα, διότι τὰ δύο ταῦτα μόνον ἔθνη ἐχρησίμευσαν ὡς φροντισταὶ τῶν Μωαμεθανῶν διενήργουν τὸ βέβηλον ἐμπόριον διὰ τοῦ ὁποίου παρετείνετο ἡ χύσις ἀνθρωπίνου αἵματος, Τὰ κέρδη αὐτῶν ἀνήρχοντο κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πολιορκουμένων, τοὺς ὁποίους εἶχον τὴν ἐπιτηδειότητα ν' ἀναφίνωσι νήστεις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, εἰς 100. 200 καὶ 300 τοῖς ἑκατόν. Δὲν ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ καθαρὰ τὰ κέρδη των ταῦτα, διότι πληρωνόμενοι διὰ συναλλαγματικῶν εἰς βάρος τοῦ σουλτανικοῦ ταμείου, ἠναγκάζοντο νὰ μερίζωνται τὰ τοκογλυφικά των κέρδη μετὰ τῶν τραπεζιτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο πάλιν εἰς μεγάλας θυσίας πρὸς ἐξαργύρωσιν γραμματίων, ἅτινα οὐδεὶς ἦτο διατεθειμένος νὰ διαπραγματευθῇ.

Ἔγραφον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὅτι ὁ τραπεζίτης τοῦ Σουλτάνου εἶχεν ἀρνηθῇ ἤδη τὴν ἀποδοχὴν πολλῶν ἐκ τῶν συναλλαγματικῶν τούτων, καὶ ὅτι στασιαστικόν τι πνεῦμα ὅπερ δὲν ἔπαυσεν ἐκδηλούμενον μετὰ τῶν γενιτσάρων, ἠπείλει ἀπαισία. Ἡ κοινὴ δυστυχία, ἡ ἀπόλυτος τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν στάσις ἡ αἰφνιδία ἀνύψωσις τοῦ χρυσοῦ ἥτις ἠλλάτωνε τὸ τουρκικὸν γρόσιον εἰς πεντήκοντα πέντε λεπτὰ) τοῦ βενετικοῦ τσεκινίου ἀναλογοῦντος πρὸς εἴκοσι δύο γρόσια, διετάρασσον ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ὅτε πορκαϊά τις ἐκορύφωσε τὴν σύγχυσιν.

Ἄγνωστον πῶς τὸ πῦρ μετεδόθη εἰς τὸ ὁπλοστάσιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ ἐφάνη πάραυτα ἀναφλεχθέν. Ἀλλ' ὁ φόβος γενικὸς κατέστη ὅτε εἶδον φρεγάταν πρώτης τάξεως πυρπολουμένην ν' ἀποσπᾶται εὐθὺς ὡς οἱ κάλω αὐτῆς εἶχον ἐνδώσει καὶ νὰ μεταδίδῃ τὸ πῦρ, εἰς πολεμικὸν καί τινα πλοῖα ἅτινα εὑρίσκοντο ἐν ἀφοπλισμῷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τολμήσῃ ἵνὰ πλησιάσῃ ὅπως τὴν καταστρέψῃ, διέτρεξεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν τὰ διάφορα μέρη τοῦ λιμένος, ἀπειλοῦσα ὁτὲ μὲν τὸ σεράγιον, ὅτε δὲ τὴν πόλιν, καὶ διαδοχικῶς πλεῖστα δημόσια κτίρια. Ἀνέμενον μετ' ἀγωνίας τὸ τέλος συμβεβηκότος ὅπερ κατεπτόει τὸν λαόν, ὅτε ἄνεμός τις ἐγερθεὶς ἔφερε τὴν φρεγάταν πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων, ὅπου καὶ ἐξώκειλε.

Τὸ συμβὰν τοῦτο, ὅπερ κατετρόμαξε τὸν Σουλτάνον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν λαὸν ὅπως εἴπῃ ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐκηρύσσετο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ θορύβου τοῦ συμβάντος τούτου διαδοθέντος μέχρι τῶν Πατρῶν, ὅπου ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἔμαθε ταὐτοχρόνως ὅτι ὁ Χασσὰν πασσᾶς, στρατηγὸς τοῦ βεζύρου τῆς Αἰγύπτου ἀπέθνησκεν ἐκ πανώλης, ἀπεφάσισεν αὐτὸς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος.

Συναθροίσας ὅλους τοὺς Ρεῖς αὐτοῦ, διεκήρυξεν ἐν πλήρει συμβουλίῳ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ὅπως ἀναχθῇ εἰς τὸ πέλαγος. Ἀλλά, ἐκτὸς τῶν λόγων τούτων, ἰσχυρότερα αἴτια παρεκίνουν αὐτὸν ὅπως ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν,

Εἴδομεν προηγουμένως, πῶς τοῦ Χορεὲβ πασσᾶ εἰσελθόντος ἐν τῇ Ἰονικῇ θαλάσσῃ οἱ Ψαριανοὶ καὶ Σάμιοι εἶχον καταστρέψει τὰς ἀποθήκας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ διασκορπίσει τοὺς νεσσυλλέκσους τοὺς μέλλοντας νὰ ἐνεργήσωσιν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, στολίσκος ἐξ Ὑδρας καὶ Σπετσων ὁρμηθεὶς ἐπεχείρησε ἀποβίβασιν ἐν τῷ λιμένι τῆς Καρύστου· καὶ οἱ Ἕλληνες κατελθόντες ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἑνωθέντες πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Κύμης, ἥτις εἶχε πυρποληθῇ ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τοὺς εἶχον ἀπωθήσει ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν πολιορκίᾳ.

Ἕτερα στρατεύματα, μεταβιβασθέντα ὑπὸ τῶν Ὑδραίων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Βώλου, ἔφθασαν ἐν καιρῷ εἰς Τρίκερι, ὅπως βοηθήσωσι τὸν Καρατάσον ὅστις διῴκει ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ νικήσωσι τὸν Ἰσμαὴλ Πόταν, ἕναν τῶν ἀνδρειοτέρων ἀρχηγῶν τοῦ Δζελαντὶν πασσᾶ τῆς Λαρίσσης, Συνεπείᾳ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων, τέσσαρες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡρωΐδες, τῶν ὁποίων λυπούμεθα ἀγνοοῦντες τὸ ὄνομα, ὁρμηθεῖσαι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἰωλκοῦ μετ' ἴσου ἀριθμοῦ πλοίων φερόντων τοὺς ἀτρομητοτέρους ναυτικοὺς τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον φέρουσαι ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Ὀλύμπου, διέσπειρον τὸν τρόμον μέχρι Θεσσαλονίκης. Ἕκαστος λαὸς τοῦ Αἰγαίου καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἁλιευτικὰς λέμβους μετεχειρίσθη ὅπως διασπαρῇ ἐφ' ὅλων τῶν παραλίων εἰς ἃς εὑρίσκοντο Τοῦρκοι ἡ Τουρκικαὶ ἰδιοκτησίαι καὶ ἡ τόλμη τῶν ἐπιδρομέων ἦτο τοιαύτη ὥστε κατώρθωσαν νὰ καταστρέψωσιν ἀποθήκην ζωοτροφιῶν ἀνήκουσαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ σουλτάνου καὶ εὑρισκομένην ἐπὶ τῆς Ἴμβρου, νήσου κειμένης πρὸ τοῦ Ἑλλησπόντου. Τέλος ἀνηγγέλλετο ἡ προσεχὴς ἐμφάνησις Ἑλληνικοῦ στόλου ἑβδομήκοντα πέντε πλοίων ἀναχωροῦντος ἐξ Ὕδρας τὴν 14ην Αὐγούστου ὅπως καταπλεύσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Πατρῶν.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀναμφιβόλως ἦσαν ἱκανὰ ὅπως προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ· ἀλλὰ ἐν στιγμῇ καθ' ἣν τόσα συμβεβηκότα ἐφαίνοντο συνενούμενα ὅπως τὸν καταβάλωσιν, ἡ τύχη ἐφάνη ἅπαξ ἔτι ἐναντία εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ Διαμάντης καὶ ὁ Καρατάσος οἵτινες ἐμάχοντο ἐν τῇ Φθιώτιδι πρὸς τοὺς Τούρκους, ἀφοῦ ἐξώθησαν αὐτοὺς ἐκ τῶν πέριξ κοφεζλῆ πασσᾶν τῆς Χαλκίδος, ὅτε στῖφος ἱππέων ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ Πότα ἐφάνη αἴφνης ἐπὶ τῶν πλευρῶν των. «Παρόμοιοι τότε», ὅπως ὁ Ὅμηρος διηγεῖται «πρὸς κυνηγούς, ἀκολουθουμένους ὑπὸ τῶν κυνῶν των ἑτοίμων νὰ ἐπιπέσωσι καθ' ὑψικεράτου ἐλάφου. οἵτινες ταράσσονται καὶ διασκορπίζονται ἐπὶ τῇ θέᾳ λέοντος δασυχαίτου προστρέξαντος εἰς τὰς φωνάς των, οἱ Ἕλληνες» καταπτοηθέντες πάραυτα, κατελήφθησαν ὑπὸ φρίκης καὶ πᾶσα ἡ δύναμίς των μετετέθη εἰς τοὺς πόδας των.

Μάτην ὁ Ὀλύμπιος Τάσσος καὶ ὁ Βοιωτάρχης Διαμάτης προσπαθοῦσι νὰ τοὺς συγκρατήσωσι· ἡ φωνή των δὲν εἰσακούεται πλέον. Οἱ Ἕλληνες διασκορπίζονται· ἔμαθεν ὅτι ὁ Μουσταῒ πασσᾶς τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σκὸρδας, ἐπὶ κεφαλῆς τριάκοντα χιλιάδων Θρᾳκῶν, Μακεδόνων καὶ Βοσνίων ἐπροχώρει πρὸς τὰς Θερμοπύλας ἐκ Λαρίσσης.

Ἡ εἴδησις νέας ἐπιδρομῆς τῶν Μωαμεθανῶν διαδίδεται πάραυτα καὶ εἰς τὴν Εὔβοιαν, τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων σπεύδουσιν νὰ ἐγκαταλείψωσι ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰς γειτονικὰς νήσους, ἐνῷ οἱ Ὑδραῖοι ἀναχωροῦντες ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Καρύστου, διευθύνονται ἐκ νέου τὴν Ἀργολίδα. Ὁ Ὀδυσσεὺς συναθροίζει τὰ στρατεύματά του παρὰ τοὺς βράχους τοῦ Παρνασσοῦ. Ὁ Τάσος καὶ ὁ Διαμάντης ἐπανέρχονται εἰς τὰ δάση τοῦ ὄρους Πηλίου καὶ ὁ Γκούρας, ὅστις εἶχε προχωρήσει πρὸς τὰς Θήβας ὀπισθοχωρεῖ ἐσπευσμένως εἰς Ἀθήνας, ἀκολουθούμενος ὑφ' ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος τὸν ὁποῖον πάραυτα ἐπιδιώκει διὰ Σαλαμῖνα, ὅπου εὑρίσκουσι τὸν Πέτρον Μαυρομιχάλην καὶ μέρος τῆς αὐτόθι ἐγκατεστημένης Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Ἦτο ἡ κατάλληλος στιγμὴ ὅπως ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐπανακτήσῃ τὴν νίκην. Ἡ σύμπραξις αὐτοῦ, ἐνουμένη μετὰ τόσων ἄλλων νέων στοιχείων ἐπιτυχίας, θὰ ἦτο θανάσιμος εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἀλλὰ ἔχων συμβούλους τοὺς ἀτίμους ξένους οἵτινες εἶχον μερισθῆ τὸ μονοπώλιόν του καί τινας ὑποδιεστέρους ῥαδιούργους, ἤρκέσθη ὅπως ἐπιφορτίσῃ τὴν Ἀλγερινὴν μοῖραν νὰ πολιορκήσῃ τὸ Μεσολόγγιον, ἐνῷ ὁ Μουσταΐ πασσᾶς θὰ ἐπολιόρκει κατὰ ξηρὰν τὴν αὐτὴν θέσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ αὐτόν, ὅστις δὲν ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ ἐπιτυγχάνοντας τοὺς ὑπὸ τῆς Πύλλης ἀποστελλομένους στρατάρχας, ἱκανοποιηθεὶς ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν χρηματικῶν εἰσπράξεων τὰς ὁποίας εἶχεν ἐνεργήσει, ἀνεπέτασε τὰ ἱστία ὅπως ἐγκαθιδρύσῃ τὸ κέντρον τῶν ἐπιδρομῶν αὐτοῦ εἰς τὸ στενὸν τῆς Χίου, ὅπου ἔφθασε τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς κατατρομαχθέντας Ἀσιανοὺς ἐκ τῶν ἀποβάσεων τὰς ὁποίας οἱ Σάμιοι ἐπεχείρησαν ἐπὶ τῶν παραλίων των καύσαντες πέντε χωρία καὶ ἀπαγαγόντες πλείστους αἰχμαλώτους, ὁ Καπετὰν πασσᾶς διέδωσε τὴν εἴδησιν τῆς ἐντελοῦς καταστροφῆς τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ἀττικὴ ἦτο, ἔγεγε, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

τοῦ Βεζύρου Μπερκόφτζαλη Γιουσούφ· ὁ Μουσταῆ πασσᾶς κατέλαβε τὸ Μεσολόγγιον· τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ Μορέως κατεκλείσθη ὑπὸ τῶν στρατιῶν τοῦ Σουλτάνου· ὁ Κολοκοτρώνης, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐώρταζε τοὺς γάμους ἑνὸς τῶν υἱῶν του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, εἶχε δολοφονηθῆ εἰς Μέγαρα ὑπό τινος γυναικὸς τὴν ὁποίαν παρίστανεν ὡς τυραννοκτόνον· ὁ Μαυροκορδάτος ὅστις ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ τὴν Πελοπόννησον εἰς τοὺς Ἄγγλους ἔμελλε ν' ἀπαγχονίσθῃ.

Ὁποία χαρὰ διὰ τὰ τέκνα τοῦ Ἰσλάμ ! Ὁποία εὐθυμία μεταξὺ τῶν Τουρκοφίλων ! Ὁ πασσᾶς τῆς Σμύρνης, πιστὸς διερμηνεὺς τῶν κοινῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἐνόμισεν ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ δωρήσῃ τι μᾶλλον εὐάρεστον εἰς τὸν μέγαν ναύαρχον Χορὲβ ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει του, εἰμὴ ἀποστέλλων εἰς αὐτὸν ἁλυσσοδέτους εἴκοσι δύο Ἕλληνας ναύτας οἵτινες παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ Χριστιανοῦ πλοιάρχου ξένου πολεμικοῦ σκάφους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.'

Κατάστασις τῆς Ἑλλάδος συγκρινομένη πρὸς ἐκείνην καθ' ἣν εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαρδονίου.—Ἀναρχία τῶν στραταρχῶν τῆς Πελοποννήσου.—Ἀποχώρησις τοῦ Μαυροκορδάτου.—Μεταβαίνει εἰς Ὕδραν.—Ὀργὴ τῶν κατοίκων τοῦ ἀρχιπελάγους κατὰ τῶν Πελοποννησίων.—Ὁ Μαυροκορδάτος ὑποχρεοῖ τοὺς Ὑδραίους νὰ βοηθήσωσι τὴν Αἰτωλίαν.—Ἐπιδέξιος πολιτικὴ τοῦ Μουσταῆ πασσᾶ.—Γοητεύει καὶ ἀπατᾷ μέγαν ἀριθμὸν Ἑλλήνων.—Αὐστηρότης του κατὰ τινων λεηλατῶν.—Ἡ Εὔβοια καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ Σελὴμ πασσᾶ.—Φυγὴ μέρους τῶν κατοίκων αὐτῆς.—Αἰφνηδία ἀλλαγὴ τῆς διαγωγῆς τοῦ Μουσταῆ πασσᾶ. Συνέπεια αὐτῆς.—Συγκέντρωσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Σαλαμῖνα.—Διάφορα μέτρα ἄτινα παραδέχεται.—Ὁ Ι. Κωλέττης διορίζεται ἔπαρχος Εὐβοίας.—Μεταβαίνει εἰς τὴν νῆσον ταύτην.—Προφυλάξεις ληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Μεσολογγίου.—Ἄφιξις τοῦ ἐπάρχου Κωνσταντίνου Μεταξᾶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.—Παρήγοροι εἰδήσεις τὰς ὁποίας λαμβάνει ὁ Μάρκος Μπότσαρης.—Ἀτυχὴς θέσις τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀποβληθέντων ἐκ τῶν ρωσσικῶν ἐπαρχιῶν.=Φιλοξενοῦνται ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ.—Ὁ Μουσταῆ πασσᾶς εἰσβάλλει εἰς τὰ Ἄγραφα.—Διαρπαγαὶ διαπραχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του.—Ἐπιστολὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἰγνάτιον.—Μονομερὴς μάχη τοῦ Στουρνάρα, τοῦ Ζούγκου καὶ τοῦ Μακρῆ κατὰ τῶν Τούρκων.—Δυνάμεις τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ.—Ἄφιξις τοῦ Μάρκου Μπότσαρη μετὰ τῶν Σουλιωτῶν πρὸ τοῦ ἐχθροῦ.—Λόγον τὸν ὁποῖον ἀπευθύνει πρὸς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ.—Νυκτερινὴ προσβολὴ ἣν σχεδιάζει καὶ ἐκτελεῖ.—Σφάζει τοὺς πασσάδες Σεφὲρ, Χάγο Βεσιάρη καὶ πλῆθος Μωαμεθανῶν.—Θανάσιμος πληγὴ ἣν λαμβάνει.—Παρηγορίαι τὰς ὁποίας δίδει εἰς τοὺς φίλους του.—Συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς τὴν οἰκογένειάν του.—Τοὺς ἐνθαρρύνει.—Ἧττα τῶν Τούρκων.—Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.—Θάνατος αὐτοῦ.—Τὸ σῶμά του μεταφέρεται εἰς Μεσολόγγιον.—Ἐπικήδειοι τιμαὶ ἃς τῷ ἀπονέμουσι.—Θλῖψις τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Οἱ πράκτορες τῆς Ἀγγλικῆς ἀστυνομίας εἶχον σαγηνεύσει διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρημάτων πλείστους ἀρχηγοὺς Αἰτωλούς, ὅτε ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ἐπολιόρκει τὸ Μεσολόγγιον τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης διχόνοιαι μᾶλλον ἐπικίνδυνοι χρυσοῦ Μαρδονίου διήρουν τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Μαυροκορδάτου μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τοὺς ἐναντίον του ἐξυβριστικοὺς λιβέλλους ἔμελλον νὰ ἐπιβουλευθῶσι καὶ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, ὅτε ἡ νομοθετικὴ γερουσία καὶ ὁ λαὸς παρὰ τοῦ ὁποίου ἠγαπᾶτο τὸν συνεβούλευσαν νὰ καταδικάσῃ ἑαυτὸν εἰς ἑκούσιον ἐξορίαν, ἀποσυρόμενος εἰς Ὕδραν.

Ὑπέκυψε· καὶ ὅμοιος πρὸς τὸν Φωκίωνα, πρὸς τὸν ὁποῖον κατὰ πολλὰ ὡμοίαζεν, διεῖδεν ἐν τῇ ἀπομακρύνσει αὐτοῦ νέον μέσον ἐξυπηρετήσεως τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ προτοῦ ἐγκαταλείψῃ τὴν Τρίπολιν, ὁ Μαυροκορδάτος συνεβούλευσε τὸ νομοθετικὸν σῶμα νὰ μεταβῇ εἰς Σαλαμῖνα, ὅπου συνεννοούμενον μετὰ τοῦ προέδρου τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας θὰ ἠδύνατο νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὰ μέσα τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἅτινα ἀπήτουν τὰ γεγονότα τὰ συνταράσσοντα τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.

Συγκατένευσαν ὅπως ἀκολουθήσωσι τὴν γνώμην του καὶ ἤλπισεν, ἐπειδὴ εὐχαρίστως εἶδεν ὅτι ἔθετον εἰς διάθεσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν ποσὸν διακοσίων χιλιάδων γροσίων, ὅτι ἡ πρόσοδος αὕτη ἐν περιπτώσει ἐπανήρχετο τάξις τις, θὰ τῷ ἔδιδε τὸ μέσον ὅπως καθησυχάσῃ τὸ ναυαρχεῖον τῆς Ὕδρας, ὅπερ εὑρίσκετο ἐν φανερᾷ ῥήξει πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Οἱ κάτοικοι τῶ Κυκλάδων, μαθόντες ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ ναυτικαὶ μοῖραι εὑρίσκονται προσδεδεμέναι εἰς τοὺς λιμένας δι' ἔλλειψιν χρημάτων πρὸς πληρωμὴν τῶν πληρωμάτων, κινηθέντες εἰς ἀγανάκτησιν ἀπέστειλαν τὰς συνεισφορὰς αὐτῶν εἰς Ὕδραν, Σπέτσας καὶ Ψαρᾶ, καὶ οἱ ναύαρχοι πεισθέντες ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ συγκροτηθέντος, εἰς Μετόχῃ, περὶ τοῦ ἐπείγοντος τοῦ κινδύνου, μόλις ἤκουσαν τὸν Μαυροκορδάτον, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξοπλοίσωσι μοῖραν πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου θέσεως θεωρουμένης ὡς προμαχῶνος τῆς Πελοποννήσου πρὸς τὸ μέρος τῆς Αἰτωλίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἦτο λίαν πιθανόν, ὅτι μανθάνοντες τὰς παρασκευὰς ταύτας, οἱ Ἀρκάδες οἵτινες ἔλαβον τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ κόμματος τοῦ Κολωκοτρώνη καὶ τῶν Δηλιαγιανναίων, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Λόντος τοὺς ὁποίους ἐγνώριζον ὅτι εἶχον ἀποσύρθῃ εἰς Ἀχαΐαν, θὰ ἐσχημάτιζον πάραυτα δύναμιν ἀξιόμαχον ὅπως παραταχθῇ κατὰ κοινοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅτι αἱ δύο ἐξουσίαι συνερχόμεναι εἰς Σαχαμῖνα καὶ εὑρίσκουσαι μόνον ἄνω τῶν τετρακοσίων ἀνδρῶν ἐν τῷ Ἰσθμῷ, εἷς ἕκαστος θὰ ἐδιάζετο ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκόν του ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἔριδας ὅτε οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ ἦσαν πλέον ἐπίφοβοι.

Ὁ ἐχθρὸς ἦτο ἐπὶ θύραις· ὁ Μουσταὶ πασσᾶς, ἄλλος Μαρδόνιος, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν συμβούλων ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἐμποδίσει τοὺς Μαυροβουνίους ὅπως ἐνεργήσωσι ἀντιπερισπασμὸν εὐνοϊκὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, μόλις εἶχε φθάσει εἰς Τρίκκαλα, ἔσπευσε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν συνθήκην τὴν συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ τοῦ Βεζύρου τῆς Λαρίσσης, καὶ τοῦ Στουρνάρα καὶ Καραΐσκου, διὰ τὴν οὐδετερότητα τὴν σχετικὴν πρὸς τ' Ἄγγραφα καὶ τὴν Θεσσαλίαν.

Μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ πολιτικοῦ τούτου μέτρου, ὁ νέος Βεζύρης, ὅστις ἤνωσε περίσκεψιν τὴν ὁποίαν οὐδόλως ἀνέμενον ἐξ αὐτοῦ μετ' ἐκτάκτου φιλοπροσηγορίας, ἐνησχολήθη νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα καὶ ἐπέτυχε τόσον ὥστε μέρος τῶν χωρίων τῶν Ἀγράφων πληροφορηθὲν τὰς διχονοίας αἵτινες ἐβασίλευον ἐν Πελοποννήσῳ, συνήνεσε νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα παραχωρῶν ἀσφάλειαν καὶ ἀμνηστείαν καὶ χαρίζων τοὺς φόρους. Τοσοῦτον ἡ φήμη τοῦ φιλοδικαίου χαρακτῆρός του ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διεδόθη, ὥστε εἶχε προσελκύσει μέχρι τοῦ στρατηγείου μέγαν ἀριθμὸν ἁρματωλῶν εὐχαριστημένων νὰ ὑπηρετῶσι μᾶλλον ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ παρὰ ὑπὸ τοὺς ἀπλήστους ἐκείνους ἀρχηγοὺς κατὰ τῶν ὁποίων πάντοτε εἶχον παράπονα.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, συνενωθεῖσα μετὰ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος, ἦτο συνηθροισμένη ἐν Σαλαμῖνι, ὅπου εἶχον συναθροίσει σῶμα ἓξ χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἀνεξαρτήτως τοῦ στρατοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τούτου ἡ νῆσος ἐνέκλειε περὶ τοὺς δύο χιλιάδας ἑκατὸν πρόσφυγας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Ἀττική, ἡ Βοιωτία καὶ ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν προσφύγων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς εἶχε συγκεντρωθῆ ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου, ὅπου κατήντησαν νὰ ἐνοικιάσωσι τὴν σκέπην αὐτὴν τῶν Ἑλαιώνων ὅπως στεγασθῶσιν. Ἡ πρώτη λοιπὸν φροντὶς τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἡ μεταφορὰ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τούτου εἰς Αἴγιναν, Καλαλρύαν καὶ Ἐπίδαυρον. Ἐσκέφθη εἶτα περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ θὰ ἐβοηθεῖτο ὁ Γκούρας ὅστις διώκει τὰς Ἀθήνας, καὶ θὰ ὑπερησπίζετο ὁ Ἰσθμὸς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐζήτει νὰ εἰσβάλῃ ἐν Μεγαρίδι διὰ τῶν στενῶν τοῦ ὄρους Κιθαιρῶνος. Διώρισαν ἀκολούθως τὸν Ἰωάννην Κωλλέτην ἐκ Συράκου ἔπαρχον τῆς Εὐβοίας, ἐπεφόρτισαν δὲ αὐτόν, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, ὅπως ἐπιφέρει ἀντιπερισπασμὸν ἄξιον λόγου ἐκ τοῦ μέρους τούτου καὶ ἀπέτυχεν. Ἀλλ' ὁποία θὰ ἦτο ἡ διέξοδος τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ συμβαινόντων ; Ἰσοῦ τί ἦτο δύσκολον νὰ προΐδῃ τις.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης διορισθεὶς στρατηγὸς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἐργασθῆ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς εἰς ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου, θέσεως θεωρουμένης. μέχρις ὅτου ἁλωθῶσιν αἱ Πάτραι, ἡ Ναύπακτος καὶ τὰ μικρὰ Δαρδανέλλια ὡς τὸ πρόχωμα τῆς Πελοποννήσου. Ὁ λαιμὸς τοῦ λιθοστρώτου ὅπερ διαχωρίζει τὰς λιμνοθαλάσσας εἶχε διακοπῆ δι' εὐρείας τινὸς τάφρου, ὄπισθεν τῆς ὁποίας εἶχεν ὑψωθῆ στερεόν τι τεῖχος, φέρον ἑξήκοντα πυροβόλα διαφόρου ἁλκῆς. Τὸ σχέδιον τῶν ἔργων τούτων καὶ ἑτέρων προπυργίων εἶχε δοθῆ ὑπὸ Εὐρωπαίων μηχανικῶν, ὁ δὲ κύριος Κάνιγξ ἐπιφορτισθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, μετὰ τοσούτου ζήλου εἶχεν ἐπιληφθῆ ταῦτα, ὥστε τὰ πάντα εἶχον περιχαρακωθῆ καὶ ἀποτελειωθῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ κόμης Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς, τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχε διορίσει εἰς Αἰτωλίαν, ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον. Εἶχε τὴν δόξαν νὰ προσεγγίσει εἰς αὐτὸ ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ὅστις περιέπλεε τότε ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πατρῶν, χωρὶς σύνεγγυς τῶν ἑπτὰ ἁλιευτικῶν λέμβων ἐκ τῶν ὁποίων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπετελεῖτο ἡ συνοδεία αὐτοῦ νὰ ἐνοχληθῇ κπτὰ τὴν δίοδόν των ἀπὸ Καβροστάσι ἕως Βασιλάδι ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μετὰ δειγμάτων ἐκτάκτου χαρᾶς ἐκ μέρους τῶν Αἰτωλῶν. Εἶχε δημοσιεύσει ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου σωτηρίους τινὰς κανονισμούς, καὶ ἱδρύσει συγκοινωνίαν τακτικὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, ἐπιφορτισθέντος τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν.

Ἀφ' ἧς ὁ Μουσταῒ πασσᾶς εἶχε φθάσει εἰς Θεσσαλίαν εἶχε δώσῃ ἄσυλον ὁ ἔπαρχος εἰς ἄνω τῶν τριάκοντα χιλιάδων κατοίκους τοῦ Βλοχοῦ, (Ὀφιεῖς) τοὺς ὁποίους κατώρθωσαν νὰ μεταφέρουν εἰς Μωρέαν, πρὸ τοῦ ὁ Ἀλγερινὸς στόλος, ὁ ἀφεθεὶς ὑπὸ τοῦ Καπετὰν πασσᾶ πρὸ τῶν Πατρῶν, συστήσει μοῖραν κατασκοπευτικὴν μεταξὺ Ἰθάκης καὶ τῶν παραλίων της Αἰτωλίας. Εἶχεν ἀκολούθως, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πορφυρίου καὶ τῶν προϋχόντων, διοργανίσει τὰς διαφόρους δημοσίους ὑπηρεσίας, ὅτε ὁ οὐρανὸς ἐπέχυσεν ἐν τῇ ψυχῇ του βάλσαμον παρηγορίας, ἐπιτρέπων εἰς αὐτὸν νὰ ἴδῃ τὸ μέλλον τῶν τέκνων του καὶ τῆς συζύγου ἣν ὑπερηγάπα.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τῆς Ἑλβετίας εἶχον, ὅπως ὁ κόσμος καὶ οἱ μεταγενέστεροι θὰ εἴπωσιν ἡμέραν τινά, θερμάνει ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῶν τοὺς Ἕλληνας τοὺς ὁποίους ἀπάνθρωπος πολιτικὴ εἶχεν ἐκδιώξει ἐκ Βεσσαραβίας μετὰ τὴν ἀπερίσκεπτον ἐπιχείρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη.

Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ὑποχρεωθέντες νὰ ἐξέλθωσι τῆς Ρωσσίας ἐν τῷ μέσῳ δριμυτάτου χειμῶνος, καὶ νὰ διέλθωσι τὴν μεγαλειτέραν διάμετρον τῆς Εὐρώπης ὅπως ἐπιβιβασθέντες διὰ Μασσαλίας ἐπανέλθωσι διὰ θαλάσσης εἰς τὰς πατρίδας των, ἔπρεπε νὰ διατρέξωσιν ὡς προγεγραμμένοι τὰ Αὐστριακὰ κράτη. Ἄνευ οἴκτου, γενόμενοι δεκτοὶ ὑπό τινων προσώπων, θελόντων νὰ βλέπωσι καὶ ἐν τῷ θρησκευτικῷ ἀγῶνι πνεῦμα καρβοναρισμοῦ, οἱ Ἕλληνες γυμνοί, ἄνευ ὑποδημάτων ὑπὸ τῶν σκληροτέρων ἀναγκῶν μαστιζόμενοι, ἤρξαντο ἀναπνέοντες μόνον ἐν τῇ γηραιᾷ ἐκείνῃ Γερμανίᾳ, τῇ πλήρει ἀνεξαντλήτου φιλανθρωπίας, ὅπου κλῆρος πλούσιος φιλανθρωπικῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἰσθημάτων ὑπεδέχθη αὐτοὺς ὡς τὰ ἀτυχῆ τέκνα τοῦ λυτρωτοῦ Θεοῦ. Μετ' ἴσης σπουδῆς ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν.

Καθήμενοι παρὰ τὰς φιλοξένους ἑστίας τῶν κατοίκων τῆς Ζυρίχης καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἑλβετίας ἀνέφερον εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν ὀρεινῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Τέλου ἐλευθεροθέντων, τὸν μάρτυρα Γρηγόριον καὶ τοὺς ἱεράρχας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οἵτινες διὰ τοῦ θανάτου αὐτῶν ἐμαρτύρησαν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, Γεώργιον τὸν Ὀλύμπιον, ἀποθανόντα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, Κανάρην τὸν δὶς νικήσαντα εἰς Χίον καὶ Τένεδον διὰ τῆς καταστροφῆς δύο Τούρκων ναυάρχων. Ὀδυσσέα «τὸν Θερμοπύλιον,» Νικήταν «τὸν Ἀρκαδιακόν.» Μαυροκορδάτον «τὸν Αἰτωλικόν,» Μάρκον Μπότσαρην, «τὴν δόξαν τῶν ὅπλων αὐτῶν.» Ἀπεκάλουν τὸν τελευταῖον τοῦτον ἥρωά των, ἀετὸν τοῦ Σουλίου· καὶ οἱ Ἑλβετοὶ συγκινηθέντες ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ εἶχον ἐμπνεύσει εἰς αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες, προσέφερον ἔλεγον, ἄσυλον εἰς τὴν οἰκογένεαν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη τοῦ ὁποίου τὰ τέκνα θὰ εἰσήγοντο εἴς τι τῶν αὐτόθι Λυκείων.

Δάκρυα εὐγνωμοσύνης διέβρεξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη μανθάνοντος τὴν εἴδησιν ταύτην. Ἡ γλυκεία γαλήνη ἔκτοτε εἶχε διαχυθῆ ἐκ τοῦ μετώπου του ὑπὸ φροντίδων ἄλλοτε βεβαρημένου. Ἀναλαμβάνων τὴν λύραν αὐτοῦ τὴν ὁποίαν ἐπὶ τόσον καιρὸν εἶχεν ἐγκαταλελειμένην, ἐπανεῦρεν, ὅπως τὰς ἡμέρας καθ' ἃς περιέβαλε τὸν διὰ νυμφικοῦ στεφάνου τὴν κεφαλὴν τῆς Χρυσῆς του, φθόγγους νικητηρίους ὅπως δοξάσῃ τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν γλυκεῖαν πατρίδα του. Τὸ Σοῦλι, ἡ Χρυσῆ, τὰ τέκνα του καὶ οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶταί του ἦσαν ἡ ἔμπνευσίς του, ὅτε ὅπως διέλθῃ τὰς μακρὰς νύκτας, ἔψαλλε, καθήμενος πρὸ τοῦ κατασκηνωμένου στρατοπέδου ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους Ἀρακίνθου.

Παρετήρησαν ὅτι ὁ ἀετὸς τοῦ Σουλίου, προβλέπων ὅπως συχνότατα συμβαίνει εἰς τὰ τέκνα τοῦ Ἄρεως, τὸ τέλος του, ὡμίλει συνεχῶς περὶ Λεωνίδου, οὗ ἐφιλοδόξει τὴν δόξαν τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως, ὅπως κληροδοτήσει ταύτην εἰς τὰ τέκνα του· ἦτο ἡ μόνη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κληρονομία τὴν ὁποίαν θὰ ἄφινεν εἰς αὐτά, διότι ἡ πτωχεία ὑπῆρξε πάντοτ κλῆρος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ τάφῳ θὰ συναπέφερε μετ' αὐτοῦ στέφανον δάφνης μόνον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μονοταῖ πασσᾶς, ὑπερηφανευθεὶς διὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἀχαϊοήλιδος μετέφερε τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ εἰς Νεβρόπολιν παρὰ τὰ ὄρη τῶν Ἀγράφων πλησίον τοῦ Φαναρίου ἐπισκοπείου τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς θέας χώρας ἄνευ ὑπερασπίσεως φαινομένης, ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ τὸν Σεφὲρ πασσᾶν καὶ Ντζελάντὴν βέον μὲ ὀκτὼ χιλιάδας ἀνδρῶν, ὅπως καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Καλιδρομίου καὶ τοῦ ὄρους Τυμφρητοῦ μέχρι τοῦ Φρισία καὶ τοῦ Ἀμφρισίου (Πλάτανος). Διέταξε ταὐτοχρόνως τὸν Χάγο Μπεσιάρη, ὅπως ἀπέλθῃ διὰ Ρεντίνας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Εὐήνου ὑποδεικνύων εἰς τοὺς διαφόρους τούτου ἀρχηγοὺς σημεῖον συνενώσεως τὰ πέριξ τοῦ Βραχωρίου, διότι ἡ πόλις εἶχε καταστραφῇ διαρκούσης τῆς προηγουμένης ἐκστρατείας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ ὑπολογισθῇ ἐν ὡρισμένῃ στιγμῇ· διότι ὁ Ἴσκος ἀσθενὴς ὤν, εὑρίσκετο ἔγκλειστος ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῶν Βρωσῶν κειμένου εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀποκώρου (Ἀποδοτίαν) καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶχον κυρίως ἐναντίον των μόνον τὸν Στουρνάραν ὅστις διὰ τριακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν ὑπεστήριζε τὴν γέφυραν τῆς Ταταρίνας (Κοράκου) ἀπέχουσαν πέντε ὥρας πορείας ἐκ Βραχωρίου.

Τῶν λεπτομερειῶν τῶν κινημάτων τούτων, ἅτινα ἀνήγγελλον γενικὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων ἐν Αἰτωλίᾳ, γενομένων γνωστῶν εἰς τὸν Μάρκον Μπότσαρην τὴν νύκτα τῆς 15)2 Αὐγούστου, ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ πορευθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες εἶχον ἀπωσθῇ ἐκ τῆς γεφύρας τοῦ Κοράκου, ἀνεφαίνοντο μετὰ δυνάμεως ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ὅτε ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἔφθασεν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν τοῦ ὄρους Καλιδρομίου. τὴν 7)19 Αὐγούστου μετὰ τετρακοσίων πεντήκοντα Σουλιωτῶν καὶ τριακοσίων Ἑλλήνων στρατολογηθέντων ἐκ τοῦ Ἀρακίνθου. Συνενώσας πάραυτα τοὺς Αἰτωλοὺς τούτους μετὰ τοῦ σώματος τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Μακρῆ ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὅπως καὶ εἰς τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ζοῦγκον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς, τὰς διαφόρους θέσεις τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ καταλάβωσιν ὅπως ἀνησυχῶσιν τὸν Τουρκικὸν στρατόν παραγγέλων εἰς αὐτοὺς ὅπως ἀκολουθήσωσι τὰ κινήματά που, παρενοχλῶσι καὶ παύσωσι πᾶσαν προσβολὴν κατὰ τὴν ἑπομένην νύκτα μέχρι τοῦ συμπεφωνημένου σημείου ὅπερ θὰ ἔδιδε.

Ἕκαστος ὑπήκουσε, καὶ οἱ Ἕλληνες, περὶ τοὺς δύο χιλιάδας πεντακοσίους ὄντες, παρόμοιοι πρὸς γύπας ἑτοίμους νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τῆς λείας αὐτῶν, φθάσαντες εἰς τὰ πρὸς ἑνέδραν μέρη ἅτινα τοῖς ὑπεδείχθησαν, ὁ Ἀετὸς τοῦ Σουλίου μετὰ τετρακοσίων πεντήκοντα μαχητῶν μόνον, πρὸ στρατοῦ ἀποτελουμένου ἐκ βαρβάρων ἄνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων, ἀπεφάσισαν ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ χειμάρρου τούτου.

«Τὴν νύκτα ταύτην, ἀδελφοί, κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, κατὰ τὴν τρομερὰν ταύτην νύκτα ὑπὸ τὸ σκότος αὐτῆς, ἀπεφάσισα νὰ εἰσδύσω εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἀπίστων χωρὶς οὔτε ἕνα καψίλιον νὰ καύσω. Τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἡ σπάθη θὰ εἶναι τὰ μόνα θανατηφόρα ὅπλα μας, ἡ φρίκη καὶ ὁ φόβος, οἱ ἀχώριστοι σύντροφοι τῶν κτυπημάτων ἅτινα ἐν σκότει θὰ καταφέρωμεν. Ἡ ἐπιχείρησις εἶναι τολμηρὰ τὸ αἰσθάνομαι μεθ' ὑπερηφανείας, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἂς ἀποφασίσῃ ἐλευθέρως, διότι δὲν ἀποδέχομαι εἰς τοιούτους εὐγενεῖς κινδύνους ἄνδρας μὴ ἔχοντας καλὴν θέλησιν».

Οὕτως ὡμίλησεν ὁ Μάρκος Μπότσαρης· καὶ διακοσίων τεσσαράκοντα παλληκαρίων ἐξελθόντων ἐκ τῶν τάξεων καὶ ἀνακραξάντων «θὰ πολεμήσωμεν τὴν νύκτα ταύτην μαζὺ σοῦ καὶ ἐλπίζομεν ἡ θεία πρόνοια νὰ μᾶς βοαθήσῃ», ηὐλόγησεν αὐτοὺς ἐπ' ὀνόματι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ Ὑψίστου.

Βλέπων εἶτα τοὺς Σουλιώτας, οἵτινες εἶχον τηρήσει σιωπήν, ἀπέρριψε τὴν βραδύνουσαν αἴτησιν αὐτῶν ὅπως τὸν συνοδεύσωσιν, εὐχαριστῶν μετὰ καλωσύνης. «Ὁ Οὐρανός, εἶπεν, ὥρισεν εἰς ἕκα»στον ἐξ ἡμῶν τὴν θέσιν του ἀδελφοί μου, ἀλλὰ στηρίζομαι ἐφ' »ὑμῶν, προσέθηκεν ὡς ἐπὶ ἀπορθήτου προμαχῶνος ὅπως καλύψω »τὴν ὑποχώρησίν μας. Σᾶς ἐμπιστεύομαι τὴν φύλαξιν τῆς σημαίας·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»καὶ ὁ ἀδελφός μου Κωνσταντῖνος ὅστις προχωρεῖ δὲν θὰ ἀργήσῃ »νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σας».

Λαμβάνων ἀκολούθως τὸ ἔγγραφον διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διώριζεν αὐτὸν στρατάρχην τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἠσπάσθη αὐτὸ εὐλαβῶς καὶ εἶτα τὸ ἔσχισε ἀνακράζων: «Σφραγίδας »ἐκ τοῦ αἵματος ἡμῶν ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ τοῦδε οἱ διορισμοί! Φίλοι, ἡ »κοινὴ ἡμῶν πατρὶς εὑρίσκεται ἢ ἐν τῇ νίκῃ ἢ εἰς τὰ ἔνδοξα τοῦ »Ὑψίστου σκηνώματα, οὗτινος ὑπερασπίζομεν τὸν ἀγῶνα».

Ἦτο μεσονύκτιον, ὅτε ὁ Μπότσαρης μετὰ τῶν διακοσίων τεσσαράκοντα πολληκαρίων καταλαμβάνουσι τὴν ἐχθρικὴν προφυλακὴν τῆς ὁποίας οἱ στρατιῶται διεσκορπισμένοι ἀνὰ τὸν λειμῶνα ἐκοιμῶντο οὐδὲν προθυλακτικὸν λαβόντες. Εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας ἄνω τῶν πεντακοσίων βαρβάρων σφάζονται καὶ ὁ Μάρκος ἱκανοποιηθεὶς ἐκ τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον διέσπειρε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὠπισθοχώρει πρὸς τὴν ἐφεδρείαν, ἥτις εἶχεν ἀκολουθήσει αὐτὸν εἰς ἀπόστασιν ὡρισμένην. Ἔτεινε τὸ οὖς εἰς τὰς φωνὰς αἵτινες ἤρχιζον ν' ἀκούωνται, ὅτε συνηντήθη πρὸς δεκαπεντάδα τινὰ στρατιωτῶν του. Οὗτοι χάσαντες τὰ ἴχνη αὐτοῦ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν ἐν τῇ ταχύτητι τῆς ὀπισθοχωρήσεως ἐνέπασαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Γκεκήδων συκοπετάρων, οἵτινες ἔκραζον «ὅτι τοὺς ἐβολοφόνους καὶ ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ Ἠπειῶται τοὺς ἐπρόδιδον».

Οἱ Σουλιῶται μόλις ἐτελείωνον τὴν διήγησιν τῶν ὅσων ἤκουσαν, ὅτε ζωηρὸς πυροβολισμὸς ἐξερράγη ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατῷ· καὶ δύο παλληκάρια μείναντα ὄπισθεν ἐκείνων οἵτινες ὡμίλουν, ἀνήγγειλον ὅτι οἱ Σκοδραῖοι καὶ οἱ Ἠπειῶται κατηγοροῦντες ἀλλήλους ἐπὶ προδοσίᾳ συνεπλάκησαν καὶ ἐπυροβολοῦντο μετὰ λύσσης.

«Σύντροφοι!» ἔκραζεν εἰς τοὺς λόγους τούτους, ὁ Μάρκος Μπότσαρης· τὸ «ἠκούσατε! ὁ Οὐρανὸς μᾶς παραδίδει τοὺς ἀπίστους. Ἀκολουθήσατέ με, πηγαίνομεν! Εἶπε» καὶ συναθροίζων ὅλα τὰ παλληκάρια αὐτοῦ, ἀποστέλλει διαταγὴν εἰς τοὺς παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ἐνεδρεύοντας Ἕλληνας ὅπως κινηθῶσι καὶ προσβάλλωσι τοὺς Τούρκους. Ἐπιτίθεται πάραυτα κατ' ἄλλου μέρους τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στρατοῦ, φωνάζων: «Ποῦ εἶνε οἱ Πασσάδες; Οἱ Ἕλληνες προσβάλλουσι τὰς προφυλακάς!» Τοποθετεῖ ταὐτοχρόνως μέρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ὥστε νὰ δύνανται νὰ πυροβολῶσι ἐναλλὰξ κατὰ τῶν Σκοδραίων καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν, ὅπως τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ γνωρίσωσιν ἀλλήλους.

Αὐτὸς δὲ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐρωτᾷ. «Ποῦ εἶνε οἱ Πασσάδες; Οἱ Ἕλληνες προσβάλλουσι τὰς προφυλακάς!» φθάνει πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Χάδο Βεσιάρη, ἀντιστρατήγου τοῦ Σερασκέρη, τὸν ὁποῖον συλλαμβάνων ἐκ τῆς γενεάδος. «Δήμιε τῶν Σουλιωτῶν, δὲν θὰ μοῦ διαφύγῃς». Καὶ μὲ τὰς λέξεις ταύτας ἐμπηγνύει τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ. Ἁρπάζων, βήματά τινα ἐκεῖθεν, ὑπὸ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, τὸν Σεφὲρ πασσᾶ ἡμιυπνώττοντα ἔτι, παραδίδει αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν παλληκαρίων του, διατάσσων νὰ τὸν φονεύσωσιν ἐὰν ὡμίλει τι.

Πλήττων πανταχόθεν, ἐπαναλαμβάνων. «Ποῦ εἶναι οἱ Πασσάδες;» ὁ Μάρκος Μπότσαρης καὶ μέρος ἐκ τῶν ἰδικῶν του εἰσδύουσιν εἰς τὸ στρατηγεῖον. Τὸ πᾶν κύπτει ὑπὸ τὰ κτυπήματά των, καὶ ὁ νέος Μακαβδαῖος μάτην καλῶν τὸν Μουσταῒ πασσᾶν κατέσφαξε διαδοχικῶς τὸν Σνλιχτὰρ αὐτοῦ καὶ ἑπτὰ τῶν κυριωτέρων βέηδον τῆς πλουσίας ἐπαρχίας Ζαβρίμα, οἵτινες δὲν θὰ ἐπανέβλεπον πλέον τὰς γοητευτικὰς ὄχθας τῆς Λαβεάτιδος λίμνης (Ζέντας), ὅτε προσεβλήθη ὑπὸ σφαίρας κατὰ τὴν ὀσφύν. Ἀθίωψ τις τὸν ὁποῖον ἀπηξίωσε νὰ φονεύσῃ ἐπιστόλισεν αὐτὸν καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο τῆς σκηνῆς τοῦ Σερασκέρη ὅπως ἑτέρους πιστοὺς θανατώσῃ.

Ἀποσυρθεὶς ὅπως περιδέσῃ τὸ τραῦμά του, ὅπερ ἦτο μὲν ἐλαφρόν, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ τὸ κρύψῃ ἀπὸ τῶν παλληκαρίων του, ἀκούει ὁ Μάρκος Μπότσαρης τοὺς Τούρκους προσπαθοῦντας νὰ καθησυχάσωσι τοὺς στρατιώτας των λέγοντας ὅτι, «τὰ συμβαίνοντα προήρχοντο ἐκ κακῆς συνεννοήσεως, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν προσέβαλλον τὴν προφυλακήν των». Αἴφνης ὁ Ἀετὸς τοῦ Σουλίου ὁρμᾷ κραυγάζων: «Ὄχι! δὲν εἶναι λάθος. Τρέμετε, βάρβαροι! ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἰσεχώρησεν εἰς τὸ στρατόπεδον. θὰ σᾶς φονεύσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅλους». Διατάσσει ταὐτοχρόνως τὰς σάλπιγγας νὰ σημάνωσι τὴν ἔφοδον.

Εἰς τὸν θόρυβον τοῦτον, τῶν Τούρκων συμπυροβοληθέντων πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἡ φωνὴ ἐξήρχετο, ὁ Μάρκος Μπότσαρης προσβληθεὶς ὑπὸ σφαίρας εἰς τὴν κεφαλὴν πίπτει ἀναίσθητος.

Εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἡμέρας φῶς οἱ Μωαμεθανοὶ διακρίνουσι τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ ἀναπεπταμένην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου των· ἀναγνωρίζουσι τοὺς Σουλιώτας καὶ ἀκούουσι τὴν φωνὴν τοῦ Σαφὲρ πασσᾶ λέγουσαν: «Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἀπέθανεν». Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Σεφὲρ πασσᾶς πίπτει διατρυπηθείς· καὶ τῶν Τούρκων συναθροισθέντων ὅπως διαφιλονεικήσωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ ἥρωος, φοβερὰ μάχη συνάπτεται πέριξ τοῦ ἥρωος κειμένου κατὰ γῆς. Εἰκοσιὲξ Σουλιῶται φονεύονται πέριξ τοῦ ἀρχηγοῦ των ἓξ πληγώνονται θανασίμως· καὶ ἅπαντες, συννενοῦντες τὰς δυνάμεις των, καλύπτουσι τὴν ὀπισθοχώρησιν τοῦ Ἀθανάση Τούζα, ὅστις κατορθώνει νὰ ἀποφέρῃ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸν ἥρωα ὄντινα ὑπερηγάπων. Οὕτως ἂν καὶ θανασίμως πληγεὶς ἀνελάμβανε τὰς αἰσθήσεις του, καὶ ἔφθανον μὲ πολύτιμον τοῦτο φορτίον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀμφρισίου, ὅπου καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ἀπέθετον, παρετήρησαν τοὺς Ἕλληνας ὁδηγουμένους ὑπὸ τῶν στραταρχῶν αὐτῶν, νὰ κατέρχωνται τὰ ὄρη ὅπως προσβάλλωσι τὸν ἐχθρὸν αὐτῶν.

Ὁ ἥλιος ἐφαίνετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸν ὁρίζοντα. Ὁ Ἴσκος, ὅστις καίτοι ἀσθενὴς εἶχεν ἀφήσει τὸ Μοναστήριον τῶν Βροσῶν, ὁ Ζοῦγκος ὁ Μακρῆς, ὁ Μπελζές, οἱ Σουλιῶται, ἐπιπίπτοντες ἐκ νέου κατὰ τῶν βαρβάρων μετὰ φοβερᾶς μανίας προσβάλλουσι καὶ τρέπουσι εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους. Οἱ βάρβαροι φεύγουσιν ἐγκαταλείποντες εἰς τοὺς Χριστιανούς, σκηνάς, ἀποσκευάς, πολεμοφόδια καὶ χιλίους πεντακοσίους νεκρούς. Ἀποσύροντα εἰς τὰ Ἄγραφα καὶ αἱ φωναί: «ἐνίκησεν ὁ Σταυρός!» διασχίζουσι τὸν ἀέρα. Οἱ Ἕλληνες πεντήκοντα τρεῖς νεκροὺς καὶ ἓξ τραυματίας ἀπώλεσαν. Ἀλλ' ὑπέστησαν τὴν σκληροτέραν τῶν ἀπωλειῶν, τὸν θανάσιμον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τραυματισμὸν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη· ἔπρεπε νὰ σκεφθῶσι περὶ ὀπισθοχωρήσεως ἐν ὅσῳ εἶναι καιρὸς εἰσέτι, διότι αἱ ἐχθρικαὶ ὁρδαὶ ἐπρόκειτο νὰ ἐνισχυθῶσι διὰ πληθύος Ἠπειρωτῶν συναθροισθέντων ὑπὸ τὸν Ὁμὲρ Βρυώνη.

(Παραθέτομεν ἐνταῦθα συμπληρωτικά τινα διαλευκαίνοντα τὰ κατὰ τὴν φοβερὰν ταύτην συμπλοκὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, παραλαμβάνοντες ἐξ ἀφηγήσεων αὐτοπτῶν μαρτύρων. Σ. Μ.

Μετὰ διαμονὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Καρπενησίῳ ὁ Βεζύρης ἐσκόπει νὰ προελάσῃ διὰ τῆς κοίτης τοῦ χειμάρου καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ τῆς Προυσοῦ εἰς Μεσολόγγιον. Πρὸ τούτου παρήγγειλε δι' ἑνὸς ἐντοπίου Τούρκου, εἰς τὸν καπετάνιον τῆς ἐπαρχίας Γιάννην Γιολδάσην, νὰ προσκυνήσῃ. Οὗτος σκοπὸν ἀμετάθετον εἶχε νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς ἀποτόμου ἀρνήσεώς του παρορμηθῇ ὁ Βεζύρης νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν καὶ καταστραφῶσι τὰ χωρία δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ στρατός, προσεπάθει νὰ κερδίσῃ καιρόν, ὅπως προφθάσῃ νὰ φυγαδεύσῃ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐκείνων. Ὅθεν προσεποιήθη προθυμίαν πρὸς ὑποταγήν, παρετήρησεν ὅμως ὅτι μικρὸν τὸ ὄφελος νὰ προσκυνήσῃ εἷς μόνον· καὶ προσεκάλεσε διὰ τοῦ Καρπενησιώτου Τούρκου τὸν Σερασκέρην νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ μὴ προσέλθῃ ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ πείσῃ καὶ ἄλλους νὰ προσκυνήσωσιν. Ὁ Βεζύρης ἐθεώρησεν εὔλογον τὸ αἴτημα τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ ἐζήτησεν ὅμως πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ νὰ λάβῃ ὁμήρους στενωτάτους συγγενεῖς του.

Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν συγγενῶν τοῦ Γιολδάσῃ συγκατατέθη νὰ ἐκτεθῇ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον βεβαίου ὄντος ὅτι ὁ ὁπλαρχηγὸς δὲν θὰ ἐξετέλει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ θὰ ἐπολέμει τὸν Βεζύρην ἦτο βεβαιος καὶ ὁ θάνατος τῶν ὁμήρων. Εὑρέθησαν ὅμως δύο ἄνδρες, οἵτινες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπως σώσωσι τοὺς κατοίκους ἐδέχθησαν μετ' αὐταπαρνησίας νὰ παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Βεζύρην ὡς συγγενεῖς δῆθεν τοῦ Γιολδάσηζ Ἦσαν δ' οὗτοι εἷς ἱερεύς, οὗ δυστυχῶς ἐλησμονήθη τὸ ὄνομα, ἐκ τοῦ χωρίου Λάσπας, καὶ ὁ Τεμογιάνος ἐπονομαζόμενος. Προσελθόντων δὲ τούτων εἰς τὸν Βεζύρην, ὁ Γιολδάσης ἔγραψεν εἰς τὰ χωρία, καὶ οἱ κάτοικοι ἔπιασαν τὰ βουνὰ διὰ νὰ σωθοῦν.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἐστρατοπέδευεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη, εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη. Μαθὼν δ' ὅτι δεινότερος κίνδυνος ἠπείλει τὴν Αἰτωλίαν, κατερχομένου τοῦ Σερασκέρη, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Σουλιωτῶν εἰς Μεσολόγγιον οὗ κάτοικοι μετὰ δακρύων ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ προστάτην. Λαβὼν δὲ τὰ ἀναγκαῖα πολεμεφόδια ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῷ ἐλαιῶνι τοῦ Μεσολογγίου μετὲ 1250 περίπου ἀνδρῶν ὧν οἱ 400 Σουλιῶται. Ἐνῷ δ' ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἡ ἀσυνεσία τῆς Κυβερνήσεως ἔκρινεν εὔθετύν τὸν καιρὸν νὰ ταπεινώσῃ καὶ ὑβρίσῃ αὐτόν.ι Ὑποταχθέντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος Βαανακιώτου, εἰς τοὺς Τούρκους, ἀντικαταστάτης αὐτοῦ εἶχε διορισθῇ ὁ Μπότσαρης. Τοῦτο ἐλύπησεν ὡς εἰκὸς ὁπλαρχηγοὺς τινὰς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος οὓς ἐτύφλωνεν ἡ φιλοδοξία, μὴ ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ. Ἡ Κυβέρνησις, ἄλλως καὶ ὑποβλέπουσα τὸν Μπότσαρην ὡς φίλον τοῦ Μαυροκορδάτου, ἔσπευσε νὰ διανείμῃ ἀφειδῶς διπλώματα στρατηγίας εἰς διαφόρους. Ἀλλ' οὗτος περιφρονῶν τοὺς εὐτελεῖς ὑβριστάς, ἠρκέσθη μόνον νὰ σχίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δίπλωμα ἐπειπών.

— Ὅποιος εἶναι ἄξιος πέρνει δίπλωμα μεθαύριον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Συγκροτήσας δὲ συμβούλιον τῶν ὁπλαρχηγῶν ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἀδελφοί, ἡ θεία πρόνοια μᾶς ἐβοήθησε καὶ ἐνικήσαμεν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας· καὶ τώρα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μᾶς συντρέξῃ νὰ καταστρέψωμεν καὶ τὸν περιμενόμενον αὐτοῦ ἐχθρόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας του ὁ Σουλτάνος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ Σουλιῶται ἀπήντησαν ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν
ντοῦν ἐμπροστά τους, τοὺς Γκέγκηδες. Τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ τὸ
λι, ὅπου τοσάκις τοὺς ἐνίκησαν, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ
τώρα θὰ τοὺς νικήσουν καὶ θὰ τοὺς καταστρέψουν. Πάντες δ'
ν τὴν γνώμην ὅτι ἕνεκεν τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν προέκρινεν ὁ
όρος, θὰ στερηθῇ ὄαχέως τῶν ἐπιτηδείων, καὶ οἱ Ἕλληνες ὠφε-
ρενοι ἐκ τῶν ὀρεινῶν θέσεων θὰ τὸν καταωολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς.
Ἔσπευσαν λοιπὸν πάντες εἰς συνάντησιν τοῦ Σερασκέρη, ὁ
ος εἶχε κατέλθει ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Καρπενήσιον. Ὁ
δέλλας, ὁ Ζέρβας καὶ ὁ Φωτομάρας ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὰ
κώματα τῆς Σανιᾶδος κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Κόρακος, ὅπου
σκοντο καὶ ὁ Γιολδάσης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Κώστα, Σερέτη
Ζαχαράκη Γιολδάση, ὁ Σαδήμας καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Φθιώ-
ς Κοντογιαννῆοι. Ὁ δὲ Μάρκος Μπότσαρης μετ' εὐαρίθμων
λιωτῶν ἐστρατοπέδευσαν ἐγγύτερον τοῦ Καρπενησίου, εἰς τὸ
ρὸ χωριό.

Ὅπως γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Μάρκος
στειλε κατασκόπους εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τοὺς δύο
σφιλεῖς ἐξαδέλφους του Ἀθανάσιον Τούσιαν, Μπότσαρην καὶ
ανάσιον Κουτσονίκαν καὶ τὸν σημαιοφόρον Γιάννην Μπαϊρακτά-
Οὗτοι ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν.
χωρήσαντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξηκρίβωσαν τὰ πάντα, διατρί-
τες ἐν αὐτῷ μίαν ὅλην ἡμέραν. Ὁμιλοῦντες τὴν ἀλβανικήν,
οῦντες τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, ἐξελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
σύντροφοι καὶ ἀνεστρέφοντα μετ' αὐτῶν ἀκωλύτως. Ἐπανελθόν-
εἰς τὸ Μικρὸ χωριὸ ἐβεβαίωσαν ἐπακριβῶς εἰς τὸς ἀρχηγόν των
κατάστασιν τοῦ στρατοπέδου καὶ περιέγραψαν τὰς θέσεις, τὰς
ίας κατεῖχον οἱ πολέμιοι.

Ὅτε οὗτοι εὑρίσκοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἡ Μεσοχώρα ἦτο
υθέρα, διότι ἡ ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν βέην ὀπισθοφυλακὴ ἦλθεν ἐκ
μίας πιθανὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των καὶ κατεκλείσθη ἐν αὐτῇ.
τούτου δ' ἐξηγεῖται, διότι πάντες οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βοσκὴ τοῦ Τζελαλεγὶν ἦτο πλησίον τοῦ Κεχαλοβρύσου, ἐκλαβόντες ἴσως ὡς τοιαύτην τὴν σκηνὴν πασσᾶ τινὸς ἐπ τῶν διοικούντων τὸ κύριον σῶμα.

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ὁ Μπότσαρης κατεῖδεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ τῶν ἀσθενῶν δυνάμεών των δὲν θὰ κατώρθουν νὰ καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς ἀσυγκρίτως ὑπερτέρους τὸν ἀριθμὸν ἐχθρούς, Συνέλαβε δὲ παραχρῆμα τὸ μεγαλεπήβολον σχέδιον νὰ καταστρέψῃ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων διὰ παρατόλμου νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Πρὸς τοῦτο δ' ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐστρατοπεδευμένους εἰς τὰ Λακκώματα Σουλιώτας τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν.

«Ἀδελφοὶ Καπεταναῖοι»,

«Ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ καὶ ἔχω σκοπὸ νὰ προσβάλλω τὸν πασσᾶ. Ἂν θέλετε κατεβᾶτε κάτω εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαόν τοῦ χωρίου Κλαφίου νὰ κουβεντιάσωμεν καὶ νὰ τὸν κτυπήσωμεν μαζύ· καὶ ἂν δὲν θέλετε μὴν ἔρχεσθε».

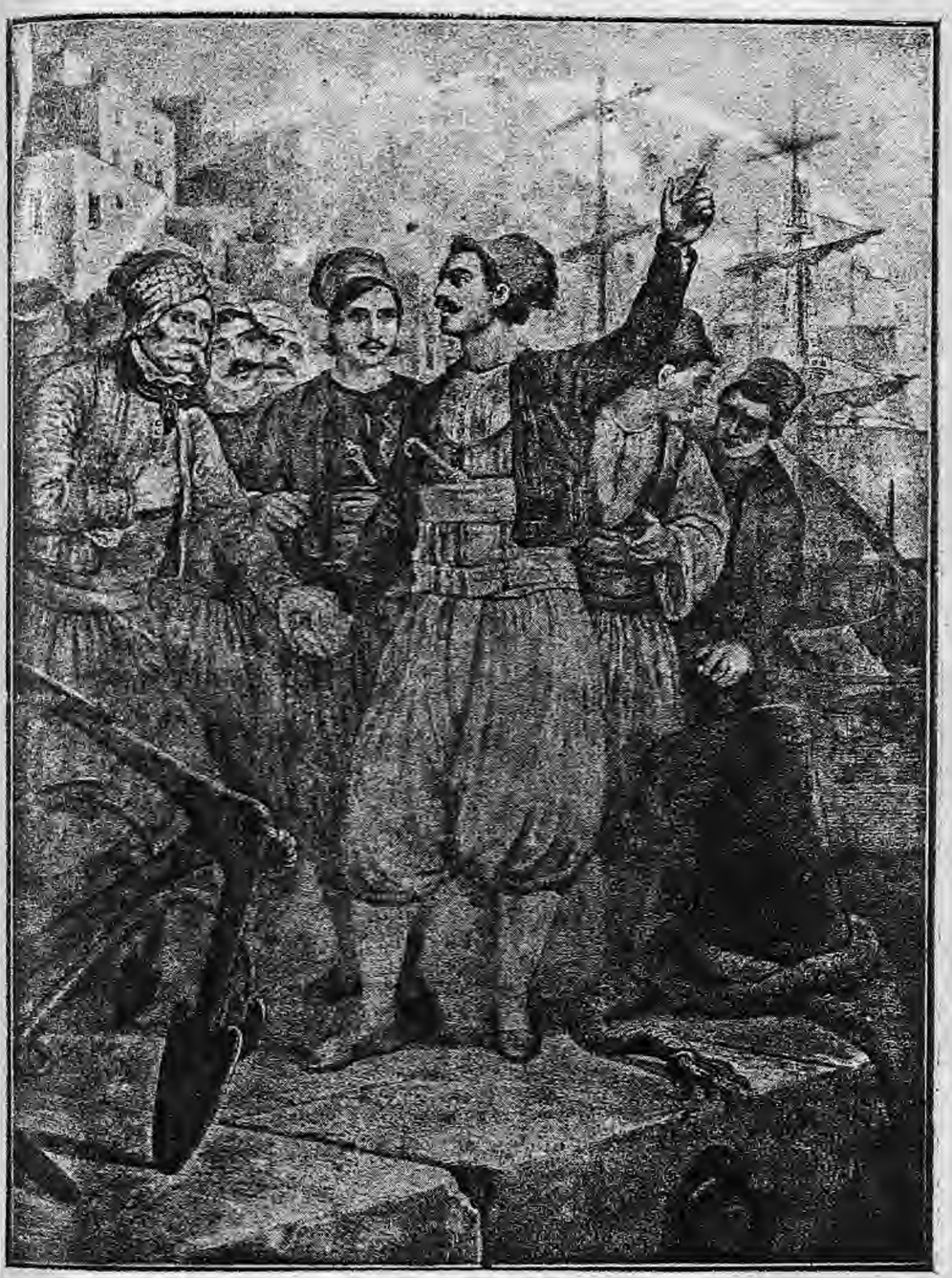
Ἅμα ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν οἱ Σουλιῶται εἶπον :

— Τί ! γυναῖκες εἴμεθα καὶ δὲν πηγαίνομε !

Ἀνεκοίνωσαν δὲ τὴν ἀπόφασίν των εἰς τοὺς Κοντογιανναίους καὶ εἰς τὸν καπετάνιον τοῦ τόπου, τὸν Γιολδάσην, οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐδέχθησαν νὰ συμμετάσχωσι τῆς μάχης τὴν αὐτὴν δὲ ἑσπέραν κατέβησαν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον ὅπου εὗρον τὸν Μάρκον ἀναμένοντα αὐτούς.

Οὗτος ἐξέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του, καὶ ἀνέπτυξε τοὺς λόγους, οἵτινες ἔπειθον αὐτόν, ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης ἐνεργείας ἦτο ἐλπὶς νὰ κατασυντρίψωσι τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν τὴν νύκτα τῆς ἐπιούσης, αὐτὸς μὲν θὰ ἐμβῇ, ἀπὸ τὴν ποταμιὰ δηλαδὴ ἀπὸ τὴν διὰ μέσου τοῦ ρεύματος τοῦ χειμάρου εἴσοδον τῆς κοιλάδος καὶ θὰ κτυπήσῃ τὸν πασσᾶ. Ἐκεῖνοι δὲν πρέπει νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τὸ διάσελο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἀπὸ τοῦ Δεσπότι τὸ γεφύρι καὶ τοὺς βάλουν εἰς τὴν μέσην.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Οἰκονόμος κηρύττει ἐν Ὕδρᾳ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως φυλ. **118**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πάντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἐνέκριναν τὸ σχέδιον τοῦ Μπότσαρη. Μόνος ὁ Γιολδάσης ἔφερε παρατηρήσεις τινάς.

— Καπετὰν Μάρκο, εἶπε νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἄδεια νὰ σοῦ μιλήσω. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολλοὶ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωμεν ὅλους. Ἀλλὰ νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἀπὸ τὴν ποταμιά, καὶ νὰ τοὺς σπρώξωμε νὰ πᾶνε ὅλοι πίσω, κατὰ τὴν Θεσσαλία.

— Ὄχι, Καπετὰν Γιαννάκη, ἀπεκρίθη ὁ Μάρκος. Ἔτσι ποῦ εἶπα νὰ γίνεται, καὶ ὅτι δώσει ὁ Θεός!

Προσδιώρισαν δὲ ὥραν τῆς ταυτοχρόνου ἐπιθέσεως τὴν πέμπτην μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου τῆς ἐπαύριον. Ὁ Γιολδάσης ἔφερεν ἀντίρρησιν ζητῶν βραχεῖαν ἀναβολήν.

Ἔχω «ρεέμια» (ὁμήρους) εἶπε πρὸς τὸν Μάρκον, ἄφησε νὰ κάμω τρόπο πρῶτα νὰ τὰ γλυτώσω.

— Ἂς πᾶν κι' αὐτοὶ «κουρμπάνι» (θυσία) γιὰ τὸ γένος ἀνεφώνησεν ὁ Μάρκος.

Τὸ συναποφασισθὲν σχέδιον ἐγίνωσκον μόνοι οἱ ὁπλαρχηγοὶ οἵτινες διετάχθησαν νὰ τὸ ἀνακοινώσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐνεργείας. Οἱ δὲ Τοῦρκοι οὐ μόνον διετέλουν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μελετωμένης ὑποθέσεως ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς ὑπὸ τὸν Μπότσαρην φάλαγγος πλησίον τοῦ στρατοπέδου των, ἔμαθον κατὰ τύχην, διότι πεποιθέντες εἰς τὰς δυνάμεις αὐτῶν οὔτε ἀποσπάσματα πρὸς κατόπτευσιν ἔστελλον, οὔτε τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς εἶχον θέσῃ, ὅπου ἔδει.

Ἔμαθον δ' οἱ Τοῦρκοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Μπότσαρη ἀπὸ Ἕλληνας προδότας. Εἰς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προτιθεμένους νὰ προσκυνήσωσι Καπεταναίους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν ἔγραψεν ὁ Μάρκος ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους, καὶ προσεκάλει αὐτοὺς ν' ἀποστείλωσιν ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἄνδρας. Τοῖς ἔλεγε προσέτι ὅτι ἡ φήμη διατρέχει, πῶς σκοπὸν ἔχουσι νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸν Βεζύρην τῆς Σκόδρας, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔδωκε καμμίαν πίστιν εἰς τὰ τοιαῦτα· διότι ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσῃ νὰ ὑπάρχῃ τόση δειλία εἰς τοὺς καπεταναίους τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καταδεχθῶσι ποτὲ νὰ ἀναγνω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίσουν ὡς κύριόν των, τὸν τύραννον καὶ φονέα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των. Τοὺς συνεβούλευσε δὲ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοιαύτην ἄτιμον πρᾶξιν ἀναξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, διότι ἡ κατάρα τῆς πατρίδος καὶ τὸ αἷμα τῶν σκωτομένων θὰ πέσῃ εἰς τὰς κεφαλάς των.

Οὐδεὶς των ἀνάνδρων ὁπλαρχηγῶν ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Τινὲς δὲ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Βεζύρην καὶ τὸν γραμματέα των διὰ νὰ προσκυνήσῃ. Τὸν γραμματέα ἐκεῖνον ἐδέχθη ὁ Τζελαλεδὶν βέης, ὁ θεῖος καὶ Κεχαγιᾶς τοῦ Βεζύρου, ὅστις καὶ τὸν ἐπαρουσίασεν εἰς τοῦτόν. Ἀφοῦ ὁ γραμματεὺς ἐδήλωσεν ἐκ μέρους τῶν καπεταναίων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔστειλαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ προσκυνήσωσιν καὶ ἔλαβε τὰ περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν μπουγιουρντία, ἠρώτησεν εἶτα τὸν Βεζύρην ἂν ἔχῃ καμμίαν εἴδησιν περὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

— Ποῖος εἶναι ὁ Μάρκος οὗτος ; εἶπε μετ' ἀδιαφορίας ὁ Βεζύρης.

— Ἕνας Σουλιώτης, ἀπεκρίθη ὁ γραμματεύς, ποῦ τὸν ἔχει διωρισμένον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Οὗτος ἦλθεν ἐδῶ καὶ εἶναι πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐμάθομεν μάλιστα πῶς ἔχει σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ.

— Καὶ ὡς πόσον στρατὸν ἔχει μαζύ του ; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Βεζύρης.

— Πραγματικῶς ἔχει 1250, εἶπεν ὁ γραμματεύς, αὐτὸς ὅμως κηρύττει ἔξω πῶς ἔχει 1750.

Ὁ γέρων Τζελαλεδίν, ἰδὼν ὅτι ὁ ἀνεψιός του, περιφρονητικῶς ἤκουε τὰς πληροφορίας ταύτας, παρετήρησεν αὐτῷ· ὅτι τὸν Μάρκον Μπότσαρην τὸν γνωρίζει καλὰ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πατριῶταί του εἶναι παλληκάρια καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προβλέψωμεν.

Ἐπομένως κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀλβανῶν προσεκλήθησαν εἰς τὸ κονάκι τοῦ Βεζύρη οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῶν Γκέγκηδων καὶ Μιρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διτῶν ἀνεκοινώθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Μάρκος Μπότσαρης ὁ Σουλιώτης εὑρίσκεται μὲ 1250 στρατιώτας πλησίον των καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ τοὺς κτυπήσῃ. Προετράπην δὲ νὰ ἔχωσι τὴν προσοχήν των.

Ἀλλ' οἱ ὑπερήφανοι Ἀλβανοὶ ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους· ἐθεώρησαν ὕβριν δεινὴν τὴν συμβουλὴν περὶ προφυλάξεως. Τῷ εἶπον πῶς θέλει νὰ ντροπιάσῃ τὸ γένος του ἂν δειλιᾷ ἀπὸ τέτοια χαμπέρια. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας νὰ τολμήσῃ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ στρατοῦ τόσον ἰσχυροῦ καὶ στρατοῦ μάλιστα Σκορδιάνων. Ἡμεῖς τρέχομεν τὴν ἡμέραν καὶ τοὺς γηρεύομεν καὶ μᾶς λέγουν πῶς θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν νύκτα ; Ἂς ἔλθῃ ὅποιος θέλει διὰ νὰ μάθῃ τί θὰ εἰπῇ Σκορδιάνικο τουφέκι.

Καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ Κονάκι τοῦ Βεζύρη, οὐδεμίαν δὲ ἔλαβον πρόνοιαν περὶ προφυλάξεως τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τῶν Μιρδιτῶν Τότι-Πρέγκας παρευρεθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὸ συμβούλιον, εὐθὺς ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν του ἐκάλεσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοὺς καὶ τοῖς ἀνεκοίνωσε τὰ λεχθέντα.

Οἱ πασσάδες τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Γκεγκαριᾶς, προσέθηκεν, ἔδειξαν πολλὴν ἀψηφησία. Ἐγὼ ὅμως παιδιά, φρονῶ ὅτι δὲν εἶναι καμμιὰ ντροπὴ νὰ λάβωμνν τὰ μέτρα μας, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἐντροπιασθῶμεν ὕστερα χειρότερα. Βλέπω πῶς οἱ Ἀγάδες ἔκαμαν μεγάλο σφάλμα νὰ φανοῦν τόσο ἀψήφιστοι. Ἐγὼ ἄλλοτε, τὰ εἶχα χαλασμένα μὲ τὸν Βεζύρη, καὶ ἐπῆγα στὰ Γιάννινα, στὸν Ἀλῆ παοσῆ, ἐγνώρισα ἐκεῖ καλὰ τοὺς Σουλιῶτες καὶ τούς ἄλλους «οὐρούμιδες» (Ἕλληνας). Εἶναι ὅλοι τους παλληκάρια.

Ἀκούσαντες τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἅπαντες συνήνεσαν νὰ λάβωσι προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἀνήγειρον ἐν σπουδῇ «κουλοῦρες» (προμαχώνας). Ἄλλως δὲ τεταγμένοι ἐν τῇ προφυλακῇ ἐκινδύνευον πλειότερον οὗτοι τῶν ἄλλων. Ταῦτα ἔμαθον οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον μάχην καὶ πρὸ τῆς ἐν Καλιακούδῃ, ἀπὸ Μιρδίτας, οἵτινες συνομολογηθείσης βραχείας ἀνακωχῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διελέγοντο ἐνίοτε φιλικῶς πρὸς τοὺς ὁμογλώσους καὶ ὁμοθρήσκους Σουλιώτας.

Τὴν νύκτα τῆς 9 Αὐγούστου 1823, μικρὸν πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὥρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τολμηρᾶς ἐπιθέσεως, ἡ ὑπὸ τὸν Τζαβέλαν καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς μοῖρα τῶν Ἑλλήνων ἦλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν. Ὅπως βεβαιωθῶσι δὲ ἂν ἡ κλεισώρια τοῦ Κονίσκου ἦτο κατειλημμένη ἢ μὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔπεμψαν προσκόπους τινὰς ὑπὸ τὸν Καραστάθην Μπαρλᾶν. Ἐκεῖνοι προχωρήσαντες πρὸς τὴν κλεισώρειαν οὐδένα συνήντησαν Τοῦρκον φρουρόν· ἰδόντες δὲ ἐρχομένους πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν δύο ἄνδρας, ὁδηγοῦντας ἀπὸ τὸν χαλινὸν ἵππους, συνέλαβον αὐτούς.

— Ποῖοι εἶσθε σεῖς ; ἠρώτησεν ὁ Μπαρλᾶς.

— Ἐμεῖς, τἀδέρφια οἱ Τζαβαλιαῖοι.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι Δημήτριος καὶ Γεώργιος Τζαβαλιαῖοι ἦσαν Καρπενησιῶται· ἔζων μέχρις ἐσχάτων, πενέστατοι δὲ ὄντες πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπλούτησαν σκυλεύσαντες ἐν Κεφαλοβρύσῳ πλὴν τῶν ἵππων καὶ σάκκον πλήρη φλωρίων.

— Τί εἶν' αὐτά ; εἶπεν ὁ Μπαρδᾶς δεικνύων τοὺς ἵππους.

— Πλιάτσικο ἀπὸ τὸ οὐρσὶ τὸ Τουρκικό.

— Τί χαμπέρια ;

— Τί χαμπέρια ! Δὲ βλέπετε τσοι φωτιὲς πίσω στὴ Μ' σοχώρα ; Ἦλθε μιὰ μαυρίλα καὶ πλάκωσε στὴ Μ' σοχώρα !

Ἐνόουν δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Τζελαυεῖν Μπέην ὀπισθοφυλακήν, ἥτις ἐκ Φθιώτιδος ἐλθοῦσα κατηυλίσθη ἐν Μεσοχώρᾳ.

Οἱ πρόσκοποι συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Τζαβαλιαίδων ἐπανῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν.

Τὸ διάσελο, εἶπεν εἰς τοὺς καπεταναίους ὁ Μπαρλᾶς, δὲν τὸ ἔχουν πιασμένο οἱ Τοῦρκοι· μόνο ἦλθε «μιντάτι» τοῦ πασσᾶ καὶ ἔστησε τὰ τσαντήριά του εἰς τὴ Μεσοχώρα.

Ἰδόντες ὅτι ἐκ τῆς ἀπρονοησίας τῶν Τούρκων, μὴ καταλαβόντων τὰ ἐπίκαιρα ἐκεῖνα μέρη, ἡ ὁδὸς ἦτο ἐλευθέρα, οἱ καπεταναῖοι ἐπροχώρησαν, ἀφῆκαν δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας πρὸς φρούρη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Καρπενησίου εἰς Μιάραν καὶ διὰ ταύτης εἰς Ἅγιον Ἀνδαέαν, ὅπως μὴ ὑπερφαλαγγίσωσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ ὁδηγούμενοι ὑπὸ Τούρκων Καρπενησιωτῶν. Ἐπίσης ὁ Ζαχαρίας Γιολδάσης κατέλαβε μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τὴν θέσιν «Δεσπότου λιβάδι» δεσπόζουσαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ Καρπενησίου εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν. Οἱ δὲ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζυγούρην Τζαβέλαν καὶ ὑπὸ τὸν Κώσταν Γιολδάσην ἢ Σερέτην Εὐρυτᾶνες, ἐν οἷς καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ι. Γιολδάση Ἰατρίδης καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου χρόνου θανόντες Γ. Μπαζώνης ἐκ Προυσοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τζαβελαῖοι εἰσέβαλον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους πρὸς τὰ Πλατάνια ἐν ᾧ ταυτοχρόνως σχεδὸν εἰσέβαλεν ἐκ τῆς ρεματιᾶς ὁ Μάρκος.

Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο αἱματηρά· πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν ἐσφάγησαν πρὸ τοῦ νὰ συνέλθωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως. Ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ρεμογιάννου μοὶ εἶπεν, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν εἶδε τὸν βραχὺν μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ λεοντόκαρδον Μπακατσέλον Τσαβέλαν «βουτημένον ἀκόμα 'ς τὰ αἵματα». Ἀλλ' εἰ καὶ θορυβηθέντες οἱ ἐχθροὶ ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των καὶ οἱ ἐνάριθμοι Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸς τὰ σύνδενδρα ὑψώματα τοῦ Κωνίσκου, ὁπόθεν ἐξηκολούθησαν τὴν μάχην ἀκροβολιστικῶς.

Ἐν τῇ συγχύσει, ἥτις ἐπηκολούθησε κατὰ τὴν πρώτην προσβολήν, ἐκ τῶν ἐν τῷ σεραγίῳ τοῦ Ἀλῆ κρατουμένων δύο ὁμήρων ὁ μὲν ἐκ Λάσπης ἱερεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῶν μαχομένων Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ρεμογιάννος δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῇ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπηγχονίσθη.

Τὸ προσβληθὲν κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ ἐχώριζον ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Τζελαλεδῖν ὀπισθοφυλακῆς ὁ βράχος τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. Ἂν ὁ Τζελαλεδῖν προσήρχετο ἐπίκουρος, καταλαμβάνων μάλιστα τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων, οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἐσώζετο. Ἀλλ' ἀγνοῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτεθέντων, ἀκούων δὲ καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἐν Μιάρᾳ καὶ τῶν ἐν τῇ θέσει Δεσπότου λιβάδι ἀποσπασμάτων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φοβηθεὶς δὲ ἐκινήθη, ἀλλὰ συνέταξε πρὸς ἄμυναν τοὺς ὑπ' αὐτόν.

Οἱ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τὰ Πλατάνια μαχόμενοι Ἕλληνες ἔπαυσαν τὸ πῦρ, ἀκούσαντες δὲ ἐκ τοῦ μέρους ὅθεν εἰσέβαλεν ὁ Μάρκος Μπότσαρις πένθιμον σάλπισμα ἐπέστρεψαν εἰς Ἅγ. Ἀνδρέας, ὑπολαβόντες ὅτι ἐσημαίνετο ὑποχώρησις. Ἀλλ' ὁ Σουλιώτης Φωτομάρας ὁ ὁποῖος παχὺς ὢν καὶ σωματώδης δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνίζεται μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπεσκόπει τὴν μάχην ἀπό τινος ἐξέδρας τοῦ Κωνίσκου ὑπεράνω τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐγύρισε καὶ εἶπε πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν Ἰατρίδην :

— Δυστυχία ! Κάποιον τρανὸν δικόν μας ἐσκότωσαν.

Καὶ ἀληθῶς τὸ πένθιμον σάλπισμα ἐσήμαινε τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Ὁ Μάρκος ἐξεκίνησε μετὰ 350 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ μικροῦ χωριοῦ καθ' ἣν ὥραν ὁ Τζαβέλας διέβαινε τὴν κλεισώριαν τοῦ Κωνίσκου. Διέταξε τοὺς Σουλιώτας νὰ προχωρῶσιν ἀθορύβως. Ὁ κρότος τῶν βημάτων αὐτῶν ἐν τῇ ρεμματιᾷ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἕνεκα τοῦ πνέοντος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην σφοδροῦ δυτικοῦ ἀνέμου.

Ἦτο πανσέληνος, τὸ φῶς δ' αὐτῆς θὰ προέδιδε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐπίθεσίς των θὰ ἀπετύγχανεν, ἂν μὴ πυκνὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. Ὅτε ἐπλησίασαν πρὸς τὰς σκηνὰς τῶν Μιρδιτῶν οἱ Σουλιῶται ἡτοιμάσθησαν εἰς μάχην· περιέδεσαν τὴν κεφαλὴν μὲ μαντῆλι, ἀνεσκολόπωσαν τὰ μανίκια των καὶ ἐσήκωσαν τὰς ποδιάς των. Μόνον ἀπὸ ἕν τουφέκι ἔρριψαν, καὶ ἀμέσως ἔσυρον τὰ γιαταγάνια καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν. Μεγάλη ἐπηκολούθησε σφαγή. Ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς ἡ σύγχυσις ἦτο ἀπερίγραπτος· οἱ Μιρδῖται ἠδυνάτουν νὰ διακρίνωσι τοὺς ἐχθρούς, λαλοῦντας τῶν αὐτὴν γλῶσσαν, καὶ ἔσφαζον ἀλλήλους ἐν ᾧ οἱ Σουλιῶται, εἰς οὓς ὁ Μάρκος εἶχεν ὁρίσει σύνθημα «στουρνάρι καὶ τσεκοῦρι» ἔπληττον ἀσφαλῶς τοὺς πολεμίους.

Ἕνεκα τοῦ τρόμου ὃν ἡ αἰφνιδία εἰσβολὴ ἐνέσπειρεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀλβανῶν, οὗτοι ἤρχισαν νὰ ὀπισθοχωρῶσιν ἀτάκτως. Οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σουλιῶται ὁπλαρχηγοὶ ἀρκούμενοι εἰς τὴν νίκην ἤθελον νὰ παύσωσι τὴν μάχην. Ἀλλ' ὁ Μάρκος, εἰ καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὸν μηρόν, διέταξε νὰ προχωρήσωσιν. Ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ τὰ Πλατάνια ἐσκήνου ὁ Τζελαλεδὶν μπέης καὶ ἤθελε νὰ ἐπιστέψῃ τὴν νίκην διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Πλησίον εἰς τὰ Πλατάνια, κατὰ τὴν θέσιν «Ἀμπέλια» ὑπῆρχεν «Κουλοῦρα» (προμαχών), μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατασταφεῖσα ὑπὸ τῶν γεωργῶν τοῦ Καρπενησίου. Ὑπὸ ταύτης καλυπτόμενοι ἀνθίσταντο ἐρρωμένως πολλοὶ Ἀλβανοί· θελήσας νὰ εἰσπηδήσῃ ὁ Μάρκος ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπλήγη θανατηφόρως εἰς τὸ μέτωπον ὑπό τινος Μιρδίτου.

Ἕνας Λατῖνος τὸ σκυλί, τὸ χέρ' ποῦ νὰ τοῦ πέσῃ
πικρὸν τουφέκι ἔρριξεν 'ς τοῦ Μάρκου τὸ κεφάλι.

Ἔγειρε κάτω ὁ ἥρως νεκρός, συνήχθησαν ἐν βαθυτάτῳ ἄλγει περὶ αὐτὸν οἱ σύντροφοι, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων λαβών τὸ πολύτιμον φορτίον ὁ προσφιλὴς τοῦ Μάρκου ἐξάδελφος Ἀθανάσης Τούσιας ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς Μικρὸ Χωριό

Ἤδη ὁ προδότης Βαρνακιώτης, ὅμοιος πρὸς ὄφιν ὅστις ἀναλαμβάνει νέας δυνάμεις καὶ δηλητήριον δραστηκώτερον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος, ἐνεψυχώθη ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Ὀθωμανικῶν στρατιῶν. Ὁ λιποτάκτης τοῦ Σταυροῦ νέας ἤδη ἀπευθύνει ἐπιβούλους προκηρύξεις ἐν τῇ Ἀγραΐδι, καιρὸς ὅπως ἐνασχοληθῶσι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ τελευταίου προμαχῶνος τῆς Αἰτωλίας ὑπερασπιζόμενοι τὸ Μεσολόγγιον.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἔπεισαν τοὺς Ἕλληνας ὅπως ὀπισθοχωρήσωσιν. Ἐξεκίνησαν, ἀφοῦ πρῶτον ἐλαφυραγώγησαν τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ὅπως ἀποσυρθῶσιν ὄπισθεν τοῦ Ἀρακυνθίου ὄρους.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἀπετέθη ἐπί τινος φορείου. Ἡ ἀπώλεια ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου μετέβαλε τὰς δάφνας τῆς νίκης εἰς κυπάρισσον. Ἐφοβοῦντο νὰ πληροφορηθῶσι τὰ κατ' αὐτὸν, ὅτε ὁ Κωνσταν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῖνος Μπότσαρης, ὅστις μέχρι τοῦδε ἠγνόει τὴν κατάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ρίπτεται ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν στραταρχῶν καὶ κυριωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸ φορεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἥρως μετεφέρετο ὑπὸ τῶν παλληκαρίων του. Τοῖς ἔτεινε τὴν χεῖρα καὶ μὲ τραυλίζουσαν τὴν γλῶσσαν τοῖς εἶπεν: «Ἀδελφοί! ἐγὼ ἔκαμα τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος μου, καὶ ἀπο»θνήσκω εὐχαριστημένος. Κρεμῶ τὰ παιδιά μου εἰς τὸν λαιμόν σας »καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἔθνους. Σταθῆται πιστοὶ εἰς τὴν πατρίδα »ὡς πιστοὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Ἀφήσατέ με καὶ τρέξατε νὰ τελειώσητε »ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἤρχισα.»

Τελειώνων τὰς λέξεις ταύτας, ὁ γενναῖος Μάρκος Μπότσαρης ἔπαυσε τὸ ὁμιλεῖν. Οἱ Ἕλληνες ἀναλυθέντες εἰς δάκρυα ὠδύροντο «ὅτε ὁ νέος Ἀχιλλεύς, Κωνσταντῖνος Μπότσαρης, σύρων τὴν σπάθην του, τοῖς λέγει: Διατὶ στενάζετε, ἀδελφοί μου:

«Ἐκδικούμενοι πρέπει νὰ τιμήσωμεν τὸν σύντροφον, τὸν συστρατιώτην μας, καὶ θυσιάζοντες πρὸς αὐτὸν ἑκατόμβας Μωαμεθανῶν ἢ μᾶλλον ἀποθνήσκοντες ὅπως αὐτὸς διὰ τὴν πατρίδα!» Πάντες ἐγερθέντες εἰς τὰς λέξεις ταύτας τρέχουσι πρὸς ἐχθρικόν τι σῶμα ὅπερ ἐπροχώρει, φονεύουσι τετρακοσίους ἐξ αὐτῶν· καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἀποσύρονται μετὰ τοῦ ψυχορραγοῦντος ἥρωος, εἰς χωρίον τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχυρὰ θέσις ἐπροφύλασσεν ἀπὸ πάσης νυκτερινῆς προσβολῆς.

Τὴν ἐπαύριον διηύθυναν τὸν Μάρκον Μπότσαρην τοῦ ὁποίου ἡ φύλαξις ἀνετέθη εἰς ἀπόσπασμά τι ἑκατὸν πολεμιστῶν τοῦ Σουλίου, ἀπὸ τοῦ Ἀθανασίου Τούζα διοικούμενον, ἐπιφορτισμένον δὲ ὅπως συνοδεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τροπαίων ἅτινα παρὰ τῶν βαρβάρων εἶχον ἀποσπάσει. Φθάσαντες εἰς τὴν Λυσιμαχίαν γέφυραν, κοινῶς καλουμένην Γεφύρι τοῦ Ἀχμέτ, ὁ ἥρως περιέπεσεν εἰς τοιαύτην λυποθυμίαν, ὥστε οἱ στρατιῶταί του νομίζοντες ὅτι ἔπαυσε τὸ ζῆν, ἤρχισαν τὰ θλιβερά των μυρολόγια ἐνθυμούμενοι τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ σπάνια κατορθώματα αὐτοῦ.

Ἐξηκολούθουν τὴν πορείαν των ἐμψυχούμενοι ἐκ τῆς διηγήσεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ὡραίου βίου τοῦ ἀρχηγοῦ δι' ὃν ἐλιποῦντο, ὅτε φθάσαντες εἰς Κεφαλόβρυσιν, πηγὴν ἱεράν, μάρτυρα τοῦ ὅρκου εἰς τὸν ὁποῖον ὥρκισε τοὺς στρατιώτας του ὅτε τὸ προηγηθὲν ἔτος ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης ἐπολιόρκει τὸ Μεσολόγγιον, ὁ ἥρως διὰ τελευταίαν φορὰν ἀνεγείρων τὰ βλέφαρα ἐπὶ τῶν ὁποίων βαρὺς ἐπεκάθητο ὁ θάνατος, ἀπηύθυνεν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἑξῆς λόγους: «Ἐγκάρδιοι φίλοι μου, »παύσατε τὰς θλίψεις σας. Ἀποθνήσκω εὐχαριστημένος, διότι ἡ πατρὶς εἶναι ἐλευθέρα.

»Ἐὰν θέλετε νὰ τιμήσητε τὴν μνήμην μου, μιμηθῆτε τά παρα»δείγματα τὰ ὁποῖα σᾶς ἔδωσα. Ἐνθυμηθῆτε ὅτι κράτος τι δὲν θραύει »τὰς ἁλύσεις καὶ δὲν ἱδρύει τὴν ἀνεξαρτησίαν του, εἰμὴ διὰ τῆς »ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ αἵματος μεγάλου ἀριθμοῦ τέκνων...» Ἐξέπνευσε προφέρων τὰς λέξεις ταύτας, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν· καὶ αἱ ἠχοὶ τοῦ Ἀρακύνθου, ἀποκρινόμεναι εἰς τοὺς ὀδυρμοὺς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, ἔφερον τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀετοῦ τοῦ Σουλίου, μέχρι τῶν λιμνοθαλασσῶν τοῦ Μεσολογγίου.

«Ὁ γενναῖος, ὁ ἀτρόμητος, ὁ περίνους Μάρκος Μπότσαρης δὲν ὑπάρχει πλέον!!!» Ἕκαστος ἐδάκρυε καὶ ἕκαστος ἠρώτα, πῶς ὁ σῶσας τοσάκις τοὺς Ἕλληνας εἶχεν ἀποθάνει!

Τοῦ ἐπάρχου Κωνσταντίνου Μεταξᾶ, συνενωθέντος μετὰ τῶν προεστώτων καὶ πλήθους λαοῦ καὶ στρατιωτῶν, καὶ προχωρήσαντος πρὸς συνάντησιν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὅπως τιμήσῃ εἰς τὴν θνητὴν αὐτοῦ σωρόν, τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἀπώλεσε τὸ νεκρικὸν φορεῖον προεχώρησε πάραυτα πρὸς τὸ Μεσολόγγιον. Προηγοῦντο τούτου αἰχμάλωτοι Μωαμεθανοὶ ἁλυσίδετοι, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ πολεμικῶν ἵππων τῶν δύο πασσάδων καὶ μπέηδων τῶν φονευθέντων ἐν τῇ νυκτερινῇ μάχῃ τῆς 20 Αὐγούστου, τοὺς ὁποίους ὁδήγουν ἐπισεσαγμένους διὰ ἐπιστρωμμάτων, λοφίων, ροπάλων, Περσικῶν σπαθῶν, καὶ ἀσπίδων τῶν εὐγενῶν δούλων εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκουν.

Ἠρίθμουν ἀκολούθως πεντήκοντα τέσσαρας σημαίας τὰς ὁποίας οἱ φιλοπόλεμοι Ἕλληνες εἶχον κυριεύσει· ἀλλ' ἅπασα ἡ προσοχὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, κεκαλυμμένου διὰ τῆς κυανῆς αὐτοῦ χλαμύδος τῶν ὁποῖον τὰ ἀρχαιότερα αὐτοῦ παλληκάρια ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων των. Ὀκτὼ χιλιάδες πρόβατα ἢ αἶγες, παρὰ τῶν βαρβάρων ἀφαιρεθέντα, ἐσχημάτιζον τὴν τιμητικὴν φρουράν, ὡς διὰ νὰ ἐνθυμίσωσι τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ τάξιν. Τέλος ἡ πορεία ἐκλείετο δι' ἵππων ἄνω τῶν χιλίων, καὶ διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ἡμιόνων πεφορτωμένων ἐκ τριῶν χιλιάδων διακοσίων ὅπλων, ἑπτακοσίων ζευγῶν πιστολίων, σκηνῶν, πολεμοφοδίων ἀποσκευῶν, καὶ μέρος τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ.

Τὸ σῶμα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη κατετέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐπάρχου. Ὥρισεν ἀκολούθως τεσσαράκοντα στρατιώτας πανόπλους καὶ μὲ μαῦρον φέσιον ὅπως ἀποτελέσωσι τιμητικὴν φρουράν· καὶ τοῦ Πορφυρίου Ἀρχιεπισκόπου Μητροπολίτου Ἄρτης, Αἰτωλίας καὶ Ναυπάκτου, διατάξαντος δημοσίας δεήσεις, ἀθρόοι οἱ χριστιανοὶ μετέβαινον εἰς τὰς ἐκκλησίας των ὅπως αἰτήσωσι παρὰ τοῦ Ὑψίστου τὴν «αἰωνίαν εἰρήνην», ὑπὲρ τοῦ χριστιανοῦ ἥρωος τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ «τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος».

Ἤρξαντο τῆς ἐπικηδείου, τελετῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου ἐπανέλεγον, καίοντες θυμίαμα τὰς λέξεις ταύτας τὰς ἀκουσθείσας ἄλλοτε ἐν τῇ γῇ τοῦ Χοῦς. «Ἐγεννήθη παρόμοιος πρὸς ἄνθος, παρῆλθεν ὡς σκιά. Αἱ ἡμέραι τοῦ ἀνθρώπου», ἀπήντα χορὸς νέων λευϊτῶν, «εἶναι πρόσκαιροι! οἱ ὀφθαλμοὶ οἵτινες εἶδον αὐτὸν δὲν θὰ τὸν ἐπανίδωσι πλέον, ἀλλὰ θὰ γεννηθῇ εἰς τὸ αἰώνιον φῶς. Ὑπῆρξεν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ τυφλοῦ τὸ στήριγμα τοῦ ἀσθενοῦς», ἔψαλλον οἱ διάκονοι, «καὶ ὁ πατὴρ τῶν πτωχῶν»! Καὶ οἱ ἱεράρχαι ἐναλλὰξ μετὰ τῶν διαφόρων κληρικῶν ἐτελείωσαν τὴν ἀγρυπνίαν ἢ ὁλονυκτίαν διὰ τοῦ ρητοῦ τῆς γραφῆς: «Αἱ ἡμέραι αὐτοῦ θὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι παρόμοιαι πρὸς τὰ τοῦ φοίνικος· ἡ δόξα αὐτοῦ θὰ εἶναι ἀθάνατος».

Ἐν ᾧ ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Ὑψίστου τοιαῦτα ἀντήχουν ᾄσματα ἱλαστήρια, ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων, ἐν τῇ πόλει, ἤκουέ τις, στεναγμοὺς καὶ ὀλολυγμούς. Αἱ γυναῖκες αὐτοσχεδιά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζουσι μυρολόγια γοερά, ἐπανέλεγον ὑπὸ ὅλας τὰς φάσεις τὴν ζωὴν τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ποιμένος, στρατιώτου, ταξειδιώτου, συζύγου καὶ πατρὸς ἀποθνήσκοντος ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς νίκης ἀλλὰ μακρὰν τῆς Χρυσῆς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του. Οἱ συστρατιῶται ἐδείκνυον τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ ὁποίου, καθήμενος πρὸ τοῦ πυρὸς τοῦ στρατοπέδου, ἐλάμβανε θέσιν μεταξὺ αὐτῶν τὴν νύκτα καθ' ἣν ὡμίλει εἰς αὐτοὺς περὶ Λεωνίδου· καὶ πηγαὶ δακρύων διέβρεχον τὴν κόνιν!

Ὁ ἥλιος εἶχε πρὸ ὀλίγου δύσει· ἦτο μία τῶν καυστικῶν ἐκείνων νυκτῶν τῶν κυνικῶν καυμάτων, καθ' ἣν ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἀδυνατοῦσι νὰ ἀπολαύσωσιν ἥσυχον ὕπνον ὁ Ἀράκυνθος πρὸ ἑνὸς μηνὸς ὑπὸ σφοδροῦ ἡλίου διακαιόμενος, ἐξέπεμπεν, ἀντὶ ζωογόνου αὔρας, ἀτμοὺς παρομοίους πρὸς καμίνου τῆς ὁποίας αἱ πλευραὶ ἐγκλείουσι ἑστίαν πυρὸς ἀδηφάγου. Τὰ δάση ἄτινα ἐγκλείουσι τὰς Αἰολικὰς αὔρας, ἦσαν ἄνευ ἀποπνοιῶν, καὶ οὐδὲν φύσημα ἀερος ἐκίνει τὰ ἄκρα τῶν καλαμώνων, συνήθους κοσμήματος τῶν λιμνοθαλασσῶν. Ἔντομα λαμπυρίζοντα, σκνῆπαι ἐνοχλητικαὶ ἦσαν τὰ μόνα ἔμψυχα ὄντα ἅτινα ἠκούοντο ἐνοῦντα τὸν βόμβον αὐτῶν πρὸς τὸν διαρκῆ θόρυβον τῶν τεττίγων. Ἡ ἔρημος τῆς θαλάσσης ἐπιφάνεια διακοπτομένη ὑπὸ τοῦ σκιρτήματος ἰχθύων τινῶν καταδιωκομένων ὑπὸ τῶν λαυρακίων, ἦσαν οἱ μόνοι κρότοι οἵτινες ἐτάρασσον τὴν νύκτα τῆς ὁποίας ἡ σελήνη ἐσημείου τὴν σιωπηλὴν πάροδον, ἐνῷ οἱ πολεμισταὶ κάθιδροι ἐξεδήλουν διὰ καυστικῶν παραπόνων τὴν βαθεῖαν θλῖψιν.

Ἡ προσέγγισις τοῦ ὄρθου ἢ ὄνειρα εὐχάριστα καθησυχάζοντα συνήθως τὰς δριμυτέρας θλίψεις, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτοὺς ὕπνον, ὅτε ὁ ἦχος τῶν κωδώνων καὶ ὁ κρότος τῶν κανονίων ἀνήγγειλον τὰς προετοιμασίας τῆς νεκρικῆς πομπῆς τοῦ ἥρωος ὃν ἐθρήνουν. Ὁ ἥλιος ὡς νικητὴς ἐπιφαινόμενος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος παρουσίαζε τὸν ἐκ φωτὸς ἐκθαμβοῦντα δίσκον του ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ χίλιαι φωναὶ ἀπευθύνουσι πάραυτα αἰώνιον ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τὸν Μάρκον Μπότσαρην.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ σῶμα τοῦ ἀετοῦ τοῦ Σουλίου, περιβεβλημένον τὴν ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν, τὸ μέτωπον ἐστεφανωμένον μὲ δάφνην, ἔχον ὡς σάβανον τὴν κυανῆν αὐτοῦ χλαμύδα, καὶ ὡς παράσημον τὴν σπάθην του δι' ἐχθρικοῦ αἵματος βεβαμμένην, ἐξετέθη εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Παλατίου τοῦ Ἐπάρχου. Παλήτιον ὄντως ἄξιον φθόνου, ἦτο ταπεινὴ οἰκία ἁλιέως τινός, ἀλλ' ἦτο κεκοσμημένη δι' εἴκοσι συμπλεγμάτων σημαιῶν καὶ διὰ τροπαίων ἀποσπασθέντων ἐκ τῶν ἀπίστων διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ υἱοῦ ποιμένος τοῦ Σουλίου.

Ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἐπάρχου μέχρι τῆς ἐκκλησίας, αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐπεστρωμμέναι διὰ δαφνῶν καὶ ἀνθέων. Οἱ κώδωνες ἀντήχουν τὸ κανονικὸν ἐκρότει ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ μέχρι τοῦ Βασιλάδι, ὅτε τὸ φέρετρον κεκοσμημένον δι' ἀνθοδέσμων, ἀθανάτων, ῥόδων, καὶ ἀσφοδέλων, ἀνηψώθη ἐπὶ τῶν ὤμων δώδεκα τῶν ἀρχαιοτέρων παλληκαρίων τοῦ Μάρκου Μπότσαρη· πληθὺς ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν, φερόντων πένθιμον σκέπην ἐν τῷ δεξιῷ βραχίονι συνηθροίσθησαν κύκλῳ τῆς σημαίας τοῦ Σταυροῦ ἀναπεταθείσης, τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως ἐδόθη.

Ἠκολουθεῖτο ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πορφυρίου, τὸν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων καὶ τοῦ κλήρου του συνοδευομένου ὑπὸ χοροῦ διακόνων φερόντων θυμιατήρια καὶ ψαλλόντων. «Ὁ ἐλεήμων! ἀπέσυρε τὸν »δίκαιον ἐκ τοῦ μέσου τῶν συμφορῶν, ὁ Ὕψιστος εἰσήκουσεν αὐτὸν »ἐν τῇ ἐπιεικείᾳ του. Ἡ χεὶρ τοῦ παντοδυνάμου κατήρτισε τὴν ἰσ»χύν του», ἀπήντων οἱ πολεμισταὶ ἐν ἐν ὀνόματι τοῦ ἥρωος, «αὕτη »μὲ ἀνύψωσεν, ὁ Ἰσχυρὸς μὲ ὑπεστήριξεν ἐν τῇ ἥττῃ μου, ἀλλὰ »δὲν δὲν μὲ παρέδωσεν εἰς τὸν θάνατον, διότι τῇ ἥττῃ μου, ἀλλὰ »δὲν μὲ παρέδωσεν εἰς τὸν θάνατον, διότι ἔζων ὅπως εὐλογῶ αὐ»τόν. Ὁ λίθος τὸν ὁποῖον ἀπέρριψαν», ἀπήτουν οἱ πιστοί, «ἀπέβην λίθος γωνιαῖος· τὸ θαῦμα τοῦτο ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐγένετο!»

Ἔφθασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκ περιτροπῆς ψάλλοντες τοιαῦτα ᾄσματα, ὅπου τῆς νεκρικῆς λειτουργίας καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ εὐαγγελίου τελεσθείσης κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ἐξηκολούθησεν ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«τελευταῖος ἀσπασμός», τὸν ὁποῖον ὁ νικηκὴς ἔλαβε ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του ὀνομαζόντων αὐτὸν πατέρα.

Ἐτοποθέτησαν ἀκολούθως ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὅπως παραχωρήσωσι τὴν θέσιν των εἰς τοὺς Μεσολογγίτας, εἰς τοὺς Αἰτωλούς, καὶ εἰς τὸν λαὸν οἵτινες ἠσπάζοντο τὴν χεῖρα καὶ τὸ μέτωπον ἐκείνου, ὄντινα ἐκάλουν «ἐλευθερωτὴν τῆς πατρίδος».

Τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ δοθέντος, ὁ Πορφύριος, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς πατερίτσας ἢ σκήπτρου ἱερατικοῦ, ἐνήργησε τὸ εὐχέλαιον τοῦ δούλου τοῦ Χριστοῦ Μάρκου Μπότσαρη, τοῦ ὁποίου τὸ χρῖσμα καθιέρωσε τὸ βάπτισμα, ὅπερ ἐδέχθη διὰ τῆς καταδύσεώς του εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Σουλίου· καὶ ἀφοῦ ἔχυσε τὸ ἅγιον ἔλαιον ἐπὶ τῆς γῆς ἥτις ἔμελλε νὰ καλύψῃ αὐτόν, κατεβίβασαν τὸ σῶμα ἐν τῷ τάφῳ. Τοῦ τάφου δὲ πληροθέντος ὑπὸ τῶν κληρωθέντων πρὸς τὴν λυπηρὰν ταύτην λειτουργίαν, ὁ λαὸς καὶ ὁ στρατὸς ἐν σιγῇ πρὸ τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀναχώματος ηὔχετο τὴν εἰρήνην τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητος εἰς τὸν ἥρωα, ὅστις ἀναμφιβόλως θὰ ἔλαβε θέσιν μεταξὺ τῶν μαρτύρων τοῦ Κυρίου.

Ὁ μητροπολίτης πλησιάσας ἀκολούθως πρὸς τὸ τελευταῖον ἄσυλον τοῦ δικαίου ἀπήγγειλε λόγον ἁπλοῦν καὶ συγκινητικὸν λήγοντα διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων. «Ἡ Ἑλλὰς ἅπασα ἀνεγνώριζεν ἐν τῷ Μάρκῳ Μπότσαρη, αἴτιον ἤδη τῆς θλίψεώς της, δεύτερον Λεωνίδαν! Γίοθετεῖ τὴν οἰκογένειάν του, τοιαύτη εἶναι ἡ τιμὴ τῶν ὑπηρεσιῶν του· ἀναπαύσου ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ὑψίστου, ψυχὴ γενναία, γαῖαν ἔχεις ἐλαφράν, ἀετὲ τοῦ Σουλίου! Χαῖρε, Μπότσαρη, χαῖρε, χαῖρε!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μπότσαρης διαδέχεται τὸν ἀδελφόν του.—Ἐπιδρομὴ τῶν Τούρκων ὁδηγουμένων ὑπό τινων λιποτακτῶν.—Καταστροφὴ ἐν Αἰτωλίᾳ.—Ὀπισθοχώρησις τῶν Ἑλλήνων.—Μάχαι τὰς ὁποίας ὑποστηρίζουσιν.—Ἀπώλειαι τὰς ὁποίας ὑφίστανται.—Οἱ Τοῦρκοι εἰσδύουσιν ἐν τῇ Δωρίδι· ἀπωθοῦνται.— Πορεία τοῦ Μουσταῆ πασσᾶ. Συνέρχονται μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη, φθάνουσι πρὸ τοῦ Μεσολογγίου.— Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι ἀπελευθεροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Ἴσκου,— Ἀριξὶς Βαρβαρικῆς μοίρας πρὸ τῶν παραλίων τῆς Αἰτωλίας τὴν ὁποίαν τὴν πολιορκεῖ.— Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου.— —Ἀναρχία τῆς χερσονήσου ταύτης.—Κατορθώματα τῶν Ψαριανῶν. —Θάνατος τοῦ Χασὰν πασσᾶ καὶ δύο ἄλλων βεζύρυδων ἐν τῇ Κρήτῃ. —Ἀποβίβασις τῶν Σαμίων εἰς Αἰτωλίαν.—Περιπέτειαι τῶν Τούρκων τοῦ Ταλιάνου.—Ἡ δεξιὰ κεφαλὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἀποστελλομένη εἰς τὸν Σουλτάνον.—Διάφοροι ἀποβιβάσεις ἐπαναστατῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ.—Διαμονὴ τοῦ Χορέβ, Καπετὰν πασσᾶ, εἰς Μιτυλήνην.— Ἐμφάνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ.—Περιπέτειαι εἴκοσι δύο Χριστιανῶν διασωθέντων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.—Ναυμαχία μεταξὺ Ἑλληνικοῦ καὶ Τουρκικοῦ στόλου.—Κοινὴ ἀγανάκτησις προελθοῦσα ἐκ τῶν ὠμοτήτων τοῦ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶ.—Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἰς τακτικωτέραν πορείαν ἐπανέρχεται.—Ἑλληνίδες ἐπὶ κεφαλῆς πλείστων πειρατικῶν.—Ἐπάνοδος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰ χωρία αὐτῶν.—Λιποταξία Βουλγάρων τινῶν, λίαν ἀξιοσημείωτος.—Ἀπατυχία τῶν Ἀκαρνάνων.—Ὁ Καραΐσκος ἀσθενῶν μεταφέρεται εἰς Ἰθάκην.—Ἐπιτυχία αὐτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων.—Ἀπελπισία τούτων.—Μαρτύριον τοῦ μοναχοῦ Χρήστου σταυρωθέντος.—Συνθηκολόγησις τοῦ Ἀκροκορίνθου παραδοθέντος εἰς τοὺς Ἕλληνας.—Ὁ Βαρνακιώτης ἐνθαρρύνει τὸν Μουσταῆ πασσᾶν.—Προετοιμασίαι τῶν βαρβάρων κατὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Μεσολογγίου.—Ἀποτυχίαι αὐτῶν.—Λοιμὸς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ στρατοπέδῳ.—Ἄρσις τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ.—Ὀπισθοχώρησις τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.—Φυγὴ τοῦ Μουσταῆ πασσᾶ. Ἐπιστρέφει εἰς Σκόδραν.—Ἄριξις τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς Μεσολόγγιον.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μπότσαρης ὠνομάσθη πολεμάρχης ὑπὸ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σουλιωτῶν, οἵτινες παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἥρωος. οὗτινος ὁ τάφος πρὸ ὀλίγου ἔτι περιέκλεισε τὰ ἄψυχα αὐτοῦ λείψανα. Ὁ υἱὸς τοῦ Κίτσου συγκατένευσεν εἰς τὰς εὐχάς των καὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου ἐξαφανισθέντος ἐν τῷ Ὠκεανῷ, μόλις ἡ νὺξ διεδέχθη αὐτὸν περιβαλλοῦσα διὰ σκότους τὴν γῆν, ὅτε αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ συναθροισθεῖσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐπάρχου τοῦ Μεσσολογγίου, παύσασαι τῶν δακρύων συνεσκέπτοντο περὶ τῶν καταλλήλων μέσων πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων οἵτινες ἠπείλουν τὴν πατρίδα.

Μετὰ τὴν νυκτερινὴν μάχην τῆς 8)20 Αὐγούστου, οἱ Ἕλληνες ἐπανελθόντες εἰς τὰς θέσεις των, εἶδον ἀναφαινομένους τοὺς βαρβάρους, οἵτινες εἶχον δεχθῇ ἀξιοσημειώτους ἐπικουρίας ἐκ Θεσσαλίας. Ὁδηγούμενοι ὑπό τινων ἀχαρακτηρίστων προδοτῶν ἀγνωμόνων τέκνων τῆς γεννησάσης αὐτοὺς Ἑλλάδος, προσέβαλλον δύο χιλιάδων Ἑλλήνων ὀχυρωμένους ἐπὶ τοῦ Ἀμφρησίου ὄρους.

Οἱ ἀρχηγοί των Μακρῆς καὶ Ζοῦγκος (διότι ὁ Ἴσκος ὑπὸ πυρετοῦ κατερχόμενος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχηγίαν, ὅπως ἀποσυρθῇ εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν Βρυσσῶν), οὐδόλως πτοηθέντες ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐχθρῶν ἐδέχθησαν τὴν ἐπιδρομὴν αὐτῶν μετὰ σταθερότητος ἀποδεικνύοντες, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἀνεψύχου τὴν καρδίαν τῶν στρατιωτῶν του. Προσβληθέντες κατ' ἐπανάληψιν μετὰ τόλμης ἥτις ἐφαίνετο αὐξάνουσα ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀντίστασιν ἣν εὕρισκον, ἔμεινον κύριοι τοῦ ἐδάφους καὶ οἱ ἄπιστοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθῶσι χάνοντες ἑξακοσίους ἄνδρας.

Μὴ καταβαλόμενοι ὑπὸ τῆς ἀποτυχίας ταύτης, οἱ Μωαμεθανοί, πάντοτε ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν προδοτῶν, ἐπιτυχόντες νὰ διέλθωσι τὰ στενὰ τοῦ Ἀμφρησίου ὄρους, διὰ μονοπατίων ἅτινα ἦσαν γνωστὰ μόνον εἰς τοὺς αἰπόλους, κατώρθωσαν τὴν 29ην Αὐγούστου (7 Σεπτεμβρίου) νὰ προσβάλλωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν. Φοβερὰ συνήφθη τότε μάχη. καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀνθιστάμενοι πρὸ τεσσάρων ὡρῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐφόνευσαν ἢ ἐπλήγωσαν ἄνω τῶν χιλίων, κατενόησαν τὸ ἐπικίνδυνον τῆς θέσεώς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

των βλέποντες ἑαυτοὺς σχεδὸν περικυκλουμένους ὑπὸ ἀξιοσημειώτου ἀριθμοῦ ἐπιτεθειμένων, σπευδόντων ὅπως τοὺς καταβάλωσι.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ οἱ Ἕλληνες διασκορπίζονται! Ταχεῖς τὴν φυγὴν ὡς αἱ δορκάδες, ἀνέρχονται τὰ ὄρη ἀπὸ βράχου εἰς βράχον, ὑπερπηδῶσι τοὺς κρημνούς, εἰσέρχονται εἰς τὰ δάση τοῦ Τυμφρηστοῦ, ὅπου συνενοῦνται διὰ τὸν ὁρισθέντων συνθημάτων. Σχεδὸν ἅπαντες ἀνευρίσκονται, διότι ἐν τῇ αἱμωτηρᾷ μάχῃ ἐξ ἧς ἤρχοντο ἑπτὰ μόνον νεκροὺς καὶ δεκαπέντε τραυματίας ἀπώλεσαν.

Δώδεκα ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἀφέθησαν μετὰ ζωοτροφιῶν εἰς ἀσφαλές τι ἄντρον ἀγνοούμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οἱ συστρατιῶται αὐτῶν ἀπέφερον τρεῖς οἵτινες εἶχον πληγωθῇ φεύγοντες· ἦσαν ὁ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη· ὁ Σουλιώτης Τσεγκουρῆ Τζαβέλας καὶ ὁ Θεσπρωτὸς Δημήτριος Κοντοζῆς τῆς Πλησιβίτσας. Ἐνεπιστεύθησαν αὐτοὺς εἰς τὰς φροντίδας ποιμένων τινῶν διότι ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ἐστερροῦντο πολεμοφοδίων, καὶ ὁ ἐχθρὸς κατεδίωκε τόσον πλησίον τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ διέλθωσι ταχέως τὸν Εὔηνον ὅπως καταφύγωσι τοὺς Δωριεῖς τῶν Κραβάρων.

Δύο Ἑλληνικαὶ φάλαγγες αἵτινες ὑπερήσπιζον τὴν γέφυραν τοῦ Κοράκου, εὑρεθεῖσαι μεμονωμέναι διὰ τῆς ὀπισθοχωρήσεως τῶν Ἑλλήνων ἐνεδρευόντων ἐπὶ τοῦ Ἀμφρησίου ὄρους ἠναγκάσθησαν ἐπίσης ν' ἀποσυρθῶσι πρὸς τὸν Ζυγὸν ἢ Ἀράκινθον. Οὕτως αἱ γέφυραι οἱ πόροι τοῦ Ἀχελώου καὶ τὰ στενὰ εὑρέθησαν ταὐτοχρόνως ἐγκαταλελειμμένα ὡς ἐκ τῆς προδοσίας τῶν λιποτακτῶν οἵτινες ὡδήγησαν τοὺς βαρβάρους μέχρι τῶν Μετεώρων τῶν Κραβάρων, ὅπου [illegible] σχεδὸν ταὐτοχρόνως μὲ τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τὸν Ἴσκον [illegible]ον, τὸν ὁποῖον μετέβαλον εἰς τέφραν οἱ Τοῦρκοι [illegible]πους θεωρουμένους μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡς ἀπροσίτους ἀποδιώκοντες πληθυσμοὺς καὶ στρατιώτας ἀρξαμένους νὰ τοὺς διαμφισβυτῶσι τὸ ἔδαφος, ἀπὸ τῆς εἰς τὰ Μετέωρα τῆς Δωρίδος εἰσόδου των. Οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς Ἀποδοτίαν, χώραν κειμένην μεταξὺ Αἰτωλίας καὶ Ὀφεωνίας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτε οἱ Βλάχοι Κοσινιῶται, ἑνωθέντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μέχρι τοῦδε ὠπισθοχώρουν, προσέβαλον αὐτοὺς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κουπεράχη ἀλύσεως κεντρικῆς Καλιδρομίου, τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἀπώθησαν, μετὰ δύο ἡμέρας ἀγώνων καὶ ἐπιτυχιῶν, πρὸς τὸ Καρπενήσιον, ὅπου ὁ Μουσταῆ πασσᾶς ἵδρυσε τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ.

Ὁ Σερασκέρης οὗτος, διατάξας τὴν μεταφοὰν τῶν τραυματιῶν εἰς Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας, πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ ἐπαναστᾶται εἶχον ἐκκενώσει ἐντελῶς τὴν παρὰ τὸν Βλοχὸν χώραν ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ εἰς Βραχῶρι, ὅπου ἔφθασε τὴν 10 Σεπτεμβρίου ἐπὶ κεφαλῆς δεκαὲξ χιλιάδων μαχητῶν. Μόλις εἶχε στρατοπεδεύσει μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Θερμησοῦ, ὅστις ἐκβάλει ἐν τῇ Τριχωνίᾳ λίμνῃ, ὅτε συνηντήθη μετὰ τοῦ Βεζύρου τῶν Ἰωαννίνων Ὀμὲρ Βρυώνη. Ὁ δραστήριος οὗτος ἀρχηγός, ὅστις εἶχε κατορθώσει νὰ συνειγείρει ἅπαξ ἔτι τοὺς δυσηνίους Σκυπετάρους τῆς Ἠπείρου, ἠρίθμει ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ ἓξ χιλιάδας στρατιωτῶν καί τινας ἁρματωλοὺς ὁδηγουμένους ὑπὸ τοῦ προδότου Βαρνακιώτη. Τῆς ἐνώσεως ταύτης τελεσθείσης, ὁ ἡνωμένως στρατὸς τοῦ Μουσταῆ καὶ τοῦ Βρυώνη ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Ζυγοῦ τὸν ὁποῖον κατέλαβε, καταπλυμμηρῶν τοὺς παραλίους ἁλιευτικοὺς τόπους ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ μέχρι τοῦ Μεσολογγίου.

Ἅπαντες οἱ πληθυσμοὶ εἶχον φύγει ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Βαρβάρων, οἵτινες ἔκαιον τὰ χωρία, τὰ ἀγροκήπια, καὶ πᾶν ὅ,τι εἰσέτι ὑφίστατο ἐκ τῆς συγκομιδῆς, μὴ σκεπτόμενοι ὅτι ἐστεροῦντο μόνον προμηθειῶν χώρας ἠρημωμένης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀποσυρθέντες εἰς τὰ ὄρη. παρεσκευάζοντο πρὸς ἀνώρυξιν τοῦ τάφου των. ἐν τῇ μέθῃ τῶν ἐπιτυχιῶν, λησμονοῦντες τὴν ἦτταν τῆς Νεβροπόλεως ἀπέβλεπον εἰς τὸ παρὸν μόνον καὶ ἠθέλησαν ν' ἀποστείλωσιν εἰς Σκόδραν τριακοσίους αἰφμαλώτους τοὺς ὁποίους συνέλαβον ἐν Ἀγραίδῃ, ὅπως ἐπιδείξωσι τὰ τρόπαια ταῦτα εἰς τοὺς συμπατριώτας των. Ὁ Μουσταῆ πασσᾶς ἀπέστειλε μέρος τούτων εἰς τὴν μητέραν του. Ὤφειλε παρόμοιον δεῖγμα σεβασμοῦ, πρὸς τὴν σκληρὰν ἐκείνην γυναῖκα, ἥτις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐθανάτωσεν ἄλλοτε τὴν καλὴν καὶ γλυκεῖαν σύζυγόν του Ἀϊσέ. Ὅτε ἔφθασαν ὅμως εἰς τὸ στενὸν τοῦ Μακρυνόρους, ὁ ταξιάρχης Ἀνδρέας Ἴσκος προσέβαλε τοὺς συνοδεύοντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς φονεύσας ὀγδοήκοντα πέντε. Μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦτο, οἱ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ παρηγορήσωσι τοὺς ἀδελφούς των, ἀποστέλλοντες τούτους εἰς τὴν Ἀγραΐδα ὁπόθεν καὶ κατήγοντο ἐνῷ οἱ Γκέγκηδες σκυπετάραι, διαφυγόντες τὰ κτυπήματά των, κατέφυφον εἰς Ἄρταν, ὅπου διέδωκαν τὸν φόβον.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἂν καὶ μικρᾶς σπουδαιότητος, ὤφειλε νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὸν Ὀμὲρ Βρυώνην καὶ εἰς τὸν Μουσταῆ πασσᾶν ὅτι φόβος ὑπῆρχε μήπως ἴδωσιν ἀνανεουμένας τὰς μυριάδας ἐκείνας τῶν μεμονωμένων ἐπαναστάσεων, αἵτινες ἐπέφερον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν ἀποτυχίαν τῆς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐπιχειρήσεως, θέσεως, τότε οὐδεμίαν παγιότητα ἐχούσης, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Μάρκος Μπότσαρης εἶχεν ἀπό τοῦ χρόνου ἐκείνου καταστήσει φοβερὰν ἀμυντικὴν θέσιν. Ἡ ἀνάμνησις αὕτη πιθανὸν νὰ τοὺς ἀπεθάρρυνεν, ἀλλ' οὗτοι κύριοι ὄντες τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῴου καὶ συγκοινωνοῦντες πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο νὰ περιφρονήσωσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ οὐδόλως φοβούμενοι στέρησιν τροφῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ των.

Πράγματι ὁ Ἀλγερινὸς στολίσκος, τὸν ὁποῖον ὁ Χορὲδ πασσᾶς εἶχεν ἀφήσει πρὸ τῶν Πατρῶν, ἵδρυσε τὸ κέντρον τῶν ἐπιδρομῶν αὐτοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Αἰτωλίας, ἐπομένως τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ Ἀνατολικόν, οὐδεμίαν λαμβάνοντα πλέον βοήθειαν οὔτε κατὰ ξηρὰν οὔτε κατὰ θάλασσαν ἀφεύκτως θὰ ὑπέκυπτον. Εἶχον συναθροίσει ἐντὸς αὐτοῦ μέγαν ἀριθμὸν ἀγροτῶν· καὶ ἐνῷ λιμὸς αὐτοὺς θὰ κατέτρυχεν, ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς θὰ εὑρίσκετο ἀφθόνως ἐφωδιασμένος διὰ τῶν πλοίων, ἅτινα ἔβλεπον καθ' ἑκάστην φθάνοντα πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἐκ Δαλματίας, Ραγούσης καὶ Κατάρρου. Τὸ κακοποιὸν πνεῦμα, ὅπερ παρώτρυνε τὸν Μουσταῆ πασσᾶν ν' ἀφήσῃ τὴν Σκόδραν, ὅπως καταστρέψῃ τὴν Ἑλλάδα. ἐβοήθει αὐτὸν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει του· καὶ ὁ Αὐστριακὸς παρατηρητὴς ἀνεκήρυττεν ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν προτέρων τὰς ἐπιτυχίας τοῦ νέου ἀρχηγοῦ τῶν βαρβάρων κατὰ τῶν ὑπερμάχων τοῦ Σταυροῦ.

Αἱ σκέψεις αὗται ἦσαν εὐλογοφανεῖς, ἐὰν ἐσκέπτετό τις βάσιν ἔχων τὴν συνήθη πορείαν τῶν γεγονότων· διότι ἡ Πελοπόννησος, ὁπόθεν οἱ Αἰτωλοὶ ἠδύναντο νὰ λάβωσι βοηθείας δραστικάς, ἦτο ὑπέρ ποτε παραδεδομένη εἰς τὴν ἀναρχίαν τῶν φιλοδόξων αὐτῆς ἀρχηγῶν τῶν διαφιλονεικούντων τὴν ἀρχήν. Οἱ φιλόδοξοι οἵτινες διέβλεπον ἐν τῇ ἀλλαγῇ τῶν πραγμάτων μόνον τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀνανικατάστασιν τῶν Τούρκων εἶχον παρεκλίνει ἀπὸ παντὸς εἴδους νομιμοφροσύνης καὶ ἀντικαταστήσει τοὺς βέηδες. Ὁ Ἀναγνώστης Δηλιγιάννης καὶ πέντε ἀδελφοί του, κάποιος Παπα-Φλεώνας, ὁ Βαρούχας ἐξ Ἄργους καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἦσαν οἱ ἔνοχοι ἀρχηγοὶ κομμάτων ! Οἱ Δηλιγιανναῖοι, οἵτινες διημφισβήτουν τὴν κατοχὴν τῶν τιμαρίων, τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους τοὺς ἐθεώρουν ὡς «εὐτελεῖς ἀγγαρευσίμους» ἠτίμαζον, ἔν τινι μάχῃ χωρίου πρὸς χωρίον, στρατάρχην τινὰ ὀνόματι Κολιόπουλον, ἀνθιστάμενον εἰς τὰς ἀξιώσεις των.

Συνεπείᾳ τοῦ γεγονότος τούτου, ἡ γῆ τοῦ Πέλοπος εἶδεν ἀναπαραγομένας σκηνὰς παρομοίας πρὸς ἐκείνας αἵτινες προηγήθησαν τοῦ αἰῶνος τοῦ Θησέως, ἐξολοθρευτοῦ τῶν τεράτων. Οἱ νικηταὶ εἶχον καταστήσει δοῦλον τὸν γαμβρὸν τοῦ Κολιοπούλου, ἀποκόψει τὴν κόμην τῆς θυγατρός του, καὶ τὰ μίση καὶ αἱ ἀντεκδικήσεις συνεπείᾳ τοῦ γεγονότος τούτου εἶχον προξενήσει ἐμφύλιον πόλεμον, οὗτινος δύσκολον ἦτο νὰ ὑπολογίσῃ τις τὰς συνεπείας.

Ἐξ ἑτέρου ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης ἐκ Καλαβρύτων καὶ Ἀνδρέας Λόντος ἐκ Βοστίτσης, προσέβαλον τὸν Γεώργιον Σισίνην, προϋχοντα τῆς Γαστούνης,αἱ δὲ ἔριδες αὗται εἶχον τόσον παραλύσει τὰς δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν, ὥστε δὲν εἶχον κατορθώσει ἀκόμη τὴν 18 πτεμβρίου νὰ συσφίγξωσι τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν συμφώνως πρὸς τὴν διαταγήν, ἥτις ἐδόθη περὶ τούτου ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς της διὰ τὴν Σαλαμῖνα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτοις ἐγνώριζον τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς Τριπολιτσάν, ὅτι πέντε χιλιάδες Τούρκων ἐξ Εὐβοίας προερχόμενοι εὑρίσκοντο καθ' ὁδὸν πρὸς πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Μάτην λοιπὸν ἐφώνουν ἐξ Αἰτωλίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ζητοῦντες βοηθείας ἐκ Πελοποννήσου, ὅτε ὁ ἔπαρχος Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς κατέστησε γνωστὴν εἰς τὸ Ναυαρχεῖον τῆς Ὕδρας τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων κατὰ τῶν ὁποίων παρεκάλει νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειάν των. Ὁ Μαυροκορδάτος ὅστις εὑρίσκετο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, εἶχε προλάβει τὰς εὐχάς των ταύτας ὑποχρεῶν τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ὅπως ἐκπλεύσῃ. Ἀλλὰ πῶς θὰ κατώρθουν τοῦτο ; Ἐστεροῦντο χρημάτων ὅπως πληρώσωσι τὰ πληρώματα, ἄλλως τε δὲν συνέφερε νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν ἀποστέλλοντες ναυτικὴν μοῖραν πρὸς τὸ μέρος τῶν δυνάμεών του ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει ; Ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἐφαίνετο συνετή· διότι ἐγνώριζον ὅτι σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸς τὴν Εὔβοιαν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὅπως, τοῦ Μεσολογγίου δυναμένου ν' ἀντιστῇ μέχρ. τέλους τοῦ φθινοπώρου, ἡ προσοχὴ τοῦ ναυάρχου στραφῇ πρὸς τὰ γεγονότα ἅτινα συνέβαινον ἐν τῇ θαλάσσῃ τοῦ Αἰγαίου.

Οἱ Ψαριανοί, μὴ εὐχαριστούμενοι ἐκ τῶν ἀποβιβάσεων τὰς ὁποίας ἐνήργουν πρὸς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατεπτόησαν τὸν στόλον τοῦ Καπετὰν πασσὰ ἀποστέλλοντες ἐναντίον του πυρπολικὸν ὅπερ ἤρκεσεν ὅπως τὸν ἐκτοπίσῃ ἐκ τοῦ στενοῦ τῆς Χίου.

Πειραταὶ Σπετσιῶται ὑπήρπαζον σχεδὸν ταὐτοχρόνως πλεῖστα Τουρκικὰ μεταγωγικὰ εἰς τὴν Πηλουσιακὴν ἐκβολὴν τοῦ Νείλου, καὶ κατελάμβανον ἐν τῇ ἐπιστροφῇ πλοῖον κομίζον τοὺς μισθοὺς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Τέλος ἡ πανώλης πιστὴ τῶν Ἑλλήνων σύμμαχος, εἶχεν ἁφαρπάσει κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς ἑβδομάδος τὸν περίφημον Κασὰν ἢ Χασάν, ἀντιστράτηγον τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ἐν Ἡρακλείῳ, τὸν Βεζύρην τῆς Ρεθύμνου, τῶν Χανίων καὶ τόσον ἀξιοσημείωτον ἀριθμὸν στρατιωτῶν, ὥστε ὁ Ἰσμαὴλ Γιδραλτὰρ ναύαρχος τοῦ σατράπου τῆς Μέμφηδος ἐδέησε ἐπιστρέφων εἰς Ἀλεξάνδρειαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νέον νὰ ἐνεργήσῃ φορτίον Σερασκέρηδων Μπιμπασίδων καὶ στρατιωτῶν.

Χάρις εἰς τὴν ἀσυμφωνίαν ταύτην τῶν ἐνεργειῶν, οἱ Σάμιοι οἱ ἀποβιβασθέντες εἰς Ταλιάνον, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, συνεκόμιζον ἐν τοῖς ἀγροῖς τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, τοὺς ὁποίους οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἐγκαταλείψει ἐπὶ τῇ προσεγγίσει των, σπεύδοντες νὰ ἐπιβιβάσωσιν πᾶν ὅ,τι ἔπιπτεν εἰς τὰς χεῖράς των. Ἐξαπέστειλαν ταῦτα μετὰ ταχύτητος, πεπεισμένοι ὅτι οἱ βάρβαροι δὲν θὰ ἤργουν νὰ ἐπανέλθωσι μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών των πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅτε ἐφαντάσθησαν μοναδικόν τι στρατήγημα ὅπως τοὺς ἐξαπατήσωσι.

Γνωρίζοντες τὴν ἀνανδρίαν τῶν Ἀσιανῶν, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχον νὰ κάμωσιν, ἀνεπέτασαν σημαίαν τινὰ ἐπὶ τῆς καταφανεστέρας οἰκίας τοῦ χωρίου Ταλιάνου. Διευθυνόμενοι ἀκολούθως πρὸς ἕτερόν τι μέρος ἐξηκολούθουν λαφυραγωγοῦντες παντοῦ ὅπου ἠδύναντο δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ποίμνια τῶν Τουρκομάνων. Τοποθετοῦντες σκοπιωροὺς ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, ἐλεηλάτουν τὴν χώραν, ἐνῷ οἱ Μωαμεθανοὶ οἵτινες δὲν ἤργησαν νὰ ἐπανέλθωσι μετὰ δυνάμεως, ἔχανον τὸν καιρόν των πολιορκοῦντες τὸ ἴδιον αὐτῶν χωρίον.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς σημαίας τῶν ἐπαναστατῶν, ἥτις εἶχεν ἀναπεταθῇ ἐπὶ τῆς κατοικίας τοῦ ἀγᾶ αὐτῶν ἐφαντάσθησαν ὅτι οἱ Σάμιοι εἶχον ὀχυρωθῇ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των. «Καὶ ἐπειδὴ ἦλθον,» ἤθελον λέγει ὁ Θεατὴς τῆς Ἀνατολῆς «νὰ ἀποφύγωσι πᾶσαν αἱματοχυσίαν, ὑποχρεοῦντες τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδοθῶσιν ἄνευ ὅρου ἀνέμενεν πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν θέλοντες ν' ἀφήσωσιν αὐτοὺς ἐν ζωῇ, ὅτε ἤρξαντο ὑποπτεύοντες ὅτι τὸ χωρίον αὐτῶν δὲν ἐνέκλειεν ἴσως οὐδένα.

Συνεκρότησαν συμβούλιον περὶ τούτου. Τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ συνεζητήθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπεθύμει νὰ ἐξετάσῃ καὶ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ γεγονότος, ἠνάγκασαν Ἰουδαίους τινὰς νὰ ἐξετάσωσι τὸ χωρίον. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐδέησε νὰ παρστρώνωσι διὰ πολλῶν ραβδισμῶν τοὺς Ἰσραηλίτας τούτους ὅπως ἐμπνεύσωσιν εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοὺς θάρρος· μόλις ἀνέφερον εἰς τὰ τέκνα τοῦ Ἰσλὰμ ὅτι ὑπῆρχον Σάμιοι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, ἐρρίφθησαν πυροβολοῦντες καὶ τὴν σπάθην μεταξὺ τῶν ὀδόντων κρατοῦντες κατὰ τοῦ χωρίου των, τὸ ὁποῖον κατέλαβον ὡς νικηταί, λίαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς σημαίας ἣν εἶχον ἀποστείλει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου δώδεκα Τάρταροι, ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ τῆς Σκόδρας, ἔφερον τρόπαιον οὐχὶ ὀλιγώτερον σημαντικόν.

Ἦτο ἡ κεφαλὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη· τὸ μαντεῖον τῆς Βιέννης τὸ ἐπεβεβαίωσε κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην· ἰδοὺ τὸ γεγονός. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς 8)20 Αὐγούστου οἱ Σουλιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι δέκα τραυματίας εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐχθρῶν, σπευσάντων νὰ ἀποκόψωσι ἰὰς κεφαλὰς τῶν καὶ ν' ἀποστείλωσι ταύτας εἰς τὸν Μουσταῒ πασσᾶν, ὑποδεικνύοντες εἰς αὐτὸν μίαν ὡς τὴν κεφαλήν του.

Διὰ τῆς διηγήσεως τοῦ λαμπροῦ τούτου κατορθώματος ὁ Τουρκικὸς στόλος διέδωκεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνάλογα φαντασιοκοπήματα· καὶ βραδύτερον μόνον ἔμαθον ὅτι αἱ ἐπιτυχίαι καὶ τὰ τρόπαια τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ, ἦσαν παρόμοια πρὸς τὴν ἅλωσιν τῆς σημαίας τῶν Σαμίων ὑπὸ τῶν Ὀσμανλίδων εἰς Ταλιάνη.

Οὗτοι διπλασιάζοντες τὴν ἐνεργετικότητα αὐτῶν, προσήγγιζον μεταξὺ Κλαζομενῶν καὶ Κισσοῦ (Βούλα καὶ Τσεσμές), ἐνῷ οἱ κάτοικοι τοῦ Ταλιανίου ἔψαλλον τὰ ἐπινίκια. Ἐκτείνοντες τὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν πέραν τοῦ Σιτσὶκ καὶ Γκιουλπατσέ, διήρπαζον Τουρκικόν τι καραβάνιον, ὅπερ ἔφερον ἐν θριάμβῳ ἐν τῇ νήσῳ των, ἐνῷ ὁ Καπετὰν πασσᾶς Χορέμπ, καταφυγὼν εἰς τὸν λιμένα Ὀλίβαρον τῆς Μιτυλήνης, μετὰ ἑβδομήκοντα δύο πολεμικῶν, διήρχετο εὐφροσύνως τὸν βίον μετὰ τῶν Ἰτσογλὰν αὐτοῦ, ἀριθμῶν τὰ κέρδη ἅτινα τὸ ἐν Πάτραις μονοπώλιον προσεπόρισεν αὐτῷ.

Θὰ ἐπεθύμει νὰ ἔληγεν ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ παρὰ τὴν Λέσβον, τοῦτο δὲ ἐπεθύμουν ἐπίσης καὶ οἱ γενναῖοι οἱ εὑρισκόμενοι ἐπὶ τὸν στόλον του· ἀλλὰ Ἑλληνική τις μοῖρα συγκοιμένη ἐκ τεσσαράκοντα πέντε βρικίων εἶχεν πρὸ ὀλίγου ἀναφανῇ. Ὁ κατάπλους αὐτῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὠφείλετο εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ εἰς τὸν ζῆλον τῶν κατοίκων τῶν Κυκλάδων, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ καταβάλωσι τὰς συνεισφοράς των ἐν τοῖς ταμίοις τοῦ ναυαρχείου.

Προτοῦ ἐπιβῇ τοῦ στόλου τούτου ὁ ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος ὅστις διῴκει αὐτόν, εἶχε συντάξει τὴν διαθήκην του· καὶ ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Ὀλιβάρου ἦτο πρόσκλησις ἐξ ὑπολογισμοῦ γενομένη ὅπως παρασύρῃ τὸν Χορὲβ πασσᾶν εἰς μάχην ἢ ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν ν' ἀποσυρθῇ εἰς Δαρδανέλλια, πεπεισμένος, ὅτι εἴτε νικητὴς εἴτε φυγὰς θὰ ἐπλήρωνε διὰ τῆς κεφαλῆς του τὰ ἀποτελέσματα ἐκστρατείας, ἥτις ἔμελλεν ὅπως αἱ προηγούμεναι νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταισχύνην τῆς ἡμισελήνου.

Ὁ Ἕλλην ναύαρχος ἀνήγετο εἰς τὸ πέλαγος ὅτε παρετήρησε βρίκιον Σπετσιωτικὸν ρυμουλκοῦν Τουρκικὸν πλοῖον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνατετραμμένη σημαία διεβρέχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Κάμνει σημεῖον, τὸ πλοῖον πλησιάζει, ἀναγνωρίζουσι, ὦ! ἔκπληξις! ὦ εὐτυχία! ὦ ἀνέκφραστος χαρά! τοὺς εἴκοσι δύο ναυτικοὺς τοὺς ὁποίους ξένον ναυτικὸν πλοῖον εἶχε παραδώσει εἰς τὸν πασσᾶν τῆς Σμύρνης ὅστις προσέφερε τὰς κεφαλάς των ὡς δεῖγμα σεβασμοῦ εἰς τὸ Καπετὰν πασσᾶ. Οὗτος, μᾶλλον ἀνθρωπίνως φερόμενος τοῦ χριστιανοῦ στρατηγοῦ ὅστις εἶχε καταδικάσει αὐτοὺς εἰς ἄφευκτον θάνατον, ἔκρινε κατάλληλον νὰ ἀποστείλῃ αὐτοὺς ἁλυσοδέτους εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Φθάσαντες εἰς Μουλαλήκ, μεταφέρουν τοὺς εἴκοσι δύο τούτους χριστιανοὺς ἐπὶ πλοίου ὁδηγουμένου ὑπὸ δεκαεπτὰ Τούρκων, οἵτινες προσεγγίσαντες τὴν νύκτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἠγκυροβόλησαν εἰς Κουμ-Καπί, ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Σουλτανικοῦ Σεραγίου. Οἱ Τοῦρκοι, σπεύδοντες νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ξηράν, εἶχον ἀφήσει τρεῖς μόνον ἄνδρας ὡς φύλακας θέτοντες τοὺς Ἕλληνος εἰς τὸν πυθμένα τοῦ πλοίου, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀφῄρεσαν τὰς ἁλύσεις ἀπ' αὐτῶν καὶ ἠρκέσθησαν νὰ περιδέσωσιν αὐτοὺς διὰ σχοινίων, ὅπως τοὺς καταβιβάσωσιν εὐκολώτερον εἰς τὸ κάτεργον ὅπου ἔμελλον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, νὰ ἀποκεφαλισθῶσι. Τὰ θύματα τοιοῦτον τι προ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεδόκουν, ὅτε ἀκούσαντες τοὺς βαρβάρους παραδεδομένους εἰς εὐθυμίαν ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ πλοιάρχου, συνέλαβον τὴν ἐλπίδα ὅτι ἢ θὰ ἐσώζοντο ἢ θὰ ἐπώλουν ἀκριβὰ τὴν ζωήν των.

Ὁ Ἕλλην πλοίαρχος ἀνεκοίνωσε τὸ παρ' αὐτοῦ συλληφθὲν σχέδιον εἰς τοὺς ναύτας, λέγων εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν εὑρίσκοντο ἐν τῷ πλοίῳ εἰμὴ μόνον τρεῖς Τοῦρκοι· ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐν τῇ πόλει εἶχον ἀφήσει τὰ ὅπλα των καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι τὸ πλοῖον.

Διέταξε λοιπὸν ἕνα τῶν ἰδικῶν του νὰ τὸν ἀπελευθερώσῃ τῶν δεσμῶν του, τὰ ὁποῖα οὗτος κατώρθωσε νὰ κόψῃ διὰ τῶν ὀδόντων του. Ἄνευ ἀναβολῆς, λύει τὰ δεσμὰ τινῶν ἐκ τῶν οἰκείων του, οἵτινες ἀμοιβαίως βοηθούμενοι εἰς τὸ νὰ θραύσωσι τὰ δεσμά των ἐπιπίπτουσι πάραυτα κατὰ τῶν βαρβάρων τοὺς ὁποίους καταλαβόντες κοιμωμένους κατέσφαξαν.

Κύριοι τοῦ πλοίου καταστάντες, οἱ 22 Ἕλληνες ἐνδύονται Τουρκικά· ἔργον λίαν εὔκολον δι' αὐτούς, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας των δὲν εἶχον κείρει τὴν γενειάδα. Ἀποπλέουσι, καὶ εὐνοούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου διέρχονται τὸν Ἑλλήσποντον. Φθάσαντες εἰς Δαρδανέλλια φωνοῦσι πρὸς αὐτοὺς ὅπως σταθῶσιν, ἀλλ' οὗτοι ἀποκρίνονται Τουρκιστὶ ὅτι παρασύρονται ὑπὸ τοῦ ρεύματος, καὶ ὅτι φέρουσι διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν μοῖραν· καὶ οὕτως ἀφίνουσιν αὐτοὺς νὰ διέλθωσιν. Ἀποφεύγουσι μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας τὰ τελευταῖα φρούρια· ἀλλὰ φθάσαντες πρὸ τῆς Τενέδου, Τουρκική τις φρεγάτα ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν. Ἅπαντες τότε ἀνέρχονται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ καταφεύγουσι ὑπὸ τὸ πυροβολικὸν τοῦ φρουρίου· διὰ τοῦ κινήματος τούτου πείθεται ἡ φρεγάτα ὅτι ἦσαν Ὀθωμανοί, καὶ παραιτεῖται τοῦ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ.

Ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου τῆς Τενέδου ἐξ ἴσου ἀπατηθεὶς ἐκ τοῦ κινήματος τούτου, ἀναμένει τὴν ἐπαύριον, ὅπως ἐξετάσῃ τὸ πλοῖον τὸ καταφυγὸν ὑπὸ τὰς κανονοστοιχίας του, ὅπερ ἐπωφελη-θὲν τοῦ ἀνέμου, ἀνεχώρησεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός. Δὲν ἤργησε νὰ συναντηθῇ ὑπὸ τοῦ Σπετσωτικοῦ βρικίου εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρωσε τὴν ἐθνικότητά του καὶ «ἔφθανον εἰς Ψαρᾶ, μετὰ πενθήμερον εὐτυχῆ θαλασσοπορίαν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἔτι κήδεται Θεὸς Ἑλλάδος! ἀνέκραξεν ὁ ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος, ἀκούων τὴν διήγησιν ταύτην, καὶ διατάσσων διὰ σημείου τὸν στόλον του, διηύθυνε τοῦτον πρὸς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, ὅπου κλύδων ἐπαναστατικὸς ἐτάραττε τήν στιγμὴν ἐκείνην τὰ πνεύματα

Αἱ συμφοραὶ αἵτινες εἶχον καταθλίψει τοὺς Ἕλληνας προσήγγιζον εἰς τὸ τέλος των· διότι ἡ ὁμόνοια ἤρξατο συνενοῦσα τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Πελοποννήσου οἵτινες ἤρξαντο ἀσχολούμενοι περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους ἀναβαλόντες τὰς οἰκιακὰς αὐτῶν ἔριδας. Ἵδρυον ἀξίας λόγου ἀποθήκας ζωοτροφιῶν εἰς Γαστούνην τῆς Ἤλιδος ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας στρατοῦ σκοποῦντος, νὰ βοηθήσῃ τὸ Μεσολόγγιον καὶ νὰ πολιορκήσῃ τὰς Πάτρας. Εἶχον ἀποστείλει ἐπικουρίαν τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς τὸν Ἰσθμόν. Ἡ Ἀκροκόρινθος προέτεινε συνθηκολογίαν. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐν Σαλαμῖνι ἐρευνοῦσα ἐβάδιζε τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἡ νῆσος ἦν διψιλῶς ἤτο ἐφωδιασμένη διὰ ζωοτροφιῶν καὶ ἀμυντικῶν μέσων, Ἡ Αἴγινα ἐπροστατεύετο ὑπὸ ἐλαφρῶν προσκόπων τοὺς ὁποίους διῴκουν δύο ἡρωΐδες ἀναπτύξασαι σπανίαν δραστηριότητα ὅπως προλάβωσι πᾶσαν αἰφνιδίαν ἐπίθεσιν.

Αἱ Ἀθῆναι, αἵτινες εἶχον στιγγιαίως καταληφθῆ ὑπὸ πέντε χιλιάδων Τούρκων, ἠλευθερώθησαν χάρις εἰς τὸν Στρατάρχην Γκούραν, διαμείναντα κύριον τῆς Ἀκροπόλεως. Ἠττηθέντες εἰς Μαραθῶνα ὑπὸ τοῦ ἀτρομήτου τούτου ἀρχηγοῦ ὅστις τοὺς εἶχε καταδιώξει μέχρι Θηβῶν, τοσοῦτον παρενοχλήσθησαν οἱ βάρβαροι ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως. στρατάρχου τῆς Βοιωτοίας, ἡνωμένου μετὰ τοῦ Τάσου καὶ Διαμάντη, ἀρχηγοῦ τῶν Μαγνησίων, ὥστε ὁ Μπὲρ Κοφεσλὶ Γιουσοὺφ πασσᾶ παρέστη εἰς τὴν ἀνάγκην ὥπως δράμῃ εἰς βοήθειαν των ὅπως αἱ Τουρκικαὶ ἐκθέσις ἀναφέρουσι μετὰ 14 ἢ 15 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτων. οἱ Ἕλληνες οἱ καταφυγόντες εἰς Σκίαθον καὶ εἰς Σκόπελον, ἐπανελθόντες εἰς τὴν Εὔβοιαν εἶχον κυριεύσει ἐκ νέου τὸ ἀρκτικὸν τῆς νήσου μέρος. Τέλος, ὁ ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος συνηντήθη τὴν εἰκοστὴν ἑβδόδην Σεπτεμβρίου, εἰς τὰ παράλια τοῦ ὄρους Ἄθωνος μετὰ μοίρας Τουρκικοῦ στόλου καταφυγοῦσαν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Βόλου μὲ δεκαοκτὼ κορβέτας λίαν γοητευμένης ἐκ τοῦ ὅτι ἀπέφυγε πυριτολικά τινα ἄτινα κατ' αὐτῆς εἶχον διευθύνει. Ἀνήγγελον τῇ ἀληθείᾳ ὅτι ὁ Χορὲμπ Καπετὰν πασσᾶς, ὅστις ἐπὶ τὸν δαφνῶν ἂς ἐν Μυτιλήνῃ ἔδρεψεν ἐπανεπαύετο ἔμελλε νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο μετ' ἀσφαλείας, καθ' ὅσον ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἔσπευδε νά ἐπανέλθῃ εἰς Ὕδραν, ὅπως ἐμπλέξῃ οὕτω τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, εἰς ὃν θὰ καθίστατος τρωτός, ὡς ἐκ τῆς εὐκολίας ἣν θὰ εἶχον προσβάλλοντες αὐτὸν.

Καθησυχάσαντες ἐκ τῆς νέας τάξεως τῶν πραγμάτων, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ μέρους τῆς Βιωτίας ἔσπευσαν νὰ ἐπανέλθωσι εἰς τὰς ἑστίας των, ὅπως συλλέξωσι τὰς ἐλαίας των καὶ ἐνεργήσωσι τὰς διὰ τὴν σιτοσπορὰν ἀναγκαιούσας προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας.

Ἦσαν πεπεισμένοι ὑπό τινος μυστικοῦ ἐνστίκτου. ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ ἦσαν ἅπαξ ἔτι τὰ ὄργανα τῆς καταστροφῆς των. Δὲν ἠγνόουν ὅτι ὁ Ἰμβαὴμ διαδεχθεὶς τὸν Ἐμπουλουμποὺτ πασσᾶν εἰς τὴν πέραν τυῦ Ἀξίου Μακεδονίαν, ἐξηκολούθει νά μεταχειρίζηται αὐτοὺς δι' ἀνθρώπων μέσων στηρίζων ἐπ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν του. Πράγματι, μόλις ἀναλαβὼν τὰ λειτουργήματα αὐτοῦ, ἐνέκλεισαν εἰς τὰς φυλακὰς τοὺς πρῦχοντας τῆς Θεσσαλονίκης, παρὰ τῶν ὁποίων ἐζήτει σπουδαῖον χρηματικὸν ποσὸν. Ἐπιμένων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ προκατόχου του, ἀπηγχόνισεν ταὐτοχρόνως ἓξ φύλακας ποιμνοίων ὡπλισμένους δι' ὅπλων ὅπως ἀμύνωνται κατὰ τῶν λύκων, ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ἡ ὁπλοφορία ἦτο ἀπηγορευμένη εἰς τοὺς Χριστιανούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ πραξικόπημα τοῦτο τοσοῦτον εἶχε δυσαρεστήσει τοὺς Βουλγάρους τοὺς ὁποίους εἶχον κατορθώσει νὰ προσελκύσωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Σουλτάνου, ὥστε εἶχον διασκορπισθῇ ὁρκιζόμενοι θανάσιμον κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν μῖσος. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου, ἄρχονται ἐκδηλούμεναι ζωηραὶ ἀνησυχίαι μεταξὺ τῶν ὀρεινῶν τοῦ Αἵμου καὶ ἡμέραν τινὰ πιθανῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἀφ' ἧς δέον νὰ ἄρξηται ἡ Ἱστορία τῶν Σκυθοσλαύων, τῶν ὁποίων οἱ πολεμικοὶ πληθυσμοὶ οἱ περικυκλοῦντες τὴν Ἑλλάδα, ἀνυπομόνως φέρονται πρὸς τὸν ζυγόν, ἀναμένουσι μόνον τὸ σύνθημα ὅπως ἀναπετάσωσι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ.

Ἀναμένοντες τὸ ἀναπόφευκτον τοῦτο γεγονός, ἂν καὶ εἰς τὸ μέλλον εἰσέτι ἔγκειται ἡ ἐκπλήρωσις, ὁ Ὀδυσεύς, ὅστις τὴν 25 Σεκτεμβρίου εἶχε μεταβῇ εἰς Σαλαμῖνα, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι τῶν βαρβάρων συγκετρωσάντων τὰς δυνάμεις των εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ζειτουνίου, εἶχε λάβει τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως διακόψει τὴν συγκοινωνίαν αὐτῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μουσταῆ πασσᾶ εὑρισκομένου ἐν Αἰτωλίᾳ. Νικήτας ὁ τουρκοφάγος, μετὰ τοῦ Πανουργιᾶ, Σκαλτσοδετείου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν τῆς Φωκίδος ὑπερησπίζοντο τὰ στενὰ τῶν Σαλόνων· Ὁ Ἀνδρέας Λόντος ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Πελοποννησίων, ὑπερήσπιζε τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ἐπερφορτίζετο, ὅπως εἶχε πράξει ἤδη νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ κινήματα τῶν Τούρκων καὶ ἀνεχώρει πάραυτα ὅπως καταλάβῃ θέσιν ἐν ᾗ νέας ἔμελλε νὰ δρέψῃ δάφνας.

Ὁ ὁρίζων, πλήρης ἄχρι τοῦδε μελανῶν νεφῶν, ἤρξατο οὕτω διαυγαζόμενος πρὸ τῶν βημάτων τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως τὴν μεταφορὰν τῆς κυβερνήσεως εἰς Ναύπλιον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ταστούτην, ἀναλόγως τῆς τροπῆς ἣν θὰ ἐλάμβανον τὰ πράγματα. Ἐψήφισαν ἀκολούθως κανονισμὸν τελωνείων τῆς Ὕδρας, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁποίου ἔνδοξος φιλέλλην, ὁ Λόρδος Βύρων, ἔθηκε σπουδαῖον χρηματικὸν ποσόν. Ὁ Ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος ἀπέπλεεν ἐκ νέου διευθυνόμενος εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον· ὑπελεί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πετο πλέον ὅπως μόνον περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Αἰτωλίας ἐνασχοληθῶσίν.

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὅπως καὶ οἱ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐρημοῦντες, ὡς εἴπομεν, τὰ χωρία αὐτῶν ἅμα τῇ προσεγγίσει τῶν βαρβάρων ἀπεσύροντο εἰς Καλαμᾶν, Κάστον καὶ εἰς τὰς Τηλεβοϊκὰς νήσους αἵτινες γειτνιάζουσι πρὸς τὴν Ἤπειρον. Ἕτεροι εἶχον καταφύγει εἰς τὰ δάση ἅτινα καλύπτουσι τὸ Ξηρόμερον.

Ὀκτακόσιαι οἰκογένειαι ἐγκατέστησαν εἴς τινα νῆσον κειμένην ἐντὸς τῆς λίμνης Λεζίνης, (Κυνία) ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ χιλιάρχου Ζούγκου, ὅστις διῴκει φρουρὰν ἐκ διακοσίων πεντήκοντα Ἀγρινίων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι συνελθόντες ἐκ τοῦ πρώτου τρόμου των δὲν ἤργησαν νὰ ἀρχίσωσιν ἐκ νέου τὰς ἐκδρομάς των ἐκείνας αἵτινες ὑπῆρζαν τόσον ὀλέθριαι τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸν Ὁμὲρ Βρυώνην.

Ἤδη εἶχον συλλάβει πλείστους ταχυδρόμους, ὅτε ἐνθαρρυθέντες ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων οἱ Ἕλληνες ἐξελθόντες ἐκ τῆς νήσου τῆς λίμνης Λεζίνης κατέλαβον τριακοσίους πεντήκοντα ἵππους φέροντας πολεμεφόδια καὶ ζωοτροφίας φονεύοντες ἢ αἰχμαλωτίζοντες ἑβδομήκοντα πέντε Τούρκους. Εἰς δευτέραν τινὰ ἐπιδρομὴν εἶχον ἐξολοθρεύσει ἑκατὸν πεντήκοντα ἐχθρούς, διακοσίους ὀγδοήκοντα εἰς τρίτην, καὶ πληθὺν πολεμεφοδίων, ὅτε εἶδον φθάνοντα ἐν τῇ ὑπ' αὐτῶν καταληφθείσῃ χώρᾳ, τὸν Γεώργιον Καραίσκον.

Ὁ στρατάρχης οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀσθένεια ἐπεδεινώθη ἀπὸ τῆς νυκτερινῆς μάχης τῆς 8)20 Αὐγούστου, μὴ εὑρίσκων ἀνακούφισιν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Βροσῶν ὅπου ἅπαξ ἔτι εἶχεν ἀποσυρθῇ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Ἰθάκην ὅπως θεραπευθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του ἥτις ἦτο ἐγκατεστημένη. Τὰ παλληκάρια αὐτοῦ τὸν μετέφερον ἐπὶ φορείου, ὅτε, φθάσαντα εἰς τὰ δάση τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπου εἶχον ἀποφασίσει νὰ διέλθωσι τὴν νύκτα, οἱ πρόσκοποι τῆς προφυλακῆς του ἀνεκάλυψαν τουρκικὸν καραβάνιον ἐρχόμενον ἐξ Ἄρτης καὶ μεταβαῖνον εἰς Μεσολόγγιον, ἐστρατοπεδευμένον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν. «Παιδιά, εἶπε τότε εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»τοὺς στρατιώτας του ὁ στρατάρχης Καραΐσκος, μεταφέρατέ με εἰς »μέρος ἀπόκρυφον καὶ δύσβατον· καὶ ἐπιπέσατε πάραυτα κατὰ τῶν »ἀπίστων ἐχθρῶν μας».

Ταῦτα εἶπε καὶ τῶν διαταγῶν του ἐκτελεσθεισῶν, οἱ Μωαμεθανοὶ οἱ φυλάσσοντες τοὺς τριακοσίους ἵππους, ἄνω τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα ὄντες, διεσκορπίσθησαν μετ' ἀπωλείας πεντήκοντα ἑπτὰ ἀνδρῶν. Τότε ὁ Καραΐσκος μανθάνων ὅτι οἱ στρατιῶται του ἐγένοντο κύριοι τῆς ἀποστολῆς παρεκάλεσεν αὐτοὺς ν' ἀφήσωσι τὰ λάφυρα ἐκεῖνα ὑπὲρ τῶν Ἀγραφιωτῶν. Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι παρὰ τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα ὑποζύγιά των εἶχον κλαπῇ καὶ τῶν ὁποίων τὰ χωρία εἶχον καταστραφῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων, περιεπλανῶντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, τρεφόμενοι ἐκ γλυκέων δρυοβαλάνων· δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσι βοήθειαν πλέον ἀποτελεσματικήν. Ἅπαντες οἱ μαχηταί του συνῄνεσαν εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, καὶ ὁ στρατάρχης μεταφερθεὶς τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Κανδυλῆ, ἐπεβιβάσθη διὰ Καλαμᾶν. Ἡ Ἀγγλικὴ ἀστυνομία τὸν ἀπώθησε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς ὄχθης αὐτοῦ ἀποστέλλουσα αὐτὸν εἰς Ἰθάκην, ὅπου ἠρνήθησαν νὰ τὸν δεχθῶσι, τέλος. δεκτὸς γενόμενος εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Κεφαλληνίας, εὐθὺς ὡς ὑπέστη τὴν κάθαρσιν αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς Ἰθάκην, ὅπου διὰ τῶν φροντίδων τῆς οἰκογενείας του δὲν ἤργησε ν' ἀνακτήσῃ τὴν ὑγείαν του.

Οἱ Ἀκαρνᾶνες, οἱ ἐκ Βάλτου καὶ ἐκ τῆς λίμνης Λεζίνης, δὲν ἦσαν οἱ μόνοι οἵτινες ἠνώχλουν τοὺς βαρβάρους. διαρπάζοντες τὰς ἀποστολάς των. Οἱ Ἕλληνες οἵτινες εἶχον ἀποσυρθῇ ἐπὶ τῶν Ἐνιάδων πόλιν κατὰ τὸ ἥμισυ ὑποβρύχειον, κειμένην εἰς εἰσβολὰς τοῦ Ἀχελώου καὶ ἐπὶ τῶν ἐρήμων νήσων αἵτιτες εὑρίσκονται εἰς τὰς ὄχθας, δὲν ἐπροξένουν εἰς αὐτοὺς ὀλιγωτέρας βλάβας. Ἀψηφοῦντες τὰ βαρβαρικὰ πλοῖα ἄτινα ἐπολιόρκουν τὴν Ἤπειρον, δὲν παρῆρχετο νὺξ χωρὶς νὰ ἐνεργήσωσιν, ἐπωφελῆ τινα ἀποβίβασιν. Εἰσδύοντες μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοπέδου ἐφόνευον Τούρκους διήρπαζον τὰ ὅπλα, τὰς ἀποσκευὰς καὶ τοὺς ἵππους των καὶ πλείο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νες τῆς μιᾶς Ἰουδὶθ ἀπέφερον τὴν κεφαλὴν Ἰσλαμητῶν Ὀλοφερνῶν οἵτινες εἶχον αἰχμαλωτίσει ταύτας.

Οἱ ὀρεινοὶ συναμιλλώμενοι, κατήρχοντο εὐθὺς ὡς ὁ ἥλιος ἔδυεν εἰς τὰς κοιλάδας, καὶ πάντοτε συνελάμβανον τινὰς τῶν ἵππων τοὺς ὁποίους ἄφινον ἐκεῖ πρὸς βόσκησιν. ἐνίοτε μάλιστα καὶ τοὺς φύλακας αὐτῶν. Εἰς ἅπαντα τὰ μέρη διακεχυμένη πληθὺς ἀτάκτων στρατιωτῶν, οὐχὶ ὀλιγώτερον εὐκινήτων. ἀνησύχει τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοῦ στενοῦ τοῦ Στράτου μέχρι τῆς Ἄρτης τόσον ὥστε οἱ ἰθαγενεῖς Τοῦρκοι κατηρῶντο τοὺς ἀπελευθερωτάς, τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τὸν Σουλτάνον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὑψηλοφώνως ἰσχυρίζοντο ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποχωρισθῶσι, διότι ἡ προστασία αὐτοῦ ἦτο χειροτέρα τοῦ κακοῦ ὅπερ ἤθελε νὰ θεραπεύσῃ.

Δὲν ἦτο πιθανῶς τοιαύτη ἡ γνώμη τῶν οὐλεμάδων τῶν Ἰωαννίνων τοὺς ὁποίους οἱ Σκυπετάραι ἀνέκαθεν εἶχον χαρακτηρίσει «ὡς ὑπατοφάγους», θέλοντες νὰ ὑποδείξωσι τὴν πρὸς εὐζωΐαν τάσιν αὐτῶν. Οἱ σοβαροὶ οὗτοι δόκτορες τοῦ νόμου, οἵτινες θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς κατὰ τὰς ἱερωτέρας ἡμέρας τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, πάντοτε τοὺς σοφωτέρους, διότι ὄπισθεν τοῦ κορανίου ὀχυρούμενοι εἶναι οἱ ἀμαθέστεροι καὶ οἱ πλέον ἀλαζόνες, εὐθὺς ὡς ἔμαθον τὴν ἄφιξιν τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἀνέλαβον ἐπιδοηθητικῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σχεδίου τῆς ἐξολοθρεύσεως τῶν Χριστιανῶν τοῦ μετὰ τόσης ἐπιδεξιότητος σχεδιασθέντος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτη Β' καὶ τοῦ Συμβουλίου του.

Πληροφορηθέντες ὅτι μοναχός τις Χρῆστος καλούμενος, ἐπαρηγόρει τοὺς πιστοὺς ἀναγγέλλων εἰς αὐτοὺς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, συνέλαβον καὶ ὡδήγησαν αὐτὸν πρὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ Καδῆ. Ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἐμαρτύρησε Θεὸν τὸν ζῶντα, τὴν γέννησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄφιξίν του τὴν ὑπὸ τῶν προφητῶν ἀναγγελθεῖσαν, τὸν θάνατον, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰώνιον βασιλείαν του. Ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ Μωάμεθ, ἐτήρησε σιωπήν. Τότε ὁ Καδῆς διασχίσας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διέταξε νὰ τὸν ραβδίσωσι καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ Σταυροῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἦγε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅτε ὁ μάρτυς παρεδόθη εἰς τοὺς δημίους. Οὗτοι, ὅπως μιμηθῶσι τὰς σκηνὰς τοῦ Ἁγίου Πάθους, ἐν ἡμέρᾳ εὐθυμίας, καὶ πικράνουσι τοὺς Χριστιανοὺς ἐξυβρίζοντες τὰ μυστήρια τῆς Θρησκείας αὐτῶν, εἶχον περιβάλει τὸ μέτωπον τοῦ θύματος διὰ στεφάνου ἐξ ἀκανθῶν.

Συρόμενος διὰ τῶν ὁδῶν τῶν Ἰωαννίνων ἐν τῷ μέσῳ πλήθους φρενητιῶντος ὅπερ ἐνόμιζεν ὅτι ἐξηυτέλιζεν αὐτὸν ἀποκαλῶν Χριστόν, ὡδήγησαν τὸν ἱερέα τοῦ Ὑψίστου εἰς τοὺς πλατάνους τοῦ Καλοῦ Τζεσμέ, οἵτινες εἶναι ὁ Γολγοθᾶς, ἢ ὁ συνήθης τόπος θανατώσεως τῶ ἐγκληματιῶν. Ἐκεῖ ἄνευ ἐνδυμάτων καταπτυόμενος τίθεται ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸν πρυσηλοῦσι διατρυπῶντες διὰ καρφίων τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του. Ἀνυψοῦσι τὸ ἐξαγιασθὲν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀθώου ξύλον· εὔχεται ὑπὲρ τῶν δημίων του οἵτινες τῷ λέγουσι ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν Χριστὸν ὅπως σωθῇ καὶ ἀνακαθήμενοι σταυροειδῶς, ἐξακολουθοῦσι νὰ ἐξυβρίζωσιν αὐτὸν καθόσον ἐξησθένει.

Τοῦρκός τις τῷ διασχίζει τὴν πλευρὰν διὰ σπαθισμοῦ ! Ἐκπνέει ἐκ τῶν Ἀθιγγάνων περιβαλόντων τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ πίσσης, θέτουσιν εἰς αὐτὸν πῦρ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐμφανίζεται ὅπως τὰ πτώματα τῶν Χριστιανῶν τὰ ὁποῖα ὁ Νέρων μετεχειρίζετο ὡς λαμπάδας εἰς τοὺς κήπους αὐτοῦ, ὅπου προσεκάλει τοὺς μονομάχους καὶ τοὺς ἡνιόχους εἰς τὰς νυκτερινὰς ἑορτάς του.

Ἡ εἴδησις τοῦ μαρτυρίου τοῦ Χρήστου ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδομένη εἰσέδυεν ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ, ὅπου ἤργησε νὰ διαδοθῇ, ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ὁ Σερασκέρης Μουσταῒ πασσᾶς, ἐξωρμήν, προσέφερε βραβεῖον χιλίων γροσίων εἰς πάντα στρατιώτην ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσει ἔφοδον· εἰς μάτην ὅμως. πάντες ἠρνήθησαν.

Ἐξευτελισθέντες ἐκ τῶν διατρεχόντων, ὁ Μουσταῒ πασσᾶς, ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης καὶ οἱ ἀρχηγοὶ θὰ ἔλυον τὴν πολιορκίαν, καταρώμενοι μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ τὸν Σουλτάνον καὶ τοὺς ἀνοήτους αὐτοῦ συνδυασμούς, ἐὰν ὁ προδότης καί τινες λιποτάκται δὲν ἐνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θάρρυνον αὐτὸν συμβουλεύοντες τὴν κατάληψιν τοῦ Ἀνατολικοῦ. Ἡ νῆσος αὕτη, κειμένη εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῶν ἁλιευτικῶν τόπων πρὸς τὸ μέρος τῶν παρακτίων ἐπιχωμάτων ἅτινα ἑνοῦσι τὰς Ἐχινάδας πρὸς τὴν Ἤπειρον, πίπτουσα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, θὰ ἐγκαθίστα αὐτοὺς στρατιωτικῶς ἐν τῷ κέντρῳ τῶν λιμνοθαλασσῶν. Θὰ ἠδύναντο ἐκεῖθεν νὰ καταλάβωσι τὰς ὑφάλους ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἁλιεῖς εἶχον ἐγείρει καλύβας τινὰς καὶ ὀχυρούμενοι ἀφ' ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον, θὰ κατώρθουν νὰ συσφίξωσι τὸ Μεσολόγγιον ὅπερ ἀνωφελῶς ἐπολιόρκουν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μόνον μέρους, ἐνῶ θὰ ἐλάμβανον ἐκ θαλάσσης βοηθείας.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἤρεσεν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς στρατάρχας. Ἵδρυσαν σειρὰν ὁλμοβόλων κατὰ τοῦ Ἀνατωλικοῦ. Ἔπεμψαν ζητοῦντες πλοῖα ἐκ Πρεβέζης ὅπως ἐπιχειρήσωσιν ἀπόβασιν, καλύπτοντες τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην διὰ τακτικῆς πολιορκοῦντες, κανονιοβολοῦντες καὶ βοδβαρδίζοντες τὸ Μεσολόγγιον ὅπως προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν πόλιν ταύτην. Προσεποιήθησαν μάλιστα ὅτι θὰ προσέβαλον ταύτην ἔξ ἐφόδου μετακινοῦντες ἰσχυρὰν προφυλακήν, ἥτις ἱδρύθη ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τῆς τάφρου μετὰ κλημάτων καὶ σάκκων ἄμμου. Ἀλλ' ὁ δόλος οὗτος ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν σύγχυσιν τῶν βαρβάρων.

Ὁ Μουσταΐ πασσᾶς ἐν τῷ μεταξὺ ἐλάμβανε θάρρος, ὄχι ὅμως καὶ ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης, ὅστις τῷ ἀπηύθυνε λόγον ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ Ὀρχομενίου Θεσάνδρου ἢ μᾶλλον πρὸς τὸν λόγον ὅντινα ὁ Ἡρόδοτος διὰ τοῦ στόματος Πέρσου τινὸς ἐν περιστάσει σχεδὸν παρομοίᾳ ἀναφέρει. «Βλέπετε ἀδελφέ μου, τὸν στρατὸν τοῦτον· »γνωρίζετε τὴν ἀξίαν του· καὶ ὅμως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τῶν »στρατιωτῶν τῶν ἐστρατοπεδευμένων παρὰ τὰς λιμνοθαλάσσας ἀπὸ »τῆς σήμερον συντόμως, πιστεύσατέ με, ὀλίγοι τινὲς μόνον θὰ δια»μείνωσιν.—Ἀδελφέ μου, ἀπήντησεν ὁ Μουσαΐ· ὅ,τι ἡ εἰμαρμένη »ὥρισεν οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ ἀποφύγωσι. Μὴ θελήσῃς νὰ »πικράνῃς τὴν ψυχήν μου. Δὲν ὑπάρχει μεγαλειτέρα λύπη διὰ τὸν »ἄνθρωπον ἐκείνης τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὅταν προβλέπῃ ἐκεῖνο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»ὅπερ θὰ ἠδύνατο κάλλιον νὰ κάμῃ καὶ ὅμως δὲν δύναται. Προδο-
»θέντες ὑπὸ τοῦ καπετὰν πασσᾶ, ὅστις τρόπον τινὰ ἔφυγεν ἐπὶ τῇ
»προσεγγίσει μας, ἂν δοκιμάσωμεν μόνοι τὴν τύχην· ἐλπίσωμεν ὅτι
»Ἀλλὰχ καθοδηγήσει ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς γενναιότητος».

Ὁ Κωνσταττῖνος Μπότσαρης, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ τὸν ἀδελφόν του, ὑποπτευόμενος τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτοπίσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχε. Λαμβάνων μεθ' ἑαυτοῦ ὀκτακοσίους ἀποφασιστικοὺς ἄνδρας προσβάλλει αὐτὸν νύκτωρ, φονεύει ἢ αἰχμαλωτίζει μερος τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἐπανέρχεται ἐν τῇ πόλει πλήρης λαφύρων. Τὸ συμβὰν τοῦτο ὅπερ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου ἔλαβε χώραν ἐπηκολούθησαν αἱ χθινοπωριναὶ βροχαί, καὶ ὅτε τὰ πλοῖα ἐκ Πρεβέζης ἔφθασαν αἱ σχεδίαι τὰς ὁποίας εἶχον κατασκευάσει εἰς Τζαπαράκι ἦσαν ἕτοιμοι, ὁ δὲ τουρκικὸς στρατὸς ἐξησθενημένος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν.

Ἐξαντληθέντες ἐκ τῶν ἀγρυπνιῶν ὡς ἐκ τῶν συνεχῶν νυκτερινῶν ἐξεγέρσεων τὰς ὁποίας οἱ ἐπαναστᾶται ἐπροξένουν οἱ Μωαμεθανοὶ ἐκοιμῶντο μόνον ὑπὸ τὸν θόρυβον τῶν καταιγίδων αἵτινες καταλήγουσαι εἰς βροχὴν ἐπλημμύρουν τὰς σκηνὰς καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτῶν διὰ κατακλυσμοῦ ὑδάτων ἀφ' ἧς ὁ ἥλιος ἔδυε. Τὰς βροχερὰς νύκτας διεδέχθησαν καυστικαὶ ἡμέραι, καὶ τῶν σεισμῶν, οἵτινες εἶναι συνεχεῖς κατὰ τὸ φθινόπωρον, πληρούντων τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκ δηλητηριωδῶν μιασμάτων, οἱ πυρετοὶ δὲν ἄργησαν νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἐν τῷ στρατῷ. Ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐλώδους κλίματος τῆς κάτω Αἰτωλίας. Ὀλίγην προσοχὴν ἔδιδον εἰς τοιαῦτα, (διότι τί εἶναι οἱ ἄνθρωποι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ δισσοτερισμοῦ ;) ὅτε ἕκαστος ἐπέστη γενικὴν κακουχίαν.

Ἡ πανώλης ἐνήργει τὸ καταστρεπτικὸν αὐτῆς ἔργον πρὸ δέκα-ὀκτὼ ἡμερῶν, ὅτε ὁ Μουσταῒ πασσᾶς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἅτινα ἀνωφελῶς πρὸ μηνὸς προσέβαλον. Θέλοντες ν' ἀποχαιρετίσωσιν ἐπαξίως τῆς βαρβαρότητός των τὴν Αἰτωλίαν, διέταξαν νὰ κατακόψωσι τὰς ἐλαίας, αἵτινες ἐκάλυπτον τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀράκινθον, 6,000 τῶν δένδρων τούτων ἔπεσαν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν στρατιωτῶν των καὶ θέσαντες πῦρ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὰς σχεδίας, αἵτινες εὑρίσκονται εἰς Τζαμπαράκι, ἀνεχώρησαν τὴν 17)29 Νοεμβρίου διευθυνόμενοι εἰς Βραχῶρι.

Κατασκηνώσαντε εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἐξεκένωσαν τὴν γενικὴν ἀποθήκην, ἥτις εὑρίσκετο εἰς Κατοχήν, ἐπιβιβάσαντες τὰ ἀποτελοῦντα ταύτην ἀντικείμετα ἐπὶ πλοίων Σλαβικῶν, διὰ τὴν Πρέβεζαν καὶ τὴν Σαλαώραν, τοὺς νοτιωτέρους λιμένας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἐγκαταλιπόντες ἀκολούθως κανόνια, ὀλμοβόλους, βλήματα καὶ πᾶν ὅ.τι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφερθῇ, διέβη ὁ Ὀθωμανικὸς στρατός, εἰς τὸ τρίτον περιορισθείς, τὸν Ἀχελῶον εἰς τὸ στενὸν τοῦ Στράτου. Φθάσαντος εἰς Ἀμβρακίαν, ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης ἐπεβιβάσθη εἰς Πρέβεζαν, ἀφοῦ ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν στρατηγόν του Μουσταΐ πασσᾶν ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Πύλη εἶχεν ὡρισμένως τὸν σκοπὸν νὰ ἀποκεφαλίσῃ αὐτόν. «Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, εἶπεν, θὰ ἴδωσιν ἀντὶ ποίας »τιμῆς θὰ παραδώσω τὴν κεφαλήν μου, ἥτις προεγράφη μετὰ τῆς »ἰδικῆς σου διὰ τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ τῆς Αἰ»γύπτου.»

Ὁ Μουσταΐ πασσᾶς ἐξακολουθῶν τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτοῦ μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, ἐσταμάτησεν εἰς Ἄρταν, ὅπου μετέβωκε τὸν λοιμόν. Ἡμέρας τινὰς κατόπιν ἐξεκίνησεν, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς Γλυρίαν· ἀλλὰ μόλις φθάσαντος εἰς Κοὺμ-Σαντές, οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, οἵτινες εἶχον διασπαρῇ ὅπως λαφυραγωγήσωσι τὰ χωρία, προσεβλήθησαν μετὰ τόσης δυνάμεως ὑπὸ τῶν Ἠπειρωτῶν, ὥστε μέγας ἀριθμὸς δὲν ἀνεφάνη πλέον ὑπὸ τὰς σημαίας του.

Προσβληθεὶς ὀλίγον ἔπειτα εἰς Μουλιανὰ ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν τῆς Λάκκας, οἵτινες εἶχον σταθμεύσει εἰς γειτονικὰ τοῦ Σουλίου δάση, ἀπώλεσε μέγα μέρος τῶν ἀποσκευῶν του. Τέλος προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ Ποτὲζ ἢ Πότα ἀρχαίου Συληκτάρη τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅστις εἶχον ἐπαναστατήσει μετὰ τῶν τοξιδῶν, κατώρθωσε διὰ τουρκισμῶν νὰ εἰσέλθῃ μετὰ ἑξαήμερον πορείαν εἰς Ἰωάννινα πόλιν δεκατέσσαρας λεύγας ἀπέχουσιν τῆς Ἄρτης· τόσον ὁ στρατὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ εἶχε καταβληθῆ ὑπὸ τῶν δεινῶν. Μετέδωκε τὸ μιασματικὸν νόσημα, ὅπερ διέδωκαν εἰς τὴν κοιλάδα ταῦ Ἀΰου ποταμοῦ ἡ (Βοϊδουσα) ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ χωρίου τῆς Μουζακιᾶς (Ταυλαντία), ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δρήνου καὶ εἰς τὴν Σκόρδαν, ὅπου εὐθὺς ὡς εἰσῆλθε, τὸ πυροβόλον τῆς νίκης ἀνήγγειλε τὴν ἐμφάνισιν Ἑλληνικῆς μοίρας ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Αἰτωλίας.

Ὁ Μαυροκορδάτος, διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐπλησίαζεν εἰς Μεσολόγγιον ὅπου ἔφερε τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν νόμων. Ὁ Κολοκοτρώνης, ἐπὶ κεφαλῆς ὀκτὼ χιλιάδων ἀνδρῶν ἐξήρχετο τῆς Ἤλιδος ὅπως προσβάλῃ τὰς Πάτρας. Σπετσιώτικόν τι βρίκιον διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κομπότη, ἐκεραυνοβόλει ἀλγερινήν τινα κορβέταν εἰς τὰς προσόρμους τῆς Ἰθάκης.

Οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Ἀκαρᾶνες ἐξελθόντες ἐκ τῶν Τηλεβοίδων νήσων, ἐκ τῶν δασῶν, ἐκ τοῦ κέντρου τῶν λιμνῶν, ἢ κατελθόντες ἐκ τῶν ὀρέων, ἅτινα εἶχον ὡς ἄσυλον, ἐπανήρχοντο εἰς τὰς πεδιάδας. Αἱ πολιτικαὶ διχόνοιαι εἶχον παύσει ἐν τῇ Πελοποννήσῳ. Ἡ Ἑλληνικὴ Γερουσία συναθροισθεῖσα εἰς Ἄστρος συνεζήτει εἰρωνικῶς τὴν διακανόνησιν δανείου, ὅπερ ἀπεσταλμένοι θὰ συνῆπτον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ κοινὴ προσοχὴ ἐστραμμένη πρὸς τὴν Εὔβοιαν, ἠκολούθει τὰς ἐνεργείας τοῦ Ὀδυσσέως. Ὑπέστησαν ἀτυχήματα ἐν Κρήτῃ, ἀλλὰ ταῦτα ἠδύναντο νὰ ἐπανορθωθῶσι. Τὸ Αἰγαῖον ἦτο ἐλεύθερον καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐγγίζουσα πρὸς τὸ τέλος της δὲν ἠδύνατο εἰμὴ εὐάρεστα ἀποτελέσματα ν' ἀποφέρῃ, ὅτε ἔμαθον, ὅτι ὁ ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος, μεγάλην ἤρατο ἐπιτυχίαν εἰς τὰ θυελλώδη παράλια τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π'.

Φῆμαι προαγγέλλουσαι νίκην ναυτικὴν τῶν Ἑλλήνων.—Συνθήκη συνομολογηθεῖσα μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Τρίκκερι.—Φόβοι τῶν τελευταίων τούτων.—Πρόσκλησις τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Σκιάθου.—Ἄρνησις αὐτῶν.—Προσβολὴ ἣν ἀκάρπως πειρᾶται κατὰ τῆς νήσου ταύτης.—Αἰτία τῆς λιποταξίας τοῦ Ἰσμαὴλ Πόντα.—Συνέπεια αὐτῆς.—Ἄφιξις τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου εἰς Παγασητικὸν κόλπον.—Ἐπικήδειος τελετὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀντίφρκος Πίου VII.—Ὁ Ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος κυριεύει Τουρκικὴν ἀποστολήν, προσβάλλει τὸν ὀθωμανικὸν στόλον, νικᾷ καὶ διασκορπίζει αὐτόν.—Ἅλωσις πλείστων Τουρκικῶν πλοίων.—Ἐπάνοδος τοῦ Καπετὰν πασσᾶ εἰς Δαρδανέλλια.—Ἐπιδρομαὶ τῶν ναυτικῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους.—Ἁλώσεις πλοίων καὶ αἰχμαλωσίαι ἃς κατορθώνουσιν.—Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναστρατεύει.—Ὀπισθοχώρησις τοῦ Μπεϊκορεσελῆ Γκουσοὺρ πασσᾶ πρὸς τὴν Λάρισσαν.—Ἀποβίβασις τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Εὔβοιαν.—Οἱ Τοῦρκοι καταλαμβάνονται αἰφνιδίως καὶ νικῶνται.—Πολιορκία τῆς Καρύστου, τῆς Ἐρυθραίας (Παλιὰ Παναγία). Ἀπυχήματα καὶ ἐπιτυχίαι τῶν Κρητῶν.—Προκήρυξις τοῦ Λόρδου ἀρμοστοῦ Μαϊτλαν.—Θάνατος αὐτοῦ.—Χαρὰ τῶν Ἑλλήνων.—Ἔκπτωσις τοῦ Καπετὰν πασσᾶ.—Ὁ Ἀμπουλουμπούτ πασσᾶς ἐν δυσμενείᾳ.—Ἐπανάστασις τοῦ Σεραγίου ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Ὑπουργοὶ στραγγαλιζόμενοι.—Στενοχωρία τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.—Παρατηρήσεις τοῦ Γεωργίου Τωϊρτορὴ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος.—Βοήθειαι τὰς ὁποίας λαμβάνουσιν.—Ἄφιξις τοῦ Λόρδου Βύρωνος.—Διάταγμα σχετικὸν πρὸς τὴν δημοσίευσιν περιοδικῆς ἐφημερίδος.—Ἀποστολὴ στρατευμάτων εἰς Ψαρὰ καὶ εἰς Κρήτην.—Ἐπιδρομὴ τῆς Χίου καὶ τῆς Μυτιλήνης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν.

Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἕλληνες ἔβλεπον ἀπομακρυνομένους τοὺς βαρβάρους, φήμη διεδόθη μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ὅτι ὁ Ναύαρχος Μιαούλης Βῶκος ἐνίκησε τοὺς Τούρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ους εἰς τὰ παράλια τοῦ Βώλου. Πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως ταύτης ἀνέφερον γεγονὸς πειστικώτερον «τῆς ἐμφανίσεως κηρυκείου φερομένου ὑπὸ τῶν κυμάτων», πρὸς τὴν παραίαν τῆς Μυκάλης, ἀναγγείλαντος τὴν νίκην τῶν Πλαταιῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπολέμουν τοὺς Πέρσας εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔπειθεν αὐτοὺς περὶ τούτου ἡ ἐξαφάνισις τῆς βαρβαρικῆς μοίρας ἥτις αἰφνιδίως εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰ παράλια τῆς Αἰτωλίας, συνεπέρανον, ἐκ τούτου ὅτι ὁ Καπετὰν πασσᾶς ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας πράγματι πλοῖα ἐρχόμενα ἐκ Πελοποννήσου ἐγνωστοποίουν τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων ἅτινα συνέβαινον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι καὶ τῷ Αἰγαίῳ.

Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ὅστις εἶχεν ἐπισιτίσει τὰ φρούρια τοῦ Καρᾶ Μμαμπᾶ, τῶν Ἐρυθρῶν καὶ τῆς Καρύστου οἱ Ἕλληνες τοῦ Τρικέρι εἶχον συνομολογήσει εἴδός τι οὐδετερότητος προταθὲν ὑπὸ τοῦ Βεζύρου τῆς Λαρίσης. Συνεφωνήθη ὅτι ἡ πόλις μὲν αὐτῶν οὐδεμίαν θὰ ἐδέχετο Μωαμεθανικὴν φρουράν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὕτη θὰ ἔπαυε συμμαχοῦσα μὲ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὅτι θὰ ἐπλήρωνεν ἐλαφρόν τινα φόρον εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον. Δυνάμει τῆς συμβάσεως ταύτης οἱ τὰ τῆς ἀνεξαρτησίας φρονοῦντες εἶχον ἀπομακρυνθῇ, καὶ θὰ διέμενον ἥσυχοι ἐὰν δὲν ἐμάνθανον τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ρομελῆ Βαλεσί· συμβὰν ὅπερ ἔθετεν ἕκαστον ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ νὰ προφυλαχθῇ κατὰ τῆς σκληρότητος σατράπου τὰ πάντα καταπατοῦντος.

Οἱ Τρικκεριῶται ἐνησχολοῦντο. οὐδὲν ἐχθρικὸν φρόνημα ὑποδεικνύοντες, φοτίζες περὶ τῆς ἀσφαλείας των, ὅτε τὰ ἐπὶ τοῦ Πηλίου σήματα ἀνήγγελον, τὴν 4 Νοεμβρίου, τὴν προσέγγισιν τῆς Ὀθωμανικῆς μοίρας. Ὁ Καπετὰν Χορὲβ ἀνεφαίνετο ἐκ νέου ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ. Ἐπροτίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ. Ἐπροτίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον Σκίαθον ὅπου ἐκ νέου εἶχε καταφύγει μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐβοίας. Ἐπεθύμει νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἢ αἰχμαλωτίσῃ τοῦτον ὅπως πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νηγυρίσῃ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τοῦ θεάματος τῶν κεφαλῶν καὶ τῶν αἰχμαλώτων. Τέλος εἶχε τὸ σχέδιον νὰ καταστρέψῃ ἐκ θεμελίου τὸ Τρίκκερι, ὅπως δυνηθῇ νὰ παρουσιάσῃ οὕτως εἰς τὸ Διβάγιον ἔκθεσιν στρατιωτικοῦ τινος κατορθώματος. Ἑνόνων τὸν δόλον πρὸς τὴν δύναμιν ἣν προὐτίθετο ν' ἀναπτύξῃ, ἔστειλεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Σκιάθου ὡς κήρυκα τὸν Στέφανον Βυγορίδην διερμηνέα τῆς Λευκῆς θαλάσσης ἐπιφορτισθέντα ὅπως ζητήσῃ παρ' αὐτῶν, «ὕδωρ, γῆν, καὶ τὰ ὅπλα των. Θάνατος ἢ νίκη» ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἀπάντησις εἰς τὴν ἀλλαζονικὴν ταύτην πρόσκλησιν! Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γεινῃ δεκτὴ ἄλλως παρ' ἀνδρῶν ὡς ὁ Διαμάντης καὶ ὁ Τάσος, οἵτινες εἶχον ἀποσυρθῇ εἰς Σκίαθον, ἀφ' ὅτου οἱ Τρικκεριῶται εἶχον παραλύσει δι' ἀκουσίου ὑποταγῆς τὰς προσπαθείας τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Μαγνησίας.

Ἦτο ἀνάγκη νὰ συμπλακῶσι καὶ ὁ Χορὲβ πασσᾶς διαταράξας νὰ καταβιβάσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὰς λέμβους, τὰς ὁποίας ἐπλήρωσαν χιλίων διακοσίων στρατιωτῶν, ἔστρεψε πρώραν πρὸς τὴν νῆσον, ἣν προὐτίθεντο νὰ καταστρέψωσι. Τὰ μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα θὰ ἐπροστάτευον τὴν ἀπόβασιν ἣτις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο, ἂν μὴ σφοδρὸς ἄνεμος ἠνάγκαζε ταῦτα νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Οἱ Ἕλληνες κατελθόντες ἐκ τῶν ὀρέων προσέβαλον ταὐτοχρόνως τοὺς βαρβάρους, οἵτινες ρίπτονται ἐντὸς τῶν λέμβων, τὰς ὁποίας μανιώδης θάλασσα καταποντίζει, χωρὶς ὁ ναύαρχος αὐτῶν νὰ δυνηθῇ οὐδεμίαν νὰ φέρῃ βοήθειαν, ὑποχρεωθεὶς μάλιστα ὁ ἴδιος ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας του κατέφυγεν ἐν τῷ Παγασητικῷ κόλπῳ, ὅπου ἕτεροι κίνδυνοι τὸν ἀνέμενον

Ὁ Ἰσμαὴλ Ποτὲζ ἢ Πότας, ὅστις δὶς εἶχε προσβάλλει τὸ Τρικέρι ἀνεπιτυχῶς, ἐξηκολούθει τότε νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν πόλιν ταύτην μετὰ θρησκευτικῆς ἀκριβείας ἐπιβλέπων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης, ἣν εἶχεν αὕτη συνάψει μετὰ τοῦ Τζελαντῆ, βεζύρου τῆς Λαρίσσης. Αἱ προθέσεις του αὗται, ἡ ἄρνησίς του τοῦ νὰ παραβῇ τὰ ὁρκισθέντα, ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ τὰς ὑπονοίας τῶν φανατικῶν, οἵτινες συνηγώθησαν ὅπως τὸν καταγγείλωσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ κακοὶ ἄρχοντες εἶναι ὁ συνήθης καρπὸς τῆς κοινωνικῆς ἐξαχρειώσεως. Προάγονται ὅτε οἱ συκοφάνται πολαπλασιάζονται, ὅτε ἕκαστος χάριν τοῦ χρήματος γίνεται δεσμοφύλαξ ἢ ἱερόδουλος καὶ πρὸ πάντων ὅτε εὑρίσκονται κόλακες ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιτικῶν ἀθλιοτήτων φρονοῦντες, ὅτι τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Ὁ Ἰσμαὴλ Πόταμος ἦτο λίαν ἐνάρετος, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιμείνῃ ἀτιμωρήτως εἰς τὴν ὁδόν, ἣν ἠκολούθει. Ἡ κεφαλή του προεγράφη διά τινος φιρμανίου τοῦ Σουλτάνου, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου ἀπέφευγε φονεύων ἰδιοχείρως τέσσαρας Καπιτσὶ-Μπασίδες σταλέντας ὅπως τὸν δολοφονήσωσι. Μόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον τοῦτον, εἰδοποιεῖ τοὺς Τρικκεριώτας νὰ προφυλάσσωνται, καθ' ὅτι καθιστᾷ εἰς αὐτοὺς γνωστὸν ὅτι παρεχώρουν ἀνακωχὴν μόνον ὅπως τοὺς κατακρεουργήσωσιν ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ. Οὗτος ὁρκιζόμενος αἰώνιον μῖσος κατὰ τῶν Ὀσμανλίδων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τοῦ Σουλτάνου, εἶχεν ἀποσυρθῇ εἰς Ἤπειρον μετὰ τῶν ταξιδῶν του, τοὺς ὁποίους εἴδωμεν πρὸ ὀλίγου προσβάλλοντας τὰ λείψανα τῆς στρατιᾶς τοῦ Μουσταΐ πασσᾶ, μέλλοντος ἐντὸς ὀλίγου, ὅπως καὶ οἱ Σκυπετάροι, ν' ἀποσπασθῇ ἐκ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν.

Οἱ Τρικκεριῶται εὑρίσκοντο οὕτως ἐν ἀμυντικῇ θέσει ὅτε ὁ Χορεὺς Καπετὰν πασσᾶς, ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ Παγασητικῷ κόλπῳ. Πληροφορηθεὶς περὶ τῶν διατρεξάντων, ἀπέστειλε πάραυτα εἰς Τρικκέρι τὸν δραγομάνον του Βογορίδην, ὅντινα ἐπεφόρτισε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς κατοίκους. Ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς διαβεβαιώσεις ἀορίστους καὶ ἀφειδῶς ἐξέφερον ὅρκους δολερούς, ἐὰν συνήνουν νὰ τῷ παραδώσωσι τὰ ὅπλα των· καὶ ἴσως θὰ κατώρθωνε νὰ ἀπατήσῃ ἀνθρώπους ζητοῦντας νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ, ἂν δὲν ἐνεφανίζετο ἡ Ἑλληνικὴ μοῖρα.

Ἐνῷ ἡ θύελλα διεσκόρπιζε τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ὁ ἀρχιναύαρχος Μιαούλης Βῶκος, ὅστις διέμεινεν εἰς Τῆνον μετὰ τὴν σύναξιν τῶν συνεισφορῶν τῆς νήσου ταύτης, ἀπέδιδε τιμάς, κατὰ τὸ παράδειγμα ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων τῶν Κυκλάδων, εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μνήμην τοῦ Ποντίφηκος Πίου τοῦ VII, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου οἱ καθολικοὶ ἐτέλουν ἐπικήδειον τελετήν.

Κανονιοβολισμοὶ ἐρρίπτοντο ἀνὰ πᾶν τέταρτον, οἱ κώδωνες ἀντήχουν καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῶν δύο κοινοτήτων μελανὰ περιβεβλημέναι ἐμαρτύρουν τὸ γενικὸν πένθος τῶν πιστῶν. Πίος ὁ ἕβδομος, εἶχε δεχθῆ εἰς τὰ κράτη αὐτοῦ ὅλους τοὺς Ἕλληνας τοὺς βιασθέντας νὰ φύγωσι μακρὰν τῆς πατρίδος. Οἱ βουλευταὶ τῶν Ἑλλήνων ἐγένοντο ἀξιοπρεπῶς δεκτοὶ εἰς Ἄγκῶνα. Οὐδόλως δὲ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος ἡ εἴσοδός των ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βερώνης ἐγνώριζον ὅτι μόνον πολιτικὴ ἐναντία τῆς ἰδικῆς του εἶχε παρεμποδίσει τὰς προθέσεις ἄρχοντος εὐγενοῦς περὶ τοῦ ὁποίου ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ διάρκειαν θυελλώδους σταδίου, «οὐδέποτε ἐπένθησε μία καὶ μόνη οἰκογένεια δι' αὐτόν».

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θρησκευτικῆς ταύτης πομπῆς, ὁ Μιαούλης Βῶκος ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος, ὅτε πλησιάζων τὴν Σκίαθον κατέλαβον ἀποστολὴν ἐκ Θεσσαλονίκης προερχομένην καὶ ἐκ μιᾶς κορβέτας Ἀγγλικῆς κατασκευῆς καὶ τεσσάρων μεταγωγικῶν ἀποτελουμένην. Ἦσαν πεπληρωμένα ἐκ ζωοτροφιῶν καὶ Χριστιανῶν δούλων τοὺς ὁποίους ὁ νέος βεζύρης τῆς Μακεδονίας ἀπέστειλεν ὡς δῶρον πρὸς τὸν Χορὲβ πασσᾶν. Ὥπλισαν τοὺς ἀπελευθερωθέντας αἰχμαλώτους καὶ ὁ ἀρχιναύαρχος διευθυνόμενος πρὸς τὸν Παγασητικὸν κόλπον, εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Χορὲβ πασσᾶς εὑρίσκετο εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Τρικκέρη.

Πυροβολικόν τι ὅπερ πάραυτα διηύθυνεν ἀνεπιτυχῶς ἐν μέσῳ ἐχθρικοῦ στόλου κατεπτόησε τόσον τοὺς Τούρκους, ὥστε κόπτουσι τοὺς κάλως ὅπως ἀποπλεύσωσι. Δὲν βλέπουσι καὶ δὲν ἀκούουσι πλέον τίποτε. Ἅπαντες θέλουσι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ κόλπου, καὶ ὁ θόρυβος τῶν πυροβόλων ἅτινα ἐκκενοῦσι κατὰ τύχην, τοὺς ἀποκρύπει τὴν θέαν δευτέρου τινὸς πυρπολικοῦ ὅπερ πυρπολεῖται ὑπὸ τὴν πρύμνην τοῦ Καπετὰν πασσᾶ. Εὐτυχῶς τὸ ἀπέφυγεν, ἀλλὰ τὸ πυρπολικὸν προσκρούει κατά τινος τῶν φρεγατῶν αὐτοῦ ἥτις ἀναφλέγεται.

Δύο ἕτεραι, ὅπως καὶ τρία βρίκια μὴ δυνάμενα νὰ ἐπωφελη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θῶσι τοῦ ἀνέμου ἐξωκύλλουσιν εἰς τὴν παραλίαν, χωρὶς οἱ βάρβαροι νὰ σκεφθῶσι περὶ πυρπολήσεώς των. Τρεῖς ἕτεραι κορβέται, ἓξ βρίκια καὶ πλεῖστα πλοῖα ὑπὸ τῶν πληρωμάτων ἐγκαταλειφθέντα κυριεύονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς προσόρμους τῆς Ἁγίας Μαρίνης, παρὰ τὸ Ζητοῦνι. Εἴκοσι δύο πολεμικὰ ἄτινα ἀπετέλουν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον συγκείμενον, ὥρας τινὰς πρότερον ἐκ πεντήκοντα τεσσάρων πλοίων πάσης δυνάμεως συννενοῦνται μόνον πέριξ τοῦ Χορὲβ πασσᾶ ὅστις τρέπεται εἰς φυγὴν βλέπων εἰς τὰ ὕψη τοῦ Τρίκκερι τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ κυματίζουσαν, καὶ τὴν 17ην Νοεμβρίου, ἡμέραν καθ' ἣν ὁ στρατὸς τοῦ Μουσταῒ πασσᾶ ἐξεκένου τὴν Αἰτωλίαν, ὁ ὡς ἀήττητος χαρακτηρισθεὶς στόλος τοῦ Σουλτάνου, ἠγκυροβόλει ὑπὸ τὸ Ἀσιατικὸν φρούριον τῶν Δαρδανελλίων.

Ὁ Καπετὰν πασσᾶς, οὗτινος ἡ ἐκστρατεία τόσον θλιβερῶς ἔληξε, μόλις ἀνελάμβανεν, ὅτε σκαμπαβία τις ἐκ Ψαρῶν, ὑπὸ τριάκοντα τεσσάρων ναυτῶν ἐπιβαινομένη, ἀπεφάσισε νὰ τῷ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἦσαν ἐντὸς ὀλίγου ἱκανοὶ νὰ καταπτοήσωσιν ἐντὸς τοῦ βάθους τοῦ Σεραγίου καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτάνων. Ὀλιγωροῦντες τὸ πυροβόλον τοῦ Σηστοῦ καὶ τῆς Ἀβίδου, μετὰ ἀνωτέρας τόλμης, τοῦ ναυάρχου Ντούγκαν κατὰ τὸ 1806, περιφρονοῦντες τὰ πλοῖα τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου Μαχμοὺτ τοῦ Βου, εἶχον προχωρήσει βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς Ναγάρας, ὅρμου κειμένου πρὸς νότον τῶν φρουρίων.

Ἐκυρίευσαν ἐκεῖ τουρκικήν τινα σακκολέβαν φορτωμένην λακέρδαν (ἰχθεῖς παστὸς τῆς Μαύρης θαλάσσης) καὶ ἠθέλησαν ν' ἀναμείνωσι τὴν ἡμέραν ὅπως πανηγυρίσωσι τὴν νίκην των. Οἱ Ψαριανοί, ἔχοντες βοηθητικὸν νότιον ἄνεμον διέρχονται ἐκ νέου τὰ Δαρδανέλλια ὑπὸ τὴν ὄψιν τῶν φρουρίων καὶ τῆς μοίρας, ρυμουλκοῦντες τὴν λείαν αὐτῶν καὶ ἐξυβρίζοντες διὰ πατριωτικῶν ᾀσμάτων τὴν ἡμισέλληνον, τὸν προφήτην καὶ τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Σουλτάνον, «τὸν κυρίαρχον δύο θαλασσῶν καὶ δύο Ἠπείρων». Τὸ προϊὸν τῆς λείας ταύτης κατεκυρώθη εἰς Ψαρὰ τὴν 24ην Νοεμβρίου ἀντὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων γροσίων, ὅτε εἶδον πλησιάζοντας πεντήκοντα ναύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τας, τῶν ὁποίων αἱ σημαιοστόλιστοι λέμβοι ἦσαν πεπληρωμέναι ἐξ ἄλλων λαφύρων· ἔφερον ἐριοῦχα καφφέ, εἴδη ξένης βιομηχανίας, ἡμιόνους, ἵππους, ὄνους καὶ ὀνηλάτας, καμήλους καὶ τοὺς ὁδηγοὺς αὐτῶν ἐκ τῶν τοῦ καραβανίου ὅπερ μετέβαινον ἀπὸ Σμύρνην εἰς Πέργαμον. Δύο ἕτερα πλοῖα ἐξεφόρτωνον ταὐτοχρόνως εἰς Λέχαιον, τὰ λάφυρα τῶν Τούρκων τῆς Λήμνου.

Ἀποβιβασθέντες νύκτωρ εἰς τὸν λιμένα τῆς Κόνιδας, εἶχον προχωρήσει μέχρι τοῦ χωρίου τῆς Ἐσιμαδείας κειμένης δύο λεύγας μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὁπόθεν ἠχμαλώτισαν τὸν εὐγενῆ ἀγᾶν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις προσέφερεν ὡς λύτρα εἴκοσι χιλιάδας γροσίων.

Παρεχώρησαν αὐτὸν εἰς τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν τιμὴν ταύτην, ἥτις ἐσχεδίαζε νὰ ἀνταλλάξῃ τοῦτον μὲ Ἑλληνικὰς οἰκογενείας τὰς ὁποίας οἱ Μωαμεθανοὶ ἀπέλυον ὅπως ἐξαγοράσωσιν αὐτὸν ἐκ τῆς δουλείας. Κατ' ἀρχὰς ἐπαρουσίασαν δυσκολίας τινὰς ὅπως παραδεχθῶσι τοιαύτας προτάσεις· ἀλλὰ τοῦ ναυαρχείου τῶν Ψαρῶν ἐπιβιβάσαντος ἐπὶ τέλους ἑκατὸν πεντήκοντα βέηδες ἢ ἀγαδες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὅπως ἐργασθῶσιν εἰς τὰ ὀχυρωτικὰ ἔργα τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Ἀνατολῖται Τοῦρκοι κατέστησαν μᾶλλον συνδιαλλακτικοί. Ἄλλως τε, δὲν παρήρχετο ἡμέρα χωρὶς νὰ φθάνωσι τινὲς ἐκ τῶν βαρβάρων τούτων εἰς Ψαρὰ ἢ εἰς Σάμον. Τὰ πλοιάρια τῶν νήσων τούτων κατέστησαν ὁ τρόμος τῶν Ἀσιανῶν, τόσον ὥστε, καθὰ ἔλεγον, εἶχον ἐκφοβίσει καὶ αὐτὸν τὸν συντάκτην τοῦ «Θεατοῦ τῆς Ἀνατολῆς», ὄντινα θὰ ἦτο ἀρκετὰ δίκαιον νὰ ἔβλεπέ τις, μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ παρατηρητοῦ συνεργαζόμενος ὅπως λευκάνῃ τὰ ὀχυρώματα τῆς τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Κέκροπος, ὑπὸ τὴν μάστιγα τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, πρὸς ἐξιλασμὸν τῶν ὕβρεων καὶ τῶν συκοφαντιῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ πολὺν χρόνον τοὺς εἶχον φιλοδωρήσει.

Ἀλλὰ ἡ Θεία δικαιοσύνη οὖσα αἰωνία βραδέως τιμωρεῖ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον ὅτι ἔπρεπεν ἀκόμη κύματα αἱμάτων νὰ ἐγχύσωσιν, ὅπως ἐπιτύχωσι παρὰ τῆς χριστιανοσύνης τὴν ἀναγνώρισιν τῆς νομιμότητος τοῦ ἀγῶνος τοῦ Σταυροῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁποίου ἐμάχοντο. Τὸ Ναυαρχεῖον Ὕδρας ἀπεφάσισε συνεπῶς νὰ ἀποστείλῃ ναυτικὴν μοῖραν εἰς Θερμοπύλας, ὅπως βοηθήσωσι τὰς ἐνεργείας τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Γκούρα, τοῦ Νικήτα, τοῦ Τουρκοφάγου, τοῦ Βοιωτάρχου, Διαμάντη καὶ Τάσσου, οἵτινες προητοιμάζοντο ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς βαρβάρους ἐκ τῆς Εὐβοίας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς μόλις εἶχεν ἐξέλθει τῆς Σαλαμῖνος, ὅτε πληροφορηθεὶς τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Γκούρα, ὅστις εἶχεν ἀποθήσει τοὺς βαρβάρους τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς ἀπεφάσισε τὰ προσβάλῃ αὐτοὺς ἐν Βοιωτίᾳ. Συνεκεντροῦντο ἐν αὐτῇ χωρὶς νὰ φαίνωνται ἔχοντες ὡρισμένον σχέδιον, ἐκτὸς ἐὰν τοιοῦτον ἦτο νὰ διέλθωσιν ἐκεῖ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐκστρατείας πρὸ τοῦ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ χειμερινὰ ἐνδιαιτήματα, διότι πλούσιοι ὄντες ἐκ τῶν λαφύρων τὰς Εὐβοίας ἐσκέπτοντο πλέον περὶ τῆς ἀσφαλείας μόνον τῶν λαφύρων των. Οὕτως εἷς τῶν πασσάδων αὐτῶν ἐπωφεληθεὶς εὐνοϊκῆς τινος περιστάσεως εἶχεν ἤδη διαφύγει εἰς τὰ ὄρη τῆς Βουλγαρίας, καὶ ὁ Μπεκοζλῆς πασσᾶς θὰ ἀνέπνεεν ἐλευθέρως μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ἀπεσύρετο εἰς Λάρισσαν.

Οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας, καὶ ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης, ὅστις διῴκει τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου ἐκείνης, ἱκανοποιηθέντες ἐκ τῆς πυρπολήσεως 12 χωρίων καὶ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἄνω τῶν πεντήκοντα, τὰ ὁποῖα κατέστρεψαν ἐν στιγμῇ καθ' ἣν οἱ χωρικοὶ ἠσχολοῦντο εἰς τὸν Τρυγητὸν ἢ εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἀραβοσίτου, ἀδιαφοροῦντες περὶ τοῦ μέλλοντος, εἶχον ἀφήσει ἄνω τῶν 70 χιλιάδων ζώων ἄτινα συνέλαβαν καὶ ἄτινα οἱ ὀρεινοὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν ὀρέων των κατέλαβον ἐκ νέου ἀποσυρόμενοι ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὅπου τὰ ἐπώλησαν· τοσοῦτον ἡ ἔνδεια αὐτῶν ἦτο μεγάλη ὥστε ἐπώλησαν τοὺς βόας πρὸς 15 φράγκα, τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας ἀπὸ 30 ἕως 50 λεπτὰ ἑκάστην. Ἡ Εὔβοια ἦτο κατεστραμμένη, ὁ δεσποτισμὸς εἶχε μετατρέψει τὴν ἀκμάζουσαν ταύτην νῆσον εἰς εὐρεῖαν ἔρημον, ὅτε ἡ ἧττα τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, τὴν ὁποίαν διηγήθημεν, ἠνάγκασε τὸν Μπερκοφεσλῆ Γιουσοὺφ πασσᾶν νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Θεσσαλίαν.

Τῆς ὀπισθοχωρήσεως ταύτης ἀνακουφισάσης τοὺς Μαγνησίους,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲν ἤργησαν νὰ ἀναφανῶσιν οὗτοι εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου, καὶ τῆς Ψαρριανῆς μοίρας προσεγγισάσης σχεδὸν ταὐτοχρόνως ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ταλάντου, οἱ ἐπαναστᾶται ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὴν Εὔβοιαν ἐκ διαφόρων σημείων ταὐτοχρόνως.

Συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, τὴν 7ην Δεκεμβρίου (25 Νοεμβρίου) ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποβιβασθεὶς διαρκούσης τῆς νυκτὸς πρὸ τῆς Καρύστου, κατέλαβε τοὺς Τούρκους αἰφνιδίως, διεσκορπισμένους ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅπου ἤλπιζον νὰ διέλθωσιν ἡσύχως τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου. Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, τριακόσιοι σαράντα πέντε διακεκριμένοι Μωαμεθανοὶ εἶχον πέσει ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, αἰχμαλωτισάντων 100 ἐχθρικὰς Οἰκογενείας· καὶ ὁ Ὀμὲρ πασσᾶς τῆς Καρύστου, ὡς μόνον καταφύγιον ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ὑπολοίπου πληθυσμοῦ εὗρε τὸ φρούριον, ὅπερ ὅμως ἠμέλησε νὰ ἐφοδιάσῃ πρότερον.

Ὁ λιμὸς ἐπηκολούθησε· καὶ ὁ ἀπρονόητος Ὀμὲρ πασσᾶς ὡς μόνον σωτηρίας του μέσον εὗρε τὸ νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως μετημφιεσμένος εἰς τὸν βεζύρην διοικοῦντα τὰς ἐρυθρᾶς, ὅπως ἐξορκίσῃ αὐτὸν παρακαλῶν νὰ προσέλθῃ εἰς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου εἰς ὃν εὑρίσκοντο οἱ ὁμόθροισκοι αὐτοῦ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Καρύστου. Ἡ αἴτησίς του ἐγένετο ἀποδεκτή, ὅτε οἱ Ἕλληνες κατορθώσαντες νὰ δραπετεύσωσιν ἐκ Χαλκίδος, ἀνεκάλυψαν τὸ σχέδιον τῶν Τούρκων εἰς τὸν στρατάρχην Τάσον, ὅστις εἰσήρχετο εἰς Εὔβοιαν ἐπὶ κεφαλῆς χιλίων πολεμιστῶν τοῦ ὄρους Ὀλύμπου.

Οὗτος ἀνεκοίνωσε τὴν εἴδησιν ταύτην εἰς τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις ἀφίνει τὴν φροντίδα τῆς πολιορκίας εἴς τινα τῶν ἀντιστρατήγων του, καὶ συνενοῦτο μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ στενὸν τῆς Κακῆς Σκάλας παρὰ τὸ χωρίον Βάθυ, ἔχων ἀπέναντί του 3,000 Τούρκους ὁδηγουμένους ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ πασσᾶ. Ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν· καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀναφανέντων νικητῶν πρὸ τῆς Καρύστου μετὰ τῶν Μωαμεθανικῶν σημαιῶν, οἱ πολιορκούμενοι εἰς τοὺς ὁποίους ἀφῆκαν τὴν εὐκολίαν ὅπως δραπετεύσωσιν, ἐπωφεληθέντες τοῦ σκότους τῆς νυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κτός, ὥρμησαν εἰς τὰ δάση, ὁπόθεν οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Ἐρυθρίαν.

Τὸ λάβαρον παρ' αὐτὰ ἀνεπετάσθη ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Καρύστου. Οἱ Εὐβοιεῖς, ἐπανῆλθον ἀρρόοι εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, Τάσου καὶ Διαμάντη ἑνωθέντων μετὰ τῶν ναυάρχων τῶν Ψαρῶν καὶ ἐπελθόντων, κατὰ τῆς Ἐρυθρίας, ἡ θέσις αὕτη, τελευταῖον ἄσυλον τῶν Τούρκων, τόσον ἐντελῶς ἐπολιορκήθη, ὥστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ ἀνθίστατο ἐπὶ πολὺν χρόνον. Τότε ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο συμπεπληρωμένη, διότι οἱ Ἕλληνες οὐδόλως ἐλησμόνησαν τὸ ρητὸν τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄρχων τῆς Εὐβοίας ἄρχει τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ ποῖα χεὶρ ἠδύνατο νὰ ἐπίσχῃ τὰ κύματα τῶν αἱμάτων ἅτινα ἐκ τῆς Κρήτης ἔρρεον, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἕλληνες ἐνίκων ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑλλάδος; Ἡ κυβέρνησις ἥτις εὑρίσκετο εἰς Ἄργος ἐμάνθανεν ὅτι ὁ στολίσκος τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὅστις εἶχε συνοδεύσει μέχρι Δαρδανελλίων πλοῖα πεφορτωμένα ἐκ δώρων ἅτινα οἱ πασσάδες τῆς Ἄκρης, Πτολεμαΐδος καὶ τῆς Ταρσοῦ ἀπέστελλον εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐπλησίασεν ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἀποστολῆς ταύτης εἰς Ἡράκλειον.

Ἐπιβιβάζων παρ' αὐτὰ 6,000 Τούρκων τῆς πόλεως ταύτης, μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ρέθυμνον, ὅπου βοηθοῦντες τὴν φρουρὰν τῶν Χανίων ἐνήργησαν ἐπιδρομὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς νήσου. Περὶ τοὺς 9,000 μαχητῶν συγκροτηθέντες, καὶ ὑπὸ τοῦ Πελὰλ πασσᾶ ὁδηγηθέντες, ἐπέπεσαν αἰφνιδίως κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπησχολημένων εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἐλαιῶν των, καὶ ἐξωλόθρευσαν μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν. Τριάκοντα ἓξ χωρία μετεβλήθησαν εἰς τέφραν! Ὀκτακόσιοι γέροντες, γυναῖκες ἢ παιδία, οἵτινες εἶχον καταφύγει ἐν τῷ Σπηλαίῳ τοῦ Τσμαράμπελου, καπνισθέντες ὅπως τὰ ἄγρια θηρία ἅτινα οἱ κυνηγοὶ καταδιώκουσιν ἐντὸς τῆς σκήτης αὐτῶν, εἶχον ἀποπνιγῇ διὰ τοῦ τρόπου τούτου.

Ἐνταῦθα θὰ ἔπαυεν ἡ διήγησις τοῦ ἀτυχήματος τούτου, ὅτε ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ ἁρμοστὴς Τομπάζης, μετὰ σώματος 6,000

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἑλλήνων, κατενίκησε καὶ ἀπώθησε τοὺς βαρβάρους ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὅπου ἐκ νέου εἶχον κλεισθῆ. Ἐπίσης ἡ εἴδησις τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπιτυχιῶν τῶν Μωαμεθανῶν, ἂν καὶ διαδοθεῖσα μετὰ τῆς γοτθικῆς ἐμφάσεως τοῦ «Θεατοῦ τῆς Ἀνατολῆς», παρήγαγε περισσοτέραν αἴσθησιν ἐν τῇ Χριστιανωσύνῃ παρὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ὁ «Αὐστριακὸς Παρατηρητὴς» ὡμολόγει μετὰ ὑποκρυπτομένου πείσματος, «ὅτι τὰ στρατιωτικὰ τῆς Ἑλλάδος συμβάντα εἶχον ἐκ νέου ζωηρῶς ἀνησυχήσει τὸ Ὀθωμανικὸν Ὑπουργεῖον. Δὲν ἐλυπήθησαν», ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, «πολὺ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς ὁποίος ἡ φρουρὰ πρὸ μηνῶν ἠγωνίζετο κατὰ τὴς πείνης καὶ εἶχεν ἀπομείνει ἐλαχίστη. Ἐθλίβησαν μᾶλλον ἐκ τῆς εἰδήσεως ὅτι οἱ ἐπαναστᾶται κατέλαβον τὴν Εὔβοιαν καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς Μυτιλήνην.

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἢ μᾶλλον αἱ τελευταῖαι αὗται ὑλακαὶ δὲν ἤργισαν νὰ ἐκδήλωθῶσι διὰ τρόπου μᾶλλον ἐπιβαρυντικοῦ διὰ τοὺς Τουρκοφίλους ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Λόρδου Ἁρμοστοῦ Μέϊτλαν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἡ Χάρις Αὐτοῦ, ἥτις εἶχε προσεγγίσει εἰς τὰς νήσους Ζάκυνθον, καὶ Κεφαλληνίαν, ἔμαθε τὰ ἀφορῶντα τὴν Ἀλγερινὴν κορβέταν τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν εἰς τοὺς ὅρμους τῆς Ἰθάκης ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Κομπότη, καὶ δὲν εὗρε πλέον ἡσυχίαν. Μὴ δυνάμενος νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἀπέρριψεν ὅλην τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἰονίων, καὶ φωνὴ παρομοία πρὸς τὸν βραχνώδη ἦχον τῆς καταχθονίου σάλπιγγος, ἥτις τρομάζει τὰ Τάρταρα ἠκούσθη ἐν τῇ ἐπταρχίᾳ ἀναγγείλασα τοὺς τελευταίους ὀργίλους φθόγγους τοῦ Λόρδου Ἁρμοστοῦ, διὰ προκηρύξεως μεστῆς μεσελληνισμοῦ καὶ προσβλητικῶν φράσεων κατὰ τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν καὶ τοῦ Μαυροκορδάτου.

Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο συμβάν, καὶ πρὸ πάντων αἱ νίκαι τῶν Ἑλλήνων, διετάραξαν ταχέως τὴν ὑγείαν ἀνθρώπου εὐαρεστίστου προσβληθέντος τὴν δεκάκην ἑβδόμην Ἰανουαρίου, ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του ἐκ Μάλτας, ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, σχεδὸν δὲ πάραυτα ἠκούσθησαν ἀντηχοῦντες ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον μέχρι τῆς Πελοπον-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νήσου καὶ τοῦ Ἄργους οἱ ἑξῆς λόγοι, ὁ τρόμος τῶν κακῶν. «Ὁ »Σὶρ Θωμᾶς Μέϊτλαν ὁ ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων ἀποθνήσκει, ὁ Σὶρ »Θωμᾶς Μέϊτλαν ὁ ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων ἀπέθανε! Ματαιότης μα»ταιοτήτων, ὁ λόρδος Ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων ἐτάφη! Ἀνά»θεμα εἰς τὰ ἔργα καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ.»

Ἕλληνές τινες ἤθελον νὰ στεφανωθῶσι δι' ἀνθέων· ἀλλὰ ἀναλογιζόμενοι τὴν ἀστάθειαν τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων, ἠρκέσθησαν νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Ὕψιστον διὰ τὴν λύτρωσίν των «ἐξ ἀνθρώπου» λίαν τιμωρηθέντος ἤδη ἀναμφιβόλως διὰ τὰ δεινὰ ἄτινα ἐπροξένησεν εἰς τὰ τέκνα τοῦ Σταυροῦ. Εἶχον αἰτίας εὐγενεστέρας καὶ προπάντων σπουδαιοτέρας ὅπως εὐχαριστήσωσι τὴν Θείαν πρόνοιαν, ἥτις ὀφθαλμοφανῶς ἐπροστάτευε τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Καπετὰν Χορὲδ πασσᾶς εἶχεν ἐξορισθῆ καὶ παθῆ ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Ἀμπουλουμποὺτ πασσᾶς διορισθεὶς εἴς τινα σατραπείαν ἀσήμαντον ἐν τῷ βάθει τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐξηφανίζετο ἐκ τῆς σκηνῆς τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν εἶχε πληρώσει εἴματος.

Ὁ Σουλτάνος εἶχε μεταβάλει τὸ ὑπουργικόν του Συμβούλιον ἀπογυμνόνων τινὰς τῶν ὑπουργῶν του, καὶ στραγγαλίζων τοὺς ἐπιλοίπους. Ὁ Φὲτ Ἀλῆς Σάχης τῆς Περσίας ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς τοῦ Κεφαλλῆνος Κεφαλᾶ, ἐδίσταζε νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης τὴν διαραγματευομένην ὑπὸ τοῦ Βίλωχ ὅστις ὤφειλε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν εἰρήνην εἰς τὰς Ὀθωμανικὰς ἐπαρχίας τὰς παρὰ τὸν Εὐφράτην. Ὁ λόρδος Στράφωρ πολλὰ ὑποσχεθεὶς δὲν εἶχε καρτοθώσει ἀκόμη νὰ συνδιαλλάξῃ τὴν Ρωσσίαν μετὰ τῆς Πύλης.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶν τούτων τοῦ Σεραγίου, ἐμάνθανον ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι ὁ Μουσταὶ πασσᾶς πληροφορηθεὶς ἄφιξιν τῆ εἰσόδῳ του εἰς Σκόδραν παρὰ τῶν Καπῆ Τσοχαντὰρ αὐτοῦ θετικώτατα περὶ τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ προγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Σκυπετάρας διὰ τῆς ὁποίας ἐξέθετεν εἰς αὐτοὺς ποία ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας τόσων γενναίων μαχητῶν οὓς ἐπένθουν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἅπασαι αἱ οἰκογένειαι τῆς Γκεγκορίας ἐπενθηφόρουν, καὶ εἶχον ὁρκισθῆ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς θλίψεώς των διατελοῦσαι, ὅπως μὴ ὁπλισθῶσι πλέον ὑπὲρ μονάρχου ὅστις εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς ἐν ᾗ περιπτώσει θὰ εἶχεν τὴν ἀτυχίαν νὰ καταστρέψωσι τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἰσμαὴλ Πόταις ὅστις εἶχεν ἀφ' ἑτέρου κατορθώσει νὰ ὑποκινήσῃ ὁλόκληρον τὴν Ἤπειρον, ἀπῄτει ἐπιτακτικῶς παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη καὶ τὴν Βεζυρικὴν θέσιν τῆς Κάτω Ἀλβανίας διὰ τὸν Μαχμοὺτ βέη, τὸν υἱὸν τοῦ Βελῆ πασσᾶ Ἀλῆ Ζαντέ, στραγκαλισθέντος εἰς Κουταγιὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τέλος ἡ Μακεδονικὴ Ἰλλυρία καὶ ἡ Ἤπειρος σύνθημα μόνον ἀνέμενον ὅπως ἀποχωρισθῶσι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Τόση δόξα, ἐπιτυχίαι καὶ ἐλπίδες ἐξεθάμβουν τοὺς Ἕλληνας.

Χριστιανοὶ τότε ἐκ τῆς Δύσεως προσελθόντες εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἀτυχίας, ἐπέμιξαν τὰ δάκρυα τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Ἀκαρνάνων. Ἔφερον εἰς αὐτοὺς τὰς βοηθείας τοῦ εὐεργετικοῦ ἐκείνου κλήρου τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἑλβετίας τῆς Γερμανίας, ὅστις ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἱερᾶς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἐφιλοδόξησε τὸν τίτλον τοῦ φιλέλληνος καταστάντα συνώνυμον τῆς ἐννοίας τοῦ φίλου τῶν ἀτυχῶν καὶ τοῦ παρηγόρου τῶν μαρτύρων τοῦ Ὑψίστου. Ἀπέστελλον εἰς αὐτοὺς ὄχι λόγους χυδαίους οἵτινες φέρουσιν εἰς ἀθυμίαν καὶ προκαλοῦσι τὴν κατάραν κατ' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' ἐνδυμασίας, ἀξίνας, ὠνία, προωρισμένα νὰ προμηθεύσωσιν εἰς τοὺς νικητὰς τῶν Τούρκων τὰ μέσα δι' ὧν θ' ἀπέκτων ἄρτον διὰ τοῦ ἱδρῶτος τῶν μετώπων των ποτισμένον. Κυρίαι ὑψηλῆς περιοπῆς, διότι ἡ μεγαλόψυχος καρδία τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης καὶ τοῦ Χριστιανοῦ κόσμου πάντοτε θὰ κλίνῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέθηκαν ἄλλας ἀφθόνους προμηθείας· δὲν μοὶ εἶναι δυστυχῶς ἐπιτετραμμένον νὰ δημοσιεύσω τὰ ὀνόματα.

Ἄνθρωποι ἐπίσης σπουδαῖοι τόσον διὰ τὰ θρησκευτικά των αἰσθήματα ὅσον καὶ διὰ τὰ φῶτά των προσεφέρθησαν ὅπως διδάξωσι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς Ἕλληνας τὴν μεγάλην τέχνην τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν, ἥτις θεωρεῖται ὡς μυστήριον μόνον δι' ἐκείνους οἵτινες θέλουσι νὰ ὑπερισχύσωσι τὰ ἀτομικὰ αὐτῶν συμφέροντα κατὰ τοῦ γενικοῦ. Πάντες ἦσαν προητοιμασμένοι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σπουδαίων τούτων λειτουργιῶν διὰ τῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ δὲν ἐζήτουν πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν ἄλλο τι εἰμὴ τὸ νὰ διατηρηθῶσι δι' ἐξόδων των εἰς τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας ἐξητοῦντο.

Ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ὅπερ ἀπέσυρε τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως, ἦτο ἡ ἄφιξις τοῦ νέου Τυρταίου· ὁ Λόρδος Βύρων, τὸ μέτωπον ἔχων ἐστεμμένον διὰ τῶν δαφνῶν τοὺ Παρνασσοῦ, ἔφθασεν εἰς Μεσολόγγιον ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ τυπογραφικὰ πιεστήρια, τεχνίτας, μηχανικοὺς καὶ χειρώνακτας. Δὲν εἶχεν ἀναμείνει τὰς ἐπιτυχίας τῶν Ἑλλήνων ὅπως στιγματίσῃ τοὺς τυράνους αὐτῶν διὰ Πινδαρικῶν στίχων. Ἔφερε βοηθείας καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον δάνειον ὅπερ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς γερουσίας τοῦ Ἄργους ἦσαν διαπιστευμένοι νὰ πραγματοποιήσωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Λονδίνου.

Εἶχε προμηθεύσει μέρος τῶν κεφαλαίων τούτων ἅτινα εἶχον δώσει τὰ μέσα εἰς τὸν ναύαρχον Μιαούλην Βῶκον ὅπως θαλασσοκρατήσῃ καὶ κεραυνοβολήσῃ τὴν μοῖραν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ ἐν τῷ Παγασητικῷ κόλπῳ. Τὸ παράδειγμα τοῦ δίδειν τὴν ὤθησιν εἰς τὰ πνεύματα, νέος ἐκτενὴς ὁρίζων ἐπεφάνη εἰς τοὺς Ἕλληνας ὄντινα διέβλεπον ἐν τῷ μέσῳ Ὠκεανοῦ δόξης κινδύνων ἢ νέων θριάμβων. Ἡ ἀχυρωθεῖσα θέσις τοῦ Μεσολογγίου ἥτις εἶναι ἡ κλεὶς τοῦ κόλπου τῶν Ἀλκυόνων, ἡνωμένη πρὸς τὴν ἐσχάτως γενομένην κατάκτησιν τῆς Ἀκροκορίνθου παρέδιδεν ἀπὸ τοῦδε τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν, τῆς Ναυπάκτου καὶ τῶν μικρῶν Δαρδανελλίων εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐπαναστατῶν, καταστάντων κυρίων τῶν ὑχθῶν αἵτινες περιβάλλουσι τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας θαλάσσας τοῦ κλασικοῦ ἐδάφους.

Ἠδύναντο νὰ ἀφήσωσι τὰς Τουρκικὰς φυλακὰς νὰ ἀφανισθῶσι μεμονωμένως. Ὁ χρόνος θὰ ἐξηνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπλα. Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, κύριοι τῶν ὑδραγωγείων καὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν Πατρῶν γινόμενοι, ἀφοῦ κατενίκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τέσσαρας διαφόρους ἐξόδους, ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ἐγκλεισθῶσιν ἐκ νέου ἐν τῷ φρουρίῳ. Ἡ κακουχία θὰ ἦτο μεγάλη ἐν αὐτῷ, διότι ἤδη πλεῖσται οἰκογένειαι Ὀθωμανικαὶ εἶχον ἐξέλθει τούτου συνθηκολογήσασαι μετὰ τῶν χριστιανῶν στρατάρχων οἵτινες εἶχον παρρχωρήσει εἰς αὐτὰ ἄδειαν πορείας μέχρι τῆς Ἤλιδος.

Παρὰ τὰ συμπτώματα ταῦτα, προγγέλλοντα πρρσεχῆ συνθηκολόγησιν, ὁ Μαυροκορδάτος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιταχύνῃ αὐτήν, μεταφέρων τὴν πολιορκίαν πρὸ τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου ἐπὶ τοῦ Ἀντιρρίου τῆς Αἰτωλίας. Ἐνησχολήθησαν πάραυτα εἰς τὰς προπαρασκευὰς τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, ἥτις ἦτο ἤδη ἕτοιμος ὅπως ἐκτελεσθῇ, ὅτε διάταγμα τῆς κυβερνήσεως τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπὸ τῆ 1)13 Ἰανουαρίου θὰ ἐξεδίδετο ἐν Μεσολογγίῳ ἐφόμερὶς φέρουσα τὸν τίτλον «Τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά», καὶ σκοπὸν ἔχουσα νὰ φωτίσῃ τὸν πολιτισμένον κόσμον ἐπὶ τῶν διατρεχόντων, ἅτινα ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ παρεμόγφωσαν.

Τὴ ἐκτελεστικὸν Συμβούλιον, ἐν Ναυπλίῳ διαμένον, πόλει ὑπερασπιζομένη ὑπὸ φρουρᾶς δεκαπεντε χιλιάδων ἀνδρῶν διοικουμένων ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κολοκτρώνη Πάνου, ὅστις εἶχε νυμφευθῇ ἐσχάτως τὴν κόρην τῆς ἡρωΐδος Βουβουλίνας, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τῆς ἑδρευούσης εἰς Ἄργος, ἐψήφισε τὴν ἀποστολὴν τριῶν χιλιάδων στρατιωτῶν εἰς Ψαρά, ὅπου εἶχον ζητηθῇ ὑπὸ τοῦ ναυαρχείου τῆς πολεμικῆς ταύτης νήσου. Βοήθειαι σπουδαιότεραι εἶχον ἀποσταλῇ διὰ Κρήτην. Ἐχρησιμοποίουν οὕτω ἑξήκοντα χιλιάδας πολεμιστῶν οἵτινες εὑρίσκοντο λίαν περιωρισμένοι ἐν Πελοποννήσῳ τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς εἶχε τριπλασιασθῇ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἐσκόπουν νὰ ψηφίσωσιν ἐντὸς ὀλίγου «ἱερὸν ἔαρ», ἀποστέλλοντες μέγαν ἀριθμὸν ὀρεινῶν ἐκλεκτῶν εἰς Θεσσαλίαν, ὅπως συνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νούμενοι μετὰ τῶν Μαγνησίων μεταφέρωσι κατὰ τὸ 1825, τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀξιοῦ, θέτοντες τὰ ὅρια τῆς ὁμοσπονδίας προσωρινῶς εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἵδρυσαν ἐν τῷ μεταξύ, νομισματοκοπεῖον εἰς Τρίπολιν ὅπου ἔκοπτον νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ μὲ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ τὰ αὐτὰ σήματα τοῦ Σουλτάνου. Τὸ μέτρον τοῦτο ὅπερ ἀπέφερε καθαρὸν κέρδος ἄνω τῶν ἑξήντα τοῖς ἑκατόν, ἐπέφερε κτύπημα μᾶλλον θανάσιμον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὅλων τῶν ἀπωλειῶν ἃς μέχρι τοῦδε ὑπέστη. Οὕτως ἔπιπτεν ὁ κολοσσὸς ὁ ἐπὶ ποδῶν ἀργίλου ἱστάμενος, εἰς ὅντινα πολλὰ ἐστοίχισεν ἤδη ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ ὅπως ὑποβάλῃ ἐκ νέου εἰς τὸν ζυγὸν ὑπηκόους πάντοτε ἀμφιβόλους τοὺς ὁποίους εὐκολώτερον θὰ ἦτο νὰ ἐξολαθρεύσῃ ἢ νὰ ὑποδουλώσῃ· διότι εἶναι τόσον ἀνόητον τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ καρδιῶν ἐξηγριωμένων, ὅσον καὶ τὸ νὰ ἰσχυρίζεταί τις, ὅπως ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐγένετο, ὅτι αἱ γαῖαι αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἐδημιουργήθησαν ὅπως αἰωνίως ἀποτελῶσιν ἐξάρτημά τι τῆς Εὐρώπης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ λόρδος Βύρων ἐν Ἑλλάδι.—Θάνατος τοῦ Βύρωνος.—Ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος.—Κυβέρνησις Κουντουριώτου.—Ἀγγλικὰ δάνεια.—Κωλέττης. Ὁ δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος.—Φυλάκισις Κολοκοτρώνη.—Τελευτὴ τοῦ Ὀδυσσέως.—Μεταβολὴ πολεμικοῦ σχεδίου τῶν Τούρκων.—Συμμαχία μετὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ.—Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς.—Ἡ εἰρηνοποίησις τῆς Κρήτης.—Ὑποταγὴ τῆς Σάμου.—Καταστροφὴ Ψαρῶν.—Ἀπειλὴ κατὰ τῆς Σάμου.—Μάχαι ἐν Σάμῳ.—Ναυμαχία ἐν Βουβρουμίῳ.—Ναυμαχίαι ἐν Κρήτῃ.—Ὁ Ἰμβραὴμ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ ἐν Σούδᾳ.—Προσόρμισις εἰς Ναυαρῖνον.—Μάχαι ἐν Κρεμμυδίῳ καὶ Σφακτηρίᾳ.—Πτῶσις τῶν φρουρίων τοῦ Ναυαρίνου.—Ἔργα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.—Μάχη παρὰ τὸ Μανιάκι.—Θάνατος Παππαφλέσσα.—Μάχαι τοῦ Ἀχόβου.—Ὁ Ἰμβραὴμ πρὸ τοῦ Ναυπλίου.—Ὑποστροφὴ τοῦ Ἰμβραὴμ ἕνεκα στρατιωτικῶν λόγων.—Μάχαι τῆς Τριπολιτσᾶς.—Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.—Ὁ Κιουταχῆς.—Εἰσβολὴ εἰς τὰ φρούρια τοῦ Φραγκλίνου καὶ Βότσαρη.—Στενοχωρία τοῦ Κιουταχῆ τὸν χειμῶνα 1825—26.—Ναυμαχία πρὸ τοῦ Μεσολογγίου.—Ἀποτυχία τοῦ Ἰμβραήμ.—Ὑπεράσπισις τῆς Κλεισόβης.—Αἱ τελευταῖαι ὧραι τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ λόρδος Βύρων ὑπῆρξε μέγας ὡς ἄνθρωπος, καθὼς ὑπῆρξε μέγας καὶ ὡς ποιητής: Ἀμφότερα ἀπέδειξεν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐγνώριζε τὴν χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ ὀφθαλμοί του οὐδόλως ἠπατήθησαν ὑπὸ ποιητικῆς πλάνης. Σπανίως δὲ μετέβη φιλέλλην ἄλλος εἰς τὴν Ἑλλάδα τοσοῦτον ἐλεύθερος ἀπὸ πάσης προκαταλήψεως.

Οἱ Ἕλληνες ἐφάνησαν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιθυμοῦντες καὶ προτιθέμενοι νὰ τῷ ἀποκαλύψωσι μετὰ πολλῆς ἀφελείας τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὰς κομματικὰς διενέξεις των. Οὕτως, ὅτε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1823 εὑρίσκετο ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλληνίᾳ, ὑπῆγον πρὸς αὐτὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπεσταλμένοι παρ' ἑκάστου τῶν διακεκριμένων ἀρχηγῶν καὶ προεστώτων, καὶ ζηλοτύπως ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους αἱ διάφοραι φατρίαι ἵνα κερδήσωσι τὴν εὔνοιάν του.

Ὁ Κολοκοτρώνης προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῷ ἐμήνυσεν ὅτι : ἂν ὁ Μαυροκορδάτος δὲν παρῃτεῖτο ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξυφαίνῃ ραδιουργίας, ἤθελε καθίσει αὐτὸν ἐπὶ ὄνου καὶ διατάξει νὰ τὸν ἐκδιώξωσιν ἀπὸ τοῦ Μωρέως διὰ μαστίγων. Ὁ δὲ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μεταξᾶς τὸν προσεκάλεσαν νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτούς. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἤθελε πάντῃ καταστραφῇ ἂν ὁ λόρδος δὲν μετέβαινεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος.

Ὁ δὲ Πετρόμπεης ἐδείχθη, κατὰ τὸ σύνηθες, ὁ πάντων ἀφελέστατος. Οὗτος ἀνεκίνωσε, δηλαδή, εἰς τὸν «μυλόρδον» ὅτι ἡ ἀληθὴς ὁδὸς πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἦτο τὸ νὰ δανείσῃ εἰς αὐτόν, τὸν μπέην τῆς Μάνης, χιλιάδας τινὰς λιρῶν στερλινῶν. Καὶ ἕκαστος δὲ ἀρχηγὸς ἐνεκωμίαζεν ἑαυτόν, ῥίπτων συνάμα βλέμμα ὕπουλον ἐπὶ τὸν γείτονά του. Ὥστε δικαίως τότε ἔγραφεν ὁ Βύρων : «Μέχρι τοῦδε δὲν δύναμαι νὰ εἴπω πολλὰ καλὰ περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ κακὰ πάλιν δὲν ἐπεθύμου νὰ εἴπω περὶ αὐτῶν, ἂν καὶ ἀμοιβαίως λέγουσιν ὁ εἷς ἐναντίον τοῦ ἄλλου τὰ χείριστα».

Ἐν τῷ μέσῳ τοσοῦτον ἀνωμάλων καὶ δυσαρέστων περιστάσεων δὲν ἀπώλεσεν ἐν τούτοις ὁ μέγας ἀνὴρ τὸ ψυχρὸν αἷμα καὶ τὸ ὀξυκερδές, ἐποπτικὸν βλέμμα του. Ὠφελήθη δ' ἐκ τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ διαμονῆς του ἵνα πληροφορηθῇ περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προθέσεων τῶν φατριῶν, ἀπέφυγεν ὅμως ἐπιμελῶς νὰ συσχετισθῇ στενότερον εἴτε μετὰ τούτου εἴτε μετ' ἐκείνου τῶν ἀρχηγῶν.

«Ἂν ἀνεχώρουν πρότερον ἐντεῦθεν», ἔγραφε τὴν 7ην Δεκεμβρίου τοῦ 1823 ἐκ Κεφαλληνίας πρὸς τὸν γραμματέα τῆς ἐν Λονδίνῳ φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς Blaquiere, «ἤθελον μὲ ἀναγκάσει νὰ προστεθῶ εἰς τὴν μίαν ἢ εἰς τὴν ἄλλην φατρίαν. Καὶ τώρα ἔτι ἀμφιβάλλω ἂν δὲν θέλει τοῦτό μοι συμβῇ, ἀλλ' ὅμως θέλω πράξει πάντοτε ὅ,τι τυχὸν δύναμαι κάλλιον νὰ πράξω». Κατὰ βάθος δὲ συνεπάθη πρὸς τοὺς κυβερνητικοὺς ὁ Βύρων ἢ πρὸς τοὺς «κλέφτας»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μᾶλλον πρὸς τὸν λεπτὸν τοὺς τρόπους καὶ εὐρωπαϊκῶς μεμορφωμένον Μαυροκορδάτον ἢ πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην. Ὅθεν καὶ ἔπεμψε τὸν ταγματάρχην Στανὼπ μετὰ κολακευτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον, καὶ τῷ διεβεβαίου ὅτι ἐθαύμαζε «τὸ θάρρος αὐτοῦ, τὰ διανοητικὰ πλεονεκτήματα, καὶ ἰδίως τὴν τιμιότητά του». Ἀπεκάλει δὲ αὐτὸν Βασιγκτῶνα ἢ Κοστσιοῦσκον τῆς Ἑλλάδος».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαυροκορδάτος περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1823 μετέβη αὐτοπροσώπως ἐξ Ὕδρας εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, καὶ κατέστησε προσεκτικὸν τὸν λόρδον εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐπειδὴ συνάμα ὁ Στάνωπ προέτρεπεν αὐτὸν ἐπιμόνως νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖσε, ἀπεφάσισεν ὁ Βύρων νὰ μεταβῇ καὶ μείνῃ τότε οὐχὶ ὡς ὁ Κολοκοτρώνης ἐπεθύμει εἰς Πελοπόννησον, ἀλλ' εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα.

Τὴν πρωΐαν τῆς 5ης Ἰανουαρίου τοῦ 1825 ἐνεφανίσθη, ἐκ τῆς τρικυμίας καὶ τῶν Τούρκων ὡς ἐκ θαύματος διασωθείς, εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως ἔνθα ὑπεδέξαντο αὐτὸν διὰ λαμπρῶν τιμῶν καὶ ἐχαιρέτησαν οἱ κάτοικοι ὡς πολιτικὸν Μεσσίαν. «Σὲ περιμένομεν ὡς τὰ νεογνὰ χελιδόνος περιμένουσι τὴν μητέρα των», τῷ ἔλεγον. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατό τις οὔτ' ἔπρεπε βεβαίως νὰ συγκινηθῇ βαθέως ὑπὸ τοιούτων διαβεβαιώσεων, καὶ ὁ Βύρων ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ τιμαὶ κατὰ βάθος ἐνέκρυπτον λίαν ὑλικὸν σκοπόν, ὅτι ὁ πονηρὸς οὗτος λαὸς ἔβλεπεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ «μυλόρδου» τὴν χρηματικὴν δύναμιν αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἀγγλικὰ δάνεια, καὶ ἐνόμιζε τὰ θυλάκια καὶ βαλάντια αὐτοῦ ἀνεξάντλητα.

Ἐν θαυμασίᾳ μεταλλαγῇ ἀπέδειξεν ὁ Βύρων διὰ μιᾶς ὅτι ἐξηφάνισεν ἐν ἑαυτῷ τὸν φαντασιώδη καὶ περὶ τὰς ἰδέας ἐνασχολούμενον ἄνδρα καὶ ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ αὐτὸς ὅλως διόλου, τὸ δὴ λεγόμενον, «τοῦ κόσμου ἄνθρωπος». Ὁ Ἀλκιβιάδειος αὐτοῦ χαρακτὴρ φαίνεται αἴφνης λαμβάνων νέαν ἰσχύν, ἀφ' ὅτου ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργῇ καὶ πράττῃ πρὸς μέγαν σκοπόν. Ἡ δὲ σκιὰ ἐκείνη, ἡ πλήρης δοκιμασιῶν καὶ στερήσεων ζωή, ἥτις τὸν περιέμενεν ἀνέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δειξε τὴν πρακτικὴν διάθεσιν καὶ φρόνησιν τοῦ Ἄλγγου ὡσεί τινα δροσερὰν καὶ ὑγιᾶ πηγὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀναβλύζουσαν.

Ὅθεν καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν τοῦ νοός του μόνον εἰς δυνατὰ καὶ κατορθωτά : Οὕτω, προσεπάθησε νὰ μεταβάλῃ τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι ἐπὶ τὸ ἀνθωπινώτερον ἐνταυτῷ καὶ φιλανθρωπότερον, νὰ κατηργήσῃ τὰς βασάνους καὶ τὸν φόνον τῶν αἰχμαλώτων. Ἐφ' ᾧ καὶ ἔγγραψε πρὸς τὸν Γιουσούφ, τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῶν Πατρῶν, συνιστῶν αὐτῷ ἠπιωτέραν συμπεριφορὰν, ἐνῷ συνάμα τῷ ἐπέστρεφε Τούρκους αἰχμαλώτους.

Περαιτέρω προσεπάθησε ἵνα τὰ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐπικρατοῦντα ἀντίζηλα καὶ ἀντίπαλα κομματικὰ στοιχεῖα συνδιαλλάξῃ, δεικνύμενος αὐτὸς οὗτος μάλιστα ἀνώτερος τῶν διενέξεων καὶ ἐρίδων των, καὶ ἀποφεύγων πᾶσαν στενὴν συσχέτησίν του πρὸς τοὺς διαπληκτιζομένους. Πανταχοῦ δὲ καὶ εἰς πάντας συνεβούλευε τὴν σύμπνοιαν καὶ ὁμόνοιαν καὶ ὁσάκις Ἕλλην τις ἐζήτει νὰ συκοφαντήσῃ τὸν ἀντίπαλόν του πρὸς αὐτὸν ὡδήγει παρευθὺς τὸν παραπονούμενον πρὸς τὸν κατηγορούμενον, τὸ αἴτιον τῶν παραπόνων του, καὶ τὸ ἀνεκοίνου φανερὰ τὰ κατ' αὐτοῦ παράπονα τοῦ ἄλλου.

Ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Μαυροκορδάτου τὰ μετρητὰ χρήματα, ὅσα εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ. Καὶ καθ' ἑβδομάδα παρεῖχε μόνον πρὸς τροφὰς δύο χιλιάδας δολλαρίων (ταλλήρων). Προσέτι ἀνεδέχθη νὰ μισθοδοτῇ αὐτὸς τοὺς συντρόφους τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, καὶ συναπήρτισεν ἐκ τῶν ἀπομεινάντων μαχητῶν τοῦ Καρπενησίου Σουλιωτικὴν σωματοφυλακήν, προσεπάθησε νὰ συνειθίσῃ αὐτὴν εἰς εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν, καὶ ἤρχισε νὰ προετοιμάζηται ὅπως προϊστάμενος αὐτῶν ὡς «ἀρχηστράτηγος» ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Λεπάντου.

Ὁ συνετὸς οὗτος καὶ πλήρης θάρρους καὶ πεποιθήσεως τρόπος τῆς παρουσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Βύρωνος ἀπετέλει ἀληθῶς πάντῃ ζωογόνον καὶ εὐφρόσυνον ἀντίδρασιν πρὸς τὴν μεγάλην καὶ σφοδρὰν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ νεωτερίζειν τάσιν τῶν ἄλλων ἐκ τῆς Δύσεως ὁρμωμένων ἐκπολιτιστῶν, ὅσοι ἐπεσκέπτοντο τότε τὴν Ἑλλάδα, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως νὰ τὴν εὐτυχήσωσι προτιθέμενοι.

Σαρκαστικῶς δ' ἐμειδία ὁ λόρδος πρὸς τοὺς ἐπ' ἐξευγενισμῷ καὶ πολιτισμῷ τῶν Ἑλλήνων καταβαλλομένους κόπους τοῦ φίλου αὐτοῦ Στάνωπ, τὸν ὁποῖον καὶ «τυπογραφικὸν ταγματάρχην» ἐτιτλοφόρησε φιλονεικῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀρνούμενος τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλευθεροτυπίας ἐν τῷ μέσῳ ἀναπτύκτων καὶ ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων· συνίστα δ' ἐπιμόνως ἵνα ἐν Ἑλλάδι προηγηθῇ ἡ τάξις τῆς ἐλευθερίας.

Μετ' ἀγανακτήσεως δὲ καὶ δυσαρεσκείας ἔβλεπε τὴν εἰς τὴν χώραν ταύτην πρόωρον εἰσαγωγὴν τῶν ἐκπολιστικῶν μέσων τοῦ Βένθαμ συγγραμμάτων, τυπογραφικῶν πιεστηίων, σχολῶν τοῦ Λαγκάστερ, καὶ ἐν γένει βιβλίων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Λονδίνου κατεπλημμύριζε τότε τὴν Ἑλλάδα. Καλῶς ἐξησκημένα καὶ πειθαρχοῦντα στρατεύματα τῷ ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν σπουδαιότερα ἢ καλῶς συντασσόμεναι ἐφημερίδες. «Ἄχρυσα προϊστάμενον τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς πραγμάτων πεπειραμένον τραπεζίτην, ἐπιτείδιον στρατηγὸν προϊστάμενον τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν Ἄγγλον Ἀστιγγα προϊστάμενον ἐνόπλου ἀτμοκινήτου στολίσκου», ἔλεγεν ὁ Βύρων, «δύναται καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἡ Ἑλλὰς βεβαία περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνος της»· καὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐδεὶς τῶν φιλελλήνων ἐσκέπτετο τοσοῦτον ἐπωφελῶς, οὐδὲ ἐνήργει τοσοῦτον συνεπῶς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ σκέψεις του, ὅσον αὐτός· ὅθεν «ἠδύνατο νὰ ἦναι ὁ Σόλων ἢ ὁ Λυκοῦργος τῆς νέας Ἑλλάδος»· ἔλεγε καὶ αὐτὸς ὁ Γοίθιος, ὅστις ἄλλως ἦτο ἐναντίος εἰς τὴν φιλελληνικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Βύρωνος, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς οὐχὶ ἀγνὴν (ἀπέναντι τοῦ γραμματέως Μυλλέρου)· ἀλλὰ μάλιστα ἡ δύναμις αὕτη ἔμελλε νὰ συντριβῇ, εἰς τὸν μεγαλοφυᾶ ἄνδρα ἔμελλε νὰ πληρωθῇ τὸ πεπρωμένον, καὶ τοῦτο ἐνῷ μάλιστα ἐμελέτα ν' ἀρχίσῃ νέαν ζωήν.

Ἀφ' ὅτου εὑρίσκετο ἐν Μεσολογγίῳ ἐπέπιπτον ὁρμῶσαι παντοχόθεν ἐπ' αὐτὸν ἀφορμαὶ ἀγανακτήσεως καὶ δυσαρεσκείας, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπογοητεύσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ ὀλιγώτερον λεπτόχορδον καὶ εὐαισθητοῦσαν καρδίαν ἠδύνατο νὰ συγκλονίσωσι.

Τὰ πρῶτα διαβήματα τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἤρξαντο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ νὰ γίνωνται ἐπαισθητά. Οἱ Σουλιῶται ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μπότσαρη ἀπέπτυσαν καὶ ἀπέβαλον πάντα χαλινὸν αὐτῶν. Ἔξω διακείμενοι πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοὺς ἐπιλοίπους Ἕλληνας ἐν ἀκαταπαύστῳ διχονοίᾳ, ἀπήτησαν ἵνα ἕκαστος τρίτος αὐτῶν λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ ἐν τοῖς καφεπωλείοις ὑπηρετῆται ὑφ' ἑνὸς ὑπηρέτου, ἤτοι κομιστοῦ τῆς καπνοσύρριγγός του.

Ἐζήτησαν διπλῆν μισθοδοσίαν, καὶ τριπλῆν τροφοδοσίαν, ἐρραδιούργησαν καὶ ἐφόνευσαν Σουηδὸν φιλέλληνα, τὸν Σασσὲ ἐπειδὴ τοὺς προέτρεπεν εἰς τὴν ἡσυχίαν· θορυβοῦντες δὲ εἰσῆλθον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατοικίαν τοῦ λόρδου Βύρωνος, καὶ προὐχώρησαν μέχρι τῆς κλίνης, ἐν ᾗ κατέκειτο ὁ ἀσθενὴς ποιητής, ὅστις τοὺς ἀπεμάκρυνε μετ' ἀξιοπρεπείας, τοὺς ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ παρητήθη ἀπὸ τῆς ἐναντίον τῆς Λεπάντου ἐκστρατείας· Ἀλλ' οἱ συνεχεῖς νευρικοὶ ἐρεθισμοὶ καὶ τὸ νοσῶδες κλίμα τοῦ Μεσολογγίου ἠπείλουν νὰ τῷ ἐπενέγκωσι φλόγωσιν, καθυποσκάπτοντες ἐντελῶς τὴν ὑγείαν του καὶ ἄλλως ἐξασθενουμένου ἤδη ὀργανισμοῦ του. Τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1824 ἔφερεν εἰς τοὺς ἐν τῇ αἰθούσει τῆς ὑποδοχῆς τοῦ οἴκου του συνηθροισμένους φίλους νὸ γνωστὸν αὐτοῦ ποίημα, τὸ ἐπιγραφόμενον «Τριακοστὴ ἕκτη ἐπέτειος ἑορτὴ τῆς γεννήσεώς μου» ὅπερ, ὡς πάντα ὅσα ἔγραψεν ὁ Βύρων, συνεδέετο καὶ αὐτὸ στενότατα μετ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου του ποιητοῦ.

Ἡ δὲ τριακοστὴ ἕκτη ἐπέτειος γηνεθλιακὴ ἑορτὴ τοῦ Βύρωνος ὑπῆρξε καὶ ἡ τελευταία τοῦ πολυτίμου βίου του ἡμέρα. Τὸ ποίημα τοῦτο ἦτο τὸ κύκνιον ᾆσμά του. Ἐξελθὼν εἰς περίπατον ἔφιππος τὴν 7ην Ἀπριλίου μετὰ τοῦ κόμητος Γκάμπα εἰς ἀπόστασιν τριῶν τοῦ Μεσελογγίου μιλίων κατελήφθη ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς καὶ κακοκαιρίας, ὁμοίας πρὸς καταιγίδα καὶ δὴ ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι συνή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θως ἐν καιρῷ τῆς ἀνοίξεως συχναὶ συμβαίνουσιν ἐν Ἑλλάδι. Ὅτε, τέλος, σχεδὸν ἄνευ πνοῆς, ἔφθασαν εἰς τὰς πύλας τοῦ Μεσολογγίου ἠρνήθη ὁ Βύρων νὰ μεταβῇ πεζὸς εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ μεθ' ὅλας τὰς προτροπὰς τοῦ Γκάμπα, θερμὸς ὡς ἦτο, ἐκάθισεν εἰς λέμβον καὶ διὰ τῶν τελμάτων ὑπῆγεν εἰς τὴν κατοικίαν του. Πάραυτα δὲ καταληφθεὶς ὑπὸ τρομεροῦ πυρετώδους ρίγους, ἀνθίστατο ἐπιμόνως ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τὴν ἀφαίμαξιν, τὴν ὁποίαν τῷ διέταττεν ὁ ἰατρός του Βροῦνος καὶ ἐνέδωκε τότε μόνον, ὁπότε ἠπειλήθη ὅτι ἠδύνατο νὰ καταλυφθῇ ὑπὸ παραφροσύνης, τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων μάλιστα ἐφοβεῖτο· ἀλλ' ἡ φλεβοτόμησις πλέον ἐγένετο λίαν ἀργά. Ὁ πυρετὸς ὀσημέραι ηὔξανε καὶ καθίστατο σφοδρότερος, συγχύσεις φλογώσεως τοῦ ἐγκεφάλου ἐπαρουσιάσθησαν, καὶ τὴν 17ην Ἀπριλίου πλέον ἅπαντες ἦσαν ἀπηλπισμένοι ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ περιέμενον τὸ τέλος του.

Τὴν 18ην μ. μ. ἀπώλεσε τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ λογικοῦ του, καὶ ἀσυνεπεῖς μόνον ἐκφράσεις ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ στόματός του. Οὐχ' ἧττον δὲ ὡ μίλει περὶ τῶν πολυτίμων καὶ περιποθήτων αὐτοῦ οἰκείων καὶ περὶ τῆς Ἑλλάδος.. «Ἑλλάς», ἐφώνει, «εἰς σὲ ἔδωκα ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ ἄνθρωπος : Τὴν περιουσίαν μου, τὸν χρόνον μου, τὴν ὑγείαν μου, τώρα δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μου. Εἴθε νὰ σοὶ ὠφελήσωσι χρησιμεύοντα εἰς τὴν εὐημερίαν ! » Περὶ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἑσπέρας εἶπε πρὸς τὸν πιστὸν ὑπηρέτην του, ὅστις κλαίων ἐκράτει τὰς χεῖράς του : «Τώρα θέλω νὰ κοιμηθῶ», καὶ μεταστραφεὶς ἐνέπεσεν εἰς βαθὺν ὕπνον· ἅπαξ δ' ἔτι— κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 19ης—ἠνέωξε τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅπως ἐπανακλείσῃ αὐτοὺς εὐθύς. Τοῦτο ἦτο τὸ τελευταῖον δεῖγμα ζωῆς, ὅπερ ἔδωκε, καὶ ἡ καρδία, ἥτις τόσον θερμῶς ἔπαλλε πρὸς πᾶν μέγα καὶ ὡραῖον ἔπαυσε πλέον πάλλουσα.

Ἐν Μεσολογγίῳ ἀνέμενον τὴν ἔκβασιν τῆς νόσου του μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος καὶ περιεργείας. Τὴν δὲ 18ην Ἀπριλίου, Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἐξέπνεε μόλις προφερόμενος ὁ συνήθης «τοῦ Χριστὸς ἀνέστη» χαιρετισμὸς εἰς τὰ χείλη τῶν Ἑλλήνων. Καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντὶ νὰ ἐκφράζωσι συγχαρητηρίους εὐχὰς ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τῆς χαρμοσύνου ταύτης ἡμέρας, ἠρώτων ἐναγωνίως ἀλλήλους: «Πῶς εἶναι ὁ Βύρων;»

Κατάπληξις καὶ λύπη κατέλαβεν ἅπαντας εὐθύς, ὡς διεδόθη ἡ φήμη τοῦ θανάτου του. Οὐδὲ ὑπῆρχεν ἀνάγκη τῆς ἐπισήμου διαταγῆς τῆς κυβερνήσεως οὔτε τῶν 37 πενθίμων τηλεβολημάτων, τῆς κλείσεως τῶν ἐμπορικῶν καὶ τοῦ ἐπικηδείου λόγου τοῦ Τρικούπη, ἵνα διατηρηθῇ τὸ ζωηρὸν συναίσθημα τῆς λύπης ἐν τῇ καρδίᾳ ἑκάστου· ἐπειδὴ βεβαίως ἔπρεπε νὰ πενθῶσι διὰ τὸν ἀποθανόντα τριακονταεπταέτη, οὐχὶ διὰ τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα ἔζησεν, ἀλλὰ διὰ τὸ λαμπρὸν μέλλον, ὅπερ εἶχεν ἐνώπιόν του, ἂν ἐξηκολούθει, ὡς εἶχεν ἀρχίσει ἐν Μεσολογγίῳ. Ἀλλ' ἔπεσεν εἰς τὸ ἄνθος τῆς δυνάμεώς του εὑρισκόμενος, ἐνῷ ἐμελέτα καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐπενεργήσῃ διαπλάττων καὶ μορφῶν ἐπὶ τὴν χαοτικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἀθάνατον πνεῦμα διενεργεῖ, δὲν συμπερατοῦται μετὰ τοῦ βραχυχρονίου διαστήματος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πένθος ἐν τῇ προώρῳ ἀπωλείᾳ τοιούτου ἀνδρὸς ἐξαφανίζεται, ὁπόταν τις ἀναλογισθῇ ὅτι προώριστο εἰς τὸν λίαν ψεγέντα καὶ λίαν ἐγκωμιασθέντα τοῦτον ἄνδρα ν' ἀποθάνῃ ἀξιοπρεπῶς ἐπιδιώκων σκοπόν, οὗτινος εἶχε βαθυτάτην καὶ ἀρίστην συνείδησιν.

Καὶ ὄντως ἐδέοντο τοιούτου θύματος,—τῆς ἐξόχου δόξης καὶ αἴγλης τοιούτου ἀνδρός,—ἵνα μὴ ἀποπλανῶνται οἱ φίλοι τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν παρεκτροπῶν της ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἵνα ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Εὐρώπης μὴ ἀποστραφῇ ἀπ' ἔργου ὅπερ εἶχεν ἤδη καταισχυνθῇ διὰ τοῦ φατριασμοῦ καὶ τοῦ ἀλαζονικοῦ καὶ αὐθάδους ἐγωϊσμοῦ.

Ὁ Βύρων ἔζησεν ἀρκούντως ἵνα συναισθανθῇ ὁλόκληρον τὴν ἀθλιότητα τῶν ἑλληνικῶν περιστάσεων, καὶ ἀναβιβάζει ἄρα τὴν ἀξίαν τῆς αὐτοθυσίας του ὅτι ἐτελεύτησε δι' ἐπιχείρημα, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπολωλός.

Ἀλλ' ἐνῷ αὐτός, ἐπὶ τῆς νεκρικῆς του ἐν Μεσολογγίῳ κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κείμενος κλίνης, ἐπάλαιε πρὸς τὸν πυρετόν, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὴν Τριπολιτσὰν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος εὑρίσκοντο ἔνοπλοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιπαρατεταγμένοι, αἷμα εἶχεν ἤδη χυθῆ, καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ τῶν φατριῶν μετεβλήθησαν εἰς φανερὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ὠφελήθη ἐκ τῆς ἐπὶ τὰ ἐπίλοιπα τῆς κυβερνήσεως μέλη ἐπιρροῆς του, παρακινῶν αὐτὰ ἵνα λαμβάνωσιν ὀσημέραι ἀποτομώτερα μέτρα κατὰ τοῦ ἐν Ἄργει συνελθόντος νομοθετικοῦ σώματος. Ἡ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀντίθεσις διετέλει σφοδροτέρα ἐν τῇ διενέξει τῶν δύο ἐν Ἄργει συστηθέντων κυβερνητικῶν σωμάτων ἢ πρότερον. Ἀκήρυξαν ἄλληλα ὡς παράνομα καὶ μὴ ἐπὶ τοῦ δικαίου στηριζόμενα.

Κατὰ δὲ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1823, ὁ «Γέρων διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πάνου ἐπεχείρησεν ἔνοπλον ἐπίθεσιν κατὰ τῆς νομοθετικῆς ἐπιτροπῆς. Ὡπλισμένοι εἰσήλασαν εἰς τὸ κατάστημα τῶν συνεδριάσεων ἐπέπεσαν κατὰ τῶν πληρεξουσίων καὶ ἐξεδίωξαν αὐτούς· οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἄργος, καὶ συνηθροίσθησαν εἰς Κρανίδιον, πλησίον τῆς φιλικῆς Ὕδρας.

Ὑποστηριζόμενοι ζωηρώτατα ὑπὸ τῶν νησιωτῶν, ἐκήρυξαν διαλελυμένην τὴν κυβέρνησιν συνασταμένην ἐκ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν φίλων. Πρόεδρος διωρίσθη ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης. Ὁ Μπότασης δέ, ὁ Λόντος, ὁ Κωλέττης καὶ ὁ Σπηλιωτάκης εὑρίσκοντο παρ' αὐτῷ. Συνάμα προσεκλήθησαν αἱ ἐπαρχίαι, ὧν τινων οἱ ἀντιπρόσωποι εἶχον ἀπολυθῆ, ὅπως ἐνεργήσωσι νέας ἐκλογάς. Ἡ δ' ἐν Ναυπλίῳ κυβέρνησις ἀνταπέδωκεν ὅμοια εἰς ὅμοια, διέταξεν ὡσαύτως ἐκλογὰς πρὸς νέαν ἐθνοσυνέλευσιν, καὶ μετέφερε τὴν ἕδραν αὐτῆς εἰς Τρ πολιτσάν.

Τὰ πράγματα λοιπὸν κατήντησαν οὕτως, ὥστε εὑρίσκοντο ἀπέναντι ἀλλήλων δύο κυβερνήσεις, ἡ μὲν ἐν Τριπολιτσᾷ, ἡ δὲ ἐν Κρανιδίῳ, αἱ ὁποῖαι ἀμοιβαίως ἀλλήλας ἐπολέμουν καὶ κατέκρινον ὡς παρανόμους. Οἱ «κυβερνητικοὶ» ἀπεκάλουν τοὺς ἀντιπάλους των

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«κλέφτας καὶ ἀντάρτας» καὶ τὸν «φαναριωτικὸν συρφετόν». Ἐν τούτοις ἡ ὑπεροχὴ ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς νέας κυβερνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ὑδραιο-Σπετσιῶται πλοίαρχοι καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Κωλέττου ἀρχηγούμενοι καπετάνιοι τῆς Στερεᾶς, οἱ Ρουμελιῶται, παρεῖχον σπουδαῖον καὶ ἰσχυρὸν ὑποστήριγμα.

Ἐπὶ δὲ τῇ ἀγγελίᾳ ὅτι μέρος τοῦ ἀνυπομόνως προσδοκωμένου ἀγγλικοῦ δανείου εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς Ζάκυνθον, ἐδιπλασίασεν ὁ «Γέρων» τὰς προσπαθείας του ὅπως ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν διαχείρισιν. Παρώτρυνε λοιπὸν τὸν Πετρόμπεην νὰ καταλάβῃ τὴν κλεῖδα τῆς Μεσσηνίας, τὴν Καλαμάταν, καὶ αὐτὸς ἐξεστράτευσε μετὰ τάχιστα συλλεχθέντος στρατοῦ ἐκ νέου κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, καὶ διὰ τοῦ Γενναίου καὶ τοῦ Πλαπούτα ἀπεπειράθη νὰ βοηθήσῃ τὸν Πάνον εἰς Ναύπλιον. Ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοί του εὑρίσκοντο διαρκῶς εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ Γενναῖος καὶ ὁ Πλαπούτας ἀπέτυχον ὁλοσχερῶς, καὶ ὁ «Γέρων» ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ προτάσεις εἰρήνης, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν τὰ τοῦ δανείου χρήματα δαπανηθῶσιν εἰς μάτην, ἂν ἐξακολουθήσῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Τότε τῷ προέτειναν μετρίους ὅρους. Ἔπρεπε δηλαδή, νὰ ὑποσχεθῇ ἡσυχίαν καὶ ὑποταγήν: ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πάνος, ὅστις εἶχε κηρυχθῇ ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας, ἔλαβεν ἀμνηστείαν, ἀφ' οὗ τὴν 1ην Ἰουνίου 1824 παρέδωκε τὰς κλεῖς τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ἡ νέα ἐν τῷ ἅμα ἀναγνωρισθεῖσα κυβέρνησις ἐνεκαθιδρύθη. Οὕτως ὁ πρῶτος ἐμφύλιος πόλεμος ἔληξε ταχέως καὶ εὐτυχῶς. Ἡ συμμαχία τριῶν μερίδων, τῶν προεστώτων, τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν Ρουμελιωτῶν ἐνίκησεν.

Ἐν τούτοις ἠδύνατό τις νὰ προΐδῃ ὅτι οἱ νικηταὶ ἤθελον καταντήσει εἰς ῥῆξιν. Ὁ Κουντουριώτης καὶ οἱ φίλοι του δὲν ἤξευρον νὰ τηρήσωσι μέτρον καὶ νὰ ὠφεληθῶσι φρονίμως ἐκ τῆς νίκης αὐτῶν, ἥτις ἔδει νὰ καταστῇ νίκη τῆς τάξεως κ ατὰ τῆς αὐθαιρεσίας. Ὁ νέος πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως δὲν ἦτο περὶ τὰ πολεμικὰ ἐξησκημένος ἀνήρ, ἀλλὰ κακὰς ἕξεις ἔχων ἐμποροπλοίαρχος, ὅστις βεβαίως ἔκαμε μὲν χρηματικὰς θυσίας ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου, ὑστέρει ὅμως τοῦ ἀδελφοῦ του καθ' ὅσον ἀφεώρα τὴν πρὸς τὴν πατρίδα πίστιν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλ᾽ οὔτε δύναμιν θελήσεως, οὔτ᾽ ἐμπειρίαν καὶ σύνεσιν εἶχεν, ὅπως εἰς τὰς ἐσωτερικὰς περιπλοκὰς καὶ ἔριδας φανῇ ἀνώτερος τῶν φατριῶν.

Τὸ στάδιον κυρίως τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐρημόνησον, ἔνθα ἐγεννήθη. Ὁ πόλεμος εἶχε διακόψει πάσας τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, αἱ ὑποθέσεις ἐσταμάτησαν· ἡ Ὕδατα ἐπηπειλεῖτο ὑπὸ βαρείας ὑλικῆς κρίσεως· τοῦ Κουντουριώτου λοιπὸν ἡ μεγίστη προσοχὴ ἦτο προσηλωμένη εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ τὴν γενέτειραν αὐτοῦ νῆσον, ν᾽ ἀνυψώσῃ πάλιν τὴν Ὕδραν εἰς τὴν λαμπρὰν ἐκείνην περιωπήν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Παρὰ τὸ τοπικὸν πατριωτικὸν συμφέρον, τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Ἑλλάδος παρηγκωνίσθη.

Καὶ δὲν ἐδειλίασε παντάπασι νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ὑδραϊκὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν πειρατείαν ὄρεξιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὴν 27ην Μαΐου τοῦ 1824 ἐδημοσίευσε προκήρυξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μέλλον ἡ σημαία δὲν ἐκάλυπτε τὰ ἐμπορεύματα, καὶ ἐχθρικὴ περιουσία εὑρισκομένη ἐντὸς οὐδετέρου πλοίου ἠδύνατο ν᾽ ἀφαιρεθῇ, τοιαῦτα δὲ μάλιστα πλοῖα ἠδυναντο καὶ νὰ βυθισθῶσι. Μόνον μετὰ ἐνεργητικὴν παρέμβασιν τοῦ λόρδου Ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων κατωρθώθη κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ν᾽ ἀναγκάσῃ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ν᾽ ἀνακαλέσῃ τὴν διάταξιν ταύτην, καὶ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ γενικὸν τῆς Εὐρώπης ναυτικὸν δίκαιον.

Παρὰ τὸν χλευασμὸν δὲ τοῦτον τοῦ ἐν χρήσει διεθνοῦς εὐρωπαϊκοῦ δικαίου, ὅστις βεβαίως ἔπρεπε νὰ βλάψῃ τὴν ὑπόληψιν τῆς κυβερνήσεως, παρεισέφρυσε καὶ ἀξιόποινος ἀδράνεια περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πατριωτικῶν καθηκόντων· οἱ ἐξοπλισμοὶ καὶ αἱ προπαρασκευαὶ ἐν γένει κατὰ τυῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Αἰγυπτίων, διηξήγοντο μετὰ τοσαύτης ὀκνηρίας, ὡς ἂν ἐγίνετο πόλεμος μόνον πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ὁ κίνδυνος ἦτο ἁπλῶς φαντασιώδης.

Καὶ ἐν τούτοις εὑρίσκοντο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουντουριώτου ἰσχυρὰ καὶ τακτικὰ ἐπιβοηθητικὰ μέσα, πλεο-

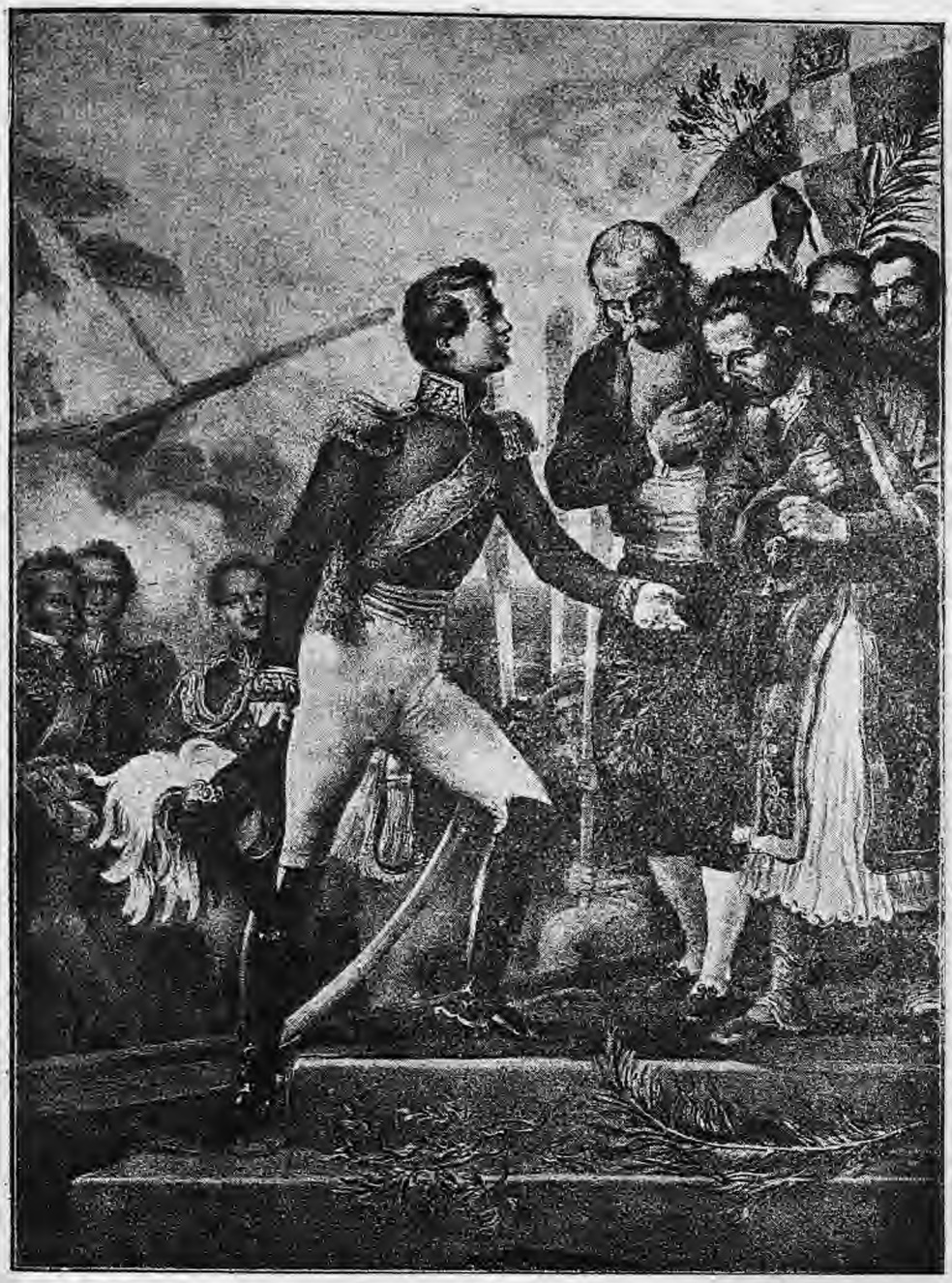
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νέκτημα τὸ ὁποῖον οἱ προκάτοχοί του δὲν ἤχαιον. Τὸ παρὰ τῆς δευτέρας ἐθνικῆς συνελεύσεως βολιδοσκοπηθὲν δάνειον, ἐγένετο εὐτυχῶς ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1824. Τὸ ὄνομα τοῦ λόρδου Βύρωνος κάλλιον ἢ ὁ λόγος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ ὑποθήκευσις τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, δασμῶν, ἁλατωρυχείων καὶ ἰχθυοτροφείων, ἐξείλκυσε τὰ χρήματα ἐκ τῶν θυλακίων τῶν εἰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς πεπειραμένων αὐτοῦ συμπατριωτῶν.

Πρὸς τούτοις οἱ Ἕλληνες πληρεξούσιοι Ὀρλάνδος καὶ Λουριώτης ἐπέτυχον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1824 εὐνοϊκὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ὄρεξις τῶν εἰς ἀπομεμακρυσμένους τόπους ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων ἐκίνει ἅπαντα τὸν ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν κόσμον. Τὸ δάνειον συνεφωνήθη μετὰ τοῦ Ρικάρδου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ προέδρου τῶν λόρδων, μετά τι γεῦμα εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθησαν ὁ δοὺξ τοῦ Σοῦσσεξ καὶ τὰ μέλη τῆς ἀντιπολιτεύσεως· ἡ ὀνομαστικὴ ἀξία αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς 800,000 λιρ. στερλ. Ἕτερον δὲ—κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1825 συνομολογηθὲν—δάνειον προσήνεγκεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κουντουριώτου δύο ἑκατομμύρια λιρῶν στερλινῶν· ἀλλ' ἐκ τῶν ποσοτήτων τούτων βεβαίως μόνον τὸ ἐλάχιστον μέρος ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα : οἱ δύο ἐπιφορτισμένοι τὴν διαπραγμάτευσιν αὐτοῦ εἶχον ἐμπέσει εἰς χεῖρας Ἄγγλων «Stokjobbern», οἵτινες διὰ πονηρῶν τεχνασμάτων κατώρθωσαν νὰ κατασοφιστευθῶσι τὸ ἀδιάπλαστον ἔτι καὶ ἀνάπτυκτον ἀναξιόχρεων τῶν Ἑλλήνων. Τὰ δάνεια συνωμολογήθησαν ἐπὶ τόκῳ τῶν 29 καὶ 55 1)2 τοῖς ἑκατόν, ἐκ τοῦ πρώτου παρεδόθησαν ὀλίγον περισσότεραι τῶν 300,000, καὶ ἐν συνόλῳ 920,000 λ. στερ. εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἑλλην. κυβερνήσεως Τὰ δὲ ἐπίλοιπα πάντα χρήματα ὑπὸ διαφόρους τίτλους καὶ προφάσεις ἐκρατήθησαν ἢ ἀφῃρέθησαν. Ἐκτὸς τούτου ὤφειλον νὰ πληρωθῶσι μεσιτικὰ χρήματα, τόκοι τοῦ πρώτου ἔτους καὶ χρεώλυτρα, καὶ ὅπως ἄλλως ἔτι καλοῦνται οἱ ὡραῖοι τίτλοι, ὑπὸ τοὺς ὁποίους τὰ χρηματιστήρια εἰξεύρουσι νὰ καλύπτωσι τὰς ὠφελείας αὐτῶν καὶ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὴν ἄγνοιαν τοῦ κόσμου.

Ἐκτὸς τούτου ἔπρεπε νὰ διαμοιρασθῶσι δῶρα εἰς καλὰς ὑπη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οθωνος τοῦ α' Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ἀπόβασις εἰς Ναύπλιον.

Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως φυλ. **126**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρεσίας προσενεγκόντας «φίλους τῶν Ἑλλήνων», καὶ νὰ καθυπολογισθῶσι τὰ ἔξοδα τῶν ταξειδιωτῶν, ναύλων καὶ ἐφημερίδων. Ὁ λόρδος Κόχραν ἐπληρώνετο ὡς ναύαρχος τῶν Ἑλλήνων ἐν ἐνεργείᾳ, οὗτινος ἡ ἁπλῆ ἐπὶ μισθοδοσίᾳ πρόσκλησις, ὡς οἱ περὶ τὸν Ρικάρδον ὑπελόγιζον, ἔδει καὶ ἔμελλε νὰ ὑψώσῃ τὴν τιμὴν τῶν ἑλληνικῶν χρεωγράφων, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐν Βρασιλίᾳ ἤδη εὑρισκόμενος εἶχε κατορθώσει θαυμάσια πράγματα. Προεμάντευον δὲ ὅτι ὁ Κόχραν δι' ἑνὸς ἀτμοκινήτου στολίσκου ἤθελε καταστρέψει τὸν τουρκικὸν στόλον, καταπυρπολήσει τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ καταστήσει περιττὴν πᾶσαν ἄλλην τέως ἀπαιτουμένην αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἐνέργειαν.

Προσωρινῶς λοιπὸν ἔλαβεν ὁ μέγας θαλάσσιος ἥρως 37,000 λιρῶν στερλινῶν ἐκ τοῦ δευτέρου ἐθνικοῦ δανείου, καὶ παρήγγειλαν δι' αὐτὸν εἴς τινα μηχανικὸν ἐργοστασιάρχην, ὁ ὁποῖος ἕνεκα τῶν μετὰ τῆς Αἰγύπτου σχέσεών του ἐξετέλει πάσας τὰς εἰς αὐτὸν δίδομένας παραγγελίας μεθ' ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέρας βραδύτητος καὶ ὑπερτιμήσεως καὶ ἀθλιότητος ἐξ ἀτμοκίνητα, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ νικηθῇ καὶ καταβυθισθῇ ὁ τουρκικὸς στόλος.

Τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν ἦσαν 150,000 λ. στερλίναι καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1825 ἔδει νὰ ἦναι τὰ πλοῖα ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μόλις τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1826 ἔφθασεν εἷς δρόμων (κορβέτα) «Καρτερία» δύο δὲ ἄλλα ἀτμοκίνητα ἔφθασαν τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὅτε δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ χρησιμεύσωσι καὶ ὠφελήσωσι. Τὰ δὲ λοιπὰ τρία κτεστράφησαν ἐν αὐτῷ τῷ ναυπηγείῳ τοῦ Λονδίνου, καὶ ὁ λόρδος Κόχραν· αὐτὸς ὁ θερμῶς ποθούμενος, ἠργοπόρησε τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλευσίν του μέχρι τῆς ἀνοίξεως τοῦ ἔτους 1827.

Καὶ εἰς Ἀμερικὴν δ' ἐστάλη «μάλιστα» εἷς Γάλλος στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, ὁ Λαλλμὰν ὅστις, ἂν καὶ οὐδεμίαν περὶ ναυτικοῦ ἔννοιαν εἶχεν, οὐχ ἧττον ἐπεφορτίσθη ἐπὶ ἀδρῇ πληρωμῇ νὰ παραγγείλῃ ἐκεῖ τὴν ναυπήγησιν δύο φρεγατῶν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν ἦσαν 160,000 λ. στερλ. καὶ ὅτε ὀψέποτε, μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου, τέλος πάντων, ἡτοιμάσθη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαν ἀπήτουν οἱ τὴν ναυπήγησιν αὐτῶν ἀγυρτικῶς ἀναδεχθέντες ναυπηγοὶ τὸ διπλάσιον τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχε κίνδυνος μήπως δὲν πληρωθῇ καὶ ἡ μία μόνον ὁ Λαλλμὰν καὶ ὁ πρὸς συναποπλήρωσιν τῶν ἀπαιτουμένων ἀποσταλεὶς Κοντόσταυλος ἔπρεπε νὰ χαίρωσιν ὅτι διὰ τῆς μεσολαβήσεως ἐπισήμων ἀνδρῶν ἐκ Βασιγκτῶνος κατωρθώθη ἡ ἀποπεράτωσις καὶ παράδοσις τοὐλάχιστον τῆς μιᾶς τῶν φρεγατῶν τούτων, ἤτοι τῆς «Ἑλλάδος», ἡ ὁποία κατὰ τὸ τέλος 1826 ἦλθε, τέλος πάντων εἰς Ναύπλιον.

Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν χρημάτων τοῦ δανείου, ὅσα ἔπρεπεν ἔτι νὰ λάβῃ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς ἀφαιρέσεις, οὔτε ταχέως ἐπληρώθη οὔτε εἰς μίαν δόσιν καὶ εὐπροαιρέτως. Ἡ πρώτη τοῦ δανείου ποσότης τὴν ὁποίαν ὁ Βλακιὲρ ἔφερεν εἰς Ζάκυνθον, ἐξ 8,000 λιρῶν στερλινῶν, συνισταμένη, ἔμεινε ἐκεῖ ἀχρησιμοποίητος καὶ ἀνωφελὴς καὶ δὲν παρεδόθη εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἐπειδὴ ὁ λόρδος Βύρων, οὗτινος εἶχεν ἤδη προσυμφωνηθῇ ἡ πρὸς πληρωμὴν πληρεξούσιος ἐγγύησις, εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει καὶ ἡ Ἰονικὴ κυβέρνησις ἐπαρουσίαζε δυσκολίας, ὅπως ἐπιτοέψει τὴν ἔκδοσιν τῶν σρημάτων. Μόλις δὲ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου 1824 ἔφθασεν ἡ ἄδεια ἐκ Λονδίνου ἵνα πληρωθῶσι τὰ χρήματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Ἡ δὲ κρίσις τοῦ στρατηγοῦ Γόρδωνος περὶ τῶν ἀνδρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐμπιστευθῇ ἡ κατανάλωσις τῶν κεφαλαίων τοῦ δανείου, εἶχεν ὡς ἑξῆς: Ἐξαιρουμένου ἴσως τοῦ Ζαΐμη, τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ «λῃσταὶ τῶν δημοσίων».

Ὁ Κωλέττης ἐν τούτοις κατεῖχεν εἰσέτι ὑψηλότερον βαθμὸν ἢ ὁ Μαυροκορδάτος τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ ὠφελῆται ἐκ τῶν ἀδυναμιῶν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων καὶ ν' ἀφήσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν ἰδίων των σφαλμάτων νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἔβλεπεν ἡσύχως πῶς ὁ Ὑδραῖος ἔμπορος ἕνεκεν ἰσχυρογνώμονος καὶ αὐθάδους συμπεριφορᾶς ἐστερήθη διώξας ἀφ' ἑαυτοῦ, τοὺς ἰδίους του ὁπαδούς, τὸν ὑπεστήριζε μάλιστα εἰς τὰς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ,—τὸ τοπικὸν τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὕδρας συμφέρον ἀποβλεπούσας—προσπαθείας, καὶ ἀφῆκεν ὥστε ὁ Κουνσουριώτης διὰ τῆς διφορουμένης ἐκείνης περὶ πειρατείας διαταγῆς νὰ προκαλέσῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν καταιγίδα εὐρωπαϊκῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως.

Καὶ περαιτέρω δ' ἐθεώρει μετ' ἀδιαφορίας πῶς διὰ τῆς ἀνεπιτηδειότητος τοῦ Κουντουριώτου διεξηγέρθη ἡ ἐπαρχιωτικὴ ζηλοτυπία μεταξὺ τῶν τόσων καὶ τῆς Πελοποννήσου, δι' ἧς βεβαίως αὐτός, καθὸ ἀντιπρόσωπος τῶν στερεοελλαδιτῶν μόνον νὰ κερδήσῃ ἠδύνατο.

Ἀφ' οὗ ἡ στρατιωτικὴ μερὶς τῆς Πελοποννήσου εἶχεν ἤδη ταπεινωθῇ, ἔπρεπε πλέον νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τῶν κυβερνητικῶν, οἱ ὁποῖοι πρὸ σμικροῦ ἔτι εὑρίσκοντο συνησπισμένοι μετὰ τῆς νέας κυβερνήσεως ἐναντίον τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἡ ὑπερηφάνεια τῶν προεστώτων ἔπρεπε νὰ καταβληθῇ καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν Στερεοελλαδιτῶν ν' ἀποφασισθῇ. Μεταξὺ τῶν προεστώτων κατεῖχον τώρα λαβόντες οἱ δύω Ἀνδρέαι, ὁ Λόντος καὶ Ζαΐμης, τὴν διαπρεπεστάτην θέσιν, ὡς καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος κτηματίας ἐξ Ἥλιδος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οἱ χωρικοί του ὤφειλον νὰ γονυπετῶσιν, ὁσάκις ἤθελον νὰ προσαγορεύωσιν: Ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐπεθύμει καὶ ηὔχετο τὸν θάνατον τοῦ «Klarence ἐν Walvasierwein», καὶ ἰδίως ἄνετον ἐξακολούθησιν τῆς ζωῆς τῶν Τούρκων σατραπῶν, τρέμοντας ἐνώπιόν του δούλους καὶ δούλας ὡραίας ἐξοχὰς μετὰ κήπων ἀγγλικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἱπποστασίων.

Ἅπαντες οἱ κυβερνητικοὶ συνῃσθάνοντο ἑαυτοὺς παρηγκωνισμένους ἕνεκα τῆς ἀντιπελοποννησιακῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουντουριώτου, καὶ τὴν φιλαυτίαν προσβεβλημένους, καθόσον, μόνον ἐν τῇ προϋποθέσει ὅτι αὐτοὶ ἤθελον ἀναλάβει καὶ διαχειρίζεσθαι τὴν ἐξουσίαν, συνήργησαν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἀλλ' οὐδόλως τοῖς συνέφερεν οὔτε ἤρεσκε νὰ βλέπωσι τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς Ρουμελιώτας διαχειριζομένους ὅλην τὴν δύναμιν καὶ ἀποκλειστικοὺς τῶν ἀγγλικῶν χρημάτων κατόχους.

Ἡ δὲ δυσαρέσκειά του κατήντησε νὰ γίνᾳ φανερὰ ἀντίπραξις, ὅτε κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1824 ἐν καιρῷ τῶν νέων ἐκλογῶν διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐκ δευτέρου ἐξελέχθησαν ἀμφότεροι οἱ Ὑδραῖοι, περαιτέρω δὲ ὁ Κωλέττης καὶ ὁ Σπηλιωτάκης καὶ ὁ ἐκ Καλαβρύτων Φωτίλας. Οὕτως ἄρα καταφανὲς βεβαίως ἐγένετο ὅτι ἡ Πελοπόννησος κατεπατήθη ὑπὸ τῶν αὐθαδῶν νησιωτῶν καὶ Ρουμελιωτῶν, καὶ τὴν μετεχειρίζοντο ὡς χώραν κατακτήσεως. Ὁ Φωτίλας παρητήθη ἀπὸ τῆς θέσεώς του, εἰς Ἀρκαδίαν ἐπῆλθε γενικὴ ἄρνησις τῆς τῶν φόρων πληρωμῆς, τὰ στρατεύματα τοῦ ἐκτελεστικοῦ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἀπεκρούσθησαν, καὶ ὁ γέρων Κολοκοτρώνης, ἔνθους διότι οἱ μέχρι τοῦδε ἀντιπαλοί του ἤριζον οὕτω πρὸς ἀλλήλους καὶ διεπληκτίζοντο, εὑρίσκετο εἰς αὐτὸ τὸ μέσον τῶν ἀνταρτῶν καὶ ἐκέντα καὶ ἐξῆπτε τὴν ὀργὴν αὐτῶν διὰ τῶν ταραχοποιῶν τεχνασμάτων του. Ἔπεμψε δὲ τὸν Νικήταν κατὰ τῆς Ναυπλίας, καὶ αὐτὸς ὥρμησε μετὰ τῶν υἱῶν του ἐπὶ τὴν Τριπολιτσάν.

Ὁ δὲ Νοταρᾶς καὶ ὁ Λόντος ἐκινήθησαν κατὰ τῆς Ἀκροκορίνθου. Ἀλλ' ὁ δεύτερος οὗτος ἐμφύλιος πόλεμος ἔτι τάχιον καὶ ἀποφασιστικώτερον ἀπεπερατώθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ κυβέρνησις, ἧς τ' ὄνομα μόνον ἦτο ὁ Κουντουριώτης, ἡ ψυχὴ δὲ ὁ Κωλέττης, ἀνέπτυξε τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἐνέργειαν, ὁποίαν καὶ πόσην οὐδεποτε προσέμενον παρ' αὐτῆς οἱ ἀντάρται. Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἑβδομάδων ὁ Κωλέττης προσεκάλεσε σπουδαίαν στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν Γούραν καὶ τὸν Καραϊσκάκην ἐκ τῆς Στερεᾶς, καὶ διεσκόρπισεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ ἐπαναστατήσαντα μέρη τῆς χερσονήσου τὰ στρατεύματα τοῦ Ζαΐμη, Λόντου καὶ Σισίνη κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν Ρουμελιωτῶν τούτων. Ὁ δὲ Πάνος Κολοκοτρώνης ἐσφάγη ὡς λῃστὴς εἴς τινα παρὰ τὴν Τροπολιτσὰν γενομένην συμπλοκήν.

Οἱ δύο Ἀνδρέαι κατέφυγον εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ Μαυροκορδάτος ὑπεδέξατο καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτούς. Ὁ Σισίνης διεσώθη φυγὼν εἰς Ζάκυνθον, ἀλλ' ἡ Ἰονικὴ κυβέρνησις παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Κουντουριώτην. Ὁ γέρων Κολοκοτρώνης ὅμως ἐλυπήθη τοσοῦτον ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοσοῦτον κατεβλήθη, ὥστε δευτέραν ταύτην φορὰν ἐξητήσατο τὴν ἀμνηστείαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν, ἐπειδὴ ἐπέμενον εἰς τοῦτο—ἐναντίον ἁπάντων τῶν κανόνων τῆς φρονήσεως,—εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων του. Τότε μετ' ἄλλων δεκατριῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνταρσίας μετήχθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1825 εἰς Ὕδραν, ὅπου κατέκλεισαν αὐτοὺς εἰς μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ ὡς πολιτικοὺς αἰχμαλώτους.

Ἐκεῖ ἐκάθητο τότε ὁ «γέρων κλέφτης» εἰς τὴν ἐχθρικὴν νῆσον, καθ' ἡμέραν ἀτενίζων τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὴν θάλασσαν, μὴ τυχὸν φανῇ εἰς αὐτὸν ἐρχομένη βοήθειά τις ἐκ τῶν πατρίων ὁρίων. Μετὰ προμελετημένης δὲ καὶ προϋπολογιζούσης τὴν προξενηθησομένην ἐντύπωσιν ἀδιαφορίᾳ, ἠμέλησε τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ, ἀφῆκε ν' αὐξήσῃ ὁ πώγων καὶ οἱ ὄνυχές του τόσον, ὥστε ξένοι περιηγηταί, οἵτινες ἐκ περιεργείας ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ Εὐρώπης, εὗρον αὐτὸν ὁμοιάζοντα μᾶλλον πρὸς ζῶον ἢ πρὸς ἄνθρωπον. Ἅπαντα δὲ τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα δυστυχήματα καὶ ἁπάσας τὰς ἐπιτυχίας τῶν Τούρκων ἀπέδιδεν εἰς τὴν κάθειρξίν του, καὶ προεφήτευεν: ὅτι ταχέως θέλουσι συναισθανθῇ πάλιν τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ οἱ συμπολῖταί του καὶ τὸν ἐπανακαλέσει εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα καὶ μεγάλας τιμάς.

Ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν βεβαίως δὲν ἐφαίνετο ἐκπληρουμένη καὶ ἐπαληθεύουσα ἡ προφητεία του. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτου εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς δυνάμεώς της. Βασιζομένη ἐπὶ τῆς εὐπόρου ἐμπορικῆς τάξεως, ἐπὶ τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος πεπαιδευμένων καὶ πρὸ πάντων, ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἐπιβοηθητικῶν μέσων τῶν ἀγγλικῶν δανείων, κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ ἁπάσας τὰς διστρόπους καὶ ἰδιοτελεῖς ἐπιθυμίας, συνάμα δὲ καὶ τὰς ἰδιαιτέρας προσπαθείας τῶν ἀντιπάλων της. Καὶ ἐν μὲν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι κατέβαλε τὸν ἀρχηγὸν τῶν «κλεφτῶν» Μακρῆν, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ κατεβλήθη ὑπ' αὐτῆς πάλιν ὁ ἰσχυρότατος τοῦ Κολοκοτρώνη σύμμαχος ὁ Ὀδυσσεύς.

Ἡ προσπάθεια τοῦ φιλοδόξου καπετάνου ἵνα σχηματίσῃ κράτος ἐν κράτει, ἵνα ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος, οὕτως,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥστε νὰ καταστήσῃ ἰδίαν αὐτοῦ ἡγεμονίαν : τὴν Εὔβοιαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἐγένετο καταφανεστέρα κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ πολέμου ἔτη. Ἐδοκίμασε δὲ νὰ ἐμπλέξῃ εἰς τὰ δίκτυά του καὶ τὸν λόρδον Βύρωνα, καὶ τοὐλάχιστον κατώρθωσε τοὺς φίλους αὐτοῦ, τὸν Στάνωπ καὶ τὸν Τρελώνεϋ ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς ἑαυτὸν νὰ ἑλκύσῃ, ὥστε ἀμφότεροι οὗτοι ἅπασαν τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἐθεώρουν, οὕτως εἰπεῖν, ἐνσαρκωμένην εἰς τὸν Ὀδυσσέα.

Ὁ Τρελώνεϋ μάλιστα παράδοξος ἅγιος, ἐπέτεινε τὸν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα θαυμασμόν του μέχρι τοσούτου βαθμοῦ, ὥστε ἐνυμφεύθη καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ ρωμαντικῶς σθεναροῦ ἀνδρός, καὶ κατῴκησε μετ' αὐτῆς ἐντὸς σπηλαίου τινὸς τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὸ Καστρί. Πλὴν ἄλλως ἐσκέπτετο ἡ κυβέρνησις, ἥτις προεφυλάσσετο καλῶς ἀπὸ τοῦ νὰ δεχθῇ τὴν συνδρομήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἀρκετὰ ἐπιμόνως τῇ προτείνει κατὰ τῶν ἀνταρτῶν τῆς Πελοποννήσου.

Προετίμησε δὲ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Γούρα καὶ τοῦ Καραϊσκάκη. Ἤδη δὲ ἡ ἀνακωχὴ ἐκείνη τῶν ὅπλων, τὴν ὁποίαν συνεφώνησεν ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1822, εἶχε διεγείρει ὑποψίας ἂν καὶ μετὰ ταῦτα ἐνέβλεπον εἰς αὐτὴν μόνον πανουργίαν πατριωτικὴν πρὸς ἐπιστασίαν τῆς «ἀνατολικῆς Ἑλλάδος». Κατὰ τὸν Δεκέμβριον ὅμως τοῦ 1824 ἐγένετο πάντῃ καταφανῆ τὰ σκοτεινὰ σχέδια τοῦ ἀνδρός, ὅτι διεπραγματεύετο νέαν συνθήκην μετὰ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνου καὶ λαβὼν ὑπόσχεσιν ὅτι ἤθελε τῷ παραχωρηθῇ ἡ ὁπλαρχηγία τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, συνεφώνησε μετὰ τοῦ σουλτάνου καὶ ὠφελήθη ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν Ρουμελιωτῶν, οἵτινες εἶχον ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν ἀνταρτῶν τῆς Πελοποννήσου, ὅπως προσκαλέσῃ τοὺς Τούρκους ἐξ Εὐβοίας εἰς τὴν Ἀττικήν.

Ὁ Γκούρας ἀντιπαρετάχθη κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ διδασκάλου ὅπως ἐκδικήσῃ τὴν πατρίδα, ἐπανῆλθε κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1825 μετὰ ὑπερόχου στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Τούρκου ἀρχη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γοῦ Ἀββᾶ πασσᾶ παρὰ τὴν Δαυλίδα, τοὺς ἐκτύπησε καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοχωρήσωσι μέχρι Χαιρωνείας. Παρὰ δὲ τὴν θέσιν Λειβανάταις ἠναγκάσθη ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ παραδοθῇ ἑκὼν ἄκων εἴτε εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ ποτὲ πρωτοπαλληκαρίου του. Ἀλυσσίδεσαν λοιπὸν αὐτὸν καὶ ἤγαγον αἰχμάλωτον παρὰ τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο εἰς τὸν Παρνασσόν, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῇ οἱ οἰκογένειά του καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Τρελώνεϋ. Ἀλλ' ἀποτυχούσης τῆς ἀποπείρας τοῦ ν' ἀναγκάσωσιν αὐτὴν νὰ παραδοθῇ, μετήγαγον τὸν αἰχμάλωτον εἰς Ἀθήθήνας. Ἡ παρὰ τῷ λαῷ καὶ τῷ στρατῷ ὑπόλληψις, ἣν ἔχαιρε, κατεστράφη καθ' ὁλοκληρίαν, ὅθεν καὶ παρίστα εἰκόνα πεπτωκότος μεγαλείου. Αἱ γυναῖκες ἔπτυον εἰς τὸ πρόσωπόν του, τὸ δὲ πλῆθος ἐλιθοβόλει σχεδὸν καθ' ὁδὸν τὸν μέγα ἥρωα τοῦ Χανίου τῆς Γραβιᾶς. Πρὸς τούτοις δέ τὸν ἐβασάνιζον ἵν' ἀποκαλύψῃ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δῆθεν κεκρυμμένους τοὺς θησαυρούς του, τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποίαν παρὰ των Τούρκων ἔλαβε διὰ τὴν προδοσίαν του Τελευταῖον, μετήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὸν καθεῖρξαν εἰς τὸν καλούμενον «Ἐνετικὸν πύργον», δεξιὰ τῶν προπυλαίων.

Ἐκεῖ παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς «Ἀπτέρου νίκης» εὗρον αὐτὸν τὴν 16ην Ἰουλίου 1825 κείμενον μετὰ κατεθραυσμένων μελῶν, καὶ ὁ λαὸς διηγεῖτο μὲν εἰς τοὺς ξένους ὅτι ἔπεσεν ἀποπειρώμενος νὰ δραπετεύσῃ, ἀλλ' οἱ εἰς τὸ ἀληθὲς τέλος τοῦ βίου του μεμυημένοι ἐγνώριζον ὅτι ὁ Γούρας εἶχε διατάξει νὰ τὸν πνίξωσι καὶ νὰ κατακρημνίσωσιν ἐκ τῶν ἐπάλξεων τοῦ πύργου, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτου ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτε ὁ πιστὸς ὑπηρέτης ἀπηλλάγη τοῦ ἐπικινδύνου ἀντιπάλου του διὰ βιαίου τρόπου.

Οἱ Ἄγγλοι φίλοι τοῦ Ὀδυσσέως ὀλίγον ἔλειψε νὰ περιέλθωσιν εἰς δεινὴν θέσιν ἕνεκα τοῦ συμβάντος, διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συμπάθειαν καὶ μεροληψίαν. Καὶ ὁ μὲν Στάνωπ ἐξησφαλίσθη ἐγκαίρως, ἀλλ' ὁ Τρελώνεϋ εὑρέθη περιπλεγμένος εἰς τὴν τύχην τοῦ γυναικαδέλφου του. Ἡ δὲ κυβέρνησις δὲν ἠσχύνθη ν' ἀκούσῃ καὶ παρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεχθῇ τὴν πρότασιν Σκώτου τινός, ὅστις ἐπεφορτίσθη ν' ἀναζητήσῃ τὸν Τρελώνεϋ καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ἀλλ' ὁ Ἄγγλος ἠμύνατο ἐν τῷ σπηλαίῳ του μετ' ἐπιτυχίας ἐναντίον τῶν συμπεφωνημένων δολοφόνων. Ὁ δὲ Σκῶτος τυχοδιώκτης ἐφονεύθη. Μόνον δὲ ὅτε, συνεπείᾳ τῶν διαδοθέντων, ὅτι ὁ Τρελώνεϋ ἐφύλαττε τοὺς θησαυροὺς τοῦ γυναικαδέλφου του Ὀδυσσέως, ηὔξησεν ὁ ἀριθμὸς τῶν προσβαλλόντων αὐτόν, καὶ τὸ σπήλαιον ὅσον οὔπω στενότατα ἐπολιορκεῖτο, ἐγκατέλιπεν ὁ Τρενώνεϋ τὸ καταφύγιόν του, καὶ διεσώθη εὐτυχῶς φυγὼν μετὰ τῆς γυναικός του καὶ τῆς περιουσίας του εἰς τὴν Κεφαλληνίαν.

Ἐκ τούτων βλέπει τις ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐξεμεταλλεύθη τὴν νίκην σας μετ' ἀμειλίκτου σκληρότητος. Ἐν Πελοποννήσῳ διῆγον καὶ συμπεριεφέροντο οἱ ὑπὸ τοῦ Κωλέττου προσκληθέντες Ρουμελιῶται ὡς ἂν εὑρίσκοντο ἐν ἐχθρικῇ χώρᾳ: Ἥρπαζον τὰ ζῶα τῶν χωρικῶν ἀπὸ τοῦ ἀρότρου, ἐλεηλάτουν καὶ κατηρήμουν τοὺς ἀγρούς, τὸ ἔδαφος ἔμεινεν ἄνευ σπορᾶς, ὁ δὲ λαὸς εὑρίσκετο ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ἐκ τῆς πείνης θάνατον. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ἐλάμβανον παρὰ τῆς κυβερνήσεως τροφὰς καὶ μισθοὺς διὰ στρατεύματα, ἅτινα οὐδαμοῦ ἐπιθεωρήθησαν. Ὁ Γούρας ἐλάμβανε τροφὰς καὶ μισθοὺς διὰ στρατεύματα, ἅτινα οὐδαμοῦ ἐπεθεωρήθησαν. Ὁ Γούρας ἐλάμβανε τροφὰς διὰ 12 χιλ. ἄνδρας, ἂν καὶ μόλις εἶχε 3 χιλ. ὑπὸ τὰς διαταγάς του. Αὐτόθι ἄρα εὑρίσκετο ἀνοικτὴ ἡ ἀκόρεστος ἄβυσσος, ἡ ὁποία σχεδὸν κατέπινε τὸ ὑπόλοιπον τῶν δύο δανείων. Ὅσα ὁ Κολοκοτρώνης δὲν εἶχεν ἤδη καταναλώσει εἰς ἀποζημιώσεις τῶν συμπατριωτῶν του καὶ διὰ φαντασιώδη ὑδραυλικὰ πυρπολικά, ἅτινα οὐδεμίαν ἐπέφερον εἰς τὸν ἐχθρὸν βλάβην, τὰ χρήματα αὐτὰ ἐφρησίμευον τώρα πρὸς προσπορισμὸν περικεντήτων ἐνδυμάτων καὶ δι' ἀργύρου ἐπικεκοσμημένων ὅπλων, δηλαδή, πρὸς στολισμὸν ἐν γένει, ὃν ἐσόβουν περιβαλλόμενοι οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ καὶ στρατιῶται, ὅσοι κατέκαυσαν τὸν δεύτερον ἐμφύλιον πόλεμον.

Οἱ δὲ ἄνδρες τῆς τάξεως, οἱ περιστοιχίζοντες τὸν Κουντουριώτην ἐγένοντο ὄργανα τῆς ἀταξίας. Κατασπάθισις τῶν ἐθνικῶν τοῦ δα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νείου χρημάτων, τῶν ἐπὶ τοιούτοις σκληροῖς ὅροις εὑρεθέντων καὶ ληφθέντων, κακίστη χρῆσις τῆς νίκης κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἀνταρτῶν, μικρόψυχος καὶ μικροφιλότιμος προτίμησις τῆς Ὕδρας, ἀπονομὴ θέσεων καὶ ἀξιωμάτων εἰς τὰ ἀναξιώτατα ὑποκείμενα, ὡς ἔβλεπέ τις π. χ. εἰς τὰ τακτικὰ στρατεύματα τῆς κυβερνήσεως τοὺς φαρμακοποιοὺς ὡς ταγματάρχας καὶ τοὺς ὑπηρέτας ὡς λοχαγούς, πληροῦντας τὰς ὁδοὺς τοῦ Ναυπλίου·—ἂν βεβαίως τοιαῦται αἰτιάσεις καὶ μορφαὶ εἶναι πάντοτε λίαν βαρεῖαι, εἶναι ὅμως διπλασίως βαρύτεραι ἐν καιρῷ φοβερᾶς ἐθνικῆς κρίσεως, ἐπιδὴ ἀληθῶς μετ' ἀπορίας ἀναγκάζεταί τις νὰ ἐρωτήσῃ, μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἀναρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ὑπέπεσεν εὑρισκομένη ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κουντουριώτου. «Καὶ ποῦ ἦσαν λοιπὸν οἱ Τοῦρκοι; Ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺτ δὲν ἐπελάβετο τῶν ἐλλείψεων καὶ ἀδυναμιῶν, ἃς ἀδιακόπως παρεῖχον αὐτῷ οἱ ἀντάρται διὰ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν των;»

Αἱ κατὰ ξηρὰν ἐνέργειαι τῶν Τούρκων κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἐγένοντο τόσον ὑποψύχρως καὶ μετὰ τοσαύτης ἀδρανείας καὶ ἀκηρίας, ὥστε σχεδὸν ἐφαίνετο ὡς ἂν ἤθελεν ὁ Μαχμούτης νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τοὺς ἀντάρτας «γκιαούρ» ὅπως συγκατασπαράξωσιν ἀλλήλους. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Ἑλλάδα οὐδὲν σχεδὸν ἐγένετο, ἐξαιρουμένων τῶν συνήθων ἐπιθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀνελαμβάνοντο μετὰ τοσούτων στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἄνευ πολλοῦ κόπου ἠμύνοντο κατὰ τῶν προσβαλλόντων αὐτούς. Ὁ Γούρας καὶ ὁ Πανουργιᾶς ἀπέκρουσαν παρὰ τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν «Ἀγγελιανὴν» τὸν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα εἰσορμήσαντα ἐχθρόν, ἐνῷ ὁ Μαυροκορδάτος εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπερισπίζετο τὴν θέσιν τοῦ Ὀμὲρ-Βρυώνη. Ἀλλ' αἱ νωθραὶ αὐταὶ κινήσεις δὲν ἠδύναντο ν' ἀποδοθῶσιν ἁπλῶς εἰς ἐξάντλησιν τῶν δυνάμεων τῶν Τούρκων· ἀλλ' εἰς καθ' ὁλοκληρίαν τροποποίησιν τῶν πολεμικῶν αὐτῶν σχεδίων.

Ὁ σουλτάνος εἶχεν ἀφήσει πλέον τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ δώσῃ ἀποφασιστικὸν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τέλος διὰ μιᾶς εἰσβολῆς εἰς αὐτήν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν Ἑλλάδα. Ἐσκέπτετο δὲ νὰ στερήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἁπάντων τῶν ἔξωθεν ἐπιβοηθητικῶν μέσων πρὶν ἢ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν εἰς τὸ καθ' αὐτὸ κέντρον τῆς δυνάμεώς των. Ἤθελε νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν ἑλληνικὸν στόλον, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ ὁποίου ἡ ἐπανάστασις ἤθελε σβεσθῇ ἀφ' ἑαυτῆς.

Ἀλλά, πρὸ πάντων, συνέφερε καὶ ἔδει νὰ ὑποτάξῃ τὰς τρεῖς ἡγμονικὰς νήσους, τὰ Ψαρά, τὰς Σπέτσας καὶ τὴν Ὕδραν, ὡς καὶ τὴν Σάμον καὶ τὴν Κάσον, ὧν τινων οἱ ναῦται ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τῆς ναυτικῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου δὲν ἤρκουν βεβαίως—καὶ τὸ ἠνόει κάλλιστα ὁ Μαχμοὺτ—μόνον αἱ ἴδιαι αὐτοῦ δυνάμεις. Ἡ πολιτικὴ κλείει ἀπέναατι σμικροτέρων κακῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλειτέρων, ὥστε καὶ ὁ σουλτάνος ἐρρίφθη τώρα εἰς τὸς ἀγκάλας τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ ὑποτελοῦς τοῦ Αἰγυπτίου, τῇ συνδρομῇ τοῦ ὁποίου μόνον ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ νικηθῶσι καὶ νὰ καταβληθῶσι διὰ θαλάσσης.

Ὁ Μαχμοὺτ οὐδόλως ἠπατᾶτο ὑπὸ τῆς φαντασίας του διὰ τοὺς κινδύνους τοῦ συνδέσμου τούτου. Αὐτός, ὅστις ἀνέκαθεν προσεπάθει νὰ καθυπερισχύσῃ τοὺς ἰδίους σκοποὺς ἐπιδιωκουσῶν τάσεων τῶν μεγάλων ἐν Τουρκίᾳ ὑποτελῶν του, ἐφαίνετο τώρα αὐτὸς οὗτος εὐδιάθετος νὰ τοῖς παράσχῃ μεγαλειτέραν δύναμιν καὶ ἀφοσίωσιν. Αλλ' ἅπαξ ἐδίδαξαν τὰ τελευταῖα ἔτη τὸν σουλτάνον ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ὑπὸ ἰσχυρῶν ὀρέων περιεζωσμένῃ αὐτῶν χώρᾳ δὲν ἦσαν περιφρονητέοι ἀντίπαλοι, καὶ ἑπομένως ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι κατὰ πρῶτον ἤθελε καταβάλει τὸν βέβαιον ἐχθρὸν διὰ τοῦ βεβαίου φίλου, ἵνα βραδύτερον καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον ἀποπερατώσῃ τοὺς λογαριασμούς του.

Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1824 ἔπεμψεν ὁ Μαχμοὺτ πράκτορά του εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Αἰγύπτιον κατακτητὴν τὴν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν γενικὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγίαν.

Μέχρι τοῦδε ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς ὑπὸ τὸν σκέπτοντα αὐτὸν θόρυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ἐδραιωθῇ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθεῖσαν ἰσχυρὰν τῆς Αἰγύπτου ἀρχήν, καὶ οὕτως αὐτὸς ἦτο ἤδει ὅ,τι ὁ Σουλτάνος ἠδύνατο νὰ ἦναι. Ἀλλὰ τὸ μυστήριον τοῦ μεγαλείου του ἔγκειται ἐν τῷ ἐξευρωπαϊσμῷ τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ χρησιμοποιήσει τῶν πλουσίων πολιτικῶν μέσων καὶ ὑλικῶν πόρων, ὅσους εἰς τὸν ἰσχυρὸν παρεῖχεν ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός.

Ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος, ἀπώλεσεν ἐνωρὶς τὸν πατέρα του, ἀγᾶν—ἐπιστάτην—τῶν ὁδοφυλάκων. Ὁ δὲ διοικητὴς τῆς Καββάλας, τὸν ὁποῖον ἐξέπληξεν ἡ ἀσυνήθης τοῦ παιδὸς εὐφυΐα, παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ τὸν ἀνέθρεψε καὶ ἐξεπαίδευσε πρὸς τὸ ἐμπόριον. Καὶ οὕτω λοιπὸν ὁ ἀνήρ, ὅστις ἔμελλε ἔπειτα νὰ ἄρχῃ κράτους ἰσχυροῦ, καὶ νὰ κρατῇ πάντως εἰς ἑαυτὸν προσηλωμένην καὶ ἀτενῆ τὴν προσοχὴν ὁλοκλήρου τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, ἵστατο κατὰ τὴν νεότητά του παρὰ τράπεζαν καπνοπωλείου καὶ ἐπώλει καπνὸν καὶ σιγάρα.

Ἀλλ' ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία τοῦ Βοναπάρτου, ἥτις ἀπολύσασα τὸν τέως δεσμῶν της ἀνέπτυξε πλησμονὴν ζωτικῶν πόρων εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐσήμαινε καὶ διὰ τὸν Μεχμὲτ-Ἀλῆν τὴν ἀνάδυσιν ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀφανείας, ἐν οἷς εὑρίσκετο κατακεκρυμμένος.

Ὅθεν καὶ ὁ Μεχμὲτ ἠνόησεν ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀναρχίας ἠνοίγετο λαμπρότατον στάδιον εἰς ἐπίμονον καὶ ἐπιτηδείαν φιλοδοξίαν. Ἡ Αἴγυπτος εὑρίσκετο λοιπὸν ἄνευ ἀρχηγοῦ καὶ αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ γείνῃ κυβερνήτης της. Ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον τῶν διαμαχομένων, ὑπηρετῶν, κατὰ τὸ φαινόμενον, ὁτὲ μὲν τοὺς σκοποὺς τῆς μιᾶς, ὁτὲ δὲ τῆς ἄλλης μερίδος, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἀποσκοπῶν μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἀμφοτέρας δι' ἀλλήλων.

Καθ' ἑκάστην ἐπανάστασιν, ἥτις ἐγίνετο εἰς Κάϊρον, ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς μέρος μετὰ τῆς πιστῆς ἐξ Ἀλβανῶν σωματοφυλακῆς του, καὶ νῦν μὲν συνηγοῦντο μετὰ τῶν δυνάμεων τῆς Πύλης, καθ' ὅσον ἔδει νὰ ταπεινωθῶσιν οἱ Μαμελοῦκοι, νῦν δὲ πάλιν συν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ησπίζετο μετὰ τῶν Μαμελούκων, ἵνα συγκλονίσῃ τὴν δύναμιν τῶν μέχρι τοῦδε συμμάχων του. Κατὰ σειρὰν δὲ κατώρθωσε νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέρους τοὺς ἐπιφανεστάτους Τούρκους σατράπας καὶ μπέηδας τῶν Μαμελούκων.

Ἀφοῦ δὲ κατέστησε τοὺς μὲν διὰ τῶν δὲ ἀβλαβεῖς εἰς ἑαυτόν, ἀνέλαβε παρὰ τῶν ὀπαδῶν του, μετὰ πολλὰς δῆθεν εἰς τοῦτο ἀντιστάσεις του, καὶ ὡς ἂν ἐνέδιδε μόνον εἰς τὴν βίαν, τὸ ἀξίωμα τοῦ πασσᾶ, διὰ δὲ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀποστόλων του, καὶ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Γαλλίας ἀπέκτησε κατὰ τὸ ἔτος 1806 καὶ τὴν κυριαρχικὴν (σουλτανικὴν) ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν αὐτοῦ, καὶ ταχέως τῇ ἐπαρουσιάσθη ἐφεξῆς περίστασις, ἵνα δώσῃ εἰς τὸν σουλτάνον τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεώς του καὶ τῆς ὡς ὑποτελοῦς, πίστεως.

Κατὰ τὸν Μάρτιον, δηλαδή, τοῦ ἔτους 1811 εἵλκυσε προσκαλῶν τοὺς μπέηδας τῶν Μαμελούκων 470 ἐφίππους, εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Καΐρου, ἵνα συμμετάσχωσι δῆθεν ἑορτῆς τινος πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τουσσοὺν γινομένης. Ἀφ' οὗ δὲ τοὺς ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησε φιλοφρόνως, διέταξε νὰ τοὺς περιζώσωσι καὶ φονεύσωσιν ἀπέναντι τοῦ φρουρίου.

Ὡς ἐκ θαύματος εἷς καὶ μόνος ἐξ αὐτῶν διεσώθη διὰ τολμηροῦ πηδήματος πρὶν ἢ καταπέσῃ τὸ ὁλέθριον κιγλιδωτὸν τοῦ φρουρίου περίφραγμα. Συγχρόνως δὲ διέταξεν ὁ Μεχμὲτ νὰ συλλάβωσι καὶ φονεύσωσι καὶ τοὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας διεσπαρμένους Μαμελούκους, καὶ ὁ λαὸς ἐπέπεσε μετὰ χαρᾶς κατὰ τῶν μισουμένων καταπιεστῶν, ὥστε αἱ κεφαλαί των σωρηδὸν εἰς τὸ Κάϊρον ἐπέμποντο.

Ἐνῷ δὲ αἱ «νέαι διατάξεις» τοῦ Σελὶμ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνετέλουν μόνον πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ πραιτωριανισμοῦ καὶ πτῶσιν τοῦ ἀναμορφωτικοῦ σουλτάνου, ὁ Μεχμὲτ ἀπέδειξε διὰ τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ τούτου κτυπήματός του κατὰ τῶν στασιαστικῶν στιφῶν τῶν Μαμελούκων φοβερώτατα μὲν ἀλλ' ἐν ταυτῷ καὶ καταφανέστατα τίνι τρόπῳ δέον νὰ γίνωνται ἀναμορφώσεις εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἀνατολήν. Καὶ συνέβη μὲν βεβαίως : Εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ νὰ φιλονεικήσωσι πρὸς τὸν Μεχμὲτ περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ταύτης νυκτὸς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου. Ἐκεῖνος δὲ ὡμίλει περὶ τοῦ θέματος τούτου ὡς ἂν προέκειτο περὶ σεισμοῦ τίνος ἢ περὶ ἄλλου φοβεροῦ ὁμοῦ ἀναγκαίου τῆς φύσεως φαινομένου. Ἂν δὲ τῷ ἀπέδιδον ὠμότητα, ἠδύνατο κάλλιστα ν' ἀπαντήσῃ ὅτι αἱ πράξεις του ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἱστορίας ἤθελον ὡς μᾶλλον ἀναγγαῖαι δικαιολογηθῶσι ἢ ὁ θάνατος εἴτε φόνος τοῦ δουκὸς τοῦ Ἀγγιέν, τὸν ὁποῖον ὁ Ναπολέων δὲν θέλει δυνηθῇ τόσον εὐκόλως νὰ δικαιολογήσῃ.

Διὰ τῆς τῶν Μαμελούκων κατασφάξεως ἀρχίζει ἡ καθ' αὐτὸ κυριαρχία καὶ ἡ διοικητικὴ ἐνέργεια τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ. Ἀλλ' οὗτος ἀντὶ ν' ἀρκεσθῇ εἰς ὅ,τι ταχέως ἐπέτυχν νὰ κατορθώσῃ, προσεπάθει νὰ ἐξασφαλίσῃ μονιμοποιῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ διὰ παντός, Αἱ βοηθητικαὶ τῆς χώρας πηγαὶ εἶχον ἐξαντληθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἕνεκα τῶν ἀδιακόπων πολέμων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν διαπληκτισμῶν.

Οἱ τακτικοὶ φόροι μόλις ἐξήρκουν πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐνιαυσίου φόρου εἰς τὴν Πύλην. Ὁ Μεχμὲτ λοιπὸν μετεχειρίσθη ἓν τῶν σκληροτάτων καὶ βιαιοτάτων μέσων, ὅπως ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἀπορίας καὶ ἀμηχανίας ἐγκαθιδρύσῃ ἰσχυρὰν καὶ στερεᾶν κυβέρνησιν. Ἰιοποιήθη ἅπαντα τῇ κτήματα τῆς Αἰγύπτου : κοινήν, ὡς καὶ τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν, κληροδοτήματα τόσον τῶν Μαμελούλούκων, ὅσον καὶ τῶν Τούρκων, τὰ πάντα βιαίως ἔλαβε καὶ ᾠκειοποιήθη.

Ἐμιμήθη δ' ἐκ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Καισαρισμοῦ ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ τεχνάσματα, διὰ τῶν ὁποίων ἡ πρὸς ὥραν ἀμυντικὴ δύναμις χώρας τινὸς ἐπιτείνεται,—ἔστω ἄλλως καὶ τῷ ἀντιτίμῳ αὐτῆς τῆς μελλούσης ἐθνικῆς εὐημερίας—καὶ ἡ τῶν ὑπηκόων φορολογικὴ ἐπιδεκτικότης ἀναβιβάζεται εἰς τὸν ἀνώτατον δυνατὸν βαθμόν. Οὕτω π. χ. μόνον εἰς τὸν φοίνικα, τὸν φλοιὸν αὐτοῦ, τὰ φύλλα τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς κόκκους του, ἐπέβαλε τὸ βάρος πενταπλῆς φορολογίας'.

Καθὼς ὅμως νοήμων φυτευτὴς τὴν πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι δύναμιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν δούλων του ἐπιτείνει καὶ αὐξάνει διὰ καταλλήλων ἀμοιβῶν καὶ διασκεδάσεων καὶ ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων, οὕτως ἤξευρεν ὁ Μεχμὲτ-Ἀλλῆς νὰ συνειθίσῃ τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὰ ἐπιπόνως καὶ δυσχερῶς ἀποκτώμενα ἀγαθὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀγωγῆς. Ἐν τῇ κατοχῇ καὶ χρησιμοποιήσει τῆς τοῦ Νείλου πεδιάδος, τοῦ μαργαρίτου τούτου τῶν χωρῶν, ὡς καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, ἤλπιζεν νὰ αὐξήσῃ τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς καὶ τὴν δύναμιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ Αἴγυπτος νὰ καταστῇ ἡ ἕκτη μεγάλη δύναμις τοῦ κόσμου.

Ἀλλ' ἔπρεπε βεβαίως νὰ ὑπερνικηθῇ πρῶτον μία δυσκολία. Ἡ πρὸς τὴν Πύλην αὐτῆς σχέσις· καθότι δὲν ἠδύνατό τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι οἱ σουλτάνοι ἤθελον βλέπει μεθ' ἡσυχίας τὴν ἀνύμωσιν ὑποτελοῦς, ὅστις ἦτο ἰσχυρότερος καὶ ἐπικινδυνότερος ἢ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς. Καὶ ἐνταῦθα ἰδίως ἔγκειταί τι μὴ ὑποτιμητέον διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς, ἤτοι ἡ σπουδαία συνέπεια τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτι αὐτὴ ἀπεκώλυσε τὸν σουλτάνον νὰ προβῇ κατὰ τοῦ Αἰγυπτίου ὑποτελοῦς αὐτοῦ, καὶ οὕτω συνετέλεσεν ἀμέσως εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν αὔξησίν του, καθόσοτ μάλιστα ὁ Μεχμὲτ-Βεῆς ἐγνώριζε νὰ ὠφελῆται ἐκ τῶν πολιτικῶν συνδυασμῶν καὶ δὲν παρεσύρθη οὔτε ὑπὸ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Ἀλῆ-πασσὰ οὔτε ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ πληρώνῃ ἡσύχως εἰς τὴν Πύλην τοὺς χρηματικοὺς αὐτοῦ φόρους καὶ δὲν ἔλειπε παρέχων ἐξω ερικὰ δείγματα τῆς πίστεως αὐτοῦ ὡς ὑποτελοῦθ.

Ἂν ὅμως περιωρίζετο εἰς ταῦτα καὶ προσέβλεπεν τὸν ἀπηλπισμένον ἀγῶνα τοῦ σουλτάνου πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἡ αἰτία τῆς προσμενούσης ταύτης καὶ οὐδετέρας διαγωγῆς ἦτο ἡ ἐνδόμυχος αὐτοῦ ἐπιθυμία καὶ εὐχὴ ἵνα ταπεινώσῃ σπουδαίως τὸν σουλτάνον. Ὁ Μαχμούτ ἔπρεπε ν' ἀναγνωρισῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνικανότητα καὶ τὴν ἀνάγκην αἰγυπτιακῆς συνδρομῆς. Αὐτὸς ἔδει νὰ τῷ ἀφήσῃ τὴν Κρήτην, τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἄγουσαν ταύτην γέφυραν καὶ οὕτω νὰ τῷ ἀνοίξῃ τὴν πρὸς τὴν Εὐρώπην,—πιθανὸν δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγουσαν ὁδόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτω διεσταυρώθη τὸ ὑπὸ τοῦ Χοσρὴβ-πασσᾶ καὶ τοῦ Μαχμοὺτ προταθὲν σχέδιον τοῦ Αἰγυπτίου. Ἐνῷ ἡ Σουλτάνος ἤλπιζε νὰ ἐξαντλήσῃ καὶ ἐξαδυνατήσῃ τὸν ὑποτελῆ του διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου, ἐστοχάζετο οὗτος ἀφ' ἑτέρου ν' ἀνυψωθῇ δι' αὐτοῦ τούτου πάλιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ἅμα δὲ ὁ Σουλτάνος ἐφάνη ὡς ἐπικαλούμενος βοήθειαν, δὲν ἐσκέφθη πολὺ ὁ Μεχμέτ. Εὐθὺς ἐπεχείρησεν, ἅμα τῷ ἐφαρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία, νὰ θέσῃ στερεὸν πόδα καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἀρνηθεὶς δι' ἑαυτὸν τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν, ἀπεδέχθη αὐτὴν διὰ τὸν υἱόν του Ἰμβραὴμ καὶ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν ἐπισήμως τὰ χορηγηθέντα πληρεξούσια ἀξιώματα. Ὁ τουρκικὸς κατάλογος τοῦ προβιβασμοῦ τῶν ἀνωτέρων πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἀναχέρει διὰ τὸ ἔτος 1824 τὸν Ἰμβαὴμ ὡς τοποτηρητὴν τῆς Ἀβυσυνίας καὶ τοῦ Μωρέως. Οἱ Ἕλληνες ἔλελλον τώρα νὰ μάθωσιν ὁποίαν φοβερὰν βαρύτητα παρεῖχεν εἰς τὸν νέον αὐτῶν ἀντίπαλον ἡ κατοχὴ εὐρωπαϊκῶν βοηθητικῶν μέσων καὶ διοικητικῶν δυνάμεων.

Ὁ Μεχμὲτ ὥπλισε στόλον ἐκ 54 πολεμικῶν καὶ 400 πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐπιτηδείων προωρισμένων πλοίων, ηὔξησε τὸν στρατὸν του ἐκ 19 εἰς 90,000 ἀνδρῶν· διέταξε νὰ διδαχθῶσι τὴν πειθαρχίαν χίλιοι αἰχμάλωτοι μαῦροι, καὶ ἐπειδὴ τοῦτοι δὲν ἔφάνησαν ἱκανοὶ ν' ἀντέχωσιν εἰς τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτοὺς ἄσκησιν τῶν δυνάμεών των καὶ σκληραγωγίαν, κατέταξεν εἰς τὰ τάγματά του διὰ ἀναγκαστικῆς νεοσυλέξεως 30,000 Φελλάχων. Οὐδὲ χρημάτων πρὸς τούτοις οὔτε κόπου ἐφείδετο ὅπως ἐλκύσῃ εἰς τὸν στρατόν του Εὐρωπαίους, ἰδίως εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ναπολέοντος, ἐκπαιδευθέντας καὶ ἐξασκηθέντας ἀξιωματιαούς. Οὕτω διὰ τὸν στόλον του ἀπέκτησεν ἐξησκημένον ἔμπειρον διοικητήν, τὸν Γάλλον Δετελλιέρ. Τὸν εὐφιέστατον λοχαγὸν Σὲβ κατέπεισε ν' ἀσπαθῇ τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ τὸν ἀνέδειξεν στρατηγόν.

«Ἡ τελετὴ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ δόγματός σου», τὸ εἶπεν εἰς τὸ οὖς γελῶν, «πρέπει νὰ τελεσθῇ μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύο». Ὁ Σουλεϊμὰν-μπέης,—οὕτως ὠνομάζετο ἔκτοτε ὁ λοχαγὸς—ἔπεινε λοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πὸν τὸν οἶνόν του ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀλλὰ χαρέμιον ὅμως συνέστησε δημοσίᾳ καὶ ἀναφανδόν, ἀποδεικνύων ὅτι γνήσιος Γάλλος εἶναι ἀνώτερος τῶν προλήψεων τῆς θετικῆς θρησκείας.

Ἐγέ ετο δὲ ἡ δεξιὰ χείρ, ὁ ἐπιτηδειότητος ἀντιστράτηγος τοῦ Ἰμβραήμ, καὶ ἡ πολεμικὴ πεῖρα καὶ ἡ γενναιότης του πολλάκις ἐπέφερον ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων εἰς κρισίμους καὶ ἀποφασιστικὰς στιγμὰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Τουρκικῶν ὅπλων. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ ὑπῆρξεν, ἡ Κρήτη, ὁ πρόσφορος οὗτος σταθμὸς μεταξὺ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ ἀρίστη βάσις ἐνεργείας πρὸς πᾶσαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν.

Καὶ ἐν Κρήτῃ ἡ πορεία τῶν γεγονότων ἀπέδειξεν εἰς τὸν σουλτάνον, ὅτι ἦτο ἀνίκανος νὰ ὑποτάξῃ τὴν νῆσον δι' ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν οἱ Σφακιανοί, οἱ πολεμικοὶ κάτοικοι τῶν λευκῶν ὀρέων, ἤρχισαν νὰ πολεμῶσι καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως, δι' ἀλλεπαλλήλων μαχῶν ἐπῆλθον αἱ καταστροφαὶ τῆς Θερισσοῦ, τῆς Κρέπας καὶ τῆς Ἀλικῆς. Οἱ δὲ Τοῦρκοι εὑρέθησαν μετ' οὐ πολλὺ περιωρισμένοι ἐντὸς τῶν τριῶν βορεινῶν παραλίων φρουρίων, καὶ ἡ πεδιὰς καὶ τὰ ὄρια ἀνῆκον ἐφεξῆς εἰς τοὺς ἐπαναστάτας.

Ἀλλὰ καὶ ἐφεξῆς μεταξὺ τῶν Κρητων ἀνεφάνη, μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας ἡ τάσις πρὸς διχόνοιαν καὶ φατριασμόν, ἅπερ ἦσαν ἀνέκαθεν ἐθνικὴ κακία τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Σφακιανοὶ ἦλθον εἰς διενέξεις πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου εἰς Κρήτην πεμφθέντα διοικητήν, τὸν Ρῶσσον Ἀφεντούλιεφ, καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πεδινῶν τῆς Κρήτης μερῶν, οἵτινες δὲν ἤθελον ν' ἀναγνωρίσωσι τὰς περὶ ἡγεμονίας ἀξιώσεις τῶν ὀρεινῶν αὐτῆς κατοίκωνι

Ὁ ἱκανώτατος ἀρχηγὸς τῶν πεδινῶν Κρητῶν, ὁ Μελιδόνης, ἐδολοφονήθη ἐν καιρῷ τοῦ γεύματος τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1822 ὑφ' ἑνὸς Σφακιανοῦ, Ρούσου ὀνομαζομένου. Ἑτέρωθεν δὲ ἐνοχοποίουν τὸν Ἀφεντούλιεφ, ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸ ἴδιον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ σκῆπτρον. Αἱ ρωσσικαὶ σχέσεις του, ἡ πρὸς αὐτὸν εὔνοια τοῦ Ὑψηλάντου, διήγειραν τὴν ὑποψίαν τῶν ἐντοπίων Κρητῶν πατριωτῶν.

Καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ «Ρῶσσος οὗτος προδότης» κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1822 εὐτυχῶς ἤρθη ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ἐστάλη εἰς τὴν θέσιν του νέος διοικητής, ὁ Ὑδραῖος Τομπάζης, εἰς Κρήτην ὑπὸ τῆς Πελοποννησιακῆς κυβερνήσεως, ἐξηκολούθουν οἱ ἐσωτερικοὶ διαπληκτισμοί. Πολύτιμος δὲ καιρὸς ἐχάνετο εἰς ἀνωφελεῖς περὶ πολιτεύματος συσκέψεις καὶ συνελεύσεις, αἵτινες ἔδει ν' ἀποφασίσωσι περὶ τῶν θεμελιωδῶν καὶ κυρίων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ δικαιωμάτων. ὅθεν καὶ ἄριστα ἐννοεῖται ὅτι ἕνεκα τοπικῶν συμφερόντων ἀδιακόπως διχονοῶν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐρίζων λαός, καὶ ἂν ἀνθίστατο κατὰ τῶν Τούρκων, δὲν ἦτο ὅμως ἱκανὸς ν' ἀντιστῇ καὶ πρὸς τοὺς ἐν ἑνότητι συνισπησμένους καὶ αὐστηρότατα διωργανισμένους Αἰγυπτίους.

Ἐνῷ οἱ Κρῆτες μόνον ἔλεγον, ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς ἐνήργει. Ἡ νῆσος ἐτέθη λοιπὸν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του, καὶ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσωρμίζοντο εἰς Σούδαν οἱ Αἰγυπτιακοὶ στρατοί. Τὰ δὲ μεγαλείτερα τῶν ἀνταρτῶν στίφη, τὰ ὁποῖα ὁ Ἕλλην διοικητὴς Τομπάζης εἶχε συγκεντρώσει παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἴδης, καταδιεσπάσθησαν ὑπὸ τῶν λογχῶν τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ, καὶ ἀμέσως τότε ἤρχισεν ἡ εἰρηνοποίησις τῆς νήσου κατὰ τρόπον ἀνακαλοῦντα εἰς τὴν μνήμην τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Μαμελούκων.

Δισχίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατέφυγον εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Μελάτου, ἀλλ' ὁ γαμβρὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὁ Χασσὰν-πασσᾶς προέφθασε τοὺς φεύγοντας, τοὺς προσέβαλε καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ παραδοθῶσιν. Οἱ δὲ ἄνδρες οὗτοι κατεσφάγησαν, ἐξαιρουμένων μόνον τριάκοντα, τοὺς ὁποίους δεσμίους ἔσυραν εἰς τὴν Σπιναλόγγαν.

Οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἱερεῖς συνεδέθησαν ὁμοῦ διὰ μιᾶς ἁλύσεως, ὡς ἂν ἦσαν τοσαῦτα κτήνη, ἐρρίφθησαν ἐντὸς μεγάλης πυρᾶς καὶ κατεκάησαν ζῶντες. Αἱ πρεσβύτεραι τῶν γυναικῶν κατεπατήθησαν ὑπὸ τῶν ἱππέων καὶ ἐφονεύθησαν, αἱ δὲ νεώτεραι ἐπωλήθησαν ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δοῦλαι εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον. Νεορά τις καὶ ἀνθηρὰ κόρη, τὴν ὁποίαν ἔλαχεν ὡς λείαν εἰς Ἀλβανὸς καὶ εἶχε πέμψει εἰς Σπιναλύγγαν, ἐπήδησε καθ' ὁδὸν παρὰ τὴν θέσιν «Φοῦρνον» ἐντὸς βαθείας δεξαμενῆς καὶ ἐπνίγη.

Πρέπει δὲ κατὰ λέξιν νὰ πιστεύσωμεν τὸν Ἄγγλον Σπρὰτ λέγοντα ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Μελάτου, καὶ νῦν ἔτι, διηγούμενοι τὰς φρικώδεις ταύτας σκαιότητας καὶ ἀνοσουργίας, οὐδόλως ἀποκρύπτουσι τὴν ἐκδίκησιν ἣν πνέουσιν. Ἂν ὅμως ὁ εὐσεβὴς Βρεττανὸς θαλασσοπόρος δὲν δύναται νὰ ἐκπλαγῇ ἀρκοῦντος πρὸς τὰ τοιαῦτα, καὶ πως ἐξάγει τὸ σαθιστικὸν συμπέρασμα ὅτι τὸ κάλλιστον εἶναι: τοιαῦτα εὐτελῆ καὶ ἀσήμαντα συμβάντα νὰ καλύπτῃ τις διὰ τοῦ μανδύου τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ νὰ παραδίδῃ εἰς λήθην, βεβαίως μόνον λίαν ἀναίσθητοι ψυχαὶ ἤθελον συμμερισθῇ τοσοῦτον ἠπίας θεωρίας καὶ ἀρχάς.

Περὶ δέ τὸ παρὰ τό χωρίον «Μελιδόνη» σπήλαιον αἰωρεῖται ἔτι καὶ σκοτεινοτέρα τις ἀνάμνησις. Ἐκεῖ, δηλαδή, εἶχον καταφύγει, ὅτε ἔφθασαν αἱ πρῶται τῶν Αἰγυπτίων ἐπικουρίαι δυνάμεις εἰς Σούδαν 350 ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδία, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ 39 ἔνοπλοι, οἵτινες διὰ τὸ εὐνοϊκὸν τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς στενῆς ἐξόδου τοῦ σπηλαίου ἀπέκρουσαν ἐπιτυχῶς πᾶσαν ἐχθρικὴν προσβολήν.

Τὸ σπήλαιον ἐπολιορκήθη συστηματικῶς καὶ κατετεπυροβολήθη διὰ ιηλεβόλων· ἀλλ' ὅμως οἱ πολιορκηταὶ οὐδὲν κατώρθουν. Τότε ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, Χουσεΐν πασσᾶς, συνέλαβε διαβολικόν σχέδιον· ἐπελάβετο, δηλονότι, τῶν ἐκπολιτιστικῶν ἐκείνων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας βραδύτερον ὁ Πελισσιὲρ ἔβαλλεν εἰς πρᾶξιν ὡς πρὸς τοὺς Καβύλους τῆς Ἀφρικῆς. Εὗρεν ἄνοιγμά τι ἐπάνω ὡσὰν εἰς τὴν στέγην τοῦ σπηλαίου, ἀπέφραξε τὴν εἰς αὐτὸ εἴσοδον ὁλοκλήρων διὰ ξύλων καὶ λίθων, καὶ συγχρόνως ἀνέφλεξε καυστικὰς ὕλας εἰς τὴν ὀπὴν ἐκείνην. Τότε οἱ ἐκεῖ ἐνταφιασμένοι ζῶντες ἀτυχεῖς ἔφευγον ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ σπηλαίου, ἀλλὰ τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο πλῆρες καπνοῦ σύννεφον τοὺς ἔφθανε παντοῦ καὶ τοὺς ἀπέπνιγεν. Ὅτε δὲ οἱ Ἕλληνες βραδύτερον, μετὰ διαφόρους τοῦ ἀγῶνος περι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πετείας, πάλιν ἐπῆραν τὸ Μελιδόνι καὶ τὸ σπήλαιον, τότε συνέβη συγκινητικὴ καὶ παθητικωτάτη σκηνή, ἐν ᾧ ἀνεγνώριζον ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ, τῶν προσφυλῶν αὐτῶν συγγενῶν Ἐνεκολποῦντο τότε καὶ περιέπτυσσον τὰ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ κατάμαυρα ὀστᾶ, καὶ ὠρκίζοντο τρομερὰν ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἐθνικῶν βαρβάρων.

Ὅστις θέλει νὰ σχηματίσῃ πιστὴν εἰκόνα τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Κρήτης διὰ τῶν Τουρκο-αἰγυπτίων, ἂς ἀναγνώσῃ τ' ἀπομνημονεύματα ἀνδρός, οὗτινος τὰ ὑπὲρ τῶν Τούρκων φιλικὰ αἰσθήματα οὐδ' ἐλαχίστην ἐπιδέχονται ἀμφιβολίαν, ἤτοι τοῦ βαρώνου Πρόκες-Ὄστεν. Ἀλλ' ἔπρεπε δὰ καὶ ἔμελλε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἴδῃ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1824 ὁποῖον παιγνίδιον ἔπαιζον οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ τοῦ παρὰ τὴν Σούδαν στρατοπέδου των, ὅτι δηλαδή, διεσκέδαζον ρίπτοντες τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐπὶ νέον Ἕλληνα ἐστηριγμένον καὶ στερεῶς προσδεδεμένον εἴς τινα τοῖχον. Ἐκεῖθεν τότε διαβαίνει πλῆθος αἰχμαλώτων καὶ ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν ἐξορμᾷ ὡραιοτάτη κόρη, ἐκβάλλουσα φωνὰς ἀπελπισίας.

Περιβάλλει διὰ τῶν βραχιόνων αὐτῆς τὸν ὑπὸ τῶν τουρκικῶν μαχαιρῶν ἀπειλούμενον ἐκεῖνον νεανίαν, ἀναγνωρίζουσι τότε νὰ γελῶσι θορυβωδῶς, ἀγρία πάλη συγκροτεῖται μεταξὺ τῶν ἀγοραστῶν τῆς Ἑλληνίδος καὶ τῶν στρατιωτῶν, πάλη, συγκροτεῖται μεταξὺ τῶν ἀγοραστῶν τῆς Ἑλληνίδος καὶ τῶν στρατιωτῶν, πάλη, ἥτις τελευτᾷ διὰ τῆς κορέσεως τῶν κτηνωδῶν ὀρέξεων τοῦ ὄχλου ἐπὶ τῆς ἀτυχοῦς, καὶ μεθ' ἣν συνδέουσι στερεῶς τὸ αἱματόφυρτον σῶμά της μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ πνίγουσιν ἀμφοτέρους εἰς τὴν θάλασσαν. Τοιαῦτα συμβεβηκότα κατετάραξαν καὶ αὐτὸν τὸν ὀπαδὸν τῆς συντηρητικῆς πολιτικῆς Πρόκες καὶ ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν ἐνδοιασμοὺς καὶ ὑποψίας ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι τῶν Τουρκοαἰγυπτίων βαρβαρότης ἤγαγεν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ποθούμενον σκοπόν. Εἰς μάτην αἱ διακοινώσεις τοῦ Τομπάζη συνεκίνουν τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ θεωρήσῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Κρητῶν ὡς τὸ κύριον αὐτῆς μέλημα, καὶ παντὶ σθένει νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ. Ὁ ἐμφύλιος Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀπεκώλυε πᾶσαν ἰσχυρὰν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς τὰ ἔξω ἐνέργειαν. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1824 ἠναγκάσθη ὁ Τομπάζης νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν νῆσον, ἀπελπισθεὶς περὶ πάσης τακτικῆς ἀντιστάσεως, καὶ μόνον λοιπὸν εἰς τοὺς ἀβάτους κρημνοὺς καὶ τὰ ὑψώματα τῶν «λευκῶν ὀρέων» ἐξηκολούθει ἀκμάζουσα καὶ ζῶσα ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις τῶν Κρητῶν, πολεμούντων δίκην κλεπτῶν ἄτακτον καὶ ἀκανόνιστον πόλεμον. Ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις ἐπνίγη καὶ ἐσβέσθη εἰς τὸ αἷμα. Ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου τοῦ Μελιδονίου Χουσσεὶν-πασσᾶς κατώρθωσε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1824 νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὴν πρὸς τὰς ἀνατολὰς τῆς Κρήτης κειμένην μικρὰν ἐρημόνησον Κάσσον, ἧς τινος οἱ θαλασσινοὶ κάτοικοι μετήρχοντο μέχρι τοῦδε λίαν ἐπιτυχῶς πειρατείαν ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν διὰ προσκομίσεως τῶν ἐπιτηδείων, δι' ἀποκλεισμοῦ τῆς Ρεθύμνου καὶ τῶν Χανίων, οὐσιωδῶς ὠφέλησαν. Δεκατέσσαρα δὲ μεγαλείτερα καὶ τριάκοντα μικρότερα πλοῖα ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ οἱ μὲν ἱκανοὶ νὰ φέρωσιν ὅπλα ἄνδρες καὶ αἱ γηραιαὶ γυναῖκες ἐφονεύθησαν, αἱ δὲ νεώτεραι γυναῖκες καὶ τὰ παιδία διεμοιράσθησαν καὶ ἐπωλήθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἡ τύχη τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κάσσου ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σοβαρὰ παραίτησις καὶ νουθεσία εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἦτο πλέον καιρὸς ἵνα ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτου ἐξεγερθῇ ἀνορμῶσα ἐκ τοῦ ληθάργου της. Τὰ βραδέα καὶ ἀνεπαρκῆ αὐτῆς μέτρα ἀνακαλοῦσιν ἀτυχῶς εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἀνεπιτηδείους ἐκείνους συμμάχους, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Δημοσθένης ὅτι παρευθὺς ἔφερον τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπετύγχανε κτύπημά τι.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου ἀπέπλευσαν 18 ὑδραϊκὰ καὶ 12 Σπετσιωτικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν Μπουκουβάλαν καὶ τὸν Σαχτούρην εἰς Κάσσον, ἀλλ' ἔφθασαν ἐγκαίρως μόνον ἵνα γίνωσιν αὐτόπται μάρτυρες τῆς νίκης τῶν Αἰγυπτίων. Μόνους δὲ Κασσίους τινάς, οἵτινες διέφυγον τὴν καταστροφὴν καὶ περιεπλανῶντο εἰς τὰς ἀκτάς, παρηγόρουν παρακινοῦντες νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἑλλάδα. Ἀλλ' οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι οὐδεμίαν εἶχον διάθεσιν νὰ ἐγκαταλίπωσι τοὺς πατρίους αὐτῶν βράχους, ἀπήντησαν ὅτι ἦσαν παραπολὺ πτωχοί, καὶ προὐτίμησαν τὴν βεβαίαν τοῦ δούλου τύχην τῆς ἀβεβαίου ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὑπάρξεως.

Ἐκ Κάσσου δὲ ἔπλευσαν οἱ Ὑδραιο-Σπετσιῶται εἰς Σάμον. Ἐνόμιζον ὅτι ὁ Κασουδὰν-πασσᾶς εἶχε κατὰ ναῦν καίριον κτύπημα κατὰ τῆς νήσου ταύτης. Ὅτε δὲ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς Θήρας ὕδατα εὑρισκόμενοι ἐπάλαιον πρὸς ἐναντίους ἀνέμους συνήντησαν ἐμπορικὸν αὐστριακὸν πλοῖον, καὶ ἐπληροφορήθησαν παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος δὲν εἶχε στραφῇ κατὰ τῆς Σάμου, ἀλλ' ἐπέπεσε κατὰ τῶν Ψαρῶν καὶ τὰ κατέστρεψεν.

Ἐκ τῶν τριῶν ἡγεμονικῶν νήσων ἡ μάλιστα ὑπὸ τῶν Τούρκων μισουμένη ἦτο ἡ νῆσος Ψαρά, διότι οἱ κάτοικοί της διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτῶν ἐπιθέσεων καὶ λεηλασιῶν εἶχον καταστήσει ἀνασφαλῆ ὁλόκληρον τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺτ ἤδη, πρὸ πάντων ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἔπρεπε συνεπῶς νὰ περιμένῃ τις ὅτι ἐμελλε νὰ κατενέγκῃ τὸ πρῶτον κτύπημα κατὰ τῶν Ψαρῶν. Ἐπειδὴ ἡ νῆσος ἕνεκα τῆς θέσεώς της ἦτο μάλιστα ἐκτεθειμένη εἰς τὸν κίνδυνον ὁ σουλτάνος συνεφώνησε μετὰ τοῦ Αἰγυπτίου συμμάχου του ὅτι αἱ ἐπιθέσεις κατὰ τῶν Ψαρῶν καὶ τῆς Κάσσου ἔπρεπε νὰ γείνωσι ταὐτοχρόνως. Ὁ δὲ φόβος περὶ τῆς συγχρόνου καταστροφῆς τῶν δύο λῃστρικῶν φωλεῶν ἔμελλε νὰ παραλύσῃ καὶ παρεμποδίσῃ τὰς δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀνυπομονησία τοῦ αἰγυπτίου προδραμοῦσα προέλαβε τὸν σύμμαχόν του: Ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος ἦτο ἕτοιμος πρὸς ἐνέργειαν πρὶν ἢ ὁ τουρκικὸς συνιθῇ ν' ἀποπλεύσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Κάσσος εἶχεν ἤδη καταστραφῇ πρὶν ἢ Καπετὰν πασσᾶς φανῇ ἀκόμη πρὸ τῶν Ψαρῶν.

Οὐχ ἧττον ὤφειλον οἱ Ψαριανοὶ νὰ μὴ ὑποτιμῶσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδή, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν δύο ἄλλων ἡγεμονικῶν νήσων, δὲν ἠδύναντο αὐτοὶ καὶ μόνοι ν' ἀντιστῶσιν ἐπιτυχῶς κατὰ τοῦ τουρκι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κοῦ στόλου. Διὰ τῶν εἰς Ψαρὰ συρρευσάντων φυγάδων ἐκ Χίου, Κυδωνιῶν καὶ Σμύρνης ηὔξησεν ἀναμφιβόλως ὁ πληθυσμὸς μέχρι τριάντα χιλιάδων ψυχῶν, ἀλλὰ τὰ ἀπροστάτευτα καὶ δειμαλέα ἐκεῖνα πλήθη ἀπετέλουν τὸ ἄχρηστον ἔρμα, ὅπερ ἐπέφερε δυσκολίας εἰς τὴν ἄμυναν.

Οἱ καθ' αὐτὸ ἱκανοὶ νὰ φέρωσιν ὅπλα ἄνδρες ἔφθασαν μέχρι τῶν τριῶν χιλιάδων, ἐξ ὧν χίλιοι εἰσιεπτὰ ξένοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μισθωτοὶ Μακεδόνες. Ἐπὶ δὲ τῶν παραλίων φρουρίων εἶχον τοποθετηθῆ 170 τηλεβόλα. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι οἱ Ψαριανοὶ ἐξ αἰτίας τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχιῶν των εἶχον καταντήσει ἀλαζονικοὶ καὶ ὑπερόπται. Τὸν σουλτάνον ἐνόμιζον μωρὸν ἢ παράφρονα, τὸν Καπουδὰν πασσᾶν, δειλὸν μαμμάκουθον καὶ εἶχον ἀπεριόριστον πεποίθησιν εἰς τὰ πυρπολικά των, χωρὶς νὰ συλλογίζωνται ὅτι μὴ προσπνέοντος εὐνοϊκοῦ ἀνέμου καὶ κακοκαιρίας ἐπικρατούσης, αὐτὰ εἰς οὐδὲν ἠδύναντο νὰ τοῖς χρησιμεύσωσιν οὔτε νὰ κατορθώσωσι τὸ παραμικρόν.

Τὴν Κυριακὴν—20ὴν Ἰουνίου—συνεκρότησαν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισαν, ὁμοψήφως καὶ ὁμοθύμως ν' ἀντιστῶσι μέχρις ἐσχάτων εἰς τοὺς ἐχθρούς· καὶ μάλιστα ἡ τόλμη των ἔφθασεν εἰς τοσοῦτον βαθμόν, ὥστε τὰ πλοῖά των ἠγκυρβόλησαν, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πυρπολικῶν των καὶ πέντε παρώνων «(βρικίων)» ἀφῆρεσαν τὰ πηδάλια, ὅπως οὕτω προλάβωσι καὶ ἐμποδίσωσι πᾶσαν ἀπόπειραν φυγῆς.

Ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν ἐκ προοιμίων νὰ τοῖς ἀποδώσωμεν δικαιοσύνην κατὰ τοῦτο, καθ' ὅτι ἔπραξαν ἀληθῶς πᾶν ὅ,τι ἠδύναντο ἵνα γνωστοποιήσωσι τὰ συμβαίνοντα εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, τοὺς κατοίκους τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν, καὶ ἐπικαλεσθῶσι τὴν βοήθειαν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1824 ἐζήτουν κατ' ἐπανάληψιν συνδρομήν, οὐδὲν ὅμως ἄλλο ἐπέτυχον νὰ λάβωσι παρὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουντουριώτου εἰμὴ κενὰς μόνον—ὑπεκφυγὴν δηλούσας—ἐκφράσεις καὶ παρηγορίας.

Ὅτε δὲ τὰ προμηνύματα ἐχθρικῆς συμπλοκῆς ηὔξανον, ἐζήτη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαν ἐπιμονώτατα ἵνα τοῖς ἀποστείλωσι τοὺς στόλους τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐθνοσπνελύσει τοῦ Ἄστρους δι' ὑποσχέσεως εἰς αὐτοὺς ταχθέντας χιλίους ἄνδρας, πρὸς βοήθειαν. Ἀλλ' οἱ Ὑδραιοσπετσιῶται δὲν ἤθελον ν' ἀποπλεύσωσιν κἐεῖσε ἄνευ χρημάτων. Ἡ δὲ κυβέρνησις ἐκάλυπτε περισχτροῦσα τὴν ὑπναλέαν ἀπάθειάν της ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι αἱ ποσότητες τῶν ἀγγλικῶν δανείων δὲν ἠδύναντο ἀκόμη νὰ τεθῶσιν εἰς κυκλοφορίαν, καὶ μετεχειρίσθη τελευταῖον αὐτὰς κατὰ τὴν εἰς Κάσσον ἀποστολήν, ἥτις ὅμως καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ εἰς Ψαρά, ἐγένετο λίαν βραδέως.

Ὁ σουλτάνος εἶχε δώσει ὁριστικὴν διαταγὴν εἰς τὸν ἔμπιστον αὐτοῦ, «τὸν χωλὸν» Χοσρήβ, νὰ ὑποτάξῃ τὰ Ψαρά, δι' ὁποιασδήποτε θυσίας. Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἦτο ἤδη ἐντελέστατα πεπληροφορημένη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους 1824 ὅτι προητοιμάζετο ἀποτελεσματικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν Ψαρῶν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Τοῦρκος ναύαρχος, κατὰ τὸν συνήθη αὐτοῦ δειμαλέον καὶ ὑπὲρ τὸ δέον προφυλακτικὸν τρόπον, ἀφῆκε νὰ παρέλθῃ εἰς προπαρασκευὰς πολύτιμος χρόνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς διάσωσιν τῶν Ψαρῶν.

Ἀφοῦ κατέλιπε τὰ Δαρδανέλλια ἔκαμε πλαστὴν ναυμαχίαν, ἀφήσας μέρος τῶν πρὸς μεταφορὰν χρησίμων πλοίων ἐν Μιτυλήνῃ, τὰ ἐπίλοιπα ἔπεμψεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ αὐτὸς οὗτος μετὰ τριάκοντα μεγαλειτέρων καὶ μικροτέρων πολεμικῶν πλοίων ἐστράφη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου κατὰ τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Εὐβοίας. Ἐπέτυχε δὲ νὰ ἐφελκύσῃ καὶ τὴν προσοχὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐκεῖσε εἰς τρόπον, ὥστε αὐτὴ κατέστη ἔτι ἀμεριμνοτέρα περὶ τῶν Ψαρῶν, καὶ τὰς περὶ βοηθείας ἀναφορὰς τῶν Ψαριανῶν τοσοῦτον ἀταραχωτέρα εἰς τὰ πρακτικά της ἀπεγκατέθετεν. Ἐξ Εὐβοίας δ' ἔπλευσεν ὁ Χοσρὴβ εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἓξ χιλ. Ἀλβανῶν, καὶ ἐπανέκαμψε κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εἰς Μιτυλήνην.

Οὕτω βλέπομεν λοιπὸν ὅτι δὲν ἔσπευδε σπουδαίως. Ἐν τῷ με-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταξὺ εἶχον ἀποβιβασθῆ εἰς τὰ πλοῖα καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς μικρᾶς Ἀσίας, συνηθροισμένοι στρατιῶται τοσοῦτοι, ὥστε ὁ Ναύαρχος εἶχεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν καὶ τὰς διαταγάς του, ἂν οὐχὶ 28, ἢ 14 χιλιάδες, ὡς ἀναφέρουσιν ὁ Νικόδημος καὶ ὁ Ὀρλάνδος, βεβαίως ὅμως περισσοτέρας τῶν 10 χιλιάδων δεδοκιμασμένων καὶ ἱκανῶν πρὸς ἀπόβασιν στρατιωτῶν.

Ἐνῷ δὲ ἐφ' ὁλοκλήρους ἑβδομάδας ἔμενεν ἀπέναντι τῆς Μιτυλήνης κατασκοπεύων, ἐφάνη πρὸς τὸ τέλος Ἰουνίου εὐνοϊκὴ εἰς αὐτὸν ἡ περίστασις ὅπως ἀποτολμήσῃ τὸ μέγα κίνημα. Ἀλλ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπεκράτει ἄκρα νηνεμία, ὁ ὁρίζων ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης, «ὡς ἂν» διηγεῖται ὁ αὐτόπτης Νικόδημος, «προεμήνυον τὸ πένθος, ὅπερ ἔμελλε νὰ καλύψῃ τοὺς Ψαριανούς».

Ἀλλὰ—τέλος πάντων—τὴν 2αν Ἰουλίου (20ὴν Ἰουνίου π. ἡ.) ὁ ἐτησίως («τὸ μελτέμι»), ὡς ἐλαφρά τις ἐξ Ἄρκτου αὔρα, ἤρχισε πνέων, καὶ ὡδήγησε τὸν τουρκικὸν στόλον ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Μιτυλήνης ἀκροτηρίου Σιγρίου κατὰ τῶν Ψαρῶν. Ἠρίθμει δὲ ὁ στόλος οὗτος 235 μεγάλα καὶ μικρὰ πλοῖα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ψαριανοὶ δὲν ἐγνώριζον ποῦ ὁ Καπουδὰν—πασσᾶς ἐσκόπει νὰ κάμῃ ἀπόβασιν, ἔδει νὰ διασκορπίσωσι τὸν ὀλιγάριθμον αὐτῶν στρατόν. Ὅθεν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς καὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅταν πνέῃ ὁ Βορρᾶς, δύναταί τις πολὺ εὐκόλως ν' ἀποβιβασθῇ, πειρέμενον μᾶλλον τὸν ἐχθρόν, καὶ ἐκεῖ τότε ἐτοποθέτησαν τοὺς πλείστους τῶν στρατιωτῶν των πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως καὶ τῶν πλοίων.

Εἶχον δ' ἐκεῖ τοποθετηθῆ καὶ αἱ ἰσχυρόταται αὐτῶν κανονοστοιχίαι καὶ τὰ ὀχυρώματα, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους οὐδέν, ἐπὶ δὲ τῆς βορείου πλευρᾶς μόνον πλησίον τῆς «Πούντας Ρούσσου» ἦσαν ἱδρυμένα ὀχυρώματα. Ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ βορεινὴ τῆς νήσου πλευρὰ εἶναι φύσει προπεφυλαγμέναι δι' ἀποτόμων, βραχωδῶν τοιχωμάτων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων τὰ κύματα ῥήγνυνται μετὰ τοσαύτης φοβερᾶς ὁρμῆς καὶ βοῆς, ὥστε εἶναι ἀδύνατον, μάλιστα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅταν πνέῃ ὁ βόρειος ἄνεμος, ν' ἀποβιβασθῇ τις ἐκεῖ. Πεποιθότες καὶ βασιζόμενοι εἰς ταῦτα τοῦ τόπου τὰ πλεονεκτήματα, παρημέλησαν οἱ Ψαριανοὶ νὰ καταλάβωσι τοὺς ἀνατολικοὺς καὶ τοὺς βορείους βράχους. Μόνον δὲ 13 ἔνοπλοι καί τινες ἐγχώριοι ἐφύλαττον τὸ ἀκρωτήριον «Μαρκάκην» ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀτραπόν, ἥτις ἀνατολικῶς ἄγει ἀπὸ τοῦ ὅρμου Ἐρινοῦ πρὸς τοῦ τόπου τούτου τὸ ὕψωμα.

Οἱ Τοῦρκοι ὠφελήθησαν ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, καὶ αἱ προετοιμασίαι των ἐγένοντο μετ' ἐκπληκτικῆς ταχύτητος καὶ ἐπιτειδιότητος. Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐπλησίασαν ἀπὸ τῆς διώρυγος πρὸς τὴν νῆσον καὶ ἤρχισαν σφοδρὰ πυροβολήματα, ἅπερ ἀδιαλείπτως ἐκράτουν τοὺς Ψαριανοὺς ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ διήρκεσεν μέχρι τῆς 3ης ὥρας τῆς νυκτός. Εἰς Ψαρὰ δὲ ἐπίστευον τόσον ὀλίγον τὴν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ βόρειον μέρος ἀποβίβασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἰδίως ἐπειδὴ ἡ νὺξ εἶχεν ἐπέλθει μετὰ τῶν συνήθων προμηνυμάτων τοῦ βορείου ἀνέμου, ἤτοι μετὰ συχνῶν καὶ πυκνῶν ἀστραπῶν καὶ ἀδιακόπου ἐκλάμψεως διαττόντων ἀστέρων. Ἀλλ' ἀτυχῶς, διηγεῖται ὁ Νικόδημος, ἐπῆλθε νηνεμία, ἴσως ἵνα τὸ ὀλέθριον πεπρωμένον πληρωθῇ. Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας ἤρχισεν ἡ ἐχθρικὴ κανονιοβόλησις μετὰ νέας σφοδρότητος.

Αἱ κανονιοστοιχίαι τῶν Ψαριανῶν ἀπήντων ζωηρῶς, ἀλλ' ἐνῷ ἡ προσοχὴ τῶν νησιωτῶν προσηλοῦτο εἰς τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπειλουμένην πόλιν καὶ τὴν δυτικὴν πλευράν, μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἶχεν ἤδη στραφῇ ὑπὸ τῆς νηνεμίας εἰσῆλθον τὰ τουρκικὰ πλοιάρια περὶ τὴν 8ην ὥραν τῆς πρωΐας εἰς τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτηρίου «Μαρκάκη» εὑρισκόμενον ἐκεῖνον ὅρμον.

Οἱ στρατιῶται ἀνέβησαν τὴν ἀτραπόν, ἡ ἐπάνω τοποθετημένη ἀδύνατος φυλακὴ κατεβλήθη ἤδη, καὶ ἀνεπτύχθησαν πλήθη Τούρκων στρατιωτῶν εἰς τὰ ὄπισθεν τῆς πόλεως ὑψώματα. Μέρος τῶν προσβολέων ἐστράφη πλαγίως κατὰ τῶν παρὰ τὸ «Φτέλι» εὑρισκομένων κανονιοστοιχιῶν τῶν Ψαριανῶν. Τὸ κύριον ὅμως αὐτῶν ἐξώρμησεν ἐπὶ αὐτὰ τὰ Ψαρά. Ὅτε δὲ οἱ Ψαριανοὶ παρετήρησαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτι κατεστράφησαν, καὶ ὅτι ἐνέπεσαν μεταξὺ δύο πυρῶν, τότε ἠρέλησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ τελευταῖον ἐπιβοηθητικὸν αὐτῶν μέσον, τὰ πυρπολικά.

Ὅθεν παρὰ τὸ «Φτέλι» ἠγκυροβολημένα πέντε πυρπολικὰ διεάχθησαν ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τύχη εἶχε συνομώσει κατὰ τῶν ταλαιπώρων νησιωτῶν, ἠγέρθη πάλιν ὁ ἐτησίας καὶ ἀπεκώλυσε τὰ πυρπολικὰ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργήσωσι. Τότε συνέστη ἀπελπιστικὸς ἀγὼν περὶ τὰς κανονιοστοιχίας τοῦ «Φτελίου». Οἱ Ψαριανοὶ ἀπέκρουσαν τρεῖς ἐφόδους καὶ προσβολὰς τῶν Τούρκων, καὶ ἔπειτα ἀνετίναξαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν ἀέρα, καὶ κατέλιπον εἰς τὸν ἐχθρὸν μόνον τὰ καπνίζοντα ἐρείπια.

Καὶ ἡ πόλις δὲν εἶχεν ἁλωθῆ ὑπὸ τῶν ἀποβιβασθέντων, καὶ παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας. παρὰ δὲ τὴν παραλίαν ἔσπευδον οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας φυγάδες, οἵτινες ἐκ νέου ἤδη συνηθροίζοντο τοὺς τρόμους τῆς ὀλεθρίας ταύτης, τοὺς ὁποίους καὶ ἄλλοτε συνηθροίσθησαν· μετ' αὐτῶν δὲ καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν Ψαριανῶν. Τὸ πλῆθος ὥρμα εἰς τὰ κωπῶν ἐστερημένα καὶ ἐπ' ἀγκύραις πλοῖα, καί τινες τῶν ὑπὲρ τὸ δέον πεφορτωμένων ἀκάτων ἀνατραπεῖσαι ἐβυθίσθησαν.

Ἤδη δ' ἐφάνησαν οἱ καταδιώκοντες αὐτοὺς Τοῦρκοι παρὰ τὴν ἀκτήν· καὶ τότε τῶν γυναικῶν τινες ἐρρίφθησαν μετὰ τῶν τέκνων των εἰς τὰ κύματα ἵνα διαφύγωσι τὴν Τουρκικὴν αἰχμαλωσίαν. Τινὰ τῶν Ψαριανῶν πλοίων ἀντέστησαν ἀνδρείως κατὰ τῶν τουρκικῶν μονοκρότων, ἅπερ ἐπλησίαζον τώρα ἐκ τῆς μεσημβρινῆς καὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ πολλὰ πλοῖα ἐκ τοῦ στόλου τῶν Ψαρῶν, ἐν οἷς δώδεκα πάρωνες (βρίκια) καὶ δύο πυρπολικά, συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Καπουδὰν πασσᾶ, μόνον δὲ 16 πάρωνες καὶ 7 πυρπολικὰ διεσώθησαν.

Τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἱκανῶν νὰ εὕρωσιν ὅπλα Ψαριανῶν καὶ πλῆθος γυναικῶν καὶ παιδίων των ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ «Παλαιόκαστρον». Ἐκεῖ δὲ ἀντιπαραταχθέντες ἀντέστησαν γενναίως καὶ τολμηρῶς οἱ τελευταῖοι «οὗτοι Ψαριανοὶ» μέχρι τῆς Κυριακῆς τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

4ης Ἰουλίου κατὰ τοῦ ὑπεραρίθμου καὶ ὑλικῶς ἰσχυροτέρου εἰσορμῶντος ἐχθροῦ· ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ τόλμη των κατώρθωσε νὰ τοῖς ἐξασφαλίσῃ μόνον ἔνδοξον θάνατον. Τὸ πῦρ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἠραίωσε τὰς σειρὰς αὐτῶν, οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπὶς σωτηρίας, —καὶ πῶς ἠδύναντο 150 κάτοχοι ἡρωϊκῆς τόλμης ἄνδρες ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν προσβολὴν ὁλοκλήρου τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ! Ὁ Καπουδὰν-πασσᾶς εἶχε δώσει καλῶς ὑπολογισμένην διαταγήν: νὰ ἁλωθῇ ἐξ ἐφόδου τὸ Παλαιόκαστρον, συνέστησε λοιπὸν ἓν τάγμα ἐξ ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν, ὅπερ ἔδει νὰ προσβάλῃ τὰ ἐπίλοιπα πλήθη ἐναντίον τῶν τηλεβόλων τοῦ Παλαιοκάστρου. Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ πυροβοληταὶ εἶχον ἤδη τραυματισθῇ, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐφώρμησαν εἰς τὴν κανονιοστοιχίαν καὶ συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς ἀμυνομένους. Οὗτοι δὲ τὴν προτεραίαν νύκτα εἶχον κοινωνήσει τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ τῇ προτάσει τοῦ Κοτσιᾶ, εἶχον ἀποφασίσει ἵνα ὁ Ἀντώνιος Βρατσάνος, ἅμα ἐκλίπῃ πᾶσα ἐλπὶς, βάλῃ πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην.

Εὗρε δὲ αὐτὴν περιεζωσμένην ὑπὸ γυναικῶν καὶ παιδίων θρηνούντων καὶ ἀνακραζόντων: «πρότιμῶμεν νὰ καῶμεν μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶμεν εἰς τοὺς Τούρκους». Ὁ Βρατσάνος ἐξεπλήρωσε τότε τὴν ὑποσχεσίν του. Τρομερὰ ἔκρηξις συγκατεκλόνησε τὴν τὴν νῆσον καὶ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν αὐτὴν τὴν θάλασσαν. Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ Παλαιοκάσταυ καὶ περίπου 2 χιλ. εἰσβαλόντων ἐνεταφιάσθησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Μόνον δ' Ἑλληνίδες τινὲς γυναῖκες διεσώθησαν, καὶ ἠδυνήθησαν νὰ διηγηθῶσι τὶ συνέβη εἰς τὸ Παλαιόκαστρου.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν διήγειρε τὸν μέγιστον ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς Τούρκους, τῶν ὁποίων οἱ Ψαριανοὶ διὰ τῶν ὡς βέλη γοργῶν αὐτῶν πλοίων εἶχον καταστῇ ἀλάστορες δαίμονες. Πλήθη λείαν ἐπιζητούντων στρατιωτῶν συνέρρεον τώρα πρὸς τὴν Κολοφῶνα, πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπειδὴ ὑπελόγιζον ὅτι ἡ αὐτὴ τύχω ὅσον οὔπω περιέμενε καὶ τὴν ἀντικρὺ τῶν Ψαρῶν κειμένην Σάμον.

Ἡ πτῶσις τῶν Ψαρῶν ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως φοβερὸν κτύπημα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου, καὶ τίς ἄλλος εἶχεν ἤδη λαμπρότερον ἀποδείξει τί κατορθοῦσιν ἀνδρικὴ γενναιότης, ταχύτης καὶ ἐπιτηδειότης διὰ θαλάσσης ἢ οἱ Ψαριανοί; Τίς ἄλλος ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ καὶ ἀντιμετρηθῇ ὡς πυρπολητὴς πρὸς τὸν Ὑπσανικολῆν καὶ τὸν Κανάρην; Ἀλλὰ τώρα πλέον εὑρίσκετο ἡ ἀνθηρὰ δύναμις τῆς νεολαίας τῶν Ψαρῶν ἐντὸς τοῦ τάφου, καὶ οἱ ὀλίγοι Ψαριανοί, ὅσοι ἐπέζησαν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἠναγκάζοντο ὡς φυγάδες νὰ συντηρῶνται ἐκ τοῦ ἐλέους τῶν συμπατριωτῶν των, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἐζήτησαν καὶ εὗρον ἄσυλον εἰς Σπέτσας. Τινὲς δὲ κατέφυγον εἰς Ὕδραν Σύρον καὶ Αἴγιναν. Εἰς τὴν παραθαλασσίαν περιεπλανῶντο Ψαριαναὶ γυναῖκες μετὰ τῶν τέκνων των, ἀπολέσασαι τοὺς συζύγους καὶ τοὺς φροντίζοντας περὶ τῆς διατροφῆς των, ἐπλήρουν δὲ τὸν ἀέρα διὰ τῶν θρήνων καὶ ἀνέσπων τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των. Οὕτως ἡ παραλία τῆς Αἰγίνης παρίστα, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ὀρλάνδου, εἰκόνα ὁμηρικοῦ θρήνου.

Οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ὑδραῖοι μεγάλως ἐπτοήθησαν. Ἡ Κυβέρνησις συνηγσθάνετο αἰσχύνην. Ὑπὸ τὸ κέντρον πατριωτικοῦ ἄλγους ἀνέπτυξαν τώρα τοιαύτην δραστηριότητα καὶ ἐνέργειαν, ὁποία πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων ἤθελεν εἶναι ἀρκοῦσα πρὸς διάσωσιν τῶν Ψαρῶν. Ὁ Μιαούλης ἀπέπλευσεν ἐξ Ὕδρας μετὰ 16 πολεμικῶν πλοίων καὶ 4 πυρπολικῶν, ὁ Ἀποστόλης μετὰ 5 ἐκ τῶν διασωθέντων πολεμικῶν πλοίων τῶν Ψαριανῶν καὶ 4 πυρπολικῶν ἐκ Σπετσῶν πρὸς τὰ μέρη τοῦ ἀτυχήματος παρὰ τὴν Χίον: συνηνώθησαν μετὰ τοῦ Ὑδραιο-Σπετσιωτικοῦ στόλου ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μπουκουβάλα καὶ τοῦ Σαχτούρη, τὴν 15ην Ἰουλίου ἀνεφάνη ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στόλος εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς θαλάσσης τῶν Ψαρῶν. Μία δὲ ἀπόβασις γενομένη ἐστέφθη δι' ἐπιτυχίας.

Τώρα βεβαίως ὁ χωλὸς Χορσὴβ δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πλέον νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὸν ὕπνον τῆς νίκης του: ἀφοῦ ὑπῆρχε μάλιστα καταφανὲς ὅτι τὸ μάθημα, ὅπερ ἔδωκεν εἰς τοὺς Ψαριανούς, δὲν ἤρκει. «Ἀτυχῶς» ὁμολογεῖ τουρκικὴ πληροφορία, «ἡ ὑποταγὴ τῆς νήσου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Ψαρῶν δὲν ἐνεποίησε τὴν ἠθικὴν ἐκείνην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι ἤλπιζον».

Ὁ Καπουδὰν πασσᾶς διέκοψεν οὕτω τὰς διασκεδάσεις τοῦ «Βαϊραμίου», ἐκινήθη πάλιν διὰ θαλάσσης καὶ ἀνεφάνη τὴν 19ην Ἰουλίου μεθ' ἅπαντος τοῦ στόλου του ἀπέναντι ἱταμῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ ἐκδικήσωσι τὴν πτῶσιν τῶσιν ἰῶν Ψαρῶν. Ἐπειδὴ ἔπνεε βορειοανατολικὸς ἄνεμος καὶ ἦτο κίνδυνος νὰ προπεράσῃ τὸν ἑλληνικὸν στόλον ὁ ἐχθρὸς ἐπανέκαμψεν οὗτος πρὸς τὴν Σκῦτον καὶ τὸν Καφηρέα, ἵνα προσβάλῃ τὸν ἐχθρόν, εὐνοϊκωτέρου τοῦ καιροῦ γινομένου. Ὁ Καπουδὰν πασσᾶς ὅμως ἐπανέκαμψεν εἰς Μιτυλήνην, ἀφοῦ ἀπεβιβάσθη εἰς Ψαρὰ αὐτός τε καὶ οἱ Ἀλβανοί, οἱ ὁποῖοι μέχρι τοῦδε εἶχον μείνει εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν. Οὕτως ἐπανέκαμψαν καὶ οἱ Ἕλληνες οἴκαδε, ὅπως ἐφοδιασθῶσιν, ἐπειδὴ τὴν φορὰν ταύτην βιαζόμενοι, εἶχον ἀποπλεύσει σχεδὸν ὁλοσχερῶς ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων.

Ἀλλὰ διὰ τὰ εἰς Ψαρὰ λαφυραγωγηθέντα τηλεβόλα καὶ λοιπὰ ἐφόδια ἤρχισε γνησία ἑλληνικὴ διχόνοια. Οἱ Ψαριανοὶ ἐζήτουν διακηρύττοντες τὰ λάφυρα ταῦτα ὡς ἰδιοκτησίαν των. Οἱ Ὑδραῖοι ὅμως τοῖς τὰ κατεκράτουν, ἐπειδή, ἄνευ τῆς βοηθείας των, ἤθελον ἀπομείνει τὰ πάντα εἰς τοὺς Τούρκους. Οἱ Σπετσιῶται προσεπάθουν νὰ μεσολαβήσωσιν. Ἂν δὲ καὶ ἐνέκειτο σκαιά τις καὶ φοβερὰ εἰρωνεία ἐν τῷ ὅτι τὰ πρὸς διάσωσιν τῶν Ψαρῶν ἐκπλεύσαντα ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπλούτησαν ἐκ τῆς περιουσίας τῶν Ψαριανῶν, οὐδεὶς ὅμως ὑπερήσπισε τοὺς λῃστευθέντας πρὸς ἀπονομὴν τοῦ δικαίου εἰς αὐτούς, Ἡ ἀπελπισία των δ' ἐξετράπη ταχέως εἰς αὐθάδειαν καὶ θρασύτητα, καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν ἔδωκεν εἰς τὴν πειρατείαν νέαν καὶ τρομερὰν ἐπίτασιν. Εἰς δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Ψαριανῶν ἱδρυθεῖσαν ἐπὶ τῆς Σύρου πόλιν «Ἑρμούπολιν» ἀνεπτύχθη ζωηρὸν καὶ ἀνθηρὸν ἐμπόριον διὰ τῆς πωλήσεως τῶν πραγμάτων τῶν πειρατῶν.

Ὁ πρῶτος πρὸς προσβολὴν σκοπὸς διά τὸν Τουρκικὸν στόλον ἡ Σάμος. Ἅμα ὑπετάχθη ἡ νῆσος, ἐσκέφθη ὁ Χοσρὴβ ἵνα συνησπι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σμένος μετὰ τῶν Αἰγυπτίων στραφῇ κατὰ τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Σάμῳ ἐπεκράτει μεγίστη ἀνησυχία. Οἱ Σάμιοι ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι γυναῖκας καὶ παιδία εἰς τὰ ὄρη, καὶ νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς ἐναντίον τῶν Τούρκων, μέχρις ὅτου φανῇ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος.

Ἐγκαταλελειμμένοι ὑπὸ τῶν ἐπιλοίπων ἑλλήνων ἤθελεν ἀναμφιβόλως λάβει καὶ ἡ Σάμος τὴν τύχην τῶν Ψαρῶν. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην οἱ Ὑδραιο-Σπετσιῶται εὑρέθησαν εἰς τὰς θέσεις των. Τὴν 8ην Αὐγούστου Σπετσιωτικὸς στόλος συνιστάμενος ἐκ 15 πολεμικῶν πλοίων καὶ ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Ἀνδρούτσον, ἠγκυροβόλησε πρὸ τῆς Σάμου. Τέσσαρας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐφάνησαν οἱ Ὑδραῖοι ὑπὸ τὸν Σαχτούρην μετὰ 20 πολεμικῶν πλοίων καὶ 4 πυρπολικῶν εἰς τὴν μεταξὺ Σάμου καὶ μικρᾶς Ἀσίας διώρυγα, καὶ βέβαια λίαν ἐγκαίρως ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν μεταφορὰν τοῦ πρὸς ἀπόβασιν χρησίμου τῶν Τούρκων στρατοῦ, ὅστις ἔμελλεν ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὴν νῆσον. Τὰ πρὸς μεταφορὰν χρήσιμα τουρκικὰ πλοῖα διεσκορπίσθησαν καὶ ἐβυθίσθησαν. Οἱ δὲ Σάμιοι τότε ἀνέπνευσαν.

Καὶ ἐπλησίαζε μὲν τότε ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκ Μιτυλήνης, ἀλλ' ἡ ἁπλῆ προαποστολὴ Σπετιωτῶν καὶ Ὑδραϊκῶν πυρπολικῶν, ἤρκει ὅπως ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἐπιθέσεως καὶ προσβολῆς ἐπιθυμίαν τοῦ «Χωλοῦ» Χοσρήβ. Τὴν 15ην Αὐγούστου συνεκρότησαν οἱ Ἕλληνες πολεμικὸν συμούλιον ἐπὶ τῆς Σπετσιωτικῆς ναυαρχίδος καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἠγκυροβολημένοι ἐν τῇ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας διώρυγι, νὰ περιμείνωσιν ἐκεῖ τὸν ἐχθρόν, καὶ κινήσωσι κατ' αὐτοῦ μόνον ἐν τῇ μεγίστῃ καὶ ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ὅπως ὁ ἐχθρὸς μηδεμίαν εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ μεταβιβάσῃ εἰς Σάμον τοὺς ἐπὶ τῆς Στερεᾶς διαμένοντας στρατιώτας. Τοῦτο ἦτο τὸ φρονιμώτατον, ὅπερ τότε ἠδύναντο νὰ πράξωσιν. Ὁ Χοσρὴβ προσεπάθησε τὴν 16ην καὶ τὴν 17ην Ἀπριλίου νὰ μεταχειρισθῇ βίαν εἰς τὴν διώρυγα, νὰ ἐξελκύσῃ παρακινῶν τοὺς Ἕλληνας εἰς ναυμαχίαν, καὶ ν' ἀποβιβασθῇ εἰς Σάμον. Ἀλλ' οὗτοι ἔμειναν ἡσύχως ἠγκυροβολημένοι καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔπεμψαν μόνον τὰ πυρπολικὰ αὐτῶν, ὁδηγούμενα ὑφ' ἑνὸς μόνον πολεμικοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Κανάρης ἐξεδικήθη τότε διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος του.

Τὴν 16ην τὸ πυρπολικὸν αὐτοῦ καὶ τὸ τοῦ Σπετσιώτου Λέκκα Ματρόζη ἐνέβαλον πάλιν φόβον εἰς τοὺς τούρκους, καὶ διὰ μόνης τῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς κινήσεώς των τοὺς ἔτρεψαν εἰς ὑποχώρησιν, τὴν δὲ 17ην ἀνετίναξαν ἓν τουρκικὸν μονόκροτον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ὁ Λέκκας ἔκαυσε τὴν ναυαρχίδα τῆς Τύνιδος, ἐνῷ ὁ Ὑδραῖος ἀρχιπυρπολητὴς Βατικιώτης ἐπυρπόλησεν ἕνα πάρωνα ἐκεῖθεν ὡσαύτως προερχόμενον.

Καθ' ἃ δὲ ὁ Σπετσιώτης ναύαρχος Ἀνδροῦτσος ἀναφέρει, ἡ ἀπώλεια τῶν Τούρκων ἀνέβη τότε μέχρι 2 χιλιάδων ἀνδρῶν. «Εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, καὶ χαίρομεν διὰ τὴν ματαίωσιν τῶν σχεδίων τοῦ ἐχθροῦ, ἡ Σάμος διεσώθη τώρα ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου». Ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ Σαχτούρης ἀπέδωκαν τὴν νίκην αὐτῶν εἰς τὰ πυρπολικά. Ἐκ συμφώνου δὲ παρεκάλεσαν τὰς ἀρχὰς τῶν πατρίων αὐτῶν νήσων νὰ ἑτοιμάσωσι κατεσπευσμένος περισσότερα τοιαῦτα πυρπολικά, «ἐπειδή», ἔλεγον, «μόνον πυρπολικὰ τώρα δύνανται νὰ σώσωσι τὴν Ἑλλάδα».

Πράγματι δὲ ὁ «Χωλὸς» Χοσρὴφ παρητήθη πρὸς τὸ παρὸν ἀπὸ τῶν κατὰ τῆς Σάμου σχεδίων του, καὶ ὁ τουρκικὸς στόλος ἔφυγε διωκόμενος ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν ἑλληνικῶν πυρπολικῶν ὑπό τὰ τηλεβόλα τῆς Κῶ καὶ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν εἶχεν ἔτι παρέλθει. Ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκπλεύσει ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ἰβραὴμ πασσᾶν μετὰ 56 πολεμικῶν, 150 πρὸς μεταφορὰν χρησίμων πλοίων, 26 χιλ. στρατιωτῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ 2 χιλ. ἱππέων ἵνα συνεργήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν νήσων ἐπιχείρησιν,

Εἰς τὸν ἔρημον καὶ ὡσὰν διὰ μαγικῆς ῥάβδου ζωογονηθέννα κόλπον τῆς Μάκρης ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Τελμησσοῦ, ἐπανηγύριζον οἱ Αἰγύπτιοι τὰς ἑορτὰς τοῦ Βαϊραμίου, καὶ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου παρὰ τὸ Βουδροῦμι ἀπέναντι τῆς Κῶ, συνηνώθησαν μετὰ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τουρκικοῦ στόλου. Ἰσχυροτάτη ἄρα δύναμις εἶχεν ἤδη συνγκεντρωθῇ: καθότι ἠρίθμει 3 χιλ. πλοῖα τῆς μεταφορᾶς, 40 πάρωνας, καὶ 20 δρόμωνας, 20 μονόκροτα καὶ ἓν πλοῖον τῆς γραμμῆς, ὅπερ ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ «Χωλοῦ» Χοσρήβ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον λάβει ἐπικουρικὴν δύναμιν ἐξ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν. Τὴν δὲ 5ην Σεπτεμβρίου συνεκέντρωσαν αὐτὰ μεταξὺ τῶν νήσων Λέρου, Λιψοῦ καὶ Πάτμου· καίτοι μόνον 80 πλοῖα μετὰ 850 τηλεβόλων καὶ 5, χιλ. ναυτῶν ἀντεπαρέτασσον εἰς τὴν ἐχθρικὴν δύναμιν, ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βουδρουμίου.

Ἐν ᾧ δὲ τὸ μεγαλείτερον μέρους τοῦ στόλου των εὑρίσκετο εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῆς περὶ τὴν Κάλυμνον θαλάσσης, ἐφώρμησαν 6 πυρπολικὰ ὁδηγούμενα ὑπὸ 20 πολεμικῶν πλοίων κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Οἱ παρόντες ἐκεῖ Εὐρωπαῖοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες πρώτην φορὰν ἔβλεπον τὰ ἑλληνικὰ πυρπολικὰ ἐνεργοῦντα, κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως, ἐτρόμαξε δὲ καὶ ὁ «χωλὸς» Χορσήβ, ὅστις εἶχεν ἤδη καὶ ἄλλοτε ἰδῇ καὶ γνωρίσει αὐτά. Πολὺ δ' εὐκταῖον τῷ συνέβη εὐθὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ναυμαχίας: νὰ βλαβῇ τὸ μεσαῖον ἱστίον του, καθότι, ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς ἐπιδιορθώσεως ἐγκατέλιπε τὴν γραμμήν του ἐν ὥρᾳ μάχης καὶ κατέφυγεν ὑπὸ τὰ τηλεβόλα τοῦ Βουδρουμίου. Τότε δὲ αἱ σειραὶ τῶν τουρκικῶν πλοίων, συνεπείᾳ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ναυάρχου, ἐνέπεσαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἐξεπλήττοντο τόσον εὐκόλως καὶ ἐχαιρέτησαν τοὺς Ἕλληνας διὰ σφοδρᾶς τηλεβολήσεως, τέσσαρα δὲ ἐκ τῶν μονοκρότων των προσεπάθουν νὰ ἀποκερδήσωσιν αὐτῶν τὸ μέρος, ὅπου ἔπνεεν ὁ ἄνεμος, καὶ νὰ ὠθήσωσιν αὐτοὺς ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ φρουρίου τῆς Κῶ. Ἀλλ' ἡ ναυτικὴ ἐπιτηδειότης τῶν Ὑδραιο-Σπετσιωτῶν ἐματαίωσε μὲν βεβαίως τὸ μηχάνημα τοῦτο τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἔπεσεν ὅμως ἓν πυρπολικὸν ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν ἐχθρικῶν τηλεβόλων καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐγκατελείφθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ πληρώματος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄλλο δὲ πυρπολικόν, ὅπερ εἶχε διευθυνθῇ κατὰ τῆς φρεγάτας τοῦ Ἰβραήμ, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του, καὶ κατεκάη ἀνωφελῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἀφ' ἑτέρου πολεμική τις λέμβος τῶν Τούρκων κατεπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Σπετσιωτῶν Λεμπέση καὶ Σ. Σάντου. Τὸ δὲ «ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης ταύτης ναυμαχίας» παρὰ τὸ Βουδροῦμι, οὐδόλως ὑπῆρξε τι σπουδαῖον, διότι ἠσκήθησαν μᾶλλον ἢ ἠγωνίσθησαν καταναλώσαντες καὶ εἰς σμικροτάτην ἀπόστασιν ἱκανὴν ποσότητα πυρίτιδος μάτην. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν δύο ἑλληνικῶν πυρπολικῶν ἐξισώθη πάλιν ἀντισταθμισθεῖσα καὶ ἡ ἐν ἀνδρεία ὑπεροχὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπέναντι τοῦ Καπουδὰν-πασσᾶ.

Τὴν 9ην Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη παρὰ τὰ Τσάτσαλὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Βουδρουμίου δευτέρα τις καὶ σπουδαιοτέρα πάλη. Αἱ Τουρκ-Αἰγύπτιοι ἔχαιρον κατ' ἀρχὰς τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ καιροῦ. «Ἐκεῖνοι εἶχον ἄνωθεν», ἀναφέρει ὁ Ἀνδροῦτσος, «ἡμεῖς κάτωθεν τὸν ἄνεμον». «Ἐκεῖνοι εἶχον καθ' αὐτὸ ἄνεμον, ἡμεῖς νηνεμίαν».

Οἱ Ἕλληνες ἐκινδύνευον ν' ἀποκοπῶσι καὶ ἐμποδισθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ νὰ περιζωσθῶσιν ἐπομένως. Δὲν ἀπώλεσαν ὅμως τὸ θάρρος ἔδαλον εἰς κίνησιν τὰ πλοῖά των διὰ τῶν κωπηλατουσῶν λέμβων, καὶ ὠφελήθησαν αἴφνης ἐξ Ἀνατολικῶς πνευσάσης αὔρας ὥστε, διερχόμενοι πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου νὰ ἐπιτύχωσιν ἄνεμον δυνατώτερον. Τότε ἀπέλυσαν τὰ πυρπολικά των. Εἷς Αἰγυπτιακὸς πάρων προσεβλήθη ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ πυρπολικῶν, καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἐφάνη ὡσεὶ περικυκλούμενος ὑπὸ φλογῶν. Τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ μέρος ἐφλέγετο ἀληθῶς, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς ἀπολωλότα.

Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἔσβεσε ταχέως τὸ πῦρ, ὁ πάρων ἐξῆλθε τῶν φλογῶν ἄνευ βλάβης, ἐνῷ τὰ τέσσαρα πυρπολικὰ εἰς μάτην ἐκάησαν. Τότε φωνὴ θριαμβευτικὴ ἀντήχησεν ἐκ τοῦ Τουρκ-αἰγυπτιακοῦ στόλου, καὶ μετὰ πλήρους εἰς τὴν νίκην του πεποιθήσεως προὐχώρησεν οὗτος, καὶ οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἐτράπησαν πρὸς Ἀνατο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λάς, οἱ δὲ Τοῦρκοι πρὸς δυσμάς, καὶ προσεπάθουν νὰ περιζώσωσι τοὺς ἡσύχως ὑποχωροῦντας Ἕλληνας. Ἡ μάχη μετηνέχθη βορείως μέχρις ἐγγὺς τοῦ ὄρους τοῦ «Γέροντα». Τότε ὅμως δύο ὑδραϊκὰ πυρπολικὰ κατώρθωσαν νὰ προσκολληθῶσι στερεῶς, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, εἰς μίαν φρεγάταν ἐκ Τουνεζίου μετὰ 44 τηλεβόλων, ἥτις ἀπερισκέπτως εἶχεν ἀποτολμήσει νὰ προσδράμῃ τῶν ἄλλων πλοίων, καὶ ἐνέφλεξαν καὶ κατέκαυσαν αὐτήν.

Πανικὸς τότε φόβος κατέλαβε τοὺς προσβάλλοντας ἐχθροὺς καὶ ὑπεχώρησαν ἐν ἀταξίᾳ μέχρι τῆς Κῶ καὶ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, Παπανικολῆς δὲ ὁ νικητὴς τῆς Ἐρεσσοῦ, ὁ Σπετσιώτης Λεμπέσης, οἱ Ὑδραῖοι Βατικιώτης καὶ Παππαντώνης ἀπήλαυσαν τῶν τιμῶν τῆς ἡμέρας. Ἀλλὰ πάντοτε ἤθελεν ἀποβῆ δύσκολον εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπιτυχῶς ἀπέναντι τῆς ἀνωτέρας τῶν ἐχθρῶν δυνάμεως, ἂν μεταξὺ αὐτῶν δὲν διηγείροντο ζηλοτυπία καὶ ἔρις καὶ δὲν παρενεβάλλοντο ἐμπόδια ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ἐνέργειάν των.

Ὁ Καπουδὰν-πασσᾶς ἐνώρα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰμβραὴμ τὸν υἱὸν τοῦ ἀντιζήλου καὶ ἐχθροῦ αὐτοῦ, ἠλαζονεύετο δὲ καὶ ἐκόμπαζεν ἐπὶ τῷ ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀνώτερος ἐκείνου κατὰ τὸν βαθμόν. Ἀλλ' ὁ Ἰμβραὴμ οὐδόλως ἠσθάνετο διάθεσιν νὰ θυσιάσῃ τὰ ὡραῖα αὐτοῦ αἰγυπτιακὰ πλοῖα διὰ τὸν Τοῦρκον ναύαρχον, ὅστις ἐπιμελῶς ἐφύλατεν ἑαυτὸν μακρὰν τῆς βολῆς τῶν Ἑλληνικῶν κανονίων. Ἀμφότεροι δὲ ἀπέδιδον εἰς ἀλλήλους τὴν αἰτίαν τῆς μέχρι τοῦδε ἀποτυχίας. Ἐν τούτοις πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ καλοῦ σκοποῦ ἐφάνη, τέλος, πρόθυμος ὁ Ἰμβραὴμ νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Καπουδὰν-πασσᾶ τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα: πρὸς δευτέραν δηλονότι, κατὰ τῆς Σάμου ἐπίθεσιν, ἐνῷ αὐτὸς οὗτος ἀπεβιβάσθη παρὰ τὸ Βουδροῦμι καὶ συνέστησε στρατόπεδον διὰ τοὺς Αἰγυπτίους αὐτοῦ τακτικούς.

Εὐκόλως ὅμως δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ «χωλὸς» Χορσήβ, προκειμένου νὰ ἐνεργήσῃ μόνος κατὰ τῆς Σάμου, δὲν ἦτο πολὺ εὐτυχέστερος παρ' ὅσον ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Αἰγυπτίου.

Τὴν 18ην Σεπτεμβρίου ἔπλευσε μετὰ διακοσίων μεγαλειτέρων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ μικροτέρων πλοίων κατὰ τῆς Σάμου. Ἡ θάλασσα μεταξὺ Κῶ καὶ Ἀγαθονήσου ἐφαίνετο καλυπτομένη ὑπὸ κινητοῦ ἐκ πλοίων δάσους. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες προέδραμον αὐτοῦ ἐπιτυχόντες τὸν ἄνεμον εὐνοϊκόν, καὶ ὅτε εἶδεν αὐτοὺς εἰς πρόσφορον θέσιν πρὸ τῆς νοτίου εἰσόδου τῆς διώρυγος τῆς Σάμου καὶ ἑτοίμους πρὸς πόλεμον, ἐπανέκαμψε κατεσπευσμένως εἰς τὴν νῆσον Ἄρκι· καὶ τὰς ἑπομένας ἡμέρας δὲν ἐπέτυχεν περισσότερον.

Σφοδρὰ δὲ τρικυμία προσεπῆλθεν, ἥτις διεσκόρπισε τὸν στόλον του καὶ ἔρριψεν αὐτὸν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Χίου. Τότε παρητήθη πλέον ἀπὸ πάσης περαιτέρω κατὰ τῆς Σάμου ἐπιθέσεως καὶ ἐπανέπλευσεν εἰς Δαρδανέλλια—ηὐχαριστημένος ἐνδομύχως διὰ τὴν συνοδείαν, ἣν εἶχον παράσχει εἰς αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι—κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου μετὰ μέρους τινὸς τοῦ στόλου του. Τὸ δὲ ἄλλο μέρος καὶ τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα κατέλιπε παρὰ τὴν Μιτυλήνην, καὶ συστήσας ἀνέθετο εἰς τὸν Ἰγβραὴμ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐνεργείας του.

Οἱ Ἕλληνες ἰσχυρίζοντο, ὅτι τοῦτο συνέβαινεν ἵνα μὴ παρατηρήσῃ ὁ σουλτάνος τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπολεσθέντων πλοίων καὶ τὰς μεγίστας ἀποτυχίας, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ Χοσρήβ. Ἡ πεποίθησίς των ἠδύνησεν. Ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ, ὁπουδήποτε καὶ ἂν τὸν εὕρισκον. Ὁ Αἰγύπτιος ἡτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ ἐκ Μιτυλήνης πρὸς τὸ Βουδροῦμι, ὅτε οἱ Ὑδραιο-Σπετσιῶται τὴν 6ην Ὀκτωβρίου τὸν προέφθασαν εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς περὶ τὸ ἀκρωτήριον «Καρα-Μπουρνὰ» θαλάσσης. Ἀμέσως τὸν κατεδίωξαν διὰ τῶν πυρπολικῶν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὑποστραφῇ εἰς Μιτυλήνην.

Δύο δ' αἰγυπτιακοὶ δρόμωνες συνελήφθησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν. «Ἂν», διηγεῖται ὁ Ἀνδροῦτσος, «εἴχομεν πλείονα πυρπολικά, ἠθέλομεν καύσει ἅπαντα τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον ἢ ἠθέλομεν ρίψει αὐτὸν παρὰ τὸ «Καρὰ-Μπουρνὰ» εἰς τὴν ἀκτήν. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπελείποντο ἔτι εἰς ἡμᾶς δύο πυρπολικά, τὰ ἐφυλάττομεν δι' ἄλλον κίνδυνον. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐστάλη καὶ τὸ προτελευταῖον πυρπολικὸν ἀπέναντι τῆς Μιτυλήνης κατ' αἰγυπτιακῆς φρεγάτας, κατώρθωσεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅμως ν' ἀναφλέξῃ αὐτὴν κατὰ μέρος μόνον καί, τέλος ἐγένετο καὶ αὐτὸ παρανάλωμα τῶν φλογῶν. Ἐννοεῖται δ' εὐκόλως ὅτι ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ Μιαούλης ἀπηύθυνον τὰς ἐπιμονωτάτας παρακλήσεις εἰς Σπέτσας καὶ Ὕδραν ἵνα τοῖς προμηθεύσωσι νέα πυρπολικά, καὶ δυνηθῶσιν οὕτω νὰ ματαιώσωσι τὰς περαιτέρω ἐνεργείας τοῦ Αἰγυπτίου.

Ὁ Ἰμβραὴμ ἤφριζεν ὑπ' ὀργῆς καὶ λύσσης διὰ τὴν ἀτολμίαν καὶ τὴν ἀνεπιτηδειότητα τῶν ναυτῶν του· καὶ ἕνα μὲν πλοίαρχον διέταξε ν' ἀπαγχονίσωσιν, ἄλλον δὲ νὰ δείρωσιν Ὁ καιρὸς ὅμως τοῦ ἔτους ἦτο πολὺ προκεχωρημένος ἢ ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ σκεφθῇ περὶ ἀνταποδόσεώς τινος εἰς τοὺς θρασεῖς Ὑδραίους καὶ Σπετσιώτας, καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐχαριστημένος ὅτι τὴν 20ην Ὀκτωβρίου, εὐνοϊκοῦ πνέοντος ἀνέμου ἠδυνήθη ν' ἀφήσῃ τὴν Μιτυλήνην καὶ νὰ ἐπανέλθῃ μὴ ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Βουβροῦμι. Αὐτόθι δὲ διέταξε κατεσπευσμένως τοὺς ὑπ' ἐπιδημίας καὶ κακοκαιρίας καταβληθέντας στρατιώτας νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ πάλιν ἀπέπλευσεν ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λιμένα, «Σούδαν», ὅπου καὶ ἐσκόπευε νὰ διαχειμάσῃ. Οἱ Ἕλληνες τὸν ἠκολούθησαν, ἀλλὰ βραδυποροῦντες μόνον, καὶ εἶχον βεβαίως νέα τινὰ πυρπολικά, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Κανάρη, συνενωθῇ μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν κακὴν συνήθειαν των νησιωτῶν, ἐπῆλθεν, ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, γενικὴ λιποταξία τῶν πλοίων εἰς τρόπον ὥστε ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος μόλις ἠρίθμουν τριάκοντα ἱστιοφόρα, ὅτε τὴν 13ην Νοεμβρίου κατέφθασαν τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μεγαλοκάστρου. Ἡγούμενος τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ἔπλευσεν ὁ Ἰμβραὴμ μετὰ τῶν μονοκρότων, τὰ ὁποῖα παρηκολούθουν ἐν μικρᾷ ἀποστάσει τῶν φορτηγῶν καὶ ἐν τέλει τῶν ἐπιλοίπων μικροτέρων πολεμικῶν πλοίων.

Οἱ Ἕλληνες ὠφελήθησαν ἐκ τῆς ἀπομονώσεως τῶν ἐχθρῶν καὶ τοῦ εὐνοϊκοῦ πνέοντος βορείου ἀνέμου, καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν φορτηγῶν πλοίων καὶ μιᾶς ἐναντίον τοῦ πνέοντος βορείου ἀνέμου καὶ τοῦ λοιποῦ στόλου θαλασσοδρομούσης αἰγυπτιακῆς φρεγάτας. Τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πυρπολικὰ ἐπήνεγκον μὲν μικρὰν ζημίαν, ἐγένοντο δὲ δύω παρανάλωμα τῶν φλογῶν ἀνωφενῶς, καὶ ἡ ἐχθρικὴ ἐκείνη φρεγάτα ἐξέφυγεν ἐκεῖθεν μόνον τρομάξασα. Καὶ ὁ Κανάρης δὲ δὲν κατώρθωσε νὰ προφθάσῃ τὸ ταχύτερον πλέον αἰγυπτιακὸν πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπωφθαλμία. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες κατώρθωσαν νὰ ἐμποιήσωσιν ἀνησυχίαν καὶ ἀταξίαν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον εἰς τρόπον, ὥστε οὗτος ἅμα τῇ νυκτί—καὶ τρικυμίας ἐπερχομένης—διεσκορπίσθη πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις. Αἰγυπτιακά τινα δὲ πλοῖα διεσώθησαν φυγόντα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἄλλα πεσόντα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κάσσου συνετρίβησαν, καὶ ἄλλα συνελήφθησαν παρὰ τὴν Κάσσον τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ πλεῖστον μέρος μετέβη εἰς τὰ ὕδατα τῆς Ρόδου καί, ἐπειδὴ ἡ νῆσος οὐδὲν προπεφυλαγμένον μέρος παρέχει πρὸς ἀγκυροβόλησιν ἐπιτήδειον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εὗρεν ἐν τέλει καταφύγιον εἰς τὸν ἀπέναντι παρὰ τὰς ἀσιατικὰς ἀκτὰς κείμενον λιμένα τοῦ Μαρμαρᾶ, ὅπου ὁ Ἰμβραὴμ ἀμέσως διέταξε νὰ ἐπιβληθῇ αὐστηρὰ τιμωρία εἰς τοὺς ἀνικάνους καὶ ὀκνηρούς. Οἱ Ἕλληνες, οἵτινες καὶ αὐτοὶ πολὺ ἐδεινοπάθησαν ὑπὸ τῆς τρικυμίας, ἐθεώρησαν τὴν κατὰ θάλασσαν ἐκστρατείαν ὡς ἤδη συντετελεσμένην, καὶ ἐπανέπλευσεν οἴκαδε μετὰ τῶν λαφύρων των.

Ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἡ ὄρεξις τοῦ Αἰγυπτίου ἵνα διαχειμάσῃ εἰς Κρήτην, εἶχε καταστραφῇ. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὸ σκληροτράχηλον τοῦ Ἰμβραήμ. Μόλις εἶδεν ὁ πασσᾶς τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν ἐκ τῶν ἐχθρῶν, ἐγκατέλειπε τὴν 5 Δεκεμβρίου τὸν λιμένα τοῦ Μαρμαρᾶ, καὶ κατώρθωσε νὰ μεταβιβάσῃ τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον του ἀκωλύτως καὶ ἀζημίως εἰς Κρήτην. Ὅτε δὲ εὑρίσκετο ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας, παρετήρησε πρός τινα τῶν Εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν του : «Ἀφ' οὗ καθυπερισχύσαμεν τῶν Ἑλλήνων διὰ θαλάσσης δὲν θέλει εἶναι δύσκολον εἰς ἡμᾶς νὰ τοὺς κτυπήσωμεν καὶ διὰ ξηρᾶς».

Καὶ πιθανὸν μὲν τοιαύτη τις ἔκφρασις ν' ἀποδεικνύῃ μᾶλλον ἐγωϊστικὴν συναίσθησιν ἢ γνῶσιν, πιθανὸν αἱ κατὰ θάλασσαν ἐργασίαι τοῦ ἔτους 1824, ἐξαιρουμένων τῶν κατὰ τῆς Κάσσου καὶ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ψαρῶν ἐπιτυχιῶν, ν' ἀνταπεκρίθησαν κατὰ βάθος ὀλίγον εἰς τὰς ὑψηλὰς προσδοκίας τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Τούρκων.

Οὐχ ἧττον ὅμως δὲν δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον νὰ κάμωσι πρὸς δυσδαμαστότερον καὶ ἐπικινδυνότερον ἐχθρὸν παρ' ὅσον μέχρι τοῦδε. Ηὐτύχησαν νὰ σώσωσι τὴν Σάμον καί, συνεπεία τούτου, νὰ ἐμποδίσωσι πρὸς τὸ παρὸν τὸν τὴν Ὕδραν, τὰς Σπέτσας καὶ τὴν Πελοπόννησον ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον, Τὰ πυρπολικὰ καὶ τὸ ἔτος τοῦτο παρέσχον ἱκανὰ τῆς ἀξίας των δείγματα παρὰ τὸ «Βουδροῦμι» καὶ τὸ «Καρὰ Μπουρνά». Ἀλλὰ βεβαίως—ἀφ' ἑτέρου—εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην ἐκστρατείαν δὲν ἀπωλέσθησαν καὶ ὀλιγώτερα τῶν 82, ὅθεν ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ πρώτη ἐκείνη τρομερὰ καὶ καταπληκτικὴ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν αὐτὰ κατ' ἀρχὰς προὐξένουν, εἶχε βαθμηδὸν ἐκλείψει καὶ ἐξαφανισθῇ. Πρὸ πάντων ὅμως φόβος ὑπῆρχε καὶ κίνδυνος ἐπέκειτο ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ δὲν ἤθελεν ἡσυχάσει ἐν Κρήτῃ, οὔτε διαμείνει ἀργός, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἤθελεν ὠφεληθῇ ἐκ τῆς εὐνοϊκῆς χειμερινῆς θελήσεως ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Πελοποννήσου.

Οὕτως ἄρα ἔμελλε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁπόσον μεγάλην στρατιωτικὴν σημασίαν ἔχει ἡ κατοχὴ τῆς Κρήτης διὰ πάντα βουλόμενον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἰμβραὴμ εὑρίσκετο ἐν Σούδᾳ, ὁπόθεν, εὐνοϊκοῦ πνέοντος ἀνέμου ἐν διαστήματι 48 ὡρῶν ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ τὰ στρατεύματά του πέραν εἰς τὸν Μωρεαν, ἐπειδὴ ἔν καιρῷ καθαρᾶς ἀτμοσφαίρας ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ Ταϋγέτου, καὶ τοῦτο βεβαίως ἦτο καθημερινὸν κέντρον τῆς φιλοδοξίας του, ἂν ὁ πασσᾶς εἶχε ἔτι καὶ τούτου ἀνάγκην. Ἂν δὲ ἡ ὑγεία του εἶχε προσβληθῇ, οὐχ ἧττον διετέλει πάντοτε ἀνενδόεως ἐνεργός. Ἐθεάθη τότε ὑπὸ εὐρωπαίων περιηγητῶν καθήμενος ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν μέρους τοῦ πλοίου του, καὶ διὰ λακτισμάτων, κτυπημάτων καὶ πυροβολισμάτων ἐξέχεε τὴν ἐνδόμυχον αὐτοῦ ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τοὺς ἀτυχεῖς ὑποτεταγμένους του. Εἶχεν ὁρκισθῇ νὰ μὴ πατήσῃ ποτὲ τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους, εἰμὴ εἰς

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Μωρέαν. Ἐγνώριζον δὲ ὅτι συνείθιζε νὰ κομπορρημονῇ εἰς μάτην. Ἦτο ἀναμφιβόλως ὁ ἐπικινδυνότατος ἀντίπαλος ἁπάντων, ὅσους ἡ Ἑλλὰς ἔσχεν ἢ καὶ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ. Ὡς δὲ ὁ θετὸς αὐτοῦ πατὴρ Μεχμὲτ-Ἀλῆς τὸν ὑπερτέρει κατὰ τὴν πανουργίαν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, οὗτος τὸν ὑπερέβαινε κατὰ τὴν πολεμικὴν ζέσιν καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα. Διηγοῦντο δὲ ὅτι ἐν καιρῷ τῆς νεότητός του εὗρισκε διασκέδασιν πυροβολῶν κατὰ τῶν ἀσκῶν τῶν διαβαινόντων ὑδροκομιστῶν, ὅπως ἴδῃ ἂν αἱ σφαῖραι διεπέρων αὐτούς. Ὡς δὲ ἔλεγεν οἱ γνωρίζοντές τον, οὐδόλως ἐτρόμαζε, σκληρὸς ὢν ἐκ φυσικῆς διαθέσεως καὶ κλίσεως, πρὸ κανενὸς μέσου, δυναμένου νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν φιλοδοξίαν του. Ἦτο δὲ πεπεισμένος ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀπὸ πολλοῦ ἤθελεν εἶναι ἤδη τετελειωμένη, ἐὰν οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρουν τὸ ἔργον αὐτῶν μετὰ περισσοτέρας ἐπιτηδειότητος.

Διὰ τῆς ἀσπλαχνοτάτης δὲ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ὠμότητος διὰ σιδήρου καὶ αἵματος, ἐσκόπει ὁ Ἰμβραὴμ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὴν Ἑλλάδα, ὡς εἶχεν ἤδη καὶ ἡ Κρήτη εἰρηνοποιηθῇ. Οὐδὲν δ' ἐπεκώλυε τὸν αἰγύπτιον ἕνα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅσου εἶχον φεισθῇ πόλεμος καὶ λοιμός, μεταφυτεύσῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοὺς Ἀραβάς του καὶ Φελλάχους εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ μεταβάλει τὴν Ἑλλάδα εἰς πολιτείαν Βαρβαρέσων—σχέδιον τόσον τρομερόν, ὥστε ἡ ἁπαλὴ τὴν καρδίαν Δύσις δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ, ὥστε ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις τὴν 25 ἀπήτησεν ἐπίσημον αὐτοῦ διάψευσιν πρὸς καθησύχασιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἥκιστα δὲ προησθάνοντο καὶ ὑπώπτευον οἱ Ἕλληνες τίς ἵστατο ἀπέναντί των· καθ' ὑπερβολὴν δ' εὐκόλως καὶ εὐχαρίττως ἐδαυκάλιζον εἰς εὐθυνὰς φαντασιαπάτας περὶ τῶν ὁποίων ὡς ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν θαλασσίων ἀγώνων τοῦ ἔτους 1824, μόνον μετὰ περιφρονήσεως ἦσαν συνειθισμένοι νὰ ὁμιλῶσιν.

Ἡ δὲ κυβέρνησις, ηὐχαρισημένοι διὰ τὰς νίκας της κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν, οὐδὲ τὰ ἐλάχιστα προφυλακτικὰ μέτρα ἔλαβεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὔτε πλοῖα διέταξε νὰ κινῶνται μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης, οὔτε τὰ φρούρια, ἄτινα, πρὸ πάντων, ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς προσβολήν, ὡς τὸ τοῦ Ναυαρίνου, διέταξε νὰ ἑτοιμασθῶσι πρὸς ἄμυναν.

Τότε ἀντήχησεν ἡ εἴδησις ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος ἐξῆλθε τῆς Σούδας καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πελοπόννησον· ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ ἀφροντισία εἶχεν ἤδη διευκολύνει τὴν ἐπιχείρησίν του. Χωρὶς λοιπὸν οὐδὲ ἓν ἐχθρικὸν πλοῖον ν' ἀπαντήσῃ, ἔπλευσε τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1825 πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν ἄκρον τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀπεβίβασεν εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ τὴν Μεθώνην 4 χιλιάδας πεζοὺς καὶ 500 ἱππεῖς. Διέταξεν εὐθὺς τὴν σύστασιν ὀχυροῦ στρατοπέδου, ἐν' ᾧ τὰ φορτηγὰ αὐτοῦ πλοῖα ἐπανέκαμψαν εἰς Σούδαν καὶ ἐντὸς ὀλίγου μετέφερον δεύτερον αἰγυπτιακὸν σῶμα ἐξ 6 χιλιάδων πεζῶν, πεντακοσίων ἱππέων καὶ ἱκανὴν μοῖραν πυροβολικοῦ.

Τότε ἤρχισεν ὁ Ἰμβραὴμ τὴν ἐπίθεσιν. Ἐστράφη κατὰ τῶν φρουρίων Ναυαρίνου καὶ Πύλου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκεῖνο μὲν εἶχε φρουρὰν 1, ἑξακοσίους ἄνδρας, αὐτὸ δὲ ὀκτακοσίους. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτου ἔμεινε πιστὴ καὶ συνεπὴς εἰς ἑαυτὴν καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, προδίδουσα μόνον ὀλίγην συναίσθησιν τῶν καθηκόντων τῆς θέσεώς της. Μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ προτοῦ, διετήρει τοὺς Μωραΐτας στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς πεφυλακισμένους ἐν Ὕδρᾳ καὶ οὕτως ἐστέρησεν αὐτὴ ἑαυτὴν καὶ τῶν φυσικωτάτων ὑποστηριγμάτων της. Τὸ ἀγγλικὸν δάνειον ἐφαίνετο προωρισμένον νὰ ληφθῇ ὅπως πληρώνῃ στρατὸν ἐκ 30 χιλιάδων φανταστῶν στρατιωτῶν συνιστάμενον. Παρουσιασθείσης δὲ τώρ' ἀνάγκης καὶ προκειμένου νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Αἰγυπτίων συνεκεντρώθησαν μόλις 8 χιλιάδες ἄνδρες, τὸ πλεῖστον Ρουμελιῶται καὶ Μακεδόνες μισθωτοί, ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς κυβερνήσεως. Ἀτυχῶς ὁ πρόεδρος Κουντουριώτης ἐπείσθη ὑπὸ τῶν κολάκων του ὅτι ἦτο προωρισμένος νὰ καταστρέψῃ τὸν Ἰμβραήμ. Μετὰ μεγάλης λοιπὸν πομπῆς καὶ κανονιοβολημάτων πάντων τῶν πλοίων καὶ τῶν κανονοστοιχιῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν φρουρίων ἐκινήθη τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην Μαρτίου ἐκ τοῦ Ναυπλίου.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς γνήσιος νησιώτης δὲν ἠδύνατο καλῶς νὰ ἱππεύσῃ ἐχρειάσθη τρεῖς ἡμέρας ἵνα φθάσῃ μόνον εἰς Τριπολιτσάν. Περικρατούμενος δὲ ὑπὸ δύω ὑπηρετῶν ἐφαίνετο ὡς σάκκος τις ἀχύρου πλήρης ἐπὶ πλουσίως κεκοσμημένου ἵππου.

Σμῆνος φερόντων στρατιωτικὰ κοσμήματα ὑπηρετῶν, κομιστῶν τῶν καπνοσυρίγγων του καὶ γραμματέων, συνωδοιπόρουν μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν σχεδίων τοῦ ἐχθροῦ εἶχε τοσοῦτον τελείαν ἄγνοιαν, ὥστε ἤθελε νὰ προχωρήσῃ πρὸς βορρᾶν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ ἰδίως ἐσκόπει νὰ προσβάλῃ τὰς Πάτρας. Ὅταν δὲ ἔμαθεν ὅτι ἡ καταιγὶς εἶχεν ἤδη ἐγκατασκήψει εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς χερσοννήσου ὥρμησε μὲν διευθυνόμενος πρὸς τὸ Ναυαρῖνον, διεχάραξαν ὅμως τὴν μακροτέραν ὁδόν, καὶ ὅτε τέλος πάντων, εὐτυχῶς ἀφίκετο εἰς Καλαμάταν, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἐκ τῆς ἱππασίας ταλαιπωρίαν, ἀλλ' ἐπανέκαμψε, χωρὶς κἂν νὰ ἴδῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ νῆσον.

Τέλος ἐπέστεψε τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ ἐκστρατείαν διορίσας ἀρχιστράτηγον τοῦ στρατοῦ ἐπιστήθιόν τινα φίλον του, τὸν καπετὰν Σκούρτην, γενναῖον μὲν καὶ ἱκανὸν ναυτικόν, ἀλλ' ἀπολύτως μηδεμίαν περὶ τοῦ κατὰ ξηρὰν πολέμου ἔννοιαν ἔχοντα. Ὁ Σκούρτης ἐποιήσατο δοκιμὴν ν' ἀποκόψῃ τὴν μεταξὺ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοπέδου καὶ τῆς Μεθώνης συγκοινωνίαν.

Ἐτοποθετήθη παρὰ τὸ Κρεμύδιον, δύω ὥρας ἀπέχον τῆς Μεθώνης, εἰς θέσιν ὀηλαδή, ὅπου ἐτοποθέτησε τὰ στρατεύματά του ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, οὗτινος αἱ πτέρυγες ἐσχηματίζοντο ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν· καὶ πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ Κρεμμυδίου ἵστατο ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Τσαβέλλας, πρὸς δὲ τ' ἀριστερὰ ὁ Βότσαρης καὶ ὁ Καρατάσσος. Ἀλλ' ὁ Ἰμβραὴμ δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν ν' ἀναπτυχθῇ ἐν ἡσυχίᾳ. Τὴν 19ην Ἀπριλίου δραστηρίως προσέβαλε τὴν θέσιν τοῦ Ὑδραίου στρατηγοῦ. Σφοδρὰ δὲ προσβολὴ τῶν λογχῶν τῆς Αἰγυπτίου διέρρηξε τὸ κέντρον ὅπερ ἀμέσως ἀποσυνετέθη καταδιασπα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθέν. Αἱ δὲ πτέρυγες ἀντέσχον περισσότερον ἕως ὅτου ἡ ἀριστερὰ ὑπὸ τὸν Κώσταν-Βότσαρην, πλευρόθεν προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Ἰμβραήμ, διελύθη καθ' ὁλόκληρίαν καὶ τότε ἡ καταστροφὴ ἐπῆλθε γενική.

Πικρανθέντες ὑπὸ τῆς ἀνεπιτηδείας διοικήσεως ἧς τινος ἐγένοντο θύματα, καὶ μεριμνῶντες περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, ἐγκατέλιπον οἱ Ρουμελιῶται τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐπανέκαμψαν 3 χιλιάδες ἄνδρες τὸν ἀριθμόν, εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ Ἰμβραὴμ ἠδύνατο τότε ἐλευθέρως κινούμενος νὰ προσβάλῃ τὰ φρούρια τοῦ Ναυαρίνου καὶ τῆς Πύλου. Ἡ κατοχὴ αὐτῶν ἦτο μεγίστης σπουδαιότητος. Ἐπειδὴ ἂν ὁ προσβάλλων ἐκτὸς τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης κατεῖχε προσέτι τὰ δύο ἐκεῖνα φρούρια, τότε ἀπέκτα ἐν τῷ ἓκ φρουρίῳ ἐκείνῳ παρὰ τὴν παραλίαν τετραγώνῳ ἀσφαλὲς ἐνεργείας κέντρον κατὰ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἁπάσης τῆς Πελοποννήσου.

Οὕτω συνεκεντρώθη τώρα ὁ πόλεμος ἐπὶ τοῦ καὶ τὸ πάλαι δι' αἵματος ποτισθέντος ἀμμώδους τῆς Πύλου ἐδάφους. Μεταξὺ τῶν δύο φρουρίων τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου Ναυαρίνου ἐκτείνεται βαθύς, ἡμικυκλοειδὴς λειμὴν οὗτινος ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν ἔξοδος καλύπτεται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ βραχώδους ἐρημονήσου Σφακτηρίας. Ἵνα καταλάβωσι τὸ παλαιὸν Ναυαρῖνον τὸ πάλαι οἱ Λακεδαιμόνιοι προκατέσχον τὴν Σφακτηρίαν, ἀλλὰ ταχέως ἀπεδείχθη ὅτι διὰ τούτου τοῦ τρόπου παρεδίδετο ἁπλῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων των. Ἐπειδή, ἂν καὶ διὰ τὸν ἐξουσιάζοντα τὴν νῆσον ἦθελεν εἶναι εὔκολον νὰ καταλάβῃ τὸ χαμηλότερον κείμενον παλαιὸν Ναυαρῖνον, ἡ κατοχὴ τῆς Σφακτηρίας καθίσταται πάντοτε ἀκροσφαλὴς ἐν ὅσῳ δὲ κατέχει τις σπουδαίαν ναυτικὴν δύναμιν, ἵνα προφυλάττῃ καὶ ὑπερασπίζῃ τὴν νῆσον.

Ἡ Σφακτηρία, περικυκλουμένη ὑπὸ βαθέων πλευστῶν ὑδάτων, δύνατ' εὐκόλως νὰ περιζωσθῇ καὶ ὑποταχθῇ ὑφ' ἑνὸς στόλου. Οἱ Ἕλληνες τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1825 ἔπραξαν τοιοῦτον σφάλμα, ὁποῖον ποτε οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἐτοποθέτησαν, δηλαδή, εἰς Σφακτηρίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀκτακοσίους ἄνδρας μετά τινων τηλεβόλων, δηλαδή, φρουράν, ἥτις ἐξήρκει ἐν ὅσῳ εἶχον καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχήν. Ἀλλὰ μόνον 5 ἑλληνικὰ πολεμικὰ πλοῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα πλησίον τῆς νήσου—ἀδύνατος προστασία καὶ ὑπεράσπισις—καὶ ἡ κυριωτέρα δύναμις τῶν Ὑδραιο-Σπετσιωτῶν δὲν ἦτο πάλιν κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν στιγμὴν εἰς τὴν θέσιν της.

Ὅτε δὲ τούτου ἕνεκεν ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος μετὰ 90 ἱστιοφόρων ἐφάνη ἀπέναντι τοῦ Ναυαρίνου, ἡ θέσις τῶν ἐν Σφακτηρίᾳ κεκλεισμένων κατέστη κατ' ἀνάγκην ἀπελπιστική. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν εὑρίσκοντο ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Τσαμαδὸς ὁ γέρων «κλέφτης» Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ φιλέλλην Σάντα-Ρόζας.

Χωρίς ποτε ν' ἀναγνώσῃ τὸν Θουκιδίδην, ὁ Χουσεΐν, καταστρεπτικὸς δαίμων τοῦ Μελιδονίου, διέγνω τὴν στρατηγικὴν σημασίαν τῆς νήσου, καὶ κατέστησε τὸν Ἰμβραὴμ προσεκτικὸν εἰς αὐτήν, ὡς εἰς τὴν κλεῖδα τοῦ Ναυαρίνου. Ὁ Ἰμβραὴμ, τὸν ἐπεφόρτισε τὴν διεύθυνσιν τῆς προσβολῆς, καὶ κατώρθωσε τὴν 8ην Μαΐου, καθ' ἣν ὁ στόλος ἤρχισε σφοδρὰ τηλεβολήματα κατὰ τῆς Σφακτηρίας, ν' ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν παραλίαν ὑπὸ τὸν ὡς νέφη ὑψούμενον καπνὸν τῶν κανονιοβολημάτων χιλιάδας τινὰς Ἀράβων, οἵτινες ἐν ὀλιγωτέρῳ, εἰ δυνατόν, χρόνῳ, ἢ τὸ πάλαι οἱ Ἀθηναῖοι, κατέβαλον τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς νήσου· ὁ βυρσοδέψης Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὠφελήθησαν τῆς ἀσφαλοῦς κρύπτης, ὄπισθεν τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ κρύπτωσι τὸν μικρὸν αὐτῶν ἀριθμόν, ἢ κατ' ἀρέσκειαν διὰ προσθήκης νὰ ἐπενισχύωνται ἀπέναντι τοῦ ἐπαπειλουμένου μέρους.

Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι λοιπὸν προσβολεῖς ὠφελήθησαν ἐκ τῆς ἀδένδρου καὶ ἐρήμου καταστάσεως τῆς βραχώδους Σφακτηρίας. Ὡς ἄγριοι αἴλουροι ἀνερριχῶντο οἱ στρατιῶται τοῦ Χουσεΐν εἰς τοὺς βράχους. Ἐδίωκον τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν τηλεβόλων των καθυπερίσχυσαν αὐτῶν, καὶ πάραυτα ἐγένοντο κύριοι ἁπάσης τῆς νήσου. 350 Ἕλληνες ἔπεσαν νεκροί, διακόσιοι ᾐχμαλωτίσθησαν. Οἱ δ' ἐπίλοιποι, ἐν οἷς καὶ ὁ Σαχτούρης, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς μάχης διηνεκῶς ἐκράτει ἀνωρθωμένον τὸν λύκον τοῦ πι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στολίου ἵνα μὴ παραδοθῇ ζῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς—διεσώθησαν ἐπὶ τῶν πέντε ἐκείνων πολεμικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ θαύματος κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι διὰ μέσου τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου.

Ὁ Τσαμαδὸς καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ἔπεσαν ἐνδόξως, καὶ ὁ εὐγενὴς ἀλλ' ἀτυχὴς Σάντα-Ρόζας, ὅστις ὡς ἁπλοῦς ἐθελοντὴς εἶχε καταταχθῇ εἰς τὰς σειρὰς τῶν προμάχων τῆς Σφακτηρίας, εὗρε μαχόμενος τὸν ἐπιθυμητὸν καὶ εὐκταῖον εἰς αὐτὸν θάνατον.

Τώρα ἐδοκιμάσθη τὸ στρατηγικὸν βλέμμα τοῦ Χουσεΐν. Ἡ ταχεῖα ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας ἐπιτυχία ἀπεφάσισε καὶ περὶ τῆς τύχης τοῦ φρουρίου τοῦ Ναυαρίνου. Τὴν 11ην Μαΐου κατέθετο ἡ φρουρὰ τοῦ παλαιοῦ Ναυαρίνου τὰ ὅπλα. Τὴν 23ην Μαΐου παρεδόθη τὸ νέον Ναυαρῖνον, τὸ ὁποῖον ὁ ἐκ Πεδεμοντίου Κολλένιο γενναίως ὑπερήσπισε.

Τότε δὲ ἄφθονοι πολεμικαὶ ἀποσκευαὶ ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ἡ φρουρὰ κατασυντακεῖσα—οὕτως εἰπεῖν—μέχρι δύο χιλ. ἀνδρῶν, μετεβιβάσθη δι' αὐστριακῶν πλοίων εἰς Καλαμάταν. Ὁ δὲ Γεώργιος Μαυρομιχάλης, ὅστις εἶχεν ἀντιστῇ σκληροτραχήλως εἰς τὴν παράδοσιν, ἔμεινε μετὰ τοῦ Γιατράκου ὡς ὅμηρος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων διὰ τὸν Σελὴμ καὶ Ἀλῆ-πασσᾶν, οἱ ὁποῖοι ἐν Ναυπλίᾳ εἶχον αἰχμαλωτισθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἰμβραὴμ διὰ τῆς πιστῆς τηρήσεως τῆς περὶ παραδόσεως συνθήκης ἤξευρε νὰ ἐντροπιάσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ κερδήσῃ τὴν ὑπόληψιν καὶ εὐγνωμοσύνην τῶν συνοδευόντων αὐτὸν Εὐρωπαίων.

Ὡς συνήθως καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνεφανίσθη, μετὰ τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα τῆς Σφακτηρίας, εἰς τὸ θέατρον τῶν γεγονότων. Τὴν δὲ μέχρι τοῦδε νωθρότητα καὶ ὀκνηρίαν του ἐπανώρθωσε διὰ θαρραλέου καὶ τολμηροῦ κινήματος κατὰ τῶν ἀπέναντι τῆς Μεθώνης ἠγκυροβολημένων Αἰγυπτίων. Ὁ Μιαούλης ἔπεμψε τὴν 8ην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἓξ πυρπολικὰ εἰς αὐτὸ τὸ μέσον τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, ἅτινα ταχέως καὶ μετὰ γενναιότητος ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολήν των.

Ἡ «Ἀσία» λαμπρὸν ἐν Δέπτφορδ ναυπηγηθὲν μονόκροτον, δύω

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάρωνες καὶ ὀκτὼ φορτηγὰ πλοῖα ἐτινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μία ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀποθήκη ἐγένετο παρανάλωμα τῶν φλογῶν. Ὁ δὲ κρότος τῆς ἐκρήξεως ἠκούσθη καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰμβραὴμ πρὸ τοῦ Ναυαρίνου. Ἀλλ' ὁ Αἰγύπτιος ὑπ' ἀποτυχιῶν τινων δὲν ἐπτοήθη οὔτε ἀνεστάλη ἀπὸ τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν ἐργασιῶν του. Ἂν καὶ τώρα τὰ ἑλληνικὰ πυρπολικὰ κατώρθουν ἡρωϊκὰς πράξεις, ἂν καὶ ὁ Σαχτούρης παρὰ τὴν Εὔβοιαν τὴν 1ην Ἰουνίου διεσκόρπισε τὸν στόλον τοῦ Χοσρὴβ καὶ ἀνετίναξε εἰς τὸν ἀέρα τὴν ναυαρχίδα του, ἂν καὶ ὁ Μιαούλης μετὰ 14 ἡμέρας παρὰ τὴν Σούδαν προσέβαλε τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον καὶ ἔκαυσεν ἕνα αἰγυπτιακὸν δρόμωνα, ἢ ἂν μάλιστα ὁ Κανάρης κατώρθωσε τὴν δεκάτην Αὐγούστου νὰ κάμῃ τὴν ἀλόκοτον δοκιμὴν νὰ καταστρέψῃ διὰ τριῶν καὶ μόνον πυρπολικῶν τὰς προετοιμασίας τοῦ Αἰγυπτίου ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ἥτις ὅμως ἕνεκα τοῦ ἐναντίου ἀνέμου ἐματαιώθη, ὁ Ἰμβραὴμ ἐν τούτοις ἔβαλεν ἅπαξ πλέον στερεὸν τὸν πόδα του πατῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατέλαβε τὸ ἐκ φρουρίων τετράγωνον τὴν Μεθώνην, τὴν Κορώνην τὸ παλαιὸν καὶ νέον Ναυαρῖνον, εἶχε εἰς τὴν διάθεσίν του τὸν λαμπρότατον λιμένα τῆς Οἰκουμένης, καὶ ἠδύνατο νὰ ἐντρέφῃ τὴν βάσιμον προσδοκίαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤθλον ὀλίγον κατ' ὀλίγον πεισθῶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως καὶ ἤθελον οἰκειοθελῶς ὑποταχθῆ.

Αἱ Μάχαι τοῦ Κρεμμυδίου καὶ τῆς Σφακτηρίας ἐνεποίησαν βαρυτάτην εἰς τὲ πνεύματα τῶν ἐπαναστατῶν ἐντύπωσιν. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς εὐρωποϊκῆς τακτικῆς ἀπηνῶς διεδηλώθη εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς τείχη ἵσταντο ἐνώπιόν των αἱ λόγχαι καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν Αἰγυπτίων, ἐνῷ τὰ ἴδια αὐτῶν ὅπλα ἔπρεπε νὰ τοὺς φαίνωνται πρὸς ἐκεῖνα παραβαλλόμενα ὡς σχοίνινα. Ἀπέναντι δὲ τῆς συμπνοίας καὶ συνεννοήσεως τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἐγίνοντο ἔτι καταφανέστερα τὰ μειονεκτήμανα τῆς ἑλληνικῆς ἀπομονώσεως, διχονοίας καὶ ἀποσυνθέσεως.

Πικρότατα παράπονα ἠκούοντο· μεταξὺ δὲ τῶν ἀποχωρούντων Ρουμελιωτῶν, ἰδίως ὁ Καραϊσκάκης ἔδωκεν ἐλεύθερον δρό

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μον εἰς τὴν κακὴν αὐτοῦ γλῶσσαν. Εἰς μάτην δὲ ἡ κυβέρνησις προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀναχώρησιν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο μέχρι τοῦδε. Ὁ Κουντουριώτης μάλιστα ἔδωκε διαταγὴν ἵνα μηδαμῶς γίνηται ποῦ δεκτὸν τὸ σῶμα τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ νὰ τὸ προσβάλωσι μάλισσα καὶ τὸ καταστρέψωσιν. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εὐκολώτερον διετάχθη ἢ ἐξετελέσθη, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Κωλέττης, ὁ φυσικὸς φίλος τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ τῶν Ρουμελιωτῶν, πάντα λίθον ἐκίνησε πρὸς ματαίωσιν τῆς διαταγῆς τῆς κυβερνήσεως.

Ἐν τούτοις ἡ θέσις τοῦ Κουντουριώτου περιεπλέκετο καὶ ἐδεινοῦτο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισσότερον καὶ μετὰ πλείονος ὀργῆς ἠγείρετο ἡ αἰτίασις ὅτι ἐκρατοῦντο δέσμιοι οἱ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοί, οἵτινες μόνοι ἠδύναντο νὰ παράσχωσι σπουδαίαν κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας βοήθειαν. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ὕδρᾳ ἠπείλει ὁ λαὸς ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου: «ἂν δὲν τοὺς ἐλευθερώσητε, θέλομεν τοὺς λάβει διὰ τῶν ὅπλων.» Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν περιστοιχιζόντων τὸν Κουντουριώτην ἠκούοντο σπουδαῖαι φωναὶ ὑπὲρ τῶν δεσμωτῶν. Ὁ Παππᾶ-Φλέσσας, ὅστις ἐν καιρῷ τῶν ἐμφυλίων πολέμων εἶχε ζωηρῶς ὑπερασπίσει τὸ κόμμα τῆς κυβερνήσεως, καὶ τώρα παρὰ τὸν Κουντουριώτην ἐξήσκει χρέη ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, εἶχεν ἀρκοῦσαν πολιτικὴν εὐφυΐαν ἵνα διίδῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τοὺς κινδύνους τῆς ἐπισήμου «ἀδιαλλάκτου». Παρώτρυνε λοιπὸν τὸν Κουντουριώτην ν' ἀπελευθερώσῃ τούς δεσμώτας, νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν δύω Ἀνδρέων, ὡς καὶ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνου, καὶ νὰ προκηρύξῃ γενικὴν ἀμνηστείαν. Ὅπως δὲ δώσῃ εἰς τὰς παραστάσεις αὐτοῦ μείζονα τόνον, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ μόνος ἐναντίον τοῦ Ἰμβραήμ, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε νικήσει τὸν Αἰγύπτιον νὰ ζητήσῃ ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὴν νίκην τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν πεφυλακισμένων. Ἡ δὲ κυβέρνησις ἀφῆκεν οὐχὶ δυσαρέστως τὸν ἀνήσυχον ἱερέα νὰ ἐπέλθῃ. Ὡς ἄλλοτε οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὸν Κλέωνα εἰς ἐκστρατείαν, ἐλπίζοντες ὅτι ἤθελον οὕτως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπαλλαγῆ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο κακῶν, ἢ τοῦ ἐχθροῦ ἢ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἀρχηγοῦ.

Κατὰ τὸ τέλος Ἀπριλίου ἐξῆλθεν ὁ ἀρχιμανδρίτης μετὰ σώματος ἐθελοντῶν ἐκ τοῦ Ναυπλίου πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Αἰγυπτίου. Ὁ Πετρόμπεης ἐδικαιολόγησε τὴν μὴ ἐμφάνισίν του ἀποδίδων αὐτὴν εἰς ἄλγος τι κατὰ τὸν πόδα του, καὶ ἔγραψε πρὸν τὸν Παππᾶ-Φλέσσαν ἐπιστολήν, ἐν ᾗ ἀπεκάλει τὸν Ἰμβραὴμ «δεύτερον Ναπολέοντα» ἢ Πύρρον τῆς Ἠπείρου, καὶ ἐξέφραζεν ὅτι ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς δὲν ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν τοῦ Δράμαλη, ὡς ὢν εὐρωπαϊκῶς ἐξησκημένος καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν, Εἰς Φούρτσαλα ἔμαθεν ὁ ἀρχιμανδρίτης ὅτι, ἂν ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν φυλακισμένων ὑπῆρξεν ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας του, αὐτὸς εἶχεν ἤδη ἐπιτευχθῇ. Διότι ἄλλοι εἶχον προλάβῃ, αὐτοῦ δόξαν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης. Κατὰ προτροπὴν δὲ τοῦ Κωλέττου ἀπελευθέρωσαν τὴν 22αν Μαΐου τὸν γέροντα Κολοκοτρώνην, «ἂν καὶ ὁ ἀνήρ», ὡς ἔλεγεν ὁ Κουντουριώτης, «εἶχε νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τόσα καὶ τόσα!» καὶ τὴν 30ὴν Μαΐου ἐκήρυξαν γενικὴν ἀμνηστείαν.

Εἰς πάσας τὰς ἐκκλησίας ἐγένοντο εὐχαριστήριοι εὐχαί, διότι ὁ Θεὸς κατέστησεν ἠπιωτέρας τὰς καρδίας τῶν κυβερνόντων τὴν Ἑλλάδα.— Μ' ὅλην δὲ μικρὰν ταύτην προσβολὴν τῆς φιλαυτίας του, ἀπεφάσισεν οὐχ ἧττον ὁ ἀρχημανδρίτης νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πορείαν του· ἔστω καὶ μετὰ τοῦ κινδύνου νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τῆς ἀγνώμονος κυβερνήσεως. Ὁ τολμηρὸς ἱερεὺς ἓν μόνον εἶχε στρατιωτικὸν πλεονέκτημα: θάρρος. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μαλέα πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἠρώτησε ποῖος τόπος ἢ ὄρος εἶναι ἀρκούντως ὑψηλά, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀγνωρίσῃ ἐκεῖθεν τὸ Ναυαρῖνον.

Τῷ ἔδειξαν τότε τὰς τοποθεσίας «Πεδεμένου» καὶ «Μινιάκι» πρὸς τὸ ἀνατολικὸν κάταντες τοῦ ὄρους. Ἐκεῖ διέταξε νὰ στηθῶσι τρεῖς προμαχῶνες («ταμπούρια»), κατέλαβεν αὐτὸς τὸ βόρειον καὶ ἐπικινδυνότατον ὀχύρωμα, ἐπώπτευεν ἐκεῖθεν τὰς κινήσεις τοῦ Ἰμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βραήμ. Ἀλλ' ἡ θέσις εἶχεν ἐκλεχθῆ κακῶς. Τὰ ὀχυρώματα ἦσαν τοσοῦτο χαμηλά, ὥστε ὁ ἐπιτιθεμένος ἠδύνατο εὐχερέστατα καὶ τάχιστα νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτά. Οὗτος δὲν ἐβράδυνε καὶ πολὺ νὰ κάμῃ τοῦτο. Τὴν 1ην Ἰουνίου ἐφάνη ὁ Ἰμβραὴμ μετὰ 6,000 ἀνδρῶν ἐκ τῆς «Σκαρμίγγας» πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐκ τῆς «Κεφαλοβρύσης» πρὸς δυσμάς, καὶ ἡτοιμάσθη νὰ περιζώσῃ τὴν θέσιν, ἐν ᾗ εὑρίσκετο ὁ ἀρχιμανδρίτης, ὅτε δὲ οἱ Ἕλληνες εἶδον πεδιάδας καὶ ὄρη, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο τὸ βλέμμά των, πλήρη ἐχθρῶν, ἤρχησαν νὰ ψιθυρίζωσι μεταξύ των, καὶ ἕκαστος ἔλεγε πρὸς τὸν ἄλλον: «Ἔχετε ἵππους;» ἔπειτα ἱππευον καὶ ἔφευγον!

Καπετάνος τις, ὁ Σταυριανὸς Καπετανάκης, ἔδωκε πρῶτος τὸ σύνθημα τῆς φυγῆς, καὶ παρευθὺς ἠραιώθησαν αἱ τάξεις τοῦ ἀρχιμανδρίτου. Ἀλλ' ὁ Παππᾶ-Φλέσσας εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐπιμείνῃ καρτερικῶς ὄπισθεν τῶν ἀθλίων αὐτοῦ λιθίνων ὀχυρωμάτων προτιμῶν αἴσχους καὶ φυγῆς τὸν ἔντιμον θάνατον.

Μετ' ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν ἐκδηλοῦντος μειδιάματος ἔβλεπεν πῶς οἱ Αἰγύπτιοι ἱππεῖς ἐδίωκον τοὺς φεύγοντας καὶ πῶς ὁ Ἰμβραὴμ περιεκύκλωσε διὰ σιδηρᾶς ζώνης τὰ τρία ὀχυρώματα εἰς τρόπον ὥστε πάραυτα ἡ φυγὴ αὐτόθεν κατέστη πλέον ἀδύνατος. Τότε ἐστράφη πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ του,—ὅπερ δὲν ὑπερέβαινε τοὺς χιλίους ἄνδρας ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην των τὰς νίκας τοῦ Βαλτετσίου, Λεβίδου καὶ Δολιανῶν, τὴν πτῶσιν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη, καὶ μετὰ θάρρους ἐβεβαίου αὐτοὺς περὶ τῆς νίκης.

Ἐνῷ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του μόλις ἠδύνατο νὰ σώζῃ ἔτι ἀμυδρὰν περὶ αὐτῆς ἐλπίδα. «Θὰ χαθῶμεν» εἶπε πρὸς τὸν Κεφαλᾶν καὶ τὸν Παπᾶ-Γεώργην, «ἀλλὰ τοὐλάχιστον θὰ ἐξαδυνατίσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, πολλοὶ Τοῦρκοι θὰ πέσωσι νεκροί, καὶ αὐτὴ ἡ μάχη θέλει ὀνομασθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν «ἡ μάχη τοῦ Λεωνίδου», Πράγματι δὲ ἤρχισε τότε μία τῶν διαπυρουάτων καὶ αἱματηροτάτων συμπλοκῶν ὅλου τοῦ πολέμου. Τὰ τακτικὰ στρατεύματα τοῦ Ἰμβραὴμ εἰσώρμησαν εὐθὺς εἰς τὰ ἀδύνατα κατώτερα «ταμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πούρια τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῶν ἤρχισεν ἀπελπιστικὸς ἀγὼν διὰ λογχῶν καὶ ξιφῶν, ὅστις, ἐπήνεγκε τὸν θάνατον εἰς ὀκτακοσίου Ἕλληνας καὶ οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀριθμὸν Αἰγυπτίων.

Εὗρον δὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀρχιμανδρίτου περικυκλωμένον ὑπὸ τουρκικῶν πτωμάτων, καὶ ὁ Ἰμβραὴμ διέταξε ν' ἀναζητήσωσι καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ νὰ στρηίξωσι τότε τὸν ὅλον νεκρὸν εἰς ξύλον οὕτως, ὥστε ὁ Παππᾶ-Φλέσσας ἐφαίνετο ζῶν καὶ ὄρθιος ἱστάμενος Ὁ στρατηγὸς τῶν ἐχθρῶν ἔβλεπεν αὐτὸν ἀκίνητος καὶ σιωπῶν, καὶ ἐπειτα παρετήρησε πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς του. Ἀληθῶς οὗτος ὑπῆρξεν ἄξιος καὶ γενναῖος ἀνήρ. Ἤθελεν εἶναι κάλλιον νὰ ὑποφέρωμεν διπλασίαν ἀπώλειαν ἀνδρῶν, ἀλλὰ αὐτὸν νὰ αἰχμαλωτίσωμεν ζῶντα, ἐπειδὴ ἤθελε χρισημεύσει πολὺ εἰς ἡμᾶς».

Τὸ προαίσθημα τοῦ Παπᾶ Φλέσσα κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του ἀπηλήθευσεν. Ἡ παρὰ τὸ Μανιάκι μάχη ἀνύψωσε τὸ πεπτωκὸς αἴσθημα καὶ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ «Γέρων» ἀφ' ἑτερου καθ' ἣν στιγμὴν μόνον ὁλόκληρα μέτρα ἠδύναντο νὰ φανῶσιν ὠφέλιμα, ἔβλεπεν ἑαυτὸν πρὸς ἡμιτελῆ τοιαῦτα φερόμενον. Ἐν τούτοις δὲν ὠλιγώρισε τῶν ἀναγκαίων στρατιωτικῶν προπαρασκευῶν ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν Ἰμβραὴμ ἀπὸ τοῦ νὰ προβῇ παρατέρω. Τὸ ὄνομά του ἐξήσκει ἔτι τὴν παλαιὰν αὐτοῦ βαλλενσταΐνειον ἐλκυστικὴν ἐπιρροήν, ὅθεν καὶ χιλιάδες συνέρρεον περὶ τὰς σημαίας του.

Προσδιώρισα δὲ τὸ ξενοδοχεῖον τὸ εἰς «Μοκρυπλάγι,—ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Παμίσου ὑψωμάτων κείμενον—ὡς τόπον συγκεντρώσεως τῶν στρατευμάτων του, ἵνα δι' αὐτῶν προασπίζῃ καλύπτων τὴν ἀπὸ Μεσσηνίας πρὸς τὴν ὑψηλὴν πεδιάδα τῆς Τριπολιτσᾶς διάβασιν.

Ἀλλ' ὁ Ἰμβραήμ ὁδηγηθεὶς ὑπό δοροδοκηθέντων ἐμπείρων τοῦ τόπου ὁδηγῶν, ἐξελέξατο τὸ ὑψηλότερον κείμενον στενὸν τῆς Πολιανῆς καὶ ἐνεφανίσθη τὴν 18ην Ἰουνίου μετὰ 8 χιλ. πεζῶν, μεθ' ἅπαντος τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ὀρεινῶν τηλεβόλων εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῶν Ἑλλήνων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κατὰ διαταγὴν τοῦ «Γέροντος» ἔσπευσαν μὲν πρὸς αὐτὸν ὁ Γενναῖος καὶ ὁ Λ. Δηλιγιάννης, κατέλαβον τὸ δύω ὥρας μακρὰν κείμενον «Ἄχοβον» καὶ ὠχυρώθησαν ἀπέναντι τοῦ παρὰ τὴν Τραμπάλαν χωρίου. Ὀλίγον δὲ ἔπειτα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Γιατράκου τὸ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πολιανῆς κείμενον Διράχιον—ἐκ Μακρυπλαγίου δ' ἔφθασαν ἐπιβοηθητικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, Τσόκρην, Κ. Μαυρομιχάκην, τοὺς ὁποίους ὁ «Γέρων» ἐτοποθέτησε εἰς τὰς μάλιστ' ἀπειλουμένας τοποθεσίας.

«Εὑρισκόμεθα ἐδῶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτισθὲν λίθινον ὀχύρωμα «Τραμπάλα», οὕτως ἔγραφεν τὴν 18 Ἰουνίου, μόλις ἀρξαμένης τῆς μάχης, ὁ Δηλιγιάννης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης πρὸς τὴν κυβέρνησιν. «Οἱ Ἕλληνες εἶναι ὡς λέοντες. Ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν ὅτι θὰ στείλωμεν τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὸν διάβολον.—Πέμψατε εἰς ἡμᾶς τροφάς, ἐπικουρικὴν δύναμιν καὶ πολεμοφόδια, θέσατε εἰς κίνησιν πάντα λίθον, ἐπειδὴ προβαίνουσιν ὁρμῶντες ἤδη οἱ μαῦροι σκλάβοι καὶ ἐὰν προχωρήσωσιν μέχρι ἡμῶν, τότε τὰ πάντα ἀπόλλυνται».

Πράγματι δὲ ὁ ἀγὼν ἤρξατο περὶ τὸ Ἄχοβον ὑπὸ καλοὺς οἰωνοὺς διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἐνῷ ὅμως οἱ γενναῖοι πρόμαχοι τῆς Τραμπάλας ἀνθίσταντο ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ὀγκώδη καὶ πομπώδη προσβολὴν τῶν Αἰγυπτίων, ἐτίμησε πάλιν ὁ Γιατράκος τὸ δοθὲν εἰς αὐτὸν ἐπίθετον «μεγαλορρήμων». Ἐπειδὴ δὲν ἔλαχεν εὐνοϊκὴν θέσιν πρὸς ὑπεράσπισιν, καὶ ἅμα τῇ ἀρχῇ τῆς μάχης ἐπληγώθη, ἔδωκε τὸ ἐπονείδιστον παράδειγμα τῆς φυγῆς.

Καὶ ὁ ἐχθρὸς ἠδυνήθη λοιπὸν τώρα ἐκ Δραχνίου νὰ προχωρήσῃ κρτ' εὐθεῖαν διὰ τῆς πεδιάδος Ζερίλλου πρός τὸ «Κεοντάριον», καὶ ἡ τοῦ Ἀχόβου θέσις μολονότι ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ. Οὐχ ἧττον ὑπερασπίσθησαν ὁ Γενναῖος καὶ Δηλιγιάννη. δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὄπισθεν τῶν ὀχυρωμάτων των.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἡμέραν προσεπάθησεν ὁ «Γέρων» Κολοκοτρώνης νὰ τοῖς παράσχῃ ὀλίγην ἄνεσιν διατάξας τὸν Πλαπούταν καὶ τοὺς Ἀρκάδας νὰ ἐπιχειρήσωσι σπουδαίαν προσβολὴν καθ' ἁπάσης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Αἰγυπτιακῆς γραμμῆς. Ἀλλ' ὁ Ἰμβραὴμ ἀπέκρουσε τοὺς προσβολεῖς.

Τὰ ὀρεινὰ τηλεβόλα του καὶ τὰ ἄλλα πυροβόλα ὅπλα ἤρχισαν φοβερὸν πῦρ κατὰ τῶν παρὰ τὸ Ἄχοβον «ταμπουρίων», καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 16 ἠναγκάσθησαν οἱ γενναῖοι προμάχοι νὰ ἐκκενώσωσι τὰς θέσεις. Ἡ δὲ πρὸς τὴν Τριπολιτσὰν ὁδὸς ἔμεινεν ἐλευθέρα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Ὁ Κολοκοτρώνης συνήθροισε πάλιν τὰ στρατεύματά του παρὰ τὸ «χρυσοβίτσι», καὶ ἔδωκε διαταγὰς ἕνα πυρποληθῇ ἡ Τριπολιτσά. Ἀλλὰ μόλις εἶχεν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς του, καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰμβραὴμ ἔφθασαν εἰς τὴν πόλιν.

Πράγματι ὁ Ναπολέων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀστραπιαίαν ταχύτητα τῶν κινήσεων, ἦτο τὸ πρότυπον τοῦ Αἰγυπτίου στρατάρχου ἐπειδὴ μόλις ἐπέτρεψεν εἰς τὰ στρατευματά του βραχεῖαν ἀνάπαυσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς Τριπολιτσᾶς. καὶ παρευθὺς διεταξεν αὐτὰ πάλιν νὰ κινηθῶσι πρὸς ἀνατολάς, καὶ τὴν 24ην Ἰουνίου εἶδον τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος τὰ ὑψώματα, διὰ τῶν ὁποίων ἄγει ἡ ὁδὸς εἰς Τριπολιτσᾶν, διαλάμποντα ἐκ τῶν λογχῶν τῶν Αἰγυπτίων. «Ἂ ! μικρὰ Ἀγγλία, ἕως πότε ἔτι θὰ μὲ διαφεύγῃς ;» ἐφώναξεν ὁ Ἰμβραὴμ πρὸς τὴν θέαν τῶν πρὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου νήσων καὶ νήσου Ὕδρας.

Ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς Ναύπλιον προὐξένησε μεγίστην κατάπληξιν καὶ ταραχήν. Εὐθὺς ὅμως καθὼς αἱ Αἰγυπτιακαὶ φάλαγγες ἐκ τῶν ὑψωμάτων κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα, ἔσπευσεν ὁ Μακρυγιάννης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης μετὰ 350 στρατιωτῶν πρὸς τοὺς Λερναίους «Μήλους», ὅπου εὑρίσκοντο αἱ σιτηραὶ προμήθειαι τοῦ Ναυπλίου. Ἡ ἀσφάλεια τοῦ φρουρίου ἐξήρτητο ἐκ τῆς κατοχῆς αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δημήτριος Ὑψηλάντης καί τινες φιλλέληνες ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν ἀπειλούμενον τόπον.

Ὅτε ὁ Γάλλος πλοίαρχος ἔκαμε παραστάσεις εἰς τὸν πρίγκηπα ὅτι δὲν ἔπρεπεν ἀνωφελῶς νὰ θυσιασθῇ εἰς τὸν μέγιστον κίνδυνον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὗτος ἀπεκρίνατο: «Οὐχί. χρέος ἡμῶν εἶναι ν' ἀποθάνωμεν ἐνταῦθα.

Κατὰ βάθος ὁ Ἰμβραὴμ ἐσκόπει μόνον τὴν μίαν προσβολῶν πρὸς ἐξ ἐφόδου κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου. Ἐπειδὴ δὲ διέγνω ὅτι οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν «Μήλων» ἦσαν ἀποφασισμένοι εἰς ἀπελπισμένην ἄμυναν καὶ μέχρις ἐσχάτων καὶ ἐπειδὴ τοῦ ἔλειπε τὸ βαρύ, εἰς τακτικὴν πολιορκίαν ἀναγκαιοῦν πυροβολικόν, ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν «Μηλῶν» καὶ τῆς Ναυπλίας ἐπιθέσεως, ἠρκέσθη δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ πυρπολήσῃ τὸ Ἄργος, καὶ τὴν 27ην Ἰουνίου ἐπανέκαμψε διὰ τοῦ «Παρθενίου» ὀπίσω εἰς τὴν Τριπολιτσάν.

Ἡ φήμη ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπληρεξουσιοδοτήθησαν ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ ἐπὶ τῶν χαρακωμάτων τοῦ Ναυπλίου νὰ ὑψώσωσι τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν, νὰ θέσωσι τὴν πόλιν, τὴν χώραν ἅπασαν καὶ τὰς νήσους ὑπὸ ἀγγλικὴν προστασίαν, ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἀνάθεσις τῆς γενικῆς ἀρχηγίας εἰς τὸν Γάλλον Φαβιέρον, ἡ παρουσία τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων πλοιάρχων, τοῦ Ἀμιλτων καὶ τοῦ Δεριγνύ, οἵτινες ἀμφότεροι οὐδόλως ἀπέκρυπτον τὰς πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα συμπαθείας των, καὶ ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἤθελον μόνοι ν' ἀναλάβωσι τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ναυπλίου, ἐν συντόμῳ ὁ φόβος διεθνοῦς συμπλοκῆς, συγκρούσεως πρὸς τὰς μεγάλας δυνάμεις πιθανὸν νὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν ταχεῖαν ὀπισθοχώρησιν τοῦ Ἰμβραήμ. Ἀλλὰ κυρίως τὸ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε διὰ τῆς ἐγκαίρου καταλήψεως τῶν «Μήλων» καὶ διὰ τῆς θυσίας τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῶν.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔφθασε λίαν ἀργὰ ὅπως προετοιμάσῃ τὴν αὐτὴν τύχην εἰς τοὺς ὀπισθοχωροῦντας Αἰγυπτίους, εἰς τὰς στενὰς τοῦ Παρθενίου διόδους, ὡς εἰς τὸν Δράμαλην εἰς Δέρβενα. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἀνενέωσε τὸ παλαιὸν αὐτοῦ τέχνασμα κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς. Διέταξε νὰ καταλάβωσι τὴν στεφάνην τῶν πέριξ κειμένων ὀρέων καὶ ἤλπιζεν ὅτι ἤθελεν ἀφήσει τοὺς περιεστεναχωρημένους Αἰγυπτίους ν' ἀποθάνωσιν ὑπὸ τῆς πείνης. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἐματαίωσε τὸ σχέδιον διὰ τῶν γοργῶν πολεμικῶν κινημάτων του. Τὴν 6ην

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἰουλίου προσέβαλεν ὁ Ἰμβραὴμ τὰ πρὸς τὴν Τριπολιτσὰν κινηθέντα στίφη τοῦ Γενναίου μετ' ἀνωτέρας καὶ ὑπερόχου δυνάμεως καὶ ἀπέκρουσεν αὐτὰ μετ' ἐπίμονον ἀγῶνα ἐκ τῶν «ταμπουρίων» των, ἐνῷ τὰ ἐπίλοιπα ἑλληνικὰ σώματα, τὰ εὑρισκόμενα παρὰ τὰ Δέρβενα καὶ τὸ Λεβίδιον, παραμελήσαντα παρέδραμον τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως τρέξωσιν εἰς βοήθειαν. Μετὰ ταῦτα κατέλαβε τοὺς «Μύλους» τῆς Πιάνας, Ζερικόβας καὶ Ντάβιας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἐν Τριπολιτσᾷ φρουρὰ ἐπορίζετο τὸν ἄρτον αὐτῆς, ὠχύρωσεν αὐτοὺς καὶ ἠσφάλισε τὸν σύνδεσμον διὰ σειρᾶς θέσεων καὶ οἰκιῶν ὀχυρῶν καὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν χρησίμων. Τὴν 8ην Αὐγούστου προσέβαλε τὸν Μαυρομιχάλην καὶ τὸν Ὑψηλάντην παρὰ τὰ Δέρβενα.

Οἱ Μανιᾶται διεσκορπίσθησαν εὐθὺς ἅμα ἤκουσαν ἠχούσας τὰς σάλπιγγας τοῦ πρώτου αἰγυπτιακοῦ σώματος. Καὶ εἰς Ἀλωνίτσαιναν καὶ Μαγουλάναν δὲν ἀντέστη καρτερικῶς τὸ στράτευμα τοῦ Κολοκοτρώνου, ὁ Ἰμβραὴμ νικηφόρος διέτρεχε τὴν χερσόνησον κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀνατολῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς Μονεμβασίας μέχρι τῆς ἀπωτάτης Δύσεως, μεχρι Γαργαλιάνου καὶ Μεθώνης μεταχειριζόμενος τὴν Τριπολιτσὰν ὡς κέντρον τῶν ἐνεργειῶν του καὶ ὡς ἀποθήκην τῶν πολεμικῶν ἀποσκευῶν καὶ πολεμοφοδίων του. Οἱ Αἰγύπτιοι αὐτοῦ ἠρήμουν πανταχοῦ τὴν χώραν καὶ κατέστρεφον τὰ τελευταῖα βοηθητικὰ μέσα τοῦ εἰς ἀπελπισίαν ἐμπεσόντος πληθυσμοῦ, ὅστις δὲ, δὲν ἔπιπτεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὸ ξίφος, οὗτος ἀπέθνησκεν ὑπὸ τῆς πείνης. Ἀντὶ τῶν ὀχληρῶν Ἑλλήνων ἤρχετο ἴσως εὐπειθέστερός τις λαὸς ἐκ Φελλάχων καὶ Κοπτῶν συνιστάμενος.

Ὡς ἄλλοτε ὁ Σαναχάριβος καὶ Ναβουχοδονόσσωρ οἱ τύραννοι τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς, ἐξωλόθρευσαν ὁλοκλήρους λαοὺς καὶ πάλιν οὗτοι ἀνεβλάστησαν, οὕτως ἐσκέπτετο ὁ Ἰμβραὴμ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ φοβερὸν αὐτοῦ πρόγραμμα: ἀγρίως καὶ ἄνευ φειδοῦς ἐκίνησε καταστρεπτικὸν πόλεμον, πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες μόνον διὰ τῆς «Κλεφτουριᾶς» διὰ λῃστρικῶν ἁρπαγῶν καὶ αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν ἠδύναντο ν' ἀντιταχθῶσι. Περιωρίσθησαν δὲ ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ παρακολουθῶσιν ἐπιτηροῦντες ἀκριβῶς τὰς εἰς τὰ ὄρη κινήσεις αὐτοῦ, ὄπισθεν αὐτοῦ ἢ πλευρόθεν νὰ ἐπιπίπτωσι καθ' ἁμάξης πλήρους τροφοδοσιῶν ἢ φορτίων πολεμικῶν ἀποσκευῶν. Εἰς ἀνοικτὸν πεδίον ἀπὸ τῆς ἐν Τρικόρφοις μάχης οὐδεμίαν ὁ Κολοκοτρώτης συνεκέντρωσε πλέον στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῆς φοβερᾶς λόγχης καὶ σπάθης τῶν ἐχθρῶν. Καὶ τοῦτο, οὐχὶ πλέον ὡς ἂν ἠλαττώθη ἡ ἐλαστικότης καὶ γοργότης τοῦ πνεύματός του ἀπὸ τῆς ἐν Ὕδρᾳ αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἀπέναντι τῶν Αἰγυπτίων ἡ τύχη τὸν εἶχεν ἐγκαταλίπει παντελῶς, καὶ ὅτι ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις. εἶχε πλέον θραυσθῇ καὶ κατασυντριβῇ· ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν εὑρίσκετο πλέον ἐν καταστάσει ἵνα τὸν συνδράμῃ καὶ στρατιώτας δὲ ἂν ἠδύνατο ἀκόμη νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ ἐδάφους, κτυπῶν αὐτὸ διὰ τοῦ ποδός, δὲν ἠδύνατο βεβαίως ἄνευ μέσων νὰ συγκεντρώσῃ καὶ διαθρέψῃ αὐτούς. Ἀπὸ τῆς αἰφνιδίου ἐμφανίσεως τῶν Αἰγυπτίων πρὸ τοῦ Ναυπλίου κατεταράχθησαν οἱ ἐκεῖ καθ' ὁλοκληρίαν. Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ὅμως στενοχωρίᾳ, κατὰ παρακίνησιν τοῦ Μαυροκορδάτου ἐλήφθη τὴν 20ὴν Ἰουλίου ἡ κατ' οὐσίαν ἐκείνη βαρεῖα καὶ δεινὴ ἀπόφασις τοῦ νὰ ἐμπιστευθῶσιν ὅλως εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν προστασίαν μεγάλης δυνάμεως, τῆς μεγάλης Βρεττανίας. Ἔφθασαν μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε ἀπελπισθέντες παρῃτήθησαν ἀπὸ τοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν. Μόλις λοιπὸν καὶ μετὰ βίας ἐσκέπτοντο ἔτι περὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ «γεναιοτάτου στρατάρχου.»

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου 1825 ὁ Ἰμβραὴμ εἶχε σχεδὸν ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολήν του. Εἶχεν ὑποτάξει τὴν Πελοπόννησον, ἐξαιρέσει τῶν ἀβάτων καὶ ἀπορρήτων ὀρέων καί τινων παραλίων φρουρίων, ἅτινα, ὡς ἡ Ναυπλία, παρίστων εἰκόνα ἐσχάτης ἀθλιότητος ἀλλὰ τότε ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡ προσταγὴ τοῦ πατρός του πρὸς ἄλλο θέατρον τιμῆς καὶ κινδύνου. Ἔμελλε νὰ ἐπιστέψῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ ἔργα ἐπὶ τῆς Στερεᾶς διὰ τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ Σουλτὰν-Μαχμούτης δὲν ἠθέλησε νὰ φανῇ κατώτερος τῶν λαμπρῶν πολεμικῶν ἔργων τοῦ αἰγυπτίου ὑποτελοῦς του. Ἐπεθύμει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ αὐτός, κρίνων σπουδαῖον καὶ ἀξιόλογον, νὰ «εἰρηνοποιήσῃ» τὴν Στερεάν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἰμβραὴμ «εἰρηνοποίει» τὴν Πελοπόννησον. Τούτου ἕνεκεν, ἡγούμενος τοῦ μέλλοντος νὰ εἰσβάλῃ ἐκεῖ στρατοῦ διώρισε τὸν πλήρη ἀρειμανοῦς ζέσεως νικητὴν τοῦ Πέτα, Μεχμὲτ-Ρεσχὶτ-Κιουταχῆν, τὸν μόνον Τοῦρκον στρατηγόν, ὅστις ἤξιζε νὰ καταλάβῃ καὶ κατέχῃ θέσιν παρὰ τῷ Ἰμβραήμ, καθ' ὅσον συχνὰ ἤδη εἶχον ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἱκανότης τοῦ νέου σερασκιέρου αἱματηρῶς δοκιμασθῆ.

Πρὸς τούτοις δ' ἐπειδὴ ἐπάναγκες ἦτο καὶ προέκειτο διὰ συνετῶν φενακισμῶν καὶ ἐγκαίρου, ἐντέχνου καὶ ἐπιτηδείας ὑποχωρήσεως νὰ ἐξαπατᾷ καὶ κερδαίνῃ ἑλκύων ἀνθισταμένους εἰς ἑαυτὸν ἀντιπάλους καί, ἐν συντύμῳ νὰ κατορθοῖ ἐπιτυχῆ πολιτικὰ ἔργα κατὰ τῶν ἐν ἐπαναστάσει Ραγιάδων, ἐφαίνετο ὁ Κιουταχῆς οὐχ ἧττον ἢ ὁ Ἰμβραὴμ προσφυῶς πεπλασμένος πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀποπειρωμένου τῶν τοιούτων.

Ἀφοῦ εἶχεν ἐξασφαλισθῆ περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Ἀλβανῶν διὰ τῶν συνήθων σμικρῶν χρηματικῶν φιλοδωρημάτων, ἐκινήθη ἡγούμενος στρατοῦ ἐξ 20.000 ἀνδρῶν συνισταμένου ἐξ ἠλθε τῶν Ἰωαννίνων, καὶ προὐχώρησε τὴν 6ην Ἀπριλίου 1825 διὰ τῆς οἱονεὶ βραχώδους πόλης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος. διὰ τοῦ Μακρυνόρους. Ἡ κυβέρνησις εἶχε αὐτόθι τοποθετήσει ἀδύνατον μόνον ἐπιτηρητικὴν φρουρὰν ὑπὸ τὸν Νότην-Μπότσαρην, ἥτις ἅμα τῇ προσεγγίσει, τοῦ ἐχθροῦ διεσκορπίσθη. Ἄνευ καμμιᾶς ἀντιστάσεως διῆλθε τότε ὁ Κιουταχῆς τὴν Αἰτωλο-Ἀκαρνανίαν, ἐξέπεμψεν ἓν σῶμα ἐκ 1'500 Ἀλβανῶν ἀνατολικῶς πρὸς τὰ Σάλωνα καὶ εὑρέθη τὴν 28ην Ἀπριλίου ἀπέναντι τῆς ἐλώδου πόλεως «Μεσολογγίου», ἥτις καὶ πρότερον ἔτι εἶχεν ἀντιστῆ εἰς αὐτὸν ἐπιτυχῶς. Εἶχε δὲ ἀποφασίσει νὰ μὴ ἀποσυρθῆ πάλιν ἄπρακτος. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀξίωμά του ὡς «ρουμελὶ βαλεσὶ» ἤτοι ὡς στρατάρχου, τῷ εἶχεν ἀπονεμηθῆ μετὰ τῆς σημασίας: «Ἢ τὸ Μεσολόγγιον νὰ πέσῃ ἢ ἡ κεφαλή σου.» Ἀπεφάσισε λοιπὸν νά ἐπιχειρήσῃ καὶ διευθύνῃ πολιορκίαν καθ' ὅλους τοὺς τρόπος τῆς Εὐρωπαϊκῆς τέχνης τοῦ πολεμεῖν. Φράγγοι μηχανικοὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὑρίσκοντο πλησίον του. Πιεζόμενοι χριστιανοὶ ἐργάται ὤφειλον νὰ σκάπτωσιν ἡμέραν καὶ νύκτα, μετὰ δύω ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἤρχισαν εἰς ἀπόστασιν 300 ὀργυιῶν ἀπὸ τῶν τειχῶν νὰ χαράττωσι τὴν πρώτην παράλληλον γραμμήν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβον τὴν 7ην Μαΐου.

Τὸ Μεσολόγγιον ἀπὸ τῆς πρώτης πολιορκίας διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ μηχανικοῦ Κοκκίνη εὑρίσκετο εἰς τοιαύτην ἀμυντικὴν θέσιν, ὁποία ἐφαίνετο ἀρκοῦσα ἔπως ἀντιστῇ ἐναντίον τῶν πολιορκητικῶν τεχν κατεργάστου καὶ ἀπείρου ἐχθροῦ

Τὸ χῶμα, ὅπερ περιεκύκλου τὴν πόλιν πρὸς Ἄρκτον καὶ Ἀνατολὰς ὑπερησπίζετο ἀριστερόθεν μὲν ὑπὸ μιᾶς κανονιοστοιχίας ἐπὶ τῆς ἑλώδους νήσου τοῦ «Μαρμαρᾶ», πρὸς τὸ κέντρον ὑπὸ τῶν δύο προμαχώνων «Φραγκλίνου» καὶ «Βότσαρη», δεξιόθεν δὲ ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου «ὁ Βύρων» καὶ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων ὀχυρωματικῶν ἔργων. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἀπέναντι τοῦ προχώματος τάφρου εἶχον χαράξει καὶ ἄλλην ἔτι ὁδὸν κεκαλυμμένην, ἔνθα καὶ ἐπάλξεις κατεσκεύασαν.

Τὸ πυροβολικὸν τῶν πολιορκουμένων ἦτο κατ' ἀρχὰς ἰσχυρότερον ἢ τὸ τῶν πολιορκητῶν, οἱ Ἕλληνες ἠρίθμουν 48 τηλεβόλα, 2 ὅλμους καὶ 2 ὀβούζια. Καὶ στρατευμάτων δὲ δὲν ὑπῆρχεν ἔλλειψις. Οἱ γενναιότεροι καπετάνιοι καὶ στρατιῶται τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἴσκος, ὁ Βέϊκος, ὁ Στουρνάρης, ὁ Μακρῆς, ὁ Διακατᾶς, ὁ Κοντογιάννης εἶχον ριφθῇ εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ Ἀνατολικόν.

Ἡ φρουρὰ ἀνέβαινε εἰς τετρακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν ἀρίστων διαθέσεων καὶ φρονημάτων, ἐν περιπτώσει δὲ ἀνάγκης ἠδύναντο νὰ στηριχθῶσιν εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ ἁπάντων τῶν δυνάμεων νὰ φέρωσιν ὅπλα πολιτῶν. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ἠναγκάζοντο καὶ νὰ τρέφωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν δωδεκακισχιλίους ἀνθρώπους εἰς τρόπον, ὥστε μετ' οὐ πολὺ δὲν ἤθελον ἔχει ἐπαρκεῖς τροφὰς οὔτε τὰ ἀπαιτούμενα πολεμοφόδια. Ὁ δὲ ἀπόμαχος Νότης-Βότσαρης συνεκρότησε μετὰ τῶν διασημοτάτων καπετάνων τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος συμβούλιον περὶ ὑπερασπίσεως, ἡ δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολιτικὴ διοίκησις εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας ἐπιτροπῆς ἐκ τριῶν ἀνδρῶν συνισταμένης, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐκ Πατρῶν εἰς πατριωτικὰς θυσίας προθύμου προὔχοντος Παπαδιαμαντοπούλου.

Αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι τῶν πολιορκητῶν προέβαινον ἐρρωμένως. Ἡ σκαπάνη δὲν ἠσύχαζε. Κατὰ τὸ τέλος Μαΐου, ὁ Τοῦρκοι εἶχον πλησιάσει τὸ πρόχωμα μέχρι 16 ὀργυιῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐνεργότατοι, συνέστησαν νέας κανονιοστοιχίας διαπήγματα καὶ ὁδοφράγματα, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς εἰργάζετο πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν.

Ὁ Κιουταχῆς μετέφερε κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου ἐπικουρίας διὰ τὸ πυροβολικόν του, καὶ διέταξε τοὺς στρατιώτας ν' ἀρχίσωσι τὴν πυροβόλησιν κατὰ τῶν κεντρικῶν θέσεων τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν πύλιν τοῦ Ἀνατολικοῦ, κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Βότσαρη καὶ τοῦ Φραγκλίνου.

Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ τὰ ὑπὸ ἀνικάνων χειρῶν διευθυνόμενα τηλεβόλα του δὲν ἐπέφερον μεγάλην ζημίαν, ἐπειδὴ ταχέως ἔλλειψαν τὰ πολεμοφόδια, καὶ τότε οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ γεμίζωσι τοὺς ὅλμους των διὰ λίθων ἀντὶ διὰ βομβῶν. Ἡ δὲ πρὸς ἐξ ἐφόδου κατάληψιν τῆς νήσου Μαρμαρᾶ δοκιμὴ ἀπέτυχεν. Ἀλλ' ἄνευ ἐλπίδος ἀπέβλεπον οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸ μέλλον. Τὴν δὲ 10ην Ἰουνίου ἔλαβον δι' ἑπτὰ ὑδραϊκῶν πλοίων ὑπὸ τὸν Νέγκαν τροφὰς καὶ τὴν λίαν παράδοξον διαβεβαίωσιν ταχείας ἐπιβοηθείας. Ἔφθασαν δὲ καὶ ἐκ Πελοποννήσου βοήθειαι καὶ ἀνεζωογόνησαν τὸ ἐκλεῖπον θάρρος.

Ὅτε δὲ τὴν 10 Ἰουλίου ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης ἐγνωστοποιήθη ὡς ἀ συνθήματος ἡ προσέγγισις στόλου, ἀνηλάλαξαν ὑπὸ ἀγαλλιάσεως οἱ πολιορκούμενοι, καὶ μετὰ θριάμβου ἀπηυθύνοντο φωνάζοντες πρὸς τὴν τουρκικὴν ἐμπροσθοφυλακήν. Ἐνόμιζον ὅτι ἦτο ἡ ἐπικουρικὴ δύναμις τὴν ὁποίαν τοῖς εἶχον ὑποσχεθῆ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν.

Ὅτε ὅμως εἶδον πλησιάζοντα καὶ ἄλλα μεγαλείτερα καὶ μικρότερα πλοῖα, ἀντὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν μετὰ τῆς ἡμι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σελήνου ἀνεπεταννύοντα, τότε ἡ ἀπάτη ἐγένετο καταφανής. Ἦτο δὲ ὁ Καπουδὰν πασσᾶς, ὅστις ἀπὸ τῶν ζημιῶν καὶ τοῦ τρόμου,—ἅπερ προϋξένησαν εἰς αὐτὸ τὰ ἑλληνικὰ πυρπολικὰ παρὰ τὴν Εὔβοιαν καὶ τὴν Σούδαν,—ἀναλαβών, εἶχε συνοδεύσει τὸν Αἰγύπτιον Χουσσεΐν ἀπὸ Σούδαν εἰς Ναυαρῖνον, καὶ ἤδη ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, ὅπως ἀποδιώξῃ τὸν Ὑδραϊκὸν στόλον καὶ μεταφέρῃ εἰς τοὺς πολιορκητὰς τροφάς, πολεμοφόδια καὶ χρήματα ἐν ἀφθονίᾳ. Ὁ δὲ Γιουσσοὺφ-πασσᾶς ἐκ Πατρῶν προσέθετο εἰς τὰ τοῦ Καπουδὰν-πασσᾶ καὶ ἄλλα 36 μικρὰ καὶ εὐπετῆ πλοῖα, ἅπερ ἔπλεον εἰς τ' ἀβαθῆ ἕλη καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι τὴν πόλιν ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης.

Εἰς τοὺς πολιορκουμένους δυσάρεστον βεβαίως ἔκπληξιν προϋξένησεν ἡ ἐμφάνισις τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀλλὰ τὸ θάρρος των οὐδόλως ἐκλονίσθη. Ὅ,τι μετὰ τὴν ἀπέλπιδα καὶ τὴν ἀπαρηγόρητον ἐκείνην περίοδον τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῆς ἀναρχίας εἶχεν ἐναπολειφθῆ ὑψηλὸν καὶ μέγα εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰς ψυχάς, ἤτοι ἡ ἀκαταδάμαστος εὐστάθεια καὶ πίστις τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς διχονοίας καὶ διαστάσεως τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ, τοῦτο διεξεδηλώθη τῷ ὄντι ὡραιότατα κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρούσης πολιορκίας.

Ὁ ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς κατέφυγεν ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνῷ ἀλλαχοῦ ἡ ἐπανάστασις εὑρίσκετο εἰς παῦσιν ἐνῷ ὁ πόλεμος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, εἰς ἣν ἐπέδραμον οἱ Τοῦρκοι ἐξ Εὐβοίας καὶ Σαλώνων ἐξετρώθη ἤδη ὅλον τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς Μεσσολόγγιον. Προηγσθάνοντο πλέον τὸ πρᾶγμα ἐν Εὐρώπῃ. Καὶ οἱ μὲν φιλότουρκοι ἠτένιζον μετ' ἀπιστούσης ἐκπλήξεως, οἱ δὲ Ἕλληνες μετ' ἐναγωνίου προσδοκίας πρὸς τὴν τελματώδη πόλιν. «Ὅπως καὶ ὁτιδήποτε καὶ ἂν σκέπτηταί τις περὶ τῶν Ἑλλήνων» ἔγραφεν ὁ Γὲντς τὴν 21ην Σεπτεμβρίου 1823 πρὸς τὸν πιστὸν αὐτοῦ Πιλάτ, «τὰς περὶ τῆς πολιορκίας ἐν τῇ ἐφημερίδι πραγματευομένας περικοπὰς οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγνώσῃ ἄνευ μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἥκιστ' ἄνευ συμπαθείας τινὸς ἐπειδὴ ὅτι ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Μεσολογγίου ὁποιονδήποτε καὶ ἂν λάβῃ τέλος, εἶναι ἀληθὲς ἡρωϊκὸν κατόρθωμα, τοῦτο οὔτε φίλος οὔτε ἐχθρὸς τῶν Ἑλλήνων κανεὶς δύναται νὰ διαψεύσῃ».

Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὁ διάπυρος τοῦ Κιουταχῆ ζῆλος κατέστη πλέον ἀκράτητος. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς πόλεως εἶχεν ἀποτελειωθῇ, καὶ οἱ πολιορκηταί, κεκαλυμμένοι ὑπὸ τῶν οἱονεὶ περιϊπταμένων ἐμπύρων σφαιρῶν, προσήγγισαν ἤδη τὴν κεκαλυμμένην ὁδόν, ἀπεφάσισε τότε ὁ Κιουταχῆς νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τῆς πόλεως.

Ἡ ὑπὸ τοῦ πρώην ὀπαδοῦ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ Ταχὶρ-Ἀββᾶ πρὸς τοὺς πολιορκουμένους ἀπευθυνθεῖσα πρόσκλησις πρὸς τὴν ἐπὶ συνθηκολογήσει παράδοσιν ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἀπὸ δὲ τῆς 23ης Ἰουλίου ὁ βομβαρδισμὸς ἔκ τε τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν εἰς τὰ ἕλη εἰσχωρησάντων πλοίων ἤρχισε νὰ ἐπιτείνηται καὶ γίνηται σφοδρότερος, καὶ πρὸ τῶν ἐν τῷ κέντρῳ εὑρισκομένων κανονιοστοιχιῶν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἐμάχοντο νυχθημερὸν καὶ ἄνευ διακοπῆς, καὶ πάντες ἐνεῖχον τὸ προαίσθημα ἐπικειμένης γενικῆς ἐφόδου καὶ προσβολῆς.

Λοιπὸν τὴν 28ην Ἰουλίου ἀνετίναξαν οἱ Τοῦρκοι ὑπόνομον κάτωθι τοῦ προμαχῶνος τοῦ Μπότσαρη· κατέστρεψαν ἓν μέρος αὐτοῦ καὶ ἐζήτησαν νὰ εἰσβάλωσι διὰ τοῦ ἀνοιχθέντος ῥήγματος εἰς τὴν πόλιν. Τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν ἔστησαν ἤδη εὐθὺς τὰς μικρὰς αὐτῶν σημαίας εἰς τὰ ἐρείπια. Ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι ἐπέμενον ἀνθιστάμενοι. Οἱ πολῖται συνέρρεον σωρηδὸν πρὸς τὸ ἀπειλούμενον μέρος, καὶ οἱ ἐφορμῶντες ἀπεκρούσθησαν μετὰ κρθγμαγμένων κεφαλῶν ὀπίσω εἰς τὰ ἴδια. Νέαι δὲ πάλιν περὶ συνθηκολογήσεως προτάσεις τοῦ Κιουταχῆ ἀπερρίφθησαν ἀνενδοιάστως καὶ ἀμέσως, καὶ οἱ Ἕλληνες ἔπεμψαν πρὸς χλευασμὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐχθρῶν φιάλας τινὰς ρουμίου διὰ τοὺς ὁρμητικοὺς αὐτοῦ σημαιοφόρους.

Τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς 1ης Αὐγούστου παρετήρησαν γενικὴν προσευχὴν γινομένην εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, καὶ τὴν 2αν Αὐγού-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στου, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐπανέλαβον οἱ Τοῦρκοι τὴν προσβολὴν κατὰ τοῦ προμαχῶνος τοῦ Φραγκλίνου, ἐνῷ ὁ προμαχὼν τοῦ Μπότσαρη καὶ τὰ ἀνατολικὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα ἐν ταὐτῷ προσεβλήθησαν μετὰ νέας σφοδρότητος.

Ἀλλὰ καὶ τώρα οἱ πολῖται εὑρέθησαν εἰς τὰς θέσεις των. Καὶ κατώρθωσαν μὲν οἱ ἐφορμῶντες νὰ στήσωσι τὰς σημαίας αὐτῶν εἰς τὰ συντρίμματα τῶν ἑλληνικῶν προμαχώνων, ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν καὶ νὰ τὰς κρατήσωσιν ἐστημένας ἐκεῖ. Μετὰ δὲ δύο ὥρῶν καὶ ἡμισείας ἀγῶνα ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἀπολέσαντες 500. Ὁ δὲ Κιουταχῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐδυσθύμησεν ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἥττης καὶ καταβολῆς, ὥστε διέταξε νὰ μεταφέρωσι πρὸ τῶν τειχῶν καὶ ν' ἀποκεφαλίσωσι τοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους, ὅσοι εἶχον ἤδη πέσει εἰς χεῖράς των.

Ἐνῷ βεβαίως, ἂν ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου, δὲν ἤθελε τρομάξει ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ταύτης ἀποτυχίας, ἀλλ' ἤθελεν ἐξακολουθήσει μετὰ θάρρους τὴν ἔφοδον, ἐπειδὴ ἡ ἔνδεια εἶχε κορυφωθῇ ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πολεμοφόδια ἐξηντλήθησαν, οἱ πολιορκούμενοι κατεῖχον ἔτι μόνον δύω πίθους πυρίτιδος, καὶ δυσκόλως ἤθελον δυνηθῇ ν' ἀντιστῶσιν εἰς νέαν ἐπίθεσιν. Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος. Τότε ἀνηγέλθη κατὰ τὴν νύκτα τῆς 3ης Αὐγούστου διὰ συνθήματος ἐκ τῶν πύργων τοῦ Μεσολογγίου ἡ ἄφιξις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ὁ ναυτικὸς λαὸς τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν ἠρνεῖτο νὰ παράσχῃ καὶ δεύτερον πλέον ὑπηρεσίας (εἰς τὴν κυβέρνησιν) ἐν ὅσῳ δὲν τῷ ἐδιπλασίαζον καὶ δὲν τῷ συνεπλήρωνον μάλιστα τὴν μισθοδοσίαν.

Ἀλλ' ἡ ἔγκαιρος ἄφιξις χρημάτων τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου ἀνεζωπύρωσε τὸν πατριωτισμὸν τῶν γενναίων τούτων, καὶ τὴν 2αν Ἰουλίου ἐξέπλευσαν οἱ Σπετιῶται ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον, οἱ Ὑδραῖοι ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ οἱ Ψαριανοὶ ὑπὸ τὸν Ἀποστόλην. Ἀναγκασθεὶς ὅμως ν' ἀργοπορήσῃ ὑπὸ κακοκαιρίας, ἐφάνη ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἐκ 40 πλοίων συνιστάμενος, μόλις τὴν 2αν Αὐγούστου εἰς τὴν θάλασσαν τῶν «Σκροφῶν». Βόρειος ἄνεμος καὶ τρικυμία ἀπεκώλυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαν αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπιτεθῇ ἀμέσως κατὰ τοῦ στόλου τοῦ Καπουδὰν πασσᾶ. Ἀλλὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἔπλευσαν οἱ Ἕλληνες πλήρεις ἀποφάσεως ἐπὶ τὴν ἐχθρικὴν γραμμήν. Μετὰ μεγίστου δ' ἐνδιαφέροντος παρετήρουν ἐκ τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου τὰς κινήσεις τῶν δύο στόλων. Οἱ Τοῦρκοι ἐμάχοντο μετὰ τῆς δειλῆς προσοχῆς, ἥτις ἐχαρακτήριζε τὸν ναύαρχον αὐτῶν καὶ καλῶς ἠννόουν ὅτι οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ προσεπάθουν νὰ ἀποκερδήσωσι κόπτοντες τὸν ἄνεμον αὐτῶν ἵνα μετὰ ταῦτα πέμψωσιν ἐναντίον των τὰ πυρπολικά. Ἐπί τινας δ' ὥρας ἐκινοῦντο τῇδε κἀκεῖσε μέχρις, ὅτου τελευταῖον, κατώρθωσαν οἱ Ἕλληνες νὰ καταλάβωσιν εὐνοϊκὴν θέσιν ἀπέναντι τὴν πρὸς τὸν ἄνεμον ἐστραμμένης πλευρᾶς τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἔπεμψαν λοιπὸν τότε τρία μόνον πυρπολικὰ κατὰ τῆς ναυαρχίδος, τῶν ὁποίων τὴν προσβολὴν μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ ὑπεξέφυγεν ὑποχωρῶν ὁ Χοσρὴβ καί, φρονῶν ὅτι παρέσχε τὴν δέουσαν ἱκανοποίησιν εἰς ἑαυτὸν τιμήν, ἔκαμε σύνθημα πρὸς γενικὴν ὀπισθοχώρησιν.

Ἕν μέρος τῶν ἑλληνικῶν πλοίων τὸν κατεδίωξε μέχρι Κεφαλληνίας, ἀλλ' οὐδ' ἐπέσχε που ὁ Καπουδὰν εἰμὴ μόνον ἀφικόμενος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνταῦθα δὲ ἀπέδωκεν εἰς ἑαυτὸν τὴν νίκην, ἐπειδὴ αὐτὸς οὐδεμίαν ἄλλην ζημίαν ὑπέστη, ἐλησμόνησεν ὅμως ὅτι ἐγκατέλειπε τὸν στολίσκον τοῦ Γιουσοὺφ-πασσᾶ ἐντὸς τῶν ἑλῶν τοῦ Μεσολογγίου καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ὁ συνάδελφος αὐτοῦ Κιουταχῆς εἶχε μείνει ἐν μεγίστῃ ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχανίᾳ.

Μόνον δ' ἓν μέρος τῶν κανονιοφόρων κατώρθωσεν ὁ Κιουταχῆς ν' ἀποσύρῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ διασώσῃ, ἐνῷ αἱ ἐπίλοιποι συνελήφθησαν καὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν 6ην Αὐγούστου, καθ' ἣν νυκτερινὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου ὑπὸ τῶν καπετάνων τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, προεξάρχοντος τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ προσυμπεφωνημένη σύγχρονος ἐπίθεσις τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου προὐκάλεσαν τὴν μεγίστην σύγχυσιν εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον. Μέρος τῶν πολιορκητικῶν ἔργων καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀχυρωμάτων κατεστράφη, αἱ θέσεις τοῦ Κιουταχῆ ἐπὶ τῶν ἑλωδῶν νήσων ἀπωλέσθησαν, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς πόλεως ἤρθη καὶ διελύθη.

Ἀφοῦ ὁ σκοπὸς τῆς διὰ θαλάσσης ἑλληνικῆς ἐκστρατείας ἐστέφθη δι' ἐπιτυχίας, ἀφ' οὗ ἡ πόλις προύμηθεύθη πλουσιοπαρόχως τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ὑπελείφθη δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μεσολογγίου στόλος ἓξ ἑπτὰ πολεμικῶν πλοίων συνιστάμενος πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ προστασίαν τοῦ μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς ἐμπορίου ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν πάλιν ὁ Ἀνδροῦτσος ὁ Ἀποστόλης καὶ ὁ Μιαούλης, κατεδίωξαν δὲ τὰ ἴχνη τοῦ Καπουδὰν-πασσᾶ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν φυσικῷ τῷ λόγῳ, νὰ προφθάσωσι πλέον πρὸ αὐτοῦ τοῦ Μεσολογγίου. Ὅμως ἤρχισαν τώρα τὰ πράγματα νὰ λαμβάνωσιν ἄλλην τροπήν.

Ὁ Κιουταχῆς εὑρίσκετο εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἔτι εὑρίσκοντο οἱ Ἕλληνες. Ἐστερημένος πολεμεφοδίων, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ συντόνως τὴν κανονιοβόλησιν, ἄνευ τροφῶν καὶ ἄνευ χρημάτων, δι' ὧν ἤθελε διατηρεῖ ὑπὸ τὰς σημαίας του, τοὺς ταπεινῶ τος καὶ δυσηρεστημένους Ἀλβανοὺς, ἔπρεπεν ἤδη νὰ φοβῆται μήπως οἱ Ἕλληνες τῷ ἀποκόψωσιν ὄπισθεν τὴν εἰσαγωγὴν τροφῶν καὶ τῶν πρὸς πόλεμον ἐπιτηδείων, ὡς καὶ τὴν διὰ τῶν στενῶν τῶν ὀρέων συγκοινωνίαν, καὶ τότε δὲ ἤθελε μεταβληθῇ ἀπὸ πολιορκοῦντος εἰς πολιορκούμενον.

Ἡ ἐπίθεσις τῆς 8ης Αὐγούστου ἀπέδειξε μέχρι πόσον ὑψηλοῦ βαθμοῦ εἶχε φθάσει ἡ τόλμη τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλ' ἐν τῷ ἰσχυρᾷ καὶ εὐσταθεῖ στρατιωτικῇ καρδίᾳ τοῦ Κιουταχῆ ἀγωνιώδεις περίσκεψις οὐδόλως ἐνεφιλοχώρουν. Ἐπειδὴ ἠναγκάζετο νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ βιάσῃ τὴν πόλιν δι' ἐνεργοῦ πυρὸς ἢ διὰ πολιορκίας, ἤρχισε τὸν ἀποκλεισμὸν μετὰ τοσοῦτο συντονωτέρου ζήλου ἐκ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς. Τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταστραφέντα ἔργα κατασκευάσθησαν ἐπιμελῶς, καὶ ὁ σεραβσκέρης ἐφαίνετο τώρα ὅλος ἀφιερωμένος ἔτι μόνον εἰς τὴν χρῆσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς σκαπάνης. Πρὸ τοῦ προμαχῶνος τοῦ «Φραγλίνου» ἀνήγειρεν ἰσχυρὸν πρόχωμα, ὅπερ προσεπάθει νὰ ἀσφαλίσῃ διὰ περιχαρακωμάτων καὶ ἀόκνως ἐζήτει νὰ ὑψωθῇ μέχρις ὅτου ὑπερβῇ τὸν ἑλληνικὸν προμαχῶνα καὶ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ὑπεράσπησίν του.

Οἱ Ἕλληνες ἔσκωπτον τὴν παράδοξον ταύτην ἀνανέωσιν τῶν παλαιῶν πολιορκητῶν μεθόδων. Ὁ μηχανικὸς αὐτῶν Κοκκίνης ἐβάπτισε τὸ τουρκικὸν τέρας διὰ τοῦ ὀνόματος: «ὕψωμα τῆς ἑνώσεως», ὡς ἱστορικὴν ἀνάμνησιν τοῦ προχώματος τοῦ «Μεγάλου Ἀλεξάνδρου». ἐν καιρῷ τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου. Καὶ ὅμως οἱ κῶπται ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὸν προμαχῶνα τοῦ «Φραγκλίνου», ὅτε τὸ ὑπερεξέχον κολοσσιαῖον πρόχωμα εἶχε προχωρήσει πλησιέστερον, καὶ ἡ τάφρος εἶχεν ἤδη πληρωθῇ ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν.

Οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον εἰς τὸ μετὰ τοσαύσης ἐπιμονῆς προασπιζόμενον τέως ἔργον — ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἀπεδείχθη τώρα πλέον ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὐδὲν ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα ἐπήρχετο — ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἶχον ὄπισθεν τοῦ φάρυγγος τῶν προμαχόνων ἀνωρύξει ἤδη νέας τάφρους καὶ ἀποκατέστησαν οὕτω δυσχερῆ τὴν παραιτέρω τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν πόλιν προχώρησιν. Ἐπυροβόλησαν δὲ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτῶν θέσεων τὸν προμαχῶνα «Φραγκλῖνον» καὶ παρευθὺς ἀλλαγέντ' ἀντεστράφησαν τὰ διαδραματιζόμενα μέρη.

Οἱ Τοῦρκοι εὑρέθησαν αἴφνης ἐπ' αὐτοῦ ττῦ ὑπ' αὐτῶν ἀποκτηθέντος ἔργου καὶ τοῦ ἰδίου των προχώματος πεπολιορκημένοι καὶ περιεσφιγμένοι ἁπανταχόθεν. Μετὰ μακρὸν δὲ καὶ θερμὸν ἀγῶνα κατώρθωσαν οἱ Ἕλληνες τὴν 31ην Αὐγούστου καὶ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου νὰ ἐπανακτήσωσιν ὅλην τὴν προαπολεσθεῖσαν αὐτῶν τοποθεσίαν, καὶ οὐδὲ μόνον τὸν προμαχῶνα «Φραγκλῖνον», ἀλλὰ καὶ μέρος τοῦ «ὑψώματος τῆς ἑνώσεως». Πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐν διαστήματι τριῶν ἑβδομάδων μετὰ μεγάλου κόπου κατασκευασθέντα ἔργα κατεστράφησαν. Ἀλλὰ βεβαίως τὸ θάρρος τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κιουταχῆ δὲν εἶχεν ἔτι συντριβῆ· ὅθεν καὶ προητοιμάζετο οὗτος πρὸς νέαν γενικὴν προσβολήν, ἂν καὶ ἄλλος παρὰ τοῦ ὑπὸ λοιμοῦ τε ἅμα λοιμοῦ καὶ λιποταξίας ἐξαδυνατισθέντος στρατοῦ δὲν ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ πλέον μέγα τί. Ἐνῷ δὲ ἀκόμη προσεδόκα εὐνοϊκὴν περίστασιν ἵνα ἐπιτεθῇ, οἱ Ἕλληνες ἐπετέθησαν τὴν 21ην Σεπτεμβρίου διὰ γενικῆς ἐξόδου καὶ προσέβαλον τὸ στρατόπεδόν του μετὰ τοιαύτης ὁρμῆς καὶ λύσσης, ὥστε ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἔμεινεν ἀπορῶν καὶ μὴ γνωρίζων πῶς ἔπρεπε νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν. Ἡ κορυφὴ τοῦ προχώματος κατεστράφη δι' ἑλληνικῆς ὑπονόμου καὶ ἐνῷ ἔτι ἡ πάλη ἐμαίνετο εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον καὶ οἱ Τοῦρκοι μετὰ πολλοῦ κόπου ἠμύνοντο κατὰ τῆς ἐπιθέσεως, τὰ τηλεβόλα των μόλις ἔτι προϋφύλαττον ἀπὸ τῆς καθηλώσεως, νέοι καὶ γεροντες ἐκ τοῦ Μεσολογγίου εἰργάζοντο κρατοῦντες τὴν σκαπάνην ἵν' ἀποκομίσωσι τὸ χῶμα καὶ τὰ ὁδοφράγματα· δευτέραν δὲ προσβολήν, ἣν ἐπεχείρησεν ἡ φρουρὰ τὴν 13ην Ὀκτωβρίου, ἐπέστεψεν ἡ αὐτὴ ἐπιτυχία.

Τὰ ἐπίλοιπα τοῦ «ὑψώματος τῆς ἑνώσεως» κατεστράφησαν, καὶ οἱ ὀχυρωματικοὶ σπαλίωνες τῶν Τούρκων ἐπυρπολήθησαν. Φθινοπώρου βροχὴ καὶ τρικυμία συναπετελείωσαν τὰ ἐπίλοιπα, ἤτοι κατέστρεψαν καθολοκληρίαν πάντα τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πολιορκητικὰ ἔργα τῶν Τούρκων.

Ὁ Κιουταχῆς ἔπρεπε τώρα, πρὸ πάντων, νὰ ἐγκαταλίπῃ πᾶσαν ἰδέαν ἐπιθέσεως καὶ νὰ σκέπτητε περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσφαλείας. Δὲν ἠδύνατο οὔτε ἤθελε ν' ἀρχίσῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν ἐγνώριζεν τὴν ὁριστικὴν θέλησιν τοῦ σουλτάνου, ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν ἢ ν' ἀποθάνῃ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς. Οὕτω κατενεκλείσθη ἀποσυρθεὶς εἰς τ' ἀπώτατα αὐτοῦ ὀχυρώματα, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ· διέταξε τὸ ἱππικὸν νὰ διατηρῇ τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ Κρυονέρου, δύω ὥρας ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐτήρει οὕτως ἑαυτὸν ἐπιμελέστατα εἰς ἀμυντικὴν θέσιν. Μετὰ ζωηρᾶς ἀνησυχίας περιέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Καπουδὰν-πασσᾶ καὶ τὴν ἐπικουρικὴν δύναμιν, ἣν ἔμελλε νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν ὁ Ἰμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βραὴμ πασσᾶ καὶ ὁ ὑπερήφανος αὐτοῦ στρατὸς περιωρίσθη ἤδη εἰς τρισχιλίους ἄνδρας, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες διὰ νέων προσθηκῶν ἐκ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀδιακόπως ἐνεδυναμοῦντο.

Οἱ καπιτάνιοι τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων τώρα τὸ ὄνομα «Καραϊσκάκης» μετ' αὐξούσης ὁσημέραι ὑπερηφανείας καὶ δόξης ἀνεφέρετο κατεῖχον τὰ ὄπισθεν τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου ὄρη. Ἂν ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου συνεφώνει μετ' αὐτῶν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Κιουταχῆ, δὲν ἦτο σχεδὸν δυνατὸν νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ψύχους τρέμοντα καὶ πεινῶντα τουρκικὰ στρατεύματα ἤθελον ἀντιστῇ πλέον. Ἀλλ' ὅμως οἱ Ἕλληνες δὲν ὠφελήθησαν ἐκ τῆς τοιούτου καταλλήλου πρὸς ἀποφασιστικὸν κίνημα εὐκαιρίας, ἥτις ἐπαρουσιάσθη κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ ἔτους 1825. Ἐνετρύφων δὲ εἰς τὰς πομπώδεις εἰδήσεις, τὰς ὁποίας «Τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικὰ» ἀνέφερον περὶ τῶν ἡρωϊκῶν κατωρθωμάτων τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μεσολογγίου τῆς ἑλληνικῆς αὐτῆς Σαραγόσης. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς νίκης οὐδόλως ἐσκέπτοντο ἵνα δι' ἐπαρκοῦς προμηθείας τῶν ἐπιτηδείων διὰ τὸ μέλλον προετοιμασθῶσι καὶ διατάξωσι ἵνα τοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου συνηθροισμένους δημητριακοὺς καρποὺς μετακομίσωσιν ἐκεῖθεν. Οὐδόλως προησθάνοντο πόσον ταχέως προπαρασκευάζετο νὰ ἐνσκήψῃ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου νέα θύελλα.

Πρῶτον τι προμύνημα τοῦ κινδύνου ἦτο ἡ ἐμφάνησις τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Τὸν 18ην Νοεμβρίου ἐπανέκαμψεν ὁ Καπουδὰν-πασσᾶς πλουσιοπάροχα φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τροφὰς καὶ χρήματα ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Μεσολόγγιον, καὶ ἔφθασε λίαν ἐγκαίρως ἵνα σώσῃ τὰ ἐκ πείνης θνήσκοντα—παρὰ τὸν Ζυγὸν ἐστρατοπεδευμένα—στρατεύμα τοῦ Κιουταχῆ, Καὶ ναὶ μὲν κατεδίωξεν αὐτὸν πάραυτα κατὰ πόδας ὑδραϊκὸς στόλος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μιαούλη, καὶ συνεκρότησε πρὸς αὐτὸν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον «Παππᾶ» ὁλόκληρον σειρὰν μικρῶν συμπλοκῶν, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐνέγκῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποτελεσματικὴν κατ' αὐτοῦ προσβολήν. Ἠρκέσθη δὲ τελευταῖον νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν μετὰ τῶν Ἰονίων συγκοινωνίαν, καὶ ἀκολούθως ἐπανέκαμψε κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου οἴκαδε, εἰς Ὕδραν. Ἔδει δὲ νὰ ἐγκαταλίπῃ εἰς τὸν Τουρκικὸν στόλον τὴν ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῶν Ὑδάτων τοῦ Μεσολογγίου κυριαρχίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐφάνη ἐνώπιον τοῦ Μεσολογγίου ὁ Ἰμβραὴμ νέος ἐπίφοβος ἐχθρός. Ὁ δὲ σουλτάνος ἐδέησε νὰ κάμῃ τὴν τελευταίαν θυσίαν τῆς ὑπερηφανείας του ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ ὑποτελοῦς ἵνα καταβάλῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ἐν τῇ ὑπολελογισμένῃ τοῦ ὑποτελοῦς ἐκείνου πίστει οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὤκνισε νὰ πέμψῃ—καὶ ἔπεμψεν ἐπικουρίαν ἐκ 10,000 ἀνδρῶν εἰς Ναυαρῖνον, καὶ διέταξε τὸν υἱόν αὐτοῦ νὰ συνενώσῃ τὰς συνεργείας αὐτοῦ μετὰ τῶν τοῦ Κιουταχῆ.

Εἶναι λοιπὸν λίαν καταφανὲς καὶ ἀδύνατον νὰ παραγνωρισθῇ ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ ὑπετίμα τὴν δύναμιν τῆς ἀντικαταστάστεως καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐστοχάζετο ὑπολογίζων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Κιουταχῆς ἐν ὥρᾳ θέρους δὲν κατώρθωσε.

Κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη ὁ ἐχθρὸς ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος μόνον ἐν καιρῷ θέρους. Οὐχὶ δὲ ἄνευ ἐνδομύχου φόβου ἔβλεπον οἱ Ἕλληνες ὅτι προητοιμάζετο ἵνα διαχειμάσῃ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Ἡ κυβέρνησις ἤρχισε ν' ἀναγνωρίζῃ ὅσι ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Μεσολογγίου ἐγένετο μέχρι τοῦδε μετὰ μεγίστης νωχελείας καὶ βραδύτητος, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐπλανᾶτο βαυκαλιζομένη ὑπο της ἐλπίδος ὅτι ὁ Κιουταχῆς ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ εὐθὺς ὡς ἤρχιζεν ὁ χειμών.

Τὰ ἀγγλικὰ χρήματα εἶχον ἤδη σπαταληθῆ, ἄνευ δὲ σπουδαίων χρηματικῶν μέσων οὐδεμία ἠδύνατο νὰ γείνῃ ὑπὸ τοῦ στόλου ἰσχυρὰ ἐνέργεια πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐγένετο δὲ ἄρκετὰ ἀνωφελῶς ἡ πρότασις τῆς ἐκποιήσεως τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, ἅτινα ὑπῆρχον ὑποθηκευμένα ἀπέναντι τῶν ἀγγλικῶν δα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νείων. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ ρητὴ ἀπαγόρευσις τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Ἄργους ἀντέκειτο πρὸς τοσοῦτον διφορούμενον καὶ τολμηρὸν μέτρον.

Οὕτω προέβησαν εἰς ἐκουσίαν δι' ἐράνων συνδρομήν, καὶ ἐγένετο καταφανὴς ἡ πρὸς ἐράνους εὐδιαθεσία ἑκάστου πατριώτου. Ὁ καθηγητὴς Γεννάδιος ἔρριψε τὸ βαλάντιόν του κατὰ γῆς εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Ναυπλίου, καί, ἰδού, εἶπε, πᾶν ὅ,τι ἔχω, τὸ δίδω τόσον εὐχαρίστως εἰς τὴν πατρίδα, ὅσον εἰς τὸ ἴδιόν μου τέκνον. Εἶμαι δὲ πρόθυμος καὶ ἕτοιμος ἵνα οἱανδήποτε ὑπηρεσίαν ὑπηρετήσω ἐπὶ ἕν ἔτος εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ ἀφιερώσω ὁλόκληρον τὸν μισθόν μου εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον». Οἱ θεαταὶ καὶ ἀκροαταὶ συνεκινήθησαν μέχρι δακρίων.

Τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ ἀνδρὸς τούτου εὗρε μιμητάς. Ἐνῷ δὲ δάνειον ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου κολωνάτων προκηρυχθὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δὲν ἐπραγματοποιήθη, ἐνῷ ὑπουργοί τινες καὶ ἀνώτεροι τῆς πολιτείας λειτουργοί, οἵτινες εἶχον πλουτισθῇ ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου, ἐκράτουν ἐναγωνίως τὰς χεῖρας ἐντὸς τῶν θυλάκων αὐτῶν, συνέδραμε καὶ ἡ ἰδιωτικὴ ἐθελοθυσία τοσοῦτο πλουσιοπαρόχως, ὥστε ὁ Μιαούλης κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 1826 εὑρέθη εἰς θέσιν ἵνα μετὰ 20 ὑδραϊκῶν καὶ 4 Ψαριανῶν πλοίων ἐκπλεύσῃ εἰς Μεσολόγγιον.

Σκληρῶς δὲ ταλαιπωρηθεὶς ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν, ἀλλ' ἐνδυναμωθεὶς ὑπὸ τριῶν εἰς τὰ πλοῖα του προστεθέντων Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἅπερ συνήντησε καθ' ὁδόν, ἐφάνη ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος τὴν 12ην Ἰανουαρίου εἰς τὸν λιμένα τῆς πολιορκουμένης πόλεως, ἔνθα ἡ ἄφιξίς του μετὰ μεγίστου πόθου περιεμένετο. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ αὐστηροτέρου ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων γινομένου ἀποκλεισμοῦ ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει κατέστη τοσοῦτον ἐπαισθητός, ὥστε, ἀφ' οὗ κατηνάλωσαν σφάξαντες ἁπάσας τὰς καμήλους καὶ τοὺς ὄνους, ἡ μερὶς τοῦ ἄρτου ὑπεβιβάσθη ἀπὸ 50 εἰς 30 ἑκατοστὰ τὴν ἡμέραν δι' ἕκαστον ἄτομον, καὶ τότε ἤρχησαν οἱ δυστυχεῖς πολιορκούμενοι νὰ τρώγωσιν παντὸς εἴδους ζωῦφια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Μιαούλης ἤρχησεν ἀμέσως ν' ἀποβιβάζῃ τρόφιμα διὰ τοὺς πολιορκουμένους παρὰ τὴν νῆσον «Βασιλάδι». Τὴν δὲ ἑπομένην ἡμέραν προσέλαβον αὐτὸν οἱ Τουρκο-Αἰγύπτιοι ἐπιβοηθούμενοι ὑπ' εὐνοϊκοῦ ἀνέμου, καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ μέχρι τῶν «Σκροφῶν».

Κατὰ τὴν νύκτα ὅμως τῆς 27ης πρὸς τὴν 28 Ἰανουαρίου ὁ πυρπολητὴς Πολίτης κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ἐχθρικὸν δρόμωνα φέροντα 24 τηλεβόλα καὶ πλήρωμα ἐκ 300 ἀνδρῶν ἐξερριμένον παρὰ τὸν Προκοπάνιστον, καὶ οὕτω νὰ ἐμβάλῃ πάλιν τοιοῦτον τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρικῶς διακειμένους ναύτας, ὥστ' εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἓν ἀπόσπασμα ἐξ εἴκοσιν ἐχθρικῶν πλοίων καταδιωχθὲν ἐφυγαδεύθη ὑφ' ἑνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τῶν Σπετσιώτην Λεμπέσην κατεφυγεν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον «Παπᾶ», καὶ ὅτε κατὰ τὴν 28 ἐγενετο μεγαλειτέρα συμπλοκὴ μεταξὺ τῶν δύο στόλων, ὁ Τουρκ-αἰγυπτιακὸς μετὰ τρίωρον μάχην ἀφῆκεν ἐπονειδίστως δύω τῶν πυρπολικῶν αὐτοῦ ἐκεῖ κατέφυγεν εἰς Πάτρας. Τότε ἠδυνήθη ὁ Μιαούλης νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια ἀρκετὰ διὰ δύο μῆνας. Ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπεσταλμένους τινάς, οἱ ὁποῖοι ἔδει νὰ ἐκθέσωσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐπανέκαμψε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου.

Τὸ ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου οὕτω προκύψαν κέρδος ἦτο μόνον βραχυχρόνιος ἀναβολὴ τῆς καταστροφῆς. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου τοῦ Μιαούλη ἤρχισεν ὁ Ἰμβραὴμ τὰς συντόνους αὐτοῦ κατὰ τῆς πόλεως ἐργασίας, ἀφ' οὗ κατ' ἐπανάληψιν προσεκάλεσε τοὺς ἀτρομήτους αὐτῆς ὑπερασπιστὰς νὰ παραδοθῶσιν.

Ἐνῷ ὁ Κιουταχὴς ἔσπευδεν εἰς τὰ ὄρη, ἵν' ἀποκρούσας διώξῃ ἐκεῖθεν τὸν Καραϊσκάκην, εὐθύνῃ δὲ τὸν περὶ τοὺς πολιορκητὰς κύκλον, εἰκοσακισχίλιοι Αἰγύπτιοι εὑρίσκοντο ἤδη ἐγγύτατα περὶ τὰ τείχη, ὑποσκάπτοντες καὶ καταπυροβολοῦντες αὐτά. Ὅσον δὲ μακρὰν καὶ ἂν ἔφθανε τὸ βλέμμα τῶν Ἑλλήνων, οὐδεμίαν ἄλλην σημαίαν ἔβλεπον εἰμὴ τὴν ἡμισέληνον, ἡ πέριξ πεδιὰς ἦτο κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κεκαλυμμένη ὑπὸ σκηνῶν καὶ σημαιῶν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὁ τῶν ἐργατῶν θόρυβος πρὸς τὴν «Ἄσπρην Ἁλικὴν» ἐπὶ τῆς ὄχθης τῶν ἑλῶν, ὅπου εὑρίσκοντο τὰ λείψανα τῶν τουρκικῶν κανονιοφόρων, τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα τῶν Ἀράβων ἀντήχουν ἐκ τῶν γυμναστηρίων των εἰς τὴν πόλιν, ὡσὰν τρομερὰ πρὸς τοὺς πολιορκουμένους ἀπειλή. Εἰς δὲ τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν τουρκικῶν ἐπεστήθησαν πολιάριθμοι νέαι κανονιοστοιχίαι, κατεσκευασθεῖσαι ὑπὸ ἐμπείρων χειρῶν ἐν ἀπειλοῦσῃ κίνδυνον γειτονικῇ θέσει. Τὴν δὲ 25ην Φεβρουαρίου προανήγγειλαν ἡ αὔξουσα σφοδρότης τοῦ αἰγυπτιακοῦ βομβαρδισμοῦ ὅτι ἐπέκειτο ἐχθρικὴ ἔφοδος· 8,000 σφαῖραι καὶ βόμβαι ἔπεσαν εἰς τὴν πόλιν ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν, τῶν οἰκιῶν τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια εἰς τὴν σιδηρᾶν ταύτην χάλαζαν καταχωθέντα παντελῶς ἐξηφανίσθησαν. Τὴν δὲ 28ην ἐκυρίευσαν οἱ Αἰγύπτιοι ἓν ἐξωτερικὸν ὀχύρωμα κείμενον πρὸ τοῦ προμαχῶνος τοῦ Μπότσαρη, πέριξ τοῦ ὁποίου συνεκροτήθη αἱματηρὸς ἀγών. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐξησκημένος πεζικὸς τοῦ Ἰμβραὴμ στρατὸς εὗρε τώρα τὸν διδάσκαλόν του, οἱ Αἰγύπτιοι ὑπεχώρησαν εἰς τὴν ἀκατάσχετον ὁρμητικὴν προσβολὴν τῶν Μεσολογγιτῶν, ὅτε οὗτοι κρατοῦντες τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας ἐπέπεσαν ὡς μαινόμενοι κατ' αὐτῶν.

Ὁ Αἰγύπτιος στρατάρχης παρεκίνει τὴν φρουράν του νὰ ἐπιτεθῇ ἐκ νέου· δὶς δὲ κατέλαβον τὸ πρόχωμα βιαίως, ἀλλὰ καὶ δὶς ἐξεδιώχθησαν αὐτόθεν πρὸς τὰ κάτω. Καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἅμα καὶ λύσσης ἠναγκάζετο ὁ Ἰμβραὴμ νὰ βλέπῃ πῶς, τελευταῖον, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἡ τόσον θερμῶς διαφιλονεικηθεῖσα θέσις ἔμεινεν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὁ σεραskιέρης ἦτο μάρτυς τῶν ἀγώνων τούτων, οἱ ὁποῖοι τῷ προητίμασαν λαμπρὰν ἱκανοποίησιν. «Ἐξακολουθεῖς νὰ σκέπτεσαι καὶ σήμερον ἔτι, ὡς πρὸ ὀλίγου, περὶ τοῦ ὀχυρώματος;» Ἠρώτησε τὸν ἀντίζηλόν του Ἰμβραήμ. Μετ' αἰσχύνης δὲ ἠναγκάσθη οὗτος νὰ ἐπιπλαγιάσῃ τὴν περιφρονηθεῖσαν, τουρκικὴν σύμπραξιν, καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ μάλιστα εἰς τὸν σουλτάνον ὅτι ἐδεῖτο αὐτῆς.

Ἡ ἀποφασιστικὴ ἀντίστασις τῶν πολιορκουμένων ἀπέδειξεν ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μία ἐξ ἐφόδου πρασβολὴ ἤθελεν ἀπαιτήσει, μεγάλας θυσίας ἐνόσῳ δὲν προσεβάλλετο ἡ πόλις ἐν αὐτῷ καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἐντεῦθεν διηύθυνον ἀμφότεροι οἱ στρατηγοὶ τῶν ἐχθρῶν τὰς προσπαθείας αὐτῶν ἰδίως ἐναντίον τῶν εἰς τὰ ἕλη ἐκείνων νήσων.

Ὁ Ἰμβραὴμ διέταξε ν' ἀποκαταστήσωσιν ὡς πρότερον ἐπισκευάζοντος τὸν στολίσκον τοῦ Γιουσούφ, ὅστις εὑρίσκετο ἠγκυροβολημένος καὶ ἡμισαπὴς παρὰ τὴν «Ἄσπρην Ἀλικήν», ἐξέβαλεν ἱστοὺς καὶ τρόπιδας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ πλεύσωσιν εἰς ἀβαθέστατα ὕδατα· ἀτμοκίνητα δὲ αὐτοῦ ἔσυρον ὀλίγα τινὰ ἀκόμη εἰς ρηχὰ ὕδατα πλέοντα πλοιάρια,—μονόξυλα καὶ σχεδίας ἐκ Πατρῶν δι' ἐπὶ τούτῳ σχοινίων συρομένας, καὶ τὴν 9ην Μαρτίου 1200 ἐκ τῶν Ἀράβων αὐτοῦ ἐντὸς 400 τοιούτων πλοιαρίων, ἐξ ὧν ἕκαστον ἔφερεν ἀνὰ ἕν κανόνιον κατὰ τοῦ Φρουρίου «Βασιλάδι» διευθυνόμενον τῆς κλειδὸς τῆς διώρυγος τῶν ἑλῶν.

Ὁ Ἰταλὸς Riakomazzi ἀντέστη γενναίως μετὰ 14 τηλεβόλων καὶ ὀλιγίστων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡ ἀντίπαλος δύναμις ἦτο καθ' ὑπερβολὴν μεγαλειτέρα, ὥστε τὸ περιπόλιον καὶ τὰ τηλεβόλα ἐκυριεύθησαν, ὁ γενναῖος φιλλέλην καὶ τὸ πλεῖστον τῆς φρουρᾶς διεσώθησαν διὰ μέσου ὕδατος καὶ βορβόρου βαδίζοντες εἰς τὴν πόλιν τὴν 12ην ἠγωνίσθησαν 7 ὥρας ἐπὶ σκοπῷ καταλήψεως τοῦ προχώματος Ντολμᾶ, ὅπερ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προμαχὼν τοῦ ἀνατολικοῦ, ἕως ὅτου ἡ ἀδύνατος ἑλληνικὴ φρουρά, 120 ἄνδρες ὑπὸ τὸν καπετάνον ἠττήθησαν ὑπὸ τοῦ δεκαπλασίως ἰσχυροτέρου ἐχθροῦ. Τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν παρεδόθη συνθηκολογήσας ὁ ἐκ 3,000 ψυχῶν συνιστάμενος πληθυσμὸς τοῦ Ἀνατολικοῦ, ὅστις εἶχεν ἀπενθαρρυνθῇ ὑπὸ τῆς πτώσεως τοῦ «Βασιλαδίου» καὶ τοῦ Ντολμᾶ, ὑπὸ τὸν μόνον ὅρον ἵνα φεισθῶσι τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Μετ' ἐλαχίστου λοιλὸν μέρους τῆς περιφερείας του μετήχθη εἰς Ἄρταν.

Τώρα καὶ ἐν Μεσολογγίῳ ἤρχισαν ν' ἀναγνωρίζωσιν ὅτι οὐδεμία πλέον ὑπῆρχεν ἐλπὶς σωτηρίας. Τὸ ὕφος ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν καὶ δημοσιογραφικῶν φύλλων, πρὸ μικροῦ ἔτι μεστὸν θάρρους καὶ πεποιθήσεως, ἐφαίνετο ἤδη λίαν ἀπελπιστικόν. Φιλανθρωπίας δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόγοι παρεκίνησαν τὸν λόρδον ἁρμοστὴν τῶν Ἰονίων νήσων, τὸν στρατηγὸν Ἄδαμς, ὅστις εὑρίσκετο τότε ἐντὸς πλοίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Ζακύνθου, ν' ἀποπλεύσῃ εἰς «Κριονέρι» καὶ νὰ προτείνῃ καὶ προσφέρῃ τὴν μεσολάβησίν του. Ἀλλ' ὁ Ἰμβραὴμ καὶ ὁ Κιουταχῆς ἦσαν βέβαιοι περὶ τῆς λείας των, ὥστε ἠρνήθησαν νὰ συναντηθῶσι μετὰ τοῦ Ἄγγλου, καὶ οἱ Ἕλληνες οὐδὲ κἂν ἤθελον ν' ἀκούσωσί τι περὶ τῶν προτάσεών του, εἰς τρόπον ὥστε ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ ἄπρακτος.

«Ἀπόδειξις» παρατηρεῖ ὁ Φίνλαϋς, τῆς ἀνοησίας τοῦ ἀναμιγνύεσθαι μεθ' ὑπερβάλλοντος ζήλου εἰς ξένας ὑποθέσεις. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ἄγγλος ἀπῆλθεν, ἔπεμψαν οἱ πολιορκηταὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔγγραφον πρόσκλησιν, προφασιζόμενοι ὅτι δῆθεν εἶχον ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ μάθωσι τοὺς ὅρους τῆς πρὸς παράδοσιν συνθηκολογήσεως. Οἱ Ἕλληνες ὤφειλον νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα των καὶ ἐγκαταλίπωσιν ἀνεμποδίστως τὴν πόλιν, ἢ ἂν τοῦτο προέκρινον, ἠδύναντο νὰ μείνωσιν εἰς Μεσολόγγιον, μεθ' ἁπάσης τῆς περιουσίας αὐτῶν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ σουλτάνου.

Οἱ Μεσολογγῖται ἀκαμπτοι καὶ ἀνένδοτοι διαμένοντες ἀπήντησαν : «Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ τοιοῦτό τι εἰς τὸν νοῦν τοῦ πασσᾶ, ἐνῷ αὐτοὶ οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθησαν συνθηκολόγησιν καὶ παράδοσιν ; Ὁποία φαντασία νὰ ζητήσῃ ὀκτακισχίλια καθημαγμένα ὅπλα, ἀπὸ τῶν ὁποίων μόνον ὁ θάνατος ἠδύνατο ν' ἀποχωρίσῃ τοὺς Ἕλληνας ! Καὶ βεβαίως μὲν ἐννοοῦμεν τὸν σκοπόν, τὸν ὁποῖον σεῖς ἔχετε, καὶ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως θέλει γίνει ὅ,τι οὔτε ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης ἠξεύρει οὔτε ἡμεῖς γνωρίζομεν. Γένοιτο λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ! »

Ἡ μόνη θέσις, τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζον ἔτι οἱ Ἕλληνες ἐντὸς τῶν ἑλῶν ἦτο ἡ μικρὰ νῆσος Κλείσοβα, 1)4ον τῆς ὥρας νοτιανατολικῶς τῆς πόλεως ἀπέχουσα. Εἶχον δὲ περικυκλώσει τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον μοναστήριον τῆς «Ἁγίας Τριάδος» διὰ ξυλίνων ὀχυρωμάτων, καὶ ἡ ἐκκλησία τοῖς ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερασπιζόντων τὴν θέσιν ἔφθανε μέχρις 131 ἀνδρῶν εἰς τοὺς ὁποίους ὅμως κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου προσετέθησαν καὶ ἐθελονταὶ ἐκ τῆς πόλεως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἀτρομήτου ἀρχηγοῦ, τοῦ Κίτσου Τζαβέλα.

Τὴν 6ην Ἀπριλίου διέταξεν ὁ Κιουταχῆς νὰ προσβάλωσι τὴν νῆσον διὰ 2,000 Ἀλβανῶν. Τὰ πέριξ τῆς νήσου ἕλη ἦσαν τόσον ἀβαθῆ, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἐπίπεδα πλοιάρια, τὰ μονόξυλα τῶν Τούρκων, δὲν ἠδύναντο πολὺ νὰ πλησιάσωσιν· ὅθεν οἱ προσβολεῖς ἠναγκάσθησαν νὰ πηδήσωσιν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ περιπατοῦντες τὰ φθάσωσιν εἰς τὴν παραλίαν. Ἅμα δὲ οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἀπέναντι τοῦ πυρὸς τῶν τουρκικῶν κανονιοφόρων κατακεκρυμμένοι προεφυλάττοντο ὄπισθεν τῶν ὀχυρωμάτων αὐτῶν, παρετήρησαν τοῦτο, ἀνώρμησαν εὐθύς, ἔθεσαν τὰ μικρὰ αὐτῶν ὅπλα ἐπὶ τῶν προμαχώνων, καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι τοσοῦτο σκοπίμως, ὥστε οἱ ἔμπροσθεν εὑρισκόμενοι προσβολεῖς ἐφονεύθησαν ἢ ἐπληγώθησαν, καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἔμφοβοι ὠπισθοχώρησαν. Οἱ δὲ ἀξιωματικοί, οἵτινες ἵσταντο ὀρθιοι ἐπὶ τῶν μονοξύλων καὶ διηύθυνον τὴν ἀπόβασιν, παρεῖχον εἰς τοὺς Ἕλληνας σκοποβολεῖς εὐδιάκριτον σκοπόν, οἱ πλεῖστοι δὲ ἔπεσαν, καὶ αὐτὸς ὁ Κιουταχῆς ἐπληγώθη κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σκελῶν.

Ἀμιλλωμενοι ἐδοκίμασαν λοιπὸν τώρα οἱ Αἰγύπτιοι τὴν τύχην των, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία ἦτο ἡ αὐτή. Ὁ Ἰμβραὴμ ἤθελε καὶ ἐζήτει ν' ἀποδείξῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ὑπεροχὴν τοῦ τακτικοῦ αὐτοῦ στρατοῦ ἀπέναντι τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Κιουταχῆ, ὅθεν καὶ τὸν διέταξε νὰ κάμῃ καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἔφοδον. Ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ Ὀλέθρου τοῦ Μεσιδονίου, ὁ «Χουσεΐν» διηύθυνε τὴν τρίτην προσβολήν.

Ἀλλὰ τότε αἴφνης, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκ τῆς λέμβου του ἐτακτοποίει τὰ σχηματιζόμενα ἐπιθετικὰ τάγματα, ἐπέτυχεν αὐτὸν ἡ σφαῖρα τῆς ἐκδικήσεως καὶ θανασίμως πληγωθείς, ἔπεσε χαμαί. Οὐχ' ἧττον ὅμως ὁ σκληρὸς καὶ ἐπίμονος Αἰγύπτιος διέταξε νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ ἀγὼν μέχρις ὅτου ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ἀλλὰ τὸ ἐπιτυχῶς διευ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θυνόμενον πῦρ τῶν Ἑλλήνων ἀπεκώλυσε τοὺς προσβολεῖς τοῦ νὰ συγκεντρηθῶσι.

Τελευταῖον ἐπεχείρησεν ὁ Τζαβέλας ἐπίθεσιν, ἐκυρίευσε δώδεκα μονόξυλα καὶ ἔστησε τρόπαιον ἐκ δύω χιλιάδων σχεδὸν λαφυραγωγηθέντων εὐρωπαϊκῶν ὅπλων. Αὐτὸς δὲ ἠρίθμησε μόνον τριάκοντα πέντε νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν πτωμάτων τῶν Τουρκ-Αἰγυπτίων, ἅπερ ἐπορφύρωσαν τὸ ὕδωρ τῶν ἑλῶν ἀνέβαινε, κατὰ μὲν τὰς ἑλληνικὰς πληροφορίας, μέχρι 3,000, κατὰ δὲ τὴν τουρκικὴν ὁμολογίαν εἰς σχεδὸν 500, καὶ κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ Γόρδωνος, ἡ ὁποία τηρεῖ τὸν μέσον ὅρον εἰς 1,000.

Ὁ ἀγὼν ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ταινίας τῆς Κλεισόβης ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος θρίαμβος τοῦ Μεσολογγίου. Ἠδύναντο δὲ οἱ πολιορκούμενοι νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ τρόμου, τὸν ὁποῖον προὐξένησαν εἰς τοὺς πολιορκητάς, νὰ διέλθωσι διὰ μέσου αὐτῶν ἐν τολμηρᾷ ἐπιθέσει, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἔσωσε τὸ Μεσολόγγιον, τὸ παλλάδιον τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὡς οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ τὸ ἀπεκάλουν μέχρι τοῦδε ὡς ἐκ θαύματος ἀπὸ παντὸς κινδύνου εἰς τρόπον, ὥστε, πεποιθότες εἰς τὴν σκέπην καὶ προστασίαν αὐτοῦ, προὐτίμησαν νὰ καρτερήσωσι καὶ ἐμμείνωσιν.

Ἡ ἐλπὶς ἀποστολῆς βοηθείας τινὸς παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἢ γενικῆς ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ἢ σωτηρίου τινὸς ἐπιχειρήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀνέμεινεν ἀπαρέγκλιτος ἐντὸς τῶν γενναίων στέρνων τῶν πολιορκουμένων.

Ἂν καὶ ἡ Πελοπόννησος ἀπελυτρώθη τῆς ὀχληρᾶς παρουσίας τοῦ Ἰμβραήμ, μ' ὅλον τοῦτο οὐδόλως ἐκινεῖτο, τὸ ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Φαβιέρον τακτικὸν στρατιωτικὸν σῶμα, ὅπερ εἶχε σταλῆ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὔβοιαν, ἵνα τοὐλάχιστον—ἔστω καὶ πόρρωθεν—διενεργήσῃ ἀντιπερισπασμόν τινα ὑπὲρ τοῦ Μεσολογγίου, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ παρὰ τὴν Κλείσοβαν ἀγὼν ἔλυσσα, σχεδὸν κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ-πασσᾶ πλησίον τῆς Καρύστου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ ἔκπλους ἐπαρκοῦς ἐπιβοηθητικοῦ στόλου εἶχεν ἐμποδισθῇ ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς ἀμηχανίας τῆς κυβερνήσεως. Μετὰ μεγάλου δὲ καὶ κόπου καὶ μόχθου συνεκέντρωσαν, τελευταῖον, 30 πλοῖα τὰ ὁποῖα τὴν 31ην Μαρτίου ἐξέπλευσαν τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν πρὸς ἐπικουρίαν τον Μεσολογγίου. Ἀλλ' ἦσαν πλέον παρά ποτε ἐνδεῶς ἐξωπλισμένα καὶ δι' ὀλίγου πληρώματος ἐφωδιασμένα τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀριθμοῦντα μόλις εἴκοσι ναύτας, καὶ πρὸς τούτοις ὑπῆρχεν ἔλλειψις ἀδαθῶν καὶ ἐλαφρῶν κανονιοφόρων διὰ τῶν ὁποίων μόνον ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ τι εἰς τὰ ἕλη.

Ὅτε δ' ἐπλησίασαν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μεσολογγίου, εἶδον τότε τὸν ἐχθρικὸν στόλον ἐν μακρᾷ γραμμῇ ἀπὸ τῶν «Σκροφῶν» μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου «Παππᾶ» ἀποκλείοντα καὶ ἀποκωλύοντα πᾶσαν εἰς τὰ ἕλη εἴσοδον. Ἡ δὲ ἀπόπειρα τοῦ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοὺς θάμνους περιπεφυκότας καὶ καλύπτοντας αὐτὸν ἔχοντος πορθμοῦ τοῦ Πεταλᾶ ἐματαιώθη. Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀγρυπνότεροι καὶ φρουρητικώτερο ἢ ὅσον συνήθως, ἀφεῖκον τὰς Ζακυνθίας λέμβους, αἵτινες ἐζήτουν νὰ διαφύγωσιν αὐτούς, ἐδέσμευσαν τὸ πλήρωμα καὶ πᾶσα συγκοινωνία τοῦ Μιαούλη μετὰ τῶν πολιορκουμένων διεκόπη.

Τῇν 15ην Ἀπριλίου ἔπεμψαν πυρπολικά τινα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως ἐμβάλωσιν εἰς ἀμηχανίαν καὶ διαρρήξωσι τὴν γραμμὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ οὕτως ἀπειληθέντα τουρκικὰ μονόκροτα διετήρουν μετὰ προσοχῆς τὴν πρὸς ἄνεμον θέσιν αὐτῶν, ἐνῷ τὰ πυρπολικὰ πλοῖα βεβλαμμένα ἐπανέκαμψαν ἢ καὶ κατεκάησαν ἀνωφελῶς.

Ἀγὼν δὲ ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τὸν πλέον ἢ δι πλασίως ὑπερέχοντα Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον ἐφαίνετο ὅλως ἀνωφελής, καὶ ἐν περιπτώσει ἔτι, καθ' ἣν τυχὸν ἤθελον οἱ Ἕλληνες νικήσει, δὲν ἤθελον δυνηθῇ νὰ διάσωσι τὰς εἰς τὰ ἕλη ἀγούσας εἰσόδους ὡς ὑπερασπιζομένας ὑπὸ κανονίοστοιχιῶν τῶν κανονιοφόρων, καὶ οὕτως ἄκοντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν πόλιν εἰς τὴν τύχην της, καὶ ἐπανάπλευσαν ἄπρακτοι καὶ πάλιν οἰκάδε. Ἀλλ' ἡ τύχη τοῦ Μεσολογγίου ἐκρέματο ἤδη πράγματι ἐπὶ τριχός.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ὁ ἑλληνικὸς στόλος εἶχε προμηθευθῆ πρὸς χρῆσίν του μονόξυλα, ἤθελεν ἔχει κατορθώσει νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἕλη, νὰ τροφοδοτήσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἐπενέγκῃ γενικὴν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆς μεταβολήν. Τότε βεβαίως ἔπρεπεν οἱ πολιορκηταὶ νὰ ἀπελπισθῶσιν. «Βλέπεις πῶς ἡ χιὼν ἐκείνη ἐπὶ τῶν ὀρέων τήκεται :» ἔλεγεν ὁ Ἰμβραὴμ πρὸς τὸν Γάλλον Δεριγύ. «Οὕτως ἠθέλομεν συντακῆ καὶ ἡμεῖς, ἂν τὸ Μεσολόγγιον ἐλάμβανε τροφὰς ἐπὶ τρεῖς ἔτι μόνον ἑβδομάδας.

Ἀλλὰ καθὼς ἦλθον τὰ πράγματα, ἔμελλε τὸ Μεσολόγγιον, καὶ περ ἀκαταμάχητον καὶ ἀνένδοτον εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων δειχθέν, νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ὑπὸ τῆς πείνης δαμαζόμενον.

Ὅτε δὲ ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἀπέπλευσεν, εὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς πόλεως τροφαὶ ἐπαρκεῖς διὰ δύο μόνον ἡμέρας. Τὸ δὲ κρέας τῶν γαλῶν καὶ τῶν μυῶν ἐθεωρεῖτο ὡς πολύτιμον φαγητόν. Ἰχθεῖς καὶ ἀστακοὺς μετὰ κινδύνου τῆς ζωῆς κατώρθουν νὰ νὰ συλλαμβάνωσιν. Ἡ δὲ πρὸς τροφὴν χρῆσις θαλασσίων φυκῶν, σκωλήκων καὶ δερμάτων ζώων ἀνέπτυσε νόσους καὶ θάνατον. Οἱ ὑγιεῖς δὲ περιεφέροντο μετ' ὀφθαλμῶν κεκοιλωμένων καὶ ὠχροὶ ὡς φάσματα. Τῶν δὲ πόνων καὶ τῶν ἀσθενῶν, ὅσοι, ἐστερημένοι περιποιήσεως καὶ γυμνοί, ὑπὸ ἀκαθαρσιῶν καὶ ζωϋφίων κατακαλυπτόμενοι καὶ φθειρόμενοι καὶ αὐτόχρημα σηπόμενοι, ζῶντες κατεστρέφοντο, πάντων τούτων οἱ ἐκεῖ τότε παρευρεθέντες ἰατροὶ ἐζωγράφησαν φρίκην ἐμπνέουσαν εἰκόνα. Αἱ οἰκίαι κατέκειντο ἤδη ἐρείπια, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὁ βομβαρδισμὸς ἐν γένει τῶν Αἰγυπτίων κατέστησεν ὁλόκληρον τὴν πόλιν ἐρείπιον ἀστέγαστον, Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον οἱ ἄνδρες ἀνεγίνωσκον εἰς τοὺς κατάπεπτωκότας καὶ κεκοιλωμένους ὀφθαλμοὺς τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες πάλιν εἰς τοὺς τῶν ἀνδρῶν, τὴν σταθερὰν καὶ ἀκκόνητον ἀπόφασιν τοῦ νὰ ὑποστῶσι μᾶλλον τὰ ἔσχατα ἢ νὰ παραδοθῶσι. Πᾶσα πρόσκλησις τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὴν δεινὴν καὶ τρομερὰν ἐκείνην ἀμηχανίαν ἀπερίπτετο μεθ' ὑπερηφανείας καὶ χλευασμῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Περιήλθομεν εἰς τὴν ἀνάγκην» ἔγραφεν ὁ ἐκδότης τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου «νὰ τρεφώμεθα ἐκ τῶν ἀηδεστάτων ζώων, ὑποφέρομεν τρομερὰ ὑπὸ πείνης καὶ δίψης, καὶ ἀσθένειαι προσέτι ἐπαυξάνουσι τὴν δεινοτάτην καὶ δυσχερεστάτην ἡμῶν κατάστασιν, 1.740 ἐκ τῶν συντρόφων ἡμῶν ἀπεθανον, 100.000 σφαῖραι καὶ βόμβαι κατέστρεψαν τὰς οἰκίας καὶ τοὺς προμαχῶνας ἡμῶν.

«Πάσχομεν ἔλλειψιν ξύλων πρὸς ἄναψιν πυρὸς καὶ θέρμανσιν ἐνῷ τὸ ψῦχος μέγα καὶ δριμὺ καθ' ἡμῶν ἐπιτίθεται. Καὶ ὅμως εἶνε ἱκανὸν καί πως παρήγορον θέαμα τὸ νὰ παρατηρῇ τις τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς φρουρᾶς, ἔτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων στερήσεων. Ὀλίγαι ἀκόμη ἡμέραι χρειάζονται, καί οἱ ἥρωές οὗτοι θέλουσι μεταβληθῆ εἰς ἀσώματα πνεύματα. Ἀλλ' ἐν ὀνόματι τῶν γενναίων στρατιωτῶν ἡμῶν, ἐν ὀνόματι τοῦ Νότι Μπότσαρι, τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, εἰς ὃν ἡ κυβέρνησις ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν ἑνὸς στρατιωτικοῦ σώματος, διακηρύττω ὅτι ὡρκίσθημεν εἰς τὸν Οὐρανόν : νὰ ὑπερασπίσωμεν τὸ Μεσολόγγιον βῆμα πρὸς βῆμα, νὰ μὴ συναινέσωμεν εἰς καμμίαν συνθηκολόγησιν καὶ νὰ ἐνταφιασθῶμεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια.

«Ἡ τελευταία ἡμῶν στιγμὴ πλησιάζει. Ἡ ἱστορία θέλει ἀποδώσει εἰς ἡμᾶς δικαιοσύνην, καὶ οἱ μεταγενέστεροι θέλουσι θρηνήσει τὴν συμφορὰν ἡμῶν!»

Εἰς τὴν ἡρωϊκὴν φρουρὰν ἔμεινεν ἄρα μόνον ἡ ἐκλογή : ν' ἀποθάνῃ ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τῆς πείνης ἢ ν' ἀποπειραθῇ, ἂν—ὡς ἄλλοτε ἐν ὁμοίᾳ δεινῇ περιστάσει ἔπραξαν οἱ Μλαταιεῖς—κρατοῦσα τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας ἤθελε συνηθῆ διὰ μέσου αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν νὰ χαράξῃ εἰς ἑαυτὴν τὴν ὁδόν.

Ἐν κοινῇ συνελεύσει ἀπεφασίσθη νὸ τελευταῖον. Καί τοι ἐφαίνετο ἀρκούντως σκληρὸν εἰς τοὺς πολίτας νἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, μεθ' οὗ συνήπτετο ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ τὸ αἷμα τῶν πεσόντων αὐτῶν ἀδελφῶν, ἡ δὲ ἔκβασις τῆς ἀποτόλμου ἀποπείρας ἐφαίνετο ἀβέβαιος καὶ σκοτεινή, οὐχ ἧττον ἀπεφάσισαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ καύσωσι τὰ ὑπάρχοντά των, νὰ λάβωσιν εἰς τὸ μέσον τὰς γυναῖκάς καὶ τὰ τέκνα των, καὶ τὴν νύκτα τῆς 22ας Ἀπριλίου νὰ διέλθωσι μαχόμενοι διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι μικρὸν μόνον μέρος ἤθελεν οὕτω διασωθῆ, ὅτι οἱ ἐπίλοιποι κατὰ τὴν ἐσχάτην αὐτὴν ἐπίθεσιν ἤθελον καταστραφῆ. Ἀλλ' ὅμως καὶ οἱ πίπτοντες καὶ οἱ σωζόμενοι ἤθελον ὡσαύτως ἐλευθερωθῆ.

Πρὸς τούτοις ἤλπιζον ὅτι ὁ Καραϊσκάκης καὶ οἱ τῆς Στερεᾶς ὁπλαρχηγοί, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐστρατοπαιδευμένοι εἰς Πλάτανον διά τινος συγχρόνου ἀντιπερισπασμοῦ ὄπισθεν τοῦ ἐχθροῦ, ἤθελον ἀποσπάσει τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου. Λαθραίως λοιπὸν μετέβησαν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν πολιορκητικῶν γραμμῶν ἀπεσταλμένοι εἰς Πλάτανον ἵνα δώσωσιν εἴδησιν εἰς τὸν Καραϊσκάκην. Οὗτος δέ, ἐξησθενημένος ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κινηθῆ, συνεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς ὁπλαρχηγούς του καὶ τοῖς ἀνεκοίνωσεν ὅτι αὐτὸς δὲν εὑρίσκετο ἐν καταστάσει ὥστε νὰ συνεργήσῃ προσωπικῶς πρὸς διάσωσιν τοῦ Μεσολογγίου, ὅτι ὅμως συνεβούλευεν εἰς αὐτοὺς ἵνα πάντες προβῶσι πρὸς τὰ κατάντη τοῦ Ζυγοῦ καὶ διὰ μιᾶς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιθέσεως καὶ προσβολῆς ἀνακουφίσωσι τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ ἀδελφούς των. Ἀλλ' ἡ νόσος ἀρχηγοῦ, ὅστις ἔχαιρε τὴν μεγίστην ἐμπιστοσύνην τῶν στρατιωτῶν του, κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἐπέδρα κατ' ἀνάγκην ἀποθαρρυντικῶς ἐπ' αὐτούς. Ἐκ δὲ τῶν 2.000 ἐν Πλατάνῳ συνηθροισμένων Ἑλλήνων προθυμοποιήθησαν ἵνα συμπορευθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ τὸν Κώσταν Μπότσαρην μόνον ἑκατοστύες τινές. Προῆλθον δὲ ἀνατολικῶς ὑπερβαίνοντες τὰ ὑψώματα, μνχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς τὸν δασώδη Καρβασαρᾶν, καὶ ἐπομένως τὴν 22αν Ἀπριλίου, ὀλίγον πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως κατέβησαν πρὸς τὴν πεδιάδα, καὶ διὰ πυροβολημάτων τῶν ὅπλων των παρὰ τὸν ἅγιον σημαιῶνα, ἔκαμον τὸ πρῶτον μετὰ τῶν πολιορκουμένων προσυμφωνημένον σύνθημα.

Οὐχὶ δὲ μόνον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι ἀμέσως ἠνόησαν τὶ ἐσήμαινεν ἡ ἐμφάνισις τῶν ἐξ Ἑλλήνων συνισταμένων αὐτῶν στιφῶν. Ὁ Ἰβραὴμ καὶ ὁ Κιουταχῆς ἐπληροφορήθησαν περὶ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σχεδίου τῶν Μεσολογγιτῶν παρά τινος Βουλγάρου προδότου. Ἂν δὲ καὶ μόλις ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἅπας ὁ τῆς πόλεως πληθυσμὸς ἤθελε δοκιμάσει νὰ διελάσῃ οὕτω δι' αὐτῶν, οὐχ' ἧττον ἔλαβον ἅπαντα τὰ προβλεπτικὰ μέτρα ὅπως ἀποκρούσωσι τυχοῦσαν ἔξοδόν των: Συνεκέντρωσαν ἅπαντα τὰ εἰς Κρυόνερον, Στέμμαν καὶ Ἀνατολικὸν εὑρισκόμενα περισσὰ στρατεύματά των εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐτοποθέτησαν 1)2 ὥραν μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως ὀπισθοφυλακὴν ἐξ ἱππέων, καὶ ἀνεπέταξαν εἰς τὸν «Ἅγιον Συμεῶνα» 2 0 Ἀλβανοὺς πρὸς τὸ σῶμα τοῦ Κώστα Μπότσαρη ἤτοι ἀνωτέραν δύναμιν, ἀπέναντι τῆς ὁποίας αὐτὸ τάχιστα ἔμελλε νὰ ὑποχωρήσῃ, Οἱ πολιορκούμενοι οὐδόλως προσῃσθάνθησαν καὶ ἴσως πρὸς εὐτυχίαν των—ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς ἀντιπερασπισμὸς εἶχεν ἤδη ματαιωθῇ. Ἐτακτοποιήθησαν δὲ παρὰ τὰ ὀχυρώματα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, παρὰ τοὺς προμαχῶνας τοῦ Μονταλαμβὲρ καὶ τοῦ Ρήγα. Ὁ δὲ πρεσβύτατος τῶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Νότης Μπότσαρης, ἀνήγγειλε τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου των. Διέταξε τοὺς μαχιμωτάτους τῶν ἀνδρῶν ἐν ἄκρᾳ σιγῇ νὰ ἔλθωσι πρὸ τῶν προμαχώνων, καὶ ἐκεῖ νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τάφρον κλινόμενοι κατὰ γῆς.

Ἅμα δὲ νέα πυροβολήματα ἐκ τοῦ Ζυγοῦ ἀνήγγελλον ὅτι ἡ ἐπικουρική των δύναμις συνεπλέκετο πρὸς τοὺς πολιορκητάς, ἔπρεπε τὰ παλληκάρια ν' ἀπηδήσωσιν εὐθὺς καὶ διαχωρισθῶσιν εἰς δύο στίφη. Καὶ τὸ μὲν ἔδει νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κιουταχῆ, τὸ δ' ἕτερον μετὰ γυναικῶν, παιδίων καὶ γερόντων, κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Αἰγυπτίου. Ὡς τόπον δὲ συνενώσεως καὶ συγκεντρώσεως ὥρισε τὸν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν εὑρισκόμενον ἀμπελῶνα τοῦ «Κότσικα» πρὸς τὸν «Ἅγιον Συμεῶνα».

Ἐν τούτοις τὸ σχέδιον αὐτὸ τόσον ταχέως καὶ εὐτυχῶς, ὅσον προεσχεδιάσθη, δὲν ἔμελλε καὶ νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ πόλει εὑρισκομένων ἀνθρώπων ἀνέβαινεν ἔτι εἰς 9,000· ἀλλὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων νὰ φέρωσιν ὅπλα ὑπὸ τὸν Νότσν Μπότσαρην' Κίτσον Τζαβέλαν καὶ τὸν Μακρῆν, μόλις ἔφθανεν εἰς 3.000.

Ἐνῷ ὁ τῶν γυναικῶν ὑπερέβαινε τὰς 5,000. Τοὺς δὲ βαρέως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πληγωμένους ἠνάγκαζον νὰ ἐγκαταλείπωσι καὶ ἄλλοι δέ τινες παρὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀφίσωσι τὸ πάτριον ἔδαφος· καὶ σπαρακτικὰ ἀρθρος σκηνὴ συνέβη ὅτε οἱ ἐναπολειφθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ χωρισθῶσι ἀπὸ τῶν ἀπερχομένων ἀδελφῶν αὐτῶν καὶ ὁ ἀποχαιρετισμός των ἠργοπόρει. Εὐεξήγητον δὲν εἶναι ὅτι οἱ πολῖται τοῦ Μεσολογγίου ὑπὲρ πάντας μάλιστα τοὺς ἄλλους ἠργοπόρησαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ Τοῦρκοι, ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῇ πόλει συγκεχυμένου θορύβου πρεσεκτικώτεροι γενόμενοι, ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν προμαχώνων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ὁπόθεν περιεμένετο ἡ ἔξοδος, ὡς καὶ κατὰ τῶν εἰς τὴν γῆν κεκλιμένων ἐκείνων παλληκαρίων.

Τὸ μεσονύκτιον ἦλθε, καὶ ἐπὶ ὑψωμάτων τοῦ Ζυγοῦ, ὁπόθεν περιεμένετο τὸ ἐπανειλημμένον σύνθημα καὶ ἡ ἐπίθεσις ὄπισθεν κατὰ τῶν Τούρκων, τὰ πάντα διετελουν ἐν ἠρεμίᾳ. Τότε ἡ ἀνυπομονησία τῶν παλληκαρίων κατήντησε ἀκράτητος, ὑποψιθύρισμα δὲ καὶ γογγυσμὸς ἠκούοντο διατρέχοντα τὰς τάξεις αὐτῶν, καὶ ὅτε ἡ σελήνη ἀνετειλεν ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι, ἀνεπήδησαν, αἴφνης ἅπαντες ὁμοῦ ἐκ τῆς τάφρου καὶ ἐφώρμησαν ὁμοθύμως ἀναφωνοῦντες «Ἐμπρός!» κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ὀχυρωμάτων καὶ κανονιοστοιχιῶν.

Ὁ Μπότσαρης ἐβάδισε μετὰ τῶν ὁπαδῶν του πρὸς τὰ δεξιά, ὁ Μακρῆς μετὰ τῶν ἑαυτοῦ πρὸς τ' ἀριστερά, ὁ Τζαβέλας ἐτήρησε τὸ κέντρον. Ἡ δὲ πρώτη αὐτῶν ὁρμὴ ὑπῆρξεν ἀκατάσχετος. Ἐνῷ ὅμως οὗτοι ἀκράτητοι διεπήδων, ὁρμῶντες ἐμπρός, ὀχυρώματα, τάφρους καὶ λόγχας, ὄπισθεν αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἡ προσυμπεφωνημένη τάξις. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν σιωπῇ, ἀλλ' ἔπειτα μετ' ὀλολυγμῶν καὶ ὠρυγμῶν ἐξώρμα συνωθούμενον τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων, γυναῖκες καὶ ἄνδρες περικεκαλυμμένοι καὶ μετημφιεσμένοι καὶ ἔνοπλοι, παιδία φέροντα μαχαίρας εἰς τὴν ζώνην, γέροντες, ἐντὸς τῶν πρεσβυτικῶν χειρῶν τῶν ὁποίων ἔτρεμον τὰ ὅπλα, διὰ τῆς πύλης καὶ τῶν ἐπάλξεων, πάντες ὑπερπηδῶντες τοῦ φρουρίου τὴν τάφρον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα τὸ πυκνὸν αὐτὸ σμῆνος διεσπάσθη ὑπὸ τῶν σφαιρῶν τῶν τουρκικῶν κανονιοστοιχιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μέση εὑρίσκετο τριάκοντα βήματα μακράν. Αἱ δὲ τέσσαρες ξύλιναι γέφυραι, αἵτινες εἶχον στηθῆ ἐπὶ τῆς τάφρου, ἐγένοντο τὸ θέατρον τῆς ἀγριωτάτης τύρβης καὶ συγχύσεως. Ἐκ δὲ τοῦ θορυβώδους ἐκείνου ὄχλου ὑψώθη ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ τρόμου: «Ὀπίσω, ὀπίσω, πρὸς τὰς κανονιοστοιχίας καὶ τὰ κανόνια ἡμῶν! Δὲν εἶναι γνωστὸν τίς ἐξέβαλε τὴν κραυγὴν αὐτήν, ἂν προδότης ἢ ἀπηλπισμένος, καταρριφθεὶς εἰς τὴν τάφρον, ἢ πολίτης τοῦ Μεσολογγίου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεώς του.

Ἀλλ' ὁπωσδήποτε τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου ἐματαιώθη ὁλοσχερῶς, ἐπειδὴ ἤδη ὥρμησαν οἱ Μεσολογγῖται, ἀπατηθέντες ὑπ' ἐκείνης τῆς κραυγῆς, ὠπισθοχώρησαν εἰς τὴν πόλιν—σμήνη κατασυγκεχυμένα καὶ ἀποσυντιθέμενα—προτιμῶντες νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς πατρῴας γῆς μᾶλλον ἢ νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀλλόκοτον καὶ φρικώδη ἀπόπειραν τῆς ἐξόδου.

Συγχρόνως δὲ μετ' αὐτῶν συνδιεχύθησαν καὶ τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν—φονεύοντα καὶ καίοντα—ἐπὶ τὴν πανολέθρως καταστρεφομένην πόλιν. Ἡ βροντὴ τῶν ὅπλων, οἱ ὀλολυγμοὶ τῶν θνησκόντων, ὁ πάταγος δοκῶν καταπιπτουσῶν, αἱ θορυβώδεις ἐπικλήσεις τοῦ Ἀλλὰχ τῶν Μουσουλμάνων, ἀνήγγελλον ἀπανταχόσε τὴν αἱματηρὰν καταδίκην τῆς τρομερᾶς ἐκείνης νυκτός.

Ἀλλὰ καὶ τώρα ἐξηγόρασαν οἱ πολιορκηταὶ τὴν νίκην αὐτῶν διὰ βαρυτάτων θυσιῶν: Οἱ Μεσολογγῖται ἠμύνοντο ἀπηλπισμένοι. Εἷς δὲ τετραυματισμένος γέρων προσέμενεν ἡσύχως παρὰ τὸν προμαχῶνα τοῦ Μπότσαρη, τὴν στιγμήν, καθ' ἣν εἰσώρμων οἱ ἐχθροί, ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον τῆς πυρίτιδος, καὶ ἀνετίναξεν ἑαυτὸν μετ' ἐκείνων εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ δὲ μηχανικὸς τοῦ φρουρίου Κοκκίνης, ὁ ἐκδότης τῶν «Ἑλληνικῶν Χρονικῶν» διδάκτωρ Μάγερ, οἱ Γερμανοὶ φιλέλληνες Ραῖζερ, Κλὲμπ, Σχίπαν, Λύντζοου, Σπίτσελβεργ, ὁ βαρὼν Ῥίδσελ, ὁ ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ-φὸν-Ρόγγον, οἱ καπιτάνοι Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γρίβας, Στουρνάρας, οἱ προεστῶτες Τρικούπης καὶ Παπαδιαμαντόπουλος ἀπέθανον ὡς ἥρωες.

Ἡ ποίησις λαμπρῶς ἐξυμνήμασα ἀπεθανάτισε τὴν ἀρχαϊκὴν αὐταπάρνησιν τοῦ γέροντος Καψάλη, Οὗτος ἄνευ δακρύων εἶδεν ἡμέραν τινὰ πρὸ τῆς ἐξόδου θνήσκουσαν τὴν σύζυγόν του, παρηγόρησε τὸν κλαίοντα υἱόν, λέγων εἰς αὐτὸν ὅτι πρέπει νὰ χαίρῃ, διότι ἡ μήτηρ του διεξέφυγεν οὕτω τὴν αἰχμαλωσίαν ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν ἵνα διασωθῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξερχομένων, αὐτὸς ὅμως ἠρνήθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ τὰ μνημεῖα τῶν πατέρων του.

Οἱ Τοῦρκοι ἤλπιζον νὰ εὕρωσιν εἰς τὸ ἑλληνικόν . . . ἐργοστάσιον, πλούσια λάφυρα, ἐπειδὴ ἔβλεπον ὅτι τὸ πλῆθος γυναικῶν κατέφευγεν εἰς ἐκεῖνο τὸ οἰκοδόμημα. Ἀνερριχήθησαν εἰς τὴν στέγην καὶ ἀπεπειράθησαν νὰ κατεισδύσωσιν εἰς τὸ κτίριον ἄνωθεν· ἐντὸς αὐτοῦ ὅμως τοὺς προσέμενεν ὁ Καψάλης, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα ἀνημμένην θρυαλλίδα, ἐξεφώνησε τὸ «Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε!», ἔβαλε πῦρ, καὶ τρομερὰ ἐκπυρσοκρότησις ἐνεταφίασε τότε πιστοὺς καὶ ἀπίστους.

Ἐπὶ δὲ τὰ ἐρείπια τοῦ κτιρίου συνετρίβοντο τὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Οὕτως ἄρα οἱ κατακτηταὶ εὗρον ἐκεῖ ἀντὶ λαφύρων τὸν θάνατον, καὶ ὅτε τὴν 23ην Ἀπριλίου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐφώτισε τὴν ἔτι κατακαιομένην πόλιν, ἔνθα χιλιάδες πτωμάτων κατεκάλυπτον τὸ ἔδαφος. Ὁ δὲ Ἰμβραὴμ ἐπαίρετο λέγων ὅτι οἱ Αἰγύπτιοί του μόνον εἶχον συναθροίσει τρισχιλίας κεφαλάς. Αἱ δὲ ἐπιζήσασαι γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἀπήχθησαν εἰς τὴν δουλείαν.

Ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ μεσημβρινοδυτικὰ τῆς πόλεως κειμένης νήσου «Ἀνεμομύλου» ἐκρατεῖτο σμικρὸν Ἑλλήνων στῖφος ἔτι μέχρι τῆς 24ης Ἀπριλίου. Ἀφοῦ δὲ πᾶσα ἐλπὶς ἀντιστάσεως ἐξέλιπε, προὐτίμησαν οἱ ἀμυνόμενοι τὸν θάνατον τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα.

Καὶ τὸ πεπρωμένον δὲ τῶν στιφῶν, ἅτινα εἶχον προεξορμήσει ὑπὸ τὸν Μπότσαρην, Κ. Τζαβέλαν καὶ Μακρῆν, καὶ διέσχισαν τὰς ἐχθρικὰς γραμμάς, εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ τάχιστα πληρωθῇ. Ἐνόμιζον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς, ἐπειδὴ ἐγκατέλιπον ὄπισθεν των τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐφώρμησε τὸ ὑπὸ τὸν Ἰμβραὴμ ὄπισθεν εὑρισκόμενον ἱππικὸν καὶ ἐδίωκε τοὺς φεύγοντας, τῶν ὁποίων αἱ μορφαὶ σαφῶς ἀνεγνωρίζοντο εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης.

Τότε ἤρχισε τρομερὰ σφαγή. Ἑλληνὶς δὲ τις παρθένος, ἡ ὁποία ἔφερεν ἐπ' ὤμων τὸν ἀσθενῆ αὐτῆς ἀδελφόν, εἶδε Τοῦρκον ἱππέα πηδῶντα πρὸς τὰ ἐμπρός. Εὐθὺς ἀποφασίσασα κατέθεσε χαμαὶ τὸν ἀσθενῆ ἔλαβε τὸ ὅπλον του, ἀντέστη ἀνδρείως πρὸς τὸ πῦρ τοῦ Τούρκου, τὸν κατέρριψεν ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της, ἀποκομίζουσα τὸν ἀδελφόν. Καὶ ἡ γενναία δὲ φρουρὰ τῆς Κλεισόβης ἐπλησίασε διὰ τῶν ἑλῶν καὶ μετεσχε τοῦ κατὰ τῶν ἱππέων τοῦ ἐχθροῦ ἀγῶνος. Ἀλλ' ὁ ἡρωϊσμός, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἐθελουσία εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν.

Τὰ στίφη, ἅτινα ὑπὸ τὸν Μακρῆν εἶχον στραφῆ ἀριστερὰ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν καὶ ἔδει ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν σφοδροτάτην τῶν ἱππέων προσβολήν, κατεστράφησαν ὁλοσχερῶς, καὶ τὰ ἄλλα δύο ἑλληνικὰ ἀποσπάσματα ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας. Ἐπανασυνηθροίσθησαν δὲ τότε μόνον, ὅτε τὸ ἀπότομον ἔδαφος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ ἐνεπόδισε τὰς κινήσεις τοῦ διώκοντος ἱππικοῦ. Αὐτόθι ἀνέπνευσαν ἐκ νέου καὶ ἤλπισαν ὅτι τελευταῖον ἤθελον γείνει δεκτοὶ καὶ προσληφθῆ εἰς τὰ ἐπικουρικὰ τάγματα τοῦ Καραϊσκάκη.

Ἀντ' αὐτῶν ὅμως εὗρον τὸ ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὸν «Ἅγιον Συμεῶνα» ἀποσταλὲν σῶμα, ὅπερ ἠρέμα καὶ λαθραίως ἐξ ἐγγυτάτης θέσεως ἤρχισε τὰ ἀνατηφόρα αὐτοῦ πυροβολήματα. Ἡ τότε δ' ἀπώλεια τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε μεγαλειτέρα ἢ πρότερον ἐπὶ τῆς πεδιάδος. Ἔντρομοι δ' ἔφυγον πορρωτέρω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε δοθῆ ὑπόσχεσις ὑψηλῆς ἀμοιβῆς δι' ἑκάστου κεφαλήν.

Αἱ πλεῖσται τῶν γυναικῶν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν παιδίων, ἅτινα εἶχον συνηθῆ ν' ἀκολουθήσωσι σχεδὸν συρόμενα τόσον μακράν, ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲν ἠδύναντο πλέον περαιτέρω νὰ προχωρήσωσιν, ἔπεσαν κατὰ τὴν ἀγρίαν αὐτὴν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους κυνηγεσίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀλβανῶν. Τέλευταῖον οἱ φεύγοντες εἶδον ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ζυγοῦ, ὅπου εὗρον ὀλιγίστους ἄνδρας ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Κ. Μπότσαρη καί τινα τρόφιμα.

Μακρὰν δὲ εἰς τὴν κοιλάδα κάτω ἐχάνετο ὁ θόρυβος τῶν διωκόντων. Ἐκ δὲ τῆς πεδιάδος ἐφώτιζον αἱ σωζόμεναι ἔτι φλόγες τῆς καιομένης πόλεως. Οἱ διασωθέντες, πεινῶντες καὶ γυμνοί, διῆλθον τρομερὰν νύκτα ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων. Τὴν δ' ἐπομένην πρωΐαν ἔφθασαν εἰς τὴν ἔρημον Δερβέκισταν, καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πλατάνου, ὅπου διέμειναν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἕπως ἐλκύσωσιν εἰς ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους καταδιεσπαρμένους. Παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς εὗρον βεβαίως μόνον μικρὰν ὑποστήριξιν καὶ οὕτω, κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου, ἐσύρθη τὸ ἐπίλοιπον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου—ἦσαν μόλις 1,300 ἄνθρωποι, ἐν οἷς 7 γυναῖκες καί τινα κοράσια καὶ παιδία κάτω τῶν 12 ἐτῶν—ἐν θρήνοις καὶ θλίψεσιν εἰς Σάλωνα, ὅπου εὗρον ἀνακούφισιν καὶ συνδρομήν.

Ἐκεῖ δὲ πάντες ἐξεπλήττοντο πρὸς τὴν θέαν τῶν διασωθέντων ἀνδρῶν, τοῦ γέροντος Νότη Μπότσαρη, τοῦ Τζαβέλα καὶ τοῦ Φωτομάρα, θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς θαύματα τῆς ἀνδρείας ζῶντα. Διέτρεχεν ὅμως καὶ προαίσθημά τι τὰς καρδίας τοῦ ἀτυχοῦς καὶ κατεσπαραγμένου λαοῦ, ὅτι τὸ Μεσολόγγιον ἐθυσιάσθη διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι αὐτὸς ἔπρεπεν ἐπομένως νὰ δειχθῇ ἄξιος τῆς θυσίας.

Ὅτε ἡ λυπηρὰ εἴδησις ἔφθασεν εἰς Ἐπίδαυρον καθ' ἣν στιγμὴν εἶχε συνέλθει ἡ τρίτη ἐθνικὴ συνέλευσις ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ὑπερτάτης ἀνάγκης ἐπεκράτησεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν νεκρικὴ σιωπή. «Ἕκαστος», οὕτως ἀναφέρει ὁ Κολοκοτρώνης, «ἀνεμέτρει ἐν τῷ λογισμῷ του τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καταστροφήν. Ἔπρεπε νὰ αἰτιῶνται ἑαυτοὺς ἐπειδὴ ἤργησαν, διεσκέπτοντο καὶ ἐφιλονείκουν, ἐνῷ ὁ ἐχθρὸς ἵπτατο ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν».

Ὁ Κολοκοτρώνης ἐνεθάρρυνε τοὺς συνηθροισμένους, ἐνησχολήθη εἰς νέας πολεμικὰς προετοιμασίας καὶ τὴν σύστασιν νέας κυβερνή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεως εἰς Ναύπλιον. Ὁ Κουντουριώτης καὶ οἱ ἀσθενοῦς καρδίας ἐγωισταί, οἱ περικυκλοῦντες αὐτόν, δὲν ἠδύναντο νὰ τελεσφορήσωσι καὶ κατήντησαν ἀφόρητοι καὶ μόνον ἰσχυρός, πλήρης αὐταπαρνήσεως πατριωτισμὸς ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὡς ἐν Ἑλλάδι, οὕτω καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ἐξηγέρθη ἡ κοινὴ γνώμη κατὰ τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες εἶχον σταθῇ μακρὰν καὶ σοφῶς συνδιασκεφθῇ καὶ συμβουλευθῇ, ἐνῷ ὁ κώδων τοῦ θανάτου προσκλητικῶς ἤχει.

Διὰ τῆς πολιορκίας ταύτης τόσον ἀξιομνημονεύτου, ὅσον ἡ τοῦ Σαγούντου κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ ἡ τῆς Σαραγόσης κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ ἀγῶνος, ὅστις θέλει μένει ἀθάνατος ἐν ὅσῳ ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ δύναται νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῆς τὴν ζωήν του, διὰ τῆς ἐνδόξου ταύτης πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου, διεξεδηλώθη τώρα ἡ ἀδιάλακτος ἀντίθεσις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἀναγραφεῖσα δι' εὐκρινῶν στοιχείων αἵματος, ἐγένετο δὲ καὶ εἰς τὴν βραδυπορουσαν, ἐνδεᾶ ἐνθουσιασμοῦ, διπλωματίαν καταφανὲς ὅτι δέον νὰ γείνῃ τι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅτι τὸ κίνημα δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ καταστέλληται οὔτε νὰ καταστραφῇ ἐν ἄκρᾳ σιγῇ καὶ ἡσυχίᾳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Τὸ ρωσσικὸν ὑπόμνημα τοῦ Ἰανουαρίου.—Θάνατος τοῦ Τσάρου.—Οὐέλιγκτων καὶ Νικόλαος.—Τὸ πρωτόκολλον τοῦ Ἀπριλίου.—Ἐπανάστασις ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Συνδιάσκεψις τοῦ Ἀκκερμαν.—Ἡ συνθήκη τοῦ Ἰουλίου.—Ἄρνησις τῆς Πύλης πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς.—Μεσιτεία τῆς Αὐστρίας.—Ἡ νέα κυβέρνησις Ζαΐμη.—Ναυμαχία τῆς Μιτυλήνης.—Ὁ Ἰμβραὴμ κατὰ τῆς Μάνης.—Ὁ Κιουταχῆς ἐν Ἀττικῇ.—Μάχη τοῦ Χαϊδαρίου καὶ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως.—Τὸ σχέδιον τοῦ Καραϊσκάκη.—Ἡ φονικὴ νὺξ τῆς Ἀραχώβης.

Τὸ ρωσσικὸν ὑπόμνημα τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1824 ἐπενήργησε σημαντικὰ εἰς τὰς περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος διαπραγματεύσεις. Ἡ Ρωσσία ἐγνωστοποίησε δι' αὐτοῦ τί ἐπρέσβευε, καὶ αἱ προθέσεις της προέκειντο ἤδη δεδημοσιευμέναι καὶ φαναραὶ εἰς πάντας. Τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως ἤλπιζε νὰ διενεργήσῃ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν τόσον παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὅσον καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς μεγάλαις δυνάμεσι τῆς Εὐρώπης.

Καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ εἰς τὴν Πύλην εὐκταῖον καὶ εὐχάριστον νὰ ἴδῃ τετελεσμένον τὸν ἄλλως ἀπελπιν ἐκεῖνον καὶ ἄνευ μέλλοντος ἀγῶνα διὰ τῆς οἰκειοθελοῦς ὑποταγῆς τῶν ἀνταρτῶν, τὴν δὲ ὑπέροχον τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἀρχὴν ἐξησφαλισμένην καὶ ὑπ' αὐτῆς μάλιστα τῆς Εὐρώπης διηγγυημένην;—Καὶ διατὶ τάχα δὲν ἤθελον οἱ Ἕλληνες συγκατατεθῆ; Διατὶ νὰ μὴ προτιμήσωσι τὰ μεγάλα τοῦ ρωσσικοῦ σχεδίου πλεονεκτήματα μᾶλλον τοῦ ὀνειροπολήματος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Τελευταῖον δὲ ἐπίστευε τὸ ρηθὲν ἀνακτοβούλιον ὅτι ἠδύνατο νὰ ἦναι βέβαιον καὶ περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν δυνάμεων, ἐπειδὴ ἡ ρωσσικὴ πρότκσις ἦτο ἁρμοδιωτάτη εἰς τὸ νὰ ματαιώσῃ παντελῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς ἐνεργείας τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστατικῆς μερίδος, καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν δημαγωγῶν τὴν ἄλλως πιθανὴν αἰτίασιν ὅτι δῆθεν οἱ ἡγεμόνες ἐσκόπευν νὰ ἐπαναρρίψωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν βαρβαρότητα, καὶ νὰ ἀναβιβάσωσιν εἰς τὴν αὐτὴν περιωπὴν Μωαμεθανισμὸν καὶ Χριστιανισμόν.

Πράγματι ὅμως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ρωσσικοῦ σχεδίου ἤθελε ψυχράνει τάχιστα τὸν ὑπὲρ Ἑλλάδος ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀποτρέψει τὸ γενικὸν τῆς Εὐρώπης ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου.

Ἀλλ' ἔμελλε νὰ γείνῃ ἄλλως.

Τὸ ρωσσικὸν ὑπόμνημα δὲν εὗρε τὴν προσδοκομένην ἔγκρισιν οὔτε τῶν διαμαχομένων μερῶν οὔτε τῶν δυνάμεων. Ὅτε ὁ λόρδος Στραγκφὸρδ προσεπάθησε νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τὸ ὑπόμνημα ἐνεποίησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ διεγείρῃ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἀντιγράφου, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὴν Πύλην, ἠρώτησεν αὐτὸ ὁ Ρέϊς: «Ἐν ποίᾳ συνθήκῃ εὑρίσκεται γεγραμμένον ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἡγεμόνες δικαιοῦνται νὰ διαδραματίζωσι τὸ πρόσωπον κυρίων ἐν Τουρκίᾳ κατ' ἀρέσκειαν, ἐπειδὴ χριστιανοὶ ὑπήκοοι τῆς Πύλης εὑρεστήθησαν νὰ ἐπαναστατήσωσι; πῶς δύνανται νὰ δικαιολογήσωσι τὴν θρασεῖαν αὐτὴν ἀξίωσιν; Μήπως ἆρά γε διότι τὰ ἡμέτερα ὅπλα δὲν κατεδάμασαν τοὺς ἀντάρτας; ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν εἰς ποῖον ἀποδοστέον τὸ αἴτιον; Πρόκειται νὰ πολεμήσωσι μόνον τοὺς Ἕλληνας, μήπως δὲ παρὰ τὸν κεκηρυγμένον καὶ φανερὸν τοῦτον ἐχθρὸν προσέτι καὶ τοὺς κρυφίους, οἵτινες εἰς ἡμᾶς μὲν βεβαίως φιλικὰς λέξεις ἀπευθύνουσιν, εἰς τοὺς ἀντάρτας ὅμως ὅπλα, χρήματα, συμβουλὰς καὶ βοήθειαν παντὸς εἴδους χορηγοῦσιν; ἂν ἡμεῖς ἐζητοῦμεν ξένην συνδρομήν, ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη δύναμις ἤθελε δικαιοῦσθαι νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν αἴτησιν· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ζητοῦμεν εἰμὴ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀνεξαρτησίαν, μηδόλως δὲ ἀναμιγνυόμενοι εἰς ξένας ὑποθέσεις ἔχομεν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀνεχθῶμεν ὅπως ἀναμιγνύωνται ἄλλοι εἰς τὰς ἡμετέρας;» Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξίσου ὀλίγον ἐπεθύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μουν ν' ἀκούσωσι περὶ τῶν ρωσσικῶν προτάσεων ὡς καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐγένετο ταχέως φανερόν. Ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Ρόδιος διεμαρτυρήθη πρὸς τὸν Κάνιγγα ἔν τινι ἐπιστολῇ ἀπὸ τῆς 12ης Αὐγούστου 1824 διὰ τοῦ ἐπισημοτάτου τρόπου κατὰ πάσης ἐπιστήσεως τῆς προσοχῆς τῶν μεγάλων δυνάμεων εἰς τὴν ρωσικὴν πρότασιν.

Ὁ Πρίγκηψ Μεττερνῖχος δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκρύψῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἔκπληξίν του, ὅτι ἡ τοῦ Κάνιγγος ἀπάντησις ἀνεγνώριζεν ὁλοσχερῶς ὡς κυβέρνησιν· τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἦρχοντο ἐν Ναπόλει τῆς Ρωμουνίας. «Ἐξέφρασεν τὴν ὑποψίαν ὅτι οὐχὶ τόσον ἡ Ἑλληνικὴ διαμαρτύρησις, ὅσῳ μᾶλλον ἡ τοῦ Κάνιγγος δυσμένεια καὶ ἀποστροφὴ πρός τὰ ρωσικὰ σχέδια εἶχε προκαλέσει τὸ ἀσύνηθες διάβημα τοῦ Ἄγγλου προέδρου καὶ παρηγορεῖτο διὰ τῆς ἐλπίδος ὅσον ἐπαναστατικώτερος προέβαινεν ὁ Κάνιγγ, τόσον τάχιον ἤθελεν ἀναγκασθῇ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Ρωσσία εἰς τὸ τὸ στάδιον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς νομιμότητος».

Ὡς συνήθως συνέβαινεν, οὕτω καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φορὰν ἔβλεπεν ὀξυδερκέστερον τὸ ὄμμα τοῦ Μεττερνίχου εἰς τὸ παρελθὸν ἢ εἰς τὸ μέλον. Ὁ κίνδυνος τῶν ρωσσικῶν προτάσεων ἐκέντησε τὸν Κάνιγγα πρὸς ἀνεξάρτητον αὐτοῦ προχώρησιν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Ἦτο ἀρκούντως εὐγενὴς τοὺς τρόπους ὅπως εὑρῇ ὅτι ἐν τῷ ρωσικῷ ὑπομνήματι ἐμπεριείχετο λίαν πολύτιμος ὕλη καὶ λαμπρά, ἐξαίρετος βάσις, κατὰ θεωρίαν, συνεφώνει πρὸς τὰς ρωσσικὰς ἰδέας. Ἐν τῇ πράξει ὅμως ἐσκέπτετο νὰ τὰς μεταβάλῃ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας καὶ νὰ κερδίσῃ ἐπιρροὴν ἐν Ἑλλάδι.

Τούτου ἕνεκα προσεπάθει νὰ ματεώσῃ τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου εἰς Πετρούπολιν προσκληθείσας συνόδους εἰς τὰς ὁποίας προέκειτο νὰ συσκεφθῶσι περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ρωσικοῦ ὑπομνήματος. Ἀνεκοίνωσε δὲ ὅτι δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὸν ἀπεσταλμένον του νὰ συμμετάσχῃ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἡ Βιέννη ἦτο καταλληλότερος πρὸς συνδιασκέψεις τόπος ἢ ἡ Πετρούπολις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ σιωπηλὴ ἀντίδρασις τοῦ Κάνιγγος κατὰ τῶν ρωσσικῶν σχεδίων ἔμελλε τόσον τάχιον νὰ ἐπετύχῃ τοῦ σκοποῦ της καθ' ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ ἀνακτοβούλια, ἂν καὶ πρὸς τὸ φαινόμενον καλῶς ὑπεδέχθησαν τὸ ὑπόμνημα, δὲν συνεμερίζοντο τὰς ρωσσικὰς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος θεωρίας. Ἅπαντες δὲ ἐπεφυλάσσοντο ἂν καὶ κατὰ τὴν βάσιν συνεφώνουν πρὸς τὰς ρωσσικὰς προτάσεις νὰ δηλώσωσι τὰς ἀφεστώσας περὶ τῆς ἐκτελέσεώς των δοξασίας αὐτῶν.

Ὅτε ἐν τούτοις ἤρχισαν αἱ συνδιασκέψεις τὴν 17ην Ἰουνίου τοῦ 1824 ἐν Πετρουπόλει, καὶ ὁ κόμης Νεσσελρῶδος ἐπαρουσίασε τὸ ὑπόμνημα τῆς 6ης Ἰανουαρίου, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐκφράσωσι τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῶν βάσεων καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἐφάνησαν μὲν οὗτοι ἕτοιμοι ὅπως ἀπονείμωσι δικαιοσύνην εἰς τὰς γενναιόφρονας προθέσεις τῆς Ρωσσίας, ἐκήρυξαν ὅμως ἑαυτοὺς ἀναρμοδίους εἰς τὸ νὰ ἐπιστείλωσιν ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, καὶ ἐν γένει εἰς τὸ νὰ κάμωσι διαβήματα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ρωσσικῶν σχεδίων.

Κατὰ τὸν Αὔγουστον ἡ κακὴ σύμπτωσις τῆς ἑλληνικῆς διαμαρτυρήσεως καὶ τῆς τοῦ Τσάρου περιοδείας εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας ἐπήνεγκε χρονιωτέραν παρεμπόδισιν τῶν συνδιασκέψεων. Ὁ Κάννιγ ἐπεκαλέσατο εἰς μαρτυρίαν τὸ ἔγγραφον τοῦ Ροδίου καὶ τὴν σύγχρονον διαμαρτύρησιν τῆς Πύλης.

«Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων», ἀνεκοίνωσεν «ἐγένετο τοιαύτη ὥστε τὸ Βρεττανικὸν ἀνακτοβούλιον δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μεσολαβήσῃ ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν δύω διαμαχομένων μερῶν. Ἦτο δὲ καταφανὲς ὅτι ὁ ἀγὼν ὑπῆρχε πεισματωδέστατος, μέχρις ἐσχάτου βαθμοῦ καταντῶν. Τούτου ἕνεκα δὲν ἔφθασεν ἀκόμη ἡ πρὸς ἐνέργειαν τῆς διπλωματίας πρόσφορος στιγμή· ἀλλὰ πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἐξαντληθῶσιν αἱ φατρίαι πρὶν δυνηθῇ νὰ ἐπέλθῃ ξένη ἐπέμβασις.

«Κατεκρινε τὸν πρεσβευτὴν αὐτοῦ Μπαϊόν διότι ἐν γένει μετέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σχε τῶν συνδιασκέψεων. Ὁ δὲ ἐξάδελφος αὐτοῦ Στράτφορδ δὲν διέψευσεν ἀπέναντι τοῦ Μεττερνίχου ὅτι εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας δὲν ἐνεποίει εὐάρεστον ἐντύπωσιν σύνοδος, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ ἐπανακαλέσῃ πάλιν τοὺς τύπους τῆς συμμαχίας. «Δὲν ἠθελήσαμεν μόνον» παρετήρησε σκωπτικῶς, «ἀφ' οὗ εἴμεθα ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν συμμαχίαν ἀπαράλλακτα ὡς καὶ ὁ πρίγκηψ Μεττερνίχος, νὰ βεβηλώσωμεν τὴν ἱερὰν κιβωτόν».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχικαγγελάριος ἠρνεῖτο μὲν βεβαίως ὅτι ὁ Κάνιγγ ἐν γένει ἐγνώριζε τὴν συμμαχίαν καὶ ἔπλεξεν εἰς αὐτὴν ἐκτεταμένον ἐγκώμιον, λέγων : ὅτι παρεῖχε τὸ πλεονέκτημα ὅτι δὲν εἶχον ἀνάγκην ν' ἀναζητήσωσιν ἀλλήλους ὅπως εὑρεθῶσι σύμφωνοι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἀρχῇ. Ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖτο ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ συμπεριφορὰ καὶ αἱ ἐπιθέσεις τῶν φατριαστῶν κατὰ τῆς συμμαχίας.

Ἂν δὲ ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐβάδιζεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς μετὰ τῆς αὐστριακῆς, τότε ἂς ἔκαμνε βήματά τινα ὀλιγώτερα ἢ ἓν βῆμα περισσότερον ἵνα θωπεύῃ καὶ περιποιῆται ὀλιγώτερον τὰς ἐπαναστάσας χώρας, καὶ ἀναγνωρίζουσ' ἀναμολογήσῃ τὰς ἀρχὰς αἵτινες ὑπέκειντο ὡς βάσεις εἰς τὸ σύστημά των. Οὐχ ἧττον ἀνεγνώρισεν ὁ πρίγκηψ Μεττερνίχος κάλλιστα, πόσον ἐπιτυχῶς ὁ Ἄγγλος διπλωμάτης ἠπηνίξατο τὴν μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας ἀντίθεσιν.

Καθ' ὅσον κάλλιστα ὁ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ αὐστριακοῦ κράτους κατὰ βάθος τόσον ὀλίγον ηὐχαριστημένος ἦτο ἐκ τοῦ ρωσσικοῦ ὑπομνήματος ὅσον ἀντίζηλος αὐτοῦ διπλωμάτης ἐν τῷ Δόυνιγκ-Στρήτ. Ὁμολογουμένως δὲ εἶχεν ἀκούσει μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι οἱ Ἕλληνες διεμαρτύροντο ἐναντίον τοῦ ὑπομνήματος, καὶ προεῖπον ὅτι καὶ ἡ Πύλη ἤθελεν ἀντιστῇ εἰς τὰς ρωσσικὰς προτάσεις.

Ὅτε δὲ ὁ Λεμπζέλτερν ἀνεκοίνωσεν ὅτι τὸ ρωσσικὸν ἀνακτοβούλιον διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὑπομνήματος εἶχεν ἐμπέσει εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἤλπιζεν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ ἐξαχθῇ—ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἤθελεν ἀναγκασθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς πολιτικὸν πραξικόπημα, εὗρε τοῦτο ὁ Μεττερνῖχος καλῶς ἔχον.

Ἐσκέπτετο νὰ προχωρήσῃ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ ρωσσικοῦ ἀνακτοβουλίου εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος.

Αἱ ἐνέργειαι καὶ ἡ διαγωγὴ ἐν γένει τῶν ἐν Ἑλλάδι φατριῶν παρετηροῦντο ὑπὸ του βιενναίου ἀνακτοβουλίου μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος.

Ὁ Μαυροκορδάτος θεωρῶν ἁρμόδιον νὰ φυλαχθῇ ἀπέναντι τοῦ αὐστριακοῦ ἀνακτοβουλίου τοσοῦτον ἐπισήμως κατὰ τῶν Ρωσσικῶν σχεδίων, ὅσον καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἀπετάθη δὲ τὴν 17 Δεκεμβρίου 1824 πρὸς τὸν Φρειδερῖκον Γέντς, τῷ ὑπέδειξεν ὅτι ὁ ἔνδοξος ἀγὼν εἶχεν ἤδη φθάσει τὸ τέταρτον αὐτοῦ ἔτος, ὅτι ἡ πεπλανημένη δοξασία ὅτι ἡ Τουρκία ἦτο μόνη ἱκανὴ νὰ δαμάσῃ τὴν ἐπανάστασιν, ὅτι καὶ ἡ λελανθασμένη δοξασία περὶ τῆς συναφείας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου μετὰ τοῦ ἔργου ἐν γένει τῆς ἐπαναστάσεως εἶχε καταστραφῇ πλέον, ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος εἶχε καταστῇ πλέον ζήτημα χρόνου μόνον. Κατὰ πόσον δὲ ἡ ἀνεξαρτησία της Ἑλλάδος ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ ἢ νὰ παραβλάψῃ τὰ συμφέροντα τῆς Εὐρώπης ; Τοῦτο ἦτο ἄξιον δεόντως νὰ σταθμισθῇ.

Ἡ Ρωσσικὴ πρότασις ἐσκόπει νὰ διαχωρίσῃ ἐν ἑαυτῇ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ προετοιμάσῃ δι' ἑαυτὴν εἰς τὰς φόρου ὑποτελεῖς ἐπαρχίας, ἄλλας τόσας εὐκόλους κατακτήσεις, ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς ἀνεξάρτητος, ὁ φυσικὸς φίλος καὶ σύμμαχος τῆς Πύλης, μετ' αὐτῆς συνάμα ἤθελεν εἶναι καὶ ἄγρυπνος φύλαξ κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ βεβαίως καλλίτερος τοῦ μέχρι τοῦδε. Λοιπὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς τὰς δυνάμεις εὐκταία καὶ νὰ συγκρατηθῇ καὶ νὰ σ ηριχθῇ ὑπ' αὐτῶν, διὰ τὸν ὁποῖον διετήρουν μέχρι τοῦδε τὸ τουρκικὸν κράτος. Ἡ δὲ Αὐστρία ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτῆς συμφέροντι διὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἠδύνατο μόνον νὰ κερδήσῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ ὀξυδερκὲς ὄμμα αὐστριακοῦ πολιτικοῦ ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀποδεικτικῶν τούτων συλλογισμῶν, Ἀπέφυγε ν' ἀπαντήσῃ ἀπ' εὐθείας, καὶ ἀπήντησε διὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ γενικοῦ προξένου τῆς Αὐστρίας Ἄουενσχιλδ μετ' εὐγενοῦς ἀριστοκρατικοῦ ὕφους. Ἂν καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὑπερήσπισεν ἐπιτηδείως τὸ τῆς ἀνεξαρτησίας ζήτημα, ἐν τούτοις ὑφίσταται ὑπεράνω τοῦ ζητήματος τούτου τῶν συμφερόντων διὰ τὰς κυβερνήσεις ἡ ὑψηλοτέρα στάθμισις τῶν ἀρχῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἀναμφιβόλως ἔφερεν ἰδιάζοντά τινα ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Ὅθεν καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ συγχύσωμεν μετ' ἐκείνων τῶν ἐπαναστάσεων, τὰς ὁποίας ἀλλαχοῦ που διήγειρεν ἡ λύσσα ἢ ἡ κακεντρέχεια πολιτικῆς τινος φατρίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ λύσωμεν τὸ περὶ αὐτῆς ζήτημα ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας τοῦ δημοσίου δικαίου, ὅπερ μόνον κανονίζει τὰς σχέσεις τῆς Πύλης μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ οὐδὲν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν δίκαιον μέσον ἵν' ἀναγκάσωμεν τὸν σουλτάνον νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κυριαρχίας του.

Οὐχ ἧττον ἔπρεπεν ὁ Γέντς εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου του νὰ κάμῃ χρῆσιν τὴν λίαν σημαντικῆς ἐκφράσεως ὅτι: ἂν οἱ μὲν Ἕλληνες ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἀπόλυτον αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπίσης ἐναντιῶνται εἰς τὸ νὰ τοῖς παράσχωσιν αὐτὴν—ἂν αἱ Δυνάμεις εἰς μηδέτερον τῶν διαμαχομένων μερῶν ὑπαγορεύωσι νόμους, μηδὲ θέλωσι νὰ θυσιάσωσι τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης—τότε μόνον ἡ θεία Πρόνοια δύναται νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα».

Αἱ ὁμολογίαι, τὰς ὁποίας τόσον ἔνθερμος φίλος τῶν Τούρκων, ὁ Γέντς, ἔκαμεν ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου εἶναι λίαν χαρακτηριστικαί.

Ἐν ἐμπιστευτικῷ τινι ὑπομνήματι τῆς 10ης Νοεμβρίου 1824 εἶχεν ἤδη θεωρήσει ὁ Γέντς καὶ αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ὡς τὸ ἐλάχιστον τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἐπέλθω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιν εἰς τὴν Εὐρώπην· «ἂν», ἔλεγε πρὸς τὸν πρίγκηπα Μεττερνῖχον «ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ περὶ οὐδενὸς ἄλλου πλέον πρόκειται, φαίνεται εἰς ἡμᾶς τοσοῦτον ἀποδεδειγμένη ἀνάγκη, ὥστε πρέπει ν' ἀποφασίσωμεν περὶ τῆς μελλούσης ὑπάρξεως τοῦ τουρκικοῦ κράτους, τότε ἔστω· ἂς ἀναγνωρίσωμεν καθαρῶς καὶ ἁπλῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, καὶ ἂς περιμείνωμεν νὰ ζητήσῃ ἡ Πύλη παρ' ἡμῶν εὐθύνας καὶ λόγον διὰ τοῦτο». Αἱ τοῦ Γέντς ἐκφράσεις ἐπέρριψαν νέον καθαρὸν φῶς ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ αὐστριακοῦ ἀνακτοβουλίου· ἀναγνωρίζομεν τελευταῖον, ὀξυδερκῶς βλέποντες, περί τινος πρόκειται: Ἀνετάσσοντο δηλαδή, κατὰ τοῦ Κάνιγγος καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας συγχρόνως.

Ἐνῷ δὲ ἐζήτουν ν' ἀντιπαρατάξωσιν εἰς τὰς πράξεις τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας τῶν μετὰ τῶν «κλεφτῶν» σύνδεσμον, καὶ νὰ ἀναγκάσωσι τὸ Βρεττανικὸν ἀνακτοβούλιον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ καθῆκόν του, ἀντέτασσον εἰς τὰ Ρωσσικὰ σχέδια, ἅτινα ἀπεκαλύφθησαν ἐν τῷ ὑπομνήματι ἐκείνῳ τοῦ Ἰανουαρίου, τὴν ἰδέαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἡ Ρωσσία ἠρνεῖτο τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἤξιζε νὰ τὴν παράσχῃ εἰς αὐτὴν ἡ Αὐστρία.

Ὁ ἐγωϊσμὸς ὅστις θεωρεῖ τοὺς Ἕλληνας μόνον ὡς ὄργανα τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, ἔπρεπε ν' ἀποκαλυφθῇ, καὶ ἐκ τῶν ὑποπτευομένων ὑποτελῶν τῆς Ρωσσίας ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ προπύργιον κατὰ τῶν μισχοβιτικῶν πρὸς ἐπέκτασιν καὶ μεγαλεῖον ὀρέξεων. Τὸ ἑλληνικὸν ἔργον διὰ τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ θυσιασθέντος λόρδου Βύρωνος εἶχεν ἀποκτήσει νέαν λάμψιν καὶ δόξαν, καὶ διὰ τῆς συστολῆς τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ὑλικὴν συνδρομήν. Ἀφ' ἑτέρου ἐπηπείλει βεβαίως ὁ κίνδυνος τῆς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καθυποτάξεως αὐτῶν. Ὁ Ἰμβραὴμ κατέλαβε τὸ Ναυαρῖνον, καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ διὰ τῆς Πελοποννήσου περαιτέρω νικῶν καὶ λεηλατῶν τὴν χώραν.

Οὕτω λοιπὸν τώρα ἔπρεπε ν' ἀποφασισθῇ ὡς ἐν διλήμματι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δυοῖν θάτερον «ἀνεξαρτησία ἢ ὑποταγή», ὡς σαφῶς διέκρινεν ὁ νοῦς τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχιγραμματέως, ὅστις ἀνεγνώριζεν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα μόνον μίαν λύσιν ὁλοσχερῆ ἠδύνατο νὰ λάβῃ. Ὅτε δὲ τούτου ἕνεκεν αἱ διακοπεῖσαι ἐν Πετρουπόλει συνδιασκέψεις κατὰ τὸ τέλος Φεβρουαρίου τοῦ 1825 ἤρχισαν πάλιν, ἐπεφόρτισεν ὁ Μεττερνῖχος τὸν πρεσβευτήν του κόμητα Λεμπζέλτερν μυστικῷ τῷ τρόπῳ ἵνα ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ὑποταγὴ δὲν ἐπετύγχανε, μόνον ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλη κατ' ἐναλλαγὴν περίπτωσις γείνῃ παραδεκτή. Ὁ Λεμπζέλτερν ἔδει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας νὰ προτείνῃ παριστῶν ὡς τὴν μόνην ἀπειλήν, τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ μεταχειρισθῶσιν ὡς ἐκβιαστικὸν κατὰ τοῦ διβανίου μέτρον.

Οὕτως ἐπῆλθε πλήρης σοβαρῶν συνεπειῶν τροπὴ τῶν πραγμάτων. Τὸ αὐστριακὸν ἀνακτοβούλιον ἐπέτρεψε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὰς συνδιασκέψεις του τὸ πρόγραμμα τῶν φιλελευθέρων ἐν Εὐρώπῃ τάσεων τοὐλάχιστον ὥς τι ἐνδεχόμενον. Οὐδὲ ἀπέκρυπτον ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἀπ' ἀλλήλων οἱ ἐν Πετρουπόλει διπλωμάται, ὅτι εἴτε μεσολάβησις μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν, εἴτε ἀνακωχὴ ὅπλων ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχεν ἤδη καταστῇ διπλασίως δυσχερής. Ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας ἐξεφράσθη τούτου ἕνεκεν ἡ ἐπιθυμία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν συνδιασκέψεων—τῶν ὁποίων ἐπισήμως μόνον οἱ πρέσβεις τῶν τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων συμμετέσχον, ἐνῷ ὁ Στρατφὸρδ Κάνιγγ, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας, ἐξωδίκως ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀποφάσεων—ἵνα ἡ Αὐστρία συνενεργήσῃ φιλικῶς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αἱ ἀπόπειραι τοῦ νὰ πείσωσι τὴν Πύλην ἤθελον μείνει ἄνευ ἀποτελέσματος.

Προὐτάθη δὲ προσέτι νὰ πέμψωσι διπλωματικοὺς πράκτορας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ὑποσχεθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας διοικητικὴν ἀνεξαρτησίαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἤθελον ἐκφοβίσει τὴν Πύλην διὰ τῆς ῥήξεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων. Τώρα ὅμως ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρίας ἐπελάβετο τῆς στιγμῆς ἵνα πολεμήσῃ τὰ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας προταθέντα ἀναγκαστικὰ μέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρα, καὶ πραγματοποιήσῃ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ ἀνακτοβουλίου.

«Ἐγώ, τὸ κατ' ἐμέ», διεδήλωσε τὴν 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1825, «εἶμαι πεπεισμένος ὅτι οἱ αὐλή μου δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ γίνηται λόγος περὶ ὅπλων, περὶ κατοχῆς χωρῶν, περὶ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Καὶ ἀναμφιβόλως μὲν ἡ ἐπιθυμία ἐν Βιέννῃ τοῦ νὰ χαρισθῶμεν καὶ νὰ εὐηρεστήσωμεν εἰς τὴν Ρωσσίαν θέλει ἐπιφέρει τὴν ἀνάγκην νὰ παραβλέψωμεν μικράς τινας εἰς τὴν γνώμην ἀντιφωνίας· οὐδέποτε ὅμως ἔτι καὶ προκειμένου—τούτου ἕνεκα—νὰ διακινδυνεύσωσι τὰ συμφέροντα τῆς Ρωσσίας ὁμοῦ καὶ τῆς Πρωσσίας.

»Ἄλλως δὲ πρὸς τὸ παρὸν οὐδὲν ἀκόμη βιάζει νὰ ἐκφράσωμεν ὁποῖα τὰ ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ ληπτέα μέτρα. Διατὶ ἀπὸ τοῦδε νὰναγγέλλωνται ἀποφάσεις, ὧν τινων καὶ αὐτὴ ἡ ἔκφρασις ἤθελεν εἶναι ἤδη ἀπόδειξις ἐχθροπαθείας πρὸς τὴν Πύλην, ἧς τινος ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἐπιθυμητὴ καὶ ἐπιδιώκεται, εἶναι δὲ καὶ σπουδαία ἀφ' ἑτέρου συνδρομὴ εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἣν προτιθέμεθα νὰ καταπαύσωμεν;

»Ἡ αὐλή μου, ἐλευθέρως εἰπεῖν, ἤθελεν προτιμήσει μᾶλλον δι' ἑνὸς ἅλματος νὰ ὑπερπηδήσῃ τὴν τάφρον, ἥτις μετὰ πάσας τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν χωρῶν, καταλήψεις καὶ κατοχὰς οὐχ ἧττον εὑρίσκεται πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν, ἤθελε προτιμήσει ἀπ' εὐθείας ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ οὕτω νὰ καταδικάσωμεν τὰς δυσχερείας, αἵτινες ἀναφύονται εἰς ἅπασας τὰς πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ὁδούς». Ἡ φιλελεύθερος γλῶσσα τοῦ Λεμπζέλτερν οὐδόλως ἔλλειψε νὰ ἐμποιήσῃ βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἐν Πετρουπόλει συνηθροισμένους διπλωμάτας.

Ὁ δὲ κόμης Νεσσελρῶδος δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς του, διότι τόσον ριζικὴ ἰδέα εἶχεν ἀναφυῆ ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς συνήθως τοσοῦτο συντηρητικῆς πολιτικῆς τοῦ αὐστριακοῦ ἀνακτοβουλίου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Λεμπζέλτερν ἐξηκολούθει στενοχωρῶν αὐτὸν περισσότερον καὶ ἐζήτει νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἂν ἡ ἀνεξαρτη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σία τῆς Ἑλλάδος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ δὲν ἤθελεν εἶναι μέσον προτιμώτερον πολέμου, ὁ Ρῶσσος διπλωμάτης οὐδόλως ἐνεδύασε νὰ διατρανώσῃ ὅτι ἡ Ρωσσία οὐδέποτε δύναται νὰ θέλῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑλλήνων, θέλει μόνον ἵνα οὗτοι διατελοῦντες ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἀπολαύωσί τινων δικαιωμάτων καί, καθ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατὸν ἀνεξαρτήτως διοικῶνται.

»Οὕτως ἀντημείφθη πάραυτα ἡ τολμηρὰ γλῶσσα ἣν μετεχειρίσθη ὁ κόμης Λεμπζέλτερν οἱονεὶ ἐν ὀνόματι τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ρωσσία ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὸ πολιτικόν της φρόνημα, ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἐν τῷ ἀνατολικῷ ζητήματι ἐνέμενε σταθερὰ εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Αἰκατερίνης, ὅτι πρὸ πάντων, ἐπεθύμει νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ρωσσικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν τοῦ Αἵμου χερσόννησον. καὶ νὰ διαχαράξῃ τὴν ὁδὸν τῆς λύσεως ἐκείνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας αὐτὴ ἡ ἰδία ἠδύνατο νὰ προπορευθῇ γινομένη ὁδηγός».

Αἱ συνδιασκέψεις ὀλίγον ἐδέησε νὰ διακοπῶσιν. Ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς οἱ Ρῶσσοι διπλωμάται τίποτε δὲν ἤθελον ν' ἀκούσωσι περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς «χιμαίρας» ταύτης, ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, τοὐτέστι περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀφ' ἑτέρου ὁ κόμης Λεμπζέλτερν ἀντέτεινε κατά τινος ἐκ τῆς Πύλης ἐξαναγκαστέας ἐπεμβάσεως καὶ κατὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἀπειλήσεως τῶν λυπηρῶν συνεπειῶν, δι' ἃς οἱ Ρῶσσοι ἤλπιζον ὅτι ἤθελον συντρίψει τὴν ἰδιότροπον ἐπιμονὴν τῶν Τούρκων. Συνεφώνησαν δὲ τελευταῖον τῇ 7ῃ Ἀπριλίου τὴν σύνταξιν πρωτοκόλλου, ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ὁποίου εἶναι σαφῶς γεγραμμένον τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν πρὸς ἀλλήλας ἀντικειμένων θεωριῶν καὶ ἡ μυστικὴ μεταξὺ τῶν ὑπογεγραμμένων ἀντίθεσις. Ἡ Πύλη ἔδει νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν αὐλῶν. Καὶ ἦτο τοῦτο ἡμιτελὲς, ἀβέβαιον ἀποτελεσμα, περὶ τῆς πολιτικῆς ἀξίας τοῦ ὁποίου οὔτε ἐν Βιέννῃ οὔτε ἐν Πετρουπόλει ἠπατῶντο δι' ὀνειροπολημάτων. Ἐκ νέου διεχωρίσθησαν αἱ ὁδοὶ τοῦ αὐστριακοῦ καὶ τοῦ ρωσσικοῦ ἀνακτοβουλίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ἡ βιενναία πολιτικὴ τέχνη ἐπέτυχεν ἓν θεωρητικὸν πλεονέκτημα, τὴν ὀρθὴν διάγνωσιν τῆς νοσηρᾶς τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. «Ἀνεγνώρισαν», διετράνου ὁ Λεμπζέλτερν «τί δὲν θέλει ἡ Ρωσσία καὶ συνεπέραναν τί θέλει: Θέλει νὰ παίξῃ τὸ μέρος, ὅπερ ἡ Γαλλία ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἡ Αὐστρία ἐν Ἰταλίᾳ, ν' ἀφομοιώσῃ διὰ στρατιωτικῶν ἐπιδείξεων, στηριζομένη ὑπὸ τῆς συμμαχίας νὰ ἐπαναικτήσῃ τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἐπιρροήν». Ἔτι ὀριμύτερον ἔκρινεν ὁ Μεττερνῖχος περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκαλουμένων ρωσσικῶν ἠθικῶν ἀποπλανήσεων καὶ παραλογισμῶν.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1825 εἶχεν ἀπέλθει εἰς Παρισίους χάριν τῆς πασχούσης ὑγείας τῆς συζύγου αὐτοῦ, ὡς ἔλεγεν· ὅμως τὸ ταξείδιον τοῦτο κατὰ βάθος εἶχε πολιτικοὺς σκοπούς Προέκειτο δηλαδὴ νὰ κερδήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Βιλλὲλ καὶ νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς ἵνα ἀπολύτως ἀσπασθῶσι τὴν αὐστριακὴν πολιτικήν Παρὰ τὴν αὐστηρῶς μοναρχικὴν διάθεσιν ἥτις ἐπεκράτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Τουϊλεριῶν δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι εἰς τὸν Μεττερνῖχον δύσκολος ἡ ἐκπλήρωσις τῆς προθέσεώς του. Ἐκ Παρισίων ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν καὶ ἐπείσθει ὅτι ἡ Γαλλία εἰς τὸ μέλλον ἤθελεν συυμβαδίσει μετὰ τῆς Αὐστρίας εἰς πάντα τὰ μεγάλα ζητήματα.

Ὅτε δὲ ἐπανεῖδε τὸν αὐτοκράτορα Φραγκῖσκον ἐν Μιλάνῳ, ἐξεφρασε τὴν μεγίστην αὐτοῦ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἐν Γαλλίᾳ διαμονήν του καὶ ὁ Γέντς ἔλεγεν ὅτι «τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τοῦ ταξειδίου εἶχε μεγάλην ἀξίαν. Ἐνισχύει ἡμᾶς σπουδαίως ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, καὶ δίδει ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἄγγλους, μ' ὅλα τὰ μεγάλα αὐτῶν σχέδια, νὰ συλλογίζωνται.» Τὸ στήριγμα ὅπερ ἡ Αὐστρία ἐνόμισεν ὅτι ἐκέρδισεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ, παρέσχε πράγματι εἰς τὴν συνεισφορὰν αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας μεγίστην ἀποφασιστικότητα.

Εἴ τινα δὲ ρωσσικὴν ἐγκύκλιον τῆς 19ης Ἀπριλίου, ἥτις καὶ πάλιν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν ἀναγκαστικὰ μέτρα κατὰ τσῦ διβανίου καὶ ἐθεώρει ὡς ἀνάγκην τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν, ὁ γραμματεὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς αὐστριακῆς ἐπικρατείας ἐνετείλατο ν' ἀπαντήσωσι κατὰ τὸ τέλος Μαΐου μετὰ λίαν ζωηροῦ καὶ ἐνεργοῦ ὕφους ὅτι ἡ Αὐστρία ἤθελε πάντοτε προτιμήσει τὰ ἠθικὰ ἐξαναγκαστικὰ μέτρα, δηλαδή, τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ—κατὰ τὰ λοιπὰ —ἤθελεν ἀποτρέψει ἀπὸ παντὸς ὑλικοῦ ἐκβιαστικοῦ μέσου. Ὅθεν βλέπομεν μετὰ πόσου ζήλου ὁ Μεττερνῖχος προσεπάθει νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐπωφελῶς τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν, ἣν ἐκέρδησε διὰ τῆς εὐαγγελίσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἡ του Νέβα πλημμύρα κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1824 πρὸς τὸ 1825 ἐθεωρήθη ὡς σημεῖον τοῦ ὠργισμένου Οὐρανοῦ, οὗτινος ἡ μακροθυμία ἐξηντλήθη διὰ τῆς παραμελήσεως καὶ παραρρίψεως τοῦ σταυροῦ. Ὁ πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἐνέβλεπον εἰς τοιοῦτο συμβεβηκὸς οἱονεὶ τὰς ὁρμητικὰς λέξεις τοῦ «Μανή, μανή, θεκέλ, φάρες» ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Τσάρου ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ κακῶν προαισθημάτων, ἡ ἀνάμνησις τῆς αἱματηρᾶς τελευτῆς τοῦ πατρός του τὸν παρηκολούθει καὶ ἀγρυπνοῦντα καὶ ὀνειρώττοντα. Ἀπαλώτερος καὶ μελαγχολικώτερος παρά ποτε ἦτο ἤδη καὶ ἐπιρρεπέστερος ἢ πρότερον εἰς τὸ νὰ ἀκολουθῇ μόνος τὰς θρησκευτικὰς παρορμήσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιχείρησιν καὶ εἰς τὸ νὰ διαρρήξῃ τὰς διπλωματικὰς περιπλοκὰς διὰ τοῦ ξίφους.

«Ὁ ἐρεθισμὸς ἐν Πετρουπόλει» ἀνέφερον πρὸς τὸν πρίγκηπα Μεττερνῖχον «ηὔξησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ πρέσβεις τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ὤφειλον νὰ τείνωσι τὴν χεῖρα εἰς τὸ ρωσσικὸν ἀνακτοβούλιον, καὶ ἦτο ζήτημα ἂν αὐτὴ ἡ τάσις τῆς χειρὸς ἤθελε πλέον καρποφορήσει. Ἐνῷ δὲ αἱ συνδιαλεκτικαὶ προσπάθειαι ἐν Πετρουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔλαβον νέαν, ἂν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐπίτασιν, διερράγη τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν μεσαζόντων.

Ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ Τσάρος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ πολεμικοῦ κόμματος, ὡς π. χ. ὑπὸ τοῦ συνταγματάρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χου Δἐμπιτς εἶχε ταξιεύσει εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Ρωσσίας. Βαρεῖά τις ἀτμόσφαιρα φοβεροῦ πνίγου ἐπεβάρρυνε τὴν Εὐρώπην καί, διαμεμοιρασμένη μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος ἠτένιζεν ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία τὰ ὄμματα πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Τότε ἦλθεν ἡ πάντας ἐκπλήξασα ἀγγελία ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέθανε τὴν 1ην Δεκεμβρίου τοῦ 1825 εἰς Ταϊγάνιον ἐν Κριμαίᾳ, καὶ εὐθὺς ἔπειτα ἠκούσθη ὅτι ἐν Πετρουπόλει συνεβη αἱματηρὰ στρατιωτικὴ στάσις, καὶ ὅτι ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Νικόλαος ἐχάραξε τὴν πρὸς τὸν θρόνον ὁδὸν πατῶν ἐπὶ πτωμάτων.

Ἡ δύσθυμος διάθεσις, μεθ' ἧς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχε ἀρχίσει τὸ ταξείδιόν του, πιθανὸν νὰ ὑπῆρξε προαίσθημα τῆς προσεγγιζούσης τελευτῆς του· ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν ἡ πεῖρα, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐν τῇ κυβερνήσει του, νὰ τὸν διαθέσῃ εὐθύμως ; Κίνδυνος πολέμου ἐκτός, ὑπόκωφος ἀναβρασμὸς τῶν πνευμάτων ἐντὸς τοῦ κράτους του· ὥστε μόνον βαρύφροντις καὶ πολυμέριμνος ἔβλεπεν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν κατάστασιν τῆς ἐπικρατείας του.

Εἰς τὸ δημόσιον πνεῦμα τῆς Ρωσσίας ἀπὸ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἀπὸ τῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης συνεπαφῆς ἐπῆλθε μεγίστη μετατροπή. Ὁ στρατός, ὅστις μάλιστα παρίστα καὶ ἐξεπροσώπει τὴν δύναμιν τοῦ ρωσσικοῦ κράτους, εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς Δύσεως. Ἀφοῦ οἱ νέοι Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ εἶχον ἐκθέσει θαρραλέως προτείνοντες τὰ στήθη αὐτῶν εἰς τὰς σφαίρας τῶν ἐχθρῶν, ἔπαυσαν νὰ εἶναι τόσον ὑποτεταγμένοι, καὶ νὰ συναισθάνωνται ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς ἐν τῇ ὑποταγῇ, ὅσον ἄλλοτε· συνεμερίσθησαν δὲ ζωηρῶς τοὺς πολιτικοὺς μεταξὺ τῶν κομμάτων τῆς χώρας ἀγῶνας πρὸς τὴν καταπολέμησιν τῆς ὁποίας εἶχον ἐκστρατεύσει καὶ λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν εἰσήγαγον εἰς τὴν Ρωσσίαν τὰς ἰδέας τοῦ πολίτου τῶν συνταγματικῶν δικαίων καὶ τῆς ἐλευθερίας, τουτέστιν εἰσήγαγον εἰς τὴν Ρωσσίαν ἐπιστρέφοντες τὴν φιλελεύθερον Γαλλίαν.

Ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἔμεινε πλέον κεκλεισμένος πρὸς τὰ κατὰ τῆς ἐγχωρίου καταστάσεως· ὁ λαὸς ὑπεγόγγυζεν ἐναντίον τῆς διαφθο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρᾶς τῆς διοικητικῆς ὑπαλληλίας καὶ τῆς ἀστυνομικῆς πιέσεως, τῆς ὁποίας πρότερον παρεδέχετο ὡς ἀνάγκην. Ἀπῄτει δὲ παραμονίμους ἐγγυήσεις πολιτικῆς ἀναμορφώσεως, καὶ θεσμοὺς ἀντὶ τῶν ἀτόμων. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν καλλιτέρων στρατιωτικῶν συνταγμάτων τῆς Ρωσσίας συνεστήθησαν σύλλογοι ἐλευθέρων τεκτόνων, ὅτε δὲ οὗτοι διελύθησαν καὶ ἀπηγορεύθησαν, μυστικαὶ πάλιν ἑταιρίαι, αἵτινες ἐπεδίωκον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ μεταβάλλωσι τὴν Ρωσσίαν εἰς συνταγματικὴν μοναρχίαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1817, ὅτε ὁ Παῦλος Πέστελ μετὰ τῶν ταγματαρχῶν τῆς φρουρᾶς Μουράβιεφ, Τρουβέσκοϊ καὶ ἄλλων συνέστησε τὴν πρώτην μυστικὴν ἑταιρίαν τὴν «ἑταιρίαν τῆς σωτηρίας», τὸ ἄνθος τῆς ρωσσικῆς νεολαίας τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ στρατοῦ προσεκολλήθη εἰς τοὺς νεωτεριστάς. Ὁ ἐνδοιασμὸς καὶ ἡ βραδύτης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ ἀνατολικῇ πολιτικῇ, ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πρίγκηπος Μετερνίχου, διέδιδον καὶ ἐξήπλουν εἰς ὁσημέραι εὐρυτέρους κύκλους τὴν δυσαρέσκειαν.

Ὁ σύνδεσμος ἔλαβε τὸ μεγαλόσχημον ὄνομα «ἑταιρία ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας», καὶ παρὰ τὰς συνταγματικὰς τάσεις ἀνεφάνησαν ἐκεῖ καὶ δημοκρατικαί. Πέστελ ὁ θερμότατος καὶ ἐφυέστατος ἁπάντων τῶν συνομωτῶν, ἐκήρυξεν ὅτι μεταξὺ πάντων τῶν κυβερνητικῶν εἰδῶν προετίμα τὸ δημοκρατικόν. Εἰς δὲ τὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἐγένοντο τὸ 1825 μεταξὺ τῶν ρωσσικῶν πολωνικῶν μελῶν τῆς μυστικῆς ἑταιρίας ἀντεπροσώπευσεν ἀποφασιστικώτατα τὴν δημοκρατικὴν ἀρχήν. Ἀνῆκεν εἰς τὰς σκαιὰς καὶ τῶν πάντων ὀλιγώρους ἐκείνας φύσεις, αἵτινες φαίνονται προωρισμέναι ἢ πρὸς τὴν ὑψίστην κορυφὴν ἀνθρωπίνου μεγαλείου ἢ πρὸς εἱρκτὴν καὶ κάτεργον. Ὀλίγου δεῖν νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ πρώτου τέρματος.

Τὸ μυστικὸν τοῦ συνδέσμου εἶχε κάλλιστα διατηρηθῇ. Καὶ ναὶ μὲν ἴσως εἰς τοὺς κυβερνητικοὺς κύκλους εἰσεχώρησεν ὑποψία τις καὶ ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἡ ἐπικρατοῦσα δυσαρέσκεια· ἀλλ' ἀπέτυχον ν' ἀποκαλύψωσι τ' ἀληθῆ ἴχνη τῶν συνομωτῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἁπανταχοῦ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὑπώπτευε καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατεδίωκε τὴν ἐπανάστασιν, κ' ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου ἐλάμβανε τὸν ἀφελῆ τύπον τῶν σωματείων τῆς σπουδαζούσης νεολαίας τῶν Γερμανῶν, ἔμαθε παρὰ πρῶτον κατὰ τὸ τέρμα τῆς ζωῆς του, κατὰ τὸ ταξείδιον ἐκεῖνο τῆς Κριμαίας—εἰς Γαϊγάνιον—ὅτι εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ κράτος εἶχε διεξυφανθῆ ἐκτεταμένη συνωμοσία, ὅτι μέγα μέρος τῶν στρατευμάτων ἦτο μεμυημένον εἰς τὰς νέας ἰδέας καὶ κατείχετο ὑπ' αὐτῶν ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῆ ὑπὸ τῶν μεσημβρινῶν συνομωτῶν δολοφονία κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης ἠννόησε τὸ ἐπισφαλὲς ὅλης τῆς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας του, καὶ ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν ἡ προαίσθησις ὅτι ἡ ἐπανάστασις, ἥτις ὑπῆρξεν τὸ φόβητρον καὶ ὁ τρόμος ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς του, ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Ρωσσίαν. Ἀλλὰ παρέσχε καὶ αὐτὸς μάλιστα λαβὴν ὁμοῦ καὶ πρόφασιν πρὸς ἔκρηξιν στάσεως, ἄφινων νὰ ὑφίστανται ὀλεθρία περὶ τῆς διαδοχῆς ἀβεβαιότης. Οὐδὲ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς τελευταίας στιγμὰς ὑπηνίξατό πως ἂν ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος ἢ ὁ νεώτερος Νικόλαος, ἔπρεπε νὰ γείνῃ αὐτοκράτωρ.

Ὑπὸ βαρυθύμων καὶ ἀκαταλογίστων ἰδιοτροποιῶν ὁ Κωνσταντῖνος βεβαίως κυριευόμενος, ἐξέφρασε κατ' ἐπανάληψιν τὴν ἀποστροφήν του, καὶ ἐξαπέδειξεν αὐτὴν πράγματι κατὰ τοῦ ἀχαρίστου ἔργου τοῦ κυβερνᾶν: διεζεύχθη ἐκ τῆς πρώτης γυναικός, τῆς ἐκ Κοσσύργου καταγομένης, καὶ ἐνυμφεύθη τὴν Ἡλωνίδα Ἰωάνναν Γρουνδταίνσκαν ἐνῷ αὐτοκρατορικὸν οὐκάζιον ἀπέκλειε ῥητῶς τὰ τέκνα τοῦ τοιούτου δυσαναλόγου γάμου ἀπὸ τῆς διαδοχῆς, τέλος ἐν γράμματι αὐτοῦ ἀπὸ τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1822 πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπεποιεῖτο μετὰ πάσης ἐπισημότητος τὸ ρωσσικὸν στέμμα.

Ἀλλ' οὔτε εἰς τὸν λαὸν οὔτε εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν εἶχε γείνει γνωστὸν τὸ παράδοξον τοῦτο διάβημα τοῦ μεγάλου δουκός. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος κατὰ τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὸν ἀναποφάσιστον τρόπον ἐβράδυνεν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἕως ὅτου καταστήσῃ ἐπίσημον τὴν ἰδιωτικὴν αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀνακοίνωσιν. Μόλις τὸ θέρος τοῦ 1823 διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φιλαρέτου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατεστρωσεν ἔγγραφον περὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ κατεθετο αὐτὸ εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Μόσχας.

Ὅτε δὲ ὁ Φιλάρετος ὑπέδειξε τὴν σημασίαν τοῦ πράγματος καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ μυστικοῦ τούτου, ἐνέδωκεν ὁ Τσάρος ἵνα καὶ εἰς τρία μέρη, εἰς τ' ἀρχεῖα τῆς γερουσίας τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς συνόδου παρακατατεθῶσιν ἀντίγραφα τοῦ σπουδαίου κατὰ τὸ περιεχόμενον ἐγγράφου.

Τὸ δὲ παραδοξότατον ἦτο ὅτι αὐτὸς δή, ὁ πρὸς διαδοχὴν τοῦ θρόνου προσδιορισθεὶς μέγας δούξ, οὐδὲ κἂν εἶδεν αὐτοπροσώπως τὸ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ἀποφασίζον ἔγγραφον, καὶ συνδιαλεγόμενος μὲν ὁ αὐτοκράτωρ ὑπηνίξατο ἤδη τὸ ἔτος 1819 τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, λέγων ὅτι ὁ νεώτερος ἀδελφός του θέλει τὸν διαδεχθῇ.

Ἀλλ' ὁ Νικόλαος, ὅστις εἶχεν ἀνατραφῇ πρὸς τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, οὐδὲ εἶχε παντελῶς σκεφθῇ μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ κυβερνᾶν, μᾶλλον ἐξεπλάγη καὶ ἐταράχθη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνακαλύψεως ἢ ἐχάρη· διότι ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο ἀνεπτυγμένος καὶ ἱκανὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοιούτου ὑψηλοῦ προορισμοῦ.

Ὅθεν καὶ μόνον εἰς τοὺς ὑπαινιγμοὺς αὐτοὺς ἔμεινε τὸ πρᾶγμα. Ἡ περικαλύπτουσα δὲ αὐτὸ ἀσάφεια ἤρεσκέ πως εἰς τὴν ἀγαπῶσαν τὰ μυστήρια διάθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅτε δὲ ὁ πρίγκηψ Κάλιτζυν μετ' ἐλευθεροστομίας τῷ παρέστησε πόσον ἀσύμφορον ἦτο ἐν τῷ κρυπτῷ νὰ διαθέτῃ τὴν τύχην μιᾶς ὅλης αὐτοκρατορίας, ἀπεκρίνατο τότε ὁ Τσάρος : «Ἂς ἀφήσωμεν τοῦτο εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, οὗτος θέλει διευθύνει κάλλιον τὰ πράγματα ἢ ἡμεῖς, οἱ ἀδύνατοι θνητοί».

Ἀλλὰ τοῦτο ἐσήμαινε κακῶς ἐννοουμένην καὶ ἐφαρμοζομένην πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν. Αἱ πρῶται ἤδη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡμέραι ἀπέδειξαν ὁποίαν σύγχυσιν εἶχεν ἐπενέγκει ὁ «Ἄγγελος οὗτος», ἐντὸς τῶν θυλακίων τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν δύο ἰδιοχείρως γεγραμμέναι προσευχαὶ μετὰ ῥητῶν ἐκ τῆς Βίβλου. Μό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λις ἡ λυπηρὰ εἴδησις ἀφίκετο εἰς Βαρσοβίαν, καὶ ἔσπευσεν εὐθὺς ὁ Κωνσταντῖνος νὰ δώσῃ τὸν ὅρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον.

Ὅτε δὲ αὐτὴ μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Πετρούπολιν, ἔσπευσεν οὐχ ἧττον καὶ ὁ Νικόλαος νὰ δώσῃ παρευθὺς τὸν ὅρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος οὐχ' ἧττον ἐπέμενε δυσπιστῶν καὶ ἀπιστῶν μάλιστα εἰς τὴν χορηγηθεῖσαν αὐτῷ ἐξουσίαν, ἐκύρυξεν ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας ὅτι τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα ἦσαν ἤδη ἀπὸ μακροτάτου χρόνου γνωστά· διέταξεν ὅμως τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, τὸν στρατὸν καὶ τοὺς ὑπαλλήλους νὰ ὁρκισθῶσιν εἰς τὸ ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταννῖνον, καὶ ἔδωκεν ἀνάλογον διαταγὴν καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, ἵνα δοθῇ ὁ ὅρκος τῆς πίστεως εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον.

Ὁ Κωνσταντῖνος εὑρίσκετο ἔτι τότε ἐν Βαρσοβίᾳ, καὶ τότε λοιπὸν ἤρχισε μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν ἀξιομνημόνευτος συνδιάλεξις, καὶ ὡς ἡ ἐπίσημος πληροφορία τοῦ βαρώνου Μόδεστ-Κὸρφ ἀναφέρει, «παρέστη τότε σκηνὴ ἡ ὁποία οὐδέποτε ἄλλοτε συνέβη, καὶ ἐν ᾧ ἄλλως ἡ παγκόσμιος ἱστορία» διηγεῖται μόνον αἱματηροὺς ἀγῶνας «περὶ καταλήψεως τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας, ἐνταῦθα οἱ δύο εὐγενεῖς ἀδελφοὶ διημφισβήτουν ἐναμίλλως πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπάρνησιν αὐτῆς».

Ὁ Νικόλαος, τελευταῖον, ἐξώρκισε τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν ν' ἀποφασίσῃ τὴν τύχην του. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεκρίνατο ἀρνητικῶς, καὶ ἐξέφρασεν ὅτι ἤθελεν ἐπιμείνει εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ἠρνήθη ὅμως νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Πετρούπολιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τρίτος ἀδελφὸς Μιχαὴλ ἐταξείδευε μεταξὺ Βαρσοβίας καὶ Πετρουπόλεως ἐπανειλημμένως, καὶ κατὰ βάθος οὐδὲ αὐτός ἐγνώριζε θετικῶς εἰς ποίαν θέσιν εὑρίσκετο. Πάντες ἀνησύχουν, πάντες ἐταξείδευον ἀναμίξ, οὐδεὶς ἐγνώριζε τί εἶχε νὰ πράξῃ.

Συνεπείᾳ δὲ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων καὶ τῶν κακῶν τῆς συγκοινωνίας μέσων ἐπεξετάθη ἡ πολύπλοκος καὶ συκγεχυμένη μεσο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βασιλέα ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας, τὰς ὁποίας βεβαίως μετὰ ταῦτα διὰ μιᾶς προκηρύξεως ἐξηφάνισαν, διὰ τῆς ὁποίας ὥρισαν ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἤτοι ἡ 1η Δεκεμβρίου, ἦτο καὶ ἡ ἡμέρα τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Νικολάου. Μόλις δὲ τὴν 24ην Δεκεμβρίου μετὰ μεσημβρίαν ἔφθασε τὸ τελεσίγραφον τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπίσημος, δηλαδή, καὶ ἀποφασιστικὴ ἄρνησις, εἰς Πετρούπολιν.

Ἐν τούτοις τὸ μόνον, ὅπερ ἔπραξαν ἦτο ὅτι κατεγίνοντο ὅπως ἀσκήσωσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζωνται τὴν λόγχην. Ὁ Νικόλαος, ἕνεκα τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ αὐστηρότητος ὀλίγον ἠγαπᾶτο ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Παρίσταντο δὲ εἰς τὸ εὔπιστον πλῆθος ὅτι ἦτο κατακτητής, καὶ ὅτι διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὸ δεσμωτήριον τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Κωνστατῖνον καὶ Μιχαήλ. Χρημάτων καὶ τοῦ σπουδαίου παρὰ τοῖς Ρώσσοις ποτοῦ, τοῦ οἰνοπνεύματος, ἐννοεῖται δὲν ἐφείσθησαν.

Ἵνα δὲ πληρώσωσι καὶ διά τινος συγκεκριμένης εἰκόνος τὴν περιωρισμένην διάνοιαν τῶν κοινῶν στρατιωτῶν, παρίστων εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ σύνταγμα ὅπερ ἐζήτουν, ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου. Αἱ ὑποσκάψεις αὗται δὲν ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὅθεν καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 26ης ἀνεγνώσθη προκήρυξις τοῦ Σπεράνσκη, καὶ ἤρχισεν ἡ ὁρκομωσία. Καὶ μέρος μὲν τῶν στρατευμάτων ὡρκίσθη ἡσύχως.

Τὸ σύνταγμα τῆς Μόσχας ὅμως ἠρήθη νὰ δώσῃ τὸν νέον ὅρκον ἐπέμενεν εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου ὅρκον, καὶ ἐπορεύθη, ὁδηγούμενον ὑπὸ τῶν συνομωτῶν, εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς γερουσίας. Ἐκεῖ ἐσχηματίσθη ἐν τετράγωνον καὶ ἀπέκρουσε προσβολὴν τοῦ φρουρητικοῦ ἱππικοῦ. Οἱ στρατιῶται τοῦ ναυτικοῦ καὶ τρία τάγματα τῶν ἐπιλέκτων τῆς σωματοφυλακῆς ἔσπευσαν εὐθὺς μετὰ τὰ πρῶτα πυροβολήματα νὰ συνδράμωσι τοὺς ἐπαναστάτας.

Πλείονες τῶν δισχιλίων στρατιωτῶν καὶ πλῆθος θορυβούντων καὶ κραυγαζόντων πολιτῶν ἦσαν συνηθροισμένοι ἐπὶ τῆς πλατείας, ἀλλ' ὁ ἐκλεχθεὶς δικτάτωρ οὐδαμοῦ εὑρίσκετο, εἶχε καθ' ὁλοκλη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίαν ἀπολέσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐκρύπτετο. Οὕτως ἔλειπε ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας ἡ ἐνιαία καὶ ἁρμονικὴ διεύθυνσις, Πάντες διέτασσον καὶ ἐφώναζον ἀναμίξ, παρημέλησαν τὴν εὐνοϊκὴν σνιγμὴν ἵνα ἐπιχειρήσωαιν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ χειμερινοῦ ἀνακτόρου, καὶ οἱ στρατιῶται, οἵτινες εἰς ψῦχος 10 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενικοῦ, καὶ σφοδροῦ ἀνατολικοῦ ἀνέμου πνέοντος, ἠναγκάζοντο ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας νὰ εὑρίσκωνται ἐκτεθειμένοι μόνον ἐν στολῇ, ἠρκέσθησαν εἰς τὸ ν' ἀποκρούσωσι τὴν προσβολὴν τῶν ἱππέων τῆς σωματοφυλακῆς διὰ ροπάλων καὶ λογχῶν ἢ νὰ ζητωκραυγάσωσιν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκέρδησε καιρὸν ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἵνα συναθροίσῃ τὰ πιστὰ στρατεύματα ἀπέναντι τοῦ χειμερινοῦ ἀνακτόρου καὶ τοῦ καταστήματος τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Τὸ σύνταγμα τοῦ Πρεοβρασχένσκυ, ἐσχημάτισε τετράγωνον ἀπέναντι τῶν δενδροστοίχων περιβόλων τοῦ ναυαρχίου, καὶ παρέσχεν, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὰς λέξεις τοῦ Νικολάου, «τὴν ὡσεὶ γρανίτης ἐκδήλωσιν βαθυτάτης τοῦ καθήκοντος συναισθήσεως». Οἱ ἐπαναστάται εἶδον ἑαυτοὺς βαθμηδὸν περιζωσθέντας ἁπανταχόθεν ὑπὸ ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν σωμάτων. Ἀλλ' ἡ πλάστιγξ ἔκλινεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος. Οὐχ ἧττον ὅμως πᾶσα πρότασις διαπραγματεύσεως ἀπεκρούσθη πειματωδῶς. Αἱ δὲ παραστάσεις τοῦ στρατηγοῦ Σουχασονὲ καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαήλ, οἵτινες ὥρμων ἔφιπποι οὐχὶ ἄνευ κινδύνου τῆς ζωῆς πρὸς τὸ θορυβοῦν καὶ φωνάζον πλῆθος, καὶ προσεφώνουν αὐτό, ἀντήχουν εἰς μάτην.

Ὁ στρατηγὸς Μιλοράδοβιτς ἀπόμαχος, τοῦ ὁποίου ἐφείσθησαν αἱ σφαῖραι ἐν καιρῷ τῶν πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἀγώνων, ἐφονεύθη πυροβοληθεὶς ὄπισθεν ὑπὸ τοῦ Καχόφσκη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐζήτει νὰ προτρέψῃ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὸν μητροπολίτην Σεραφὶμ ὅστις, κρατῶν τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας, προσῆλθεν εἰς τοὺς στρατῶνάς των καὶ τοὺς παρεκάλει νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τοὺς στρατῶνάς των, νὰ δεχθῶσι τὴν αὐτοκρατορικὴν συγγνώμην, ἀπεκρίναντο φωνάζοντες :

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὕπαγε οἴκαδε, πάτερ, ἱκέτευε ἐκεῖ ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπὲρ πάντων, ἐδῶ δὲν ἔχεις τίποτε νὰ κάμῃς.»

Ἦτο λοιπὸν καταφανὲς ὅτι μόνη ἡ λογικὴ τῶν τηλεβόλων ἠδύνατο νὰ ἐμποιήσῃ ἐντύπωσιν.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Δεκεμβρίου εἰς τὰς ὑπερβορείους χώρας δὲν διαρκεῖ πολύ, πρὸς τὴν τρίτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἤρχισε νὰ γίνηται νύξ. Οἱ δὲ συνομωτοῦντες στρατιῶται ἐξηκολούθουν μένοντες συνηθρισμένοι περὶ τὸν ἀνδριάντα Πέτρου τοῦ μεγάλου. Ἅμα δ' ἐπῆλθε τὸ νυκτερινὸν σκότος, ὁ ὄχλος, ὅστις ἅμα τῇ προσεγγίσει τῶν πιστῶν στρατευμάτων εἶχε διεσκορπισθῇ, ἐπανέκαμψε, καὶ αἱ πιθανότητες τῆς στάσεως οὐδαμῶς ἐξέλιπον. Ὅτε, τελευταῖον ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ τηλεβόλα, ἔλειπον αἱ σφαῖραι, ὅτε δὲ πάλιν ἡ δέουσα ἀποσκευὴ ἦτο πρόχειρος δὲν ἠδύνατο τότε νὰ πείσῃ ἑαυτὸν οὔτε ἀποφάσιζεν ὁ Νικόλαος νὰ δώσῃ τὴν ἀποφασιστικὴν διαταγὴν πρὸς πῦρ, καὶ τὰ στρατεύματα ἐγόγγυζον, μεταξὺ τῶν πυροβολιτῶν ἀνεφαίνοντο ὕποπτα συμπτώματα, καί τινες ἐγίνοντο συνάδελφοι (ἀδελφοποιητοὶ) τῶν συνομοτῶν.

Τώρα ὅμως ἠνάγκασαν γοργοὶ καὶ ἐνεργητικοὶ ἄνδρες τὸν αὐτοκράτορα νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρᾶμα καὶ μὴ ἀφήσῃ πλέον εἰς τὸν λαὸν καιρὸν πρὸς σκέψιν. Ὁ πρίγκηψ τῆς Βυτεμβέργης Εὐγένιος κατεδιδρώσκετο ὑπ' ἐνδομύχου ἀνησυχίας διὰ τὴν ἐξακολουθοῦσαν ἐνδοιαστικὴν τοῦ αὐτοκράτορος βραδύτητα.

«Μεγαλειότατε», ἐφώναξεν ὁ στρατηγὸς Toll, «προστάξατε νὰ πυροβολήσωσι πρὸς ἐκκένωσιν τῆς πλατείας, ἄλλως παραιτήθητε ἀπὸ τοῦ θρόνου!» Καὶ πάλιν ὁ Τσάρος παρήγγειλεν εἰς τὸ συνηγμένον πλῆθος νὰ διαλυθῇ. Ὅτε δὲ ὁ στρατηγὸς Σουχασονὲ τῷ εἶπεν: «Οἱ παράφρονες ζητοῦσι σύνταγμα!» ὕψωσε τοὺς ὤμους του, καὶ ἔδωκε διαταγήν, τὴν ὁποίαν ὅμως καὶ πάλιν ἀπέσυρε.

Τέλος διέταξε νὰ πυροβολήσωσιν ἄνευ σφαιρῶν, καὶ βροντῶδες ἠκούσθη τὸ πρῶτον κανονιοβόλημα, ἀλλ' οἱ ἐπαναστάται δὲν ἐπτοήθησαν, καὶ ὅτε ἀκόμη αἱ σφαῖραι διεφίπταντο ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των εἰς τοὺς τοίχους τοῦ καταστήματος τῆς γερουσίας· ἀπεκρίνοντο καὶ τότε δι' ἐντόνων ζητωκραυγῶν. Τότε ἤρχισαν νὰ γεμίζωσι διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βομβῶν καὶ ἐσκόπουν εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου τοῦ συντάγματος τῆς Μόσχας.

Ἀλλ' εἷς πυροβολιτὴς ἠρνήθη νὰ βάλῃ πῦρ, καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του, ὁ δὲ λοχαγὸς Βακοῦνι ἥρπασε τὴν θρυαλλίδα ἐκ τῶν χειρῶν του, ὁ Νικόλαος προσέταξε: πῦρ! καὶ αἱ σφαῖραι ἔπιπτον χαλάζης δίκην εἰς τὸ μέσον τοῦ πυκνοῦ πλήθους. Ἡ ἐνέργεια ἦτο ἀκαριαία, τρομερά. Οἱ συνομῶται διεσπάσθησαν καὶ διελύθησαν, ἔφευγον διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν κατέργων καὶ διεπέρων τὸν Νέβαν, ἀλλὰ τὸ ἱππικὸν ἔμενεν εἰς τὴν θέσιν του, αἱ σφαῖραι τοῦ διώκοντος πυροβολικοῦ κατέθραυον τὸν πάγον τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἡτοίμαζον εἰς τοὺς φεύγοντας ὑγρὸν τάφον. Οὕτως ἐπανῆλθεν εὐθὺς ἡ ἡσυχία εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὁ Νικόλαος ἀνεγνωρίσθη αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς στρατιωτικῆς ἐν Πετρουπόλει στάσεως, ἀνεφύη τὸ σπουδαῖον ζήτημα πῶς ὁ Νικόλαος ἔμελλε νὰ χρησιμοποιήσῃ, ἐνεργῶν πρὸς τὰ ἔξω, τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσοι. C' est une affaire de famille avec la guelle l' Eutope n'a rien à demêler,» ἀνεκοίνωσεν ὁ Νικόλαος εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα· ἀλλ' οἱ ὀξυδερκεῖς πολιτικοὶ ἠσθάνοντο ὅτι τ' ἀποτελέσματα καὶ ἡ σημασία τοῦ συμβάντος ἤθελον φθάσει καὶ πέραν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Ρωσσίας ὑποθέσεων. Ἂν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξετίμα ὡς σπουδαῖον τι καὶ σημαντικόν, νὰ παρεμποδίσῃ ἐπανάληψιν τῆς στάσεως, τότε ἔδει νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ναπολέοντος, ὅπερ ὁ Πόστελ ἐκήρυττεν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν του, καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀποτροπὴν τῶν στοιχείων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν πνευμάτων ἀναβρασμοῦ διὰ δόξης καὶ ἐξωτερικῶν πολέμων.

Ὁ Νικόλαος δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένος φιλοτιμίας καὶ φιλοδοξίας. Ἡ ταλαντευομένη συμπεριφορὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ πρίγκηπος Μεττερνίχου ἐξάρτησις αὐτοῦ εἶχον πολλάκις κινήσει τὴν δυσαρέσκειάν του. Ὅπερ καὶ ἔτρεφε προσωπικὴν δυσμένειαν πρὸς τὸν αὐστριακὸν ἀρχιγραμματέα, οὗτινος οἱ παλαιοὶ ἐχθροί,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁποῖοι ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Πόνδζο δὶ-Βόργο, ἤρχισαν νὰ κινῶνται πάλιν ζωηρῶς.

Ὁ Μεττερνῖχος ἐν τῇ πλάνῃ διατελῶν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ὁ διάδοχος τοῦ ρωσσικοῦ θρόνου, οὐδόλως ἐμερίμνα περὶ τῆς ἐν Ἀνατολῇ πολιτικῆς τῆς Ρωσσίας. Ἐγνώριζε τὸν μέγα τοῦτον δοῦκα, καὶ ἦτο πεπεισμενος ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ὡς πρὸς μὲν τὰ ἔξω ἤθελεν ἐπιδιώκει τῆς εἰρήνης τὴν διατήρησιν, ὡς πρὸς δὲ τὰ ἔσω ἤθελεν ἐπιδιώκει τὴν διατήρησιν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος καὶ τὰς διοικητικὰς βελτιώσεις. «Διὰ τὴν «Ρωσσίαν» ἀνήγγειλε μετὰ πεποιθήσεως, «ἄρχεται τώρα ἡ ἱστορία, ἀφ' οὗ ἔληξε τὸ μυθιστόρημα».

Ἡ ἐν Πετρουπόλει ἐπανάστασις καὶ ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ Νικολάου συνεκλόνισαν αὐτὰς τὰς ἐλπίδας. Ἡ Αὐλὴ τῆς Βιέννης ἔπεμψε τὸν ἀρχιδοῦκα τῆς Ἔστης εἰς Πετρούπολιν. ἵνα διαβιβάσῃ συγχαρητηρίους προσρήσεις διὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ νέου Αὐτοκράτορος. Ὁ δὲ Μεττερνῖχος τῷ ἔδωκε τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1826 ὁδηγίας περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, καθ' ἃς ὤφειλε δηλαδή, νὰ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατορικῶν αὐλῶν σύμπνοιαν, καὶ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν καθεστώτων· συγχρόνως δὲ ἔλαβον ἐκτενῆ ἱστορικὴν ἔκθεσιν ὅπως ἐπανορθώσῃ τὰς ἐσφαλμένας ἰδέας τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Αἱ περιφρονητικαὶ ἐκφράσεις τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Κάνιγγος καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Βελλιγκτῶνος, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει «φάρσαν», οὐδαμῶς ἦσαν σοβαραί, ἀλλ' ἐλέγοντο ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀποκαλύψωσιν εἰς τὸν αὐστριακὸν ἀνακτοβούλιον σπουδαίαν κλόνισιν, ἥτις συνέβαινεν ἐνώπιόν του εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου ὑποβληθεῖσαν ἰστορικὴν ἔκθεσιν τοῦ Μεττερνίχου δι' ὁμοίου ἐγγράφου, ὅπου βασιζόμενοι εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1821 μεταξὺ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Πύλης ἀπελθούσης διαφορᾶς, ἐπέφερον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν Ἀνατολῇ οὐδὲν κατωρθώθη, ἐπειδὴ τὸ βιενναῖον ἀνακτοβούλιον δὲν ἄφῆκε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου τῶν ματαιστάτων διαπραγματευσεων. Μεθ' ἓν δὲ περιφρονητικὸν πλάγιον βλέμμα ἐπὶ τὰς ὑπὸ τῆς Αὐστρίας τοσούτῳ θερμῶς συνιστωμένας προτάσεις τοῦ Στάγκφορδ, ἀνεφέρετο μετὰ πολλῆς εὐαρεσκείας ὅτι ἡ Ἀγγλία εὑρέθη ἑτοίμη νὰ διαπραγματευθῇ μόνη μετὰ τῆς Ρωσσίας περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Καὶ οὕτω πράγματι συνεβη. Ὁ Κάνιγγ διέψευσεν ἐπισήμως τὰ ἐπὶ συνεργείᾳ τῆς Αὐστρίας ὑπολελογισμένα διαβήματα τοῦ Στράγκφορδ καὶ τῷ ἀπηγόρευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Γάλλων καὶ Αὐστριακῶν συναδέλφων του. Τὸ «τραγικὸν συμβεβηκὸς τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ τὰ σημεῖα προτέρων συμβάσεων καὶ νὰ συγχωρήσῃ νέους συνδυασμούς, καθ' ὅσον τοῦτο ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐπιτηδειότητος τοῦ Στράγκφορδ.

Ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνδώσῃ ὅπως παράσχῃ εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Γαλλίαν τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ προβῇ συμπράττων ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν, ἐπειδὴ αἱ ἀντιπάθειαι τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, αἱ ραδιουργίαι τῆς Γαλλίας ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀντέκειντο καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας. Ὅτι ὤφειλε παραιτέρω νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸν Νέσσελρωδ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ δωρήσῃ ἐμπιστοσύνην ἀντ' ἐμπιστοσύνης καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν πρότασιν ἐμπιστευτικῆς συνεννοήσεως μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας.

Οὕτω τώρα ἐπῆλθε τροπή, οἱ ὁποία, κατὰ τὴν πορείαν, ἣν εἶχον ἤδη λάβει τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς, ἔδει νὰ γείνῃ ἀποφαστική. Αἱ δὲ δυνάμεις, αἵτινες, ἐπειδὴ εἶχον ἀποφασίσει νὰ ἐνεργήσωσι καὶ νὰ προχωρήσωσι διὰ σθεναρῶν διαβημάτων εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἦσαν ἕτοιμοι ν' ἀπορίψωσι τὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διεῖπον τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος, προσήγγιζον ὁσημέραι περισσότερον εἰς ἀλλήλας.

Ὁ Κάνιγγ παριστάνεται συνήθως ὑπὸ τοῦ Μεττερνίχου ὡς ἁπλοῦς ῥήτωρ καὶ ἀδαὴς τῆς πολιτικῆς. «Δὲν εἶναι πολιτικὸς ἀνήρ»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρατηρεῖ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Αὐστρίας, καὶ οὐδέποτε θέλει εἶναι τοιοῦτος, διότι τὸ πνεῦμά του ἀρέσκεται νὰ ἐνεργῇ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς πείρας, εἶναι εὔγλωτος καὶ ἐπαγωγός, γνωρίζει νὰ διαφεύγῃ τὸν παρενοχλοῦντα αὐτόν.

«Τούτου ἕνεκα ἔκυψεν ἀπέναντι τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καὶ θωπεύει καὶ περιποιεῖται αὐτήν, ἀλλ' ἔπραξεν ἤδη τόσον πολλὰ ὑπὲρ τῆς ἀκράτου φιλελευθερίας, ὥστε οὐδὲ δύναται αὐτὴ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ τῇ δώσῃ ἔτι περισσότερα ἐχέγγυα καὶ ἐνέχυρα Κατὰ δὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν σκέψεων, τὴν μεταξὺ τοῦ Μεττερνίχου καὶ τοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἁγίου-Ἰακώβου πρέσβεως αὐτοῦ γενομένην, ἐπανέρχεται λίαν συχνὰ ἡ παρατήρησις περὶ τῆς ἐπιεικείας καὶ συγκαταβάσεως τοῦ Κάννιγος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς

Μετὰ μελαγχολικοῦ δὲ τόνου γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐκπτώσεως τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ συστήματος τῆς μονιμότητος τῶν ἠπειρωτικῶν δυνάμεων, καὶ περὶ τῶν τοῦ Κάνιγγος ἀντιζήλων διὰ τῶν φιλελευθέρων τὴν εὔνοιαν. Ὁ θρίαμβος, ὃν διεξήγαγεν ὁ Ἄγγλος πολιτικὸς ἀνὴρ κατὰ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ πολιτικῆς τῆς παλινορθώσεως, ἡ ἀναγνώρισις τῶν δημοκρατιῶν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, διήγειρε τὴν φρίκην τῶν νομιμοφρόνων πολιτικῶν. Ἡ δὲ περίφημος γενομένη πρότασις εἰς τὸ γεῦμα τοῦ Χάρουϊτζ. «Πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον,» ἠκούσθη μετ' ἀνεκφράστου τρόμου, καὶ εἰς ἐπίμετρον πλέον ἐπῆλθον αἱ Ἀγγλικαὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσπάθειαι ! Κα εἰς τοὺς τυφλοὺς δι' αὐτοὺς ἦτο καταφανὲς ὅτι τοῦ Κάνιγγος καὶ τοῦ λόρδου Βύρωνος ἡ ἐμφάνισις καὶ ἐνέργεια εἶχον λίαν ἀνυψώσει τὸ ἀγγλικὸν ὄνομα ἐν Ἑλλάδι.

Εἰς τὴν κατὰ τοῦ ρωσσικοῦ ὑπομνήματος διαμαρτύρησιν καὶ τὴν περὶ προστασίας αἴτησιν τοῦ Ροδίου ἐπηκολούθησε τὸν Αὔγουστον τοῦ 1825 τῇ συμπράξει καὶ συννενοήσει τοῦ ἀνωτάτου λόρδου ἁρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων, Ἄδαμς, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἰμβραὴμ ἠπείλει τὸ Ναύπλιον, ἡ πρᾶξις ἐκείνη, δυνάμει τῆς ὁποίας τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἔθετεν ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μεγάλης Βρεττανίας τὸ κειμήλιον τῆς ἀνεξαρτησίας του,—τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεώς του.

Οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων εἶχον ἐξωσθῇ τοῦ πεδίου. Κατὰ τὸ ἔτος 1823 εἶχον διανοηθῇ νὰ ζητήσωσι τὸν υἱὸν Μιχαὴλ τῆς Πορτογαλλίας ὡς βασιλέα. Κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἐπαρουσιάσθη εἰς Μεσσολόγγιον διδάκτωρ τις Βιτάλης ὅπως ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας.

Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1825 ὁ ἀπεσταλμένος τῆς ἐν Παρισίοις ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἑταιρίας, ὁ στρατηγὸς Ρός, δὲν ἐφείδετο χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ὡρολογίων, εἰκόνων καὶ αὐρηλιανῶν πριγκήπων, καὶ χρυσίου, δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀποπλανήσῃ καὶ ἐξαπατήσῃ τοὺς προνοητικῶς ὑπολογίζοντας καὶ πονηρο Ἕλληνας. Ἐλάμβανον τά δῶρά του καὶ ἄφινον αὐτὸν καὶ τὸν ἀμερικανὸν ἀπεσταλμένον Τόουνσιδ Οὐάσιγκτων νὰ διαμαρτύρωνται ἐμπαθέσταια κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ τελεσιγράφου πρακτικοῦ.

Σιωπηλῶς ὅμως ἔχαιρον διὰ τὴν ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερε τὸ ἔγραφον τοῦτο, καὶ οὐδόλως ἐνεδοίαζον νὰ τὸ ὑπογράψωσιν. Εὗρε λοιπὸν χιλιάδας ὑπογραφῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ φίλος καὶ ὀπαδὸς τῶν Γάλλων, ὁ Γούρας, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐπιμόνως ἠναντιοῦτο, ἐπείσθη τελευταῖον ὑπὸ τῆς γυναικός του πόσον ἀδάσιμος ἦτο ἡ αἰτίασις, ὅτι ὅθεν διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς ἤθελον νὰ μεταβάλωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς ἀγγλικὴν ἀποικίαν. Οἱ δὲ ὄντες ὑπὲρ τῆς ἀναβάσεως Γάλλου εἰς τὸν θρόνον, ὁποῖοι ὁ Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κωλέττης ἔβλεπον τὴν αὐξάνουσαν ἀγγλικὴν δημοτικότητα μετὰ δυσαρέστου ἐγχωρήσεως. Οἱ δὲ πατριωτικὰ τρέφοντες αἰσθήματα ἤλπιζον ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς προστασίας ἤθελεν ἀποσπάσει τὰς Δυνάμεις ἐκ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδιαφορίας των. Καὶ πράγματι ἔμελλε τοῦτο νὰ συμβῇ.

Ἡ ἰδέα στενοτέρου συνδέσμου μεταξὺ Πετρουπόλεως καὶ Λονδίνου περιωρεῖτο οἱονεὶ εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ ἐπὶ συγχαρητηρίῳ προσαγορεύσει τοῦ νέου αὐτοκράτορος εἰς Πετρούπολιν σταλεὶς δοὺξ Οὐέλλιγκων ἐχρειάζετο ἓν μόνον βῆμα νὰ κάμῃ εἰς τὴν διεύθυνσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτην, καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς Ρωσσίας ἤθελον ὑποδεχθῇ αὐτὸν φιλικώτατα.

Οὕτως ἄρα ἡ ἀποστολή του δὲν ἦτο τοσοῦτον «ἀθῴας φύσεως» ὅσον ἐξέλαβεν αὐτὴν ὁ Μεττερνῖχος. Ὁ σιδηροῦς δοὺξ ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν 23ην Μαρτίου ἓν ὑπόμνημα περὶ Ἑλλάδος. «Ἡ εἰρηνοποίησις θέλει ἐπιτύχει ἂν ἡ Ρωσσία συνενωθῇ μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Ἀγγλία ἀναλαμβάνει τὴν τακτοποίησιν ταύτην νὰ θέτῃ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν τεσσάρων ἄλλων Δυνάμεων». Ὁ αὐτοκράτωρ περιεκαλύπτετο καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἄγγλου πληρεξουσίου διὰ τῆς αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδιαφορίας, τὴν ὁποίαν ἔδιξε πρὸς τὸν ἀρχιδοῦκα Φερδινάνδον, τὸν πρίγκηπα Γουλιέλμον καὶ τὸν Λαφερρονναῖ.

Ἀμφέβαλλεν ἂν ποτε θέλῃ εἶναι δυνατόν, νὰ δώσῃ τις εἰς τοὺς Ἕλληνας τοσαύτην ἔλλειψιν πολιτισμοῦ ἔχοντας πολιτικὴν ὕπαρξιν. Ἀφ' ἑτέρου ἐφαίνετο ἀποδίδων ἰδιαιτέραν βαρύτητα εἰς τὴν ταχεῖαν ἐξομάλυνσιν τῶν ἐπιλοίπων αὐτοῦ πρὸς τὴν Πύλην διαφορῶν, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ δώσῃ ἓν τέλος εἰς τὰ πράγματα τῆς Ρουμανίας καὶ Σερβίας ἀντὶ πάσης θυσίας. «Ἄφετε ἡμᾶς μόνον νὰ ἐνεργήσωμεν» ἔλεγε, «καὶ θέλετε μείνει εὐχαριστημένοι μεθ' ἡμῶν».

Ἀριδήλως ἡ φιλοδοξία τοῦ Νικολάου ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ κατορθώσῃ ἐν Ἀνατολῇ πολιτικὰς ἐπιτυχίας μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ ὁ Κάνιγγ. Πεπειτμένος δὲ ὅτι μόνον τοβαρᾶς συμπεριφορᾶς ἐδεῖτο ἵνα κλονίσῃ τὴν Πύλην, ἤδη εὐθὺς τὴν 17ην Μαρτίου εἶχε πέμψει τελεσίγραφον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τούτου ἐζήτει τὴν ἐν διαστήματι ἓξ ἑβδομάδων ἐξομάλυνσιν τῶν ρουμανικῶν καὶ σερβικῶν διαφορῶν, καὶ ἀποστολὴν Τούρκων πληρεξουσίων εἰς τὰ ρωσσικὰ σύνορα, οἵτινες ἤθελον κανονίσει ἁπάσας τὰς συνεπείᾳ τῆς εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου ἀπὸ τοῦ 1816 ἐκκρεμεῖς ὑπαρχούσας διαφορὰς μεταξὺ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Πύλης. Ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὁ πόλεμος, ἐν περιπτώσει δὲ παραδοχῆς, συνεννόησις τῆς Ρωσσίας μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὅπως ἐνεργηθῇ ἡ εἰρηνοποίησις τῆς Ἑλλάδος», 500,000

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐλέγετο ἐν ἑπομένῳ ὑπομνήματι τῆς Ρωσσικῆς πρεσβείας, εἶναι ἕτοιμοι νὰ παράσχωσι κῦρος εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν θέλησιν.

Ἡ ἀπειλητικὴ γλῶσσα τοῦ νέου αὐτοκράτορες δὲν ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Μεττερνῖχος εἶχεν ἤδη κάμει σπουδαίας παραστάσεις ὅτι «ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἐπέρχηται δυσμένεια μήτε ἀγανάκτησις προκειμένου περὶ ζητήματος πολιτικῆς ὑπάρξεως. Εἰς τοῦτο δὲ προσετέθη καὶ ἡ εὐάρεστος ἱκανοποίησις, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει τὸ διβάνιον διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου. Τὴν 30ὴν Ἀπριλίου ἀπεφασίσθη ἡ ἐκπλήρωσις τῶν τριῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ρωσσικοῦ τελεσιγράφου, ἐλήφθη μόνον ἐκδίκησις διὰ τὴν πρὸς τῆς Ρωσσίας ταπείνωσιν ταύτην, δοθέντος ἑνὸς λακτίσματος εἰς τὴν παλαιὰν ἀλλ' ἀποστᾶτιν ἤδη σύμμαχον Ἀγγλίαν.

Τὴν συνδιάλεξιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Στρατφὸρδ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπεδέχθη τὸ διβάνιον μετ' ἰδιαζούσης δυσαρεσκείας οὕτως, ὥστε ἀπέκρουσε τὸν ἄγγλον πρεσβευτὴν καὶ τὰς πρὸς μεσολάβησιν προτάσεις του μετὰ περιφρονήσεως. «Ἐκ τῶν τριῶν ὑποστηριγμάτων» ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ Ρέϊς εἰς τὸν κ. Φὸν-Ὄττενφελς «ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβασίζοντο οἱ Ἕλληνες τοῦ Μεσολογγίου, δηλαδή, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, τὰ δύο πρῶτα ἐξέλιπον τὸ δὲ τρίτον ἀπομεῖναν, ἡ Ἀγγλία, δὲν θέλει πλέον εἶναι εἰς αὐτοὺς μεγάλης ὠφελείας πάροχον».

Οὕτως ἡ Ρωσσία ἐώρτασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει νίκην, ἡ δὲ Ἀγγλία ὑπέστη ἥτταν. Ἡ Ἀγγλικὴ νίκη καὶ ἡ Ρωσσικὴ κατάπτωσις ἐν Ἑλλάδι ἐφαίνοντο ἐξομονλυθεῖσαι καὶ ἐξαγνισθεῖσαι. Καὶ τὸ διβάνιον ἠδύνατο πλέον νὰ ἐλπίσῃ ὅτι διὰ τῆς εἰς τὴν Ρωσσίαν ὑπείξεως καὶ ἐνδόσεώς του ἤθελε κατορθώσει νὰ ἀναβάλῃ ἐπὶ πολὺ τὸ μισετὸν ζήτημα τῆς εἰρηνοποιήσεως. Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς αὕτη ὑπῆρξεν ἀπατηλή.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὡριμάσει ὁ καρπὸς τῶν μυστικῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τοῦ Ρωσσικοῦ καὶ τοῦ Βρεττανικοῦ ἀνακτοβουλίου. Ὁ Ἄγγλος ἐπιτετραμμένος τὴν διαπραγμάτευσιν εἶχεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναγνωρίσει ὅτι ὁ νέος αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ προβῇ μονομερῶς εἰς τὴν Ἀτατολὴν καὶ ὅτι τούτου ἕνεκεν ἤθελεν εἶναι προτιμότερον νὰ συμβαδίσῃ μετ' αὐτοῦ ἢ ν' ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ βαδίσῃ μόνος.

Μετ' ἐπιτηδειότητος εἶχε θρέψει τὴν μεταξὺ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας δυσπιστίαν ἥ, ὡς ὁ Μεττερνῖχος ἐξεφράζετο, «ἔπαιξε τὴν κωμῳδίαν τοῦ νὰ προσποιηθῇ ὅτι παραδέχεται τὴν προσέγγισιν μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἵνα καταστήσῃ κατάφανῆ τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τῆς κατ' ἰδίαν συνεννοήσεως τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Ἀφ' ἑτέρου ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ μονομερὴς προχώρησις τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἤθελεν ἐμποδισθῇ καὶ δυσκολευθῇ ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ δοὺξ Οὐέλλικτων ἰσχυρίζετο ὅτι ὁ Κάνιγγ ἤθελε νὰ τὸν διαψεύσῃ διὰ τὸ αὐθαίρετον διάβημά του, καὶ ὅτι τῷ ἔγραψεν ἀνοίκειον ἐπιστολήν. Ἀλλὰ πάντως ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Κάνιγγος δὲν ἦτο ὑπερβαλλόντως σοβαρά, καὶ ἤδη τὴν 15ην Μαΐου ἐπεκύρωσε τὸ πρωτόκολλον.

Ἐκαυχᾶτο δὲ ἀπέναντι τοῦ Ἐστερχάζη: «ὅτι τὸ πρακτικὸν αὐτὸ δεσμεύει τὴν Ρωσσίαν, ἐνῷ ἡ Ἀγγλία μόνον ὡς φίλη ὑπεχρεοῦτο, καὶ εὐθύς, ἅμα ἡ διαγωγὴ τῆς Ρωσσίας μεταβάλλετο, οὐδεμίαν πλέον ἀνεγνώριζεν ὑπεχρέωσιν, καὶ ὅτι ἡ Ρωσσία ἐσκέπτετο ἐν περιπτώσει πολέμου νὰ μὴ ζητήσῃ αὔξησιν ἐν Εὐρώπῃ.» Ἀφ' ἑτέρου ἡ ρωσσικὴ αὐλὴ δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν εὕρισκεν εἰς τὰ γενόμενα. Ὡσὰν ὅπως ἐπικυρωθῇ ἐπισήμως ὅτι ἡ Ρωσσία παρὰ τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς πρὸς τὸ διβάνιον διαφορὰς δὲν εἶχε προβλέψει καὶ τὸ περὶ γενικῆς εἰρηνοποιήσεως ζήτημα, καὶ οὐδόλως ἐσκέπτετο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔργον, κατέσπευσαν ἐμπιστευτικῶς γνωστὸν τὸ πρωτόκολλον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀνακτοβούλια, καὶ προσέθεντο ἐν γνώσει ὅτι «μόνον ἡ συνεννόησις καὶ συνένωσις μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας δύναται νὰ ἀριαμβεύσῃ κατὰ τῆς ἀντιστάσεως τῆς Πύλης.» Ἡ ξένισις καὶ ἡ δυσμέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεια τῆς Αὐστρίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Πρωσσίας διεδηλώθησαν πάραυτα κατὰ τρόπον λίαν χαρακτηριστικόν.

Εἶδον ἑαυτοὺς παρηγκωνισμένους καὶ αἴφνης «ἄνευ καμμιᾶς ἀδροφροσύνης» νὰ καταπλαγῶσιν ὑπὸ τῶν τετελεσμένων. Ὁ Μεττερνίχος ἀπεκάλεσε τὸ πρωτόκολλον «ἀχώνευτον προϊὸν ἀντιμαχομένων ἰδεῶν καὶ συμφερόντων.». Ἀμφότερα δὲ τὰ ἀνακτοβούλια ἤθελον νὰ ἐξουδετερωθῶσιν, ἀλλ' οὕτω τὸ γενικὸν συμφέρον ἔδει νὰ παραλωβηθῇ, ἔμενε ἀσυγχώρητος προσβολὴ κατὰ τῆς συμμαχίας, τοῦθ' ὅπερ ἦτο πολιτικὸν ἔγκλημα διαπραχθὲν ἐναντίον αὐτῆς. Ἀμφότεραι αἱ εἰς ἄκρον ἀντίθετοι ὡς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα μερίδες συνεφώνησαν ὡς πρὸς τὴν πολεμικὴν ἀρχήν.

Τὸ ρωσσικὸν Κοινὸν καὶ ἡ γνώμη τῆς Εὐρώπης ἤθελον λάβει νέαν ἀναπτέρωσιν, ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ ρωσσία εἶχον συντάξει εἴδός τι συνθήκης πρὸς διάπραξιν ἐγκλήματος, καὶ ὅτι τοῦτο ἦτο θνησιγενές τι, μέλλον νὰ παρατείνῃ οἰκτρὰν καὶ ἀθλίαν ὕπαρξιν. Ἐν συνόλῳ ὁ Μεττερνίχος ἀπέκλινε πρὸς τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ Ρωσσία ἦτο τὸ ζημιωθὲν μέρος. Περὶ δὲ τοῦ Κάνιγγος ἔλεγεν: ὅτι «δὲν εἶναι μὲν ἐμπρηστής, ἀλλ' ἅμα ἐκρήγνυταί που πῦρ, θέλει τις εὑρεῖ αὐτὸν βεβαίως μεταξὺ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν κατασβεστικῶν σιφώνων. Ὅτι ὁ δοὺξ Οὐέλλιγκτων ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὴν ἀγγλικὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα μεσολάβησιν, εὗρεν ὅμως ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεώρει τὸ ἑλληνικὸν ἔργον ὡς πάρεργον. Ὁ Λίβεν καὶ ὁ Νέσσελρωδ, οἱ «φιλέλληνες» εἶχον φοβηθῇ μήπως ὁ κύριος αὐτῶν ἤθελεν ἐγκαταλίπει τοὺς Ἕλληνας καὶ προσεπάθησαν νὰ μεσάσωσι μεταξὺ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ ρωσσικοῦ ἔργου, ὁ δὲ φόβος μήπως οἱ Ἄγγλοι λάβωσι τὴν προστασίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἡ ἀπειρία τοῦ αὐτοκράτορος εἶχον συντελέσει ἵνα ὁ Νικόλαος ἀνέχηται τὴν ἀποτελείωσιν ἔργου πλήρους ἀδυναμίας καὶ γελοιοτήτων· ὅτι ἡ Ἀγγλία ὅμως ἤθελε μετανοήσει διὰ τὴν διαγωγήν της.

Ἐν περιπτώσει πολέμου προέβλεπεν ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Αὐστρίας τὴν ὑπεροχὴν πρὸς τὸ μέρος τῶν Ρώσσων. «Ἂν καταντήσωσιν εἰς πόλεμον» προεφήτευε «τότε ἡ Ρωσσία θέλει ριθμίσει τὴν τύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χην τῆς Ἑλλάδος». Τὸ πρωτόκολλον ἔπρεπε νὰ ἐμποιήσῃ τὴν βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὰς παραχωρήσεις, τὰς ὁποίας εἶχον κάμει εἰς τοὺς Ρώσσους, καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν ἐφαντάζοντο ὅτι περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως καὶ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲ κἂν λόγος πλέον ἤθελε γείνει.

Ὁ Μεττερνῖχος συνεβούλευεν ὅπως ἀφοπλίσωσι τοὺς τερατώδεις σκοποὺς τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας διὰ ταχείας τινὸς συνδιαλλακτικῆς ἀποφάσεως. Ἐπῆνεσε τὸ διβάνιον διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ συγκατάβασίν του ὡς πρὸς τὸ ρωσσικὸν τηλεσίγραφον, καὶ παρετήρησεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ κατεχάρη, τὸ δὲ ρωσσικὸν ὑπουργεῖον ἔμεινεν ἔκπληκτον, ἐπειδὴ εἶχε πιστεύσει τὴν παντελῆ ἠλιθιότητα τῆς Πύλης.

Ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ πρωτοκόλλου ἐξύπνισεν μόνον πάντα τὰ παλαιὰ πάθη, καὶ ὡρίμασεν ἰσχυρὰς ἀποφάσεις. Ὁ σουλτάνος ἀπεφάσισε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ πρωτόκολλον καὶ εἰς τὴν ἀπειλὴν διὰ τῆς μικτῆς ἐπεμβάσεως διὰ μέτρου, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ μέλλον ὁλοκλήρου τοῦ ὀσμανικοῦ κράτους, καὶ ν' ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἀμφιβάλλοντας ὅτι ἡ Τουρκία δύναται ἀκόμη νὰ ζήσῃ.

Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ σουλτάνου Σελὶμ εἶχε διαφυλάξει ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ἀτάκτων καὶ ἀδαμάστων πραιτωριανῶν, καὶ Γιανιτσάρων. Καὶ ὡς ἡ Ρωσσία μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως εὑρίσκετο ἰσχυροτέρα ἢ πρότερον, οὕτως ἤλπιζε καὶ ὁ σουλτὰν-Μαχμούτης, καταβάλλων τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς νὰ κατενέγκῃ ἐνταυτῷ καὶ κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν ἓν κτύπημα, κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν προστατευόντων αὐτούς.

Ἕνα τῶν πανουργοτέρων ταραχοποιῶν μεταξὺ τῶν Γιανιτσάρων, τὸν Ἀγᾶν-Χουσσεΐν, ἄνδρα ἀθλητικὸν καὶ ἄγριον. κατέστησεν ἀδλαβῆ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1823, καὶ ἐκέρδησε νικήσας αὐτὸν καὶ ἀνυψώσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πασσᾶ μετὰ τριῶν ἀλογουρῶν καὶ διοικητὴν τοῦ Βοσπόρου.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἂν μεταξὺ τῶν Γιανιτσάρων τῆς πρωτευούσης ὑπάρχωσι πολλοὶ ἀκόμη ἐκ τοῦ παλαιοῦ συρφετοῦ, ὁ ἀξιοπρεπὴς οὗτος ἀνὴρ ἀπεκρίνατο εἰς τὸν σουλτάνον: «Ὄχι, κύριε, εἶμαι ὁ τελευταῖος τοῦ εἴδους μου.» Ὁ Χουσσεὶν ἐφαίνετο ὡς τὸ κατάλληλον ὄργανον ἵνα μετατρέψῃ ἢ καταστρέψῃ τὸ σωματεῖον τῶν συντρόφων του.

Κατέλαβεν ἁπάσας τὰς σπουδαίας στρατιωτικὰς θέσεις δι' ἀσφαλῶν καὶ ἀφωσιωμένων εἰς τὸν σουλτάνον προσώπων, μετὰ ταῦτα ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς ἀγᾶ τῶν Γιανιτσάρων εἰς εὔβουλον μέν τινα ἀλλ' ἀσήμαντον διάδοχον, τὸν Ντζελαλεδδὶν καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Προύσσης καὶ τῆς Νικομηδείας, ὅπου συνέστησε στρατιωτικὴν δύναμιν, ἑτοίμην νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς πρώην αὐτοῦ ἐν ὅπλοις συναδέλφους.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχον ἤδη ἐννοήσει ἀπὸ πολλοῦ τὴν περὶ τὸ μάχεσθαι ἀνικανότητα τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ συνδιελέγοντο περὶ τῶν ἐπιτυχῶν ἐνεργειῶν τῶν εὐρωπαϊκῶς ἐξησκημένων στρατευμάτων τοῦ Ἰμβραήμ, καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἰδέας Σελὶμ τοῦ Γ'. Τὴν 22αν Μαΐου ἀνήγγειλεν ὁ Στράτφορδ Κάνιγγ εἰς τὸ διβάνιον ὅτι ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία ἔμελλον νὰ ἐπεμβῶσιν ὡς μεσάζουσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν δὲ 29ην συνεκάλεσεν ὁ σουλτάνος ἔκτακτον διβάνιον εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ἀγᾶ, ὑπέδειξε μετὰ πολλῆς ὁμιλῶν ὀργῆς τὴν κατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ ἀνεπιτυχὲς τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος, «τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν καλάμων, τοὺς ὁποίους τὸ ὁρμητικόν, ἀκατάσχετον ρεῦμα τῆς ὀσμανικῆς ἀνδρείας ἐν ἀκαρεὶ ἔπρεπε νὰ καταστρέψῃ,» καὶ παρεκίνησε τὴν συνέλευσιν νὰ σκεφθῇ περὶ τῶν μέσων καὶ τοῦ τρόπου, δι' ὧν ἠδύνατο πάλιν ν' ἀποκατασταθῇ ἡ στρατιωτικὴ ἰσότης τῶν Τούρκων πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη.

Αἱ λέξεις τοῦ Πατισσὰχ ἐγένοντο δεκταὶ μετὰ γενικῆς ἐπικρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τήσεως καὶ ἐπιδοκιμασίας. Οἱ Οὐλεμάδες ἐπενθύμισαν τὸ ἱερὸν ρητόν : «Πολεμήσατε τὸν ἐχθρόν, ἀντιπροτείνοντες τὰ αὐτὰ ὅπλα, διὰ τῶν ὁποίων σᾶς πολεμεῖ, προσέτι δὲ τὰς ἐπιτυχίας τῶν Αἰγυπτίων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τὴν ἐπονείδιστον ὀδηγίαν τῶν Τούρκων κατὰ τῶν τελευταῖον ρωσσικὸν πόλεμον. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ σχηματίσωσι νέον στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὸ τ' ὄνομα Muallem Ischkendj «ἤτοι γεγυμνασμένη χείρ».

Τὸ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐπαναστάσεων δύσφημον ὄνομα «Nizamidjdid» ἀπεφεύγετο, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως ὡρίσθη ὅλως ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὰς ἀναμορφώσεις τοῦ Σελὶμ Γ'. ἵνα ἑκάστη τῶν 51 ὀρδῶν τῶν Γιανιτσάρων συνεισφέρῃ 150 ἄνδρας εἰς τὸ νέον στρατιωτικὸν σῶμα.

Οἱ Γιανίτσαροι ἀνεγνώρισαν ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἰδίως εἶχε ληφθῆ ἀπευθυνόμενον κατ' αὐτῶν. Ὑπογογγύζοντες ἔβλεπον γινομένην μεταξύ των τὴν νεοσυλλεξίαν, ἔβλεπον πῶς πρὸς χλευασμόν των πρὸ τῶν στρατώνων των ἡ ἐγκαινίασις τῶν νέων ταγμάτων καὶ συγάμα παράταξις ἐγείνετο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Αἰγυπτίων ὑπαξιωματικῶν. Ὁ σουλτάνος ἐκέντα κρυφίως τοὺς δυσηρεστημένους — δι' ἐπὶ τούτῳ διορισμένων ταραχοποιῶν — πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ εἶχε μάλιστα λάβει τ' ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς καταστολὴν συνομωσίας οὕτως, ὥστε ἡ ῥῆξις ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν εὐκταία.

Τὴν νύκτα τῆς 14ης πρὸς τὴν 15ην Ἰουνίου εἶχον συναθροισθῆ 20,000 ἄνδρες εἰς τὸ Ἑλ-Μεϊντὰν τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὑρισκομένην πλατεῖαν ἐκείνην τήν, οὕτως εἰπεῖν, πατροπαράδοτον βάσιν τῆς ἐνεργείας τῶν στάσεων, Ἤθελον δὲ νὰ κατισχύσωσι τοῦ Σουλτάνου καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσωσι ν' ἀναγνωρίσῃ ἐπισήμως τὴν τρόμον ἐμποιοῦσαν κυριαρχίαν τῶν Γενιτσάρων, καὶ κατὰ τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν προὐτίθεντο νὰ τὸν φονεύσωσι μεθ' ἁπάντων τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, μουφτήδων καὶ οὐλαμάδων. — Πλείονας τῶν 100 πασσάλων μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα, ἂν ἡ ἐπιχείρησις ἐπετύγχανεν, ἔμελλον νὰ διαβελισθῶσιν, εὗρον ἐντὸς ἑνὸς τῶν στρατώνων. Ἀποσπάσματα δὲ τῶν συνομωτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προϋχώρησαν πρὸς τὰ κτίρια τῶν Πυλῶν καὶ πρὸς τὸ παλάτιον τοῦ ἀγᾶ τῶν Γενιτσάρων, ἵνα λάβωσιν ὁμήρους : τὸν μέγαν βεζύρην καὶ τὸν Τσαλαλεδίν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπειλούμενοι ἐγκαίρως διεσώθησαν ὑπεράνω τοῦ χρυσοῦ κέρατος, κατηρήμωσων καὶ ἐλαφυραγώγησαν τὰς οἰκίας αὐτῶν, ὡς ὁμοίως καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ πράκτορος τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν ὠργισμένοι ἐξ αἰτίας τῆς εἰσαγωγῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατιωτικῶν γυμνασίων, εἰσήλασαν βιαίως εἰς τὰ χαρέμια αὐτοῦ, καὶ διέπραξαν βιαιοπραγίας κατὰ τῶν γυναικῶν καὶ τοῦ ὑπηρετικοῦ του.

Ἐν τούτοις οἱ ἐπαναστάται ὤφειλον νὰ ἀρκεσθῶσι καὶ εὐχαριστηθῶσιν εἰς τὰ ἄθλια ταῦτά ἀποτελέσματα. Οἱ συνεργοὶ τοῦ ἔτους 1807, οἱ Γιαμὰκ οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν παλατίων τοῦ Βοσπόρου, καὶ οἱ Τοπτσῆδες, οἱ πυροβοληταὶ τοῦ Τοπχανά, ἠρνήθησαν πᾶσαν συνδρομήν.

Ὁ ὄχλος τῆς πρωτευούσης οὐδόλως ἔμεινεν ἀδιάφορος, καὶ ἐνῷ οἱ ἐπὶ τοῦ Ἔλ- Μεϊντὰν συνηθροισμένοι συνομῶται διὰ τῆς πανουργίας τοῦ Ἔλ-Μεϊντὰν συνηθροισμένοι συνομῶται διὰ τῆς πανουργίας τοῦ Κοὺλ-ἀγᾶ, τοῦ κατὰ δεύτερον λόγον ἀνωτάτου αὐτῶν ἀξιωματικοῦ, ὅστις τοὺς εἶχε συμβουλεύσει ν' ἀπευθύνωσιν ἔγγραφον αἴτησιν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἔστερξαν νὰ μείνωσιν ἐκεῖ ἐπὶ δύο πολυτίμους ὥρας, εὗρε καιρὸν ὁ Μαχμοὺτ ν' ἀντιτάξῃ κατ' αὐτῶν ἰσχυρὰν δύναμιν. Τὰ στρατεύματα τοῦ Χουσσεὶν-πασσᾶ καὶ τοῦ Μεχμὲτ τοῦ Βείκου ἐντὸς μεγάλων λέμβων ἐκ τοῦ Βοσπόρου ἔφθασαν αὐτόθι. Τὸ πυροβολικὸν καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ ναυτικοῦ ἦσαν πρόχειροι.

Ἡ ἱερὰ τοῦ προφήτου σημαία, εἶχεν ἀναπετασθῇ, κήρυκες διέτρεχον τὴν πόλιν καὶ τὰ προάστεια, ἐφώναζον πρὸς τὸν λαὸν νὰ συναθροισθῇ περὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς κυπαρίσσους εἰς τὸν κῆπον τῆς νίκης περὶ τὴν πρασίνην σημαίαν τοῦ προφήτου». Τότε συνέρρεον ἐκεῖ Οὐλεμάδες καὶ σοφτᾶδες, καθηγηταὶ καὶ μαθηταί, οἱ πιστοὶ Μωαμεθανοὶ κατὰ χιλιάδας εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, τὰ αὐτὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πλήθη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβασίζοντο οἱ Γιανίτσαροι, συναπετέλουν ἐκουσίων προασπιστῶν στίφη, ἵνα διατηρήσωσι τὴν ἡσυχίαν ἀπέναντι τῶν συνομωτῶν. Ὅτε, τελευταῖον, οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Γιανιτσάρων ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου, καὶ ἐζήτουν διάλυσιν τοῦ νέου στρατιωτικοῦ σώματος καὶ τὰς κεφαλὰς ἀπάντων τῶν εἰς αὐτοὺς μισητῶν μεγάλων ἀξιωματικῶν, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς μετὰ περιφρονήσεως ὁ ἄγριος Χουσεΐν καὶ τοῖς ἀνεκοίνωσεν ὅτι θέλει στείλει νὰ ἐπάρῃ τὰς κεφαλάς των ἐὰν δὲν παραδοθῶσιν ἀμέσως εἴτ' ἐπὶ δυσμενείᾳ.

Τὰ πιστὰ στρατεύματα τοῦ σουλτάνου προϋχώρησαν κατὰ τοῦ Ἐλ-Μεϊντάν. Σιδηρᾶ ζώνη περιέκλεισε τὴν πλατεῖαν καὶ τὸν παρακείμενον στρατῶνα. Οἱ Γιανίτσαροι προσκληθέντες νὰ παραδοθῶσιν, ἀπεκρίθησαν ὡσὰν κύνες ὠρυόμενοι. Ὅτε ὅμως τὰ τηλεβόλα ἐξεπυρσοκρότουν κατὰ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ὁδοῦ πυλῶνος, τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν εἰς τὴν πλατεῖαν εἴσοδον, καὶ αἱ τάξεις τῶν ἀνταρτῶν εἶχον καταβληθῇ διὰ μυδροβόλων, ἅπαντες τότε ἤρχισαν νὰ φεύγωσι δρομαῖοι πρὸς τὸν στρατῶνα, οἰκοδόμημα κενόν. ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ ξυλίνων δοκῶν καὶ λοιπῆς οἰκοδομικῆς ὕλης (τσατμάδων) κατεσκευασμένον κτίριον, ὅπου ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρωσιν ἀσφάλειαν ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Ὁ Χουσεΐν πασσᾶς διέταξε νὰ περικυκλώσωσι τὸ κτίριον τοῦτο, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ πυρπολήσωσιν ἀνάπτοντες αὐτὸ διὰ πυροβολημάτων. Ἀπεσταλμένοι τῶν συνομωτῶν, οἵτινες τώρα ἤθελον νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν χάριν τοῦ σουλτάνου κατεκερματίσθηκαν. Ὁ Μουφτῆς κατηράσθη αὐτούς, ἀνεκήρυξε τὴν καταστροφήν των ὡς ἔργον θεάρεστον καὶ τοὺς εἰς τὴν κατ' αὐτῶν πάλην πεσόντας ὡς μάρτυρας ὑπὲρ πίστεως. Ὅσοι ἠθέλησαν νὰ φύγωσιν, ἐφονεύθησαν διὰ τοὺ ξίφους, οἱ πλεῖστοι δὲ συγκατενάησαν μετὰ τοῦ οἰκοδομήματος.

Κατὰ τῶν ὀλίγων δέ, ὅσους ἐζώγρησαν, καὶ κατὰ τῶν ὑπόπτων, οἵτινες εἶχον συλληφθῇ ὑπὸ τῶν «ἀνδρῶν τῆς τιμῆς», ὡς ὠνομάζοντο, τῶν πολιτοφυλάκων, συνέστη πολεμικὸν δικαστήριον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἦρκει δὲ ἡ προσαγωγή των ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς ἱκανὸς λόγος ἵνα καταδικασθῶσιν. Ὁ Χουσεΐν-πασσᾶς καὶ ὁ μέγας βεζύρης μετήρχοντο τὸ ἔργον τοῦ Φουκιὲ Τενβίλλ ἢ τοῦ Ἔρμαν μετὰ ψυχρᾶς ἀναισθησίας.

Οἱ λέβητες τῶν Γιανιτσάρων μέχρι τοῦδε φόβητρον τῶν Ραγιάδων, ἀντικείμενον λατρείας τῶν Μουσουλμάνων, δημοσίᾳ, ἐβορβοροβολοῦντο καὶ κατεξεσχίζοντο, οἱ πίλοι ἐσύροντο εἰς τὰς ὁδούς, καὶ εἰς τὸν Καδῆν ἐκοινοποιήθη φιρμάνιον, ὅπερ ἠτιολόγει τὴν αἱματηρὰν πρᾶξιν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν Γιανιτσάρων διὰ νέου στρατιωτικοῦ σώματος, τοῦ νέου νικηφόρου μωαμεθανικοῦ στρατοῦ».

Κατ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ ὀνόματος τῶν Γιανιτσάρων ἐξεμαίνοντο καὶ ἐλύσσων, ὅπερ δὲν ἐπετρέπετο νὰ προφέρηται πλέον ἐν Κωνσταντινουπόλει δυνατῇ τῇ φωνῇ, καὶ κατὰ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν τῶν τάφων εἰς τὰ κοιμητήρια, οἵτινες, ὡς ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῶν παριστανομένων πίλων, προυδίδοντο ὡς τάφοι Γιανιτσάρων. Ὁ δὲ πνευματικος ἀνάδοχος τῶν Γιανιτσάρων, ἡ τάξις τῶν Begtasch, κατηργήθη, ὁ Σεΐχης, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἀπεκεφαλίσθη, τὰ μοναστήριά των κατεδαφίσθησαν καὶ οἱ δερβίσαι ἀπήγχθησαν. Οἱ πυροσβέσται καὶ οἱ ἀχθοφόροι τῆς πρωτευούσης, οἵτινες ἦσαν συνδεδεμένοι μετὰ τῶν Γιανιτσάρων, ἀπεκεφαλίσθησαν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως ὁ Μαχμούτ, διέταξε νὰ τῷ καταστρώσωσι κατάλογον πάντων τῶν ὑπόπτων καὶ ἀπεχθῶν προσώπων, κατὰ τῶν ὁποίων τώρα ἐπέπεσαν καὶ φυλακίσεις καὶ ἀποκεφαλήσεις.

Μετὰ τρόμου ἀνέφερεν ὁ λαὸς τὸν φόβον τὸν ἐμποιοῦντα «Χουννιὰρ», ἄρχοντα, καὶ ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν τὰ συνήθη τῆς εὐλογίας χαιρετισμόν «Biu jascha!» ἤτοι «Ζῆθι 1,000 ἔτη!» Καὶ αὐτὸς ἐφαίνετο πλέον ἐπηρμένος καὶ ὑπερήφανος ἢ πρότερον, ὡς ἀνήρ, ὅστις διέρρηξεν ἤδη πολυετεῖς ἁλύσεις, καὶ διὰ τολμηρᾶς ἀποφάσεως ἐνίκησεν ἑαυτόν τε καὶ τοὺς συγχρόνους του. Θριαμβεύων ὁ Χουστεΐν-πασσᾶς ἠρώτησε τὸν Γάλλον διερμηνέα Δεγράν. «Πόσον

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καιρὸν διήρκεσεν ἡ ὑμετέρα ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ ; καὶ ἐπὶ τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ «25—30 ἔτη» ἀντεφώνησεν αὐτός. «Καλῶς, γράψατε εἰς Παρισίους ὅτι ἡμεῖς ἐτελειώσαμεν μίαν ἐντὸς τῶν 23 λεπτῶν τῆς ὥρας.»

Χωρὶς οὐδόλως ν' ἀποπλανηθῇ ὑπὸ τῶν συνεπειῶν τῶν κινημάτων, ὑπὸ τῶν πυρκαϊῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου μετέβαλον τὴν κόνιν τὸ ὄγδοον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξηκολούθησεν ὁ σουλτὰν Μαχμοὺτ μετ' ἀνενδότου αὐστηρότητος ὀργιζόμενος ἐναντίον τοῦ ἀναρχικοῦ ὄχλου, καὶ ἐγκαινιάζων τὸ ἔργον τῆς τουρκικῆς ἀναγεννήσεως διὰ ποταμῶν αἵματος. Οἱ δὲ κόλακές του ἐκομπορρημόνουν καυχόμενοι ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ ἐκ παραδόσεώς λόγος τοῦ προφήτου θέλει ἐπικυρωθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν ἀρχῇ ἑκάστου αἰῶνος πέμπει ἕνα ἄνδρα ἔχοντα τὴν ἀποστολὴν τοῦ νὰ ἑδραιώσῃ τὴν πίστιν.

Ἀλλ' ἡ Δύσις ἦτο γλισχροτέρα ἐπαίνων. Ἐκεῖ ἠρώτων οἱ ἄνθρωποι : ἂν ὁ Μαχμοὺτ ἐπέτυχε τὴν κατάλληλον στιγμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φοβερῶν αὐτοῦ μέτρων, καὶ ἐὰν μᾶλλον ὁ ἴδιος δι' νωφελῶν ἐπιδείξεων τῆς ἰσχύος του δὲν εἶχεν ἐξαδυνατίσει ἑαυτόν. Καὶ ὡμολόγουν μὲν ὅτι ἡ ἐξολόθρευσις τῶν Γιανιτσάρων ἦτο ἀναγκαία, ἵνα μεταβάλωσι τὴν Τουρκίαν εἰς φεουλικὴν ἐπικράτειαν, εἰς νέαν μεταγενεστέρων τύπων μοναρχίαν, ἀλλ' ἐδίσταζον ἂν ἡ ἐπανάστασις τῆς 16 Ἰουνίου ὑπῆρχεν ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τὸ πρωτόκολλον τοῦ Ἀπριλίου. Ἂν ὁ σουλτὰν Μαχμοὺτ κατεπάτησεν εὐκολώτερον τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, ἐπειδὴ εἶχε καταστείλει τὴν ἀνταρσίαν ἐπὶ τοῦ Ἔλ-Μειντάν. Ὁ αὐστριακὸς ἀπεσταλμένος παρετήρησε περίφροντις ὅτι εἰς τὴν πρώτην ἐλπίδα κρείττονος μέλλοντος καὶ προοδευτικῶν ἀναμορφώσεων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπῆλθε γενική τις δυσαρέσκεια.

Ὁ Μεττερνῖχος δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσοβήσῃ τὸν φόβον : ὅτι ἡ Ρωσσία ἐκ τοῦ ἀναβρασμοῦ τὸν ὁποῖον προυκάλεσεν ὁ σουλτὰν-Μαχμούτης ἤθελεν ἐξαγάγει πολιτικὸν κεφάλαιον, ὅτι ἤθελεν ὠφεληθῇ ἐκ τῆς παρούσης ἀδυναμίας τῆς Τουρκίας καὶ διακόψει τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λειτουργίαν τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς διὰ τοῦ πολέμου. Καὶ βεβαίως πρὸς στιγμὴν ἐφαίνετο πᾶσα ἰδιαιτέρα ἀφορμὴ ρωσσικῶν παραπόνων ἀνῃρημένη διὰ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ τελεσιγράφου τῆς 17ης Μαρτίου.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν ρωσσικὴν ἐπιθυμίαν ἔφθασαν οἱ Τοῦρκοι πληρεξούσιοι εἰς τὸν βεσσαραβικὸν τόπον Ἄκκερμαν ἵνα κανονίσωσι καὶ τακτοποιήσωσι τὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1816 ἐκκρεμεῖς διεθνεῖς διαφοράς. Ἐκεῖ ὑπεδέξαντο αὐτὰς μετ' ἐξεζητημένης, φιλοφροσύνης, εὗρον τὰ οἰκήματα αὐτῶν προητοιμασμένα μετὰ πλουσιωτάτης ἀνατολικῆς φιλοκαλίας, ἅμαξαι τῆς πολιτείας συρόμεναι ὑπὸ ἓξ ἵππων τιμητικαὶ φρουραὶ εὐρίστοντο εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν.

Ἀλλ' ἐνῷ κατὰ τύπους ὑπερεπλήρουν αὐτοὺς περιποιήσεων, πράγματι ἔδιδον εἰς αὐτοὺς ὅτι ὤφειλον νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς Ρωσσίας, καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματά των διετάσσοντο νὰ γίνωνται θορυβώδεις πολεμικαὶ παρασκευαί, αἵτινες ἐσήμαινον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε ζητήσει διὰ τῶν ὅπλων ὅ,τι δὲν παπεχωρεῖτο εἰς αὐτὸν διὰ τῶν διαπραγματεύσεων. Οἱ αὐστριακοὶ διπλωμάται ἐχαρακτήριζον ὅλην τὴν διαπραγμάτευσιν, ἥτις ἤρχισε τὸν Αὔγουστον τοῦ 1826 ἐν Ἄκκερμαν ὡς κωμῳδίαν. Ἀντὶ πάσης ἐλευθέρας διασκέψεως ὁ κόμης Βορονζὼφ ὑπέβαλεν εἰς τοὺς Τούρκους τελεσίγραφον, καὶ ὥρισεν εἰς αὐτοὺς προθεσμίαν πρὸς παραδοχὴν αὐτοῦ μέχρι τῆς 7ης Ὀκτωβρίου. Ἐζήτει ἐπικείρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. διόρθωσιν τῶν ὁρίων ἐν Βεσσαραβίᾳ· ἐπικύρωσιν τῶν εἰς τοὺς Ρουμούνους καὶ Σέρβους παραχωρηθέντων δικαιωμάτων καὶ προνομίων· τὴν παραχώρησιν φρουρίων τινῶν ἐπὶ τῆς Κιρκασιανῆς καὶ Ἀβχασιανῆς παραλίας· ἐλευθερίαν ἐμπορίου ὑπὸ ρωσσικὴν σημαίαν· ἐκπλήρωσιν τῶν ἀπαιτήσεων ρώσσων τινῶν ὑπηκόων...

Ὁ κόμης Βορονζὼφ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ καταλληλοτέραν στιγμήν, ἵνα προτείνῃ τοσοῦτο μεγάλας ἀπαιτήσεις. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτριζον τοὺς ὀδόντας ὑπ' ὀργῆς, ἀλλ' ἐγνώριζον πό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σον διὰ τοῦ πραξικοπήματος τῆς 15ης Ἰουνίου εἶχον ἀδυνατίσει καὶ ἀνίκανοι καταστῇ διὰ τοῦ μόνου ἐπὶ χάρτου γεγραμμένου «νέου νικηφόρου μωαμεθανικοῦ στρατοῦ», ν' ἀντιστωσι κατὰ τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ.

Οὕτως ἀπεφάσισε μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς λήξεως τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὰς ρωσσικὰς ἀπαιτήσεις, νὰ ὑπογράψωσι τὴν συνθήκην τοῦ Ἄκκερμαν καὶ νὰ ἀρκεσθῶσιν εὐχαριστούμενοι ὅπως ἐν τῷ διὰ τὴν Πύλην προωρισμένῳ ἀντιγράφῳ κολάσωσι κατά τι εἷς τινας περικοπὰς τὸ ἀπότομον ὕφος.

Ἡ Ρωσσία ἀπέκτησεν ἐν Ἄκκερμαν δι' ἑνὸς χαράγματος τῆς γραφίδος, ὅ,τι ἄλλοτε μόνον διᾶ νικηφόρου ἐκστρατείας ἤθελε δυνηθῇ ν' ἀποκτήσῃ· Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ὑπέκρυψαν οἱ Τοῦρκοι διπλωμάται ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν ἐπιταγὴν βιαζούσης ἀνάγκης, καὶ ὡς εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν μάχαιραν εἶχον ὑπογράψει. Ὁ Ρεΐς κατέστησε τὰς δυνάμες προσεκτικὰς εἰς τό τί ἠδύναντο καὶ αὐτοὶ ν' ἀναμένωσι παρὰ νεαροῦ καὶ ἰσχυροῦ μονάρχου, ὅστις ποιεῖται κακὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεώς του κατὰ φιλικοῦ κράτους, Ἐκήρυξεν ἐπανειλημμένως ὅτι ὤφειλον τὴν εἰρήνην μόνον εἰς τὴς ἐξόντωσιν τῶν Γιανιτσάρων, δηλαγὴ εἰς τὴν ἀξαουνάτησιν τῶν πολεκικῶν δυνάμεων τῶν Τούρκων, καὶ εἰς τὴν μετριοπάθειαν, ἥτις τὸ συμβεβηκὸς ἐκεῖνο ἀποκαθίστα πάραυτα καθῆκον εἰς τὸν Σουλτάνον.

Ἔδωκε νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι, φωραθέντες αἴφνης ὑπὸ τῆς Ρωσσίας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ κράτους, ὑπῆρξαν ἠναγκασμένοι εἰς ἔνδοσιν, ἀλλ' ὅτι ὅμως θέλουσιν ὠφεληθῆ ἐκ τῆς πρώτης παρουσιασθησομένης εὐκαιρίας ἵνα λάβωσι τὰ ὅπλα.

Καὶ πάλιν οὐδὲν ἀπεφασίσθη ὁριστικὸν περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ρωσσία ἐπανέδεσε μὲν τώρα τὰς μετὰ τῆς Πύλης διπλωματικὰς σχέσεις της, καὶ ἔπεμψε τὸν κύριον Φὸν Ριβώπιερ ὡς πρεσβευτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς εἰς τὸν διπλωμάτην τοῦτον δοθείσας ὁδηγίας οὐδόλως ἐλησμονήθη τὸ ἑλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ληνικὸν ἔργον, ἐντόνως δὲ τῷ παρηγγέλθη νὰ σώσῃ ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸ ἐκμηδενίσεως τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, οὗτινος ἡ καταστροφὴ ἤθελε προσβάλει τὴν Ρωσσίαν κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας καὶ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῆς συμφέροντα.

Ὁ φιλελληνισμὸς κατεῖχε τὴν κοινὴν ἐν Γαλλίᾳ γνώμην. Τὰ δημοσια ὄργανα ὡμίλουν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου. Κάρολος ὁ Γ' ἐπληροφορήθη μετ' εὐαρεσκείας, ὅτι αἱ τῶν Αὐρηλιανῶν ἐν Ἑλλάδι ραδιουργίαι εἶχον ματαιωθῆ, τὸ ἑλληνικὸν ἔργον ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς ἱπποτικὰς καὶ θρησκευτικὰς δοξασίας.

Καὶ ὀλίγα βεβαίως ζητήματα ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὑφίστατο τοιαύτη σύμπνοια μεταξὺ βασιλέως καὶ ἔθνους, ὡς τὸ Ἑλληνικόν. Ἤρκει μόνον νὰ κολακεύσωσιν τὴν γαλλικὴν ἐθνικὴν οἴησιν καὶ φιλοδοξίαν, νὰ ἀφήσωσιν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν ἰδέαν ὅτι ἔμελλον νὰ διαδραματίσωσι τὸ πρῶτον πρόσωπον εἰς τὰς σκοπουμένας μεγάλας διπλωματικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐνεργείας ἐν Ἀνατολῇ, καὶ τοὺς Γάλλους τότε ὁλοσχερῶς ἐκέρδαινον.

Εἰς μάτην ἐπέτρεπεν ὁ Μεττερνῖχος τοῦ νὰ ἐκλαμβάνωσι τὰς ρωσσογαλλικὰς ἀνακοινώσεις ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν καὶ προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἀντὶ ἑνὸς θσησκευτικοῦ πολέμου πρὸς χάριν τῶν Ἑλλήνων, ἤθελον ἀναλάβει ἁπλῶς πόλεμον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας. Εἰς μάτην ἤλπιζεν ὅτι ὁ Κάνιγγ ἐν Παρισίοις ἔθιξε μόνον τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα.

Ταχέως ἔσχεν ἀφορμὴν νὰ ἐκφρασθῇ πικρῶς ἐναντίον τῆς ἀξιομέμπτου ἀδυναμίας τοῦ ὑπὸ τοῦ φιλελληνισμοῦ παρασυρθέντος γαλλικοῦ ἀνακτοβουλίου, ἐπειδὴ ὁ Βιλλὲλ καὶ ὁ Δαμᾶ ἐνῷ πρὸς τοὺς ἐν Βιέννῃ ἐξεφράζοντο ἀρκετὰ περιφρονητικῶς περὶ Κάνιγγος, προέβησαν τοσοῦτο χαριζόμενοι εἰς τὸν Ἄγγλον πολιτικόν, ὥστε τῷ ἀνεκοίνωσαν ὅτι εὐχαρίστως ἤθελον ἰδεῖ τὸ πρωτόκολλον τοῦ Ἀπριλίου μεταβαλλόμενον εἰς σύμβασιν, καὶ ὅτι μάλιστα ὑπέβαλον εἰς αὐτὸν ἓν σχέδιον συνθήκης περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ δὲ πρὸς ἐνέργειαν διάθεσις παρὰ τὸν Σηκουάναν εὗρε τάχι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στα ἀντήχησιν παρὰ τὸν Νέβαν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεκοίνωσε τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1827 ὅτι προθύμως καὶ ἑτοίμως συνεμερίζετο τὴν γαλλικὴν πρότασιν ἵνα διὰ μετατρέψεως τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Ἀπριλίου εἰς συνθήκην δοθῇ εἰς αὐτὸ ἐπίσημος χαρακτήρ. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ ληφθῇ φροντὶς ἵνα δυνηθῶσι ν' ἀναγκάσωσι τὴν Πύλην εἰς παραδοχὴν τῆς συνθήκης, ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε ν' ἀρκεσθῶσι μήτε νὰ μείνωσι εὐχαριστημένοι εἰς χρῆσιν ἀτελῶν μέτρων.

Ὁ κόμης Λίβεν προέτεινε τούτου ἕνεκα εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν ὅτι ἔπρεπε, μετὰ τὴν μεταλλαγὴν τοῦ πρωτοκόλλου εἰς συνθήκην νὰ τάξωσιν ὡρισμένην προθεσμίαν εἰς τὴν Πύλην ἵν' ἀποφασίσῃ, καὶ οἱ συμμαχικοὶ στόλοι ὤφειλον ἐν τούτοις διατηροῦντες ἀρνητικήν τινα ἔχθραν νὰ ἐμποδίσωσι πᾶσαν παραιτέρω ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰμβραὴμ εἰς τὸν Μωρέαν. «Τελευταῖον πρέπει νὰ δοθῇ ἅπαξ ἓν τέλος» ἀνεκοίνωσεν ὁ Νέσσελρωδ εἰς τὸν κύριον Φὸν Βόμβελλ.

Ἡ πρότασις τοῦ νὰ ληφθῶσι βίαια μέτρα κατὰ τῆς Πύλης δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ προξενήσῃ μεγίστην δυσαρέσκειαν ἐν Βιέννῃ. Ὁ δὲ πρίγκηψ Μεττερνῖχος προέβλεπεν ἀπέραντον περιπλοκὴν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀάχεν τὴν 15ην Νοεμβρίου 1818 σοφῶς ὁρισθέντος δικαιώματος ἐπεμβάσεως. Τότε μόνον ὅμως ἤθελε συναινέσει εἰς σύμβασιν ἅμα ἔπαυον ν' ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν χρῆσιν πολεμικῶν ἐξαναγκαστικῶν μέσων. Ἐπεθύμουν εἰρηνοποίησιν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπέμβασιν.

«Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν» ἀνεφώνησεν «νὰ εἰρηνοποιήσωμεν διὰ πολέμου;» Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον ἐθεώρει τὸ βιενναῖον ἀνακτοβούλιον ὡς τὸ μέγιστον δυστύχημα, ὅπερ ἐπεφυλάσσετο εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ δὲ μόνον βίαιον μέτρον, τοῦ ὁποίου τὴν χρῆσιν ἠνόει ὁ Μεττερνῖχος ἔν τινι εἰς Λονδῖνον πεμφθέντι ἐγγράφῳ του ἀπὸ 25ης Μαρτίου 1827, ἦτο ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀπειλὴ συγχρόνου καὶ ἐπισήμου ῥήξεως καὶ τῶν πέντε ὁμοῦ δυνάμεων.

«Μόνον ἂν ἡ Πύλη καὶ τότε σκληρονραχήλως ἐπέμενε» διεδήλου ὁ Μεττερνῖχος ὅτι ἤθελεν εἶναι ἐπάναγκες νὰ συνεννοηθῶσι περὶ τῆς ἀπέναντι θέσεως ἑκάστης ἐξ αὐτῶν, Προκειμένου περὶ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος, προέτεινε διαχωρισμὸν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῶν Τούρκων, κατάληψιν καὶ κατοχὴν τῶν Ἑλληνικῶν φρουρίων, αὐτοδιοίκησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνιαύσιον πληρωμὴν φόρου.

Κατὰ βάθος λοιπὸν τὸ αὐτό, ὅπερ εἶχε συμβῆ ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τοῦ Ἀπριλίου. Συμφωνος ἄρα ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ὁ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους, διετείνετο ὅτι ἔδει νὰ ἔχῃ διάφορον γνώμην ἀπὸ τῆς τῶν συνυπογραψάντων τὸ πρωτόκολλον τοῦ Ἀπριλίου. Ἤλπιζε πάντοτε νὰ τοὺς διαχωρίσῃ : Ὑπεδείκνυεν εἰς τὸν Τσάρον τοὺς κινδύνους τῆς ἐξαρτήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βρεττανικοῦ ἀνακτοβουλίου «μετὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύνατο κανεὶς νὰ συνανοηθῇ χωρὶς νὰ καταστῇ σνένοχος τῶν ἀποπλανήσεων καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν δογμάτων του».

Οὐδεμιᾶς ἐφείσθη λέξεως ἐκφραζούσης τὴν κατα τοῦ Κάνιγγος ἀγανάκτησίν του, οὗτινος αἱ πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἀνατρεπτικαὶ τῶν καθεστώτων ὀρέξεις εἶχον πρό σμικροῦ ἔτι φοβεραι διεκδηλωθῆ ἐν τῇ περὶ τῶν πορτογαλλικῶν πραγμάτων ἀπὸ 12ης Δεκεμβρίου 1826 ἀγορεύσει του.

Ἀφ' οὗ οὗτος, «ὁ ἀφαιρεθεὶς τὸ προσωπεῖον Ἰακωβῖνος ἐπὶ τῆς ὑπουργικῆς ἕδρας», παρωμοίαζεν ἑαυτὸν πρὸς τὸν Αἴολον, ὅστις ἠδύνατο νὰ λύσῃ ἐκ τῶν δεσμῶν τὸν ἀσκὸν ἐπαναστατικῶν τρικυμιῶν ! ἀφ' οὗ μόνος ἐπαιρόμενος ἔλεγεν : «Ἐπανήγαγον εἰς τὴν ζωὴν τὸν νέον κόσμον, ὅπως ἐπαναγάγω τὴν ἰσορροπίαν εἰς τὸν παλαιόν».

Ὑπὸ τῆς Αὐστρίας παριστάνετο ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Κάνιγγος ὡς ἀσύνετος καὶ ἐμπαθής καὶ κατεβάλλετο προσπάθεια πρὸς ἀποβολὴν ἀπὸ τῆς θέσεώς του, καὶ ἵνα κακολογηθῇ καὶ δυσφημισθῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἀλλὰ πάντα εἰς μάτην ! «Ἂν καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ», ἔλεγε μετ' ἀπελπισίας ὁ Μεττερνῖχος περὶ αὐτοῦ, «οὐχ ἧττον ἐξασκεῖ ὁ Κάνιγγ ἐπὶ τὸν βασιλέα καὶ τὸ ὑπουργεῖον αὐτόχρημα τρομοκρατικὴν ἐπιρροήν».

Δὲν ἀνεμιμνήσκετο ὅμως καὶ ἄνευ μελαγχολώδους τινὸς πόθου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ αὐστριακὸς ὑπουργὸς τὴν ὀρθὴν πολιτικὴν τοῦ Λονδόνδερρυ
οὗτινος ὁ θάνατος διέλυσε κατὰ βάθος τὰς παλαιὰς διατάξεις τῆ
Εὐρώπης, εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἱερὰ συμμαχία κατήντησεν ἀφηρημέ
νον τι καὶ μόνον ψιλῷ ὀνόματι ὑφίσταται.» Ἡ σκοπουμένη τριπλῆ
συμμαχία μεταξὺ Ἀγγλίας, Ρωσσίας καὶ Γαλλίας ἐφάνη εἰς θολερώ
τατον φῶς. Οἱ ἐν Λονδίνῳ διισχυρίζοντο ὅτι ἠπάτησαν τὴν Ρωσ
σίαν, οἱ δ' ἐν Πετρουπόλει ὅτι τὴν Ἀγγλίαν καὶ οἱ ἐν Παρισίοις ὅτ
συμετέσχον τῆς συνθήκης μόνον τύπου χάριν, ἵνα ἐξαπατήσωσιν
ἀμφοτέρας, καὶ ἐμποδίσωσι τὰ ἐπικίνδυνα αὐτῶν σχέδια.» Ἐν ᾧ
ὅμως ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς Αὐστρίας ἰσχυρίζετο ὅτι ἀπὸ τοῦ 1815
μόνον ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία ἐνέμειναν ἐπὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, κα
ἐνῷ ἀποδεικτικὸς προανήγγειλεν ὅτι τὸ ἀποτρόπαιον ἐκεῖνο πρωτό
κολλον ἤθελεν ἀναγκαίως ἐπενέγκει ἦταν καὶ καταβολήν, ὅτι ἦτ
«φάσμα», καὶ ὅτι «ἐκ τῆς συγχύσεως τὴν ὁποίαν ἐπεκύρωσεν, οὐ
δεμία ἠδύνατο νὰ προκύψῃ μεσολάβησις, ἀλλὰ μόνον τέρας τι ἄξιο
τ ς καταγωγῆς του». ἐνδομύχως ἀνεγνώριζε καὶ καθ' ἑαυτὸν ὡμο
λόγει ὅτι ἡ φρόνιμος ἰδία αὐτοῦ πορεία δὲν ἤθελεν ἐπιτύχει το
σκοποῦ της, καὶ τῷ ἐπέπρωτο νὰ ἴδῃ ὅτι αἱ πρὸς διαχωρισμὸν τῆ
βλαστανούσης τριπλῆς συμμαχίας προσπάθειαί του συνετέλεσαν μόνο
εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τῆς Αὐστρίας. Ἐν Παρισίοις δ' ἐξέφρασεν
Δαμᾶς, ὡσεὶ πρὸς ἐμπαιγμόν, τὴν λύπην του, διότι ἡ Αὐστρία ἀπε
χωρίζετο τῆς συμμαχίας.

Ἐν Λονδίνῳ ὁ Ἑστερχάζης ἀπεκρούσθη μετά τινος ψυχρότη
τος ὅτι προέτεινε τὴν Αὐστριακὴν σύμπραξιν εἰς τὴν σκοπουμένην
συνθήκην, καὶ τῷ ἐδόθη νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Αὐστρία ἐν μέ
ρει μόνον εἶχε συναινέσει, καὶ ἡ διαταγὴ τῆς Ρωσσίας ἦτο ἀβέβαιος
ὑπέγραψαν τὴν σύμβασιν μετὰ τοῦ γαλλικοῦ ἀναπτοβουλίου.

Ὁ κόμης Λίβεν ἐμέμφετο τὸν αὐστριακὸν πρεσβευτὴν λέγω
ὅτι αἱ δοθεῖσαι εἰς αὐτὸν ὁδηγίαι ἦσαν ἀνεπαρκεῖς, καὶ ὅτι προκει
μένου περὶ χρήσεως βιαίων μέτρων. δὲν ἠδύναντο νὰ βασισθῶσιν εἰ
τὴν συνέργειαν τῆς Αὐστρίας. Καὶ παρὰ τοῦ ἄλλου τόσον εὐαρέστο
Τάτιτς ἔλαβεν ὁ πρίγκηψ Μεττερνῖχος τὴν μεγίστην ἀνησυχίαν ἐμ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Πανουργιᾶς κυριεύει τὸν Ἀκροκόρινθον
Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως φυλ. **142**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποιοῦσαν ἀνακοίνωσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐνέβλεπεν εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς Αὐστρίας μόνον ἀπόπειραν πρὸς τὸ ν' ἀναβληθῇ ἡ περὶ τῆς ὑποθέσεως ἀπόφασις, καὶ ὅτι ἐν ἀνάγκῃ ἤθελε προχωρήσει μόνος.

«Ὁμολογῶ», παρετήρει ὁ αὐστριακὸς διπλωμάτης, «ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὴν ἠθικὴν θέσιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Παλαιὰ δὲ πεῖρα μοὶ ἀπέδειξεν ὅτι, ὁσάκις μεγάλαι ἢ μικραὶ ὑποθέσεις δίδωσι ἀφορμὴν εἰς τοιαύτην σύγχυσιν, εἰς ὁποίαν ἀφορμὴν παρέχει τώρα ἡ ἑλληνικὴ ὑπόθεσις,τότε δὲν συμβαίνει ὅ,τι προεσκοπεῖτε, τοῦτο θέλει γείνει τώρα καὶ μετὰ τῶν ρωσσαγγλο-γαλλικῶν ἰδεῶν.

»Ἐλεύσατε ἤμαρ, καθ' ὃ θέλει ἀπονεμηθῇ ἡ προσήκουσα ἀξία εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ βιενναίου ἀνακτοβουλίου· ὅ,τι σήμερον φαίνεται δυστροπία καὶ κενὸς καὶ μάταιος στοχασμός, θέλει ἔχει τότε τὴν ἀξίαν τῆς προφητείας».

Ὅτε τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον κατὰ τὸν Μάϊον ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης, καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ἵνα καὶ ἐν Βιέννῃ συμμορφωθῶσι πρὸς αὐτό, διεμαρτυρήθη ὁ Μεττερνῖχος σφοδρότατα κατὰ τῆς ἀξιώσεως τοῦ νὰ λάβωσι μέρος εἰς ἀόριστον τυχοδιωκτικὸν ἔργον, καὶ νὰ ἐπισφραγίσωσι τὸν θρίαμβον νέας ἐπαναστάσεως ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων.

Ὅθεν ἤρχισε πάλιν ὡς εἶδός τι χλευασμοῦ ὅτι ἡ γαλλικὴ διπλωματία ἀνεγνώρισε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεων αὐτοῦ, καὶ ὡμολόγησεν ὅτι προϋτίθεντο ν' ἁμαρτήσωσι πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς νομιμότητος, ἀλλ' ὅμως προσέθετο ὅτι «πρέπει νὰ συνθηκολογήσῃ τις μετὰ τῶν κακῶν, ὅπως ἐπιτύχῃ τὰ ἀγαθά».

Ὁ αὐστριακὸς νομιμόφρων δὲ παρέλιπε τὴν εὐκαιρίαν ἵνα κατακρίνῃ αὐστηρῶς τοιαύτας αὐθάδεις ἐκφράσεις. «Θέλουσιν αὐξήσει μόνον τὸ κακόν», παρετήρει, «περιθάλποντες καὶ τρέφοντες τὴν ρωσο-αγγλικὴν συμμαχίαν. Νὰ προσεπιρρίψωσι δὲ σύγχυσιν εἰς τὴν σύγχυσιν, νὰ κρημνισθῶσιν εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀταξίας ὅπως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ξήσωσιν αὐτήν, δὲν ἦτο βεβαίως τὸ πρόσφορον καὶ ἁρμόδιον μέσον, ως ἐξασφαλισθῶσιν ἀπὸ τῶν πυροβόλων αὐτῆς, καὶ ἠδύνατο τοῦτο εἶναι ἐπωφελέστερον εἰς τὸν ἐκτὸς μένοντα».

Καὶ πρὸς μὲν τὸ ἀνακτοβούλιον τοῦ Βερολίνου ἐξεφράζετο μετὰ ροβρότητος περὶ τοῦ περιωρισμένου ὁρίζοντος τῶν Γάλλων, ὠργίετο καὶ κατεμέμφετο τὸν ὑποκινοῦντα τοὺς ἐπαναστάτας Κάνιγγα, τινος ἡ κυρία μέριμνα, κατ' αὐτόν, συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ νώπιον ὅλου τοῦ κόσμου τὴν διάλυσιν τῆς συμμαχίας, νὰ φέρῃ εἰς ἔπακρον καὶ μὴ παραιτέρω τὴν σύγχυσιν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ νὰ ερδήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Μωρέως προστασίαν· ἔδιδε νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι Τσάρος ἦτο νέος ἄπειρος ἀνήρ, ὅστις δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ ἀγαθὴν υμβουλήν, καὶ ἔθετε τὴν δύσθυμον αὐτοῦ διάθεσιν πρὸς τὴν Αὐστρίαν μετὰ τῆς διαγωγῆς τῶν Γάλλων παραφρόνων ταραξιῶν τοῦ 1793 τὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ραθυμίδος. «τὴν ὁποίαν ὁ Πίττ καὶ ὁ Κοβούργ πεκάλεσαν: «τὰς ἀφ' ἑαυτῶν πλασθείσας δυσχερείας τῆς ἐποχῆς ων». Οὕτως ἔλεγε. θέλει εὑρῇ ὁ Τσάρος, ἀκολουθῶν τὴν ὁδὸν τοῦ ρωτοκόλλου. ἀδιακόπως ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα θέλει ἀποδίδει εἰς τὸν ετττερνίχον καὶ τὸ Αὐστριακὸν ἀνακτοβούλιον.

Αἱ παραστάσεις τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς Αὐστριακῆς ἐπικρατείας ἐνεποίησαν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Φρειδερικον Γουλιέλμον Γ' ἀτομικῶς συμπαθοῦντα πάντοτε πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔργον. Βλέπων δ' εὐαρέστως τὰς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προσπαθείας τοῦ Ἀνκιλλωνος καὶ τὴν προκήρυξιν τοῦ Οὐφελάνδου καὶ ἐν μυστικότητι συνδράμε διὰ σπουδαίων χρηματικῶν ποσοτήτων τὰς φιλελληνικὰς τιτρπάς. Ὁ κύριος Φὸν Μπύλλωβ, ὁ πρεσβεττὴς τῆς Πρωσσίας παρὰ τῇ ἀγγλικῇ αὐλῇ. ἐνέτεινεν ἁπάσας τὰς δυνάμεις του, καὶ ὰ παντὸς τρόπου προσεπάθησε διενεργῶν νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν τριλῆν συνθήκην προσχώρησιν καὶ προσθήκην τῆς Πρωσσίας.

Καὶ πάλιν, ὡς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1821, ἐπῆλθεν ἅμα τῇ ἐμφανσει τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Ἀνκιλλῶνος συνδόνησις ἀποφασιστικὴ ῆς Πρωσσίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὴν καὶ ἀποφασιστικὴν στιγμὴν ἀφῆκε νὰ τὸν σύρῃ ὡσὰν διὰ σχοινίου ὁ Μεττερνῖχος.

Οὐχὶ δὲ ἄνευ ἐνδομύχου συστολῆς καὶ σεβασμοῦ ἤκουσε πῶς ὁ Μεττερνῖχος «παρέβαλεν ἑαυτὸν πρὸς βράχον ἱστάμενον ἐν τῷ μέσῳ συνταρασσομένης καὶ κυμαινομένης θαλάσσης».

«Συνειθίσαμεν ν' ἀποκρούωμεν τὰ κύματα, καὶ εἴδομεν αὐτὰ κατασυντριβόμενα ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, χωρὶς κατ' οὐσίαν νὰ μεταβληθῇ τι τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Κατὰ τὴν παροῦσαν δὲ στιγμὴν προτιθέμεθα ν' ἀνανεώσωμεν τὴν πεῖραν ταύτην». Ἡ εὐγενὴς αὕτη πεποίθησις εἶχέ τι τὸ ἐπιβάλλον, καὶ προὐξένησεν ἐντύπωσιν.

Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφασίσῃ ἵνα διὰ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν συνθήκην ἀπομονώσῃ τὴν Αὐστρίαν ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Ὅτε δὲ ὁ Τσάρος ἔπειτα διέταξε νὰ κάμωσιν εἰς τὸν κόμητα Bernsdorff παραστάσεις περὶ τοῦ : διατὶ ἡ Πρωσσία δὲν συνεφώνησε πρὸς τὴν σύμβασιν, ἐδικαιολόγησεν ὁ Πρῶσσος διπλωμάτης τὴν πολιτικὴν τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ Πρωσσία οὐδὲν εἶχεν ν' ἀντιπροσωπεύσῃ ἐν Ἀνατολῇ ἀπ' εὐθείας συμφέρον, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον ἠθικήν τινα ἀφετηρίαν, καὶ ὑπέδειξεν ὅτι «ἡ συνθήκη μόνον δι' ἐξωτερικῶν τύπων συνέδεεν ἀντίθετα συμφέροντα καὶ στοιχεῖα».

Οὕτω λοιπὸν ἀπεφασίσθη ἵνα αἱ δύω γερμανικαὶ Δυνάμεις μείνωσιν ἀμέτοχοι τῆς μεγάλης διπλωματικῆς ἐνεργείας ἥ, ὡς ὁ Μεττερνῖχος ἐγκωμιάζων τοῦτο ἔλεγε, «νὰ διατηρήσωμεν ἀνεξάρτητον ἐνέργειαν».

Ὁ δὲ ἀγγλικὸς καὶ γαλλικὸς στόλος, οἵτινες εὑρίσκοντο ἤδη ἐν τῇ Μεσογείῳ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Κοδριγκτῶνος καὶ τοῦ Δερινού, ἐνισχύθησαν, καὶ εἰς τὰς ὁδηγίας, τὰς δοθείσας εἰς τοὺς τρεῖς διοικητὰς τῶν στόλων—ἐνταῦθα ἔγκειται ἡ κλεὶς τῶν ἑπομένων γεγονότων—ἡ χρῆσις βιαίων μέσων ἐνατίων τῶν Τούρκων παρεστάθη ὡς πιθανὴ ἀνάγκη.

Ἐν περιπτώσει δέ, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες παρεδέχοντο τὴν εἰρηνοποίησιν, οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἠρνοῦντο αὐτήν, οἱ ναυάρχοι εἶχον λάβει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πληρεξουσιότητα: οὐχὶ μόνον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ νὰ διακόψωσι καὶ ἁπάσας τὰς τουρκοαιγυπτιακὰς διὰ πλοίων ἀποστολὰς ὅπλων καὶ ἀνθρώπων, καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ μεταχειρισθῶσιν βίαν. «Αἱ ὁδηγίαι ὑμῶν δὲν δύνανται», οὕτως ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς ναυάρχους «βεβαίως νὰ προΐδωσιν ἁπάσας τὰς δυνατὰς περιπτώσεις, καὶ ἐπομένως ἔχετε ἀνάγκην εὐρυτέρας ἐνεργείας· ὁ δὲ βασιλεὺς παραχωρεῖ εἰς ὑμᾶς αὐτὴν καθ' ὁλοκληριαν».

Παρὰ τὴν ἐκτεταμένην ταύτην πληρεξουσιότητα ἐφαίνετο βεβαίως ὡς παράδοξόν τι καὶ εἰρωνεία ἂν ἐν ταυτῷ συνιστᾶτο εἰς τοὺς ναυάρχους ἡ μεγίστη φρόντις καὶ προσοχὴ ὅπως μὴ τὰ πρὸς εἰρηνοποίησιν ἀπαιτούμενα μέτρα ἐκτραπῶσιν εἰς ἐχθροπραξίας. «Νομίζουσιν», οὕτως ἠρώτων οἱ Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ, «ὅτι οἱ τοῦ Ἰμβραὴμ Αἰγύπτιοι ἤθελον εἰρηνοποιηθῆ ραντιζόμενοι διὰ ζακχαρούχου ὕδατος καὶ ὁποῦ πορτογαλλίου;»

Ἡ προσέγγισις τοῦ κινδύνου τοῦ πολέμου δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ πρίγκηπος Μεττερνίχου. Ὅσον περιφρονητικώτερον δὲ καὶ ἂν ἐξεφράζετο περὶ τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου,—διότι ἀπεκάλει αὐτὴν κατασκεύασμα βρίθον ψευδολογιῶν καὶ ἀοριστίας, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἐξ ἀρχῆς «ὀλίγου» εἶχε καταντήσῃ νὰ γίνῃ σχεδὸν «μηδὲν»—ὅμως δὲν ἠδύνατο ἀπέναντι τοῦ ἀνακτοβουλίου τοῦ Βερολίνου νὰ καταστείλῃ τὸν φύβον· ὅτι αἱ σχολιαῖαι λέξεις, αἵτινες ἦσαν περιβεβλημέναι ὑψηλὰς τυπικὰς ἐκφράσεις, ἠδύναντο νὰ ἐπινέγκωσιν ὄλεθρον.

Ὅτε ἡ σύμβασις ἐν μέρει δημοσιευθεῖσα, ἐνεποίησε μεγίστην ἐντύπωσιν, καὶ γενικὴ δοξολογία ἀντήχησεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν φιλελλήνων, παρετήρησεν ὁ πολιτικὸς τῆς Αὐστρίας ἀνὴρ ὅτι ἦτο πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποπτεύσῃ τὸν βρεττανικὸν ὑπουργὸν ὡς συμμετέχοντα τοῦ πολιτικοῦ ἐγκλήματος τῆς δημοσιεύσεως τῆς συνθήκης, ἀλλ' ὅτι οὗτος διῆγεν ἐν τῷ μέσῳ τόσαν κακῆς συναναστροφῆς, ὥστε καθ' ἡμέραν διέτρεχε κίνδυνον νὰ ἐνοχοποιηθῇ προσέτι κατ' ἄλλον τρόπον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ κυριωτάτη προσοχὴ τοῦ Μεττερνίχου ἐστράφη πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ ἀγγελία περὶ τῆς προσεγγιζούσης ἀναμίξεως τῶν Δυνάμεων κατώρθωσε μόνον νὰ ἐπιτείνῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὴν αὐτοσυναίσθησιν τῆς ἀξίας τῶν Τούρκων. Ἐπαρθεὶς ὑπὸ τοῦ κατὰ τῶν Γιανιτσάρων θριάμβου του ὁ Σουλτάνος δι' εὐνοικῶν εἰδήσεων ἐκ τοῦ Μωρέως καὶ τῆς Ἀττικῆς,εἶχε πεισθῆ : ὅτι ἓν ἔτι τελευταῖον κτύπημα ἀπῃτεῖτο κατὰ τῆς θαλασσίου δυνάμεως τῶν ἀνταρτῶν, κατὰ τῆς Ὕδρας πρὸς ὁλοσχερῆ καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ τώρα ὤφειλε νὰ ἐκβιάσῃ τοὺς καρποὺς τῶν νικῶν του διὰ διπλωματικῆς ἐνεργείας.

«Τί φοβεῖσθε δι' ἡμᾶς ;» παρετήρησεν ὁ Ρεὶς εἴς τινα διπλωμάτην, ὅστις ὑπεδείκνυε τὸν ἀπειλητικὸν χαρακτῆρα τῆς περιπλοκῆς· «ἡμεῖς οὐδόλως φοβούμεθα, καὶ θέλομεν ὑπερασπίσει ἑαυτοὺς μέχρις ἐσχάτων».

Εἰς τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας, συνεπείᾳ τῆς ἐπανειλημμένης παροτρύνσεως αὐτῶν πρὸς παραδοχὴν τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Ἀπριλίου καὶ τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων ἐπεδόθη πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ἰουνίου «διασάφησίς τις τῶν δικαίων» ἐν Bayan Name, ὅπερ ἀπέκρουε πᾶσαν ἀνάμιξιν ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς θείας Προνοίας, εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν νοῦν τῶν Μουσουλμάνων.

«Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὑφίσταται, ἐπειδὴ πάντοτε τὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπερευτύχησαν· δὲν εἶχε δὲ εἰσέτι καταστολή, ἐπειδὴ εἶχον κάμει εἰς τὴν Πύλην διαφόρους,πάντῃ ἀχρήστους καὶ ἀνωφελεῖς διπλωματικὰς προτάσεις καὶ ἐνταυτῷ ἐπέμβασιν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς ὑποθέσεις. Οὐδέποτε ὅμως ἡ Πύλη θέλει εἰσακούσει τοιαύσας προτάσεις αἵ ὁποῖαι σκοποῦσι νὰ συστηματοποιήσωσι καὶ μονιμοποιήσωσι σωρείαν λῃστῶν». «Σωτηρία καὶ εἰρήνη ἂς εἶναι μετ' ἐκείνου, ὅστις περιπατεῖ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης !» Ὁ Ρεὶς διεκόσμησε τὴν κατὰ τῶν δραγομάνων διακοίνωσίν του διὰ πλήθους πε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρικοπῶν ἐκ τοῦ Κορανίου, καὶ τῷ παρετήρησαν μεμφόμενοι αὐτόν.

«Πρὸς τί τὰ ρητὰ ταῦτα πρὸς τοὺς χριστιανοὺς πρίγκηπας; Δὲν τὰ ἐννοῦσιν», ἀπήντησεν αὐτὸς ὡς πιστὸς Μουσουλμάνος. «Βεβαίως δὲν θὰ ἐννοοῦσιν, ἐπειδή, ἂν τὰ ἠννόουν, ἔπρεπε πάντες ἤδη νὰ ἔχωσι γείνει Μουσουλμάνοι». Ἡ δὲ τελευταία αὐτοῦ λέξις πρὸς ἕκαστον διερμηνέα ἦτο «Γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Οὐρανοῦ! ἡ ὑψηλὴ Πύλη εἶναι πρσητοιμασμένη πρὸς πάντα». Ἡ διαγωγὴ τοῦ ἀπεσταλμένου ἐνεθάρρυνε καὶ ἐνίσχυσε τὸν ἀπότομον τρόπον τῶν Τούρκων. Ἐνῷ, δηλαδή, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Πρωσσίας, κύριος Φὸν Μίλτιτε, συγκατετέθη εἰς τὸ ἀπὸ κοινοῦ διάβημα, ὅπερ ἔκαμον οἱ ἀνταντιπρόσωποι τῶν τριῶν συμμάχων Δυνάμεων τὴν 16ην Αὐγούστου· ἵνα παρακινήσωσι τὴν Πύλην πρὸς παραδοχὴν τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου, ἠρνήθη ὁ κύριος Φὸν Ὄττενφιλε τὴν σύμπραξιν καὶ ὑποστήριξίν του, καὶ δικαιολογούμενος προέτεινε ὅτι οὐδεμίαν εἶχε λάβει πρὸς τοῦτο διαταγήν. Ὁ Ρεΐς οὐδὲ κἂν ἔτι παρεδέχθη τὸ μοιραῖον καὶ ὁλέθριον ἐκεῖνο ἔγγραφον. Οἱ διερμηνεῖς ἄρα τῶν Δυνάμεων ἐδέησε ν' ἀρκεσθῶσιν, ἀπερχόμενοι, ν' ἀφήσωσιν αὐτὸ ἀσφράγιστον ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου.

Ἀπέναντι δὲ τοῦ κυρίου Φὸν Χούσσαρ προσηνέχθη ὁ Τοῦρκος διπλωμάτης μετὰ τῆς εἰς τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα τῶν Ὀσμάνων ἰδιαζούσης δυνάμεως, καὶ τὸν ἐπέπληξε μετὰ ὀριμύτητος διὰ τὰς προτάσεις ὧν «μεγάλων καὶ μικρῶν τούτων Κανίγγων», οἱ ὁποῖοι ἐσκόπουν νὰ ἐξώσωσι τοὺς Μουσουλμάνους ἐκ τῆς ἑστίας αὐτῶν, τοῦ Μωρέως, νὰ ἐγκαταλίπωσι τζαμία καὶ λοιποὺς ναοὺς των εἰς τοὺς ἀπίστους, καὶ ν' ἀντικαταστήσωσι τοὺς «καδήδες» διὰ τῶν «παππάδων».

Ὅτε δὲ οἱ τρεῖς πρέσβεις, ὠργισμένοι διὰ τὴν μεγάλην τουρκικὴν ὀλιγωρίαν καὶ ἀδιαφορίαν, ἀφήρεσαν 14 ἡμέρας ἐκ τῆς εἰς τὸ διβάνιον δοθείσης μηνιαίας προθεσμίας, καὶ ἀπήτησαν κατηγορηματικῶς ἀπάντησιν, τὴν 30ὴν Αὐγούστου ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ ἑξῆς ὑπεροπτικὴ ἀπάντησις: «Ἡ ὡρισμένη, ἀπόλυτος, τελειωτική, ἀμετάβλητος, αἰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ωνία τῆς Πύλης ἀπάντησις εἶνε ὅτι «οὐδεμίαν παραδέχεται πρότασιν ἀφορῶσαν τοὺς Ἕλληνας». Τότε παρευθὺς οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἐξέδωκαν τῇ 31ῃ συμφώνως πρὸς τὴν Ἰουλιανὴν σύμβασιν, δευτέραν ἀπὸ κοινοῦ διακοίνωσιν, λέγουσαν ὅτι ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν Πύλην προθεμία ἐτελείωσε καὶ ὅτι ἐπομένως οἱ σύμμαχοι ἤθελον λάβει τοιαῦτα μέτρα, ὁποῖαι αἱ περιστάσεις ἤθελον τοῖς ὑπαγορεύσει, ὅπως ἐν τῷ ἅμα πραγματοποιήσωσιν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων.

Ἀλλ' οὔτε οἱ ὄντες ἐντὸς τῆς ὑποθέσεως Εὐρωπαῖοι ὑπουργοὶ οὔτε οἱ διπλωμάται τῆς Τουρκίας ἐγνώριζον μεθ' ὁποίων ἐπικιδύνων ὅπλων ἔπαιζον, καὶ πόσον προσήγγιζεν ἡ αἱματηρὰ ἐκτέλεσις τῶν «ὑπὸ τῆς σοφίας ἐμπνεομένων μέτρων». Ὅτε ὁ Πέτρωβ ἠρώτησε τὸν γάλλον διερμηνέα «περὶ τίνων μέτρων προέκειτο, μήπως τυχὸν περὶ κηρύξεως πολέμου;» Οὗτος διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι ἔτρεφον τὰς εἰρηνικωτάτας καὶ εὐνοϊκωτάτας διαθέσεις πρὸς τὴν Πύλην εἰς τρόπον, ὥστε οὗτος σείων τὴν κεφαλὴν παρετήρησε : Τοῦτο σημαίνει νὰ θέτῃ τις πῦρ καὶ βάμβακα πλησίον ἀλλήλων. Οὐδὲ γνωρίζω τί νὰ εἴπω ἢ πράξω ἀπαντῶν πρὸς τὰς ἀνοήτους αὐτὰς ἐκφράσεις τὰς διδομένας ἀντὶ ἀπαντήσεως.

«Ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος ἐξηκολούθει, πάντοτε, καὶ ἔπειτα, ὡς καὶ προτοῦ, ὢν ὑπὲρ τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ ἂν καὶ ἐπεπλήχθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Μεττερνίχου διότι δὲν συμμετέσχε καὶ αὐτὸς τοῦ ὅλως ἄνευ ἀποτελέσματος διαβήματος τῶν ἄλλων Δυνάμεων, καὶ ἂν καὶ τὸ ἔκαμε μετέπειτα, αἱ μυστικαὶ ὅμως ὁδηγίαι, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἐκ Βιέννης, ἦσαν τοσοῦτον εὐνοϊκαὶ πρὸς τὴν Πύλην καὶ τὸ «καλὸν δίκαιον τοῦ Σουλτάνου», ὥστε οὐδόλως ἐφοβεῖτο νὰ ὑποθρέψῃ καὶ ἐπαυξήσῃ τὴν τουρκικὴν ἀκαμψίαν. Ἀνεκοίνωσε δ' ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν Ρεΐς ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἐγκρίνει τὴν ἀπόφασιν τῶν Τούρκων, ἂν προεστάθμισαν ὡρίμως τὰς συνεπείας καὶ ἔχωσι τὴν δύναμιν νὰ ὑπερασπίσωσι τῶν καλὸν αὐτῶν δίκαιον.

Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Μεττερνίχου, ἡ κρυφία αὐτοῦ χαρὰ διὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν Τούρκων, ἤθελε φανῇ ἀνεξηγήτως ἀπέναντι τῆς ἐπαπειλούσης τριπυμίας, ἂν ἡ τύχη δὲν ἀπελευθέρου τότε αἴφνης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐστριακὸν τοῦτον πολιτικὸν ἐκ τοῦ ἐπικυνδύνου ἀντιπάλου
καὶ δὲν ἐπλήρου αὐτὸν νέας πεποιθήσεως καὶ θάρρους διὰ
έλλον.

Τὴν 8ην Αὐγούστου, δηλαδή, πρὶν ἢ ἔτι συνηθῇ νὰ ἐπικυρώσῃ
τελευταῖον θρίαμβον τῆς ζωῆς του, τὴν συνθήκην τοῦ Ἰουλίου
θανεν ὁ Κάνιγγ. Αἱ φροντίδες καὶ αἱ ἐναγώνιοι προσπάθειαι παγ-
ίου ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναλάβει κατηνάλωσαν αὐτόν.
τε πρὸ δύο ὡρῶν ἐσφράγισα τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν μου»
φεν ὁ Γέντς τῇ 13ῃ Αὐγούστου ἐκ τοῦ ἐν Καϊνιγξβαρτ παλα-
πρὸς τὸν Πιλᾶ, «δὲν ἐπίστευον βεβαίως ὅτι εὐθὺς μετ' ὀλίγον
ον ἔχει νὰ γράψῳ πρὸς ἡμᾶς δευτέραν—καὶ ὁποίαν! ἐπιστολήν.
Ἐλάβομεν τὴν μεγάλην εἴδησιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κάνιγ-
καθ' ἣν στιγμὴν εὑρισκόμεθα εἰς τὴν τράπεζαν. Δύνασθε νὰ
τασθῆτε ὁποίαν αὕτη προυξένησε ταραχήν! Ἅπαντες ἠγέρθη-
ἀπὸ τῆς τραπέζης χωρὶς νὰ τελειώσωμεν τὸ γεῦμα. Τὸ αἰσχρὸν
ρον ἐκ τοῦ «Χρόνου» περὶ τῆς Τουρκικῆς προκηρύξεως τῆς Ὀγδ
νίου σήμερον μοὶ εἶχεν ἐμπνεύσει μάλιστα τοιαύτην διάθεσιν,
ε ἡ πρώτη ἐντύπωσις τοῦ θανάτου τοῦ Κάνιγγος μόνον εὐάρεστος
νατο νὰ μοὶ εἶναι, καὶ τόσον εἶναι καὶ μένει συνάμα βέβαιον:
θάνατος αὐτὸς ἐν γένει πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐεργέτημά τι
χάρις ἐκ Θεοῦ· οὐχ ἧττον ὅμως καὶ οὗτος ὡς καὶ πᾶν ἄλλο
α συμβάν, θεωρητέος ἐκ πλειόνων τῆς μιᾶς ἐπόψεων, καὶ κατὰ
ον ἐφ' ἑκάστην, ταύτην ἢ ἐκείνην, τὴν ὑπόθεσιν θέλει ἐπιβρά-
τοῦτο εἶναι ἀκόμη λίαν προβληματικόν».

Ἔτι μᾶλλον μεμετριασμέναι ἦσαν αἱ ἐκφράσεις τοῦ Γέντς
ς τὸν δοῦκα τοῦ Κοβούργου. «Πόσον εἶναι καλόν» ἐπεφώνει
τον ἤδη «ὅτι ἀπηλλάγημεν τοῦ μοιραίου, ὀλεθρίου ἐκείνου
ρός! εἶνε ἀνυπολόγιστον μέχρι ποίου σημείου αἱ παράφρονες
ανθρωπίας καὶ ἐλευθεροφροσύνης ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι του ἠδύ-
το ἔτι νὰ τὸν ὁδηγήσωσιν!» «Ὅμως» προσέθετε μετὰ μικρὰν
σιν ζωηρῶς πρέπει καὶ εἰς τὸν διάβολον αὐτὸν ν' ἀποδώσωμεν
δίκαιόν του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς ἔχουσι τώρα τὰ πράγματα, μένει τελευταῖον ἔτι ζήτη
ἐὰν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς δυστύχημα ὅτι ἀπεβίωσε κατ'
τὴν μάλιστα τὴν στιγμήν· ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἀναμολογήσῃ τις
τοὐλάχιστον ὑπῆρχεν ὁ μόνος, ὅστις περιώριζεν ἀκόμη τὴν Ρωσσ
Τί θέλει πράξει αὐτὴ τώρα, τὶ προετοιμάζει ἔτι εἰς ἡμᾶς, τοῦτο
λιν εἶνε ὅλως ἀπροϋπολόγιστον».

Ὁ πατριάρχης ἐδέησε καὶ πάλιν νὰ διαπρέψῃ ὡς εὐάγω
ὄργανον τῆς πολιτικῆς τῆς Πύλης, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκ
τοῦ Σουλτάνου ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἐπαρουσίασε τὴν 18ην
πτεμβρίου ἔγγραφον ὑποταγῆς, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τριάκοντα
ἑνὸς ὁπλαρχηγῶν, προεξάρχοντος τοῦ Βαρνακιώτου τῶν πέντε ἐπ
χιῶν, Τρικάλλων, Ἰωαννίνων, Ἀκαρνανίας, Λεπάντου καὶ Εὐβ
ἔγγραφον, ὅπερ ἦτο πλῆρες ἐκφράσεων δουλικῆς μετανοίας κ
πρεποῦς ταπεινοφροσύνης.

Μετὰ ταῦτα δὲ προσηκόντως ἤρθη καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀ
ρισμὸς ἀπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τούτων καὶ ὁ Μαχμούτης ἐξέδ
φερμάνιον ἀμνηστείας διὰ τὰς πέντε εἰρημένας ἐπαρχίας.

Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ μόνον οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ διανοητικῇ πορ
σει καὶ τυφλώσει αὐτῶν ἠδύνατο νὰ κολακευθῶσι πιστεύοντες
διὰ τοιούτων παραχωρήσεων ἐματαίωσαν τὴν ἐνέργειαν τῶν Δυ
μεων καὶ ὅτι πράγματι εἶχον ἐκτελέσει πλέον τὴν εἰρηνοποίη

Ὅτε ὁ μέγας Βεζύρης τὴν 20ην Ὀκτωβρίου ἔπεμψεν ἐρ
στευτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πρίγκηπα Μεττερνίχον, καὶ ἀλη
στηριζόμενος ἐπὶ τῶν συνδιαλλακτικῶν διαβημάτων, τὰ ὁποῖα
χε κάμει ὁ Σουλτάνος παρεκάλει τὴν αὐστριακὴν αὐλήν, «
φίλην καὶ ἀγαπητὴν γείτονα τῆς Πύλης», ἵνα μεσιτεύσῃ ὑπὲρ
Τουρκίας παρὰ τῆς ἄλλαις Δυνάμεσι... Τότε ἡ αὐστριακὴ μεσο
βησις προκατελήφθη πλέον ὑπὸ τῶν ἐπισυμβάντων, κατέστη ἀδρ
καὶ ὁ Μεττερνίχος ἐδέησε νὰ παραστήσῃ τὴν τοῦ Πέρτεθ ἐπιο
λην ὡς «βρέφος γεννηθὲν νεκρόν.» Ἐπειδὴ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκεί
ἡμέραν ἀπεφασίσθη ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ λιμένι
Ναβαρίνου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ κώδωνες ἐσήμαινον καὶ τὰ τηλεβόλα ἐβρόντουν ἐπὶ τῇ τελέσει τῶν γάμων τοῦ πρίγκηπος Μεττερνίχου μετὰ τῆς Ἀντωανέττας φὸν Λάϋκαν. Ἀλλὰ τότε, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πρίγκηψ ἔμελλε ν' ἀναβῇ εἰς τὴν ἅμαξαν ἵνα μεταβῇ εἰς Ἐντζενδὸρφ πρὸς τὴν τελετὴν τῆς νυμφεύσεως αὐτοῦ, ἔφθασε ταχυδρόμος φέρων τὴν ἀγγελίαν τοῦ συμβάντος, ὅπερ ἅρδην ἀνέτρεψεν ἁπάσας τὰς μέχρι τοῦδε διπλωματικὰς προσπαθείας του, διέσπασε καὶ διέλυσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἱερὰν συμμαχίαν, καὶ ἔθηκε τὴν βάσιν πρὸς τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ δὲ ροδόχρους φωταύγεια, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ὁ πρίγκηψ Μεττερνίχος ἔβλεπε τὸν θάνατον τοῦ Κάνιγγος, ἦτο φῶς ἀπατηλόν, ἡ θλιβερὰ προφητεία τοῦ Γὲντς ἐπελήθευσεν. Ἤρχισε νέα ἐποχή, καὶ τοῦ λοιποῦ προέκειτο ἐν Ἀνατολῇ νὰ «καταπολεμήσωσι τὸν Ρῶσσον ἀντὶ τοῦ Ἄγγλου».

Πληροφορία τις τοῦ Πρόκες ἀπὸ τῆς 2ας Αὐγούστου 1827 ἀναφέρει «ἡ Ἑλλάς, ὑπὲρ τῆς ὁποίας θέλουσι νὰ ἐπεμβῶσιν, οὐδαμοῦ εὑρίσκεται. Ἡμεῖς, οἱ ἐνταῦθα εὑρισκόμενοι, μεθ' ὅλων τῶν φώτων τοῦ κόσμου δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν Ἑλλάδα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας θέλουσι νὰ ἐμπεδῶσι, τοὺς λόγους ὑποστηρίζοντες διὰ τῶν ὅπλων.» Ἡ πορεία τοῦ Ἑλληνικοῦ κινήματος ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐντεῦθεν—παρέχει ἀπελπιστικὸν σχόλιον εἰς αὐτὴν τὴν παρατήρησιν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν «τῆς ἱερᾶς πόλεως», τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Κιουταχῆς καὶ ὁ Ἰμβραήμ πάλιν ἀπεχωρίσθησαν. Ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς ἐστράφη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ Αἰγύπτιος ἐπανέκαμψεν εἰς Πελοπόννησον, ὅπως ὑποτάξῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ σατραπείαν.

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν μόλις ἐν καταστάσει ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰ πρὸ τοῦ Μεσολογγίου συναθροισθέντα στίφη τῶν ἀντιπάλων των. Ἡ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης εἰς Ἱπάδαν συγκαλεσθεῖσα ἐθνικὴ συνέλευσις κατεγίνετο—λυπηρὰ καὶ τοῦτο ἀπόδειξις τῆς ἀδυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ναμίας της—ἰδίως συσκεπτομένη περὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀπευθυνομένης αἰτήσεως προστασίας.

Συνεπείᾳ τῶν διαπραγματεύσεων, τὰς ὁποίας ἔσχον ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Ζωγράφος μετὰ τοῦ Στράτφορδ Κάνιγγος εἰς «Περιβολάκια», ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχε παρακαλέσει ἐπισήμως τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρσέβυν τῆς Ἀγγλίας, ἵνα μεσολαβῶν ὑποστηρίξῃ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἐλευθερωτέραν τινὰ ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν.

Ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν τοσοῦτον καταπληκτηκτικὴν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, ὥστε σχεδὸν παμψηφεὶ ἀπεδέχθη ἐγκρίνασα τὸ διάβημα τῆς κυβερνήσεως, καὶ συγχρόνως παρεκάλεσε τὸν Σταρτφὸρδ Κάνιγγα, πρὸ πάντων, νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ ὅπλων ἀνακωχήν. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ὅστις διεμαρτύρετο σφοδρότατα κατὰ τῆς ἐπικλήσεως μιᾶς καὶ μόνης εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως, διὰ ψηφίσματος τῆς συνελεύσεως ἀνεκηρύχθη ἔκπτωτος τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων. Μικροψυχία καὶ ἔνδοσις καὶ ἀνοχὴ κατέστησαν πολιτικὰ καθήκοντα καί, ἐὰν τὸ διβάνιον ἤθελε νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ἐπελθούσης μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων του ἀδυναμίας, ἤθελεν ἐπιτύχει τότε νὰ ἀποπερατώσῃ συμφερόντως τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κυριαρχικὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον βέβαιος περὶ τῆς νίκης καὶ ταραχώδης πολὺ περισσότερον ἢ ὥστε νὰ παραδεχθῇ τὰς προτάσεις τοῦ Στρατφόρδ, καὶ οὕτως ἡ τύφλωσις τῶν ἀντιπάλων των ἔμελλε νὰ προφυλάξῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν συνεπειῶν μικροψύχου ἀδυναμίας.

Ὁ Κουντουριώτης κατέστη ὕπαρξις πολιτικῶς ἀδύνατος μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου. Τὸν ἠτιῶντο ὡς προδόντα τὴν ἱερὰν πόλιν, διασκορπίσαντα τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου τὰ χρήματα, καὶ θυσιάσαντα τὴν πατρίδα εἰς τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὴν ἰδιοτέλειαν αὐτοῦ. Ἀπεφασίσθη δὲ ὁ διορισμὸς νέας κυβερνήσεως καὶ προέβησαν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν αὐτῆς, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐπιτηρῆται ὑπὸ βουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν δὲ τῇ ἐκλογῇ τῶν 11 μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιτόπιος προσωρινὴ ἀντιζηλία. Ὡς ἀρχηγὸς ἐπαρουσιάσθη ὁ Α. Ζαΐμης, ὁ δὲ Πετρόμπεης, ὁ Σισίνης ὁ Διληγιάννης, ἀντεπροσώπευον τὴν Πελοπόννησον, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης τὸ Μεσολόγγιον, ὁ Βλάχος καὶ ὁ Ζῶτος τὴν ἀνατολικὴν Στερεάν, ὁ Τσαμαδός, ὁ Ἀνάργυρος, ὁ Δημητρακόπουλος καὶ ὁ Μοναρχίδης τὰς νήσους.

Ἡ ἐκ τῶν 11 τούτων προσώπων συνισταμένη κυβέρνησις προὐκάλεσεν, ἐννοεῖται, τὴν πικροτάτην ὀργὴν καὶ ἐχθροπάθειαν τῶν ἀποκλεισθέντων ἀπ' αὐτῆς. Ὁ Κουντουριώτης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης συνεδέθησαν πρὸς κοινὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ παρενέβαλον ἐμπόδια κατὰ πᾶν βῆμα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ζαΐμη. Παρεσκεύαζον δὲ ἀμοιβαίως δεινὰ πρὸς ἀλλήλους ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον ἀρκοῦντα. Ὅτε ἡ νέα κυβέρνησις εἰσῆλθεν εἰς Ναύπλιον κατὰ τὸ τέλος Ἀπριλίου τοῦ 1826, εὗρεν εἰς τὰ ταμεῖα κεφάλαιον ἓκ 16 γροσίων.

Πρὸς τούτοις λοιμικὰς νόσους, πεῖναν καὶ ἀναρχίαν. Οἱ Σουλιῶται καὶ Ρουμελιῶται ὑπὸ τὸν Φωτομάραν καὶ τὸν Θεόδωρον Γρίβαν εἶχον καταλάβει τὰ φρούρια Ἴτσ-Καλὲ καὶ Παλαμήδιον καὶ τρομοκρατοῦντες ἠπείλουν τὴν πόλιν, ἡ κυβέρνησις εἶδεν ἑαυτὴν ἠναγκασμένην νὰ ζητήσῃ καὶ εὕρῃ καταφύγιον εἰς τὸν «θαλάσσιον πύργον» ὅπου ἐξηκολούθει σύρουσα μηδαμινὴν ἀνίσχυρον ὕπαρξιν. Ἐν Κορίνθῳ δὲν ἤριζον οἱ δύο Νοταραῖοι περὶ τῆς συγκομιδῆς τῆς κορινθιακῆς σταφίδος καὶ τῆς χειρὸς ὡραίας κληρονόμου, ὁ δὲ ἐμφύλιος πόλεμος κατερήμου τὰ τμήματα, τῶν ὁποίων εἶχε φεισθῇ μέχρι τοῦδε ὁ Αἰγύπτιος.

Ὁ δὲ φόβος προσβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἰμβραὴμ ηὔξανεν ἀδιακόπως ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ Σπετσιῶται οἵτινες δὲν συνῳκίσθάνοντο πλέον ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν, κατέφυγον εἰς Ὕδραν· οἱ ἐν Ὕδρᾳ ὅμως, τρομάξαντες μὴ ὑποστῶσι τὴν τύχην τῶν Ψαρῶν, εἶχον σχεδὸν ἀποφασίσει νὰ μεταναστεύσωσι καὶ ἀποπλεύσωσιν εἰς Ἀμερικήν. Ὁ Τρικούπης διηγεῖται ὅτι ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης ὁ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἀδελφὸς τοῦ πρώην προέδρου τῆς Κυβερνή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεως, ἐφώνησε πρὸς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταναστεύσωσι : «Κάμετε ὅ,τι θέλετε ἀδελφοί, ἐγὼ ὅμως καὶ ὁ ἀδελφός μου καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς ἡμᾶς, θέλομεν ν' ἀποθάνωμεν ἐδῶ ὅπου ἐγεννήθημεν». Τότε ἡ διάθεσις τῆς φυγῆς μετετράπη, καὶ ἅπαντες ἐνθουσιῶντες ἐν ταὐτῷ, καὶ αἰσχυνόμενοι, ἀνέκραξαν : «Καὶ ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς !»

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς ἐσχάτης ἀμηχανίας καθ' ὃν οἱ μικρόψυχοι ὠμίλουν περὶ μεταναστεύσεως ἢ ὑποταγῆς, οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἀπέθνῃσκον ὑπὸ τῆς πείνης εἰς τὰς ὁδούς, καὶ ἡ κυβέρνησις οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμὴ σκιὰ ἐστερημένη ὑπάρξεως, ἔμελλεν ἤδη ἡ ἔμπρακτος βοήθεια τῆς Δύσεως νὰ σώσῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἀπὸ τῆς δεινῆς ἐπαπειλούσης αὐτὴν θανατηφόρου ἀδυναμίας.

Αἱ δὲ φιλελληνικαὶ ἑταιρεῖαι ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου εἶχον ἀναπτύξει ζωηροτάτην δραστηριότητα καὶ ἐνέργειαν. Οἱ ἄνθρωποι προῃσθάνοντο ὁρμεμφύτως ὅτι ἀπῃτεῖτο μόνον ἔτι τελευταία τις ἔνστασις δυνάμεων, ὅτι ἤρκει ἐπ' ὀλίγον χρόνον νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐπανάστασις, μέχρις ὅτου αἱ μεγάλαι Δυνάμεις σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς ἐξηντλημένης Ἑλλάδος.

Τὸν Μάϊον τοῦ 1829 ἀντήχησε διαδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐϋνάρδου ἡ ἐπικλητικὴ προκήρυξις τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἄρτης, Ἵνα θελήσῃ ἡ Εὐρώπη νὰ δώσῃ χεῖρα ἀρωγῆς εἰς τὰ αἰχμάλωτα ἑλληνικὰ γυναικόπαιδα, τὰ ὁποῖα ἐπωλοῦντο ὡς ζῶα συρόμενα εἰς τὸ μακελλεῖον καί, ἅπαξ μετενεχθέντα εἰς Αἴγυπτον, · οὐδέποτε ἤθελον ἐπανέλθει πλέον ἐκεῖθεν. Τὸ σχέδιον τοῦ Ἰμβραήμ, νὰ μεταβάλῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς Βαρβαρέσκων ἐπικράτειαν, ἐνεποίησεν εἰς τὰς ψυχὰς φρίκην καὶ ἀγανάκτησιν· βαθυτάτη δὲ συμπάθεια πρὸς τὰ πάθη τῶν ἀτυχῶν θυμάτων τοῦ πολέμου διεδόθη εἰς ἁπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις τῆς Δύσεως Ἐν Μαρισίοις αἱ κυρίαι διενήργησαν οἰκογενειακὰς συνεισφορὰς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ φιλελληνικὴ ἐπιτροπὴ ἤρχισε σειρὰν περιοδικῶν δημοσιεύσεων,ἐν αἷς διεμαρτύρετο ἐν ὀνόματι τῶν πεπολιτισμένων λαῶν διὰ τὴν «αἱμάσουσαν ὀρφανὴν τοῦ πολιτισμοῦ». Ἐν Μονάχῳ δὲ ἐνήργει ὁ βασιλεύς Λουδοβῖκος εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρόπον μὲν κατά τι θορυβώδη, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεσματικὸν ὁπωσδήποτε ὑπὲρ τοῦ φιλελληνισμοῦ.

Ἐν Βερολίνῳ δὲ κατώρθωσεν ἡ πρόσκλησις τοῦ Οὐφελάνδου πρὸς συνεισφορὰς καὶ πρὸς ἀνεκούφισιν τῶν ἐνδεῶν καὶ πολυπαθῶν Ἑλλήνων ὡς καὶ πρὸς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων λαμπρότατα πράγματα. Ἀπὸ τῶν μελῶν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου μέχρι τῶν ὑπηρετῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἡμερομίσθων ἐργατῶν, ἕκαστος προὐθυμοποιεῖτο μετά χαρᾶς νὰ προσενέγκῃ τὸν ὀβολόν του· ὁ I. H Voss προσήνεγκεν ἐκ τῆς διὰ μικρᾶς δι' εὐτελοῦς τινος συντάξεως οἰκονομηθείσης περιουσίας του, 1,000 φλωρίνια «ὡς μικρόν, ἐλάχιστον μέρος τῆς μεγάλης ἐκείνης ὀφειλῆς διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ληφθεῖσαν αὐτοῦ παιδείαν».

Αἱ δὲ κατὰ προαίρεσιν συνεισφοραί, ὅσας ἐν γένει ἀνεδέχθη νὰ προσενέγκῃ καὶ προσήνεγκεν ἀληθῶς ἡ Δύσις μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1826 ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὑπερέβησαν τὰ 2 1/2 ἑκατομμύρια φράγκων. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1827 προὐκάλεσεν ὁ Εὐνάρδος τοὺς βουλομένους εἰς μηνιαίας καὶ ἑβδομαδιαίας συνεισφοράς, καὶ μεταξὺ τῶν βιομηχάνων ἔτι καὶ ἐργατῶν πάσης τάξεως διενηργήθησαν ἑβδομαδιαῖαι συνεισφοραί, ἡ δὲ κίνησις αὕτη τοσοῦτον ηὔξησε καὶ ηὐρύνθη ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βιέννῃ δὲν ἐτόλμων ν' ἀρνηθῶσι πλέον τὴν ἄδειαν πρὸς συλλογὰς «ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν». Καὶ ἐκεῖ ἐσχηματίσθη φιλελληνικὴ κοινότης, τῆς ὁποίας προήδρευνν ὁ Σίνας.

Ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Κάσου καὶ τῶν Ψαρῶν ἡ πειρατεία εἶχε λάβει τὴν μεγίστην ἐπίτασιν εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, καὶ δὲν δύναταί τις νὰ διαψεύσῃ ὅτι οἱ πειραταὶ μεθ' ὅλως ἰδιάζοντος ζήλου ἐπέπιπτον κατὰ τῶν αὐστριακῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Ἐπειδὴ αὐτὰ ἀδιακόπτως προσέβαλον τὴν εὐδετερότητα, μετήρχοντο πολεμικὸν λαθρεμπόριον, καὶ διέκοπτον τοὺς ἑλληνικοὺς ἀποπλεισμούς, ἡ σύλληψίς των ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν πειρατῶν ὡς πατριωτικὸν χρέος.

Ἀλλ' ὁ μαρκήσιος Παυλοῦτσι ὠφελήθη ἐκ τῆς περιστάσεως ἵνα

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καταστήσῃ ὑτεύθυνον τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν διὰ τὰς κακουργίας τῶν πειρατῶν, συνέλαβεν εἰς Μύκωνον καὶ Τῆνον τὰ πρῶτα, ἅπερ κατὰ τύχης συνήντησεν ἑλληνικὰ πολεμικὰ πλοῖα, ἐπυροβόλησε κατὰ τῆς Νάξου καὶ τῶν Θερμιῶν, ὅπως ἐκβιάσῃ αὐτόθεν χρήματα πρὸς ἀποζημίωσιν, καὶ μόνον συνεπείᾳ τῶν σοβαρῶν ἀπειλῶν τοῦ Ἄγγλου Ἀμμιλτῶνος καὶ τῆς προαναπρούσεως ἐχθρικῶν προσβολῶν κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πλοίων, παρεκινήθη νὰ μεταχειρισθῇ ἠπιώτερα μέτρα.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Γέντς ὡμολόγησεν ὅτι «ἀπέβλεπεν εἰς τὰς πληροφορίας τοῦ Παυλοῦτσι μετὰ βλέμματος δυσπιστίας. Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἠκολούθησε μόνον ἐπιταγὴν τῆς φρονήσεως ἀνακαλέσασα τὸν ὠμὸν καὶ βίαιον ναυτικὸν καὶ ἀντικαταστήσασα αὐτὸν διὰ τοῦ μετριωτέρου Δανδόλου, ὅστις διετάχθη νὰ σέβηται τοὺς πραγματικοὺς ἀποκλεισμούς, καὶ οὕτως σιωπηλῶς ν' ἀναγνωρίζῃ τὸν κατὰ θάλασσαν ἑλληνικὸν ἀγῶνα.

Ἐνῷ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πρὸς τοῖς ἐπιλοίποις δεινῆς τοῦ πολέμου ἔδει ν' ἀνέχηται καὶ τὰς βιαιοπραγίας τοῦ Παυλοῦτσι οὐδεμίαν ὅμως ἀπώλεσε στιγμὴν ἵνα προφυλάξῃ καὶ προασπίσῃ τὴν Σάμον ἐπαπειλουμένην ὑπὸ προσβολῆς τοῦ ὑπὸ τὸν Ταχὶρ ἀββᾶ τουρκικοῦ στόλου. Τὴν 22αν καὶ 23 Ἰουλίου ἀπέπλευσαν εἰς Σάμον 15 Ὑδραϊκά, 12 Σπετσιωτικὰ καὶ 7 Ψαριανὰ πολεμικὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν Σαχτούρην, τὸν «ναύαρχον», Ἀνδροῦτσον καὶ τὸν Ἀποστόλην μετὰ 8 πυρπολικῶν.

Μετά τινας δὲ μὴ ἀποφασιστικὰς συμπλοκάς, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Κανάρης ἀπώλεσε τὸ πυρπολικόν του, ἐπληγώθη, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν ἔσχατον τῆς ζωῆς του κίνδυνον, ἀπεσύρθη ὁ τουρκικὸς στόλος ὀπίσω εἰς Μιτυλήνην, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες ἠγκυροβόλησαν πρὸ τῆς Ἰκαριᾶς. Μόλις δὲ ἡ Σάμος ἀπηλλάγη τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου, καὶ οἱ ἐλευθερωταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι βίαια μέτρα κατ' αὐτῶν τῶν Σαμίων ὅπως εἰσπράξωσι 45,000 γροσίων, ἅτινα ὤφειλεν ἡ νῆσος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἐφάνη καὶ δεύτερον Ἑλληνικὸς στόλος συνιστάμενον ἐκ 13 Ὑδραίων πλοίων ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ 8 Σπετσιωτικῶν, ἅτινα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνδρούτσου. Οὕτως οἱ ἑλληνικοὶ στόλοι συνενωθέντες ἀπέπλευσαν πρὸς τὴν Μιτυλήνην, καὶ ἀπήντησαν τὴν ἑσπέραν τῆς 10ης Σεπτεμβρίου τὸν Ταχὶρ-Ἀββᾶν, ὅστις μετὰ 24 μεγάλων πολεμικῶν πλοίων εὑρίσκετο ὑπὸ τὰ τηλεβόλα τοῦ φρουρίου.

Πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ τῆς Μιτυλήνης καὶ τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας ἠγκυροβόλησαν προσέτι ἑπτὰ τουρκικὰ μονόκροτα ὑπὸ τὸν Τοπάλ-πασσᾶν. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ μεσονυκτίου περιωρίσθησαν ἀμφότερα τὰ μέρη ἐξ αἰτίας τῆς ραγδαίας βροχῆς εἰς ἀμοιβαῖα κανονιοβολήματα, τὴν δ' ἑπομένην ἡμέραν ἠναγκάσθη ὁ τουρκικὸς στόλος νὰ προχωρήσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ πνέοντος ἀνέμου ἀρκτικῶς πρὸς τὸν πορθμὸν μεταξὺ τῆς Μιτυλήνης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μπαμπᾶ, ἐπέπεσεν ὅμως ἐπειδὴ μόνον τινὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, πολὺ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ προχωρήσαντα, τὸν ἠκολούθουν, κατ' αὐτῶν τούτων, ἅπερ οὐχ ἧττον τῷ ἀντέστησαν, ἕως ὅτου ἅπας ὁ ἑλληνικὸς στόλος προσῆλθεν ἐκεῖ, καὶ τότε συνεκροτήθη μία τῶν σφοδροτάτων ναυμαχιῶν, διαρκέσασα μέχρι τῆς νυκτὸς καὶ ἐπανελήφθη πάλιν τὴν πρωΐαν τῆς 12ης Σεπτεμβρίου. Οἱ Γάλλοι Δερινὺ καὶ Κιλλεμινὸ θεαταὶ τοῦ ἀγῶνος ἐξεπλήττοντο πρὸς τὴν τόλμην, μετὰ τῆς ὁποίας τὰ σμικρὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἀντεπαρετάττοντο κατὰ τῶν μεγίστων φρεγατῶν.

Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι, ἰδίως τὸ πλήρωμα τοῦ μονοκρότου τοῦ Ταχὶρ-ἀββᾶ, ἠμύναντο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μιαούλη, μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος. Τότε δὲ τὸ ὑδραϊκὸν πυρπολικὸν κατεβυθίσθη, ἀλλὰ ἐκάησαν ἀνωφελῶς ἢ ὑπέστησαν σπουδαίαν βλάβην. Τὸ τελευταῖον ὅμως περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς 14ης Σεπτεμβρίου, αἱ μεγάλαι τουρκικαὶ φρεγάται, περιστοιχιζόμεναι καὶ ἐρεθιζόμεναι ὑπὸ τῶν μικρῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς Σμύρνην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεσκεύασαν τὰ βλαβέντα πλοῖά των εἰς Ψαρά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μέγα μέρος τῶν Ὑδραϊκῶν πλοίων, κατὰ τὴν ἀτυχῶς ἐπικρατοῦσαν ἑλληνικὴν συνήθειαν, ἐπανέκαμψεν οἴκαδε τὴν 15 Σεπτεμβρίου ἕνεκεν ἐλλείψεως χρημάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτηδείων. Οἱ Σπετσιῶται τὰ ἠκολούθησαν τὴν 29ην Σεπτεμβρίου. Μόνον ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Ἀποστόλης ἔμειναν μετὰ ὀκτὼ πολεμικῶν πλοίων καὶ δύο πυρπολικῶν παρὰ τὰ Ψαρά, ἐπεχείρησαν τολμηρὸν ἔκπλουν πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ πρὸς τὰ Δαρδανέλλια ἐπανελθόντος ἐχθρικοῦ στόλου καὶ μόλις κατὰ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου, ἀφοῦ κατεπείσθησαν καὶ ἐβεβαιώθησαν ὅτι ἡ Σάμος οὐδόλως πλέον ἐκινδύνευεν, ἐπανέκαμψαν οἴκαδε, εἰς Ὕδραν.

Ἀλλὰ κατὰ ξηρὰν αἱ πολεμικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἔτους 1826 ἦσαν ἐπίσης ὀλίγον ἀποφασιστικαί, ὡς καὶ αἱ κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἰμβραὴμ ἐξ αἰτίας τῶν ἀπωλειῶν, ἃς εἶχεν ὑποστῆ ἦτο ὅλως ἐξησθενημένος καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἢ κατορθώσῃ τι ἀποφασιστικόν. Καὶ ὅτε ἐπεθεώρησε τὰ στρατεύματά του εἰς Πάτρας, ἠρίθμουν μόνον τετρακισχιλίους ἄνδρας πεζοὺς καὶ ἑξακοσίους ἱππεῖς.

Ἡ πρώτη δὲ φροντὶς τοῦ Αἰγυπτίου στρατάρχου ἦτο ἡ τροφοδότησις τῆς τριπολιτσᾶς. Προβαίνων πρὸς τὰ ἐκεῖ διέταξε τὴν 7ην Μαΐου τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐντὸς ἀποτόμου, βραχώδους θέσεως κειμένου μοναστηρίου τοῦ Μεγασπηλαίου, ἐπειδὴ ὅμως ἐβεβαιώθη ὅτι οἱ καλόγηροι εἶχον ἀποφασίσει νὰ ὑπερασπίσωσι μέχρις ἐσχάτων τὴν καὶ φύσει ἰσχυρὰν καὶ ὀχυρὰν αὐτῶν θέσιν, παρῃτήθη ἀπὸ τῆς σκοπουμένης ἐπιθέσεως, καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ εὑρισκομένους ἀφορμὴν νὰ ὁμιλῶσι περὶ θαύματος μεγάλου τινὸς τείχους, ὅπερ αἴφνης ὑψώθη ἐνώπιον τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐνεπόδισε καὶ ἀπέκοψε τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν των.

Ὁ Ἰμβραὴμ τότε ἐπορεύθη διὰ Καλαβρυτῶν, διέσπασε τοὺς ἐπὶ τῶν λοφίσκων τοῦ Χέλμου ὠχυρωμένους κατοίκους τῆς πόλεως καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς εἰς τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη ὅπου κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ παγετοῦ καὶ τῆς πείνης, τὴν 22αν Μαΐου εὑρέθη εἰς Τριπολιτσά, καὶ πιστὸς εἰς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ σύστημα, ἤρχισε νὰ διατρέχῃ τὴν χώραν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καταστρέφων τὴν συγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κομιδὴν τῶν καρπῶν, καταπυρπολῶν τὰς ἤδη ἀποτεταμιευμένας ζωοτροφίας καὶ πολεμικὰς ἀποσκευάς, καὶ εἰρηνοποιῶν τοὺς κατοίκους διὰ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ τρόμου εἰς αὐτούς. Οὕτως ἡ Ἀχαΐα, καὶ Ἦλις, ἡ Ἀρκαδία, ἡ Μεσσηνία καὶ ἡ Λακωνία κατηρημώθησαν, καὶ ὁλόκληρα χωρία κατηδαφίσθησαν καὶ ἀπετεφρώθησαν.

Οἱ δὲ κάτοικοι, ὅσους ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβωσιν, ἐτουφεκίσθησαν ἢ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν· ἅμα τῇ προσεγγίσει μόνον τοῦ ἐχθροῦ—ἐγκατέλιπε τὰς κατοικίας του, ἔδραμεν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς βράχους τῶν ὀρέων. καὶ προσετέθη εἰς τὰ στίφη τοῦ γέροντος Κολοκοτρώνου, ὅστις ἠκολούθει τὰς κινήσεις τοῦ Ἀφρικανοῦ, τὸν περιεζώννυε καὶ ἠνώχλει δι' ἀτάκτων στρατιωτῶν, ἐπιπιπτόντων καὶ κατακουραζόντων αὐτὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ «γέροντος». Ὁ Ἰμβραὴμ ἀπεπειράθη δὶς τὰ εἰσβάλῃ εἰς Μάνην· τὸν Ἰούλιον ἐκ τοῦ δυτικοῦ μέρους διά τοῦ στενοῦ τοῦ Ἁρμυροῦ, καὶ τὸν Σεπτέμβριον ἐκ τοῦ «κακοῦ περάσματος» τῆς «κακῆς σκάλας» τοῦ Πεντεδακτύλου.

Οἱ Μανιᾶται ὅμως ἐπεκύρωσαν καὶ ἐδικαιολόγησαν τὴν παλαιὰν φήμην τῆς ἀνδρείας των κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς ζητήσαντας νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτὸ ἐχθροὺς ἤδη, ὡς καὶ πρότερον σπουδαίας ζημίας εἰς αὐτοὺς προξενήσαντες.

Ὅτε δὲ ὁ Ἰμβραὴμ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1826 κατέλυσεν ἐν Μεθώνῃ ἵνα διαχειμάσῃ, αἱ τάξεις τῶν Αἰγυπτίων εὑρέθησαν δεινῶς ἠραιωμέναι ὑπὸ παντοίων ταλαιπωριῶν καὶ λοιμικῶν νόσων. Οἱ ἐλαφρῶς ἐνδεδυμένοι Ἀφρικανοὶ καὶ Ἀσιανοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὸ τραχὺ κλίμα τοῦ Μωρέως, καὶ συνέπειαι τοῦ σκαιοῦ τῆς καταστροφῆς συστήματος, τὸ ὁποῖον εἶχον ἀκολουθήσει, ἐγένοντο ἤδη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς καταστροφεῖς ἐπαισθηταί, ἐπειδὴ ταχέως ἔλειψαν πολεμοφόδια καὶ τροφαί. Οὕτων ἓν δίπυρον ἐπληρώνετο δι' ἀργύρου ἀντισταθμιζόμενον.

Ἐξ Αἰγύπτου ἤρχοντο λίαν εὐτελεῖς βοήθειαι, ἐπειδὴ ὁ ἀντιβασιλεύς, ὅστις εἶχεν ἐξοδεύσει ἤδη 25 ἑκατομμύρια ἱσπανικῶν ταλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λήρων διὰ τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον, ἤρχισε νὰ συλλογίζηται ἐὰν αἱ μεγάλαι αὗται δαπάναι ἤθελον ἀμειφθῇ ἐπαρκῶς. Καὶ αὐτὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν οὐδέποτε ἦτο διατεθειμένος νὰ θυσιασθῇ ἀνωφελῶς ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, τώρα δὲ ἡ διαγωγὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων τῷ παρεῖχεν ἀφορμὰς σκέψεων.

Ἐθεώρει τὸ πρᾶγμα ὡς ἀπολεσθὲν ἂν ἡ Εὐρώπη ἀπέβαινε, καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διατηρήσῃ τοὺς ἐξωτερικοὺς μόνον τύπους περὶ τῆς πίστεως τοῦ ὑποτελοῦς καὶ εὐθὺς ἅμα τῷ ἦτο δυνατόν, νὰ ἐκσύρῃ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς παγίδος. Τούτου ἕνεκεν ἠλάττωσε τὰς ἀποστολὰς στρατευμάτων εἰς τὸν Μωρέαν ὅθεν καὶ ὁ Ἰμβραὴμ ἐδέησε νὰ μένῃ μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1827 ἐν τῇ πλήρει λοιμικοῦ μιάσματος Μεθώνῃ, εὑρισκόμενος ὥστε ἡ δρασηριότης καὶ ἐνέργεια τοῦ ἀντιζήλου αὐτοῦ Κιουταχῆ νὰ τὸν ἐπισκιάζῃ.

Ὁ Κιουταχῆς μετ' ἐπιτυχίας προσεπάθησε μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου ν' ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Κατώρθωσε νὰ πείσῃ εἰς ὑποταγὴν σειρὰν ὅλην τῶν διασημοτάτων καπιτάνων οἷον· τὸν Βαναρκιώτην, τὸν Ράγκον, τὸν Ἴσκον, τὸν Δυοβουνιώτην καὶ τὸν Κοντογιάννην, οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὡς μὴ ὑφιστάμενον ἀφ' ὅτου «ἡ ἱερὰ πόλις» εἶχε πέσει, καὶ ἐπομένως εἰρηνοποίησαν μετὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐξησφάλισε τὴν ἡσυχίαν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ συνεπλήρωσε τὰ κενὰ τοῦ στρατοῦ του ἐξεστράτευσεν ὁ Κιουταχῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, κατέλαβε τὰ στενὰ τῆς Οἴτης, ἐδυνάμωσε τὴν φρουρὰν τῶν Θηβῶν, συνηνώθη μετὰ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη τῆς Εὐβοίας, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὶν ἢ ἀποπερατωθῇ ἡ ἐτήσιος συγκομιδή. Ἠρίθμει δὲ 8,000 ἄνδρας, ἀξιόλογον ἱππικὸν καὶ 26 τηλεβόλα.

Ὅτε οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς εἶδον τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ Κιουταχῆ εἰς Ρατάδεμα, τοὺς λοφίσκους μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Εὐβοίας, ἐχαιρέτισαν τοὺς πλησιάζοντας Τούρκους ὡς ἐλευθερωτάς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τόσον ὀλίγον εἶχε κατορθώσει ὁ Γούρας ἀπὸ τῆς δρλοφονίας τοῦ Ὀδυσσέως νὰ καταστῇ δημοφιλής. Ὁ Κιουταχῆς εἵλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τοὺς χωρικούς, ἐπιτρέψας εἰς αὐτοὺς νὰ καλιεργῶσιν ὁσμανικὰς τοῦ κράτους ἰδιοκτησίας καὶ ἐσχημάτισε μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἓν σῶμα χωροφυλάκων πρὸς καταδίωξιν τῶν Ἑλλήνων λῃστῶν.

Τὴν 28ην Ἰουνίου ἐστρατοπέδευσεν εἰς Πατήσια πλησίον τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἐτοποθέτησε κανονιοστοιχίαν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ μουσείου πέραν τῆς Πυκνὸς καὶ πλησίον τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, καὶ ἤρχισε τὴν κατὰ τῆς πόλεως πυροβόλησιν. Ὁ Γούρας εἶχεν ἀποσυρθῇ εἰς Ἀκρόπολιν μετὰ σωματοφυλακῆς ἐκ 400 στρατιωτῶν, 17 κανονίων καὶ πλουσιοπαρόχων ἄλλων προμηθειων.

Ἐκεῖ εὑρίσκετο μᾶλλον ὡς ἐχθρὸς ἢ ὡς φίλος, καὶ ἠρνεῖτο εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰς Ἀκρόπολιν εἴσοδον. Ἐπὶ δὲ τῇ εἰδήσει ὅτι ἐπικουρικὸν σῶμα συνηθροίζετο εἰς Ἐλευσίνα, ἐδιπλασίασεν ὁ Κιουταχῆς τὰς προσπαθείας του, ἐπὶ 24 ὥρας ἐπυροβόλει διὰ τῶν κανονίων του κατὰ τῆς πόλεως, καὶ τὴν 25ην Αὐγούστου ἐφώρμησε κατ' αὐτῆς μετὰ τοῦ στρατοῦ του.

Οἱ ὑπερασπισταὶ δὲν εὑρίσκοντο ἐν καταστάσει ὥστε νὰ διατηρήσωσι τὰ μακρὰ καὶ ἀπροστάτευτα τείχη, ἀντέστησαν ἀσθενῶς εἰς τοὺς ἐφορμήσαντας καὶ ὥρμησαν σωρηδὸν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου τὴν καταχυγὴν δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐμποδίσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Γούρας. Ἡ πόλις ἦτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κιουταχῆ, γενναίως ἀντιστῇ, ἀλλὰ περὶ περαιτέρω ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργείας ἀμφοτέρων, πᾶσα ἐλπὶς εἶχε πλέον ἐκλίπει.

Ὀλίγον μάλιστα ἔλειψε νὰ ἔλθωσι μεταξύ των καὶ εἰς χεῖρας Ἀλλ' ὁ Κιουταχῆς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐστενοχώρει τὴν Ἀκρόπολιν. τῆς ὁποίας ἡ φρουρὰ εἶχε λίαν ἀπενθαρρυνθῇ ὑπὸ τῆς ἐν Χαϊδαρίῳ ἀποτυχίας. Καθὼς δὲ πρότερον περὶ τὸ Μεσολόγγιον, οὕτω καὶ τώρα τὸ κυριώτατον συμφέρον ἅπαντος τοῦ ἀγῶνος περιεστρέφετο εἰς τὴν ἐκπόρθησιν ἢ τὴν διατήρησιν τῆς Ἀκροπόλεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' οἱ τοῦ Γούρα μισθωτοὶ δὲν ἦσαν Μεσαλογγῖται. Ἂν καὶ ἡ φυσικὴ στερεότης τοῦ φρουρίου παρεῖχε πολλὴν ἀλλοίαν καὶ ἀνωτέραν προστασίαν ἢ ὅσην καὶ ὁποίαν παρεῖχον τὰ ἐκ τοῦ πηλοῦ προχώματα τοῦ Μεσολογγίου, ἂν καὶ ὁ τουρκικὸς βομβαρδισμὸς καὶ ὁ δι' ὑπογείου ὑπονόμου πόλεμος, τὸν ὁποῖον ὁ Κιουταχῆς διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ν' ἀνοίξωσιν, ὀλίγην ἐπέφερον ζημίαν, ἀλλ' οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς Ἀκροπόλεως οὐδόλως ἔδειξαν προθυμίαν ὅπως ἐπιμείνωσιν ἀντιτασσόμενοι μέχρις ἐσχάτων· συνωμότουν καὶ ηὐτομόλουν.

Πολλοὶ κατώρθωσαν ἐν καιρῷ νυκτὸς νὰ διαφύγωσι διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν. Ὁ Γούρας ἠναγκάζατο νὰ διέρχηται ὅπως ἀναγκάζῃ τοὺς Τούρκους νὰ ἐξεγείρωνται, καὶ οὕτως ἐμποδίζηται ἡ δραπέτευσις. Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ τοιαύτης τινὸς πυροβολήσεως τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς διετρύπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13ης Ὀκτωβρίου θανατηφόρος σφαῖρα. Ὁ πυροβολήσας ἐχθρὸς ὠφελήθη ἐκ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐξήστραψεν ἡ πυρῖτις τοῦ ὅπλου τοῦ Γούρα.

Ἡ ἡρωϊκὴ σύζυγος τοῦ Γούρα καὶ ὁ Μακρυγιάννης, ὁ ἀτρόμητος ὑπερασπιστὴς τῶν «Μύλων» τῆς Λέρνης, ἀνεπλήρωσαν τὸν ἀρχηγόν: «Τί κλαίεται;» ἀπέπληττε μετ' ὀργῆς ἡ χήρα ὅτε οἱ μισθωτοὶ ἐθρήνουν τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ των. «Ἡ δραπέτευσίς σας προὐκάλεσε τὸν θάνατόν του. Ἀποδείξατε κἂν τὴν ὑμετέραν λύπην καὶ συμπάθειαν πρὸς ἐμὲ μὴ αὐτομιλοῦντες καὶ φονεύοντες οὕτω καὶ ἐμέ.»

Ὁ εὔψογος οὗτος λόγος ἐκ στόματος γυναικείου ἐξελθών, προὐξένησεν ἐντροπήν, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς κατεπληγμένους νέον θάρρος. Οἱ Στρατιῶται ὡρκίσθησαν εἰς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον νὰ μείνωσι πιστῶς καρτεροῦντες καὶ ἐπραγματοποίησαν τὸν ὅρκον αὐτῶν, ἀποκρούσαντες γενναίως τῇ 18ῃ καὶ τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου δύω ὁρμητικὰς ἐφόδους τῶν Ἀβανῶν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν κατὰ τῶν προχωμάτων, ἅτινα ἦσαν κατασκευασμένα ἀπέναντι τῆς μόνης πηγῆς τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς Κλεψύδρας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἠτένιζε τὰ ὄμματά της εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζαΐμη ἔτρεμεν ἐξ αἰτίας τοῦ σφάλματος, ὅπερ Κουντουριώτης διέπραξε διὰ τῆς εἰς τὴν τύχην της ἐγκαταλήψεως τῆς Ἀκροπόλεως. Παρὰ δὲ τῆς Ἀγγλίας εἶχε δοθῇ εἰς αὐτὴν νεῦμα, ὅτι, ἂν πέσῃ ἡ Ἀκρόπολις, ἡ Στερεὰ δὲν θέλει εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ μέρος τοῦ μέλλοντος ἑλληνικοῦ κράτους.

Ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Φαββιέρος καὶ ὁ Κριεζώτης συνεφώνησαν σχέδιόν τι πρὸς ἐπικουρίαν τῶν πολιορκουμένων. Ἐνῷ δὲ ὁ Καραϊσκάκης διὰ μιᾶς κινήσεως πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Χαϊδάρι, ὁ Φαββιέρος δι' ἑνὸς ἀντιπερασπισμοῦ πρὸς τὰς Θήβας, ἀπέτρεπον τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἔμελλεν ὁ Κριεζώτης νὰ μεταβῇ μετὰ 300 ἀνδρῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰλισσοῦ καί, ὑπερβαίνων τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὸ σχέδιον ἐξετελέσθη εὐτυχῶς ἐπὶ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ὁ Κριεζώτης τὴν 23ην Ὀκτωβρίου σῶος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐνῷ ὁ Καραϊσκάκης δι' ἑνὸς κινήματός του πρὸς τὸ Χαϊδάρι ἀπέκρουσε τὸν Κιουταχῆν· Ὁ Φαββιέρος ὅμως ἔσχε καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν ἀτυχίαν.

Οἱ ἄτακτοί του ἐγκατέλιπον, ὡς ἐνόμιζε, παραπινηθέντες ὑπὸ τοῦ ζηλοτύπου Καραϊσκάκη, τὰς θέσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποδείξει εἰς αὐτούς, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα ἐφόδων, αὐτὸς δὲ ἐδέησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μέθανα ἵνα προφυλάξῃ τὸ σῶμά του ἀπὸ τῆς ὁλοσχεροῦς ἀποσυνθέσεως. Ὠργισμένος δὲ ἀπέκρουσε τὴν προσφορὰν τοῦ Καραϊσκάκη, ὅστις τῷ προέτεινε νὰ ἐξακολουθήσῃ τηρῶν τὴν ἐπιθετικὴν αὐτοῦ θέσιν διὰ χειμερινῆς ἐκστρατείας—κατὰ τολμηρότερον τρόπον—εἰς τὴν Ρούμελην.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου παρέσχεν εἰς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ εὐκαιρίαν ἵνα προβῇ εἰς τὰ πρόσθια τῆς σκηνῆς καὶ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸν θαυμασμὸν ἁπάντων. Ἀπὸ τοῦδε τὸ ὄνομα Καραϊσκάκη συνεδέθη διὰ δεσμῶν ἀρρήκτων μετὰ τῆς δόξης τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Ἀττικῆς, καί ἐν χρόνῳ ἐξασθενήσεως, καί καταπτώσεως τῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνὴρ οὗτος τὴν πρώτην ζωηρότητα κόὶ ἰσχὺν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος.

Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης, γεννηθεὶς τὸ ἔτος 1782 εἰς Σκοῦλι τῆς Καριᾶς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἄρτης ἦτο υἱὸς καλογραίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ οὐδέν ποτε ἐγένετο γνωστόν. Ἡ δὲ μήτηρ του ἀνῆκεν εἰς διάσημον οἰκογένειαν, ὁ Γῶγος Βακόλας ἦτο ἐξάδελφός της.

Μετ' ἰδιαζούσης δὲ ἀγάπης καὶ προτιμήσεως ἔψαλλε τὸ τρίστοιχον : «Νέος ὑπανδρεύθηκα, ὡραίαν γυναῖκα ἐπῆρα, ζεύκια πολλὰ ἐτράβηξα, δόξαν μεγάλην ηὗρα, καὶ γρόσια ἐκαζάντησα, ὅσα μοῦ ἦτον χρεία». Ἂν καὶ ἄλλως τὴν σύζυγον αὐτοῦ, «τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη νέος ὤν» ὑπεδείκνυε πάντετε «ὡς τὸν μέγιστον τῆς ζωῆς του θυσαυρόν», ἀλλ' οὐδόλως τὸν ἀπεκώλλεν, ὁσάκις ὁ ἀγὼν τὸν ἐκάλει μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ν' ἀντικαθιστᾷ αὐτὴν πρὸς ὥραν δι' ἄλλης,

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ 1821—1827 ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ἀμαζών Μαριῶν, ἥτις ἐφόρει στολὴν καὶ ὅπλα στρατιώτου, ὁ ὑπασπιστὴς αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὰς ἀνειμένας αὐτοῦ ἕξεις κατὰ τὴν κλίσιν, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυε πρὸς τὴν ζωὴν τῶν χαρεμίων, ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς τοὺς Τούρκους ἢ προς τοὺς Ἕλληνας. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ ζωηρότης, ἡ παρουσία τοῦ πνεύματος καὶ ἡ περὶ τὸν λόγον ἑτοιμότης, ἐξανήγγελλον τόν ἀληθῆ καὶ γνήσιον Ἕλληνα.

Ἦτο δὲ μικρὸς τὸ ἀνάστημα, ἰσχνὸς καὶ εὐκίνητος. Ἐκ τῆς σκοτεινῆς αὐτοῦ φυσιογνωμίας ἐξέλαμπεν ὀφθαλμὸς γοργότατος καὶ ἐκφραστικός, καθαρὸς καὶ ζωηρός. Τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζεν, ὅτε ἡσύχαζεν, ἀλγεινήν τινα περιπάθειαν, ἣν παρηκολούθει συνήθως σπασμώδης τις κίνησις. Ἀνυπομονησία δὲ καὶ ἀκάματος προσπάθεια ἐφαίνοντο καταναλίσκουσαι ὁλόκληρον τὴν πρᾶξιν του.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ πλεονεξία του περιεστρέφετο εἰς τέρματα λίαν περιωρισμένα. Προσεπάθει, δηλαδή, ν' ἀποκτήσῃ τὸ «ἁμαρτωλίκι» τῶν Ἀγράφων, καὶ ν' ἀποδιώξῃ ἐκεῖθεν τοὺς ἀνα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ξίους διαδόχους τοῦ κλέφτου Μπλυκουβάλα. Πρὸς δὲ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐφαίνετο πᾶν μέσον δίκαιον. Ὡς δὲ ὁ Ὀδυσεύς, ἐφαίνετο καὶ αὐτὸς ἱκανὸς νὰ πωλήσῃ τὴν Πατρίδα ἀντὶ προσοδοφόρου ἀξιώματος.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπολέμει ὑπὲρ τῆς μερίδος τῶν ἀνταρτῶν. Τὸν δὲ Ἰούνιον τοῦ 1821 εἰς συμπλοκήν τινα παρὰ τὴν θέσιν «Κομπότι» ἔλαβε βαρεῖαν πληγὴν εἰς τὸν μηρόν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέβη, κατὰ τὸν ἀπότομον αὐτοῦ τρόπον, εἰς ὕψωμά τι ὅπως ἐμπαίξῃ καὶ χλευάσῃ τοὺς Τούρκους, ἐ εἰκνυεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὀπίσθιά του. Τὸ δ' ἔτος 1823 διέταξε νὰ τὸν μετακομίσωσιν εἰς Ἰθάκην πρὸς ἴασιν. Ἀλλ' οἱ ἰατροὶ ἔδιξαν ὀλιγίστας ἐλπίδας περὶ τῆς σωτηρίας του.

Ἡ ἀδρανὴς ἡσυχία ὅμως ἦτο δηλητήριον διὰ τὴν ἀνυπόμονον φιλοδοξίαν τοῦ ἀνδρός. Μετ' οὐ πολὺ ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν στερεάν, καὶ ἤρχισε νὰ ἐξυφαίνῃ καὶ πλέκει νέας ραδιουργίας πρὸς ἀπόκτησιν τῶν Ἀγράφων. Ὅτι δὲ ἀπαγορευθεὶς καὶ ἀγανακτῶν διότι παραχωρήθη τὸ «ἅρματωλίκι» εἰς τὸν καπετὰν Ράγκον, ἀπετάθη πρὸς τὸν Ὁμὲρ Βρυώνην καὶ ἔσχε πρὸς τὸν Τοῦρκου μυστικῆς ἀλληλογραφίαν, ὅτι εἶχε ὑποσχεθῆ εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου, τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεωτάτου βιογράφου, τοῦ ζητοῦντος νὰ διασώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ Καραϊσκάκη, ὡς πιθανὸν ὁμολογεῖται.

Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἡ φλὲψ τῆς προδοσίας, ἥτις ἐν τῇ μητρικῇ αὐτοῦ οἰκογένεια ἀντιπροσωπεύετο τόσον ἐξόχως ὑπὸ τοῦ Γώγου, ἐνεκινεῖτο καὶ εἰς τὸν Καραϊσκάκην. καὶ ὅτι ἡ αὐστηρὰ διαταγή, ἣν ἐξέδωκε κατ(αὐτοῦ ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις τοῦ Μεσολογγίου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1724, ἦτο δεδικαιολογημένη. Ἀπελύθη δηλ. τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς καπετάνου. καὶ διετάχθη νὰ ἐγκαταλίπῃ ἀμέσως τὸ Ἀνατολικόν, ὅθεν εἶχε διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνου.

Ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει εὑρισκόμενον μετεκόμισαν τὸν φυσικῶς καὶ ἠθικῶς πάσχοντα ἄνδρα ἐπὶ φερέτρου διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πενήσιον. Ἐλέγετο δὲ ὅτι διέτρεχε τὸ τρίτον στάδιον τῆς φθίσεως Ἡ δοκιμασία αὕτη ἦτο σωτήριος ἐσωτερικὴ ἔκπαίδευσις. Ὁ Καραϊσκάκης δηλαδὴ ἤρχισε νὰ ἐννοῇ ὅτι δὲν προέκειτο ἁπλῶς περὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας γενναίων τινῶν καπετάνων οὔτε περὶ τῆς διευθύνσεως ἑνὸς τμήματος, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ὁλοκλήρου λαοῦ.

Βραδύτερον δὲ ηὐχαριστήθη διαροιράσας τὴν εἰς τὰ Ἄγραφα ἐπιρροὴν μετὰ τοῦ Ράγκου, καὶ ὑπόδειξε κατά τε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἰδιαιτέρως—κατὰ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅτι ὁ εὐγενὴς πυρὴν τοῦ πατριώτου εἶχεν ἐξεγερθῇ ἐντὸς τοῦ στήθους του. Καὶ ἔμενε μὲν πάντοτε σαρκαστικὸς καὶ ἀχαλίνωτος εἰς τὰς ἐκφράσεις, ἀλλ' εἰς τὰς πράξεις ἦτο μέγιστος καὶ σπουδαῖος.

Ὅσῳ μᾶλλον ηὔξανεν ἡ δεινὴ ἀνάγκη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, ὅσον ἀφευκτοτέρα ἐφαίνετο ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν σιδηρὰν θέλησιν τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰμβραήμ, τοσοῦτον ὑπερηφανωτέραν καὶ ἀκαμπτοξέραν ὕψου ὁ Καραϊσκάκης τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἁπάντων τὰ βλέμματα ἐστρέφοντο πρὸς αὐτὸν πλήρη ἐλπίδων, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μόνος Ἕλλην, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν Κιουταχῆν.

Ἡ κυβέρνησις ἐνέδωκεν εἰς τὴν πίεσιν καὶ βίαν τῆς κοινῆς γνώμην, διορίσασα αὐτὸν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1826 γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς Στερεᾶς. Ὁ πρόεδρος Ζαΐμης, ὅστις καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου ἦτο προσωπικὸς ἀντίπαλός του, ἔδωκε τὴν συναίνεσίν του διὰ τῶν λέξεων: «Ἡ πατρὶς πρέπει νὰ σωθῇ, ὁ ἐχθρός μου πρέπει νὰ ὑψωθῇ». Ὑπῆρξε δὲ πιθανώτατα συγκινητικωτάτη σκηνὴ ὅτε ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Ζαΐμης ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους ἐν τῷ Ὑδροπύργῳ (Wasserthurm) τοῦ Ναυπλίου, καὶ ὑπεσχέθησαν πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν λήθην πάσης παρελθούσης ἔχρθας. Ὁ Ὑδραῖος Βουβούρης ἀπετάθη πρὸς τὸν νεωστὶ ἐκλεχθέντα στρατηγὸν Καραϊσκάκη, διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων: «Μέχρι τοῦδε, Καραϊσκάκη, δὲν ἐξεπλήρωσας τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος σου ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὤφιλες. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ ψωτίσῃ ὅπως ἐκπληρώσῃς αὐτὸ εἰς τὸ μέλλον!»

«Οὐδόλως τ' ἀρνοῦμαι ἀπεκρίθη ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τῆς συνήθους εἰς αὐτὸν ἐλευθεροστομίας. «Ὅταν θέλω, γίνομαι ἄγγελος, καὶ ὅταν θέλω διάβολος. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, μετὰ τὴν ἐν Χαϊδαρίῳ μάχην, κατὰ τύχην συνυννήθη ὁ Ἕλλην γενικὸς ἀρχηγὸς— ἐν οὐδετέρῳ χώρᾳ ἐπὶ τοῦ μονοκρότου «Δερίνυ» μετὰ τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ δὲ Γάλλος ναύαρχος, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε δεχθῇ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Φαβδιέρου, εἶχεν ὅμως εὐτυχῶς κατορθώσει νὰ μὴ ἀφήσῃ ἑαυτὸν νὰ παρατηρηθῇ, ἔγεινε ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὑπ' ἀμηχανίας ὅτε ὁ Ἕλλην στρατηγὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πλοίου.

Καὶ οἱ δύω ἀντίπαλοι κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν ἐξεπλάγησαν καὶ κατεταράχθησαν. Ὁ Καραϊσκάκης ἐχαιρέτησεν κατὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν καὶ ἐκάθισεν. Ὁ Κιουταχῆς ἀπήντησεν ἁπλῶς διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς καὶ ἠρώτησε: Τί κάμνεις, Καραϊσκάκη; Ἤλπιζον ὅτι ἤθελες ἔλθει εἰς Βιτώλια ὅπως ὑποταχθῇς εἰς ἐμέ, καὶ ἤθελον τότε συνηθῆ νὰ σοὶ δώσω ἅπασαν τὴν χώραν ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρις Ἄρτης ὡς «βιλαέτι».

«Ἐγὼ νὰ ὑποταχθῶ εἰς σέ;» ἀπήντησεν ὁ Καραϊσκάκης, «ἂν εἶσαι σὺ Ρουμελὶ βαλεσῆς εἶμαι κ' ἐγὼ Ρουμελὶ-βαλεσῆς, καὶ ἂν ἡ κυβέρνησίς μου ἐπληροφορεῖτο ὅτι συνδιαλέχθημεν ὁμοῦ, ἤθελε μεθ' ἁπάντωτ τῶν 16,000 τρατιωτῶν μου μὲ κρεμάσει εἰς Ἐλευσίνα».

«Μήπως δὲν ἠμπορῇ νὰ σὲ κρεμάσῃ καὶ ὁ σουλτάνος ὅταν θέλῃ ναὶ ἢ ὄχι;» Ναί, ἐπειδὴ εἶναι βασιλεύς μου· ἀλλὰ ὁμοίως εἰμπορεῖ καὶ αὐτὴ (δηλ. ἡ κυβέρνησίς μου) νὰ μὲ κρεμάσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι βασίλισσά μου». Ἐν μιᾷ δ' ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην μετὰ παρέλευσιν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς χαρακτηριστικῆς ταύτης συναντήσεως καὶ συνομιλίας, συνοψίζει ὁ Καραϊσκάκης τὸ περιεχόμενον τῆς συνδιαλέξεώς του ἐν τοῖς ἑξῆς: «ὡμιλήσαμεν πολλά, ἐκεῖνος φρονῶν ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτω βλέπομεν ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ μετατροπὴ ἐξετελέσθη, ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη ἀπεδείχθη ἀνώτερος πάσης δοκιμασίας καὶ παντὸς πειρασμοῦ. Τὸ πολεμικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἔκαμε κατὰ τοῦ Κιουταχῆ, συνίσταντο εἰς τὸ νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἐν Ἀττικῇ διαχειμάζοντα ἐχθρόν.

Ὄπισθεν τῶν Τούρκων ἔδει νὰ σχηματίσῃ συνεχῆ ἄλυσιν στρατιωτικῶν των Ἑλλήνων θέσεων, ἐκτεινομένων ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τοῦ Ἑλικῶνος μέχρι τοῦ βορείου Εὐβοικοῦ πορθμοῦ. Ἡ Ἀταλάντη καὶ ἡ Δοβρένα ἔδει νὰ καταστῶσιν οἱ σκοποὶ τῶν ἑλληνικῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν. Ἡ δὲ Ἀταλάντη ἐξουσίαζε τὴν εἰσαγωδὴν τῶν ἐπιτηδείων ἐκ μέπους τῆς θαλάσσης.

Ἐκεῖ εὑρίσκοντο τὰ μαγαζεῖα τοῦ Κιουταχῆ. Τὴν δὲ Δοβρέναν εἶχεν ἤδη διατάξει ὁ ἐχθρικὸς στρατάρχης νὰ καταλἀβωσι καὶ ὀχύρωσιν, ἵνα καλύψῃ τὴν μετὰ τῆς Θεσσαλίας ἕνωσιν. Εἶχεν ἀποφασισθῆ καὶ συμφωνηθῆ, ἵνα ὁ Κωλέττης συναθροίσῃ τοὺς ἐπὶ ἐπὶ τῶν «Διαβολονήσων» τῆδε κἀκεῖσε διεσκορπισμένους Ὀλυμπίους μισθωτοὺς στρατιώτας, καὶ μετ' αὐσῶν ἀποβιβασθῆ καὶ συμφωνηθῆ ἵνα ὁ Κωλέττης συναθροίσῃ Ὀλυμπίους μισθωτοὺς συρατιώτας, καὶ μετ' αὐτῶν ἀποβιβασθῇ εἰς Ἀταλάντην, ἵνα καταστρέψῃ τὰς τουρκικὰς ἀποθήκας, ἐνῷ ὁ Καραϊσκάκης ἐξ Ἐλευσῖνος μετὰ 2,500 ἀνδρῶν μετέβη εἰς τὸν Ἑλικῶνα καὶ ἐνήργει κατὰ τὰς Δοβρένας. Ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κωλέττη ἐπέτυχεν, ὁ Κιουταχῆς πάραυτα ἔπεμψε 2,000 ἐκλεκτοὺς Ἀλβανοὺς ὑπό τὸν Μουστἀμπεγν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν. οἱ Ὀλύμπιοι ἐκτυπήθησαν τὴν 20ὴν Νοεμβρίου τοῦ 1826 καὶ ἠναγκάσθησαν κατεσπευσμένως πάλιν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Καραϊσκάκης δὲν ὑπῆρξε πολὺ εὐτυχέστερος ἀπέναντι τῆς Δοβρένας. Ἡ δὲ πολιορκία τῶν τριῶν ἰσχυρῶν πύργων, τοὺς ὁποίους οἱ Τοῦρκοι κατεῖχον, παρετείνετο ἐπὶ πολύ. Πλαστή τις δὲ φυγή, τὴν ὁποίαν ὁ Ἕλλην ἀρχηγὸς διέταξεν εἰς τὸν στρατόν του, ἐγένετο πραγματική, καὶ μετὰ κόπου ἐπανασυνήθροισεν εἰς τὸ αὐτὸ τοὺς διασπασθέντας· οἱ στρατιῶται ὑπέφερον ἐκ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψύχους καὶ τῆς κακοκαιρίαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἔφθασε καὶ ἡ εἴδησις περὶ τοῦ παρὰ τὴν Ἀταλάντην δυστυχήματος.

Ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐπτοήθη ὑπὸ τῆς κακῆς ἀρχῆς, καὶ ἔβλεπε μὲν ὅτι ὤφειλε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Δοβρένας, ἀπεφάσισε ὅμως δι' αὐτὸ ν' ἀναγκάσῃ τὸν νικητὴν τῆς Ἀταλάντης Μουστάμπεην εἰς ὀπισθοχώρησιν. Τότε ἐγένετο εἶδός τι δρόμου πεζῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἑκατέρων ἀμιλλωμένων : τίς πρῶτος ἤθελε φθάσει τὸ μεταξὺ Παρνασσοῦ καὶ Κίρφιδος στενόν.

Τὴν 30ην Νοεμβρίου ἦτο ὁ Καραϊσκάκης εἰς Δίστομον, καὶ μοναρός τις τῷ προέδωκεν ὅτι ὁ Μουστάμπεης, ἐμποδισθεὶς κατὰ τὴν πρὸς τὰ Σάλωνα πορείαν του εὑρίσκετο ἤδη ἐν τῷ παρὰ τὴν Δαυλίαν μοναστηρίῳ. Εὐθὺς τότε ἔπεμψεν ὁ Ἕλλην στρατάρχης τὴν ἐμπροσθοφυλακήν του, ἤτοι 500 ἄνδρας ὑπὸ τὸν Γρίβαν εἰς τὴν Ἀράχωβαν, καὶ διέταξε τὸν δεδοκιμασμένον τοῦτον ὑποτακτικόν του ἀρχηγὸν νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖ τὴν προχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀλλ' ὁ Γρίβας μόλις τὴν 1 Δεκεμβρίου ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀράχωβαν, ὅτε καὶ αἱ πολιτικαὶ κορυφαὶ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως καὶ πάραυτα ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν. Ὁ Μουστάμπεης ἔλαβε σπουδαίαν ἐπικουρίαν ἐκ Λεβαδείας, καὶ κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν δυνατήν, ἵνα καταλάβῃ τὴν πόλιν πρὶν ἢ τὸ κυριώτατον στράτευμα φθάσῃ σπεῦδον ἐκ Διστόμου.

Ἀλλ' ὁ Γρίβας ἀτρομήτως ἀντέστη εἰς τὴν τετραπλῆν δύναμιν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἠδυνήθη ὁ Καραϊσκάκης νὰ καμῇ τὰς ἀπαιτουμένας προετοιμασίας καὶ διατάξεις του εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ἐχθρὸς εὑρέθη περικεκυκλωμένος εἴτ' τὴν Ἀράχωβαν ὡς ἐντὸς μυοπαγίδος. Διέταξε νὰ καταλάβωσι καὶ κρατήσωσι δι' ἰσχυρᾶς δυνάμεως τρίοδον ἵνα καταστήσῃ οὕτως ἀδύνατον τὴν εἰς Λεβάδειαν ὀπισθοχώρησιν, ἄλλο δὲ ἀπόσπασμα ἔπεμψε ὑπὲρ τὴν Κίρφιν εἰς τοὺς Δελφοὺς ἵν' ἀποκρύψῃ τὴν εἰς Σάλωνα προχώρησιν.

Τὸ δὲ στόμιον τῶν τριῶν κοιλάδων, ἐπὶ τῆς συνενώσεως τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Ἀράχωβα εὑρίσκετο ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του. Οἱ Τοῦρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κοι εἶδον ἑαυτοὺς αἰφνης ἀπ' ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν προσβαλλο-
μένους καί, ἀφ' οὗ ἐπώλησαν τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευάς των
ἐστενοχωρήθησαν ἐπι τινος λόφου ὑπερκειμένου τῆς πόλεως, ὅπου
μετ' ὀλίγον καθ' ὁλοκληρίαν περιεζώσθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων.
Ἀφοῦ πᾶσα προσπάθεια ἵν' ἀνοίξωσι δρόμον καὶ διαφύγωσι μαχό-
μενοι διὰ μέσου τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἢ πέμψωσιν ἀπεσταλμένον πρὸς
τὸν Κιουταχῆν,ἐματαιώθη, ὑπεχρεώθησαν οἱ πολιορκούμενοι νὰ στέρ-
ξωσιν εἰς διαπραγματεύσεις. Ἀλλ' ὁ Καραισκάκης ἐζήτησε τὴν πα-
ράδοσιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς περιουσίας των καὶ τῶν
ὅπλων τὴν παράδοσιν τῶν πόλεων Λεβαδείας καὶ Σαλώνων. Ἀλλ'
ἐπειδὴ οἱ ὅροι οὗτοι ἐφάνησαν εἰς τοὺς νικητὰς τῆς Ἀταλάντης
λίαν σκληροί, ἀπεφάσισαν νὰ καρτερήσωσιν ὥστε νὰ δοκιμάσωσι νὰ
ἴδωσιν ἂν ἤθελε τοὺς ἀπελευθερώσει ὁ Κιουταχῆς.

Ὁ γενναῖος αὐτῶν στρατηγὸς Μουστάμπεης ἐπληγώθη θανατη-
φόρως τὴν 5ην Δεκεμβρίου. Μετὰ σφοδρὰν βροχὴν κατέπεσε τὴν
5ην Δεκεμβρίου ὑπερβολικὴ χιών,ἡ ὁποία κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ
Β. Τάϋλορ καθιστᾷ τὰ μέρη ἀφιλοξενώτερα καὶ τραχύτερα καὶ αὐ-
τῆς τῆς Λαπλανδίας. Ἐξ αἰτίας πυκνοτάτης χιόνος οὐδὲ κἂν ἠδύ-
ναντο νά σκεφθῶσιν ὅπως ἐνταφιάσωσι τοὺς πεσόντας, πολλοὶ δὲ
ἀπέθανον ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τοῦ παγετώδους ψύχους.

Τοῦτο ἀπεφάσισαν οἱ ἐπιζήσαντες νὰ καταφύγωσι τὴν νύκτα
ςῆς 6ης Δεκεμβρίου διὰ τῶν χαραδρῶν τοῦ Παρνασσοῦ εἰς τὸ μονα-
στήριον τῆς «Ἁγίας Ἱερουσαλήμ». Ὁ ἀσυνήθης καιρὸς εἶχεν
ἀναγκάσει τοὺς Ἕλληνας νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς οἰκίας τῆς Ἀρα-
χώβης καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τάς, ὡς εἴρηται, συνεχεῖς στρατιωτικὰς
θέσεις των εἰς τρόπον, ὥστε ἡ πρὸς ἀποφυγὴν ἀπόπειρα πρώτη
τότε πράγματι ἐπέτυχεν.

Ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ πρόσω πήδημα, ὅπερ κατώρθωσαν νὰ κάμω-
σιν οἱ φυγόντες ἦτο ἐλάχιστον, ἐξηντλημένοι δὲ ἐριφθησαν εἰς τοὺς
ἀποτόμους βράχους, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ ποιμὴν ἐν καιρῷ τοῦ θέρους
μετὰ κόπου μόνον δύναται νὰ ὁδηγήσῃ τὰς αἰγάς του.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως ὥρμησαν εὐθύς, ὡς παρετήρησαν τὸ συμβάν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς καταδίωξιν, ἀφῆκαν τοὺς καθ' ὁλοκληρίαν ἀδυνάτους καὶ ἀπροστατεύτους κατὰ μέρος, ἔσπευσαν καὶ προέφθασαν τοὺς ἰσχυρούς.

Ἡ χιὼν κατέστησε τὰ τουφέκια ἄχρηστα, καὶ οὕτω τὸ ξίφος ἔκαμε τὸ χρέος του, καὶ ἐν ἄκρᾳ σιωπῇ ἐξετελέσθη ἡ φονικὴ ἐργασία. Ὁ Καραϊσκάκης, ὅστις εἶχε μείνει ὀπίσω ἐπὶ τῆς θέσεώς του, ἐνόμισε κατ' ἀρχὰς μὴ ἀκούων κανὲν πυροβόλημα, ὅτι οἱ Τοῦρκοι διέφυγον, ἀλλὰ ταχέως ἐπληφροφορήθη τὴν ἀλήθειαν. Ἐκ 2,000 μόλις 300 αὐτῶν φεύγοντες ἐσώθησαν. Οἱ δὲ τέσσαρες ἀρχηγοί των ἔπεσον· ὁ δὲ θανασίμως πληγωθεὶς Μουστάμπεης παρεκάλεσε τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφὸν νὰ τοῦ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλήν, ὅπως μὴ πέσῃ ζῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τοὺς κομίσαντας τὰς κεφαλὰς τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Κεχαγιάμπεη ἐπλήρωσεν ὁ Καραισκάκης τέσσαρα διπλᾶ τάλληρα.

Ἑκάστη μὲν συνήθης τουρκικὴ κεφαλὴ ἐτιμήθη ἀντὶ μικροῦ φλωρινίου, καὶ ἐπί τινος ὑψώματος ἀπέναντι τῆς πόλεως ἱδρύθη μία τῶν τρομερῶν ἐκείνων τὴν θέαν πυραμίδων ἐξ ἀνθρωπίνων κεφαλῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Καραισκάκης διέταξε νὰ ἐπιθέσωσι τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν· «τρόπαιον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων».

Μετὰ τὰς τουρκικὰς παρὰ τὴν Ἀταλάντην καὶ τὴν Δόβραιναν ἐπιτυχίας ἡ καταστρεπτικὴ αὕτη κατάπτωσις ἔμελλε νὰ ἐμποιήσῃ καὶ ὄντως ἐνεποίησε, διπλασίως μεγάλην ἐντύπωσιν. Ὁ Ζαΐμης διέταξε νὰ ψαλῶσιν εἰς πάσας τὰς ἐκκλησίας δοξολογίαι. Ἡ τρομερὰ χειμερινὴ ἐκείνη νὺξ τῆς Ἀραχώβης παρέσχεν ἱκανοποίησιν εἰς τοὺς Ἕλληνας διὰ τὸ Μεσολόγγιον, ὁ Καραισκάκης ἐθεωρήθη ὡς ἐλευθερωτὴς τῆς στερεᾶς, ἤτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσῃ ὑπὸ τὸν σιδηροῦν βραχίονα τοῦ Κιουταχῆ.

Οὕτως ἀνέζησε πάλιν ἀπανταχοῦ ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις, καὶ ὅτε κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1827 κατώρθωσεν ὁ τολμηρὸς ἀρχηγὸς ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτοῦ παρὰ τὸ Δίστομον θέσεως ν' ἀποκρούσῃ, τὰς προσβολὰς τοῦ Ὁμὲρ-πασσᾶ καὶ βιάσῃ αὐτὸν εἰς φυγὴν μετὰ τῶν ἐπίπλων καὶ τηλεβόλων του, τὸ ὄνομά του περιήρχετο ἀπὸ στόματος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς στόμα, καὶ κατέστη τὸ εἴδωλον τῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων στρα
τιωτῶν.

Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1827 ἐπανήγαγεν ὁ Καραϊσκά
κης πάλιν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων τὴν στερεὰν πλὴν τῶ
πόλεων Μεσολογγίου, Ἀνατολικοῦ, Λεπάντου καὶ Βονίτσης. Ὁ δὲ
Φαββιέρος ἀπώλετο ἐκ φθόνου καὶ ὀργῆς πληροφορηθεὶς τὰς λαμ
πρὰς ἐπιτυχίας τοῦ ἀντιζήλου του. Μετὰ ζέσεως δ' ἐζήτει ὅπως ἐπι
σκιάσῃ τὸν Καραϊσκάκην, καὶ ἀποδείξῃ τὸ πλεονεκτήματα τῶ
εὐρωπαϊκῶς ἐξησκημένων στρατιωτῶν του ἀπέναντι τῶν ἀτάκτω
στρατευμάτων τοῦ εὐτυχοῦς ἀρχηγοῦ. Ἤδη δὲ ὁ ἀτρόμητος Μακρυ
γιάννης κατ' ἐντολὴν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει κεκλεισμένων Ἑλλή
νων, διαφυγὼν τὴν προσοχὴν τῶν τουρκικῶν τάξεων, μετέβησα
εἰς τὴν κυβέρνησιν τρομερὰς εἰδήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τ
φρουρίου.

Οὗτος διηγήθη ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη πολεμοφοδίων, ὅτι δὲν ἠδύ
ναντο πλέον νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν διὰ τῶν ὑπονόμων ἀγῶνα κατ
τοῦ Κιουταχῆ, ὅτι ἀναρχία καὶ ἀπενθάρρυνσις ἐνέσκηψαν εἰς τὴ
φρουρὰν καὶ αὐτὸς δὲ κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ἐπανειλημμένως εἶχε πλη
γωθῇ. Ὑποφέρων δὲ ἀκόμη συνεπείᾳ τῶν πληγῶν του ἐνεφανίσθ
ἐνώπιον τῆς ἐν Αἰγίνῃ κυβερνήσεως ἵνα κατεσχύνῃ τοὺς ἀδιαφο
ροῦντας καὶ διεγείρῃ συμπάθειαν καὶ ζῆλον πρὸς μίμησιν.

Ἀπεφάσισαν τὴν διοργάνωσιν νέας ἐκστρατείας πρὸς βοήθεια
τῶν πολιορκουμένων καὶ νὰ ἀναθέσωσι τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Φαβ
βιέρον, ὅστις προσέκειτο ζητῶν τοῦτο μετὰ ζωηρότητος, ἂν κα
παρὰ τοῦ Γάλλου φιλλέλληνος, τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκ
δουλεύσεών του, ἠδύνατό τις νὰ περίμενῃ πλείονα ζῆλον ἢ ἐπιτη
δειότητα.

Ὅπου ἀπῃτεῖτο ὑπομονὴ καὶ φρόνησις, μέχρι τοῦδε εὑρέθη βε
βαίως ὁ Φαββιέρος ἥκιστα ἐν τῇ θέσει του· ἀλλὰ πρὸς ἀποφασιστι
κὴν καὶ ταχίστην ἐκτέλεσιν τολμηροῦ πραξικοπήματος ἀπεδείχθ
τώρα ὡς ὁ ὁποσδήποτε καταλληλότατος ἀνήρ. Ἀπεβιβάσθη τὴν νύ
κτα τῆς 12ης Δεκεμβρίου τοῦ 1826 μετὰ 650 ἐκλεκτῶν τακτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἅλωσις τῶν Ναυαρίνων, καὶ φιλάνθρωπος τῶν αἰχμαλώτων διαχείρισις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως φυλ. **146**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κῶν ἀνατολικῶς ἀπὸ τῆς Μουνυχίας. Ἕκαστος δὲ στρατιώτης ἔφερες ἐπ' ὤμων δερμάτινον σάκκον πλήρη πυρίτιδος.

Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ ἀνωφελῶν ἐκπυρσοκροτήσεων αἵτινες ἠδύναντο μόνον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, εἶχε διατάξει ὁ ἀρχηγὸς ν' ἀφαιρέσωσιν ἐκ τῶν ὅπλων τοὺς πυρολίθους. Οὕτως, ἐν ἀκροτάτῃ ἡσυχίᾳ καὶ ἐν ὥρᾳ πανσελήνου, προὐχώρησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἐκεῖ δέ, ὅπου ἡ τοῦ Φαλήρου ὁδὸς διασταυροῦται μετὰ τοῦ Σουνίου, προσέκοψαν εἰς τὰς τουρκικὰς θέσεις. Ἐπέπεσαν τότε κατὰ τῶν ἐχθρῶν μεταχειριζόμενοι τὰς λόγχας καὶ ἠνέῳξαν δρόμον ἐνῷ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἀντήχουν συνθηματικοὶ τυμπανισμοὶ ὅπως ἐφελκύσωσι τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκουμένων.

Ἐν μέσῳ ζάλης μυδροβόλων καὶ μολυβδοβόλων ὡδήγησεν ὁ Φαββιέρος τὸ τάγμα του τάχιστα πρὸς τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτο ταχέως, ὥστε τὸ τάγμα τῶν κυνηγῶν τοῦ ἐχθροῦ, μ' ὅλον τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς σελήνης ἀπετύγχανε τοῦ σκοποῦ του. Μετὰ σχετικῶς πάντῃ ἀσημάντου ἀπωλείας ἔφθασαν οἱ εὐτολμοι ἄνδρες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἀλλὰ βεβαίως οὐδὲν ἄλλο ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰμὴ πυρίτιδα καὶ ὅπλα, καὶ τοὺς ἐπενδύτας αὐτῶν εἶχον ἐγκαταλείψει, ἐπειδὴ ἡ πρόθεσις τοῦ Φαββιέρου ἦτο, ἅμα ἐπετύγχανε τοῦ σκοποῦ του, νὰ καταβῇ πάλιν εἰς Φάληρον. Ἡ φρουρὰ ἦτο τότε, διὰ τὴν μικρὰν ταύτην θέσιν ἀρκούντος πολυάριθμος, καὶ μάλιστα ὑπεράριθμος ἐν στιγμῇ καθ' ἣν αἱ τροφαὶ ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσι, καὶ καθ' ἣν ἐνεδυναμοῦντο διὰ νέων προσερχομένων ἐπιπούρων. Οἱ ὑπὸ τὸν Κριεζώτην ἄτακτοι προὐτίμησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι μόνον τὴν ἀπειλουμένην θέσιν καὶ ν' ἀφήσωσιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Φαββιέρου τὴν παραιτέρω ὑπεράσπισιν.

Ὁ Γόρδων ἰσχυρίζεται ὅτι ἐξ Αἰγίνης ἡ Κυβέρνησις ἔδωκε μυστικὰς διαταγὰς ἵνα ματαιωθῇ ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Φαββιέρου εἰς Φάληρον καὶ Μέθανα. Εἴτε λοιπὸν συνέβη πράγματι προδοσία, εἴτε διότι πιθανῶς οἱ Τοῦρκοι ἐξ αἰτίας τοῦ γενομένου κατέστησαν προ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεκτικώτεροι, ἀπόπειραι τοῦ σώματος τοῦ Φαβδιέρου, ὅπως ἐπιτεθῇ καὶ διέλθῃ μαχόμενον διὰ τῶν ἐχθρικῶν τάξεων, ἐματαιώθησαν ἐπανειλημμένως. Ὁ Γάλλος φιλέλλην ἠναγκάσθη νὰ ἐπιμείνῃ μετὰ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ μέχρι τέλους τῆς πολιορκίας, ὅπως αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν πεινώντων στομάτων ἐν Ἀκροπόλει καὶ τὰς βασάνους τῆς φρουρᾶς εἰς τρόπον ὥστε ἡ εὐτυχὴς αὐτοῦ ἐπιχείρησις καὶ ἀπόπειρα νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀτυχῆ ἀστέρα, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε γεννηθῇ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνῷ ὁ Κιουταχῆς ἐξηκολούθει τὴν πολιορκίαν κανονικῶς ἀλλὰ καὶ ὁμοῦ δραστηρίως, καὶ ἡ δεινὴ ἀνάγκη τῶν πολιορκουμένων ηὔξανεν, ὁσημέραι περισσότερον διὰ νόσων, ὡς καὶ δι' ἀναρχίας—τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1827 καὶ ἡ τοῦ Γούρα ἡρωϊκὴ χήρα ἐφονεύθη διὰ βόμβας ὑπὸ τὰ μαρμάρινα ἐρείπια τοῦ Ἐρεχθίου—ἐσκέπτετο ἡ κυβέρνησις τοῦ Ζαΐμη περὶ νέας ἐπικουρίας. Ἀντὶ ὅμως, πρὸ πάντων, ἵνα ἐξασφαλισθῶσιν ὡς πρὸς τὴν συνδρομὴν τοῦ Καραϊσκάκη, νὰ ἀποκόψωσι τὴν διὰ θαλάσσης προμήθειαν τῶν ἐπιτηδείων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν ἐχθρικὸν ἀρχηγὸν ἐν τῷ πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως στρατοπέδῳ, αὐτοῦ νὰ πολιορκήσωσι διὰ σειρᾶς στρατιωτικῶν φυλακῶν, ἐκτεινομένης ἀπὸ Μεγάρων διὰ τῆς «Φυλῆς» καὶ «Δικελείας» μέχρι τῆς Ράμνου, ἀπεφάσισαν ν' ἀποτολμήσωσιν ἐντεχνότατον στρατήγημα ὅπερ, ἐὰν ἐπε ύγχανε, κατ' ἀνώτατον ὅρον ἠδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ διάλυσιν τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει φρουρᾶς, καὶ νὰ παρατείνῃ τὴν προθεσμίαν τῶν πολιορκουμένων. Ὁ Ἄγγλος φιλέλλην Γόρδων ἔμελλε ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὸν φαληρικὸν λιμένα, καὶ συγχρόνως ἐξ Ἐλευσῖνος ἔδει νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπιχειρούμενος ἀντιπερισπασμός τις πρὸς τὸ «Χαϊδάρι» καὶ τὸ «Μενίδι». Ἐφαίνοντο δὲ ὡς νὰ μὴ ἤθελον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῶν τέως γενομένων ἀντιπερισπασμῶν.

Οὕτως ἀπεβιβάσθη ὁ Γόρδων τὴν 5ην Φεβρουαρίου 1827 μετὰ 2.300 ἀνδρῶν καὶ 15 τηλεβόλων εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν, ὁπόθεν ὁ Θρασύβουλος τὸ πάλαι εἶχεν ἀξώσει τοὺς τριάκοντα τυράννους. Ὁ Κιουταχῆς διέταξε νὰ καταλάβωσι τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγ. Σπυρί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δωνος, ὅπερ δεσπόζει τοῦ λιμένος Πειραιῶς, 700 Γκέκαι. Ἄλλως οὐδαμοῦ εὗρεν ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς ἐχθρόν τινα, καὶ ἐν πάσῃ ἐνέσει ἠδυνήθη νὰ ὀχυρώσῃ τὸν γυμνὸν λόφον τῆς Μουνυχίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως κατώρθωσε ὁ Κιουταχῆς ἅπασαν τὴν διαθέσιμον ἐμπόλεμον αὐτοῦ δύναμιν νὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τοῦ δευτέρου ἑλληνικοῦ σώματος, ὅπερ ἐξ Ἐλευσῖνος ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τοῦ Χαϊδαρίου καὶ τοῦ Μενιδίου.

Ὁ Κεφαλλὴν Βούρβαχης, ὅστις ἐκ γαλλικῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἡγούμενος ὀκτακοσίων ἀτάκτων, εἶχεν ἤδη προχωρήσει εἰς τὴν πεδιάδα μέχρι τοῦ «Καματεροῦ» παρὰ τὸ «Μενίδι». Τὰ δὲ σώματα τοῦ Βάσσου καὶ τοῦ Π. Νοταρᾶ ἐκ 2,000 ἀνδρῶν συνιστάμενα, εὑρίσκοντο ὀπίσω ἐν προφυλάξει. Ἀλλὰ τότε ἀκατάσχετος ἔφοδος τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ διέσπασε τὸ προβαῖνον σῶμα τοῦ Βούρβαχη εἰς δύο μέρη, πρὶν ἢ ἀκόμη φθάσῃ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ἐλαιῶνος, καὶ δυνηθῇ ν' ἀρχίσῃ ἐκεῖθεν τακτικὴν πυροβόλησιν.

Ὁ Βούρβαχης ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του ὁ Βάσσος καὶ ὁ Νοταρᾶς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς πλησιάσῃ. Ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἀπέτυχεν ὁλοσχερῶς τοῦ σκοποῦ. Ταχέως δὲ ἐστρέφη πάλιν ὁ Κιουταχῆς πρὸς τὸν Πειραιᾶ, ἵνα ρίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς ὑπὸ τὸν Γόρδωνα ἐκστρατεύοντας. Κατέλαβε δὲ τὴν 11 Φεβρουαρίου μετὰ 4,000 ἀνδρῶν τὰ ὀχυρώματα τῆς Μουνιχίας.

Ἐνῷ δὲ οἱ πυροβολιταί του ἐκ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου τοποθετημένων Ἑλλήνων, ἀνέβησον οἱ Τοῦρκοι, διεσκορπισμένοι ἐν εὐρυτάτῳ ἡμικυκλίῳ περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, εἰς τὰς πλευρὰς αὐτοῦ μέχρι τῶν ἑλληνικῶν προμαχώνων, ἐνῷ τὸ κατὰ δύναμιν ἐπὶ ἀποτόμων κρημνῶν ἀπήμυνον τὸ ἑλληνικὸν πῦρ. Ὑπὸ τοῦ Μακριγιάννη καὶ Καλλέρδου ἀρχηγούμενοι, ἀντέστησαν ἀτρόμητοι οἱ Ἕλληνες ἐπὶ πέντε ὁλοκλήρους ὥρας καὶ οὕτως ἐπανώρθωσαν τὸ σφάλμα τοῦ Καματεροῦ.

Ὁ φιλέλλην Ἄστιγξ, εἰσῆλθε μετὰ τοῦ πολεμικοῦ ἀτμοπλοίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καρτερία» εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐγκαίρως συμμετέσχε τοῦ ἀγῶνος. Τὰ ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ λιτρῶν σφαίρας δεχόμενα τηλεβόλα του ἤρχισαν ἐκπυσοκροτοῦντα καὶ ἐκτινάσσοντα χάλαζαν σφαιρῶν κατὰ τῶν ἐφέδρων καὶ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Κιουταχῆ. Ἓν Τουρκικὸν κανόνιον κατεστράφη, καὶ ὁ Κιουταχῆς ἔπρεπε νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος ὅτι κατώρθωσε νὰ ἀποστῇ τῆς κατὰ τῆς Μουνιχίας προσβολῆς καὶ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τοῦ Πειραιῶς τὸν θρασύ προσβολέα διὰ τῶν ὀδουζίων του (ὅλμων).

Ἠρκέσθη δὲ παράτερω μόνον ἐνισχύων καὶ ὀχυρῶν τὴν παρὰ τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος θέσιν του, ἐμποδίζων τοὺς ἐπὶ οὖ λόφου Ἕλληνας νὰ εἰσαγάγωσι προμηθευόμενοι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ διακόπτων πᾶσαν μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως συγκοινωνίαν. Ἔπεμψε δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ κράνος τοῦ Βούρβαχη, καὶ τὴν ἑξήκοντα λυτρῶν σφαῖραν τῆς «Καρτερίας», ἡ ὁποία κατέστεψε τὸ τηλεβόλον του, καὶ ὡς δεῖγμα ἓν τεμάχιον λευκοῦ διπύρου (παξιμαδίου ἐξ Ἀγκώνης, ὅπερ συνήθως ἐδίδετο ὡς μερὶς εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα. Ἔπρεπε, δηλαδή, νὰ ἐκτιμήσωσιν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τὰς δυσχερείας, πρὸς τὰς ὁποίας ἠναγκάζετο νὰ παλαίῃ πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ συμφωνηθέντος κινήματος κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ Κιουταχῆ παρεκίνησε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ν' ἀποπειραθῇ πάλιν πολεμικῶς ἐνεργοῦσα ὄπισθεν κατ' αὐτοῦ. Ὁ Βαυαρὸς φιλέλλην στρατηγὸς Χάϋδεκ ἐπέμφθη μετὰ 500 ἀνδρῶν εἰς Ὠρωπὸν ἵνα καταστρέψῃ τὰς πολεμικὰς κατασκευὰς τοῦ Κιουταχῆ, αἵτινες εἶχον πεμφθῇ ἐκεῖ ἐξ Εὐβοίας. Ἀντὶ ὅμως κατὰ συμβουλὴν τοῦ Μαυρῆ νὰ ἐφορμήσωσιν αἴφνης ἐπὶ τοὺς Τούρκους ἐν καιρῷ νυκτός, προσωρμίσθη ὁ Χάϋδεκ ἐκεῖ ἐν πλήρῃ ἡμέρᾳ, ὅτε τὰ πάντα εὗρε ἑτοιμοπόλεμα, καὶ ἐταράχθη ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἐμφανίσεως σώματος ἱππικοῦ σταλλέντος ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ, ὥστε ἀμέσως διέταξε νὰ ἐπιβιβασθῶσι πάλιν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἀδόξως ἐπανέκαμψεν ἐκ τῆς ἐκστρατείας του εἰς Μουνιχίαν.

Αἱ καταπεσοῦσαι ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων ἀνεπτερώθησαν πάλιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτε ὁ Καραϊσκάκης κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου, τῇ ἐπιμόνῳ παρακινήσῃ τῆς Κυβερνήσεως, ἀνεφανίσθη εἰς Ἐλευσῖνα. Ἐτοποθετήθη μετὰ χιλίων ἀνδρῶν παρὰ τὸ Καρατσίνι δυτικῶς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς, καὶ τὴν θέσιν ταύτην κατέχων ἀπέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὰς ἐπανειλημμένας προσβολὰς τοῦ Κιουταχῆ. Τὸ ὄνομά του ἦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁλόκληρος δύναμις καὶ προσείλκυεν ἐπικουρικὰς δυνάμεις ἀπανταχόθεν.

Ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Πετμεζᾶς καὶ ὁ Σισσίνης μετὰ 2,000 ἀνδρῶν, μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ ἐν Κερατσινίῳ Ἕλληνες εὑρίσκοντο μέχρις ὀδόντων ὀχυρώμενοι. Ἂν δὲ καὶ ὁ Καραϊσκάκης δὲν εἶχεν ἔτι κατορθώσει νὰ θέσῃ εἰς συγκοινωνίαν τὸ στρατόπεδόν του μετὰ τοῦ ἐν Μουνυχίᾳ εὑρισκομένου, οὐχ ἧττον ὅμως μετὰ ζήλου κατεγίνετο καὶ δραστηριότητος εἰς τὴν προπαρασκευὴν τούτου τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπως ἔπειτα προχωρήσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τακτοποιήσῃ τὴν συγκοινωνίαν αὐτῆς μετὰ τῆς θαλάσσης, καὶ ματαιώσῃ τὰς τοῦ Κιουταχῆ πολιορκητικὰς ἐνεργείας βραδέως μέν, ἀλλ' ἀσφαλῶς.

Καὶ ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ τὰ ἄριστα ἐκ τῆς ἐπιμόνου καὶ συνάμα περιεσκεμμένης αὐτοῦ διευθύνσεως. Ἀλλὰ τώρα ξέναι δυνάμεις ἠδύναντο νὰ ἐπενέγκωσι καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸν ἀτικὸν ἀγῶνα, καὶ ὁ φυσιολογικὸς τρόπος τοῦ μάχεσθαι τοῦ Καραϊσκάκη ἔμελλεν ἀκαίρως νὰ διακοπῇ ὑπὸ τῶν στρατηγικῶν τεχνῶν τῶν φιλελλήνων.

Ὁ Κιουταχῆς εἶχε πράγματι δίκαιον ὅτι ἀπέναντι τοῦ Σουλτάνου ὑπέδειξεν ὅτι τώρα ὁ πόλεμος δὲν ἐγένετο πλέον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἀλλ' ἐναντίον τῆς Εὐρώπης. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1026 ὁ φιλελληνισμὸς κατέστη λίαν ἐνεργητικὸς καί, ὡς ἂν ἤθελε νὰ προλάβῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἑλλήνων ὄχι μόνον χρήματα, ὅπλα καὶ πλοῖα ἀλλὰ καὶ στρατηγοὺς καὶ ναυάρχους. Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1826 ἐφάνη εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ναυπλίου ὁ ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ δανείου ναυπηγηθεὶς ἀτμοκίνητος δρόμων «ἡ Καρτερία»· ὁ γενναῖος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄστιγξ διωρίσθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πλοίαρχος τοῦ δρόμωνος καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν.

Κατὰ δὲ τὸν Δεκέμβριον ἠκολούθησεν ἡ ἐνμέσῳ τοσούτων περιπετειῶν καὶ κινδύνων ἐν νέᾳ Ὑόρκῃ ναυπηγηθεῖσα μεγαλοπρεπὴς φρεγάτα «Ἑλλάς». Μόλις δὲ ὁ Ἄστιγξ ἐφάνη ἀπέναντι τῶν μαγικῶν δυνάμεων τοῦ ἀτμοῦ, ὅστις ἔμελλε νὰ διηγῆται θαυμάσια περὶ τῶν μαγικῶν δυνάμεων τοῦ ἀτμοῦ, ὄντις ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ, ὅλον τὸν τέως ἐν χρήσει τρόπον τοῦ μάχεσθαι ἐν γένει, καὶ νὰ παραγκωνίσῃ ἀποκαθιστῶν ἄχρηστα τὰ πυρπολικά.

Ἐμυθολόγουν ὁ Ἄστιγξ μετὰ τοῦ μαγικοῦ αὐτοῦ πλοίου εἶχεν ἀναβῇ εἰς τὰ ὕψη τοῦ Παλαμηδίου. Αἱ ἐλπίδες δὲ ὑπερμέτρως ἀνεπτερώθησαν ὅτε παρὰ τοὺς πολυαρίθμους Γερμανούς, Ἄγγλους, Γάλλους, φιλέλληνας, ὁποῖοι ὁ Χάϊδεκ, ὁ Γόρδων, ὁ Φαββιέρος κλπ. τοὺς ὁποίους εἴδομεν τέως ἡγουμένους τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 1827, ὁ εἰς τοὺς πολέμους τῆς Νεαπόλεως ἐγγεγυμνασμένος καὶ δεδοκιμασμένος στρατηγὸς Τσούρτς, καὶ ἰδίως ὁ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενόμενος περίφημος ἀνὰ πασαν τὴν Ὑφήλιον ναύαρχος Κόχραν, ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου.

Ὁ Βρεττανὸς θαλάσσιτς ἥρως δὲν ὤκνησε παντάπασι, προκειμένου ἔτι μᾶλλον νὰ ἐπαυξήσῃ τὰς μεγάλας προσδοκίας τοῦ θερμοαίμου λαοῦ. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ Κόχραν εἶχεν προσκληθῇ ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ φιλελληνικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔργον, ὅτι ἐπληρώθη ἀρκούντως ἀκριβὰ ὡς ἐπιχειρηματίας καὶ ἐπιτήδειος κερδοσκόπος διὰ τὰς ὑπηρεσίας του. Πολυχρόνιος διαμονὴ μακράν, καθ' ἣν εἰς μάτην τὸν περιέμενον, ἔπρεπε νὰ ἐπιτείνῃ εἰς τὰς ψυχὰς τὸν πόθον τοῦ μακρὰν εὑρισκομένου σωτῆρος.

Ἐνῷ κυνηγῶν περιεφέρετο εἰς τὴν Μεσόγειον ἐπέμφθησαν πρὸς αὐτὸν μεγαλορρήμονες ἐπιστολαί, ἐν αἷς ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς προσεκαλεῖτο ν' ἀποσυρθῇ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ «ν' ἀνοίξῃ εὐγενέστερον στάδιον εἰς τὴν δύναμίν του, ἐπειδὴ ὅ,τι ἔπραττεν ἐν Ἑλλάδι ἦτο ἐπονείδιστον. καὶ προσετίθετο ὅτι ὁ λόρδος Κόχραν προ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεκάλει πλέον τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς διαιωνίσεως τῆς βαρβαρότητος». Χαίρων ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπὶ τοιαύταις ὑπερβολαῖς, ἐπίστευεν εἰς πᾶν θαῦμα, ὅπερ ὠνειροπόλουν οἱ ἄνθρωποι περὶ τοῦ ἥρωος τούτου· καὶ οὕτως ἄρα τὰ βλέμματα πάντα ἀπευθύνοντο πλήρη ἐλπίδος μακράν.

Ἀλλὰ τὸ δυστύχημα τῶν εὐγενῶν φιλελληνικῶν προσπαθειῶν ἦτο ὅτι αὗται μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἠνέῳξαν στάδιον δυσπιστίας καὶ φατριασμοῦ, καὶ ὅτι ἐφεξῆς αἱ ποικίλαι τροποποιήσεις καὶ ἐθνικαὶ διαφοραὶ τῆς Εὐρώπης ἀντενακλῶντο καὶ ἐγκοπτρίζοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ μετὰ τὴν ἐκ Τουρκίαν ἀπολύτρωσίν της ἔμελλεν ἡ Ἑλλὰς τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς νὰ διατηρήσῃ ὡς ὀλέθριον κληροδότημα τουρκικῶν περιστάσεων. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν ἓν ἀγγλικόν, ἓν γαλλικὸν καὶ ἓν ρωσσικὸν κόμμα. Αἱ παλαιαὶ ἀντιθέσεις μεναξὺ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, μεταξὺ φίλων τῆς τάξεως καὶ ἀνταρτῶν, παρεμερίσθησαν.

Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἡ ἐπιτόπιος ἀντίθεσις, ἡ ἀδιάλλακτος διχόνοια μεταξὺ τῶν νήσων τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι τόσῳ ζωηροτέραν ἐπίτασιν, μεθ' ὅσῳ περισσοτέρου πόθου ἐπεζητεῖτο λαβὴ καὶ ὑποστήριγμα παρὰ τῆς μιᾶς ἢ καὶ τῆς ἄλλης τῶν τριῶν μεγάλων προστατίδων τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων.

Καὶ ναὶ μὲν ἀπὸ τῆς εἰς ἐνέργειαν θέσεως τῆς περὶ προστασίας πρακτικοῦ ἡ Ἀγγλία ἔχαιρε παρὰ τοῖς πλείστοις ὑπέροχον ὑπόληψιν· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀγγλικὴ ἐπιρροὴ ἰδίως ἐπὶ τὰς νήσους, παρὰ τῷ Μαυροκορδάτῳ, τῷ Μιαούλῃ, καὶ ἄλλοις ἐπεκράτησεν, ἐνῷ παρὰ τοῖς Στερεοελλαδίταις ἡ Γαλλία καὶ παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις ἡ Ρωσσία ἦσαν ἡ μεγάλη καταφυγὴ καὶ ἄγκυρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας των.

Ἀφ' οὗ δὲ ἅπαξ ἕκαστοι ἐξέλεξαν τὸν προστάτην των, οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐπτοοῦντο χάριν τῆς πρὸς τὴν ξένην σημαίαν συμπαθείας των, ἂν καὶ πᾶσαν ὑποψίαν ξενικῆς ἐξαρτήσεως ἦσαν πάντοτε πρόθυμοι καὶ ἕτοιμοι ν' ἀποκρούσωσι διὰ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διαβεβαιώσεων τῆς διαπυρότητος πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης. «Δὲν εἶμαι» ἔλεγεν ἐντόνως ὁ Κολοκοτρώνης, «οὔτε φίλος τῶν Ἄγγλων, οὔτε ἄγομαι ὑπὸ τῶν Ρώσσων, ἀλλ' εἶμαι φίλος ἐκείνου, ὅστις σκέπτεται εὐνοικῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου». Οὐχ ἧττον ὅμως ὁ «Γέρων» ἕνεκα τῆς ἐχθροπαθείας του κατὰ τοῦ σιωπῶν, οἵτινες εἶχον κρατήσῃ αἰχμάλωτον αὐτὸν ἐν Ὕδρᾳ, εὑρίσκετο ἐν ὡρισμένῃ τινὶ ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀγγλικὴν ἐπιρροήν, καὶ ἐπειδὴ τώρα πλέον ἐξαντληθέντων τῶν ἰδίων ἐπιβοηθητικῶν μέσων, εἶχον ἀνάγκην ξένης συνδρομῆς ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς νὰ περιέλθῃ εἰς σχέσιν ἐξαρτήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ρωσσίας.

Ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Πετρουπόλεως ἤθελεν εὐχαρίστως ἰδεῖ τὸν κόμητα Καποδίστριαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ἐπισήμως μάλιστα εἶχεν ἤδη προτείνει αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1826 πρὸς τὸ 1827, εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον. Ἀλλὰ τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, ὅπερ δὲν ἤθελε ν' ἀποκαλύψῃ τόσον πολὺ τὴν ἐν Ἑλλάδι φατριαστικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν, ἔδωκεν εἰς τὴν Ρωσσικὴν πρότασιν ἐξωτερικῶς τὴν ἔγκρισίν του, ἂν καὶ πράγματι ἀπεστρέφετο αὐτήν.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ὅπως κάμῃ χάριν καὶ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὴν Ρωσσικὴν κυβέρνησιν ἐνήργει μετὰ τοῦ μεγίστου ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς τοῦ κόμητος καὶ τῆς τοῦ Περρούκα ἀποστολῆς εἰς Γενεύην, γινόμενος πρὸς τὸ παρὸν ὁ κῆρυξ τῶν μεγάλων προτερημάτων τοῦ «Ἰωάννου».

Καὶ ὁ Φοίνιξ δέ, μυστικός τις πολιτικὸς σύνδεσμος, ἀναλαστήσας καὶ συστηθεὶς ἐκ τῆς σποδοῦ τῆς Ἑταιρίας, ἐνήργει ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ σκοπῷ. Ἐν Πελοποννήσῳ περιεφέρετο ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ 117 ὁμοφρόνων τῷ Κολοκοτρώνῃ ἥτις δὲν ἀνέφερε μὲν τὸ ὄνομα «Καποδίστριας», ἀναμφιβόλως ὅμως αὐτὸν ὑπενόει ὡς μέλλοντα κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος.

Ἂν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἴσχυον ὡς κεφαλαὶ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ρωσσικῆς μερίδος, ἀφ' ἑτέρου ὁ Κωλέττης ἤρχισε νὰ ἐπιζητῇ τὴν γαλλικὴν ἐπιρροήν, ἥτις εἰς τὰς νομικὰς σχέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεις τῆς Ἑλλάδος εἶχε παρουσιασθῆ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπανάστασεως, καὶ νὰ ἐξυφαίνῃ καὶ διαπλέκῃ παρετέρω τὰς Ὀρλεανικὰς ῥαδιουργίας, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ὁ στρατηγὸς Βόσχ ἐν ἔτει 1825 εἰς μάτην εἶχε καταδαπανήσει τόσα μνηστίας δῶρα. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς γαλλικῆς μερίδος δὲν ἔτυχον βεβαίως εὐνοϊκῆς ὑποδοχῆς.

Ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐδόθη ἡ ἀπεθαρυντικὴ ἀπόκρισις ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἤθελεν ἀπορρίψει τὴν ἐκλογὴν Ὀρλεανίδου διὰ τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Αἱ τοῦ Φαββιέρου ἀποτυχίαι ἔβλαψαν τὴν γαλλλικὴν ἐπιρροήν, καὶ ἐγένοντο τοσαῦτα κτυπήματα κατὰ τῶν ἐγκφμιαζόντων τὴν «grandα Nation», Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ ἰσχυρὰ περίνοια τοῦ Κωλέττου ἠξίουν καὶ διεσεβίκουν τὴν πλήρη ἐπιρροὴν τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ ἡ μερὶς τῆς ὁποίας προΐστατο, ἐκέρδησε νέαν ἰσχύν, ἀφ' ὅτου καὶ ὁ πρώην πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Κουντουριώτης, ὀργισθεὶς ἐξ αἰτίας τῆς παντελοῦς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος ἀπομακρύνσεως, εἶχε προστεθῆ εἰς αὐτήν.

Μεταξὺ δὲ τῶν τριῶν κυρίων κομμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλὰς ἦτο δεσιχασμέΙη καὶ βεβυθισμένη, ἐκλονίζοντο κυβέρνησις καὶ νομοθετικὸν σῶμα ἐπί τινα χρόνον ἔνθεν κἀκεῖθεν.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ εἶναι ἀνώτεροι τῶν κομμάτων ὅτ,ε ὁ Ζαΐμης καὶ οἱ συνάδελφοί του, ταχέως ἠναγκάσθησαν νὰ προστεθῶσιν ὁσημέραι ἀποφασιστικώτερον εἰς ἕν κόμμα. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1826 ἐγκατέλιπον τὴν ἕδραν αὐτῶν ἐν τῷ θαλασσίῳ πύργῳ τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ τῶν βομβῶν τοῦ φρουρίου Ἰτσ-Καλέ καὶ τοῦ Παλαμιδίου μεταξὺ τοῦ πυρὸς τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν Ρουμελιωτῶν, τοῦ Φατομάρα καὶ τοῦ Γρίβα, διήγαγον οἰκρτὰν ὕπαρξιν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν νῆσον Αἴγινα.

Ἤλπιζον οὕτω νὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῶν ἀχαλινώτων στρατιωτῶν, καὶ συγχρόνως νὰ διαφύγωσιν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Κωλέττου καὶ τοῦ Κολοκοτρώνου.

Ἀπηγόρευσαν εἰς ἕκαστον στρατιωτικὸν νὰ πατήσῃ εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νῆσον ἄνευ ἀδείας, καὶ ἐτοποθέτησαν διορίσαντες ἴδιον στολίσκον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης. Ἡ νομοθετικὴ ἐπιτροπή, κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ νὰ τελειώσῃ τὰ ἐν Πιάδᾳ ἀτελῆ μείναντα ἔργα, συνεκάλεσε τὴν ἐθνικὴν συνελευσιν διὰ τὴν 18ην Σεπτεμβρίου εἰς Πόρον. Ἀνανέωσε τώρα τὴν ἄνευ ἀποτελέσματος μείναναν προκήρυξιν οὕτως, ὥστε οἱ πληρεξούσιοι ἔπρεπε νὰ συνέλθωσι τὴν 28ην Νοεμβρίου εἰς Αἴγιναν, ὡς εἰς κέντρον ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς ἐπιτρροῆς τοῦ ὄχλου καὶ τῶν στρατιωτῶν. Ἦτο δὲ τοῦτο ἀπόπειρα τῶν κομμάτων ἵνα κάμωσιν ἔκκλησιν εἰς τὴν ψῆφον τοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ κόμματα προεκλήθησαν ὅπως ἀντιπαραταχθῶσι κατά τῆς κυβερνήσεως. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐκήρυξεν ἐν Ναυπλίῳ καθαρὰ ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις δὲν ἔπρεπε νὰ συγκληθῇ καὶ γείνῃ εἰς Αἴγιναν, ἐπειδὴ ἐν Ὕδρα εἶχεν ὁρκισθῇ νὰ μὴ πλεύσῃ πλέον τὴν θάλασσαν,

Εἰς δὲ τὸν Ζαΐμην παρέστησεν ὅτι ἡ Πελοπόννησος ἤθελε ψυχρανθῇ, ἂν ἤθελε τὴν ἐγκαταλίπει. Ὁ Ζαΐμης ἔβλεπεν ἐκ τοῦ παραθύρου κπί δὲν ἀπεκρίνετο. «Γίαινε, ἀδελφέ», τῷ εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης, «δὲν ὁμιλοῦμεν πλέον πρὶ τούτου τοῦ πράγματος».

Οὕτω διεχωρίσθησαν οἱ δύο Πελοποννήσιοι, ἐνῷ δὲ ὁ Ζαΐμης μετέβη εἰς Αἴγιναν, μετέβη ὁ «Γέρων» εἰς Καστρί, καὶ προεκήρυξεν ἐκεῖ ἐθνικὴν σύνοδον' ὅπου—αὐτὸς εἰς πεῖσμα τῆς συνταικτικῆς τῆς Ἐπιδούρου—ἐπέτρεψεν εἰς τὰς ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσιν ἕν τῶν δύω, ἢ τὴν ἀποστολὴν τῶν πρώτων αὐτῶν ἀντιπροσώπων ἢ νέων.

Πάραυτα δὲ οἱ ὑπαδοί του ἐγένοντο πολυάριθμοι' Ὅτε δὲ ἡ νομοθετικὴ ἐπιτροπὴ προέτρεψε συμφώνως πρὸς τὸν δοθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὅρκον νὰ μεταβῶσιν ὑπακούοντες τὴν πρόσκλησιν εἰς Αἴγιναν ἀπεκρίνοντο εἰς τοὺς ἐν Αἰγίνῃ συγηθροισμένους μετὰ τῆς αὐτῆς αἰτήσεως, ἵνα μεταβῶσιν εἰς Καστρί. Οὕτως ἀντεπαρετάχθη συνέλευσις μὲ συνέλευσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ δὲ μὴ μεμυημένος ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκετο διῃρημένη εἰς δύο στρατόπεδα, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἰς Καστρὶ ἐζήτει τὸν περιορισμὸν τρὸ μέλλοντος ἑλληνικοῦ κράτους ἐν Πελοποννήσῳ, τὸ δὲ ἐν Αἰγίνῃ ἤθελε τὴν ἀπελευθέρωσιν πασῶν τῶν φυλῶν, ὅσαι εἶχον ἐξαναστῆ κατὰ τῶν Τούρκων, ἰδίως δὲ τῆς Στερεᾶς. Ἡ τελευταία μερὶς ἐφαίνετο περαιτέρω ὅτι ἦτο καὶ ἡ νόμιμος, ἐπειδή, στηριζομένη ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε κυβερνητικῶν ὀργάνων καὶ ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος, ἐζήτει συγκάλεσιν τῶν πρώην πληραιξουσίων, ἡ δὲ πρώπη, ἡ τῶν ταραχοποιῶν. τῶν «ἀνταρτῶν», ἐπειδὴ εἰς πεῖσμα τοῦ πολιτεύματος ἐπέτρεψε νέας ἐκλογάς

Ἀλλ' δι' ὀξυδερκέστερον ὀφθαλμὸν ἐνέκειτο κατὰ βάθος εἰς τὰς προφάσεις τοῦ τόπου καὶ τοῦ σχήματος ἡ μὴ ἐξομολογουμένη ἀντίθεσίς τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς ρωσσικῆς μερίδος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐρρίφθη μῆλον τῆς ἔριδος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως.

Ἡ δὲ ἐκλογὴ τῆς τρίτης, δηλαδή, τῆς ἐκ τῶν ὁπαδῶν τῆς Γαλλίας συνισταμένης μερίδος, ἡ τοῦ Κωλέττου καὶ τοῦ Κουντουριώτου ἔδει νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἔκβασιν. Ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνου προτρέποντες ἐπιτηδείως ἤρχισαν νὰ κλίνωσι πρὸς τοὺς Ρώσσους.

Ὁ Κουντουριώτης ἐν τῇ προσωπικῇ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ζαΐμη πικρίᾳ οὐδὲν ἐγνώριζεν ὅριον τῆς προσοχῆς καὶ τῆς περισκέψεως διέταξε δὲ νὰ τὸν ἐπιπλήξωσιν ἐν τῷ ὑδραϊκῷ τύπῳ ὡς θέλοντα ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἀγγλίας νὰ μεταβάλῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἡγεμονίαν. Ἐν Ὕδρᾳ ἐπεκράτει ἀγρία ἀναρχία. Ὁ ὄχλος ἔπνεε μένεα κατὰ τῶν ἀγγλοφρόνων καὶ ἤθελε νὰ καύσῃ τὰς οἰκίας τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Τομπάζη.

Τὰ βίαια, ἂν καὶ δίκαια μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ λάβῃ καὶ ἔλαβεν ὁ Ἄγγλος Ἀμιλτων ὑπὲρ τοῦ ἐμπορίου τῶν οὐδετέρων κατὰ τῶν νησιωτῶν, μετέφερον τὸν ἰδιοβούλιον, ἐπίμονον καὶ ὑψηλόφρονα Κουντουριώτην ὁλοσχερῶς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ρωσσικῆς μερίδος, καὶ ὁ καρπὸς τοῦ γαλλορωσσικοῦ αὐτοῦ συνδέσμου ἔμελλε νὰ εἶναι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου. Ὁ Κουντουρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ώτης μετέβη εἰς Καστρι, καί παρέσχε εἰς τὰ πλήθη τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν Πελοποννησίων ἀπεσταλμένων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐκεῖ συναθροίσῃ ὁ Κολοκοτρώνης, τὴν ἀναγνώρισιν τῶν τριῶν νήσων, ὡς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης, τῆς Σάμου καὶ τῆς Ἄνδρου.

Ὁ ἐξ Ἤλιδος κτηματίας Σισσίνης. ὅστις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀμφεταλαντεύετο μεταξὺ τῶν δύω κομμάτων ἄνευ στηρίγματος μετέβη ἐπίσης εἰς Καστρί, καὶ ἐξελέχθη πρόεδρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἤτι ἤρχισε τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς τὴν 23 Φεβρουαρίου τοῦ 1827. Οἱ Ἄγγλοι, ἀπεθαρρυνθέντες ὑπὸ τῆς γενικῆς ἐκπώσεως, ἔπεμψαν τὴν 31ην Ἰανουαρίου ἐξ πληρεξουσίους εἰς Καστρί, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ προτρέψωσι πρὸς ὁμόνοιαν καὶ σύμφωνον λύσιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν. Προέτειναν δὲ τόπον συναθροίσεως, ἐκεῖ ὅπου, ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπωσιν τὸ πῦρ, τοὐλάχιστον ἐμπόρουν ν' ἀκούσωσι τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ ἀπειλουμένης «Ἀκροπόλεως» ἀλλ' εἰς μάτην.

Πᾶσα συνδιαλλαγὴ ἀπερρίφθη ὑπερηφάνως, καὶ σκαιῶς διετρανώθη ὅτι τὸ Καστρί ἦτο τόπος μᾶλλον εὐπρόσδεκτος εἰς τὸ πλειότερον μέρος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ὁ Κολοκοτρώνης, πρὸς τὸ ὁποῖον συνεφώνει ὁλοσχερῶς ὁ ἐπιφορτισθεὶς τὴν διαμοίρασιν τῶν φιλελληνικῶν βοηθημάτων Δεβαιλύ, συνήθροισε 200 ἄνδρας πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Καστριοῦ, καὶ ἐφάνη ἔχων ἀπόφασιν νὰ μετέλθῃ βίαν κατὰ τῆς βίας. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Καραϊσκάκης ἐκηπύχθη ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες ἐπίσης ἐναντίον τῶν Ρώσσων καὶ τῶν Γάλλων ἠνέῳξαν τὸ ἀντικοινοβούλιον τῶν ἐν Αἰγίνῃ.

Καὶ πάλιν ἄρα εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐμφυλίων πολέμων. Τότε ἡ ἄφιξις τοῦ στρατηγοῦ Τσούρτς καὶ τοῦ λόρδου Κόχραν ἐπέταξαν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη νὰ σταματήσωσι. Καὶ προσεπάθουν μὲν νὰ παρελκύσωσι τοὺς πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμητοὺς τούτους φιλέλληνας εἰς Αἴγιναν ἢ εἰς Καστρί, κατώρθωσαν ὅμως μόνον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥστε ἀμφότερι νὰ ἐκφρασθῶσι κατὰ τῆς καταστρεπτικῆς ταύτης διαιρέσεως.

Ὁ Κόχραν ἐδέξατο τὸν Κολοκοτρώνην μετὰ ἐπιπληκτικῶν μομφῶν, διότι εὗρισκεν αὐτὸν ἀρχηγὸν φατρίας ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν εὕρῃ ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ. Ὁ θαλάσσιος ἥρως τῆς Βρεττανίας τραχύτατα ἐπετίμησε καὶ τοὺς Πελοποννησίους διὰ τὴν ἀφιλόδους τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν δεινὴν στενοχωρίαν τῆς Ἀκροπόλεως. «Ἐπαπειλεῖται ἡ πτῶσις τῆς Ὀλύνθου, καὶ οἱ Ἕλληνες καταναλίσκουσι τὸν χρόνον αὐτῶν εἰς κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις. Ἂν ἡ σκιὰ τοῦ Δημοσθένους ἔδιδε ζωὴν εἰς τὴν κόνιν τῆς Αἰγίνης, τότε ἠθέλετε ἀκούσει ἐκ τοῦ στόματός του τὸν πρῶτον φιλιππικὸν αὐτοῦ λόγον. Ἀνάγνωστε αὐτὸν ἐν πλήρει συνεδριάσει, καὶ μάθετε παρὰ πεπειραμένου καὶ δεδοκιμασμένου πατριώτου ὁποῖον τὸ ὑμέτερον καθῆκον».

Ἡ ὑπενθύμισις αὕτη τῶν μεγάλων προσώπων τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἔφερεν ἀποτέλεσμα: «χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας ἐγκατέλιπεν ὁ Κολοκοτρώνης πρὸς τὸ παρὸν τὰ φιλόδοξα αὐτοῦ σχέδια, συνεννοήθησαν μετὰ τῶν Αἰγινητῶν ἵνα μεταφέρωσι τὴν συνέλευσιν εἰς τρόπον τινὰ οὐδέτερον τόπον, καὶ ἐξελέξαντο τὸ χωρίον «Δαμαλᾶ» 3)4 τῆς ὥρας μακρὰν τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς Τροιζῆνος ἀπέχον.

Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν αὐτόθι κανὲν κατάστημα ἁρμόδιον πρὸς συνάθροισιν, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 200 ἄνδρας, συνῆλθον εἰς τὸ ὕπαιθρον, εἴς τινα λειμῶνα, ἀρδευόμενον ὑπὸ τῆς κλασικῆς πηγῆς «Ἱπποκρήνης». Ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν διενυκτέρευσαν ἐν ὑπαίθρῳ εἰς «Δαμαλᾶ».

Ὁ Κουντουριώτης κατώκει ἐν Καλενδρίῳ, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ἐν Πόρῳ, ὁ λόρδος Κόχραν ἐντὸς τοῦ πλοίου του. Τὴν δὲ 30ὴν Μαρτίου καὶ ἡ τοῦ Ζαΐμη κυβέρνησις μετετοπίσθη εἰς Πόρον, ἥτις ἐναπέθετο τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Μία δὲ τῶν πρώτων πράξεων τῆς συνόδου ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τοῦ Κόχραν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς πρώτης κυβερνήσεως ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεμηθὲν εἰς αὐτὸν ἀξίωμα τοῦ ἀρχιναυάρχου. Τὴν 9ην Ἀπριλίου ὡρκίσθη νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τοὺς Ἕλληνας ἐν ὅσῳ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐγκατέλιπον ἑαυτούς.

Ὁ γενναῖος Μιαούλης παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν φεργάταν τοπίας, πρῶτος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βρεττανικοῦ θαλασσίου ἥρωος. Τὴν 15ην Ἀπριλίου ἐπανῆλθεν ὁ διορισμὸς τοῦ Τσοῦρτς εἰς τὴν θέσιν τοῦ στρατάρχου τῆς ξηρᾶς, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως τὰς διαταγὰς ὁ Κολοκοτρώνης βεβαίως οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ εἰλικρινείας ὑπεβλήθη, μεθ' ὧν ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ναυάρχου καὶ τοῦ στρατάρχου ἐμεσολάβησαν λίαν θυελλώδεις καὶ πλήρεις ταραχῶν ἡμέραι. Προέκειτο, δηλαδή, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου ὅθεν καὶ αἱ φατριαστικαὶ ἔριδες ἐπανεξέλαμψαν εἰς νέας φλόγας.

Ὁ μεταξὺ Ρώσσων καὶ Γάλλων σύνδεσμος ἐπηπείλει νὰ διαραγῇ, ἐπειδὴ τὰ μυστικὰ σχέδια τῆς ρωσσικῆς μερίδος ἐξῆλθον εἰς τὸ φῶς. Μόλις ἐγένετο μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Καποδιστρίου, καὶ εὐθὺς ἠγέρθησαν οἱ Ὑδραῖοι ὑπὸ τὸν Κουντουριώτην, καὶ ἐν ὀργῇ ἐξάψει καὶ ταραχῇ ἐξώρμησαν εἰς τὸν κῆπον.

Ὅπως ἐν τούτοις τότε ἐν τῇ μεγάλῃ Εὐρωπαϊκῇ πολιτικῇ ἡ Γαλλία, μετά τινα ἀγανάκτησίν της καὶ ἀντίστασιν, ἐν τέλει ἐξυπηρέτησε τὰ σχέδια τοῦ Ρώσσου συμμάχου, οὕτω καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ γωνίᾳ τῆς παγκοσμίου σκηνῆς ἀπεδόθη ἡ ἐγωϊστικὴ πλεονεξία καὶ χλεύη εἰς τὴν γαλλικὴν μερίδα. Ἂν ὁ Κουντουριώτης ἐξ ἀρχῆς συνεδέετο καὶ ἔμενε στενῶς ἡνωμένος μετὰ τῶν Ἄγγλων, ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ρώσσου ὑπουργοῦ.

Τώρα ὅμως ἀπήντησεν αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ Ζαΐμη βαθεῖα δυσπιστία, καὶ οἱ Ἄγγλοι Φιλέλληνες ἐδείκνυον εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀντιεασιλείας ἀδράνειάν τινα περιμένουσαν τὰς περιστάσεις, ἥτις ἐξαίρετα συνέφερεν εἰς τὰ σχέδια τοῦ Κολοκοτρώνη. Παρὰ τοῦ λαοῦ δὲ προσετέθη καὶ ἐμπιστοσύνη τις ἀσαχὴς μὲν εἰς τὸ ὄνομα «Καποδίστριας», ἀλλ' ὠφέλημος εἰς τὴν ἀδελφότητα τοῦ «Φοίνικος». Ἐγένετο δὲ δεκτὸν αὐτὸ ὡς τὸ ἀναγκαῖον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

παραπεμπόμενον καὶ προϊὸν τῆς ἀποτυχίας ἁπάντων τῶν κορυφαίω
αὐτοχθόνων μέχρι τοῦδε. Οἱ ἐσωτερικοὶ ἀγῶνες ἦσαν τόσον πρόσφο
τοι, ὥστε, ἂν ὁ Καποδίστριας ἠρνεῖτο, ἕκαστον ἄλλον ἤθελον ζη
τήσει εἰς τὴν ἔξω Ἑλλάδα. Τοῦτο ἦτο ἀληθὲς πρᾶγμα, ἐκ το
ὁποίου ὁ Κολοκοτρώνης ἐσχημάτισε κόμμα. «Ἐγνωρίζομεν ὅτι ἄπα
σαι αἱ μέχρι τοῦδε κυβερνητικαὶ ἀπόπειραι εἶχον ἁπλῶς χειροτ
ρεύσει τὴν θέσιν.

Ἐγὼ συνήνεσα δοὺς γνώμην, ἔλεγεν ὁ «Γέρων» οὐχὶ χωρὶς
ἀποβλέπῃ μετὰ πλαγίου βλέμματος εἰς τὸν Ζαΐμην καὶ τὸνaΜαυρ
κορδάτον, εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ περὶ προστασίας ἐγγράφου τοῦ 182
νὰ ἐκλέξωμεν ἕνα κυβερνήτην, ὅπως ἀποδείξω εἰς τοὺς Ἄγγλου
τὴν ἀνεξαρτησίαν ἡμῶν.

Οἱ Ὑδραῖοι ἔκαμον λοιπὸν τελευταίαν δοκιμὴν ν' ἀντιπράξωσ
εἰς τὸ οὐχὶ ἐπιθυμητὸν συμβεβηκὸς ἀπὸ τῆς ὑπολήψεως σημαντικ
ὀνόματος. Ὁ Κουντουριώτης ἐπεσπέφθη τὸν Κολοκοτρώνην, κ
ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ὅτι ἤθελεν εἶναι καλὸν νὰ ἐρωτήσωσι τὸ
Ἀμιλτῶτα πρὶν ἢ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογήν»· πρὸς μεγίστην
ἔκπληξιν αὐτοῦ ἡ γηραιὰ ἀλώπηξ προσηνέχθη ἵνα μεταβῇ μόνη κ
λαλήσῃ μετὰ τοῦ Ἄγγλου ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγ
μετ' αὐταρεσκείας, μὴ συμβῇ ἀγυρτεία τις.

Μετέβη λοιπὸν κρυφίως εἰς Πόρον χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν ε
τὴν τήρησιν τοῦ ὅρκου, τὸν ὁποῖον εἶχε ὁρκισθῇ πρότερον κα
τῆς θαλασσοπλοΐας, ἐπεσκέφθη τὸν πλοίαρχον, καὶ προσεπάθησε
λάβῃ τὴν συναίνεσίν του, «ταχέως» οὕτω διηγεῖται αὐτός, μετέβη
τῷ ἀνεκοίνωσα ὁπόσον τὸν ἐτίμων ὡς εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος, κ
τὸν παρεκάλεσα νὰ μοὶ δώσῃ τὴν συμβουλήν του περὶ τοῦ ποῖ
ἔπρεπε νὰ λάβωμεν ὡς κυβερνήτην,

«Δίδει εἰς ἡμᾶς ἡ Ἀγγλία κυβερνήτην ἢ βασιλέα;» Οὐχὶ
Γαλλία; ἡ Ρωσσία; ἡ Πρωσσία; ἡ Νεάπολις; ἡ Ἱσπανία; Οὐχ
«ζητήσατε λοιπὸν κανένα Ἕλληνα ἀξιώτερον τοῦ Καποδιστρίου
Ἅμα ἐγένετο μνεία τοῦ ὀνόματος τούτου, ἐστράφη εὐθὺς ὅλος, ἐν
πρὸ μικροῦ κατὰ τὸ ἥμισυ ἦτο ἐστραμμένος, ἠτένισεν εἰς τὸν ὁμ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοῦντο τοὺς ὀφθαλμούς ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἀπέκρουσεν ὁ «Γέρων» ζωηρότατα τὴν γνώμην του, ὅτε ὁ Ἀμιλτὼν τῷ εἶπε κατὰ πρόσωπον ὅτι «ἔμαθεν ὅτι ἤθελον νὰ προσκαλέσωσι τὸν Καποδίστριαν· «ὅστις εἶπε τοῦτο», εἶπε τότε ἀγανακτῶν ὁ Κολοκοτρώνης, «ἠθέλησε νὰ σᾶς ἐμπαίξῃ.»

Ὁ Καποδίστριας εἶναι ὑπουργὸς Ρῶσσος, καὶ δὲν ἁρμόζει νὰ προσκληθῇ εἰς τοιοῦτος ἀνήρ. Ἡ δὲ παρατήρησις αὕτη τῆς μεταλλαγῆς τῆς διαθέσεως καὶ γνώμης ἐφάνη ἐπιτυγχάνουσα τοῦ σκοποῦ της. Ἐν τούτοις ὁ Κολοκοτρώνης, μηδόλως ὢν ἀμήχανος ἐν λόγοις, προκειμένου νὰ κρύψῃ διφορούμενας παρετήρησε τότε πόσον εἶχον ἀλλαγῆ αἱ περιστάσεις.

«Ἡ Ἀγγλία» εἶπεν, «εἶναι ἡ προστάτης ἡμῶν κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηράν, καὶ ἠθέλομεν εὐχαρίστως παραδεχθῆ Ἄγγλον κυβερνήτην, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ λάβωμεν τοιοῦτον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς λέγεις, δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν Ἄγγλον ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ Καποδιστρίου.

«Λοιπὸν» ἐφώναξεν ὁ Ἀμιλτὼν στενοχωρηθεὶς καὶ μεθ' ὑπερηφανείας, «λάβετε τὸν Καποδίστριαν ἢ ὁποιονδήποτε διάβολον θέλετε» ἀφ' ἄλλως εἶσθε ἤδη ἀπολωλότες. «Τοῦτο ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσω καὶ τὸν ἀποχαιρέτησα» ἀποπερατεῖ ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ θριαμβευτικοῦ ὕφους τὴν ἀφήγησίν του. Εὐκόλως δὲ ἠδυνήθη νὰ κερδήσῃ τοὺς διστάζοντας καὶ ἀμφιταλαντευομένου δι' ὑποδείξεως τοῦ βρεττανικοῦ κύρους.

Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τσοὺρτς ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχον λάβει τὰ ἀνώτατα κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀξιώματα, ἤθελον νὰ ἀποφύγωσι νὰ φαίνωνται περιωρισμένοι Ἄγγλοι.

Οὕτως ἄρα τὴν 11ην Ἀπριλίου 1827 ἐξελόχθη ὁ Καποδίστριας ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ 7 ἔτη. Ὁ Ζαΐμης, ὁ Μαυροκορδάτος, οἱ Ἀγγλοέλληνες ἐκίνησαν πρός τὸ ἄκουσμα τοῦτο τὴν κεφαλήν, καὶ ὅτε ὁ Κουντουριώτης ἀκουλουθούμενος ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων του, ἀνέβη εἰς τὸν λόφον «Δαμαλᾶ» πρὸς ψηφοφορίαν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡμοίαζον οὗτοι πρὸς ἐγκληματίας ὁδηγουμένους εἰς τὴν ἀποκεφάλισιν.

Μόνος δὲ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ Ρῶσσοι ἐθριάμβευσαν. Ὁ Καποδίστριας ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ «Κυβερνήτου·» ὤφειλε δὲ νὰ κυβερνήσῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν κατὰ τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους. «Μέχρι δὲ τῆς ἀφίξεώς του ἔμελλεν ἀντιπροσωπευτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ διευθύνῃ τὰς ὑποθέσεις. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἓν τῶν μᾶλλον ἀναρμόστων, εἰς ὃ ἠδύνατο νὰ φέρῃ δημοκρατικὸς φθόνος· ὅτι τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ συνταγματικοῦ τούτου κυβερνήτου ἐνεπιστεύθησαν εἰς τρεῖς ὅλως ἀνικάνους ἄνδρας, τὸν νέον Γεώργιον Μαυρομιχάλην, τὸν Ψαριανὸν Μιλαΐτην, καὶ τὸν ἐκ Λεβαδείας Νάκον, ἄτομον, δηλαδή, ὅπερ ἕνεκα τῆς ἀνοησίας του, ἐχρησίμευεν ὡς παίγνιον καὶ περίγελως τῶν παιδίων. Ταυτοχρόνως δὲ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τσούρτς εἶχον ὁρκισθῇ νὰ ἀναλάβει τὰ καθήκοντά των.

Κατ' ἀρχὰς ἀφῄρουν προπάντων αἱ ἐνασχολήσεις τοῦ πολέμου πᾶσαν ἄλλην φροντίδα, ὁπότε μάλιστα προέκειτο νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Αττικὴ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συνέλευσις, ὅπως ἀποκρούσῃ πᾶσαν διαδιδομένην συκοφαντίαν περὶ διαχωρισμοῦ τῆς Στερεᾶς ἐκήρυξεν ἐπισήμως ὅτι τὸ ἀδιάσπαστον καὶ ἀδιαίρετον ἑλληνικὸν κράος συνίσταται ἐξ ἁπασῶν ἰῶν ἐπαρχιῶν, ὅσαι εὑρίσκονται εἰς τὰ ὅπλα.

Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τσοὺρτς προέτεινον ἀμέσως μεγάλην ἐπιχείρησιν πρὸς ἐπικουρίαν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκ τῆς φρεγάττας «Ἑλλάδος» ἀπηύθυνεν ὁ ἀρχιναύαρχος τὴν 12ην Ἀπριλίου προκήρυξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐν ᾗ ἐκήρυξε τὴν διχόνοιαν ὡς ἤδη καταδεδαμασμένην, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ κλασικοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἐδάφους ὡς βεβαίαν. Οἱ Μουσουλμάνοι οὔτε σπιθαμὴν δύνανται τοῦ λοιποῦ νὰ κατέχωσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀνῆκε ποτὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ Ἑλλήσποντος πρέπει νὰ κλεισθῇ, καὶ ὁ ἀγὼν νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τουρκικὸν ἔδαφος, καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῶν «Μουσουλμάνων» νὰ καταρριφθῇ. Ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ θέλει πά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λιν κυματίσει ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς «ἁγίας Σοφίας» ἐν Κωνσταντινουπόλει».

Ἐνθαρρυνθέντες καὶ ἀναπτερωθέντες ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως, μεθυσθέντες ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐν Βρασιλίᾳ μετά τινων νέων ναυτῶν παίζων ἵδρυσε καὶ κατέστησε συμπαγῆ μίαν ὅλην αὐτοκρατορίαν, συνέρρεον πάμπολλοι ἐθελονταὶ πρὸς αὐτόν. 1,000 Ὑδραῖοι καὶ 200 Κρῆτες ἐλήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κόχραν ὡς μισθωτοὶ καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ ταγματάρχου Οὐρνούαρ καὶ ἐπῆγον εἰς Φάληρον.

Ὅστις ἤθελε κατορθώσει νὰ ἐπάρῃ τὴν σημαίαν τοῦ Κιουταχῆ ἔμελλε νὰ λάβῃ χίλια τάλληρα, καὶ ἐπίσης τόσα ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε στήσει ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν σημαίαν τοῦ Κόχραν· καὶ διὰ τοὺς πρώτους δὲ 100 ἄνδρας οἵτινες ἤθελον κατορθώσει νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, προσδιωρίσθησαν πλούσιαι ἀμοιβαί. Ἅπαντες δὲ κατείχοντο ὑπὸ ἴλιγγος μεγίστων ἐλπίδων.

Μέχρι τέλους δὲ Ἀπριλίου ὁ ἐν Ἀττικῇ ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ἀναβῇ εἰς 10,000 ἄνδρας. Ὁ δὲ Ἄστιγξ ἐστάλη μετὰ τῆς «Καρτερίας καὶ τεσσάρων μικροτέρων πλοίων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Βόλου ἵνα διακόψῃ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ γενναῖος ναυτικὸς συνέλαβε καὶ κατέστρεψε τῇ 20 Ἀπριλίου 8 τουρκικὰ πλοῖα, φέοντα δημητριακοὺς καρπούς, καίπερ καταπροσβαλλόμενος ὑπὸ ταῦ διασταυρουμένου πυρὸς τῶν ἐν τῷ λιμένι ἐχθρικῶν κανονοστοιχιῶν.

Μετὰ δύω δ' ἔπειτα ἡμέρας ἐπέπεσεν εἰς τὸν ἀρκτικὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας ἐναντίον πάρωνος ἠγκυροβολημένου παρὰ τὰ Τρίκερα ὑπὸ παραλίων κανονιοστοιχιῶν ὑπερασπιζομένου, καὶ ἀφ' οὗ τὴν νύκτα ἀπέτυχε τοῦ νὰ τὸ συλλάβῃ, ἐπυρπόλυσεν αὐτὸ τὴν 23ην διὰ μυδροβόλων. Ἐπανακάμπτων δὲ εἰς Πόρον ἐξεκένωσε τὰς ἐν Κούμῃ ἀποθήκας σιδηρῶν τοῦ Κιουταχῆ, καὶ ἀπήγαγε λαβὼν ἑλληνικούς τινας πάρωνας οἱ ὁποῖοι πάντῃ ἀνεμποδίστως καὶ ἀφελῶς μετήρχοντο τὸ λαθρεμπόριον διὰ τοὺς Τούρκους.

Αἱ λαμπραὶ αὗται ἐπιτυχίαι κατέστησαν ἀναμφιλέκτως ἀναγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γκαίαν ἐκείνην τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1823 παντὶ σθένει ἐπεζήτει καὶ ἐπεδίωκεν ὁ Ἄστιγξ. Οἱ Ἕλληνες ναῦται μετεχειρίσθησαν τὰ ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ λιτρῶν σφαίρας δεχόμενα τηλεβόλα τῆς «Καρτερίας» λίαν φλεγματικῶς ἅμα καὶ ἐπιτηδείως, ἀνέφλεγον τὰς βόμβας, μετέφερον αὐτὰς εἰς τὸ πλοῖον ἐκινεῖτο ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν ἐχθρικῶν κανονιοστοιχιῶν. Τότε ἐφαίνετο βεβαίως φρονιμώτερον ν' ἀντικαταστήσωσι τὰ πυρπολικὰ διὰ τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ φοβερῶν καταστρεπτικῶν μέσων δῆς νέας ἐποχῆς.

Ἐν' ᾧ ὁ Ἄστιγξ ἐνήργει μετ' ἐπιτυχίας ὄπισθεν τοῦ στρατοῦ τοὺ Κιουταχῆ, οἱ Ἕλληνες καὶ νέοι αὐτῶν φιλέλληνες ἀρχηγοὶ ἐφιλονείκουν ἔτι μεταξύ των περὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Καραϊσκάκης συνδιεσκέπτετο εἰς Κερατσίνι μετὰ τοῦ Τσούρτς καὶ τοῦ Κόχραν. Ἐπαρουσιάσσησαν δ' ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀκροπόλεως, ἐν αἷς ἐγράφετο ὅτι ὁ Φαββιέρος καὶ ἡ φρουρὰ δὲν ἠδύναντο ἐπὶ πολὺ πλέον νὰ συντηρηθῶσιν.

Οὐχ' ἧττον ὅμως συνεφώνει ὁ Καραϊσκάκης ἵνα παύοντες ν' ἀποβλέπωσιν εἰς πᾶγαν ἀπ' εὐθείας συνδρομήν, ἐνεργῶσιν ὄπισθεν τῶν θέσεων τοῦ Κιουταχῆ, καὶ καταλάβωσι τὰς Θερμοπύλας καὶ τὸν Ὠρωπόν. Καὶ ὁ ταγματάρχης Γόρδων ἔκλινε πρὸς αὐτὴν τὴν γνώμην, ἥτις, βασιζομένη εἰς ἐπιτόπιον πολεμικὴν πεῖραν, ἐθυσίαζε τὴν στιγμιαίαν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θέλουσι στερήσει τοὺς Τούρκους ταοφῶν, ἀφοῦ ἡ συγκοινωνία των εἶχεν ἤδη διακοπῇ, καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἔπιπτεν ἡ Ἀκρόπολις θέλουσιν ἐπαναυκυριεύσει αὐτὴν ἐν βραχεῖ διαστήματι.

Ἀλλ' ὁ Ἄγγλος ναύαρχος ἐπέμενεν ὅπως ἁρπάσωσι τὸν ταῦρον ἐκ τῶν κεράτων καὶ ἐλευθερώσωσιν τὴν Ἀκρόπολιν, ἐπιπίπτοντες ἀπ' εὐθείας κατὰ τοῦ Κιουταχῆ. Αἱ εὔηχοι αὐτοῦ ἐκφράσεις ἐκέρδησαν καὶ παρέσυραν πάντας. Καὶ ὁ Καραϊσκάκης δὲ αὐτὸς ἐνέδωκεν ἐναντίον τῆς καλλιτέρας πεποιθήσεώς του, καὶ οὕτως ἀπε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φάσισαν νὰ κηριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως τουρκὸν στρατόπεδον.

Τὴν 20 Ἀπριλίου ἤρχισεν ἡ ἐν Μουνυχίᾳ ἀποβίβασις τοῦ σώματος τοῦ Οὐρκουάρ. Συνηνώθη δὲ τοῦτο μετὰ τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην, καὶ συνεκρότει καθ' ἑκάστην ἀψιμαχίας πρὸς τὰς ἐμπροσθοφυλακὰς τοῦ Κιουταχῆ. Τὴν δὲ 3ην Ἀπριλίου συνήφθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Κόχραν πεισματώδης ἀγών, ὁ ναύαρχος ὠφελήθη ἐκ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν τολμηρὰ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπίθεσις ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ, ἐνεθάρρυνε τὰ πέριξ αὐτοῦ στρατεύματα, καὶ ὡδήγησε, κρατῶν μόνον τὸ τηλεσκόπιόν του εἰς τὴν χεῖρα κατὰ τῶν τουρκικῶν ὀχυρωμάτων πρὸς τὸ μοναστιον τοῦ «ἁγίου Σπυρίδωνος».

Τότε κραυγὴ διέτρεξε τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων καὶ μετεδόθη ἀπὸ τοῦ Φαλήρου μέχρι τοῦ Κερατσινίου, καθ' ἅπασαν τὴν στρατιωτικὴν γραμμήν. προυχώρησαν εἰς προσβολὴν κατὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐννέα τουρκικὰ ὀχυρώματα κατεστράφησαν. Ἡ Τουρκικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ ἀπεκρούσθη ἐν μέρει μὲν πρὸς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐν μέρει δὲ πρὸς τὸν λόφον τῆς Ξυπέτης πέρα τοῦ Πειραιῶς.

Οὕτω δὲ καὶ ἡ συνένωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἀπὸ τοῦ Φαλήρου μέχρι τοῦ Κορυδαλοῦ ἀπεκασέστη, ἡ σειρὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ Κιουταχῆ ἀπεκόπη ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Πειραιῶς. Ἀλλ' ἡ εὐτυχὴς αὕτη συμπλοκὴ ἔσχε τὴν κακὴν συνέπειαν : ὅτι ἐπέτεινε καὶ ηὔξησαν εἰς τὸ ἔπακρον τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν φιλελλήνων ἀρχηγῶν. Οὕτως «ἀπὸ σήμερον» ἔλεγεν ὁ Κόχραν «χρονολογεῖται νέα ἐποχὴ εἰς τὸ στρατιωτικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος», ἀπετόλμησε δὲ νὰ ἐπιδειχθήσῃ ἤδη τὴν ἑπομένην ἡμέραν τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἐν τούτοις ἔπρεπε πρῶτα ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐπὶ τῆς χερσονήσου ἀποκλεισμένων τούρκων, ἵνα μηδὲνα ἀφήσωσιν ὄπισθεν αὐτῶν ἐχθρόν, καὶ ἡ ἐνταῦτα γενομένη ἀντίστασις ἔπρεπε νὰ πείσῃ τὸν Κόχραν ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ ἄλλου εἴδους ἀντιπάλων ἢ ἐν Βα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χίᾳ καὶ Περναμβούκῳ. Οἱ 300 Γκέκαι οἵτινες κατεῖχον τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, εὑρίσκοντο ἄνευ τῶν πρὸς πόλεμον ἐπιτηδείων καὶ ἐστεροῦντο ὕδατος καὶ τροφῶν. Τὴν 21ην Ἀπριλίου ἤρχισε τρομερὸς βομβαρδισμὸς ἐκ μέρους τῆς θαλάσσης. Τὰ 22 λιτρῶν σφαίρας δεχύμενα τηλεβόλα τῆς «Ἑλλάδος» κατεκρήμνισαν τὰ τείχη τοῦ μοναστηρίου καὶ τὸ κτίριον παρίστα ἐν τέλει μόνον σωρὸν ἐρειπίων. Ὅτε ὅμως οἱ Ἕλληνες ἐδοκίμασαν νὰ κάμωσιν ἔφοδον, ἐξεπήδησαν οἱ ἡρωϊκοὶ ὑπερασπισταὶ ἐκ τῶν θολωτῶν κελλαρίων ὅπου εἶχον καταφύγει, ἐχαιρέτησαν τοὺς ἐπιτεθέντας δι' ἐπιτυχοῦς πυροβολήσεως καὶ τοὺς ἀπέκρουσαν.

Ἀπεπειράθησαν νὰ ἔλθωσι εἰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ παρεπείσθησαν ὅτι ἡ πεῖνα εἶχε ἐξαδυνατίσει καὶ ἀπαλύνει τοὺς Γκέκας. Ἀλλ' ὁ Ἕλλην ὁ ὁποῖος, ἔφερε τὰς περὶ συνθηκολογήσεως καὶ παραδόσεως προτάσεις ἐφονεύθη καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐξετέθη ἀπέναντι τοῦ τείχους. Μία δὲ λέμβος, ἥτις ἐκ τοῦ κερκούρου (κοττέρου) τοῦ λόρδου Κόχραν εἶχε σταλῇ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀνακωχῆς, ἐχαιρετίσθη διὰ σφαιρῶν, καὶ εἷς Ἄγγλος ναύτης ἐπληγώθη βαρέως. Οὕτως ἤρχισε πάλιν ἡ «Ἑλλὰς» τὴν 27ην νὰ ἐκσφενδονίζῃ τὰς 32 λιτρῶν σφαίρας αὐτῆς κατὰ τοῦ μοναστηρίου, χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ ἀποφασιστικώτερόν τι ἢ τὸ τῆς προτεραίας ἀποτέλεσμα.

Οἱ Γκέκαι εὗρον καταφύγιον καὶ σκέπην ἐντός τινος λάκκου, τὸν ὁποῖον εἶχον σκάψει ὄπισθεν τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐξωτερικοῦ προχώματος, καὶ τὸ θάρρος αὐτῶν ηὔξησεν, ὁπότε παρετήρησαν ὁπόσον μικρὰν ἐπήνεγκε βλάβην τὸ τρομερὸν πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ μονοκρότου. 1,000 περίπου σφαῖραι ἐρρίφθησαν κατὰ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ὅμως ἡ δεκάκις καταπυροβοληθεῖσα τουρκικὴ σημαία ἐκυμάτιζεν ἀκόμη περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων, Καί βεβαίως μὲν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ πολὺ πλέον ἡ θέσις αὕτη.

Ἡ δίψα ἦτο ὁ χείριστος ἐχθρὸς τῶν πολιορκουμένων. «Τρία ἀκόμη πιθάρια, ὡς αὐτό», ἔλεγε μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχηγὸς ὅτε διήρχετο πλησίον κρήνης τινός. παρὰ τὴν ὁποίαν ἵσταντο ὑδραντλίαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«καὶ ἠθέλομεν πολεμήσει ἐπὶ τρεῖς ἀκόμη ἡμέρας». Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐδιχογνώμουν. Ἐν ᾧ ὁ Τσοὺρτς ἔκλινε πρὸς διαπραγμάτευσιν μετὰ τῶν πολιορκουμένων, ὁ Κόχραν ἦτο ὑπὲρ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ ἐναντίον πάσης ἐπὶ συνθήκῃ παραδόσεως· ἐπειδὴ αὕτη μόνον ἠδύνατο πρὸς πεισματώδη ἀντίστασιν νὰ ἐνθαρρύνῃ. Ὠνείδιζε δὲ διὰ δειλίαν τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγούς. καὶ προσέθετεν ὅτι ἡ κατὰ τοῦ μαναστηρίου ἐπίθεσις εἶχεν ἀποφασισθῇ διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 28ης.

Ὁ Τσοὺρτς δ' ἐφαίνετο συμφωνῶν, ἔκαμε τὰς ἀπαιτουμένας προετοιμασίας, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ ὑπὸ τὸν Γόρδωνα πυροβολικὸν διαταγὴν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἀλλ' ἔν τινι κακῇ ὥρᾳ μετέβαλε γνώμην καί, παραπεισθεὶς ὑπὸ τῶν περικυκλούντων αὐτὸν συμβούλων, παρασύρθη ἵνα προβῇ εἰς συνθηκολόκησιν μετὰ τῶν Γκέκων. χωρὶς ἂν μόνον νὰ προϊδοποιήσῃ τὸν λόρδος Κόχραν ἢ τὸν Γόρδονα

Ἐβεβαίωσε δὲ τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τοῦ μοναστηρίου ὅτι ἤθελεν ἐπιτρέψει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Τὸ χείριστον δὲ ὅτι οὐδὲν προενόησε μέτρον πρὸς διατήρησιν τῆς περὶ παραδόσεως συνθήκης ὅπως ἀναγκάσῃ ὥστε τ' ἄγρια στίφη, ἅπερ εὑρίσκοντο ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἐδίψων αἷμα τῶν Ἀλβανῶν, νὰ διώξωσι κατὰ ζεύγη.

Ἰσχυρίζετο δὲ βραδύτερον ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὅτι οὐδὲν παρημελήθη ἵνα προληφθῇ ἡ φοβερὰ καταστροφή, «ἥτις ἐπηκολούθησεν». Ἐν τούτοις τὰ μονὰ αὐτοῦ προνοητικὰ μέτρα συνίσταντο εἰς τὸ ὅτι διέταξε νὰ συνοδεύσωσι τοὺς Γγέγκας ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Τζαβέλλας, καί τινες ἄλλοι Ἕλληνες ὁπλαρχηγοί, οἱ ὁποῖοι ἐχρησίδευσαν ἐπίσης ὡς ὅμηροι. Ἀλλὰ μόλις οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνοι ἐγκατέλειπον τὸ τόσον ἀνδρείως ὑπερασπισθὲν μοναστήριον, καὶ ἔκαμον περὶ τὰ 100 βήματα διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ σμήνους τῶν ὡπλισμένων, οἵτινες ἦσαν συνηθροισμένοι εἰς τὴν εἴσοδον, καὶ παρευθὺς οἱ Ἕλληνες ἐπήδησαν κατ' αὐτῶν, ὅπως ἀποσπάσωσιν ἀπ' αὐτων τὰ ὅπλα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔγειναν πυροβολήματά τινα, περὶ τῆς ἀφορμῆς τῶν ὁποίων ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐπικρατεῖ φιλονικεία καὶ ἀβεβαιότης. Φονεύσατέ με, ὡς σᾶς φονεύω,» ἐφώναξεν ὁ Καραϊσκάκης μετ' ἀπελπισίας πρὸς τοὺς Ἀλβανούς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως καὶ ν' ἀναστείλη τὴν ἐπελθοῦσαν φρικώδη καταστροφήν. Ἐξηντλημένοι ὑπὸ τῆς δίψης, τῆς ἀϋπνίας καὶ τοῦ ἀγῶνος οἱ Τοῦρκοι, οὐδόλως ἠδύναντο νά ἔχωσι κατὰ νοῦν νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς ἐπιτυχῶς.

Καὶ οὕτως ἐπῆλθε τρομερὰ σφαγή. Ἐκ τῶν 270 Γκεγκῶν, οἵτινες ἐγκατέλιπον τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα, διεσώθησαν μόνον οἱ ἀρχηγοί, 70 περίπου ἄνδρες. Ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Τζαβέλλας τοὺς ἀφήρπασαν ἐκ τῶν λυσσώντων στρατιωτῶν των μετὰ μεγάλου κινδύνου τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς. Οἱ δὲ φονευθέντες ἐγυμνώθησαν πάραυτα καί κατελαφυραγωγήθησαν. Οἱ λυσσῶντες στρατιῶται ἀλληλοκτόνουν χάριν τῆς αἱμοόφύτου λείας. Οὕτω δὲ τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον μετεβλήθη εἰς σκηνὴν ἀπαισίας ἀναρχίας.

Ὁ στρατηγὸς Γόρδων ὅστις ἅπαξ ἤδη ὑπῆρξεν ὁ ἀγανακτῶν καὶ ἀντείνων μάρτυς τῆς αἱματηρᾶς σκηνῆς τῆς Τριπολιτσᾶς, ἐγκατέλειπε ταύρα πλήρης ἀπενθαρρύνσεως καὶ ἀποστροφῆς τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν χώραν. Ὁ Κόχραν ἐξώρμησεν εἰς τὰς τραχυτάτας ἀρῶν ἐκφράσεις τῶν θαλασσινῶν. Ὁ δὲ στρατάρχης Τσούρτς, ἐπὶ τὸν ὁποῖον, μ' ὅλην τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ διάψευσιν, ἐπέπιπτε βαρεῖα ἡ κυριωτάτη αἰτία καὶ ἀφορμὴ διὰ τὴν καταστροφήν, κατέθαπτε τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν ὀργὴν δι' ὅ,τι αὐτὸς ἀπεκάλει «προδοσίαν τῶν Ἑλλήνων» εἰς τὸ πλοῖον του, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχε συστήσει τὸ ἥκιστα μὲν στρατιωτικὸν ἀλλὰ λίαν ἀναπαυτικὸν στρατοπεδαρχεῖόν του. Ἐκεῖθεν ἐξέδωκε βροντώδη διαμαρτύρησιν, τὴν ὁποίαν ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἀνεπιτήδειος ὥστε νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν Καραϊσκάκαν. Οὗτος δὲ ἐγένετο σχεδὸν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, «λοιπὸν ἐκ τῆς ἡμιολίας του» ἐφώναξεν οὗτος, ὁπόθεν ἐν ἀνέσει θεᾶται τὸν ἀγῶνα, διαμαρτύρεται ἐναντίον ἡμῶν, οἵτινες ἀγωνιζόμεθα πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοσούτους διαβόλους!» καὶ ἠσθένησεν ἐκ τῆς συγχύσεως καὶ ὀργῆς του.

Ὅτε ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς ἔμαθε τὰ συμβάντα, ἐξανέστη καὶ ἀνεφώνησε μετὰ λίαν ἐπισήμου τρόπου: «Ὁ Θεὸς δὲν θέλει ἀφήσει ἀτιμώρητον τὴν ἀπιστίαν ταύτην θέλει συγχωρήσει τὰς ἁμαρτίας τῶν φονευθέντων καὶ δεινῶς τιμωρήσει τοὺς φονεῖς».

Ἡ προφητεία αὕτη τάχιστα ἔμελλε νὰ ἐκπληρωθῇ. Μετὰ τὴν τὴν συμβάσαν καταστροφὴν τῆς 27ης Ἀπριλίου οἱ Ἄγγλοι φιλέλληνες ἐπέμενον περισσότερον ἢ ἄλλοτέ ποτε ἵνα καταστρέψωσι τὸ στρατόπεδον τοῦ Κιουταχῆ. Καὶ ὁ Κόχραν μάλιστα ἠπείλει ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ Καραϊσκάκης ἐπαρουσίαζε δυσκολίας, ἤθελεν ἀμέσως ἀποπλεύσει αὐτὸ ἐκεῖθε· ὅπου ἐγὼ ἄρχω» ἐφώναξε μεθ' ὕφους ἐπιτακτικοῦ, «παύει ἄλλη ἀρχή». Ὁ Καραϊσκάκης ἠναγκάσθη νὰ δεσμεύσῃ καὶ τῷ ὑποτάξῃ τὴν ὀρθοτέραν αὐτοῦ γνώμην. καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ σχέδιον τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ εἰς Ὠρωπὸν καὶ Μαραθῶνα, ὄπισθεν πολεμῶν τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τοῦ Κιουταχῆ.

Μετὰ πολλοῦ δὲ κόπου κατώρθωσεν ὅπως ἀποφασισθῇ νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν κατὰ τοῦ Κιουταχῆ προσβολὴν διαιρούμενοι εἰς δύω σώματα, Καὶ οἱ οἱ μὲν Ἄγγλοι προὐτίμων μάλιστα ν' ἀφήσωσιν ἀριστερῶθεν τὸν ἐλαιῶνα καὶ νὰ ὁρμήσωσιν ἐκ τοῦ Φαλλήρου ἐν ἑνὶ σώματι κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι ἤθελον δυνηθῇ εἰς ἀνοικτὸν πεδίον νὰ συγκεντρώσωσι καὶ συνασπίσωσιν εὐκολώτερον τὰ στρατεύματα ἢ εἰς τὸ δάσος. Τώρα ὅμως ἀπεφασίσθη ὅπως ἓν ἀπόσπασμα ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν δεξιόθεν ἀπὸ τοῦ Φαλήρου, ἕτερον δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἀριστερόθεν διὰ τοῦ ἐλαιῶνος εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἀμφότεραι αἱ γραμμαὶ ἔδει νὰ προμηθευθῶσι ζωοτροφίας καὶ πολεμοφόδια διὰ ὀκτὼ ἡμέρας. Ὁ Καραϊσκάκης ἤθελε ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ σώματος ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ δυσκολωτέρα ἐργασία, ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς διὰ τοῦ ἀδένδρου καὶ ἀνάντους ἐδάφους ἀπὸ τοῦ Φαλλήρου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν προε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μήνυέ πως τὰς δεινοτάτας περιπτώσεις τῆς προσβολῆς τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ.

Ἀλλ' οἱ Σουλιῶται ἐπέμενον εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν φιλοδοξίαν, ὅπως ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ τιμὴ τῆς μᾶλλον ἐπικινδύνου θέσεως καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐνέδωκεν ὁ Καραϊσκάκης. Ἡ ὁδὸς Μαΐου προσδιωρίσθη ὡς ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως. «Λοιπὸν τὴν ὁδὸν Μαΐου» ἐφώναξεν ὑπερηφάνως ὁ Κόχραν «θέλομεν γευματίσει ἐτὸς τῆς Ἀκροπόλεως».

Ἡ κρατουμένη ὀργὴ ἕνεκα τῆς πολυπράγμονος καὶ ἀνωφελοῦς ἀναμίξεως τῶν ξένων, ἡ κακὴ προαίσθησις ἐπικειμένης καταστροφῆς, αἱ καθημεριναὶ συγκρούσεις πρὸς τὸν Τούρτ, τὸν Κόχραν καὶ τοὺς ἰδίους δυστροπούντας συμπατριώτας αὐτοῦ ἐπήνεγκον κατάπτωσιν εἰς τὰς διαθέσεις τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τὸν κατέθλιψαν τοσοῦτον, ὥστε ἐπεθύμει τὸν θάνατον. «Ἤθελον οὕτω τοὐλάχιστον δυνηθῇ», ἔλεγε πρός τινα φίλον του, «νὰ διασώσω τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀπέκτησα διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων». Ἡ δὲ συγκίνησις τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἐπενήργησεν ἐπὶ τὸ ἠσθενικὸς σῶμα, καὶ τὴν 4ην Μαΐου κατελήφθη ὑπὸ ὀξέος πυρετοῦ. Ἐξημμένην ἔχωε τὴν φαντασίαν καὶ ἀγρίως παραλαλῶν ἔκειτο ἐντὸς τῆς σκηνῆς του. Τότε ἀντήχησε περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ κρότος συμπλοκῆς τινος ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ ἐπάνω πρὸς αὐτόν. Ἂν καὶ εἶχεν ἀπηγορευθῇ αὐστηρῶς πρὸς τοὺς στρατιώτας νὰ πολεμήσωσι μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς μεγάλης ἑφόδου, ἤρχισάν τινες μεθυσμένοι Κρῆτες ν' ἀψιμαχῶσι πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ ἐπυροβόλουν κατὰ τοῦ πλησιέστατα εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἰλισσοῦ εὑρισκομένου ἐχθρικοῦ ὀχυρώματος,

Εἰς μάτην δὲ παρεκίνουν οἱ ἀρχηγοὶ ἵνα παραιτηθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἀνωφελοῦς ἀγῶνος. Τὸ ὀχύρωμα κατελήφθη, ταχέως ὅμως ἀπόσπασμα Τούρκων ἱππέων, ἐξορμῶν τοῦ ἐλαιῶνος, ἐπέπεσεν εἰς τὴν πλευρὰν τῶν Κρητῶν, καὶ τοὺς ἐδίωξε κάτω πρὸς τὸ Φάληρον. Τότε ἐξύπνησεν ὁ Καραϊσκάκης ἐκ τῶν πυρετωδῶν αὐτοῦ ὀνείρων : Βλέπει τοὺς Ἕλληνας φεύγοντας, πηδᾷ ἐπὶ τῶν ἵππον του, ἀποσπᾷ τοῦ πρώτου, ὃν κατὰ τύχην ἀπήντησεν ἐμπρός του τὸ γιαταγάνιον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁρμᾷ, ἡγούμενος τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλαρχηγῶν, κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ βιάζει αὐνούς νὰ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸς τὰ προχώματα. Ἀλλά, ἐξαφθεὶς ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, ἐλησμόνησε τὴν συνήθη προσοχήν του, καὶ ἀπετόλμησε νὰ προχωρήσῃ ὑπὲρ τὸ δέον. Τὸ μικρὸν πλῆθος περικυκλοῦται εὐθὺς ὑπὸ τῶν δελήδων καὶ ἀναγκάζεται νὰ ὑποχωρήσῃ.

Ὁ Καραϊσκάκης μένει ἵνα τελευταῖος καλύψῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν, τότε πυροβολεῖ Τοῦρκός τις ἱππεὺς διὰ τῆς καραβίνας του εἰς τὴν γαστέρα, ὁ ἀρχηγὸς καταπίπτει ἐκ τον ἵππου, ἀλλὰ δι' ἐσχάτης προσπαθείας ἐπανίσταται, καὶ ἐνθαρρύνει διὰ φωνῆς διακομμέτους ἑαυτοῦ ὀπαδοὺς πρὸς ἀντίστασιν. Τότε συνασπίζονται ἅπαξ ἔτι σὶ ἱππεῖς εἰς τρόπον, ὥστε οἱ πεζοὶ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Ὑδραίων νὰ ὀπιθθοχωρὸσωσι. Φέρουσι δὲ τὸν βαρέως τετραματισμένον ἥρωα εἰς παραθαλάσσιον, ἐπιβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἡμιολίαν τοῦ Στούρτς· ὁ χειροῦργος θέλει ν' ἀποκρύψῃ πρὸς αὐτὸν τύν κίνδυνον ἀλλὰ ὁ αραϊσκάκης συναισθάνεται καὶ ἀναγεωρίζει ὅτι ὀλίγαι ἀκόμη ὧραι ζωης τῷ ὑπολείπονται. Ζητεῖ λοιπὸν συγχώρησιν παρὰ πάντων τῶν περικυκλούντων αὐτόν, κοινωνεῖ τῶν Ἀχράντων μυστηρίων. ὑπογράφῃ τὴν διαθήκην του, καὶ πρσδιορίζει μετὰ ψυχροῦ αἵματος καὶ εὐτόνου φωνῆς ὡς τόπον τῆς ἐνταφιάσεώς αὐτοῦ τὴν Σαλαμῖνα.

Παρηγορεῖ τοὺς κλαίοντας συναδέλφους αὐτοῦ ἐν ὅπλοις, Χατζῆ-Πέτρον καὶ Γρίβαν, καὶ τοὺς ἐνθαρρύνει. ἐναγκαλιζόμενος αὐτοὺς διὰ τελευταίαν φοράν, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν θέσεών των καὶ ἐπικουρίαν τῆς Ἀκροπόλεως. «Προ πάντων δὲν πρέπει νὰ ὀπισθοχωρήσητε, παλαιοὶ ἀγωνισταί. Ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου. Εἰς τὸν υἱόν μου τὸ ὅπλον μου, ὅπερ τώρα εἶναι ἡ μόνη περιουσία μου. Τὰς θυγατέρας μου παραδίδω εἰς σᾶς, παλαιοὶ ἐν ὅπλοις συνάδελφοί μου . . . Τοσαῦτα περὶ τῶν ἐμῶν. Ἀλλὰ τὶ νὰ εἴπω καὶ περὶ ὑμῶν ; Ἐπεθύμουν νὰ εἶχον ἐνώπιόν μου ὅλον τὸ ἔθνος, ἵνα τῷ εἴπω πόσον ἀξίζετε. Χαιρετίσατέ ποι ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικούς, καὶ αὔριον ἐπανέλθετε ἐδῶ ἵνα σᾶς ἐπανίδω».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τότε ἀπεχωρίσθησαν οἱ φίλοι, ἀλλὰ τὴν πρωΐαν δὲν ἐπανεῦρον ἐν τοῖς ζῶσι πλέον τόν ἀρχηγόν, ὅστις τοσάκις ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην : Μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου εἶχεν ἐκπνεύσει, καὶ ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ἡ ἐπισημος αὐτοῦ ἐνταφίασις.

Εἰς τὸν στρατὸν ἀφῆκε πένθος καὶ ἀπελπισίαν, ἐνδοιάζοντες καὶ ἀπιστοῦντες ἤκουον τώρα τοὺς παρηγορητικοὺς λόγους καὶ τὰς ἡρωϊκάς λέξεις τοῦ Τούρτς. Εἰς μάτην ὑπέσχετο ὁ Ἄγγλος ὅτι ἤθελεν ὁδηγήσει αὐτὸς ἀντὶ τοῦ πεσόντος τὰ πρὸς ἔφοδον ὡρισμένα στρατιωτικὰ σώματα.

Αὕτη δὲν ἦτο ἡ φωνή, ἥτις ἀντήχει εἰς Χαϊδάρι, εἰς Ἀράχωβαν εἰς Δίστομον, εἰς Κερατσινι, ἀπέναντι τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἡ φωνὴ ἥτις εἶχεν ἐπαναγάγει εἰς τὴν ζωὴν ἐκ νέου τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τοῦ Μακρυνόρους μέχρι τοῦ Φαλήρου, ἥτις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀδυνάτους εἶχεν ἐμπνεύσει τὴν ἱερὰν φλόγα τῆς φιλοδοξίας.

Καὶ εἶχον μὲν βεβαίως πάντοτε τὴν ἀπόφασιν ν' ἀγωνισθῶσι καὶ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ πατριωτικὸν καθῆκόν των, ἀλλὰ τὸ ἐξεπλήρουν τώρα πλέον ἄνευ ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως καὶ μετὰ τοῦ σκοτεινοῦ μάλιστα προαισθήματος ὅτι ἐβάδιζον πρὸς τὸν ὄλεθρον. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀπεναντίας ἠγάλλοντο καὶ ἠλάλαζον ὑπὸ τῆς χαρᾶς, ὅτε Αἰγύπτιός τις λιποτάκτης ἔφερε τὴν μεγάλην εἴδησιν ὅτι ὁ «Καραϊσκάκης δὲν ὑπάρχει πλέον». Ὅθεν καὶ ἐφώναζον ἐκ τῶν προμαχώνων των πρὸς τὰς ἑλληνικὰς προφυλακάς. «Πρέπει νὰ πενθοφορήσητε».

Ὁ ἐξ ἀγαλλιάσεως ἀλαλαγμὸς τῶν Τούρκων καὶ ἡ κατάπτωσις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ἔμελλον νὰ εὕρωσι φοβερὰν ἐπικύρωσιν. Οὐδεὶς ὑπῆρχε πλέον ὁ δυνάμενος ν' ἀντιπαρατάξῃ εἰς τὸ σχέδιον τῶν Ἄγγλων ἐπαρκῆ βαρύτητα ἢ τουλάχιστον δυνάμενος νὰ ἐξουδαλύνῃ τὰς ἀτυχεῖς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις διὰ τολμηρᾶς παρουσίας πνεύματος. Ὅτε ὁ Κύχραν τὴν 4ην συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγοὺς πρὸς συνδιά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκεψιν τὰ βλέμματ' ἁπάντων ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος, ὁπόθεν ἄλλοτε ἀντήχει ἡ τολμηρὰ φωνὴ τοῦ Καραϊσκάκη.

Εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἂν «ἦσαν προπαρασκευασμένοι διὰ τὴν αὔριον ;» ἀπόκρισις ἐδίδετο δι' ἄκρας σιωπῆς, καὶ εἰς τὴν ἐπίμονον ἐρώτησιν τοῦ Κόχραν ἀπήντων διὰ τοῦ «ὄχι ! » διότι ἐλέγετο ττι ὁ στρατὸς διετέλει ἐν ἀταξία, καὶ ἤθελε νὰ μείνῃ πλησίον τοῦ θνήσκοντος ἀρχηγοῦ ἐν ὅσῳ ἀκόμη ἡ ψυχὴ δὲν εἶχεν ἐγκαταλίπει τὸ σῶμά του.

Ὠργισμένος μετέβη ὁ Κόχραν εἰς τὴν γολέταν του, καὶ ἠπείλει ὅτι ἤθελεν ἀποπλεύσει ἐκεῖθεν, ἂν οἱ «δειλοὶ Ἕλληνες» δὲν ἀπετόλμων νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἐπίθεσιν. Τότε ἀπεφάσισαν οἱ ὁπλαρχηγοὶ νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἐπιμόνου Ἄγγλου καὶ νὰ προχωρήσωσιν, ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνετο τὸ πράγμα ὑπερβολικόν.

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιχειρήσεως εἶχεν ἀναβληθῆ ἐπὶ μιαν μόνην ἡμέραν. Εἶχε δὲ ἀποφασισθῆ ἵνα τὴν 6ην Μαΐου 3,000 ἄνδρες μετὰ ἐννέα κανονίων ἐκ τοῦ Φαλήρου ὁρμώμενοι προσβάλωσι τὴν Ἀκρόπολιν, ἐνῷ ὁ ἐπίλοιπος στρατὸς ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν ἔμελλε νὰ κάμῃ τὴν ἔφοδόν του ἐκ τοῦ ἐλαιῶνος.

Τὸ δ' ἑσπέρας τῆς ἕης ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὸ πλοῖον τὸ τακτικὸν σύνταγμα, οἱ φιλέλλῆνες, οἱ Σουλιῶται, τὰ σώματα τοῦ Κοταρᾶ, Μακρυγιάννη καὶ Βάσσου, διέσχισαν τὸν κόλπον πρὸς τὸ ἀκρωτήριον «Κόλια», καὶ ἤρχισαν ν' ἀποβιβάζωνται κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἀλλ' ἐν τούτοις διήρκεσε μόνον μέχρις ὅτου ἐξημέρωσεν ἡ ἀποβίβασις ἁπάντων τῶν ἀνδρῶν εἰς τρόπον, ὥστε ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν προὐτίθεντο νὰ ἐπιτεθῶσι τὴν νύκτα, εἶχον ἤδη παραδράμει τὴν κατάλληλον πρὸς τοῦτο στιγμήν.

Ὁ ναύαρχος Κόχραν ἠρκέσθη εἰς τὸ ν' ἀποβιβάσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ξηράν, ὁ Τσοὺρτς ἐλησμόνησε τὰς ἠχηρὰς ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἔμεινεν ἐντὸς τοῦ πλοίου του καὶ οὐδόλως ἐφρόντιζε περὶ τῶν περαιτέρω. Καὶ ἀμφότεροι δὲ οἱ φιλέλληνες οὐδαμῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐνεδοίασαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τοὺς ἀποβιβασθέντας εἰς τὴν τύχην αὐτῶν.

Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἤρχισεν ἡ ἄτακτος καὶ διακεκομμένη πρὸς τὰ πρόσω πορεία. Οἱ ὁπλαρχηγοί, οἵτινες, ἀνεξάρτητοι μεταξὺ των ὄντες, ἦσαν ἰσοβάθμιοι, ἐσταμάτων ὅπου ἤρεσκεν εἰς ἕκαστον αὐτῶν. Οὕτος ἐξηπλώθη τὸ ἑλληνικὸν στρατιωτικῶν σῶμα εἰς ἔκτασιν τεσσάρων μιλίων.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ συνισταμένη ἐκ τῶν τακτικῶν φιλελλήνων καὶ Σουλιωτῶν, εἶχε προχωρήσει μέχρι βολῆς τηλεβόλου ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν λόφον τοῦ μουσείου, ἐν ᾧ ἡ ὀπισθοφυλακὴ εὑρίσκατο ἀκόμη ἐπὶ τῆς ἐρήμου παραλίας Φαλήρου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶται δὲν εἶχον προμηθευθῇ οὔτε λίσγους οὔτε κλάδους, ἔσκαπτον τὴν γῆν διὰ μαχαίρων των, ὅπως διὰ τῶν ἐκ τοῦ προχείου «ταμπουρίων» τούτων ὑπερασπισθῶσι κατὰ τῆς πρώτης προσβολῆς τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ. Δύω δὲ ἴλας ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ὑπὸ τῶν συνταγματάρχην Ἀλμέϊδαν καὶ τὸν Χατζῆ- Μιχάλην εἶχον λησμονήσει καθ' ὁλόκληρον καὶ ἐγκαταλίπει εἰς Πειραιᾶ. «Ἐὰν ἤδη καὶ αὐτὸ τὸ σχέδιον» λέγει ὁ Γόρδων «εἶναι ἄξιον τῆς ἐσχάτης κατακρίσεως, τί δύναταί τις νὰ εἴπῃ καὶ τῆς ἀθλίας ἐκτελέσεώς του;» Ὁ Κιουταχῆς δὲν ἦτο ἀνὴρ τοιοῦτος, ὥστε ν' ἀφήσῃ τὴν οἰκτρὰν θέσιν καὶ κατάστασιν τῶν ἀντιπάλων του ἀνεκμετάλλευτον καὶ ἀνωφελῆ δι' ἑαυτόν. Ἐβράδυνε δὲ μόνον ν' ἀρχίσῃ τὴν προσβολήν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν παντελῆ ἀνοησίαν τοῦ Τσούρτς καὶ τοῦ Κόχραν, καὶ ἐπειδὴ πολὺ ἐφοβεῖτο σύγχρονον ἐπιθετικὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ οὕτως ἄρα κατ' ἀρχὰς ἠρκέσθη μόνον εἰς τὸ νὰ διατάξῃ τοὺς δελήδας νὰ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος.

Ἐπειδὴ ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἐπείσθη ὅτι οἱ ἀντίπαλοι οὗτοι οὐδόλως ἦσαν ἐπίφοβοι, προητοίμασε τὰ πάντα μετὰ τῆς γνωστῆς ἐκείνης ψυχροαίμου ταχύτητος, ἥτις πρὸμήθευσεν εἰς αὐτὸν τὴν νίκην, εἰς Πέτα, Χαϊδάρι καὶ Καματερόν. Ἐτοποθέτησε τὸ πυρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βολικὸν αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυπίου Διὸς καὶ τοῦ λόφου τοῦ μουσείου, καὶ διέταξε ἓν σῶμα ἐξ 800 δελήδων διὰ φάραγγός τινος νὰ στραφῇ ἀριστερόθεν ὅπως ἀπαρατηρήτως ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῶν Ἑλλήνων. Συγχρόνως ἤρχισε νὰ πυροβολῇ κατὰ τῶν ἀδυνάτων χαρακωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε ἀνοίξει ἡ ἑλληνικὴ ἐμπροσθοφυλακή,

Μετὰ τὸ δέκατον ὄγδοον πυροβόλημα ἔψαλλον οἱ Τοῦρκοι δυνατῇ φωνῇ προσευχήν, κατὰ τὸ εἰκαστόν, ἐπέπεσον ἐν ἀταξίᾳ κατὰ τῶν προχωμάτων. Δύο κατὰ πρόσωπον προσβολαὶ ἀπεκρούσθησαν μετὰ θάρρους ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν τακτικῶν, ἀλλ' ἡ κατὰ πλευρὰν προσβολὴ τῶν δελήδων ἦτο ἀποφασιστική. Τὸ ἱππικὸν ὑπερέβη δρομαῖον τὰ ἄθλια προχώματα, καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἀμυνομένους.

Ἐκ 350 εἰς τὸ χαράκωμα εὑρισκομένων Ἑλλήνων ἔμειναν ζῶντες 25 μόνον. Ἐκ δὲ τῶν 186 τακτικῶν διέφτγον 30 μόνον, καὶ ἐκ τῶν φιλελλήνων μόλις 4. Τότε αὐτὸς ὁ Κιουταχῆς, ἄγων τοὺς ἱππεῖς του, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ κυριωτάτου ἑλληνικοῦ σώματος, ὅπερ ὅμως οὐδόλως περιέμενε τὴν ἐπίθεσιν, ἀλλ' ὠπισθοδόμησε καὶ καὶ ἐγκαταλιπὸν τὰ τηλεβόλα του, ἔδη σπεῦδον πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Τσοῦρτς καὶ ὁ Κόχραν μόλις εἶχον ἀποβιβασθῇ ἵνα συνηθῶσι νὰ ῥίψωσιν ἓν βλέμμα ἐπὶ τήν μάχην, καὶ μὴ εὑρίσκωνται ὑπὲρ τὸ δέον μακρὰν τοῦ ἐν Ἀκροπόλει νικητηρίου γεύματος. Ὁ Ναύαρχος ηὐχήθη ἤδη εἰς τὸν σταθμάρχην εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἀλλὰ τότε ἤκουσαν αἴφνης ἀπέναντί των βομβοῦν τὸ σμῆνος τῶν φευγόντων καὶ τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν.

Οἱ δὲ δύω μύωπες ἥρωες ἐπήδησαν εὐθὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸ ἁλμυρὸν ρεῦμα, καὶ τάχιστ' ἀπεμακρύνθησαν φθάνοντες μέχρι τοῦ λαιμοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὰς λέμβους των. Ἔπλευσαν δὲ ἀμέσως πρὸς τὰ πλοῖα χωρὶς οὐδόλως νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ὄπισθέν των συμβαινόντων.

Παρὰ τὴν παραλίαν δὲ οἱ ὑπὸ τῶν δελήδων διωκόμενοι φυγά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δες εἰς μάτην ἐξέτεινον τὰς χεῖράς των πρὸς τὰ πλοῖα· περισσότεροι τῶν 100 ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἐκυλίοντα ὠρυόμενοι καὶ θρηνοῦντες εἰς τὸ ἔδαφος. Μετὰ κόπου δὲ ὁ Σουλιώτης Ν. Ζέρβας, ὁ μόνος ἀνήρ, ὅστις ἔδειξε παρουσίαν πνεύματος καὶ θέλησιν ἐπανήγαγεν αὐτοὺς εἰς εἶδος τι πειθαρχίας καὶ τάξεως. Καὶ ὅμως οἱ δελῆδες ἤθελον τοὺς κατασφάξει εὐκόλως πάντας, ἂν τὰ πλοῖα δὲν προσήγγιζον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς τὴν παραλίαν, καὶ δὲν ἤρχιζον σφοδρὸν πῦρ, ὅπερ ἀπεκώλυσε τοὺς διώκοντας ἀπὸ τῶν παραλίων βράχων νὰ καταβῶσιν εἰς αὐτὸ τὸ παραθαλάσσιον. Ἀλλὰ τότε ὁ Κόχρον ἔκαμε πρὸς τοὺς Ἕλληνος πλοιάρχους ἀπιστεύτως ἀσύμφορον πρότασιν, δηλαδή, νὰ σχηματίσωσι γέφυραν ἐκ σχεδιῶν ἀπὸ τῶν πλοίων μέχρι τῆς παραλίας ἐκτεινομένην, ὅπως εἰσπηδῶσιν εἰς τὴν πλησιεστάτην αὐτῶν οἱ φεύγοντες, καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μεταβαίνοντες κατπρθώσωσι νὰ διασωθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Σπετσιώτης Α. Σωτήριος πρῶτος ἔκαμεν αὐτὸν προσεκτικὸν εἰς τὸ ὅτι αἱ πλησιέστατοι εἰς τὴν παραλίαν λέμβοι ἤθεαεν διατρέξει κίνδυνον τοῦ ν' ἀπολέσωσι τὴν ἰσοσταθμίαν καὶ ν' ἀνατραπῶσιν ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους τῶν εἰς αὐτὰς σπευδόντων.

Ὅθεν προέτεινεν ὅπως ἑκάστη λέμβος κοπηλατῇ πλησίον τῆς ἀκτῆς, ῥίπτῃ σχοινία εἰς τοὺς προσερχομένους καὶ παραλαμβάνῃ μόνον τόσους, ὅσους ἠδύνατο νά περιλάβῃ. Μετά τινας δὲ περιφρονητικὰς ἀντιπαρατηρήσεις ἐνέκρινεν ὁ Κόχραν τὴν ὀρθὴν ταύτην πρότασιν. Ἐνῷ δὲ τὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν πυροβολοῦντα κατὰ τοῦ τζρκικοῦ ἱππικοῦ ἐπλησίαζον αἱ λέμβοι εἰς τὴν ξηράν, καὶ περὶ λύχνων ἀφὰς αἱ φυγάδες, οὕστινας ἡ ἀπερίσκεπτος ἐπίθεσις τοῦ ἀρχιναυάρχου ἤθελε πάντας ῥίψει θύματα εἰς τὰ τουρκικὰ ξίφη, μετεβιβάσθησαν ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὰ πλοῖα.

Ἐνῷ ἡ ἀπὸ τοῦ Φαλλήρου ἐργασία εἶχεν ἀθλίως ἀποτύχει. ὁ Κίτσος Τζαβέλλας ἐν τῷ κέντρῳ καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ τῶν Ἑλλήνων ἔμεινε καθ' ὁλοκληρίαν ἄπρακτος καὶ οὐδὲ βῆμα εἶχε προχωρήσει, καὶ οὐδεμίαν ἔκαμεν—ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην καὶ ἀκιν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δυνοτάτην στρατιωτικὴν ἐπίδειξιν, ἂν καὶ τὰ στρατεύματά του οὐδόλως συμμετέσχον τοῦ ἀγῶνος, συνεμερίσθησαν ὅμως τὴν ἥτταν καὶ καταβολήν, ἐπειδὴ μόλις ἡ μάχη εἶχεν ἀποφασισθῆ, ἐξεκένωσαν τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ ἐλαιῶνι καὶ δὲν ἡσύχασαν πρὶν ἢ ὁ Ἰσθμὸς εὑρέθη κείμενος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν. Τοῦρκοι δέ τινες, οἱ ὁποῖοι ἤθελον σῖτον εἴς τινα μῦλον, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν φευγόντων, καὶ ἐφόνευσαν ὅσους κατώρθωσαν νὰ προφθάσωσιν.

Ἐν ταῦθα πλέον ἢ ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἡ ἔλλειψις τοῦ Καραϊσκάκη. Αἱ θέσεις τοῦ Πειραιῶς ἐγκατελήφθησαν χωρὶς νὰ φανῇ εἷς ἐχθρός. Ἓν δὲ τουρκικὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἐτόλμησε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου νὰ προσβάλῃ τὴν θέσιν τῆς Μουνυχίας καὶ εἶχεν ἤδη σχεδὸν ἀναβῆ τὸν λόφον, ἡ φρουρὰ ἔλαβε τὴν σημαίαν τῶν λαγωῶν ὅτε ὁ ταγματάρχης Οὔρκχαρδ ἡγούμενος τῶν Ὑδραίων, ἐγκαίρως ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸν ἐπεδίωξε. Χίλιοι τότε ἐλιποτάκτησαν, καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν τὸ πλῆθος διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Τσοὺρτς κατεῖχεν ἀκόμη τὴν Μουνυχίαν, κατήντησε νὰ περιορισθῇ εἰς 2,000 ἄνδρας, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἀθλιεστάτῃ καταστάσει.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ αἱματηροτάτη καταστροφή, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Ἡ δὲ παρὰ τὸ «Πέτα» καὶ τὸ «Κρεμμύδι» γενομένη ὑπῆρξε πολὺ ὑποδεεστέρα καὶ ἀσημαντοτέρα. Κατὰ τὴν κατωτάτην ἐκτίμησιν ἡ 6η Μαΐου ἐζημίωσε τοὺς Ἕλληνας κατὰ 1.500 ἐκλεκτοὺς πολεμιστάς, 9 τηλεβόλα καὶ πολλὰς σημαίας.

Σχεδὸν δὲ πάντες οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Κρῆτες εἶχον πέσει. Οἱ ὁπλαρχηγοὶ Ἰωάννης Νοταρᾶς, Α. Βέϊκος, Ε. Τζαβέλλας, Φωτομάρας καὶ ὁ συνταγματάρχης Ἰγγλέσης ἔπεσαν νεκροί. Ὁ Δημήτριος Καλλέργης καὶ ὁ Δράκος ἔπεσαν πληγωμένοι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Δράκος ηὐτοκτόνησεν, ὅπως μὴ δώσῃ ἀφορμὴν θριάμβου εἰς τοὺς ἀπίστους, ὁ δὲ Καλλέργης μετεκομίσθη συντετριμμένην ἔχων τὴν κνήμην ἐνώπιον τοῦ Κιουταχῆ, ὅστις τὸν ἠρώτησε περὶ τῶν σκοπῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπομένως τῷ προσέθηκεν :

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἰδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἐδῶ ἐνόμιζον ἐμαυτὸν ἀπολωλότα καὶ παρατήρησον! Ἡ πρόνοια σὲ παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας μου». Μετὰ ταῦτα διέταξεν ὁ Τοῦρκος ἀρχηγὸς τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ «Γκιούρ», ἀλλ' ὁ Τοῦρκος ὅστις εἶχεν αἰχμαλωτίσει τὸν Καλλέργην ἐζήτησε τὴν ἀποζημίωσιν 5,000 δολλαρίων, τὴν ὁποίαν τῷ εἶχεν ὑποσχεθῇ ὁ αἰχμαλωτισθείς, καὶ ἐπειδὴ τὸ τουρκικὸν πολεμικὸν ταμεῖον δὲν ἦτο ἐν θέσει νὰ πληρώσῃ τοιαύτην τιμήν διὰ μίαν μόνην κεφαλήν, ἠρκέσθη καὶ εὐχαριστήθη ὁ Κιουταχῆς εἰς τὸ νὰ διατάξῃ νὰ ἀποκόψωσι τοῦ Ἕλληνος ἀρχηγοῦ τὸ ἕτερον οὖς, οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ Καλλέργου τὸν ἐξηγόρασαν, καὶ οὕτω ἐπέζησεν ἵνα διαδραματίσῃ σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του, καὶ ἐξαιρέτως μάλιστα διακριθῇ εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ 1843. Ἅπαντες δὲ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες 240 τὸν ἀριθμόν, ἐτέθησαν εἰς μίαν γραμμὴν καὶ ἀπεκεφαλίσθησαν πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν παρὰ τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα δειχθεῖσαν ἀπιστίαν των.

Ἡ ἀπώλεια τῶν Μωαμεθανῶν ἦτο ἀσήμαντος. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ εἶχε λάβει ἐλαφρὰν πληγὴν εἰς τὸν βαχίονα. Εὐθεὶς δὲ μετὰ τὴν νίκην του, ἀπηύθυνε προτροπὴν πρὸς τοὺς ἐν Ἀκροπόλει ἀμυνομένους ἵνα παραδοθῶσιν. Ἀλλ' ἐκεῖ εἶχον παραμελήσει τὴν εὐνοϊκὴν καὶ κατάλληλον πρὸς ἐπίθεσιν στιγμήν, καὶ ἤδη μετὰ τὸ καταστρεπτικὸν κτύπημα, ὅπερ ὑπέστη τὸ ἑλληνικὸν ἔργον, αἱ ἐλπίδες πάντων εἶχον ὑποστῇ βαθεῖαν κατάπτωσιν.

Ὁ Φαβιέρος ἐνδομύχως ἦτο λίαν ἐξωργισμένος καὶ κατηγανάκτει, διότι ἦτο καταδεδικασμένος νὰ διαδραματίζῃ δευτερεῦον πρόσωπον παρὰ τὸν Τσούρτς. Οἱ ὀφθαλμοί του ἠνεῴχθησαν καὶ εἶδεν ὅτι τὸν εἶχον κλείσει ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὡς ἂν ἐν μυάγρᾳ, καὶ ἐπιφορτίσει τὸν Κριεζώτην νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν. Ἦτο λοιπὸν διατεθειμένος νὰ ὑπογράψῃ πᾶσαν εὐπρεπῆ περὶ παραδόσεως συνθηκολόγησιν, μόνον ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν βράχον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατετήκετο ἐν τῇ ἀδυνάτῳ αὐτοῦ φιλοδοξίᾳ.

Ἐκ μέρους δὲ τοῦ Κόχραν, ὅστις εἶχεν ἀποπλεύσει ἀπὸ τῆς Γης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

Μαΐου, ὅπως ἀποκρύψῃ εἰς Ὕδραν τὸ αἴσχος του διὰ τὰ ἐπισυμβάντα, ἡ φρουρὰ ὡσαύτως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἀξιόλογον συνδρομήν, ὡς καὶ ἐκ μέρους τοῦ Τσούρτς. Ὁ γενναιότατος Ἄγγλος στρατάρχης κατεῖχε τὴν Μουνυχίαν χάριν τιμῆς μόνον ἐπὶ τρεῖς ἀκόμη ἑβδομάδας μέχρις ὅτου οἱ στρατιῶταί του, ἐξηντλημένοι ὑπὸ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς δίψης ἠρνήθησαν νὰ μένωσι πλέον ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ λόφου.

Μετέφερον ἐκεῖθεν τὰς κανονιοστοιχίας, ἔρριψαν τὰς βαρείας αὐτῶν μηχανὰς ἐντός τινος πηγῆς, καὶ ἀπεβιβάσθησαν τὴν νύκτα τῆς 27ης, ἐνῷ ὁ Ι. Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας προϋφύλαττον τὴν ὀπισθοχώρησιν. Ὁ δὲ Κιουταχῆς ἀνέβη τῇ 28ῃ Μαΐου ἔφιππος τὸν λόφον, καὶ ἔβλεπε μετ' ἐνδομύχου τέρψεως τὸν ἀπόπλουν τῶν φευγόντων ἐχθρῶν του, καὶ πρὶν ἢ ὁ Τσοὺρτς ἐκκενώσῃ τὸ Φάλληρον, εἶχε πέμψῃ διαταγὴν εἰς τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἵνα συνθηκολογήσῃ.

Ὁ πλοίαρχος τῆς γαλλικῆς φρεγάτας «Ἥρα» Λέμπλαν ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου καὶ τοῦ ἀντιναυάρχου, ἵνα προβῇ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Κιουταχῆ καὶ διενεργήσῃ ὅρους συμφωνίας διὰ τὴν φρουράν. Ὁ Κιουταχῆς ἐφάνη πρόθυμος νὰ παράσχῃ εἰς τὴν φρουρὰν ἐλευθέραν ἔξοδον ἂν ἔρριπτε τὰ ὅπλα. Ἀλλὰ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοτιμίας εἰς τοὺς πολιορκουμένους ἐπανέζησεν ἅπαξ ἔτι, γενομένης γνωστῆς εἰς αὐτοὺς τῆς μικροψύχου διαταγῆς τοῦ Τσούρτς.

Ἀφοῦ εἶχον ἤδη ἀποτολμήσει ν' ἀμιλληθῶσι κατά τε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ θάρρος πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Μεσολογγίου! Ἐνῷ ὁ Φαββιέρος, δυσηρεστημένος ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ τείχους, ἐφώναζεν ὅτι ἡ παρουσία του ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἦτο ἁπλῶς τυχαία καὶ οὐδὲν εἶχε ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παραδόσεως, οἱ Ἕλληνες ὁπλαρχηγοὶ ἀπέρριψαν ἐπανειλημμένως τὰς προτάσεις τοῦ Λεμπλὰν μετ' ὀργῆς.

«Εἴμεθα Ἕλληνες, ἀπεφασίσαμεν νὰ ζήσωμεν ἐλεύθεροι ἢ ν' ἀποθάνωμεν. Ἂν ὁ Ρεσσὶτ-πασσᾶς θέλει τὰ ὅπλα ἡμῶν, ἂς ἔλθῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ τὰ λάβῃ». Αἱ ὑπερήφανοι αὗται λέξεις δὲν ἐπιστοποιήθησαν δι' ἔργων.

Ἅμα δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦ Τσοὺρτς ἐγένετο ἄφαντον ἐκ Μουνυχίας, ἤρχησαν οἱ πολιορκούμενοι νὰ μετανοῶσι διὰ τὴν τόλμην των, καὶ νὰ ἐπιθυμῶσι τὴν παράδοσιν. Ὁ δ' ἐκ Πεδεμοντίου Ροκκαβίλλια ἔφυγε κρυφίως ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς πλοιάριον μέλλον ν' ἀποπλεύσῃ εἰς Αἴγιναν.

Ἀνεκοίνωσε δὲ εἰς τὸν ἐκεῖ σταθμεύοντα εὐρωπαϊκὸν στόλον τὴν κατάστασιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φρουρᾶς. Ὁ πλοίαρχος τοῦ Αὐστριακοῦ δρόμωνος Φὸν Κότουερ προσήνεγκε τὴν μεσολάβησίν του καὶ ὅτε ἡ φρουρὰ προσήνεγκε τὴν μεσολάβησίν του καὶ ὅτε φρουρὰ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα παρευρεθῶσι καὶ πλοῖα ἄλλων δυνάμεων εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, ἀνέλαβεν ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερινὺ νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν παρὰ τῷ Σερασκέρῃ.

Ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ τουρκικῷ στρατοπεδαρχείῳ· ἡ διαπραγμάτευσις ἐπεξενείνετο, ἐπεὶ δὴ οἱ Ἕλληνες ἐπέμενον εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ἔξοδον μεθ' ὅπλων τε καὶ σκευῶν, ὁ Κιουταχῆς ὅμως ἔδιδε τὸ προνόμιον τῆς εὐνοίας ταύτης μόνον εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τὴν ἰδιαιτέραν συνοδείαν των, καὶ ἐκτὸς τούτου ἤθελε ν' ἀποκλείσῃ τῆς συνθήκης τοὺς ἰθαγενεῖς Ἀθηναίους. Διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ-πασσᾶς προέκειτο νὰ φθάσῃ ἐκ τοῦ Μωρέως, καὶ φοβούμενος μὴ ὁ φιλόδοξος ἀντίζηλος ἁφῄρει ἀπ' αὐτοῦ τὰς τιμὰς τῆς νίκης, ὡς τοιοῦτό τι συνέβη καὶ ἐν Μεσολογγίῳ, ἐφάνη ὁ Κιουταχῆς πρόθυμος νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δερινὺ προταθεῖσαν συνδιαλλαγήν. Προὐμήθευσε πρὸς τούτοις εἰς τὴν φρουρὰν 75 ἵππους πρὸς μεταφορὰν τῶν σκευῶν της.

Ἀντήλλαξαν ὁμήρους, οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὑρισκόμενοι Μωαμεθανοὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, καὶ τὴν 5ην Ἰουνίου ἐξῆλθον τοῦ φρουρίου οἱ πολιορκούμενοι 2000 ἄνθρωποι ἑκάστης ἡλικίας, κατὰ τὸ ἥμισυ ἀσθενεῖς καὶ ἐξηντλημένοι ὑπὸ τῆς πείνης ὁ Ριγνὺ ἐξῆλθεν ἡγούμενος ὅλου τούτου τοῦ σώματος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὡδήγουν τοὺς Τούρκους ὁμήρους. Ὁ Κιουταχῆς εἶχεν ἀποσύρει ὀπίσω ἀπά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σας τὰς φυλακὰς αὐτοῦ, τὰς μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου «Κόλια», περιπόλει μετὰ μιᾶς ὕλης τοῦ ἱππικοῦ, ἵνα καταταστήσῃ ἀδύνατον πᾶσαν προδοσίαν, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς κατέβαλε πατάξας δύω ἀποτροπαίους Ἀρναούτας, οἵτινες ἠρέθιζον τοὺς ἑαυτοὺς συμπατριώτας ὅπως ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν «Γιαούρ».

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἡ ἀνάμνησις τῶν τρομερῶν σκηνῶν τῆς 27 Ἀπριλίου, ἦτον τόσον ζωηρά, καὶ ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς τόσον ἀπίστευτον τὸ νὰ συνηθῇ Μωαμεθανὸς νὰ τηρήσῃ πιστῶς τὸν λόγον του, ὥστε ἓν μέρος μετὰ τὴν ἔξοδον ἐσταμάτησε καὶ μόνον διὰ μεμετρημένων ἀπειλῶν παρεκινήθη νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Ὁ ὁπλαρχηγὸς Λέκκας ὅστις εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸ αἱματηρὸν λουτρὸν τοῦ Ἰουλίου 1822, ἐπτέρνισε τὸν ἵππον του εὐθὺς ὡς ἐξῆλθε, καὶ κατέβη δρομαίως εἰς τὸ Φάληρον. Ἀλλὰ ὁ φόβος ἦτο ἀβάσιμος, ἡ σιδηρᾶ θέλησις τοῦ Κιουταχῆ ἐχαλίνωσε τοὺς Τούρκους στρατιώτας, καὶ ἄνευ προσβολῆς ἔφθασεν ἡ φρουρὰ εἰς τὸ παραθαλάσσιον, ὅθεν ἐπιβιβασθεῖσα εἰς Γαλλικὰ ἢ Αὐστριακὰ πλοῖα μετέβη εἰς Πάρον ἢ εἰς Αἴγιναν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἔτι ἡμέραν κατέσχεν ὁ ἐχθρὸς τὴν νεκρῶν καὶ ἐρειπίων πλήρη Ἀκρόπολιν. ἧς τινος τὰ μνημεῖα συνεπείᾳ τῶν κανονισβολημάτων ἔχουσ καταντήσει εἰς τὴν σημερινὴν ἀξιοθρήνητον αὐτῶν κατάστασιν.

Ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλὰς εἶχεν ἐπανέλθει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ὀσμάνων, α ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη γενόμεναι εἰς Ρούμελην κατακτήσεις εἶχον ἀπ λεσθῆ, καὶ ἐν τῇ διπλωματίᾳ ἀνέλαβον νέον κῦρος αἱ γνῶμαι, αἵτινες ἤθελον νὰ περιορίσωσι τὸ μέλλον κράτος εἰς τὸν Μωρέαν καὶ τὰς νήσους, ν' ἀποκλείσωσι δὲ αὐτοῦ τὴν Στερεάν.

Ἡ πτῶσις τῆς Ἀκροπόλεως κατέστησε πάντῃ καταφανῆ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν χρεωκοπίαν τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, καὶ εἰς τὰ ἄλλα κατὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς ἀναρχίας προσέθετο τὰς ἔριδας μεταξὺ τῶν αὐτοχθόνων Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων. Οἱ Ἕλληνες ὁπλαρχηγοὶ διὰ τῆς πρὸ τοῦ Ἁγίου Σπυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρίδωνος ἀπιστίας των. Ὁ Κόχραν καὶ Τσοὺρτς διὰ τῆς ἀπερ
σκέπτου ἀρχηγίας των, ἀπέδειξαν τὰς χειριστας ἐλλείψεις των.

Τώρα δ' ἐπὶ πᾶσιν οἱ μὲν ἀπέρριπτον ἀμοιβαίως εἰς τοὺς δὲ τ
εὐθύνην καὶ τὸ βάρος τῶν γεγονότων. Ἐπληροφορήθησαν ὅτι
φρουρὰ πολὺ πιθανῶς ἤθελε δυνηθῇ νὰ διατηρηθῇ περισσότερο
ὅτι πράγματι εἶχον ὑποστῇ πικρὰν στέρησιν κρέατος, ξύλων κ
οἰκημάτων, ἀλλ' ὅτί εἶχον ἀρκοῦντα σῖτον ἐπὶ 4 καὶ ἔτι μῆνας.

Πόσον εὐκόλως, ἣν πράγματι ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἡρωϊκ
παράδειγμα τοῦ Μεσολογγίου, ἤθελεν αὕτη διατηρηθῇ μέχρι τ
στιγμῆς, καθ' ἣν οἱ ἡνωμένοι στόλοι ἐφάνησαν πρὸ τοῦ Πειραιῶ
καὶ ἔδωκαν ἓν τέρμα εἰς τὴν αἱματοχυσίαν ! Οἱ Ἕλληνες ὁπλα
χηγοὶ Κριεζώτης, Λέκκας, Εὐμορφόπουλος ἀνεκοινωσαν ἔγγραφόν
ἐν ᾧ ἀπέδιδον τὸ σφάλμα τῆς ἐπί συνθηκολογήσει παραδόσεως ε
τὸν Φαβδιέρον, καὶ τὸν κατηγόρουν ὅτι ἐνέβαλεν ἀταξίαν εἰς το
στρατιώτας, καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν δειλίαν.

Ὁ ὄχλος ἤθελε νὰ λιθοβολήσῃ ἐν Πόρῳ τὸν Γάλλον φιλέλλην
καὶ ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ νὰ τὸν θέσωσιν ὑπὸ κρ
τησιν χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσφαλείας. Ὁ Φαβδιέρος προσηνέχ
πρὸς τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεις καὶ κατηγορίας μετὰ περιφρονήσεω
καὶ δὲν διέψευσε μὲν ὅτι εὐχαρίστως ἐγκατέλιπε τὴν Ἀκκρόπολ
διισχυρίσθη ὅμως ὅτι οἱ κατήγοροί ταυ ἐπίσης ὡς καὶ αὐτό, ἐπεθ
μουν τὴν ἔξοδον.

Διεμαρτύρετο κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ στρατηγοῦ Τσοὺρτς κ
ἀπεσύρθη εἰς Μέθανα, ὅπου προσεπάθει νὰ διοργανώσῃ τὸ ἐκ τ
κτικῶν στρατιωτῶν συνιστάμενον σῶμά του. Ἐπειδὴ ὅμως ἠρνεῖ
νὰ δεχθῇ διαταγὰς παρὰ τοῦ Ἄγγλου παρητήθη ὁ Τοοὺρτς ὅπ
ἀποφύγῃ περαιτέρω δυσαρεσκείας ἀπὸ τοῦ νὰ δίδῃ τοιαύτας.

Τούτου ἕνεκεν ὁ γενναιότατος παρεπονήθη πικρῶς ὅτι τὸν ἠπ
τησαν ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς φρουρᾶς, καὶ ὅτι οἱ Γάλλοι κ
τεφέροντο κατ' αὐτοῦ, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ ἐθνικῆς ζηλοτυπίας κ
ἀγανακτήσεως. Ἐλησμόνησεν ὅμως ὅτι διὰ τῆς πρὸς συνθηκολόγης
διαταγῆς του πρὸς τὴν φρουρὰν εἶχεν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀφαιρέ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ικαίωμα τῆς αὐστηρᾶς κρίσεως τῶν ἐπισυμβάντων, καὶ ὅτι τοῦ-
ιστον ἦτο ἄδικον νὰ καθιστᾷ ἄλλους ὑπολόγους διὰ τὰς συνεπείας
ἰδίας αὐτοῦ μικροψυχίας. Οὕτως ἡ πτῶσις τῆς Ἀκροπόλεως
νετο τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, ὅπερ τούς τε φιλέλληνας πρὸς ἀλλή-
ς καὶ τοὺς Ἕλληνας διεχώρισεν εἰς δύο καὶ τὴν μέθην τοῦ ἐνθου-
σμοῦ καὶ τὰς μεγάλας γλυκείας ἐλπίδας τὰς ὁποίας διηγειραν
μόνα τὰ ὀνόματα τοῦ Κόχραν καὶ τοῦ Τσούρας εἰς Τροιζῆνα,
ηρὰ διεδέχθη ἀνάνηψις.

Ἐν τῷ μέσῳ δεινῶν πολεμικῶν δυσχερειῶν εὗρον καιρὸν οἱ Ἕλ-
ες νὰ ἐνασχολῶνται εἰς θεωρητικὰ περὶ πολιτευμάτων ζητήματα
εἰς συνταγματικὰ προβλήματα. Καὰ τὸν αὐτὸν μάλιστα καιρόν,
᾽ ὃν τὸ ἀττικὸν ἔδαφος κατεποτίζετο ὑπὸ ἑλληνικοῦ αἵματος ἐφι-
είκουν ἐν Τροιζῆνι περὶ τῶν ὁρίων τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας.

Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1827 ἐφάνη τὸ ὑπὸ 173 πληρεξουσίων
γεγραμμένον καὶ ἐξ 150 ἄρθρων συνιστάμενον σύνταγμα τῆς
λάδος. Καὶ ἡ μὲν πρακτικὴ αὐτοῦ ἐπιρροὴ εὐθὺς ἐπιμόνως πε-
ρίσθη καὶ περιετμήθη, πάντοτε ὅμως μένει λίαν ἀξιοσημείωτον
τοῖς πρακτικοῖς ἐγγράφοις

Ἐν αὐτῷ ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀνεκηρύχθη ἐκκλησία
κράτους. Εἰς πάντα δὲ τὰ λοιπὰ θρησκεύματα ἐπετράπη ἐλευ-
ρα ἐξάσκησις καὶ ἐχορηγήθη προστασία. Ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία
ελλε περαιτέρω νὰ διατελῇ ἡνωμένη καὶ ἀδιάσπαστος περιλαμβά-
υσα πάσας τὰς χώρας, ὅσαι εἶχον λάβει τὰ ὅπλα κατὰ τῆς ὀθωμα-
κῆς κυριαρχίας, ἢ καὶ ἔμελλον ἔτι νὰ λάβωσιν αὐτά.

Εὐκόλως ἀναγνωρίζει τις μετὰ πόσης σπουδαιότητος ἡ δημο-
ατικὴ ζηλοτυπία ἀπήτησε τὰ δικαιώματά της. Ὅ,τι τὴν 11ην
πριλίου ἐδόθη διὰ τῆς μιᾶς χειρός, ἐζήτουν τώρα νὰ διατηρήσωσι
ὰ τῆς ἑτέρας. Εἰς τὸ πολίτευμα τῆς Τροιζῆνος ἐνσαρκοῦται, οὕτως
πεῖν, ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν προσωρινὸν ἀρχηγὸν τῆς
ολιτείας, ἤτοι εἰς τὸν πρόεδρον, οὗτινας ἐκ προκαταβολῆς ἀπεσκό-
ουν νὰ δεσμεύσωσι τὰς χεῖρας. Τὰ ἐκτεταμένα δικαιώματα, ἅτινα
αρεχωροῦντο εἰς τὴν Βουλὴν κατ᾽ ἀναλογίαν πρὸς τὸ πολίτευμα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Kortes τῆς Ἱσπανίας, προέδιδον ὅτι ἤθελον νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν φύλακα τῶν διὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἀποκτηθεισῶν ὠφελειῶν.

Τὸ πᾶν βεβαίως ἐξήρτητο ἐκ τοῦ ἂν ὁ μέλλων πρόεδρος ἤθελεν ἀνεχθῇ τὰς ἡνίας, τὰς ὁποίας ἐπέβαλον εἰς αὐτόν· ἂν δὲν εὕρισκε τὸ πολίτευμα ὑπὲρ τὸ δέον πεπληρωμέμον δημοκρατικοῦ δηλητηρίου, ἢ ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ παραδεχθῇ αὐτό. Ἀλλὰ προσέτι καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ αὐτῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἡ ἀπόφασις προελήφθη καὶ προεδικάσθη διά τοῦ πολιτεύματος τῆς Τροιζῆνος.

Μ' ὅλον ὅτι δὲ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου δὲν ἦσαν εὐνοϊκὰ ἐζητήθη ἡ προσάρτησις τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀλβανίας, τῶν νήσων Σάμου καὶ Κρήτης, καὶ οὕτως ἡ ἐθνικὴ ἰδέα μετ' ἀναποπλανήτου τόλμης πρὸ παντὸς ἄλλου ἐντόνως διετρανώθη. Καὶ ἐγνώριζον μὲν καλῶς ὅτι ἡ προτέρα κυβέρνησις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀνεξαρτησίας εἶχε κάμει παραχωρήσεις, ὅτι ὁ Στρατφὸρδ Κάνιγγ τὴν εἶχε ἐπιφορτίσει νὰ εἰσέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Πύλης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κυριαρχικῶν σχέσεων. Ἐνῷ λοιπὸν ἐν τῷ πολιτεύματι περιεσπῶντο αἱ ἀναγνωρίσεις αὗται καὶ ἀνήρουν τὸ δι' ἀντιθέτων ἀποφάσεων, παρεστάθη ἡ ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας παραίτησις ὡς ἀναρμόδιος πρᾶξις ἰδιωτελόντων τινῶν προσώπων,

Προϋκάλεσαν δὲ μετὰ θρασύτητος τὰ ἀνακτοβούλια, ἅτινα ὑπέγραψαν τὸ πρωτόκολλον τῆς Πετρουπόλεως καὶ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν Ἑλλάδα φόρου ὑποτελῆ — οὕτως, ὡς ἴσως καὶ εἰς τὰς προθέσεις τοῦ μέλλοντος πρεέδρου προέστησαν φραγμὸν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οὗτος τυχὸν ἤθελε ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἰδέαν ἐξηρτημένης Ἑλλάδος.

Αὕτη εἶναι ἡ βαθυτέρα σημασία τοῦ πολιτεύματος τῆς Τροιζῆνος, ὅπερ βεβαίως ὑπὸ τὰς ἔτότε περιστάσεις ἐφαίνετο εἰς πολλοὺς ἁπλῶς ὡς κατόρθωμα ἐπὶ χάρτου μόνον γεγραμμένον, ὡς σχολαῖόν τι καὶ ἐπιπόλαιον ἄθυρμα δημοκρατικῶν δογματιστῶν. Τὸ πολίτευμα τοῦτο ἦτο οἷον διαμαρτύρησις ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ συνάμα προάσπισις καὶ φύλαξις τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων ἐναντίον πάσης παραχωρήσεως.

Ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι, πρὸς τὰς ὁποίας πᾶσα νόμιμος τάξις ἐν Ἑλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λάδι εἶχεν ἐφεξῆς νὰ παλαίσῃ, ἦσαν μέγισται καὶ ἀνυπολόγιστοι. Ὅτε ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τὴν 17ην Μαΐου ἀνήγγειλε τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της, καὶ διελύθη, ἐπεκράτει πέριξ ἡ ἀπελπιστικωτάτη ἀναρχία. Τὰ πρὸς πόλεμον ἐπιτήδεια ἐπλησίαζον εἰς τὸ τέλος των,

Οἱ δασμοὶ δὲν εἰσεπράττοντο, τὰ δύο ἑκατομμύρια γροσίων, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχον ἐνοικιασθῆ οἱ ἔγγειοι φόροι διὰ τὸ ἔτος 1827, εἶχον ἤδη δαπανηθῆ, διετηροῦντο δ' ἔτι οἱ ἄνθρωποι τρεφόμενοι ἐξ ἐλεημοσυνῶν τοῦ φιλελληνισμοῦ, αἵτινες εἶχον καταστῆ ἀντικείμενον ὑπεξαιρέσεων καὶ ἐρίδων. Ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδιστρίου προέκειτο νὰ διευθύνῃ τὰς ὑποθέσεις, δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἐπαξίως τὸν τίτλον τῆς κυβερνήσεως. Ὁ Μιλαΐτης καὶ ὁ Γ. Μαυρομιχάλης ἦσαν ἠθικῶς ἐπίσης διεφθαρμένοι, ὡς ὁ Λάκος ἦτο πνευματικῶς διεστραμμένος καὶ στρεβλός.

Ὅστις δὲν ἤθελε καὶ δὲν ἠναγκάζετο. δὲν ὑπήκουεν εἰς αὐτούς· ὅτι δὲ συνεταιρίζοντο μετὰ τῶν πειρατῶν, καὶ διὰ τοῦ γραμματέως των πωλοῦντες πειρατικὰς ἀδείας μετήρχοντο αἰσχρὸν ἐμπόριον, τοῦτο οὐδένα ἐξένιζεν, ὅστις ἐγνώριζε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ παρελθὸν τῶν ἀκολάστων τούτων ἀνδρῶν. Οἱ Ὑδραῖοι δὲ καὶ οἱ Σπετσιῶται μόνον ἔτι διεκρίνοντο δι' ἰδίων μελῶν. καὶ ἐν Αἰγίνῃ οἱ Ψαριανοὶ διεδραμάτιζον πρόσωπα κυρίων καὶ ἀρχόντων.

Οἱ δὲ εἰς τὰς μικρὰς Κυκλάδας καταφυγόντες Κρῆτες μετήρχοντο τὰς ἀνοσιουργίας των. Ἐκ τῶν φρουρίων μετεβλήθησαν, ἡ Μονεμβασία εἰς φωλεὰν πειρατῶν διὰ τοῦ Ἰωάννου Μαυρομιχάλη, ἡ Ἀκροκόρινθος καὶ τὸ Ναύπλιον διὰ τοῦ Κ. Τζαβέλλα, τοῦ Φωτομάρα καὶ τοῦ Γρίβα εἰς κέντρα λῃστείας καὶ αἱματοχυσίας.

Ἡ δὲ νομοθετικὴ ἀρχή, ἡ ὁποία κατὰ τὸ νέον πολίτευμα ὤφειλε νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ ἐπιτηρῇ τὴν κυβερνητικὴν ἐπιτροπήν. ἡ Βουλὴ δὲν ἐφαίνετο ἐν καταστάσει οὖσα ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς συμφώνους πρὸς τὰ καθήκοντα τῆς λειτουργίας της. Ὁ πρόεδρος Θρ. Ρενιέρης, ἦτο γέρων τις κωφὸς Κρής, ὅστις ἀπέδιδε τόσην ὀλίγην ἀξίαν εἰς τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ τιμήν, ὥστε προσεπάθει νὰ κρυβῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀπισθεν λεμονέας, ὅτε ὁ Κολοκοτρώνης ἐν Τροιζῆνι ὑπέδειξεν αὐτὸν ὡς ἁρμόδιον πρόσωπον. ἵνα καταλάβῃ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν θέσιν.

Ὅτε δὲ τὴν 15ην Ἰουνίου μετὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς μετέβη ἐκ Πόρου εἰς Ναύπλιον, ἡ ἄφιξίς του ἐωρτάσθη διὰ σκηνῶν τοσούτων ἐρίδων καὶ ἀχαληναγωγήτου συμπεριφορᾶς, ὥστε ὑπερηκόντισαν καὶ ἐπεσκίασαν πάσας τὰς προηγουμένας αὐτῶν τούτων τῶν κακῶν ἐκδηλώσεις.

Οἱ καπετάνοι οἵτινες μέχρι τοῦτε εἶχον τρομοκρατήσει αὐτὴν τὴν θέσιν, ὁ Γρίβας καὶ ὁ Φωτομάρας ἐν σιωπῇ συνεφώνησαν νὰ διαμοιρασθῶσι τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ναυπλίου. Ἕκαστος εἰσώδευε κατ' ἀρέσκειαν συνεισφορᾶς καὶ ἐξηνάγκασε τὴν πληρωμὴν διὰ τῶν καταναγκαστικῶν μέσων τοῦ δασμοῦ καὶ τῆς φυλακίσεως. Τώρα ὅμως ἐπίεζε καὶ ἡ τρίτη μερίς.

Οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔπνεον ἐκδίκησιν, διότι τὸ λαμπρότατον καὶ ἰσχυρότατον φρούριον τῆς Πελοποννήσου εὑρίκετο εἰς χεῖρας τῶν Ρουμελιωτῶν. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κολοκοτρώγου ἐπωφθαλμίων ἰδίως τὸ Παλαμήδιον, καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀφαιρέσωσι τὸ βραχῶδες φρούριον ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Γρίβα. Καὶ ἐν πρώτοις ἐπείσθη ὁ Φωτομάρας, ὅστις προσεφέρετο νὰ κλείῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ὁσάκις πρόκειται νὰ βλάψῃ τοὺς ἀντιπάλους του μετὰ τοῦτιν προσεπάθησαν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κολοκοτρώνου νὰ δωροδοκήσωσιν ἀξιωματικόν τινα διὰ ζεύγους περιχρύσων καὶ ἀδαμαντοκολλήτων πιστολίων.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐβεβαίωσεν αὐτοὺς δι' ὑποσχέσεων, προέδωκεν ὅμως τὰ πάντα εἰς τὸν ἀρχηγόν του, καὶ ὁ Γρίβας ἔνθους καὶ κατηυχαριστημένος διότι ἤθελε δυνηθῇ νὰ στήσῃ παγίδα εἰς τοὺς Πελοποννησίους, τὸν παρεκίνησε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐξαπατῶν αὐτούς.

Τὴν νύκτα τῆς 9ης Ἰουνίου προϋχώρησεν ὁ Ἰωάννης Κολοκοτρώνης μετὰ 250 ἀνδρῶν ἐν σιωπῇ εἰς τὴν κάτω πόλιν διὰ μικρᾶς τινος πύλης τὴν ὁποίαν ὁ Φωτομάρας εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τούτῳ ἀνοικτήν. Ταὐτοχρόνως ἀνέβη ἕτερος ὁπαδὸς τοῦ Κολοκοτρώνου, ὁ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τσώκρης εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Παλαμηδίου καὶ εὗρε τὴν εἴσοδον ὡς προσεδόκα, οὐχὶ κεκλεισμένην.

Μόλις ὅμως αἱ ἐμπροσθοφυλακαί του εἶχον ὑπερβῇ τὸ κατώφλιον τῆς πύλης, ἐχαιρετίσθησαν δι' ἐπανηλειμμένων τουφεκισμῶν, καὶ ἀπεδιώχθησαν ἐκεῖθεν μετὰ σπουδαίας ἀπωλείας. Ὁ Τσώκρης μετὰ πεπληγωμένης χειρὸς κατέβαινε τὸν λόφον· οἱ ὀπαδοί του δὲ ἔφευγον ἐν ταραχῇ ὄπισθέν του. Ὁ Ἰωάννης Κολοκοτρώνης ὠχυρώθη ἐντὸς μεγάλης οἰκίας, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ παραδωθῇ, καὶ ἐξηγόρασε παρὰ τοῦ Γρίβα τὴν ἄδειαν τοῦ ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἄργος, ὑπογράψας συναλαγματικὴν ἐξ 60,000 γροσίων.

Ἐπὶ τῶν προμαχώνων τοῦ φρουρίου εὑρίσκετο σωρεία παιδίων (μοσχομαγκῶν) κατὰ σειρὰν καὶ τάξιν προβαινόντων, καὶ ἐχαιρέτησε τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κολοκοτρώνη μετὰ φωνῶν καὶ συριγμῶν. Ὁ δὲ Γρίβας εὗρισκεν ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν εἰς τὸ νὰ φέρῃ ἐντὸς τῆς ζώνης αὐτοῦ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα πιστόλια, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ γέρων Κολοκοτρώνης εἶχεν ἀπατηθῇ ἐμπαιχθείς.

Ἡ μεταξὺ τοῦ Γρίβα καὶ τοῦ Φωτομάρα σύμπνοια δὲν ὑπῆρξε διαρκής. Κατηγορία τις τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως κατὰ τοῦ Κωλέτου ἐπὶ δωροδοκίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέαν πάλην. Μετὰ ζωηρότητος δὲ συμμετέσχον τῆς ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ Κωλέτου γενομένης διαμάχης. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου συνεδαύλιζον τὴν διχόνοιαν, διημφισβήτουν εἰς τὸν Γρίβαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπιβάλῃ καὶ λαμβάνῃ συνεισφορὰς εἰς τὴν πόλιν, σὶ δὲ ὀπαδοὶ τῶν δύο ἀντιζήλων ὁπλαρχηγῶν ἤλθον εἰς χεῖρας, αἱ κανονιοστοιχίαι τοῦ Παλαμιδίου ἤρχισαν πυροβολοῦσαι κατὰ τοῦ Ἰτσ καλέ, καὶ τὰ πυροβολήματά των ἀπηντήθησαν μετὰ ζωηρότητος.

Ἐπὶ ἐννέα δὲ ὁλοκλήρους ἡμέρας διήρκεσεν ὁ βομβαρδισμός, καὶ τὴν 13 Ἰουνίου μόνον ἀντηλλάγησαν πλέον τῶν 220 βομβῶν καὶ ἄλλων συνήθων σφαιρῶν. Οὕτως ἡ πόλις εὑρίσκετο εἰς τὰς φλόγας. Ἀκόλαστοι δὲ στρατιῶται εἰσήρχοντο βιαίως εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐλήστευον τοὺς κατοίκους, ὡς καὶ τοὺς χωρικούς, οἵτινες μετὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἐζήτουν σκέπην καὶ προστασίαν ὑπὸ τὰ προτειχίσματα τῆς Ναυπλίας.

Περισσοτερον δὲ τῶν 100 ἀνθρώπων ὑπέκυψαν εἰς τὸ πῦρ· τὴν δὲ 14ην Ἰουλίου ἐκ Παλαμηδίου σφαῖρα, διατρυπήσασα τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς, ἐπλήγωσε τρεῖς βουλευτάς· τὴν δὲ 16ην Ἀμερικανός τις φιλέλλην Οὐάσιγκτων ἐφονεύθη ὑπὸ σφαῖρας τηλεβόλου. Ὅθεν ἤδη αἱ φλόγες, τὰς ὁποίας ἀσυνέτως εἶχεν ἀνάψει αὐτή ἡ κυβέρνησις, συνέπεσαν ἤδη κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ συγκατεκάλυπτον αὐτήν.

Δύο μέλη αὐτῆς κατέφυγον εἰς τὸν θαλάσσιον πύργον καὶ ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης τοὺς ἠκολούθησεν, ἀφ' οὗ μάτην προσεπάθησε νὰ κατασιγάσῃ τὴν λύσαν τῶν διαμαχομένων. Ἔπεμψε δὲ ἀπεσταλμένους πρὸς πάντα τὰ πρόσωπα, ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὁποίων ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ συνδιαλλαγὴν τῶν φατριῶν. Ὁ Ναύαρχος Κοδριγκτῶν, ὅστις μάτην ἐν Πόρῳ εἶχε ἐρωτήσει περὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβρνήσεως, εὑρέθη τότε τυχαίως ἐν τῷ λιμένι πρὸ τοῦ Ναυπλίου, ἵνα καταστῇ μάρτυς τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου θεάματος.

Αἱ λέμβοι αὐτοῦ συνέδραμον τὴν φυγὴν τῆς κυβερνήσεως ἐκ τῆς πυρπολουμένης πόλεως εἰς τὸν θαλάσιον πύργον. Ἔπεισε τοὺς Ρουμελιώτας ἵνα τοὐλάχιστον ἀφήσωσι τοὺς κατοίκους καὶ χωρικοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ τὰς νήσους. Ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε οἱ στρατιῶται ἐκράτουν τὰς πύλας κεκλεισμένας καὶ ἀντὶ χρυσοῦ ἐξηγόραζον τὴν ἄδειαν τοῦ ἔρχεσθαι. Εὐθὺς δὲ ἅμα ἐπετράπη ἐλευθέρα ἔξοδος, ἅπας ὁ πληθυσμὸς ὥρμησε κατεσπευμένως ἔξω τῶν πυλῶν. Μόνον δὲ ὁ Δήμητριος Ὑψηλάντης εἶχεν ἀρκετὴν στωϊκὴν ἀπάθειαν ὅπως ἐπιμείνῃ καρτερικῶς ἐν τῇ ὑπὸ σφαιρῶν διατρυπηθείσῃ οἰκίᾳ του.

Τὴν 79ην Ἰουλίου, διὰ τῶν πειστικῶν λόγων τοῦ πλοιάρχου Ἀμιλτῶνος κατωρθώθη στιγμιαία ἀνακωχὴ ὅπλων, Ἡ πυροβόλησις ἀνεστάλη, καὶ οἱ δύω ἀντίπαλοι, ὁ Γρίβας καὶ ὁ Φωτομάρας, συνηντήθησαν ἐντὸς τοῦ «Cambrian» ἵνα, κατὰ τὸ φαινόμενν συνδιαλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαγῶσιν. Ἂν καὶ ὁ Κοδριγκτὼν διὰ γενικῶν ἐκφράσεων εἶχεν ὁμιλήσει περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν δυνάμεων, ὁ Ἀμιλτὼν διετράνωσε τὴν ἐπέμβασιν τῶν μεγάλων δυνάμεων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀδύνατον ἂν αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτῆς διχόχοιαι δὲν κατέπαυον ἀμέρως. «Πρὸς κυβέρνησιν», εἶπεν «εὑρισκομένην ὑπὸ οἀ τηλεβόβα ἀνταρτῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάκῃ τις ἐξηγήσεις».

Ἂν καὶ αἱ ἀπειλαὶ αὗται προὐξένησαν ποιάν τινα ἐντύπωσιν οὐδεμία ὅμως ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐγγύησις διαρκοῦς ἡσυχίας, πρὶν ἢ οἱ Ρουμελιῶται ἀρχηγοὶ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα κατεῖχον. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀμφότεροι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔδειξαν διάθεσιν καὶ ὄρεξιν. Ἡ κυβέρνησις προσεκάλεσε τὸν στρατηγὸν Τσούρτς νὰ μεταβῇ εἰς Ναύπλιον, ἵνα διὰ τῆς ἐπιρροῆς του ἐπαναφέρῃ εἰς ὑπακοὴν τοὺς ἀντάρτας. Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς ἐφάνη ἐλθὼν μετὰ ἑκατοντάδων τινῶν παλληκαρίων, ἅτινα τῷ εἶχον ὑπολειφθῇ μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἧτταν, καὶ ἐτοποθετήθη ἐντὸς τοῦ χωρίου Ἄρια τοῦ Ναυπλίου. Ὁ Γρίβας καὶ ὁ Φωτομάρας τὸν ἐχαιρέτησαν διὰ τιμητικῶν ἐκπυσοκροτήσεων, καὶ ἐξέφρασαι τὴν ἐπιθυμίαν των, ἵνα ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἀπόφασίν του Ἀλλὰ μόνον ἡ τοῦ Φωτομάρα ὑπακοὴ ὑπερέβη τὰς ἁπλᾶς λέξεις.

Ὅταν εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐννοῇ ὅτι ἡ ἐπιρροή του πλέον ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν της, καὶ τούτου ἕνεκα παρεδόθη μετὰ συνοδείας 50 ἀνδρῶν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατάρχου. Ἀλλὰ τόσον ὀριμύτερος ἐφάνη ὁ Γρίβας. Ἀφῆκε τὸν Ἄγγλον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Παλαμήδιον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ στρατεύματα, περιεπάτησε μετ' αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὰ ὀχυρώματα, καὶ ὁ Τσοὺρτς ἠναγκάσθη ἀφ' οὗ ἐπὶ δύω ἡμέρας μᾶλλον ὡς αἰχμάλωτος ἢ ὡς ἀρχηγὸς ἔμεινεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, καὶ ἐχρησίμευσεν ἁπλῶς ὡς θέαμα θεατικόν, νὰ ἐπανέλθῃ καδεντροπιασμένος εἰς τὸ ἐν «Ἄρια» κατάλυμά του.

Ὁ δὲ Γρίβας ἐπανέκλεισε τὰς πύλας καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι δὲν ἐσκόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ πρότερον τὸ φρούριον πρὶν ἢ πληρωθῇ εἰς αὐτὸν ἓν ἑκατομμύριον γροσίων. Ὁ Φαββιέρος, ὁ Heideck καὶ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κόχραν ἐπίσης ὀλίγον ἐπέτυχον καὶ ἡ παρουσία των ἀπεδείχθη καθ' ὁλοκληρίαν ἀνωφελής. Ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ οἱ κυριώτατοι τῆς συνωμοσίας ἀρχηγοὶ ἔτριβον τὰς χεῖράς των. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἡ ἀθλιότης καὶ ἐλεεινότης τοῦ λαοῦ ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς εὐάρεστος διασκέδασις.

«Τοῦτο εἶναι κωμῳδία» ἔλεγεν ὁ Φαββιέρος, «οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι ἐπίσης ὀλίγον ἐχθροὶ μεταξύ των, ὡς καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ἀποβλέπουσιν ἁπλῶς πάντες εἰς τὴν λεηλασίαν καὶ λαφυραγωγίαν. Ἅπασα ἡ Ἀργολὶς ὑπέστη καὶ συνῃσθάνθη τὰ ἐκ τῆς ναυπλιακῆς ἀναρχίας κακά. Στίφη Ρουμελιωτῶν διεπέρων καὶ ἐλεηλάτουν τὴν χώραν, ἀπεγύμνουν τοὺς χωρικούς, οἵτινες, ἀπελπισθέντες ἐγκατέλειπον τὰ χωρία των καὶ ἀπεσύροντο εἰς τὰ σπήλαια τῶν ὀρέων, καὶ ὑπεδέχοντο διὰ πυροβοληματων τοὺς λεηλάτας. Ἐν Ἄργει δὲ ὁ ὄχλος ὠχύρωσε τὰς εἰσόδους τῆς πόλεως, καὶ ἐπυροβόλει κατὰ παντὸς στρατιώτου, ὁστισδήποτέ του ἐφαίνετο.

Ἀπορίας δὲ καὶ ἐκπλήξεως ἄξιον φαίνεται ὅτι τὴν ἀθλιότητα αὐτῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως δὲν ἐξεμεταλλεύθησαν ἀρκούντως οἱ ἀντίπαλοι τῆς Ἑλλάδος. Ἂν ὁ Κιουταχῆς ἤθελε νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸν Αἰγύπτιον ἀντίζηλον αὐτοῦ, τότε ὡσαύτως ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς καὶ ἐν Στερεᾷ, ἦκιστα ἠδύναντο νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀντιπαραστάσεως.

Τὰ κατὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος σχέδια, τὰ ὁποῖα ἔκαμον ὁ Τσοὺρτς καὶ ὁ Φαββιέρος, ἐφαίνοντο ἐπιδεικτικῶς μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ὁ δὲ Τοῦρκος στρατηγὸς οὗτινος αἱ στρατιωτικαὶ θέσεις μετὰ τὴν πλησίον τῶν Ἀθηνῶν μάχην εἶχον προεκταθῆ μέχρι τῶν γερμανικῶν ὀρέων, ἠδύναντο κάλλιστα νὰ προχωρήσῃ καὶ πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ νὰ δώσῃ ἀπότομον καὶ οἰκτρὸν τέλος εἰς τὸ ἄγριον δρᾶμα τοῦ Ναυπλίου

Παρ' ἅπασαν δὲ τὴν ἀθλιότητά των ἦτο εὐτύχημα διὰ τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἡ πολλὴ πεῖρα τῆς ἐκ συμφώνου ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Κιουταχῆς πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, φοβίσασα ἐκώλυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἰμβραὴμ-πασσᾶν. Ἡ Πελοπόννησος ἐχρησίμευσεν ὡς ἰδιαιτέρα ἰδιοκτησία τοῦ Αἰγυπτίου, ὡς ἤδη ἔπειτα καὶ εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1824 χρονολογούμενον κατάλογον τῶν διοικητῶν (τοποτηρητῶν), ὁ Ἰμβραὴμ ἀνεφέρετο ὡς πασσᾶς τοῦ Μωρέως, καὶ τὸ 1825 ἐνεκαθιδρύθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο καὶ διὰ τῆς σουλτανικῆς ἐπικυρώσεως.

Ηὐχαριστημένος δὲ διὰ τὴν ἐπανάκτησιν ἁπάσης τῆς περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας του, κατεγίνετο ὁ σερασκέρης εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Στερεᾶς καὶ τὴν ἀπόλυσιν τῶν Ἀλβανῶν μισθωτῶν του, ὧν τινων τὸ ἀνήσυχον καὶ φιλοτάραχον πνεῦμα παρεῖχεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν μεγάλων ἐνοχλήσεων καὶ φιλοτάραχον πνεῦμα παρεῖχεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν μελάλων ἐνοχλήσεων. Διῆλθε δ, ἓν μέρος τοῦ θέρους ἐν Νήβαις, καὶ τὸν Αὔγουστον διὰ τῆς Λαρίσσης μετέβη εἰς Ἰωάννινα, ὡς ἂν μὴ τὸ ἐνδιέφερε ποσῶς ἡ ἐξακολούθησις τοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνος. Οὐχὶ δὲ ἄνευ κακεντρεχοῦς τινος εἰρωνείας ἀφῆκεν εἰς τὸν ἀντίζηλόν του τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ἐγκατασταθῇ νομίμως εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πασσαλικίου τοῦ Μωρέως, καὶ νὰ δώσῃ ἔν τέλος εἰς τὴν ἀντίστασιν τοῦ Κολοκοτρώνου.

Ἐπὶ πέντε ὁλοκλήρους μῆνας εἶχεν ἤδη διαμείνει ὁ Αἰγύπτιος ἄπρακτος ἐν Μεθώνῃ. Ἅμα δὲ τῇ ἀνοίξει ἐξεστράτευσε πάλιν πρὸς ἄρκτον, διέβη τὴν 18ην Ἀπριλίου τὸν Ἀλφειὸν καὶ προυχώρησεν εἰς τὴν Ἦλιδα. Τότε οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς τὰ συνήθη αὐτῶν καταφύγια, τὰς νήσους, εἰς τὰ τέλματα τοῦ Ἀνίγρου, εἰς τὸν Ἀλφειὸν καὶ εἰς τὸν Ἄλφειὸν καὶ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Κατακώλου. Ἀλλ' ὁ πασσᾶς διέταξε στόλον ἐκ μικρῶν πολεμικῶν πλοίων συνισ-άμενον νὰ παρακολουθῇ κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς τὰς κινήσεις του.

Αἱ νῆσοι κανελήφθησαν, οἱ θέλοντες νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ πλοῖα Ἠλεῖοι κατὰ τὸ πλεῖστον συνελήφθησαν καὶ ἠχμαλωτίσθησαν 1,800 φυγάδες ὑπὸ τὸν δεύτερον υἱὸν τοῦ Σισίνη ἐρρίφθησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς «Χλεμούτσης» ἐν τῇ ἐξωτάτῃ δυτικῇ ἄκρᾳ τῆς Πελοποννήσου κείμενον. Ἀνεβίβασαν ἀκτὼ τηλεβόλα εἰς τὰ προχώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀφαιρέσει ἀφ' ἑνὸς τουρκικοῦ πάρωνος παρὰ τὴν Γλαρέντσαν ἠγκυροβοληµένου, καὶ ἤθελον, προφυλαττόµενο ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τειχῶν τοῦ φρυρίου ὑπερασπίσει ἑαυτούς µετ' ἐπι τυχίας ἐνανοίον τοῦ πασσᾶ, ἂν αἱ δεξαµεναί τοῦ ὕδατος δὲν ἦσαν κατεστραµµέναι καὶ ξηραί. Οὕτως ἔλλειψις ὕδατος ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσι µετὰ τρεῖς ἑβδοµάδας, εἴτε ἤθελον τύχε κα χάριτος εἴτε µή. Ὁ Ἰµβραὴµ ὑπεδέξατο τὸν Μιχαὴλ Σισσινην φιλοφρόνως. Τὸν δὲ µικρὸν ἀριθµὸν αἰχµαλώτων ἀµφοτέρων τῶν γενῶν ἐπώλησεν ὡς δούλους.

Ἐκ Χλεµούτσης προϋχώρησεν εἰς Πάτρας καὶ τὴν 6ην Ἰουνίου πρὸς τὸ Ρῖον, ὅπως παραλάβῃ τοὺς ἐκεῖ µετενεχθέντας 3000 ἵππους, οἵτινες εἶχον συλλεχθῇ εἰς Ἀλβανίαν καὶ ἐστάλησαν διὰ τοῦ Ἰσθµοῦ ἵνα τῷ χρησιµεύσωσιν εἰς τὴν ἐκ νέου σύστασιν τοῦ ἱππικοῦ του. Αἱ ἐρηµοτικαὶ ἐκστρατεῖαι του ἐφάνησαν, τελευταῖον ἐµποιήσασαι τὴν σκοπουµένην ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαόν. Ἡ εἴδησις περὶ τῆς πλησίον τῶν Ἀθηνῶν ἥττης κατέθραυσε τὸ θάρρος τῶν νῶν ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἤλιδι πατριωτῶν. Εἷς δὲ δευτερεύων ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν, καπιτανίσκος τις, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν περιφρονητικῶς οἱ Ἕλληνες ἱστορικοί, ὁ Νενέκος ἐκ Ζουπάτης ἔδωκε τὸ παράδειγµα τῆς ἀπὸ τοῦ πατριωτικοῦ ἔργου παραιτήσεως. Κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχηγῶν τῆς Στερεᾶς ἔκαµε µετὰ τοῦ Ἰµβραὴµ τὸ συµβόλαιον τῆς ὑποταγῆς του, καὶ σηνέστησεν ἴδιον ἐλεύθερον σῶµα, ὅπερ ἔµελλε νὰ χρησηµεύσῃ ὡς πρόχειρος καὶ εὐπετῶς ἐναντίον τῶν πατριωτῶν κινουµένη δύναµις.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Αἰγύπτιος ἐνταυτῷ «ἀντὶ τῆς λεοντῆς ἔδειξε τὴν ἀλωπεκήν», καὶ ἤρχισε φειδόµενος τῆς σπορᾶς καὶ πληρώνων ὅσα ἐλάµβανεν εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἀναγκαιοῦντα, τότε τὸ µέγα πλῆθος, ὅπερ εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀπελπίζηται περὶ τῶν τῆς πατρίδος, προσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Αἱ ἐπαρχίαι Πατρῶν, Πύργου, Γαστούνης, Βοστίτσης καὶ Καλαβρύτων ὑπετάγησαν. Εἶναι δὲ ἀναµφισβήτητος ἐκδούλευσις τοῦ γέροντος Κολοκοτρώνη τὸ ὅτι ἀντενήργει πεισµατωδῶς εἰς τὴν ἐπι-

Δηµόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δημίαν ταύτην τῆς δουλικῆς ὑποταγῆς. Ἐξέδωκε διαταγήν, δι' ἧς πάντες οἱ τὸ 15ον ἔτος μέχρι τοῦ 60 ἄγοντες ὤφειλον νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα καὶ ἐπηπείλει τοὺς ὑποταχθέντας διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας.

Ἔπεμψε δὲ εἰς Πάτρας ἕνα πολεμικὸν σῶμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πετμεζᾶ, ἵνα συλλάβῃ ζῶντα ἢ νεκρὸν τὸν προδότην Νενέκον. Ὁ Νικήτας ἔχει νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Μεσσηνίαν ὅπως ἐπαπειλήσῃ τὴν βάσιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἰμβραήμ. Ὁ Γενναῖος καὶ ὁ Πλαπούτας ἐρρίφθησαν εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου. Καὶ αὐτὸς δέ ὁ «Γέρων» προὐχώρησεν εἰς Κόρινθον μεθ' ἁπασῶν τῶν εὐχρήστων καὶ διαθεσίμων δυνάμεων, καὶ ἐστράφη τότε ἀριστερόθεν πρὸς τὴν λίμνην τοῦ «Φονιᾶ» ἵνα ὑποδεχθῇ ἐκεῖ τοὺς ὑπὸ τὸν Νοταρᾶν Κορινθίους, καὶ ἐπιτηρῇ τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἐνῷ δὲ ἤδη εὑρίσκετο καθ' ὁδὸν ἐν Ζαχόλῃ ἀντίχησε πρὸς αὐτὸν ἡ τῶν μοναχῶν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου αἴτησις βοηθείας. Ὁ δὲ Ἰμβραήμ, ἀφοῦ ἀφῆκεν ὀπίσω εἰς Πάτρας ἰσχυρὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Δελῆ Ἀχμέτην, ἐστράφη μετὰ 6,000 ἀνδρῶν καὶ τοῦ σώματος τῶν ἐθελοντῶν τοῦ Νενέκου κατὰ τοῦ μοναστηρίου.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔπεμψεν ἀμέσως πρὸς βοήθειαν τῶν ἀπειλουμένων τὸ σῶμα τοῦ Πετμεζᾶ καὶ 100 ἄνδρας ἐκ τῆς σωματοφυλακῆς του ὑπὸ τὸν Χρυσανθόπουλον, καὶ ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς τὴν 20ην Ἰουνίου λέξεις πλήρεις ἐλπίδων περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ πεποίθησις τοῦ «Γέροντος» δὲν τὸν ἠπάτησεν. Ὁ Ἰμβραὴμ εὗρε πρὸ τοῦ ἀσύλου τοποθετημένα τηλεβόλα καὶ λαϊκούς, ὡς καὶ καλογήρους, τόσον εὐσταθῶς ἔχοντας ἀπόφασιν πρὸς ἄμυναν, ὥστε παρητήθη ἀπὸ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐπιθέσεως. Ἔπεμψε δ' ἓν ἀπόσπασμα τοῦ στρατοῦ του μετὰ τοῦ προδότου Νενέκου πρὸς τὸ Διακόπτον εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ μοναστηρίου. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν τὸ βραχῶδες σπήλαιον ἦτο ἀπρόσιτον, οἱ δὲ μοναχοὶ ὠφελήθησαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνου ὅπως ἐπιπέσωσι μετ' ἐπιτυχίας· Ὁ Ἰμβραὴμ οὐδεμίαν εἶχε διάθεσιν ἵνα θυσιάσῃ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ εἰς ἔφοδον καὶ προσβολὴν κατὰ τῆς φύσει ἰσχυρᾶς καὶ ὀχυρᾶς θέσεως τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μοναστηρίου, ἀπεσύρθη καὶ τὸ ἔτος τοῦτο, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ τίποτε εἰς Καλάβρυτα, καὶ προητοιμάζετο ὅπως, ἀντὶ τούτου, ὑποτάξῃ τὸ τμῆμα τῆς Καρυταίνης.

Παρὰ τὴν Κατσάνειν διεμοίρασε τὸν στρατόν του· αὐτὸς δὲ εὐρών τὰ πρὸς τὴν Καρύταιναν στενὰ κατεχόμενα ὑπὸ τοῦ Γενναίου καὶ τοῦ Πλαπούτα, ἐστράφη πρὸς τὴν Τριπολιτσάν, τὸ δὲ ἕτερον καὶ ἰσχυρότερον ἀπόσπασμα τῶν Αἰγυπτίων προὐχώρησε μέχρι τοῦ Ἀκόβου καὶ τῆς Δημητσάνης. Ἀλλ' ὁ Γενναῖος καὶ ὁ Πλαπούτας ἔδραμον κατεσπευσμένως πρὸς τὸ ἐπαπειλούμενον κέντρον, καὶ μετὰ σφοδρὰν παρὰ τὴν Δημητσάναν συμπλοκὴν προὐχώρησαν οἱ Αἰγύπτιοι βορειανατολικῶς, διευθυνθέντες πρὸς τὴν Τριπολιτσάν, ὅπου συνηνώθησαν μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμβραήμ.

Ἀλλ' ἡ κατὰ τῆς Καρυταίνης ἐκστρατεία ἐματαιώθη ἐπίσης, ὡς καὶ ἡ κατὰ τοῦ Μεγαλοσπηλαίου ἐπίθεσις.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἀνέπτυξεν ἀκάματον δραστηριότητα καὶ ἐνέργειαν ὅπως ἀντιπράξῃ εἰς τὸ μίασμα τῆς τοιαύτης παραιτήσεως (καὶ ὑποταγῆς εἰς τοὺς Τούρκους). Παρὰ τὸν ἅγιον Βλάσιον καὶ παρὰ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, εἰς τὸ τμῆμα τῆς Βονίτσης, ἐγένετο μεταξὺ τῶν πατριωτῶν καὶ τοῦ Ἀχμὲτ-πασσᾶ ὑποβοηθουμένου σώματος ἐθελοντῶν τοῦ Νενέκου.

Ὁ «Γέρων» κατώρθωσε ν' ἀποδιώξῃ εἰς τὰς Πάτρας τοὺς Τουρκοφίλους, καὶ τοὐλάχιστον ἓν μέρος τῶν ὑποταχθέντων νὰ ἐπαναγάγῃ ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, ἤθελε δὲ καὶ ὁ ἴδιος προσβάλει εἰς Πάτρας τὸν Αἰγύπτιον ὑποστράτηγον, ἂν δὲν ἤθελε στερεῖσθαι πάντων τῶν ἐπιτηδείων· ὅθεν καὶ παρώτρυνεν ἀκαταπαύστως τὴν κυβέρνησιν ἵνα τῷ πέμψῃ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, ἀφοῦ, ὡς ἔλεγε, δὲν ἤθελε κἂν νὰ τῷ πέμψῃ αὐτὴ μηχανήν τινα δυναμένην νὰ διατρέφῃ τοὺς στρατιώτας δι' ἁπλοῦ ἀέρος καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν γῆν εἰς πυρίτιδα, τοὺς δὲ βράχους εἰς σφαιρίδια μολύβδου.

Ἀλλ' αἱ αἰτήσεις αὐτοῦ, ὡς καὶ αἱ εἰρωνεῖαι, ἀντήχουν ἐπίσης ἄνευ ἀποτελέσματος, θραυόμεναι ἐπὶ τῆς ἀδυνάτου καὶ ὀκνῆς κυβερνήσεως. Αὕτη οὔτε ἠδύνατο ἀλλ' οὔτε ἤθελε νὰ βοηθήσῃ. Τὰ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὐτελῆ μέσα της εἶχε μεταχειρισθῆ εἰς Ναύπλιον κατὰ τὸν ἐμφύλιον
όλεμον. Καὶ οὕτως ἔπεσε πάλιν τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ πολέμου ἡ
ιατροφὴ τῶν πατριωτικῶν στιφῶν τοῦ Κολοκοτρώνη τώρα ὡς καὶ
ρότερον, ἐπάνω εἰς τὴν ράχιν τοῦ πτωχοῦ χωρικοῦ.

Ὅθεν καὶ οἱ «χωρικοί», πληροφοεῖ ὁ ναύαρχος Δεριγὺ «ἐδιώ-
οντο ἐναλλὰξ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν παλληκαρίων, καὶ ἐγυ-
νοῦντο καὶ ἐληστεύοντο»· ὅτε δὲ ὁ Ἰμβραὴμ-πασσᾶς ἤκουσεν ὅτι
Κολοκοτρώνης ἠπείλει τοὺς ὑποτεταγμένους τόπους εἰς τὰ βόρεια
ῆς Πελοποννήσου καὶ ἐζήτει τὰ περὶ τῆς ὑποτάξεώς των πρακτικά,
ιέταξε νὰ σταλῇ πρὸς τὸν ὑποστράτηγον Ἀχμὲτ-πασσὰν διὰ θα-
άσσης ἐπικουρία, καὶ οὗτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τῇ
ροτροπῇ τοῦ Νενέκου διέταξεν ἐκδρομὴν κατὰ μῆκος τῆς ἀρχαΐκῆς
αραλίας, ἵνα κατάσχῃ τὴν συγκοινὴν τῆς κορινθιακῆς σταφίδος.

Ὁ προδότης Νενέκος ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγός. Ἀλλ' ὁ Κολο-
κατρώνης ἔλαβεν ἐγκαίρως τὰ προβλεπτικὰ αὐτοῦ μέτρα. Πλησίον
ῆς Βοστίτσης παρὰ τὰ Καλάβρυτα ἐνεπόδισεν ὁ Πλαπούτας τὸν
χθρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ προχωρήσῃ, καὶ ἀπέκρουσεε αὐτὸν ἕως εἰς τὰς
Πάτρας ὀπίσω.

Ἐπὶ τοῦ νοτιανατολικοῦ κατηφόρου τοῦ Ὀλενοῦ παρὰ τὸ Λι-
όδαρτσι ἐφρούρει ὁ Γενναῖος· συνήντησε δὲ τοὺς Τούρκους ὅτε προ-
σεπάθουν νὰ εἰσδύσωσιν εὐθὺς μετὰ ταῦτα εἰς Λιόδωρα ἐντὸς τῶν
ἀμπελώνων τοῦ Διβρίου, καὶ ἠνάγκασεν αὐτούς, μετὰ ζωηρὰν συμ-
πλοκήν, νὰ ὀπισθοδρομήσωσι μέχρι τοῦ Πύργου. Οἱ δὲ ὑποτεταγμέ-
νοι ἐν Ἤλιδι, ἐπανῆλθον ὑπὸ τὴν πατριωτικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ τὸ
νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου ἠπείλει τώρα ὁ μέγιστος κίν-
δυνος.

Ὁ Ἰμβραὴμ τὰ πάντα προσέφερεν ἵνα κατορθώσῃ τὴν ὁριστικὴν
ὑποταγὴν τῶν κατοίκων τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Μεσσηνίας. Ὁ Νι-
κήτας μόλις ἔτι ἠδύνατο νὰ κρατῇ τὴν παρὰ τὸ «Λεοντάρι» θέσιν
του. Τότε πάλιν ὁ γέρων Κολοκοτρώνης, ὅστις ἐγκαίρως καὶ δεόν-
τως προηγεῖθάνετο πάντοτε τὸν κίνδυνον, ἔσπευσε πρὸς τ' ἀπειλού-
μενα μέρη, ἐνεζυνάμωσε τὸν πιστὸν αὐτοῦ Νικήταν καὶ ἀνεπύρωσε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ πληθυσμοῦ ἀναρριπίσας πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀντίστασιν τὸ πῦρ αὐτοῦ.

Ἐνῷ οὕτω πόλεμος καὶ ἀπόφασις συνεκεντροῦντο πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς Πελοποννήσου, ὁ λόρδος Κόχραν κατέβαλε πάσας αὐτοῦ τὰς προσπαθείας ὅπως κατορθώσῃ ὥστε νὰ λησμονηθῇ ἡ ἀπέναντι τῶν Ἀθηνῶν ἀποτυχία του, διὰ τινος τῶν λαμπρῶν ἐκείνων πράξεων, αἵτινες εἰς ἄλλα μερη τοῦ κόσμου ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας

Ἐπειδὴ δὲ φόβος ὑπῆρχε μήπως ὁ ἐχθρὸς κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἐπιχειρήσῃ ἀποφασιστικὸν κτυπημα κατα τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς νήσου Ὕδρας, ἡ πρώτη καὶ σπουδαιοτάτη προσοχὴ τοῦ θαλασσίου ἥρωος τῶν Βρεττανῶν ἔδει νὰ ἐπιστηθῇ εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἕνωσιν τοῦ Τουρκικοῦ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἦσαν παραπολὺ ἁπλᾶ καὶ ἄτεχνα, πρὸς τὰς ὑψηλὰς τοῦ Κόχραν τάσεις παραβαλλόμενα. -Αντὶ νὰ συλλάβῃ τὸν τουρκικὸν στόλον, τὸν ὁποῖον ὁ Σουλτάνος μετὰ μεγάλην καὶ δυσχερῆ τοῦ ἑαυτοῦ του ὑπερνίκησιν ἔθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Αἰγυπτίου ὑποτελοῦς του.— κατὰ τὸν ἀπὸ τῶν Δαρδανελλίων ἐαρινὸν αὐτοῦ ἔκπλουν, ἔβλεπεν ἁπλῶς πῶς ὁ στόλος οὗτος, ἐξ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ μεγάλων πολεμικῶν πλοίων συνιστάμενος, περιέπλεε τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν 14 Μαΐου ἐν Ναυαρίνῳ ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰμβραήμ.

Προέτεινε δὲ σχέδιον παράδοξον ὁμοῦ καὶ ριψοκίνδυνον νὰ προσβάλῃ δηλαδὴ τὸν Ἰμβραὴμ-πασσὰν ἀπέναντι τῆς Κλεμοὺτσης, ἐπειδὴ εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι ὁ Αἰγύπτιος συνείθιζε νὰ διευθύνῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου εὑρισκόμενος ἐντὸς πάρωνος. Ἐφάνη δὲ πράγματι μετὰ τῆς «Ἑλλάδος» καὶ τῆς «Καρτερίας» τὴν 27ην Μαΐου εἰς τὸν προσήκοντα τόπον, εὗρεν ὅμως ὅτι ὁ στρατηγὸς τῶν ἐχθρῶν ἐγκαίρως εἶχεν ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εὑρίσκετο ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἔδει ν' ἀρκεσθῇ μόνον συλλαμβάνων φορτηγά τινα παρὰ τὴν Γλαρέντσαν. Ἀλλὰ τάχιστα ἐδέσμευσε τον ἄστακτον ἔτι λαμπροτέρα πλάνη.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ Κανάρη, νὰ πλεύσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ματαιώσῃ τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν πρὸς ἣν ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς προητοιμάζετο ἤδη ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως, πρὸς τούτοις δὲ νὰ καταστρέψῃ καὶ τὸν αἰγυπτιακὸν ναύσταθμον. Μόλις δ' ἐπανέκαμψεν εἰς Σπέτσας, καὶ πάραυτα παρώρμησε τοὺς Ἕλληνας ναύτας οἱ ὁποῖοι πρὸ μικροῦ ἔτι εἶχον ἀρνηθῆ ἐν Πόρῳ νὰ ὑπηρετήσωσιν ὑπὸ τὰς διαταγάς του. Ἂν μόνον τοῖς ἐπλήρωνε 14 ἡμερῶν μισθόν, διὰ πλουσιοπαροχωτέρων ὑποσχέσεων, συνήθροισεν εἴκοσι δύω ἱστιοφόρα καὶ ὀκτὼ πυροβολικά, μετὰ τοῦ στόλου του δὲ καὶ τῆς «Ἑλλάδος» ἐκινήθη πλησίστιος εἰς τὴν θάλασσαν τὴν 10ην Ἰουνίου.

Ὁ δὲ Μιαούλης τὸν συνώδευσε, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ἐπορεύετο. Μόνον πέραν τῆς Κρήτης ἀπεκάλυψεν ὁ λόρδος τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 15ης ἔφθασεν ἀπέναντι τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἀνύψωσε τὴν αὐστριακὴν σημαίαν ἵνα κατορθώσῃ οὕτω νὰ ἐκλάβωσι τὴν φρεγάταν «Ἑλλάδα» ἀντὶ τῆς «Μπελλόνας» ἥτις τότε συνήθως συνώδευεν ἐμπορικὰ πλοῖα εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Κανάρη ἐφαίνετο λησμονηθεῖσα. Ἐξέλαβον δὲ πράγματι κατ' ἀρχὰς τὴν «Ἑλλάδα» ὡς αὐτοκρατορικὸν πλοῖον. Ἀλλ' ὅτε ἐπλησίασε περισσότερον, κατεταράχθησαν τὰ ἐκτὸς εὑρισκόμενα καὶ περιπολοῦντα πλοῖα, καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν πρῳΐαν τῆς 17ης τὸν ἐχθρόν. Ὁ αἰγυπτιακὸς ἀκταιωρός, ἤτοι πάρων τις, ἔχων 22 κανόνια, ἔσπευσεν ἵνα στραφῇ ὀπίσω διὰ τῆς στενῆς εἰσόδου, ἔνθα ἐβυθίσθη.

Ὅτε δὲ ὁ Κόχραν εἶδεν ὅτι ἀνεγνωρίσθη, ἔπεμψεν ἓν πυροπολικὸν κατὰ τοῦ πάρωνος καὶ ἀφοῦ ἐκεῖνο ἀνωφελῶς καὶ μάτην κατεστράφη, ἔπεμψεν δεύτερον, ὅπερ τὸ ἐγκαταλελειμένον καὶ ἀπομεμονωμένον πλοῖον, τὴν 9ην ὥραν τῆς πρωΐας ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ «Ἑλλὰς» ἠγκηροβόλησεν ἐκτὸς τῆς εἰσόδου. Τότε ἔπρεπε καὶ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα καὶ νὰ προσβάλωσι τὸν πρὸς ναυμαχίαν ἀπρετοίμαστον στόλον τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ ἀποφασιστικὴν στιγμὴν ἐξέλιπε τὸ θάρρος, προσεπῆλθε δὲ καὶ ἄκρα νηνεμία, ὥστε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔμενον ἀκίνητα μέχρι τῆς πρωΐας τῆς 18ης Ἰουνίου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀντιβασιλεὺς προσῆλθεν ἐσπευσμένως ἔκ τινος ἐξοχικῆς οἰκίας, μετ' ἀκαμάτου δὲ δραστηριοτητος διέταξε νὰ μετακομισθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά του πολεμοφόδια, καὶ νὰ ἐκπλεύσωσι εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν.

Ὤφθη δὲ τῇν πρωίαν τῆς 18ης πῶς λυσσῶν ὑπὸ τῆς ὀργῆς διὰ τὸ προστριβὲν εἰς αὐτὸν ὄνειδος ἵστατο ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν μέρους πολεμικοῦ τινος νεωστὶ ἐν Μασσαλίᾳ ἀγορασθέντος πάρωνος, ἐκίνει τὴν ράβδον του, ζωηρότατα ἐχειρονόμει, καὶ ἐξέσπα τὰς τρίχας τοῦ πώγωνός του.

Ὁδηγῶν τὸν στόλον του ἐξῆλθε τοῦ λιμένος ἀπ' εὐθείας κατὰ τῶν Ἑλλήνων τυχοδιωκτῶν, καὶ ἂν καὶ τὰ αἰγυπτιακὰ πλοῖα. καταλειφθέντα ἐν μέρει ἐξαίφνης κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπιδιωρθώσεώς των, οὔδαμῶς ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐπίφοβοι ἀντίπαλοι, ὁ Κόχραν δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ, ἀλλ' ἐπανέκαμψε συνοδευόμενος ἐν εὐσεβεστάτῳ καὶ ἐμφόβῳ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ στόλου τοῦ Μεχμέτ εἰς Ρόδον καὶ Πόρον ὀπίσω.

Τοιουτοτρόπως ἡ πτῶσις αὐτοῦ ἦτο πρᾶγμα ἤδη τετελεσμένον ἐν τῷ νῷ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Μιαούλης, ὅστις μετριοφρόνως καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀντιστάσεως καὶ ἀξιώσεως εἶχε τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ξένου ναυτικοῦ ἀνδρός, ἐθεώρει αὐτὸν εἰς τὸ μέλλον ὡς ἁπλοῦν ἥρωα λέξεων. Αἱ βρασιλιαναὶ αὐτοῦ δάφναι εἶχον καθ' ὁλοκληρίαν μαρανθῇ ἐν Ἑλλάδι. Καὶ ὅτε τὴν 12ην Ἰουλίου ἀπέπλευσε πάλιν ἐκ Πόρου καὶ περιέπλευσε τὸ Αἰγαῖον, ἵνα συγκεντρώσῃ τὴν διοίκησιν τῶν νήσων καὶ περιλάβῃ τὰ τὰ εἰσοδήματά των εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ναυαρχείου, ἀπήντησεν ἀναφανδὸν τὴν ἐπιμονωτάτην πανταχοῦ ἀντίστασιν.

Τὴν 11ην Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ σταθμεύοντας ναυάρχους τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ γαλλικοῦ στόλου διὰ ταχυδρόμων ἐκ Κωνσταντιτουπόλεως ἡ εἴδησις τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου, Ο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κόδριγκτων καὶ ὁ Δεριγνὺ ἐγνώριζον τώρα ὅτι ρίπτονται μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν, διά τοῦτο ὁ Ἄγλλος πρεσβευτὴς Στράτφορδ Κάνιγκ διετράνου ὡς ἐπάναγκες. εἰ δυνατόν, διὰ σαλπίγγων, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ διὰ τηλεβόλων νὰ κατορθωθῇ ἡ εἰρήνη. Προσδιόρισαν δὲ τὴν Μῆλον ὡς κέντρον συναθροίσεως τῶν δυνάμεών των, καὶ μετέβησαν μττὰ ταῦτα εἰς Ναύπλιον ἵνα γνωστοποιήσωσι τὰ συμβάντα εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀμιλτῶνος ἐκ προκαταβολῆς διαδοθεῖσα καὶ ἐπικυρωθεῖσα φήμη προὐξένησεν εἰς τοὺς Ἕλλησνας ἐπειδὴ ἦτο αὐθεντική, ἀληθῆ μέθη χαρᾶς καὶ εὐθυμίας. Ἡ περὶ τῆς σωτηρίας πεποίθησις ἦτο μᾶλλον εὐχάριστος, ἐπειδὴ ἡ ἐξάντλησις τῶν μέσων καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀναρχία οὐδέποτε τέως εἶχον κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως παρουσιασθῇ τόσον ἐπιβλητικαί, ὅσον κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1827.

Ἂν ἡ σύμβασις τοῦ Ἰουλίου ἐφαίνετο λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν μόνον κυριαρχικήν τινα σχέσιν, καὶ ἂν ἐφαίνετο κατὰ τοσοῦτον ἐναντία εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν πατριωτῶν καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχιῶν καὶ κατορθωμάτων τῆς ἐπαναστάσεως, τίς ἠδύνατα νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι αἱ δυνάμεις εἰς τὰς περὶ μέλλοννος τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσεις αὐτῶν ἤθελον ἐμμείνει ἀπαραβάτως εὐσταθεῖς ; ὅτι αὗται ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Πύλη ἤθελε δειχθῇ σκληροτράχηλος. καὶ εὐθὺς ἅμα ἡ ἁπλῆ ἐπέμβασις ἐξετρέπετο εἰς ἔργον αἱματηρόν, δὲν ἤθελον παρασυρθῇ πέραν τῶν ἀρχικῶν ὁρίων τοῦ περὶ εἰρηνοποιήσεως σχεδίων των, καὶ ἀναγκασθῇ ὑπὸ τῶν γεγονότων ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ὁλοσχερῆ ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἶχον ἐπεμβῇ ;

Ἡ ἐπέμβασις ἐπῆλθε, τελευταῖον, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἐθεωροῦντο ὡς δευτερεύουσα ὑπόθεσις· Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπεδέχθη ἀκούσασα τὴν συμβᾶσαν ἀνακοχὴν τῶν ὅπλων. Ἐκδοῦσα δὲ προκήρυξιν, δι' ἧς ἀνεκοίνου εἰς τὸν λαὸν τὸ εὐάρεστον γεγονός, καὶ τὸν παρῆνει εἰς σύμπνοιαν, μετετέθη κατὰ συμβουλὴν τοῦ Κοδριγκτῶνος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεμπτεμβρίου εἰς Αἴγιναν, ἵν' ἀποφύγῃ τὸν ὑπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βράζοντα καὶ ἀτμώδη ὁρίζοντα τῶν φατριαστικῶν ἐρίδων, ὅστις ὑπερῳωρεῖτο τοῦ Ναυπλίου. Οὕτω τὸ ἑλληνικὸν ἔργον ἐξετελέσθη εὐκόλως.

Καθὼς δὲ ἠδύνατό τις νὰ προΐδῃ, εὗρον οἱ μεσάζοντες ναύαρχοι ὅτι αἱ κυρίαι δυσκολίαι προήρχοντο ἐκ μέρους τουρκοαιγυπτίων. Ἡ δὲ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ ἰσχὺς εἶχεν ἐκμηδενισθῇ, ἀποδέχθη ἀκούσασα μετ' ἀνακουφίσεως καὶ εὐχαριστήσεως τὴν προταθεῖσαν διέξοδον καὶ τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων, εἰς μόνην αὐτὴν ἐπωφελῆ οὖσαν.

Πῶς ἠδύνατο ὅμως ὁ Σουλνὰν-Μαχμούτης καὶ ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς, οἵτινες, εἰς τὸ ὕψος τῆς δυνάμεώς των ὄντες, ἡτοιμάζοντο διὰ τελευταίας προσβολῆς νὰ κατακεραυνώσωσι τὴν ἐπανάστασιν, ν' ἀκούσωσιν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀνεχαίτιζε τὴν ἕτοιμον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα χεῖρα ;

Δὲν ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς αἰσθηματικὴ ἰδιοτροπία τῆς δυτικῆς χριστιανωσύνης, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμπάθεια κατέστη πολιτικὴ δύναμις. Δὲν ἐξετίμων ἀρκούντας τὸν κίνδυνον, καὶ περιεφρόνουν πᾶσαν φρόνιμον νουθεσίαν. «Θέλομεν περιμένει νὰ ἴδωμεν» ἀνακοίνωσιν ὁ Ρεΐς «ἕως ποῦ φθάνει ἡ αὐθάδεια καὶ θρασύτης τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Ἕλλάς, ἐλευθερία, καταστολὴ τῆς αἱματοχυσίας, αὐτὰ εἶναι πρόφάσεις. Θέλουσι νὰ ἐκδιώξωσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης. Οὐδὲν θέτομεν πλέον ζήτημα, καὶ ὅτι λέγουσι πρὸς ἡμᾶς, οὐδεμίαν προξενεῖ εἰς ἡμᾶς ἐντύπωσιν».

Ἐνῷ δ' ἐν Κωνσταντινοπόλει ἐπανεπαύοντο εἰς τὰ ἐκ τῆς Ἑλλάδος συρρέοντα ὑποταγῆς ἔγγραφα, ἡ εὐθύνη μεγαλοψυχία προυτίθετο ν' ἀνακηρύξῃ ἀμνηστείαν εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους, προσεποιεῖτο ὡς ἂν τὰ πάντα ἐπλησίαζον εἰς τὸν τέρμα των, αἱ προετοιμασίαι πρὸς μέγαν ἀποφασιστικὸν ἀγῶνα ἐξηκολούθουν νὰ γίνωνται μετὰ παραδειγμανικῆς δραστηριότητος.

Οὕτω λοιπὸν προέκειτο ὡς σπουδαῖον καὶ σημαντικὸν νὰ προσβάλωσι τὴν ἕδραν τῆς μέχρι τοῦδε ναυτικῆς ἀντιστάσεως τῶν Ἑλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λήνων, τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Σπέτσας, ὡς εἶχον προσβάλῃ τὰ Ψαρά, νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις προλαβάνοντες αὐτὰς διὰ τετελεσμένου γεγονότος, ἵνα συνηθῶσιν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελον ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῶν Ραγιάδων, ν' ἀπαντήσωσι πρὸς αὐτὰς μετὰ θάρρους καὶ δικαίου ὅτι ἡ ἐπανάστασις δὲν ὑφίστατο πλέον. Ἀτρόμητος, καὶ μάλιστα ἔτι σφοδότερον ἐρεθισθεὶς ὑπὸ τοῦ θρασέως πλοῦ τοῦ Κόχραν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, προητοίμαζεν ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς μεγαλοπρεπῆ ἐκστρατείαν, ἵνα παράσχῃ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὰ μέσα πρὸς ἐκβίασιν τῆς «μικρᾶς ἐκείνης Ἀγγλίας ἐν τῷ Ἀργολικῷ κόλπῳ».

Ὁ μέγας οὗτος αἰγυπτικὸς στόλος συνίστατο ἐξ ἐνενήκοντα καὶ δύο ἱστιοφόρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πεντήκοντα καὶ ἓν ἦσαν πλοῖα πολεμικά. Ἔφερε δὲ ἓν ὁλόκληρον σῶμα τακτικοῦ πεζικοῦ, ὀλίγους ἱππεῖς, ἀλλὰ πλησμονὴν τροφοδοσιῶν καὶ πολεμεφοδίων, καὶ ἕν ἑκατομμύριον δολλαρίων (ταλλήρων) τοῖς μετρητοῖς. Διῃρημένος δὲ εἰς δύο τμήματα ὑπὸ τὸν καπετανάν-μπέην καὶ τὸν Μωχαρέμ-μπεην ἐξέπλευσε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου, καὶ ἔφθασε διὰ τῆς Ρόδου καὶ τῆς Κρήτης τὴν 7ην Σεπτεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου.

Ἡ διπλωματία ἤθελεν εὐχαρίστως ἐμποδίσει τὸν ἀπόπλουν τοῦ γιγαντίου τούτου στόλου. Ὁ Ἄγγλος ταγματάρχης Κράδοκ εἶχεν ἐπιφορτισθῇ μυστικὴν ἀποστολὴν πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα. Ὤφειλε, δηλαδή, ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν σύμβασιν τοῦ Ἰουλίου, νὰ τὸν παρακινήσῃ ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν δυνάμεων ν' ἀνακαλέσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ Μωρέως, καὶ ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του νὰ τῷ ὑποσχεθῇ τὴν ἀναγνώρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἄγγλος πρεσβευτής, ὅστις μόλις τὴν 31ην Ἰουλίου ἦτο εἰς Κορφοὺς ἔφθασε λίαν ἀργὰ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν ἀπόπλουν τοῦ στόλου. Καὶ ἤδη τὴν 5 Αὐγούστου εἶχον ἐγκαταλείψει τὰ τὰ τελευταῖα πλοῖα του τὸν λιμένα.

Ὑποστηριζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἀπεσταλμένου καὶ τοῦ Φὸν Ἱρόκες, ἀπέκρουσεν ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς τὰς ἐλκυστικὰς προτάσεις τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄγγλου, καὶ ἐκρύβη ἀπέναντί του ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς τοῦ ὑποτελοῦς εἰς τὸν Σουλτάνον πίστεως, διατρανῶν ὅτι εἶναι πιστὸς ὑπηρέτης τῆς Πύλης καὶ Τοῦρκος, καὶ ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοί, στρατιῶται καὶ ὑπηρέται του εἶναι ἐπίσης τοιοῦτοι, καὶ ἐπομένως εἶχεν ἀπόφασιν ἵνα πλοῖα, ἀνθρώπους, ὅπλα, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν ἐν ἀνάγκῃ ἀπολέσῃ θυσιάζων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ κυριάρχου του. Τὰ δὲ συμβεβηκότα ἀπέδειξαν μετ' ὀλίγον ὅτι ἐτήρει τὸν λόγον του. Οὐδεὶς ἀμφέβαλλε πλέον περὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς ἰσχυρᾶς ναυτικῆς δυνάμεως, τῆς οὔσης ἐξ ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἐξ ἱστιοφόρων, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰμβραήμ.

Ὁ ναύαρχος Κοδρικτὼν ἤθελε νὰ συλλάβῃ τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον κατὰ τὸν δάπλουν αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν καταδιώξῃ ἀπωθῶν ὀπίσω εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἅμα δὲ ἐπληροφορήθη τὸν ἀπόπλουν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὸν συνάδελφόν του Δερινὺ ἔπλευσε πρὸς τὸ ἀκρωατήριον Μαλέαν, ἀλλ' ἔφθασε λίαν ὀψὲ καὶ εὗρεν, ἐπειδὴ τὴν 15ην Σεπτεμβρίου ἐφθασεν ἀπέναντι τοῦ Ναυαρίνου, τὸν στόλον οὐχὶ μόνον ἠγκυροβολημένον ἤδη, ἀλλὰ καὶ ἐν μέρει πάλιν ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν, κατὰ τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Ὕδρας.

Ὁ δὲ Κοδριγκτὼν οὐδεμίαν στιγμὴν ἀπώλεσεν ἵνα πληροφορήσῃ τὸν διοικητὴν τῆς θαλασσίου δυνάμεως τῶν Ὀθωμανῶν περὶ τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου καὶ τὸν ἀποτρέψῃ πάσης ἐπιχειρήσεως δυναμένης νὰ ἐπανέγκῃ σύγκρουσίν τινα πρὸς τοὺς συμμάχους καθότι τὸ πρῶτον τηλεβόλον, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐκπυσοκροτήσῃ κατὰ τῆς Βρεττανικῆς σημαίας, ἤθελεν εἶναι ὀλέθριον διὰ τὸν Ὀσμανικὸν στόλον.

Ὁ Καπιτανάμπεης ἐπτοεῖτο πρὸς τὸ ὑπεύθυνόν του, καὶ ὡδήγησεν τὸν κομιστὴν τῆς ἀγροίκου καὶ τραχείας ἀγγελίας πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰμβραὴν πασσᾶν. Οὗτος δὲ ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν του καὶ ἐζητήσατο καιρὸν ἵνα σκεφθῇ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφάνη καὶ ὁ Γάλλος ναύαρχος Δερινὺ καὶ συν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἤνωσε τὰς παραστάσεις του μετὰ τῶν τοῦ Κοδρικτῶνος. «Αἱ ἐντολαί, τὰς ὁποίας ἔχομεν», λέγει ἔγγραφον, ἐκ συμφώνου ὑπὸ τῶν δύο ναυάρχων ἀπευθυνθὲν τῇ 22ᾳ Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Ἰμβραήμ, «εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὥστε μᾶλλον θέλομεν μεταχειρισθῇ τὰ ἔσχατα μέτρα, ἢ παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ὑμέτεροι ἡγεμόνες συνεμάχησαν. Ἂν λοιπὸν κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην καὶ ἕν μόνον τηλεβόλον ἐκπυροκροτήσῃ κατὰ τῶν σημαιῶν ἡμῶν, ἤθελεν ἐπενέγκει τὰς χειρίστας συνεπείας εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς στόλους».

Ὁ Δερινὺ ἔσχε μακρὰν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἰμβραήμ, τὸν ὁποῖον διὰ παντὸς προσεπάθει νὰ πείσῃ περὶ τῆς ἀνάγκης μιᾶς ἀνακωχῆς ὅπλων. Ὁ Αἰγύπτιος ὡμίλησε μετὰ ψυχρότητος καὶ φρονίμως ὡμολόγησεν ὅτι ἡ θέσις του τὸν φέρει εἰς ἀμηχανίαν, καὶ ὅτι ἐπὶ πᾶσαν ἀναγκάζεται νὰ παλαίῃ πρός τὴν δυσπιστίαν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ.

Τὴν 25ην Σεπτεμβρίου οἱ δύω σύμμαχοι ναύαρχοι ἐπεσκέφθησαν ἐπισήμως τὸν Αἰγύπτιον, καὶ ἐγένετο συνδιάσκεψις ἐν τῷ λιμένι εἰς ὃν προσεκλήθησαν συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Κοδριγκῶνος, καὶ ἅπαντες οἱ Τοῦρκοι καὶ Αἰγύπτιοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί. Ὁ Κοδριγκτῶν καὶ ὁ Δερινὺ μετεχειρίσθησαν κατ' ἀρχὰς ὕφος ὑψηλόφρον καὶ ἀπειλητικόν.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δὲν ἐπήνεγκε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα μετέβαλον τὸν τρόπον των ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον. Ὑπέδειξαν τὴν ἀδυναμίαν τῆς Πύλης καὶ τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην, εἰς ἣν ἤθελον εὑρεθῇ, νὰ καταστρέψωσιν ἢ νὰ αἰχμαλωτήσωσι τὸν στόλον τοῦ κυριάρχου.

Ὁ Ἰμβραὴμ εἰς [illegible]ῦτα πάντα ἀπήντησεν ὅτι κατὰ καθῆκον καὶ κατὰ πεποίθησιν ὁμοῦ συνεπάθει καὶ συνεμάχει μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος ἠδύνατο μὲν νὰ καταστραφῇ, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ νὰ αἰχμαλωτισθῇ. Ταὐτοχρόνως ὁ Αἰγύπτιος ἀρχηγὸς ἠγγυήθη δοὺς τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ὅτι, μέχρις ὅτου φθάσῃ ὁριστικὴ διαταγὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως—καὶ ἐπελόγιζον ὅτι ἀπῃτοῦντο πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦτο εἴκοσι καὶ πέντε ἡμέραι—ἤθελε παραιτηθῇ ἀπὸ πάσης μεγαλητέρας θαλασσίας ἐπιχειρήσεως, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῆς ἐναντίον τῆς Ὕδρας ἐκστρατείας. καὶ ὅτι ἤθελεν ἀφήσει τὸν στόλον ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Ναυαρίνου. Ἐξῃτήσατο μόνον νὰ πέμψῃ μικρὸν ἀπόσπασμα μέχρι 5 πλοίων εἰς Πάτρας καὶ Σούδαν μετὰ ζωοτροφιῶν, μισθῶν καὶ πολεμεφοδίων ὡς καὶ ταχυδρόμους, εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Οὕτως οἱ ναύαρχοι ἐγκατέλιπον τὸν λιμένα ἀποδόντες εἰς τὸν Ἰμβραὴμ κατὰ τὸν ἀπόπλουν τὸν συνήθη χαιρετισμόν. Ἀφῆκαν δὲ δύω μόνον ἀκταιωρούς, τὸν Δαρτμοὺρ καὶ τὴν Ἀρμίδα ἀπέναντι τοῦ Ναυαρίνου καὶ τῆς Μεθώνης. Ὁ δὲ Δερινὺ μετέβη εἰς Ἐλαφόνησον ὅπου εἶχεν ἀφήσει πλοῖόν τι ὡς ἀποθήκη χρησιμεῦον, καὶ ὁπόθεν ἠδύνατο νὰ παρατηρῇ πᾶσαν οἱανδήποτε κίνησιν κατὰ τῆς Ὕδρας. Ὁ Κοδριγκτὼν ἔπεμψε μέρος τοῦ στόλου του πρὸς προμηθείας εἰς Μάλταν, καὶ αὐτὸς μετὰ τριῶν πλοίων μετέβη εἰς Ζάκυνθον, ἵνα ἐπιτηρῇ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ λόρδου Κόχραν εἰς τὰ ὕδατα τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Μεσολογγίου.

Ἀλλ' ἐκεῖ ἔμελλε νὰ περιπλεχθῇ ἐπὶ τοσοῦτον ὁ δεσμὸς οὗτος, ὥστε μόνον τὸ ξίφος ἠδύνατο νὰ τὸν διαχωρίσῃ καὶ λύσῃ. Ὁ Ἰμβραὴμ ἐν τῇ 25ῃ Σεπτεμβρίου εἶχεν ὑποδείξει πόσον ἦτο ἄδικον τὸ νὰ ἐνεργῇ ὁ λόρδος Κόχραν κατὰ τῶν Πατρῶν, καὶ ν' ἀφίνῃ τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρως νὰ πράττωσι κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐν ᾧ περιώριζε καὶ ἐδέσμευε τοὺς Τούρκους. Οἱ ναύαρχοι ὅμως ἀντεπαρετήρησαν εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ σύμβασις ὑπεχρέου αὐτοὺς νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ παρεδέχθη τὴν τῶν ὅπλων ἀνακωχήν.

Καὶ ἀληθῶς μὲν συνήνεσαν τὴν 25ην ἐξ ἀβροφροσύνης νὰ ἐμποδίσωσι τὸν λόρδον Κόχραν ὑπως ἀεαλάβῃ τι κατὰ τῶν Πατρῶν, ἀνέκάλεσαν ὅμως τὴν παραχώρησ'ν ταύτην τὴν ἐπομένην ἤδη ἡμέραν. Εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἰμβραήμ, ἐδόθη ἐξ ἀποφάσεως ὅλως ἀρνητικὴ ἀπάντησις. Οὕτως ἐγένετο καθ' ἑκάστην καταφανέστερον ὅτι ἡ συμπάθεια τῆς στιγμῆς ἦτο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ Τοῦρκοι παρεπονοῦντο διότι οἱ ἐπαναστάται συνεπείᾳ τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων, ἐδικαίουν ἑαυτοὺς νὰ διαρρήξωσιν ἀτιμωρήτως αὐτὴν τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ ἐλησμόνησαν ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ ἀνακωχὴ δὲν ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῶν Τούρκων ἀλλ' ἐξηκολούθει ὁ πόλεμος, καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας οὐδεὶς ὑφίστατο λόγος ἵνα παραιτηθῶσιν ἀπὸ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δέχωνται ἡσήχως τὰ κτυπήματα τῶν Τούρκων. Ἄρα, ὡς διέκειντο τὰ πράγματα οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀνακωχῆς ἔδειξαν μόνον τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν διάθεσιν, ἐκέρδησαν τὴν συνδρομὴν τῶν συμμάχων καὶ ἑαυτοὺς κατ' οὐδένα τρόπον ἐδέσμευσαν.

Ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶχεν ὁλοσχερῶς μεταβληθῇ. Αἱ ἐλπίδες τῶν Ἑλλήνων εὐκόλως ἅμα καὶ ταχέως ἀναζωπυρούμεναι ἀνεπτερώθησαν. Καὶ ὄντως ἔδει ν' ἀναφλεγῇ πάλιν ἐκεῖ τὸ πῦρ τοῦ πολέμου, ὅπου εἶχε ἤδη σβεσθῇ, ἵνα συνηθῶσιν οἱ Ἕλληνες νὰ παρουσιάσωσι καὶ στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας κατὰ τὴν προκειμένην διπλωματικὴν τακτοποίησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, καὶ οὕτω νὰ ἔχωσι καὶ προτείνωσσιν εὐλόγως ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρας ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις.

Ἡ κυβέρνησις συνήνει καὶ εἰς τὰ μάλιστα ῥιψοκίνδυνα σχέδια, ἤρκει μόνον ν' ἀπεσκόπουν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας. Οὕτω δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς φθινοπωρικὰς ἡμέρας ἅπαξ ἔτι ἐπανῆλθον εἰς τοὺς στοχασμοὺς τοῦ ἔαρος καὶ τῆς ἀκμῆς αὐτῆς. Προητοίμασαν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὸν Φαβδιέρον, ὅπως ἀναζωογονήσωσι τὸν ἀγῶνα, εἰς τὴν πολυπαθῆ Χίον, ἕτερον ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου καὶ Καρατάσου πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας, ἀπέκλεισαν τὴν Κρήτην καὶ ἔπεμψαν 2,000 ἄνδρας εἰς τὴν λῃστρικὴν φωλεὰν Γραβούζαν, ὅπως ἐκεῖθεν διαδώσωσιν ἐξάπτοντες εἰς μέγα πῦρ τὸν ἔτι σωζόμενον καὶ ζῶντα σπινθῆρα τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως.

Πρὸς τούτοις ἡτοιμάζοντο ἵνα δι' ἐκστρατείας ὑπὸ τὸν Κόχραν καὶ τὸν Τσοὺρτς συνδράμωσι τοὺς καπιτάνους τῆς δυτικῆς Ἑλλά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δος : Τσόγγαν, Ράγγον καὶ Τσέλιον, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου εἰ
χον ἀναλάβει πάλιν τὰ ὅπλα, νὰ ἐπανακυριεύσωσι τὸ Μεσολόγγιον
καὶ αὐτὴν μάλιστα τὴν Ἀλβανίαν νὰ προσβάλωσιν.

Ἀλλ' αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Φαββιέρου καὶ τοῦ Κριεζώτου, ἀφ' οὗ
κατ' ἀρχὰς ἐπέτυχον, ἀπέτυχον ἔπειτα ἐξ αἰτίας ἐπελθουσῶν ἐρίδων
ἐξ ἐλλείψεως πειθαρχίας. Ὁ Κρητικὸς ἀγὼν ἐπήνεγκε μόνον τρο-
μερὰν καὶ ἀνωφελῆ αἱματοχυσίαν ! ἡ δὲ ἐκδρομὴ τοῦ Κόχραν καὶ
τοῦ Τσοὺρτς ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ ἔμμεσος ἀφορμὴ πρὸς τὴν
ποθουμένην ἐπέμβασιν τῶν δυνάμεων.

Ἐνῷ ὁ Τσοὺρτς διὰ ξηρᾶς μετὰ 1,400 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ
προὐχώρει κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ
Ἰσθμοῦ, ὁ Κὸχραν εἶχε συναθροίσῃ 23 πλοῖα παρὰ τὰς Σπέτσας,
περιέπλεε δι' αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, συνέλαβε παρὰ τὰς Σπέ-
τσας, περιέπλευσε δι' αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, συνέλαβε παρὰ τὴν
Ζάκυνθον τουρκικά τινα ἐμπορικὰ πλοῖα, καὶ τὴν 10ην Σεπτεμ-
βρίου ἐφάνη πρὸ τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ δὲ Κοδριγκὼν παρήγγειλεν
εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποβίβασιν εἰς Ἀλβα-
νίαν. Ἦτο δὲ τοῦτο παραχώρησις εἰς τοὺς Τούρκους ἀνθ' ἧς οἱ σύμ-
μαχοι ναύαρχοι ἤθελον νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας
συμπάθειαν καὶ ἀμεροληψίαν των.

Ὁ Κόχραν λοιπὸν ἠρκέσθη μόνον βομβαρδίσας τὸ φρούριον Βα-
σιλάδι διὰ τῶν κανονιοφόρων αὐτοῦ καὶ ἑνὸς προχείρως καὶ ἐν ἀκα-
ρεῖ συστηθέντος πορθμείου ὅλμων, καὶ ἐπειδὴ ὁ βομβαρδισμὸς ἔμει-
νεν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ οἱ Ὑδραῖοι αὐτοῦ ναῦται ἤρχισαν νὰ
παραπονῶνται καὶ νὰ ζητῶσιν προκαταβολὴν τοῦ μισθοῦ των, ἐπα-
νέκαμψεν εἰς Σῦρον. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τῆς Ἀλβανίας ἐπίθεσις δὲν
ἐξετελέσθη. Ὁ δὲ Κόχραν ἀφῆκεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μεσολογγίου
στολίσκον ἐξ 6 πλοίων, ἤτοι τὴν «Καρτερίαν» τὸν «Σωτῆρα» ὑπὸ
τὸν πλοίαρχον Θωμᾶν, δύω ἡμιολίας, δύο κανονιοφόρους, καὶ τὸ
πρόσωπον δὲ αὐτὸ τοῦ διοικητοῦ, τοῦ ἀτρομήτου Φραγκίσκου Ἀστ-
τιγξ, ἠγγυᾶτο ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἤθελον ἀπολαύσει αὐτόθι τοσοῦτο
ταχέως ἡσυχίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μ' ὅλον τὸ ἀπὸ τῶν φρουρίων τοῦ Ρίου πῦρ ὁ πλοίαρχος Θωμᾶς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ «Σωτῆρος», δύο ἡμιολίων καὶ μιᾶς κανονιοφόρου, διέβη τὴν 21 Σεπτεμβρίου τὰ μικρὰ Δαρδανέλλια. Τὴν 23 ἐπετέθη κατά τινος στολίσκου ἠγκυροβολημένου εἰς τὴν σκάλαν τῶν Σαλώνων, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἡμιολίαι δὲν τὸν ὑπεστήριζον ἀρκούντως, ἀπεδιώχθη καὶ σφοδρὸς ἄνεμος παρέσυρεν αὐτὸν μέχρι Λουτρακίου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Ἄστιγξ εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ διέλθῃ διὰ μέσου τῶν μικρῶν Δαρδανελλίων· ἐν ἀποστάσει βολῆς ἀπὸ τῶν φρουρίων κατέλαβεν αὐτὸν αἴφνης νηνεμία, καὶ τότε κανονιοφόρος τις ἔσυρε τὸ πλοῖόν του διὰ σχοινίου ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους καὶ οὕτω διέβη τὸ στενόν. Ἀνεγνώρισε δὲ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅστις ἔμεινεν ἠγκυροβολημένος εἰς τὴν σκάλαν τῶν Σαλώνων ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν μιᾶς κανονιοστοιχίας καὶ ἑκατοντάδων τινῶν μεταξὺ τῶν βράχων τοποθετημένων καραβινοφόρων.

Ἦσαν δὲ 11 πλοῖα· δύω αὐστριακοὶ πάρωνες οἵτινες εἶχον φορτίον Κορινθιακῆς σταφίδος, δύω κανονιοφόροι, πέντε μεγαλείτερα πολεμικὰ πλοῖα καὶ πρὸς τούτοις μία ἡμιολία ἔχουσα 16, καὶ εἷς ἔτι πάρων ἔχων 17 τηλεβόλα, ὅστις ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ναυάρχου. Ἀλλ' ἐναντίος ἄνεμος καὶ τρικυμία ἀπεκώλυσαν τὸν Ἄγγλον χιλέλληνα ἀπὸ τοῦ νὰ προβῇ ἀμέσως εἰς ἐπίθεσιν.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐβασίζοντο μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἄστιγξ ἐν τέλει τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου τοὺς ἐπλησίασε μετὰ τῆς «Καρτερίας», τοῦ «Σωτῆρος» καὶ δύω κονονιοφόρων, τότε μόνον ἤρχισαν νὰ προετοιμάζωνται ἵνα συλλάβωσι τὸν μικρὸν ἑλληνικὸν στόλον. Ἀλλ' ἐφείσθησαν τοῦ πυρὸς αὐτῶν ἕως ὅτου ἡ «Καρτερία» ἠγκυροβόλησεν ὑπὸ φόβου μήπως ὁ ἐχθρός, ἂν τῷ καθίστα ἐνωρὶς γνωστὴν τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἤθελε παραιτηθῆ ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀλλὰ δὲν συνείθιζεν ὁ Ἄστιγξ νὰ μετρῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον τοὺς ἐναντίους· ἠγκυροβόλησεν ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων μακρὰν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων καὶ κανονιοστοιχιῶν, αἵτινες ἐχαιρέτισαν αὐτὸν διὰ σφοδρᾶς κανονιοβολήσεως. Ὁ «Σωτὴρ» καὶ αἱ κανονιο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δος : Τσόγγαν, Ράγγον καὶ Τσέλιον, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου εἶχον ἀναλάβει πάλιν τὰ ὅπλα, νὰ ἐπανακυριεύσωσι τὸ Μεσολόγγιον καὶ αὐτὴν μάλιστα τὴν Ἀλβανίαν νὰ προσβάλωσιν.

Ἀλλ' αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Φαββιέρου καὶ τοῦ Κριεζώτου, ἀφ' οὗ κατ' ἀρχὰς ἐπέτυχον, ἀπέτυχον ἔπειτα ἐξ αἰτίας ἐπελθουσῶν ἐρίδων ἐξ ἐλλείψεως πειθαρχίας. Ὁ Κρητικὸς ἀγὼν ἐπήνεγκε μόνον τρομερὰν καὶ ἀνωφελῆ αἱματοχυσίαν ! ἡ δὲ ἐκδρομὴ τοῦ Κόχραν καὶ τοῦ Τσοὺρτς ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ ἔμμεσος ἀφορμὴ πρὸς τὴν ποθουμένην ἐπέμβασιν τῶν δυνάμεων.

Ἐνῷ ὁ Τσοὺρτς διὰ ξηρᾶς μετὰ 1,400 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ προὐχώρει κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, ὁ Κόχραν εἶχε συναθροίσῃ 23 πλοῖα παρὰ τὰς Σπέτσας, περιέπλεε δι' αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, συνέλαβε παρὰ τὰς Σπέτσας, περιέπλευσε δι' αὐτῶν τὴν Πελοπόννησον, συνέλαβε παρὰ τὴν Ζάκυνθον τουρκικά τινα ἐμπορικὰ πλοῖα, καὶ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ἐφάνη πρὸ τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ δὲ Κοδριγκὼν παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποβίβασιν εἰς Ἀλβανίαν. Ἦτο δὲ τοῦτο παραχώρησις εἰς τοὺς Τούρκους ἀνθ' ἧς οἱ σύμμαχοι ναύαρχοι ἤθελον νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμπάθειαν καὶ ἀμεροληψίαν των.

Ὁ Κόχραν λοιπὸν ἠρκέσθη μόνον βομβαρδίσας τὸ φρούριον Βασιλάδι διὰ τῶν κανονιοφόρων αὐτοῦ καὶ ἑνὸς προχείρως καὶ ἐν ἀκαρεῖ συστηθέντος πορθμείου ὅλμων, καὶ ἐπειδὴ ὁ βομβαρδισμὸς ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ οἱ Ὑδραῖοι αὐτοῦ ναῦται ἤρχισαν νὰ παραπονῶνται καὶ νὰ ζητῶσιν προκαταβολὴν τοῦ μισθοῦ των, ἐπανέκαμψεν εἰς Σῦρον. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τῆς Ἀλβανίας ἐπίθεσις δὲν ἐξετελέσθη. Ὁ δὲ Κόχραν ἀφῆκεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Μεσολογγίου στολίσκον ἐξ 6 πλοίων, ἤτοι τὴν «Καρτερίαν» τὸν «Σωτῆρα» ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Θωμᾶν, δύω ἡμιολίας, δύο κανονιοφόρους, καὶ τὸ πρόσωπον δὲ αὐτὸ τοῦ διοικητοῦ, τοῦ ἀτρομήτου Φραγκίσκου Ἀστιγξ, ἠγγυᾶτο ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἤθελον ἀπολαύσει αὐτόθι τοσοῦτο ταχέως ἡσυχίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μ' ὅλον τὸ ἀπὸ τῶν φρουρίων τοῦ Ρίου πῦρ ὁ πλοίαρχος Θωμᾶς ἐν πλήρει ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ «Σωτῆρος», δύο ἡμιολίων καὶ μιᾶς κανονιοφόρου, διέβη τὴν 21 Σεπτεμβρίου τὰ μικρὰ Δαρδανέλλια. Τὴν 23 ἐπετέθη κατά τινος στολίσκου ἠγκυροβολημένου εἰς τὴν σκάλαν τῶν Σαλώνων, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἡμιολίαι δὲν τὸν ὑπεστήριζον ἀρκούντως, ἀπεδιώχθη καὶ σφοδρὸς ἄνεμος παρέσυρεν αὐτὸν μέχρι Λουτρακίου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Ἄστιγξ εἶχεν ἀποπειραθῇ νὰ διέλθῃ διὰ μέσου τῶν μικρῶν Δαρδανελλίων· ἐν ἀποστάσει βολῆς ἀπὸ τῶν φρουρίων κατέλαβεν αὐτὸν αἴφνης νηνεμία, καὶ τότε κανονιοφόρος τις ἔσυρε τὸ πλοῖόν του διὰ σχοινίου ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους καὶ οὕτω διέβη τὸ στενόν. Ἀνεγνώρισε δὲ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, ὅστις ἔμεινεν ἠγκυροβολημένος εἰς τὴν σκάλαν τῶν Σαλώνων ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν μιᾶς κανονιοστοιχίας καὶ ἑκατοντάδων τινῶν μεταξὺ τῶν βράχων τοποθετημένων καραβινοφόρων.

Ἦσαν δὲ 11 πλοῖα· δύω αὐστριακοὶ πάρωνες οἵτινες, εἶχον φορτίον Κορινθιακῆς σταφίδος, δύω κανονιοφόροι, πέντε μεγαλείτερα πολεμικὰ πλοῖα καὶ πρὸς τούτοις μία ἡμιολία ἔχουσα 16, καὶ εἰς ἔτι πάρων ἔχων 17 τηλεβόλα, ὅστις ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ναυάρχου. Ἀλλ' ἐναντίος ἄνεμος καὶ τρικυμία ἀπεκώλυσαν τὸν Ἄγγλον χιλέλληνα ἀπὸ τοῦ νὰ προβῇ ἀμέσως εἰς ἐπίθεσιν.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐθαρρύνοντο μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἄστιγξ ἐν τέλει τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου τοὺς ἐπλησίασε μετὰ τῆς «Καρτερίας», τοῦ «Σωτῆρος» καὶ δύω κονονιοφόρων, τότε μόνον ἤρχισαν νὰ προετοιμάζωνται ἵνα συλλάβωσι τὸν μικρὸν ἑλληνικὸν στόλον. Ἀλλ' ἐφείσθησαν τοῦ πυρὸς αὐτῶν ἕως ὅτου ἡ «Καρτερία» ἠγκυροβόλησεν ὑπὸ φόβου μήπως ὁ ἐχθρός, ἂν τῷ καθίστα ἐνωρὶς γνωστὴν τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἤθελε παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀλλὰ δὲν συνείθιζεν ὁ Ἄστιγξ νὰ μετρᾷ ἐπὶ πολὺν χρόνον τοὺς ἐναντίους· ἠγκυροβόλησεν ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων μακρὰν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων καὶ κανονιοστοιχιῶν, αἵτινες ἐχαιρέτισαν αὐτὸν διὰ σφοδρᾶς κανονιοβολήσεως. Ὁ «Σωτὴρ» καὶ αἱ κανονιο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φόροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀγκυροβολήσωσι 200 γυάρδας, ὀπισθεν τῆς «Καρνερίας».

Ὁ Ἄστιγξ ἤρχιτε τότε τὴν ἐκτέλεσίν τοῦ ἔργου του μετὰ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν ψυχροῦ αἵματος, διέταξεν διὰ στρογγύλων σφαιρῶν πεπληρωμένα τηλεβόλα βραδέως ἐκπυρσοκροτῶσιν, ἵνα μετρήσῃ τὴν ἀπόστασιν. Μετὰ ταῦτα ὅμως ἐξεπυρσοκρότουν τὰ μακρὰ αὐτοῦ τηλεβόλα ἐκτινάσσοντα φλογώδεις. ἐμπρηστικὰς σφαίρας καὶ βόμβας.

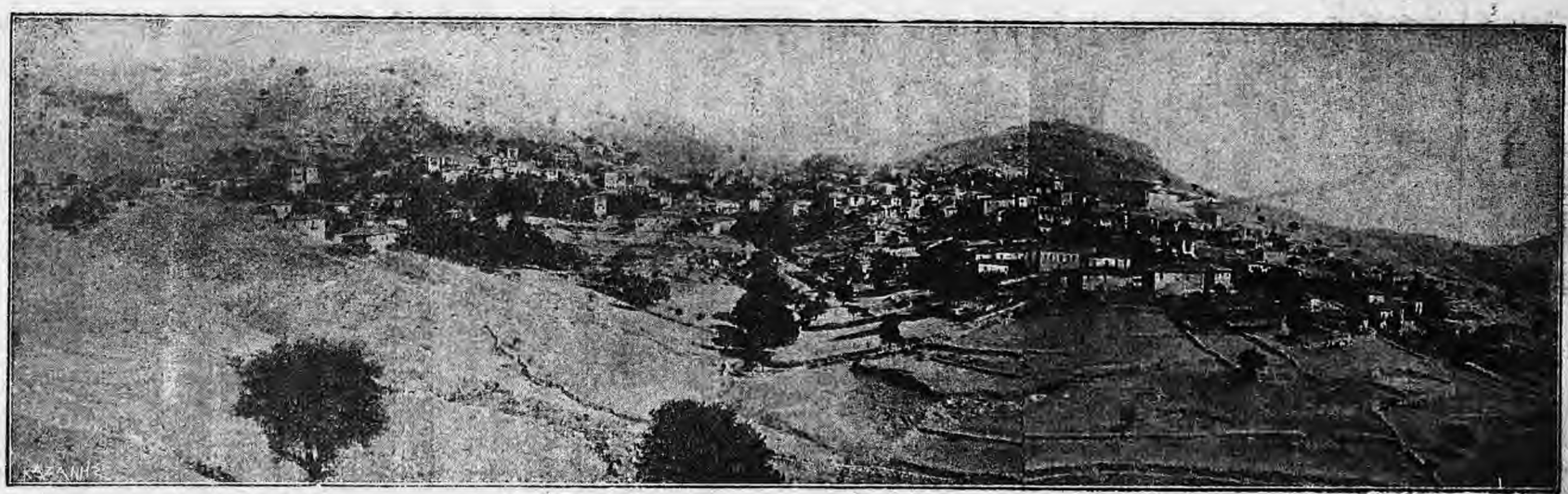
Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἀκαριαῖον μέν, ἀλλὰ τρομερόν. Ὁ πάρων τοῦ ναυάρχου ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα, ἡ μεγάλη ἡμιολία, εἰς ἣν ἐξερράγη πεσοῦσα μεγάλη βόμβα, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ πληρώματος, ἐπειδὴ ἐξώρμ᾽ ἀπειλοῦσα νὰ πέσῃ εἰς τὴν ξηράν, ἄλλος δὲ πάρων ἐβυθίσθη καὶ ἄλλη τις ἡμιολία ἀνεφλέχθη. Οὕτως ἐν διαστήματι ἡμισείας ὥρας ὁ Ἄστιγξ κατέστρεψε τέσσαρα μέγιστα πολεμικὰ πλοῖα, πρὶν ἢ τὰ ἐπὶ τῆς παραλίας τοποθετημένα τηλεβόλα τῆς «Καρτερίας» δυνηθῶσι νὰ ἐπενέγκωσι σπουδαίαν τινὰ βλάβην.

Ὁ «Σωτὴρ» καὶ αἱ ἑλληνικαὶ κανονισφόροι ἐπλησίασαν ἔπειτα τὴν ξηράν, καὶ ἠνάγκασαν τὸ πῦρ μιᾶς κανονιοστοιχίας νὰ παύσῃ, καὶ τὰ ἐπίλοιπα δ᾽ ἐχθρικὰ πλοῖα κατεστράφησαν μέχρι μόνον δύω, τὰ δὲ αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλοῖα συνελήφθησαν. Ἐκ τῆς ἐκεῖθεν δὲ ἀχαϊκῆς ἀκτῆς τὸ στράτευμα τοῦ Τσοὺρτς παρετήρει τὸν εἴσπλουν τοῦ ἑλληνικοῦ στολίσκον εἰς τὴλαν, ἕως ὅτου ἐγένετο ἄφαντος ὄπισθεν τῆς προεκβολῆς τῆς ξηρᾶς.

Οὕτως ἐκέρδησαν ἤδη τὴν κατοχὴν καὶ ἐξουσίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὴν ἕνωσιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἄστιγξ ἠδυνήθη πλέον ἀκωλύτως καὶ ἀσφαλῶς νὰ μεταβιβάσῃ τὸ στράτευμα τοῦ Τσοὺρτς εἰς τὴν Στερεάν, καί νὰ στέψῃ τὰ ἑαυτοῦ ἔργα εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους, τὴν 26ην Δεκεμβρίου 1837, διὰ τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Βασιλαδίου.

Ἔτι σπουδαιότερα ὑπῆρξαν τὰ πολύτιμα ἀποτελέσματα τοῦ ἀγῶνος παρὰ τὰ Σάλωνα. Ὁ ἀγὼν ἐκεῖ ἐκορύφωσε τὴν διχόνοιαν μεταξὺ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΖΑΤΟΥΝΑ

(Εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ πορθητὴς τοῦ Ναυπλίου **Σιάϊκος Σταϊκόπουλος**).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν συμμάχωα ναυάρχων καὶ τοῦ Ἰμβραὴμ πασσᾶ. Ὁ Αἰγύπτιος εἶχεν ἤδη παραπονεθῆ διὰ τὴν ἑρμηνείαν, τὴν ὁποίαν οἱ σύμμαχοι εἶχον δώσει εἰς τὴν σύμβασιν τοῦ Ἰουλίου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἡ εἴδησις ὅμως τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἄστιγγος ἐνέρριψεν αὐτὸν εἰς λυσσώδη παροξυσμόν.

Ἐθεώρησε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὡς προσβολὴν καὶ καταπάτησιν τῆς τῶν ὅπλων ἀνακωχῆς τὰ ἤδη γενόμενα, καὶ ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ πασῶν τῶν προσυμφωνηθεισῶν ὑποχρεώσεων. Αἱ τὴν 25ην Σεπτεμβρίου γενόμεναι συμφωνίαι δὲν τῷ ἐφαίνοντο ἰσχύουσαι πλέον μήτε ὑποχρεοῦσαι αὐτόν. Ὅθεν καὶ ἀπεφάσισεν εὐθὺς νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα ἵνα τιμωρήσῃ τὸν Ἄστιγγα, καὶ ἤλπιζεν ὅτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ καταστρέψῃ τὸν μικρὸν ἑλληνικὸν στόλον διὰ τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ δυνάμεως. Ἀλλ' ὁ Σὶρ Ἐδουάρδος Κόδριγκτων εὑρίσκετο τετὰ τοῦ πλοίου τῆς γραμμῆς «Ἀσίας», τοῦ μονοκρότου «Ταλμπότ» καὶ τοῦ πάρωνος «Ζέμπα» ἐν τῷ λιμένι τῆς Ζακύνθου, ὅτε τὸ πρὸ τοῦ Ναυαρίνου ἐναπολειφθὲν μονόκροτον «Δαρτμούθ» διὰ συνθήματος ἀνήγγειλε τὸν ἀπόπλουν τοῦ μωαμεθανικοῦ στόλου. Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 1ης Ὀκτωβρίου ἐφάνησαν ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς Ζακύνθου τριάκοντα πολεμικὰ καὶ διακριστικὰ πλοῖα, ἅτινα οὐριοδρόμουν πρὸς ΒΔ. Ἦτο δὲ τοῦτο τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Παδρονάμπεην Μουσταφᾶν, τὸ ὁποῖον εἶχε πέρψει ὁ Ἰμβραὴμ ἵνα τιμωρήσῃ τὴν θρασύτητα τοῦ Ἄστιγγος καὶ ἐπανακτήσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ.

Τώρα ἐξέδωκεν ὁ Αἰγύπτιος τὰς φοβερὰς ἐκείνας διαταγάς, αἵτινες ἠπείλουν νὰ τιμωρήσωσι πᾶσαν περαιτέρω ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὰ ἄψυχα ἔτι ἀντικείμενα, καὶ ἐπειδὴ αὗται ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματες, ἐπέπεσε βάρβαρος ἐρήμωσις καθ' ἁπάσης τῆς χώρας. στίφη ὁλόκληρα διέτρεχον τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὴν Ἀρδίαν, καὶ τὰ χωρία τῶν ὁποιων μέχρι τοῦδε εἶχον φεισθῆ. ἐγένοντο παρανάλωμα τῶν φλογῶν, ἑξήκοντα δὲ χιλιάδας συκῶν καὶ εἰκοσιπέντε χιλιάδας ἐλαιοδένδρων κατεκόπησαν καὶ οὕτως ἡ συντήρησις τῶν μελλουσῶν γενεῶν κατεστράφη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἓν μεγαλείτερον δὲ ἀπόσπασμα, ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν συνιστάμενον, προέβη ἀρκτικῶς πρὸς τὰς Πάτρας, μετὰ δευτέρου δέ τινος ἐξ 6,000 ἀνδρῶν προϋχώρει αὐτος ὁ Ἰμβραὴμ πρὸς τὸ Λεοντάρι, καὶ τρίτον δὲ ἔτι ἐξ 7000 ἀνδρῶν διηύθυνεν εἰς Καλάμας, ὅτε ὁ Βρεττανὸς πλοιαρχος Ἄμιλνων, ἰδίοις ὄμμασιν ἠδυνήθη νὰ πεισθῇ περὶ τῆς παραφορᾶς καὶ τῶν ἐρημώσεων τοῦ Αἰγυπτίου· «Ἂν ὁ Ἰμβραὴμ μείνῃ ἐν Ἑλλάδι. πλέον τοῦ 1)3 τῶν κατοίκων μέλλει ν' ἀποθάνῃ ὑπὸ τῆς πείνης»· ἀνήγγειλεν ὁ ναυτικὸς τῆς Βρεττανίας ἐκ τῶν «Κιτρεῶν».

Ἡ διαγωγὴ αὕτη ὑπῆρξεν οἱονοὶ ὑπερήφανος ἀπάντησις εἰς τὴν σύμβασιν τοῦ Ἰουλίου, ἐπίμονος πρόκλησις πρὸς τὰς συμμάχους δυνάμεις, αἵτινες ἤθελον νὰ εἰρηνοποιήσωσι τὴν Ἀνατολήν. Ὡς τοιαύτην ἐξέλαβεν αὐτὴν τοὐλάχιστον ὁ Κσδριγκτών.

Τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου συνηντήθησαν μετ' αὐτοῦ ὁ Ῥῶσσος ἀντιναύαρχος κόμης Χάϊδεν καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Δερινύ· ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἠρίθμει ἕνδεκα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τρία πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ τέσσαρα μονόκροτα, ὁ γαλλικὸς 7, ἐν οἷς ἦσαν τρία τῆς γραμμῆς καὶ δύο μονόκροτα· καὶ ὁ ρωσσικὸς ὀκτὼ ἱστιοφόρα μεταξὺ τῶν ὁποίων τέσσαρα τῆς γραμμῆς καὶ τέσσαρα μονόκροτα μετὰ 270 τηλεβόλων.

Οἱ τρεῖς ναύαρχοι ἀνεγνώρισαν πόσον ἦτο δυσχερὲς νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν διπλωματικὴν παραγγελίαν τοῦ νὰ διατηρῶσ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τὰ διαμαχόμενα μέρη. Ἡ προκεχωρημένη ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐγίνετο μετὰ δυσαρεσκείας ἐπαισθητή. Εἰδήμονες δὲ ναύκληροι καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ ἐγνωστοποίουν ὅτι ἐπειδὴ ἡ θαλασσία ἔκτασις εὑρίσκετο ἀναποφεύκτως ἐκτεθειμένη εἰς ἀπὸ δυσμῶν καὶ μεσημβρίας πνέοντας τρικυμιώδεις ἀνέμους, ἐξ ἀνάγκης ἐν ὥρᾳ χειμῶνος πᾶς ἀποκλεισμὸς ἤθελε καταστῇ ἀδύνατος.

Οὕτω δὲ ἤθελεν ἀποτύχει τὸ δραστηριώτατον μέσον τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἵνα βιασθῇ, δηλαδή, ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἰμβραήμ. Τὰ δὲ καπνίζοντα ἔτι χωρία τῆς Μεσσηνίας, ἐμαρτύρουν πόσον ὀλίγον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐδιάθετος οὗτος ἦτο πρὸς ἔνδοσιν. Ἆρα ὁ Κοδριγκτὼν καὶ οἱ συνάδελφοί του, ἔκριναν, ὡς συνηθίζουν οἱ στρατιῶται, ὅτι, πρὸ πάντων, ἀπητεῖτο σπουδαῖον καὶ στιβαρὸν κτύπημα, ὅπως ἀναγκασθῇ ἡ Πύλη νὰ ἐνδώσῃ.

Ὅθεν ἔδραξαν τὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου διαταχθείσας κινήσεις τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων καὶ τὴν κατερήμωσιν τῆς Μεσσηνίας ὡς ἐπιθυμητὴν πρόφασιν, καὶ ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀπουσιάζοντος Ἰμβραὴμ ὅτι ἡ μὴ τήρησις τοῦ λόγου του ἀναγκάζει τοὺς ναυάρχους νὰ ζητήσωσιν ἄλλας ἐγγυήσεις. Ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ὀφείλει ἐν τῷ ἅμα νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ἀλεξάνδρειαν, αἱ ἐχθροπραξίαι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου πρέπει νὰ παύσωσιι καὶ ἡ Πελοπόννησος νὰ ἐκκενωθῇ. Τὴν δὲ κατηγορηματικὴν ταύτην δήλωσιν ἠκολούθησεν ἡ εἴδησις ὅτι ὁ Ἰμβραὴμ ἦτο ἀπών, ὁ δὲ Τοῦρκος διερμηνεὺς ὡρκίζετο ὅτι δὲν ἐγνώριζε ποῦ νὰ τὸν εὕρῃ, καὶ ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε μέσον πρὸς τὴν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν τοῦ ἁρμοδίου ἐγγράφου· ἀλλὰ τοῦτο ἐφάνη ὕποπτον· ἡ δὲ αὐστριακὴ ἐξήγησις ὅτι ὁ πασσᾶς ἀπεμακρύνθη ὅπως ἔλθῃ εἰς συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ Κιουταχῆ, ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ φανῇ ἀπίστευτον εἰς ἕκαστον, γνωρίζοντα τὰς ὑφισταμένας σχέσεις μεταξὺ τοῦ Ἰμβραὴμ καὶ τοῦ Τούρκου ἀντιζήλου του.

Ἐφαίνετο παραδεκτότερον ὅτι ὁ Αἰγύπτιος εἶχεν ἀπομακρυνθῇ ἁπλῶς καὶ μόνον ὅπως ἀποφύγῃ τὰς παροτρύνσεις τῶν ξένων καὶ μὴ θορυβηθῇ πως καὶ ἐμποδισθῇ εἰς τὸ ὅπερ μετήρχετο σύστημα εἰρηνοποιήσεως. Οἱ σύμμαχοι διέταξαν τὴν 17ην Ὀκτωμβρίου νὰ γείνῃ ἀναγνώρισις τοῦ λιμένος, ὡς καὶ τῆς θέσεως τοῦ τουρκοαιγυτιακοῦ στόλου. Τὴν δ' ἐπέτειον ἡμέραν τῆς διεθνοῦς παρὰ τὴν Λειψίαν μάχης, ἤτοι τὴν 18ην Ὀκτωβρίου συνέστησαν οἱ τρεῖς ναύαρχοι πολεμικὸν συμβούλιον εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, καὶ συνεζήτησαν τὸ ἐπάναγκες ἀποφασιστικῆς τινος πάλης.

Ἂν καὶ ἡ θάλασσα ἦτο λίαν ἐξωγκωμένη καὶ τεταραγμένη, ἐγκατέλιπεν ἀμέσως ὁ Κοδριγκτὼν τὸν λιμένα, καὶ εὑρέθη τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρωΐαν τῆς 2ας Ὀκτωβρίου μεταξὺ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν. Ἐμήνυσεν εἰς τὸν Παδρονάμπεην διὰ τοῦ κυβερνήτου τοῦ «Τάλμποτ» Σπένσερ ὅτι ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι διέρρηξαν τὸν λόγον των, δὲν σκοπεύει νὰ δειχθῇ πρὸς αὐτοὺς ἀβρόφρων, θέλει δὲ πυροβολήσει κατὰ τοῦ πρώτου πλοίου, ὅπερ ἤθελε φανῇ σκοποῦν νὰ διαβῇ ἔμπροσθέν του, καὶ ἐν περιπτώσει ἀετιστάσεως θέλει καταστρέψῃ ὅλον τὸν στόλον. Ὁ μπέης προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτόν, προφασιζόμενος ὅτι ἐσκόπει νὰ τροφοδοτήσῃ τὰς Πάτρας μόνον.

Ἀλλ' αἱ τοῦ Κοδρικτῶνος παραστάσεις καὶ ἐξηγήσεις ἦσαν τόσον δραστήριαι, ὥστε μετὰ μικρὰν βραδύτητα συνεμορφώθη πρὸς τὴν παραινετικὴν ἀπαίτητιν καὶ προετοιμάσση εἰς ἀπόπλουν. Τὰ δὲ ἀγγλικὰ πλοῖα ὡδήγησαν αὐτὸν μέχρι τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Ζακύνθου, καὶ τότε πάλιν ἀνήγγειλαν διὰ συνθήματος τὴν ἑσπέραν τῆς 3ης Ὀκτωμβρίου—στόλον συνιστάμενον ἐκ 3 μονοκρότων, 3 δρομόνων καὶ 7 παρώνων εἰς τὴν διώρυγα τῆς Κεφαλληνίας.

Ἦτο δὲ τοῦτο τὸ δεύτερον ἀπόσπασμα τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου. Καὶ ὁ Ἰμβραὴμ αὐτὸς εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ ἑτέρου τῶν μονοκρότων, ἐν ᾧ τὰ δύο ἄλλα ἔφερον τὰς σημαίας τοῦ Ταχὴρ-πασσᾶ καὶ τοῦ Μοχαρὲμ-μπέη ἐπὶ τοῦ κυριωτάτου τῶν ἱστῶν αὐτῶν. Μετά τινα δὲ ἀνταλλαγὴν σημείων πρὸς τὸν στόλον τοῦ Παδρονάμπεη, ἐφάνη καὶ τὸ δεύτερον αὐτὸ ἀπόσπασμα ὡς ἂν προὐτίθετο νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Ναυαρίνον. Οὕτω δέ ὁ κίνδυνος τῆς συγκρούσεως ἐφαίνετο ὑπερβληθείς.

Ἐν τούτοις τὴν νύκτα ἤρχισε νὰ πνέῃ σφοδρὸς νοτιανατολικὸς ἄνεμος, ὅστις ἐνεπόδισε, τὴν ἐπάνοδον, καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 4ης Ὀκτωβρίου εὑρίσκοντο τὰ τρία μονόκροτα καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν μεγαλητέρων πλοίων εἰς τὴν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον «Πάπα» θάλασσαν, καὶ πρυῃ τοιμάλον νὰ πλεύσωσιεἰς Πάτρας

Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸν ὑπὲρμεγαν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἐκ τούτου ὑπεροχὴν τῶν Τούρκων, ἐξώρμησε πάλιν ὁ Κοδρικτὼν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετὰ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ στόλου ἀμέσως εἰς τὴν θάλλασσαν. Ἀγωνιζόμενος δὲ κατὰ τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κυμάτων προέφθασε τοὺς Μωαμεθανοὺς τὴν ἑσπέραν τῆς 4ης, καὶ διεκώλυσε καὶ ἀπέκοψε τὸν περαιτέρω εἰς Πάτρας πλοῦν αὐτῶν. Ἐπέπληξε δὲ συνάμα αὐμετὰ τρόπου ἀπειλητικοῦ, ὡς διαρρήψαντας τὴν ἀνακωχὴν τῶν ὅπλων, καὶ τοῖς ἀνακοίνωτιν ὅτι εἰς τὸ μέλλον δὲν ἤθελε πλέον δώσει πίστιν οὔτε εἰς τὸν Ἰμβραὴμ οὔτε τοὺς ὑφισταμένους του. Ὁ Ταχὴρ-πασσᾶς τότε ἀπεκρίθη ὅτι οὐδεμία εἶχε δοθῆ ὑπόσχεσις περὶ τῶν Πατρῶν, ἡ δὲ ὑπόσχεσις τῆς 25ης Σεπτεμβρίου περιωρίζετο μέχρι τῆς Ὕδρας.

Ἀλλ' ὁ Ἄγγλος οὐδεμίαν ἀπέδωκεν ἀξίαν οὔτε ἰσχὺν εἰς τὴν ἀποδεικτικὴν ταύτην αἰταιολογίαν. Ἡ «Ἀσία» καὶ ὁ «Ταλμπὸτ» ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν πρώτων τουρκικῶν πλοίων ἅτινα δὲν εἶχον ὑψώσει τὰς σημαίας αὐτῶν, καὶ ἐκφοβίσαντες οὕτω τὰ ἀπεδίωξαν.

Τὴν νύκτα ἐξερράγη τρικυμία, καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 5ης ἐπῆλθε τρέμερρὰ λαῖλαψ, ἥτις διεσκόρπισεν ἀμφοτέρους τοὺς στόλους. Ταλαιπωρηθεὶς ὑπὸ τῆς κακοκαιρίας καὶ ἐντρομος γενόμενος ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἄγγλου, διηυθύνθη ὁ Ἰμβραὴμ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος, χωρὶς νὰ προσεγγίσῃ τὰς Πάτρας, καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναβαρίνου. Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 1ης Ὀκτωβρίου ἠναγκάσθη ὁ Κόδριγκτων νὰ καταδιώξῃ πάλιν περὶ τὰ 20 τουρκικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶχον εὑρεθῆ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον «Πάπα», ὡς ὑστερήσασα ὀπισοπορεία τοῦ Ἰμβραήμ, ἠναγκάσθη πάλιν νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λογικὴν τῶν τηλεβόλων, ὅπως ἀποκρούων βιάσῃ αὐτὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ναυαρῖνον.

Ὁ Βρεττανὸς ναύαρχος σφόδρα ἐλυπεῖτο διότι ἦτο μάνος. Ἐν ᾧ, ἂν ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῶν συναδέλφων του, τοῦ Γάλλου καὶ τοῦ Ρώσσου, ἤθελεν ἐμποδίσει τὸν Αἰγύπτιον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ναυαρίνον, καὶ ἐκ τῆς ἀναιρέσεως τῆς ὑποσχέσεώς του ἤθελε λάβει ἀφορμὴν νὰ βιάσῃ αὐτὸν ὅπως ἐπανακάμψῃ ἀμέσως εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εἰς Ναυαρίνον ὁ Ἰμβραὴμ εὗρεν ὁδηγίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 21ης Σεπτεμβρίου, αἵτινες τῷ ἐγνωστοποίουν ὅτι ἡ Πύλη ἐπιμένει εἰς τὴν ἄρνησίν της «κατὰ πάσης ἀναμίξεως ξένων δυνάμεων εἰς τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς ὑποθέσεις. Ἐπεφορτίσθη δὲ νὰ διπλασιάσῃ τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς ὑποταγὴν τοῦ Μωρέως, καὶ ἐδίδετό πως ἡ ὑπόσχεσις τῆς συμπράξεως τοῦ σερασκιέρου Κιουταχῆ ὑφισταμένῃ διχονοίᾳ καὶ ζηλοτυπίᾳ, ἡ τελευταία αὕτη ἔνδειξις ἦτο τὸ ἀποτελεσματικώτατον κέντρον.

Αὐτὸς ὁ Κόδριγκτων ὡμολόγησε μετὰ ταῦτα ὅτι μετὰ τὴν ἀθέτησιν τοῦ λόγου τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς χώρας ἀνέλαβε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τιμωρήσῃ τοιαύτας προσβολάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τρικυμία ἠδύνατο νὰ διασκορπίσῃ τοὺς στόλους ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσιν ἐν τάχει εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου. Τὴν 20ὴν περὶ τὴν μεσημβρίαν οἱ στόλοι τῶν συμμάχων ἐπλησίασαν τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτοῦ. Ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος εὑρίσκετο ἠγκυροβολημένος ἐν σχήματι πετάλου. Ἡ πρώτη του γραμμὴ συνίστατο ἐξ 22 βαρέων πλοίων, ἡ δευτέρα ἠρίθμει 26 μονόκροτα, καὶ τρίτη τοὺς μικροτέρους δρόμωνας, ἡμιολείας. Ἦτο ἡ δευτέρα καὶ ἡμίσεια μ. μ. ὥρα, ὅτε ἔπεσεν ἐξ ἐτὸς τῶν Αἰγυπτιακῶν πλοίων αἱ πρῶται κανονιοβολαὶ κατὰ τῆς «Δάρμουτ» καὶ τῆς «Σειρῆνος». Ὁ Κόδριγκτων τότε ἔδωκε σύνθημα τῆς προσβολῆς. Ἅπαντα τὰ εἰς τὴν γραμμὴν εὑρίσκοντα πλοῖα τῶν συμμάχων ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι καὶ οὕτω ἡ ναυμαχία ἤρχισε λυσσαλέα.

Τρομερὸς ἦτο ὁ κρότος τῶν πυροβόλων ἐντὸς τῆς στενῆς ὑπὸ ὀρέων περικυκλομένης λεκάνης. Οἱ Τουρκοαιγύπτιοι ἠμύνοντο ὡς ἀπηλπισμένοι. Τὸ Αἰγυατιακὸν μονόκροτον «Γκεριέρρα» ἀνετινάχθη πρῶτον εἰς τὸν ἀέρα, μία δὲ κανονιοβόλησις τῆς «Ἀσίας» ἤρκεσεν ἵνα φέρῃ ὡς ἅπλοῦν σύντριμμα πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀνέμου τὴν αἰγυπτιακὴν ναυαρχίδα. Καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Καπουδάμπεη διοικούμενον πλοῖον τῆς γραμμῆς ὅπερ προσέβαλε τὴν «Ἀσίαν» δὲν ἔλαβε καλλιτέραν τύχην. Τὴν ὅλην ὥραν μ. μ. τὸ πλεῖστον μέρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου εἶχεν ἀνατιναχθῇ εἰς τὸν ἀέρα ἢ καταστραφῇ ἄλλως καὶ ἅπας δὲ ὁ λιμὴν εἶχε πληρωθῇ συντριμμάτων. Μέχρι 6 χιλ. ἠριθμοῦντο ἐν γένει οἱ πεσόντες Τοῦρκοι καὶ Αἰγύπτιοι, ἐκ δὲ τῶν συμμάχων 470 ἐτραματίσθησαν καὶ 192 ἔπεσαν νεκροί. Μετὰ τὴν εὐτυχῆ ταύτην ἔκβασιν τῆς ναυμαχίας, τὰ μὲν Ἀγγλικὰ καὶ Ρωσικὰ πλοῖα ἔπλευσαν εἰς τὴν Μελίτην. τὰ δὲ Γαλλικὰ εἰς Τουλῶνα πρὸς ἐπιδιόρθωσιν.

Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυρίνου ὑπῆρξε διὰ τὴν Ἑλλάδα σωτήριον γεγονός. «Χαρῆτε» ἔγραφον ὁ Νικήτας τὴν 21ην Ὀκτωβρίου ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην. «ἡ προσφιλὴς ἡμῶν πατρὶς Ἑλλάς, ἡ τοσαῦτα δεινὰ ὑποστᾶσα, ἀνέστη, καὶ αἱ ἀφόρητοι αὐτῆς βάσανοι παύουσι πλέον». Καὶ τῷ ὄντι. Ἡ κρίσιμος διὰ τὴν Ἑλλάδα στιγμὴ ἐπέστη. Μόνον ὅστις θείᾳ βουλῇ ἐκ τοῦ μέσου βαρυτάτων δοκιμασιῶν διασώζεται, δύναται νὰ συναισθανθῇ καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν προυκάλεσε τὸ μέγα τοῦτο συμβὰν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων. Μεμεθυσμένος ὑπὸ χαρᾶς, συνέρρεεν ὁ λαὸς εἰς τοὺς ναούς, καὶ εἰς κοινὰς προσευχὰς ἀνέβλυζον πρὸς τὸν Ὕψιστον, αἱ ἐκφράσεις τῆς ἐγκαρδίου εὐγνωμοσύνης. Ἀλλ' ἀφ' οἱ ἀτμοὶ τῆς μέθης ἐκείνης διελύθησαν, ἤρχισαν νὰ στρέφωσι πρὸς ἑαυτοὺς οἱ Ἕλληνες ἐταστικὸν τὸ βλέμμα, καὶ εὕρισκον πενίαν καὶ μυρίας πληγὰς μαστιζούσας αὐτούς.

Βεβαίως ἠδύνατο ὁ περιηγητής, ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 1827 ἤρχετο ἐν Ἑλλάδι ν' ἀπευθύνῃ ἐρώτησιν: «Καὶ ποῦ εἶναι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐπενέβησαν αἱ μεγάλαι δυνάμεις;»

Ἐφ' ὅλους ἑπτὰ κατὰ συνέχειαν μακροὺς ἐνιαυτοὺς ὁ τρομερὸς ἀγῶν ἐμαίνετο καὶ ἐλύσσα. Οἱ ἥρωες οἱ ὑψώσαντες τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ, ὁ Γερμανός, ὁ Μάρκος Μπότσαρης καὶ ὁ Καραϊσκάκης, ἔκειντο ἐν τῷ τάφῳ. Τὸ πῦρ τοῦ πάθους, ὅπερ παρώρμησεν αὐτούς τε καὶ τοὺς ὀπαδούς των εἰς ἔργα ἀγρίας μεγαλειότητος καὶ ἰσχύος εἶχεν ἀποσβεσθῇ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τῶν ἀγωνιστῶν. Ἰσχνὰ δέ, κεκοιλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν δεινοπαθημάτων ἔχοντα καὶ ἀξιοθρήνητα πλάσματα περιεπλανῶντο πλέον οὗτοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μεταξὺ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων καὶ κατηρημωμένων ἀγρῶν. Καὶ ἱκετευτικῶς ἠτένιζεν ὁ ὀφθαλμός των πρὸς τὴν Ἀνατολήν, πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ ἀνήρ ἐκεῖνος, ὅστις ἔδωκε τέλος εἰς τὴν ἐπανάστασιν, καὶ διέσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐρίδων, τῆς ἀπελπισίας καὶ τῆς θανασίμου ἀγωνίας.

Ὁ λόρδος Βύρων ἐν τῷ «Γιαοὺρ» αὐτοῦ παρωμοίασε τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἄνθρωπον μόλις εἰς τὸν ὕστατον αὐτοῦ ὕπνον τραπέντα :

«Καὶ αὐτῆς τῆς παραλίας ἡ εἰκὼν εἶναι ὁμοία·
Εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἀλλ' ὅμως ἡ Ἑλλὰς νεκρὰ καὶ κρύα !
Ναὶ νεκρά, ἀλλ' ὡραία, καὶ ψυχρά ἀλλὰ γλυκεῖα,
Ὅμως φρικιᾷς μὴ βλέπων οὐδαμοῦ ζωῆς σημεῖα.
Καλονὴν τοιαύτην ἔχουν μόνον οἱ ἀποθαμμένοι,
Ἥτις, καὶ ψυχῆς ἀπούσης, εἰς τὸ πρόσωπόν των μένει.
Ἥτις ἐωσοῦ ὁ τάφος σκεπασθῇ ἀπὸ τὸ χῶμα.
Μᾶς πλανᾷ ἐν ᾧ δείκνύει ψευδὲς κάλλος, ψευδὲς χρῶμα».
«Αἴγλη τῆς ψυχῆς εἶν' αὕτη εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου,
Εἶν' ἀστὴρ περιαυγάζων τὰ ἐρείπια τοῦ βίου,
Ἐκπνευσάντων αἰσθημάτων ζώπυρον τὸ τελευταῖον,
Σπιαθὴρ—ἴσως ἀπὸ φλόγα οὐρανίαν ἀπορρέων,—
Ὅστις τὸν νεκρὸν φωτίζει ἀλλὰ δὲν θερμαίνει πλέον !»

Καὶ ἀληθῶς ἐὰν καὶ ἀλλαχοῦ που μελαγχολικὸς οὗτος παραλληρισμὸς ἐφαρμώζεται μάλιστα εἰς τὴν θέαν, τὴν ὁποίαν παρεῖχεν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ ἔτος 1827. Ἂς ἴδωμεν δὲ ἂν ὁ Καποδίστριας ὑπῆρξεν ὁ πολιτικὸς Μεσσίας, ὅστις ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν τεθνεῶτα ἐν λασῖς Λάζαρον, πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν : «ἐγέρθητι καὶ περιπάτει ! »

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ διασάφησις ὡρισμένων ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις ἀδικιῶν προσγινομένων εἰς ἐπιφανῆ τῆς ἐπαναστάσεως πρόσωπα, οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ βεβαίως, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐξακριβώσεως τῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν δράσεως αὐτῶν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Πουκεβίλ ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τοῦ, εὐθὺς ἅμα τῇ λήξει τοῦ ἀγῶνος καὶ διαρκοῦντος μάλιστα αὐτοῦ, μᾶς ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν, νὰ συνοδεύσωμεν τὴν ἱστορίαν ταύτην διὰ τοῦ παρόντος παραρτήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀποδίδονται τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι.

ΤΟ ΠΑΛΑΜΗΔΙ

.....

Προκειμένου περὶ τῆς Ἁλώσεως τοῦ Παλαμηδίου, ὀφειλομένης εἰς τὸν ἀνδρεῖον Στάϊκον Σταϊκόπουλον, ἤρκει ἡ δημοσίευσις μόνη, τῶν ὅσων ὁ κ. Α. Κ. Βαρδουνιώτης καὶ Μ. Γ. Λαμπρινίδης ἔγραψαν περὶ τοῦ πορθητοῦ, τῶν διπλωμάτων τοῦ Σταΐκου, καὶ ἑνὸς ποιήματος τοῦ Ὀρφανίδου. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, καταφαίνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται ἡ πολύτιμος ἐκδούλευσις τὴν ὁποίαν ἡ τρελλὴ ἀνδρεία τοῦ ἥρωος Σταΐκου Σταϊκοπούλου προσέφερεν εἰς τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ τὰ θλιβερὰ διὰ τὸν ἥρωα Σταϊκόπουλον ἀποτελέσματα τῆς παραγνωρίσεως τῶν παμμεγίστων τούτων ὑπηρεσιῶν του.

Ὁ κ. Δ. Κ. Βαρβουνιώτης, ἔγραψε περὶ τοῦ Σταΐκου Σταϊκοπούλου ὡς ἑξῆς :

Ἡ 30ὴ Νοεμβρίου εἶνε ἡμέρα μεγάλη καὶ ἔνδοξος, ἐθνικὴ δὲ ἑορτὴ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἓν τῶν μεγαλειτέρων πολεμικῶν κατορθωμάτων τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ἅλωσις τοῦ Παλαμηδίου καὶ ἡ πτῶσις τοῦ Ναυπλίου, γενομένη τῷ 1822.

Τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου εἶχεν ἀναλάβει ἀπ' ἀρχῆς, ἤτοι τὴν 4 Ἀπριλίου 1821, ὁ ἀνδρεῖος ἀνεψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ὁπλαρχηγὸς Στάϊκος Σταϊκόπουλος. Κατὰ τὰς ἱστορικὰς πηγάς, ὁ Στάϊκος ἐγεννήθη ἐν Ζαπούνη, ἐκ πατρὸς κρεωπώλου, Παναγιωτάκη καλουμένου καὶ μητρὸς Ζαχαρούλας, ἐν ἔτει 1801. Ὁ εἰκοσαέτης καπετᾶνος, πλήρης πυρὸς καὶ ζωῆς, διηύθυνε τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου μέχρι τέλους λίαν εὐδοκίμως, εἰ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ παρενέπεσον καὶ ἄλλοι διευθυνταί. Κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα τρεῖς μῆνας ὁ Στάϊκος διηύθυνε μόνος του τὰς πολιορκητικὰς ἐργασίας τοῦ περιωνύμου φρουρίου. Τῇ δὲ 13 Ὀκτωβρίου 1822 ἡ Διοίκησις ἐκτιμῶσα τὰς πρὸς τὸν Ἀγῶνα ὑπηρερίας του, προήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 29—30 Νοβρίου 1822 ὁ Στάϊκος ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ ἱστορικὸν φρούριον Παλαμήδιον, μεθ' ὃ ἔπεσε καὶ τὸ Ναύπλιον τὴν 3 Δεκεμβρίου 1822.

Ἕνεκα τοῦ λαμπροῦ τούτου πολεμικοῦ κατορθώματος ὁ Στάϊκος προήχθη ὑπὸ τῆς Διοικήσεως εἰς Στρατηγόν, διὰ τῶν κάτωθι χάριν τῆς Ἱστορίας δημοσιευομένων Διπλωμάτων.

Πρὶν ἢ ὅμως περιέλθωσιν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ἅμα τῇ ἁλώσει τοῦ Παλαμηδίου διωρίσθη φρούραρχος αὐτοῦ ὁ Δημ. Πλαπούτας. Τοῦτο φαίνεται ἐλύπησε βαθέως τὸν πορθητὴν τοῦ Παλαμηδίου καὶ περιήγαγεν αὐτὸν εἰς μελαγχολίαν, ἀφ' ἧς οὐδὲν τὸν ἐθε-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ράπευσεν. Αὐτὸ ἐν τούτοις εἶναι εἰκασία ἁπλῆ. Τὸ μόνον δὲ ἱστορικῶς βεβαιωμένον εἶνε, ὅτι ὁ Στάϊκος ἀπὸ τῆς 30 Νοεμβρίου ἐμελαγχόλησε, χωρὶς ν' ἀναφέρωνται καὶ οἱ λόγοι τῆς μελαγχολίας του.

Καὶ ὁ ἀθάνατος ἥρως τοῦ Παλαμηδίου ἔσχε τέλος οἰκτρὸν καὶ ἀξιοθρήνητον. Παράφρων καὶ σχεδὸν ἐπαίτης περιέστη εἰς ἀθλίαν ζωὴν καὶ ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ μετά τινα ἔτη !

Αὐτὸς εἶναι ὁ πολυύμνητος ἥρως τῆς ἀθανάτου ἡμέρας, τῆς ἀδαμαντίνης ἡμέρας τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν γενικαῖς καὶ ἀραιαῖς γραμμαῖς.

Ἐξ Ἄργους. **Α. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ**

Ὁ κ. Μ. Λαμπρινίδης ὡς ἑξῆς :

«Καθ' ὅσον ὁ χρόνος παρέρχεται κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ μνήμη τῶν ἀνθρωπίνων γεγονότων καὶ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἱεροτέρων ἐθνικῶν παραδόσεων ἐξασθενεῖ καὶ ἐπὶ τέλους ἐκλείπει· τοῦτο συμβαίνει παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς τῆς, γῆς, πλὴν παρ' ἡμῖν μετὰ ποιᾶς τινος ἐπιτάσεως, εἰς κλιματολογικοὺς πιθανῶς λόγους ὀφειλομένης. Ἡ ἐλαφρότης καὶ τὸ εὐμετάβολον τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς ἀτμοσφαίρας, ἂν μή τι καὶ ἄλλο, συμβάλλεται οὐ σμικρὸν ὅπως ἐλαττώσῃ τὴν διάρκειαν τῆς ἐντάσεως τῶν διαφόρων ἐντυπώσεων καὶ ἀμβλύνῃ τὴν ζωηρότητα αὐτῶν.

Ἐν τῇ ἐσχάτῃ περιόδῳ τοῦ χρόνου, ὅτε κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἐξέλιπον τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ Μεγάλου ἡμῶν Ἀγῶνος καὶ σὺν αὐτοῖς ἐσίγησεν ἡ διὰ ζώσης μετάδοσις τῶν περιπετειῶν Αὐτοῦ, ἐπεισοδίων, ὀφειλομένη προφανῶς εἰς ἀδικαιολόγητον παράλειψιν τῆς προσηκούσης προνοίας παρὰ τῆς Πολιτείας. Ἐνῷ ἐν τοῖς διαφόροις ἡμῶν παιδευτηρίοις, κατὰ τὸ μᾶλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λον καὶ ἧττον, ἡ ἑλληνικὴ νεότης μανθάνει ὁπωσδήποτε τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ Τωβίας διὰ τῆς χωλῆς τοῦ ἰχθύος ἐθεράπευσε τὴν τυφλότητα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Τωβίτ, ἢ πῶς ὁ Μωϋσῆς διεσώθη εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραώ, ἡ ἱστορία ἐν γένει τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος, ὅστις τοσοῦτον βαθέως συνεκίνησε σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, διδάσκεται τὰ μάλιστα ἐπιπολαίως καὶ λίαν ἀτελῶς· πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀποφοίτων τῶν Ἑλληνικῶν Διδακτηρίων γνωρίζουσιν τὸ Παλαμήδιον ἁπλῶς ὑπὸ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ ἀτυχῆ προορισμόν, ἤτοι ὡς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν ἢ τῆς φυλακίσεως τῶν πειθαρχικῶς τιμωρουμένων ἀξιωματικῶν.

Καὶ ἐν τούτοις ἓν τῶν σημαντικωτέρων γεγονότων κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡμιχιλιετηρίδα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ ἀποβαίνει καὶ ἡ σήμερον τοσοῦτον ἀσήμως πανηγυριζομένη ἐπὶ τόπου 86η ἐπέτειος τῆς ἁλώσεως τοῦ Παλαμηδίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀσφαλὲς εὗρεν ἄσυλον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας κρισίμους αὐτῆς περιπετείας. «Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφόρων» γράφει ὁ πολύς Κούρτιος «τὸ Ναύπλιον ἀνέκυψεν ἐκ τῆς ἀφανείας αὐτοῦ, ὅπως »διαδραματίσῃ ἓν τῶν σπουδαιοτέρων μερῶν (rôle) εἰς τὴν ἐντεῦ»θεν ἱστοριαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ἀπήλλαξε »τὸ Ναύπλιον τῆς ἀπειλουμένης πολιορκίας ὑπὸ τοῦ Ἰμβραὴμ πασᾶ, »ὅστις διὰ τῆς ἁλώσεως αὐτοῦ ἤθελε συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς »ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος..... Τοιουτοτρόπως πάντα τὰ σημαν»τικώτερα γεγονότα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος συνδέονται ἀρρήκτως »πρὸς τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ βραχῶδες αὐτοῦ φρούριον», τὸ Παλαμήδιον.

Ὁ Χιλίαρχος Στάϊκος Σταϊκόπουλος, ὁ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἁλώσεως τοῦ Ναυπλίου ἀναπληρῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ αὐτοῦ τὸν ἀπόντα Ἀρχιστράτηγον Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, πληροφορηθεὶς παρ' Ἀλβανῶν φυγάδων ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸ Παλαμή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διον ἀπέμεινε σχεδὸν ἀφρούρητον, τοῦ πλείστου τῆς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ κατατρυχομένης φρουρᾶς αὐτοῦ κατελθούσης εἰς Ναύπλιον, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὸν Γενικὸν Φρούραρχον, Μουχαβούζην Ἀλῆπασᾶν εἰς παράδοσιν, ἀπεφάσισε νὰ ἀποπειραθῇ τὴν ἅλωσιν αὐτοῦ δι' ἐφόδου. Ἅμα ὡς ἐπῆλθε τὸ σκότος, ὁ Στάϊκος Σταϊκόπουλος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀθανασίου καὶ τοῦ φιλέλληνος Γκουβερνάντη, ἐπὶ κεφαλῆς 350 ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, κατέλιπε τὸ ἐν Ἀρείᾳ στρατόπεδον τῆς πολιορκίας καὶ ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινῆς καὶ χιονώδους νυκτὸς ἐβάδισε πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος τοῦ Παλαμηδίου· ὅταν δὲ τὸ στρατιωτικὸν τοῦτο σῶμα, βαδίζον ἀθορύβως, ἔφθασεν εἰς τὴν ἐγγὺς ὁμαλὴν θέσιν Ἁλωνάκι, ἣν ἡ Πολιτεία νῦν ἔταξεν ὡς τόπον τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων !!!, ὁ Στάϊκος Σταϊκόπουλος μετὰ βραχεῖαν προσφώνησιν διέταξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀθανάσιον μετὰ 290 ἀνδρῶν νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐκεῖσε, αὐτὸς δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁπολοίπων. ἓν οἷς καὶ 30 τακτικοὶ ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Γκουβερνάντην. προσεγγίζει τὸ τεῖχος τοῦ ταπεινοτέρου προμαχῶνος Ἀχιλλέως (Γιούρους Τάμπιας) καὶ τοποθετεῖ τὴν μετ' αὐτοῦ φερομένην κλίμακα ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν θύραν χαμηλοτέρου σημείου. Θαρραλεώτερος πάντων ὁ Κυδωνιεὺς Νικόλαος Μοσχονησιώτης πρῶτος ἀνῆλθε τὴν κλίμακα καὶ εἰσπηδᾷ ἐντὸς τοῦ Προμαχῶνος· εὑρὼν δὲ τοῦτον σχεδὸν ἀφρούρητον εἰδοποιεῖ τοὺς κάτωθι ἀναμένοντας, οἵτινες εὐθέως ἐπέβησαν τοῦ τείχους καὶ διέρρηξαν τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ Προμαχῶνος σιδηρᾶν πύλην, δι' ἧς εἰσῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Σταϊκόπουλον εἰς Ἁλωνάκι ἐστρατοπεδευμένοι. Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον κατελήφθησαν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Παλαμηδίου Προμαχῶνες, τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπομενόντων εὐαρίθμων Τούρκων φρουρῶν διὰ τῆς δυτικῆς καθόδου κατελθόντων προτροπάδην εἰς Ναύπλιον.

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης λαβὼν γνῶσιν τῶν γενομένων τὴν αὐτὴν νύκτα ἐν Δερβενακίοις, ἔνθα ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχε μεταβῇ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιτηρούντων τὴν ἐκεῖσε στενὴν δίοδον Ἑλλήνων καὶ ἀποτροπὴν τῶν ἐκ Κορίνθου πεμπομένων ἐφο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δίων εἰς τοὺς πολιορκουμένους, ἔσπευσεν ἔφιππος καὶ ἀνῆλθεν εἰς Μαλαμήδιον ἅμα τῇ πρωΐᾳ τῆς 30 Νοεμβρίου 1822 ἐπετείου τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου· ἐντεῦθεν δέ, ἀφοῦ προχείρως ἐτέλεσε Δοξολογίαν διὰ τοῦ μεταξὺ τῶν πολιορκητῶν εὑρισκομένου Πρωθιερέως Γεωργίου Βελίνη ἐντὸς τοῦ ἐν Παλαμηδίῳ σωζομένου φερωνύμου ἀρχαίου ναΐσκου, ὅν, κεκρυμμένον ὄπισθεν σωροῦ λιθίνων σφαιρῶν καὶ χρησιμεύοντα ὡς ἀποθήκην πολεμικοῦ ὑλικοῦ, ἀπεκάλυψε γηραιὸς Κρανιδιώτης, ὁ Μανώλης Σκρεπετός, προσεκάλεσε τὰς φρουρὰς τῆς πόλεως Ναυπλίου καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας εἰς ἄμεσον παράδοσιν ἄνευ ὅρων διὰ τῆς ἑπομένης λακωνικῆς ἐπιστολῆς :

«Ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀρχιστρατήγου Θεοδώρου Κολοκοτρώνη καὶ »τῶν Ὁπλαρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου».

«Πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὀθωμανοὺς εὑρισκομένους ἐντὸς τοῦ »φρουρίου καὶ τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου.»

«Σᾶς προσφέρομεν τὸν χαιρετισμόν μας. Ἰδοὺ ὁ Θεὸς τοῦ παν»τὸς μᾶς ἔδωσε τὸ Παλαμήδιον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν μας, καὶ σᾶς »σᾶς παρακαλοῦμεν εἰς τρεῖς ὥρας νὰ μᾶς παραδώσετε τὸ φρού»ριον καὶ τὸν Ἰτσ-καλέ· τοὐναντίον θέλετε γίνει ἀνάλωμα τοῦ πυ»ρὸς καὶ τῶν κανονίων ! καὶ δὲν τὸ ἐπιθυμοῦμεν».

«1822, Νοεμβρίου 30, 2 ὥρας τῆς ἡμέρας».

Θ. Κοκοκοτρώνης καὶ λοιποί.

Συνεπείᾳ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Μουχαβούζης τοῦ Νουπλίου Ἀλῆ-Πασᾶς ἀπέστειλεν εἰς Παλαμήδιον ἐπιτροπὴν ἐκ δύο Τούρκων προκρίτων καὶ ἑνὸς Ἀλβανοῦ, ὅπως διαπραγματευθῇ μετὰ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη τοὺς ὅρους τῆς παραδόσεως τῶν φρουρίων. Ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης, φιλοφρόνως ὑποδεχθεὶς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μουχαβούζη, εἶπεν αὐτοῖς ἀπεριφράστως ὅτι «τοὺς χαρίζει »τὴν ζωήν, νὰ παραδώσουν τὰ φρούρια καὶ νὰ μακαρισθοῦν ὡστὰ »Πέντ' ἀδέρφια μὲ δυὼ ἀλλαξιαῖς ροῦχα».

Τάς προτάσεις ταύτας ἤκουσαν σιωπῶντες οἱ δύω Τοῦρκοι ἀπε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σταλμένοι· πλὴν ὁ Ἀλβανὸς Ἀλῆ-Ἀγᾶς-Μετούσης ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ὅτι «τ' ἅρματά μας δὲν τὰ δίνουμε· θὰ πολεμήσουμε »καὶ θὰ κάψουμε τὴν χώρα καὶ δὲν θ' ἀφίσουμε πέτρα 'σὲ πέτρα». «Τίνος τὰ λὲς αὐτὰ βρὲ Ἀρβανίτη», ἀπαντᾷ ὀργίλως ὁ Θεόδ. Κο»λοκοτρώνης, «ἂς πολεμήσουμε καὶ μιὰ φορὰ καθδάλα, καὶ τότε »βλέπετε. Αὐτὴν τὴν χώρα,ἂν ἠμπορεῖτε,κάφτε τη ! οἱ πατέρες μας »τὴν ἔφτιασαν καὶ πάλι τὴν ξαναφτιάνουμε· ἐσᾶς ὅμως θὰ σᾶς πε»ράσουμε ἀπὸ τὸ σπαθί ! ! !». Οἱ δύω Τοῦρκοι, ἀκούοντες τοὺς διαμειφθέντας διαπληκτισμοὺς καὶ τρέμοντες τὴν ὀργὴν τοῦ Κολοκοτρώνη εἶπον αὐτῷ συγκεκινημένοι :

«Μὴν τὸν ἀκοῦς αὐτόν, Καπετάνιε, γιατὶ εἶναι ἐργένης· ἂς ρω»τήσῃ καὶ μᾶς ποῦ εἴμαστε φαμελίταις ; ἐμεῖς πᾶμε κάτου κά»του, κάνουμε τὸ Τρατάτο (Συνθήκην) καὶ Σᾶς τὸ στέλνουμε μὲ τὰ »κλειδιά, καὶ νὰ μᾶς δώσῃς τὸ ἴδιο καὶ «ἀπὸ μέρους Σας καὶ τὸν »ὅρκο Σου».

Κατελθόντων τῶν ἀπεσταλμένων εἰς Ναύπλιον οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς καὶ πάντες οἱ ἐν τέλει συνελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γενικοῦ Φρουράρχου Ἀλῆ-Πασᾶ ἀπεδέχθησαν τοὺς ὅρους τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη, καὶ τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου 1822 ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην τῆς παραδόσεως τῶν φρουρίων πάντες, πλὴν τοῦ Γενικοῦ Φρουράρχου Ἀλῆ-Πασᾶ καὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Σελὴμ Πασᾶ, οἵτινες φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου ἀπέσχον νὰ ὑπογράψωσιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκρατήθησαν ἐν Ναυπλίῳ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ὡς αἰχμάλωτοι πολέμου.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν ὑπογεγραμμένην τῆς Συνθήκης εἰς Παλαμήδιον, ἐντολῇ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, οἱ Ἀγαμέμνων Αὐγερινός, Ἰωσὴφ Δούκας καὶ Φώτιος Χρυσανθόπουλος, κατελθόντες εἰς Ναύπλιον, παρέλαβον ἐντὸς ἀργυροῦ δίσκου κεκαλυμμένου διὰ πολυτίμου Τουρκικοῦ ὑφάσματος τὰς κλεῖδας τῶν φρουρίων διὰ χειρὸς τοῦ Γενικοῦ Φρουράρχου Ἀλῆ-Πασᾶ, ὅστις συγκεκινημένος καὶ ἔνδακρυς εἶπεν αὐτοῖς : «Πάρτε τὰ κλειδιὰ καὶ δόστε τα τοῦ Ἀρχη»γοῦ Σας καὶ πέστε του νὰ λυπηθῇ τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα !»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΖΑΤΟΥΝΗΣ

ΣΤΑΪΚΟΣ ΣΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ πορθητὴς τοῦ Ναυπλίου

Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως **φυλ. 186**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ Ἕλληνες ἀπεσταλμένοι, παραλαβόντες τὰς κλεῖδας τῶν φρουρίων ἀνῆλθον εἰς Παλαμήδιον καὶ παρέδωκαν αὐτὰς εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγον Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, ὅστις κύψας ἠσπάσθη αὐτὰς μετὰ δακρύων. Μετὰ δὲ τὴν ἀνταλλαγὴν ὁμήρων διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων τῆς Συνθήκης, κατελήφθησαν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πάντες οἱ προμαχῶνες τῆς πόλεως τῶν Τούρκων ἐπιβιβασθέντων οἰκογενειακῶς ἐκ τῆς ἀποβάθρας τῶν πέντε ἀδελφῶν ἐπὶ Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Μοιραρχίδος «Καμβρίας», ἅτινα μετέφερον αὐτοὺς εἰς Σκάλαν-Νόβαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐν Ἀθήναις Νοεμβρίου 1908

Μιχ. Γ. Λαμπρυνίδης

ΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΤΑΪΚΟΥ

I

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ

Ἀριθ. 2296.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

.....

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Βουλευτικοῦ.

Ὁ Χιλίαρχος Στάϊκος Σταϊκόπουλος ἐξ ἐφόδου χθὲς ἐκυρίευσε τὸ τρομερὸν Παλαμῆδι· τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀγέραστον νὰ ἀφήσῃ ἡ Διοίκησις δὲν φαίνεται εὔλογον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα κρίνει εὔλογον εἰς τὸν βαθμὸν νὰ προβιβασθῇ τῆς στρατηγίας ὁ τροπαιοῦχος Στάϊκος Σταϊκόπουλος, καὶ καθυποβάλλεται τοῦτο εἰς τοῦ Βουλευτικοῦ τὴν ἐπίκρισιν.

Ἐν Ἑρμιόνῃ τῇ α' Δεκεμβρίου ᾳωκβ' καὶ β' τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Ἔν ἀπουσίᾳ τοῦ Προέδρου
Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ

(Σ. Τ.) *Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας,*
Μανίστρος τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων
Θ. Νέγρης

II
ΤΟ ΘΕΣΠΙΣΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ

Νουμ. 172.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Ἀνεγνώσθη τὸ προβούλευμα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὑπὸ ἀριθ. 2296 καὶ ἡμέραν τὴν σημερινήν, περὶ προβιβασμοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς στρατηγίας τοῦ Χιλιάρχου Στάϊκου Σταϊκοπούλου. Ἐγκρίνει τὸν ἀν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅρα καὶ τὸ Βουλευτικὸν ἀξιώτατον τοιούτου βαθμοῦ περί τε τῶν ἄλλων ἐκδουλεύσεών του πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ τροπαίων κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ περὶ τῆς δι' ἐφόδου καταπορθήσεως τοῦ δυσπορθήτου Παλαμηδίου.

Ἐν Ἑρμιόνῃ τῇ α' Δεκεμβρίου ᾳωκβ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
τῆς Βουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ν. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

Προσυπογράφεται ὁ πρῶτος γραμματεὺς
τοῦ Βουλευτικοῦ
Ἰω. Σκανδαλίδης

×

ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ

.....

Ὁ ἀείμνηστος ποιητὴς Θεόδωρος Ὀρφανίδης τῇ 30 Νοεμβρίου 1840, ἐπέτειον τῆς ἁλώσεως τοῦ φρουρίου Παλαμηδίου συνέθετο ὡραῖον καὶ πατριωτικώτατον ποίημα, ὅπερ ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ 1841 εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον Τοξότην. «Αἱ ἀναμνήσεις, γράφει, τῆς Ἀχιλλείου ταύτης ἀνδραγαθίας καὶ τοῦ μετὰ ταύτην οἰκτροῦ θανάτου τοῦ ἀνδραγαθήσαντος ἥρωος, ἀποθανόντος πένητος καὶ διὰ τὰς συμβάσας πρὸς αὐτὸν ραδιούργους ἀδικίας ἡμιπαράφρονος μᾶς ἐχορήγησαν τὴν ὕλην».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ ἐν λόγῳ ποίημα δημοσιεύομεν εὐχαρίστως καὶ ὡς ἁρμόζον πρὸς τὴν σημερινὴν Ἐθνικὴν ἑορτὴν καὶ ὡς φιλολογικὸν κειμήλιον καὶ ἔργον ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων ἐθνικῶν ποιητῶν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ὡς δάφνην εἰς τὴν μνήμην τοῦ Σταΐκου. Ἰδοὺ αὐτό :

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΙΟΥ

Νὺξ σκοτεινὴ κι' ἀσέληνος μ' ἀστέρων λεγεῶνας
τὴν γῆν περικαλύπτει,
βαρυβόγγῳ σχιζόμενος βορρᾶς εἰς καλαμῶνας
καὶ σμερδαλέος κεραυνὸς εἰς δάση ἐπισκήπτει.

Ἀκτὰς τραχείας, παταγοῦν σπινθηροβόλον κῦμα
μανιωδῶς μαστίζει,
καὶ τοῦ θανάτου εἰς αὐτὰς μὲ θαρραλέον βῆμα
τὸ κολοσσαῖον φάντασμα πρὸς θύματα βαδίζει.

...Δὲν εἶν' ἀπάτη ;... στὴν βοὴν κυμάτων καὶ ἀνέμων
κρότος ἠχεῖ πλησίον...
Μὴν εἶναι ὁ τρομακτικὸς τῆς τρικυμίας δαίμων
ὁ ἐπιτάττων λυσσωδῶς τὴν πάλην τῶν στοιχείων ;

Ὄχι... δὲν εἶναι... ὡς σκιαὶ προβαίνουν λευκοφόροι
στὸ ἐβενώδες σκότος
ὡς λαοὶ ἐλεύθεροι, ὀλίγοι ὁπλοφόροι
καὶ εἶναι πῶν ἡρωϊκῶν βημάτων των ὁ κρότος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

—Ποῦ τρέχετε, ὦ ἥρωες μὲ μανιώδεις φρένας
ὁ ποῦς σας μὴ ᾽πλανήθη ;
«Εἰς δόξαν ἢ εἰς θάνατον» μὲ ἀπεκρίθη ἕνας.
μὲ τόνον, ἀπὸ χάλκινα ἀναπηδῶντα στήθη.

Ὡς τὰ ἁρπακτικὰ πτηνά, πετῶσι μετὰ τάχους,
καὶ χάνονται ἡσύχως,
πάλιν ἀκούω τὸν βορρᾶν μαστίζοντα τοὺς βράχους
καὶ τῶν κυμάτων εἰς αὐτοὺς νὰ ἀντηχῇ ὁ ἦχος.

Πλὴν τί ; ἀστράπτουν κεραυνοὶ στοῦ οὐρανοῦ τὸν θόλον.
καὶ τοῦ Παλαμηδίου
φωτίζεται ἡ κορυφή, καὶ κρότοι πυροβόλων.
καὶ μάχα μετὰ συριγμοῦ ἀκούεται ἀγρίου.

Τίς εἰς τὰ τείχη ἵσταται μὲ λάμπουσαν ρομφαίαν,
μὲ ἐξαστράπτον βλέμμα,
μὲ τρίχωσιν πυρίκαυστον, στὴν χεῖρα μὲ σημαίαν,
μὲ πρόσοψιν ἀκάθεκτον διψῶσαν Τούρκων αἷμα ;

Τίς ; εἶν᾽ ὁ ἥρως Στάϊκος ! ἡ ζῶσα ἀκινδύνως
ἡρωϊκὴ ταχύτης
εἶναι ὁ τρόμος τῶν ἐχθρῶν... ὁ ἴδιος ἐκεῖνος
ὁ εἰς τὸ Ναύπλιον ταφεὶς παράφρων ψωμοζήτης.

Ἡ χεὶρ του εἶναι ὁδηγὸς εἰς ἑκατὸν ἀνδρείους
τραφέντας εἰς τὴν μάχην,
καὶ ἡ φωνή του κεραυνὸς εἰς χαύνους ἐναντίους,
στὸν πόλεμον προτείνοντας ἀντὶ στηθῶν τὴν ράχιν.

Οἱ Τοῦρκοι πίπτουν ὑπ᾽ αὐτούς, καθὼς αἱ δρῦς ποῦ πίπτουν
στοῦ κεραυνοῦ τὴν κροῦσιν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ ἄνανδροι τὰ ὅπλα των τὰ χρυσωμένα ρίπτουν
κι' ἀλαλαγμοὶ τῶν νικητῶν στοὺς βράχους ἀντηχοῦσιν.

Εἰς ἅρμα τρέχων χρύσινον ὁ ἥλιος προβαίνει
μὲ ρόδα καὶ μὲ κρίνα,
καὶ ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ ἡ κυματιζομένη
ἐφέλκει εὐεργετικῶς τὴν πρώτην του ἀκτῖνα.

Πλὴν ἀντὶ δρόσου δάκρυα νὰ πέμπωσι ποικίλα
αὐγάσματα χρωμάτων,
τῆς φύσεως καλύπτουσι τὰ ἄνθη, καὶ τὰ φύλλα,
σταγόνες ἀτμοπνέουσαι τῶν ἐχθρικῶν αἱμάτων.

Κι' ἐλαφρυγκάρδιοι ἐχθροὶ ἀγέρωχον αὐχένα
ἐδαφιαίως κλίνουν
περῶντες ὑπὸ τρόπαια καὶ ξίφη γυμνωμένα
καὶ ἀκουσίως στεναγμὸν τοῦ αἴσχους των ἀφίνουν.

Τὴν δόξαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσάλπισεν ἡ φήμη
ἀφ' ἕνα σ' ἄλλον πόλον
τῶν νέων ἡμιθέων μας δὲν θὰ ἐκλείψ' ἡ μνήμη
παρ' ὅταν χρόνος ἄπληστος τὸ σύμπαν φάγῃ ὅλον.

Πλὴν φρίττω ! καὶ τὰ χείλη μου σπασμωδικῶς κινοῦνται
χωρὶς νὰ τὸ νοήσω
ψυχρὸς μὲ περιβρέχ' ἱδρώς, αἱ ὄψεις μου θολοῦνται
ὅταν μὲ θλίψιν στὸ παρὸν τὸν νοῦν ἐνατενίτω.

Πρὸς τί χυθέντα αἵματα ; πρὸς τί ἀγῶνες τόσοι
καὶ τρόπαια ἀνδρείων ;
Τὸν τύραννον ἐξώσαμεν, κι' ἦλθε νὰ μᾶς ἐξώσῃ
ὁ πεινασμένος ἀριθμὸς ἁρπακτικῶν ἁρπυίων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοὺς στρατηγοὺς τοῦ ἔθνους μας, τοὺς μόνους μας σωτῆρας
οἱ Βαυαροὶ ὑβρίζουν,
μὲ καταισχύνης φυλακὰς μ' ἁλυσσοδέτους χεῖρας,
εἰς ἁλωθέντα παρ' αὐτῶν τείχη τοὺς φυλακίζουν.

Τὴν δυστυχίαν τὴν κοινήν, ὁ Στάϊκος νὰ φύγῃ
ἠμπόρει τάχα μόνος ;
Ἐπαίτης βαρυνθεὶς τὴν γῆν, τὰς πτέρυγας ἀνοίγει
Κι' εἰς τὰ Ἠλύσια πετᾷ νὰ ζήσῃ εὐδαιμόνως.

Ὡς Μαυσωλεῖόν του λαμπρὸν συσσωρευμένον χῶμα
κανεὶς θὰ ἀπαντήσῃ,
ἄγνωστον ἔτι κι' εἰς αὐτὸ τοῦ πατριώτου τὄμμα
τοῦ θέλοντος μὲ δάκρυον θερμὸν νὰ τὸν τιμήσῃ.

Πλὴν ἀνηγέρθη γείτων του λαμπρόκτιστον μνημεῖον
θυμάτων ἀκρασίας,
μὲ γεγλυμένους λέοντας, ἐπιγραφὴν δεικνύον :
« Ὑβρίζουν Ἕλληνας νεκρούς, νεκροὶ τῆς Βαυαρίας»

Καὶ ὅτε εἰς τὴν ἱερὰν τῶν μεσανύκτων ὥραν
οἱ ἄνεμοι κοιμῶνται,
εἰς τὴν πλησίον τοῦ βουνοῦ τοποσπαρμένην χώραν
μὲ λέγουσιν, ὅτι σκιαὶ ἀτμόπλαστοι πλανῶνται.

Ἐν εἴδει ὁμηγύρεως περὶ σκιὰν μεγάλην
ὡς φύλλα ψιθυρίζουν,
ἀλλ' ὡς φανῇ τὸ λυκαυγὲς μ' ἀργὸν τὸ βῆμα πάλιν
καὶ γόον μελαγχολικὸν στοὺς τάφους των γνωρίζουν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΟΙ ΓΡΙΒΑΙΟΙ

Ἡ ἀρματωλικὴ οἰκογένεια τῶν Γριβαίων εἶναι παραφυὰς τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Μπουαίων. Οὗτοι, καὶ ἰδίως ὁ Μερκούρης Μπούας, ἕνεκα τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς στρατηγικῆς αὐτῶν δεινότητος ἀνῆλθον εἰς ὕπατα ἀξιώματα, διαφόρους τίτλους εὐγενείας περιβληθέντες.

Οἱ Γριβαῖοι φαίνεται ὅτι κατάγονται ἐκ τοῦ χωρίου Τόσκιζι τοῦ Σουλίου. Ὁ Κ. Σάθας ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ ἀνεκδότοις» (τόμ. Α' σελ. ρελ. ρλα' καὶ ἑπ.) παρέχει τινὰς πληροφορίας περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀκμασάντων Γριβαίων. Κατ' αὐτόν: «Τῷ 1585 ἤκμασεν ὁ Θεόδωρος Γρίβας, ἁρματωλὸς Βονίτσης, ἔχων ἀδελφὸν τὸν Γκίνον Μπούαν.

Ὁ Γρίβας ὑποκινούμενος ὑπὸ τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας ὕψωσεν ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ καὶ τῇ Ἠπείρῳ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐν νυκτὶ ἐπιπεσὼν ἔσφαξε τοὺς ἐν τῇ Βονίτσῃ καὶ τῷ Ξηρομέρῳ Τούρκους. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἁρματωλοὶ τῆς Ἠπείρου Πούλιος, Δράκος καὶ Μαλάμος, οἵτινες ἐπελθόντες κατέλαβον τὴν Ἄρταν καὶ ὥδευσαν κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, θύοντες καὶ ἀπολλύοντες. Οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ Τοῦρκοι συσσωματωθέντες ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν Ἰωαννίνων, καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ πασσᾶς τῆς Ναυπάκτου ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν χιλιάδων ἐχώρει κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας· ὁ Γρίβας ἔδραμεν εἰς Ἀχελῷον, καὶ πολεμήσας πρὸς τοὺς Τούρκους ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ φέρων πολλὰς πληγάς· καταλαβὼν τὰς κλεισούρας παρήγγειλεν εἰς τὸν ἐν Ἠπείρῳ ἀδελφόν του Γκίνον Μπούαν ἵνα σπεύσῃ εἰς βοήθειαν· ἐνῷ δὲ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἀνέμενε τὴν προσδοκωμένην ἐπικουρίαν ἔμα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεν, ὅτι οἱ ἐν Ἠπείρῳ ἐπαναστάται κατανικηθέντες διελύθησαν, καὶ ὅτι ὁ ἀδελφός του διωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔφθασεν εἰς Περατιάν, ἔνθα γενναίως μαχόμενος ἔπεσε. Ὁ Θεόδωρος καθορῶν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ὠπισθοχώρησε, πρὶν οἱ ἐξ Ἠπείρου ἐρχόμενοι καταλάβωσι τὰ νῶτα, καὶ περάσας μετ' ὀλίγων πιστῶν ὁπαδῶν εἰς Ἰθάκην, ἀπεβίωσε ἐκεῖ ἐκ τῶν πληγῶν. Ἀντὶ τοῦ Γρίβα διωρίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁρματωλὸς ὁ ἐκ Βάλτου Τρομπούκης ὁ Συντεκνιώτης.

Ἀποθανὼν ὁ Θεόδωρος Γρίβας ἐγκατέλειπε τρεῖς υἱούς τὸν Σίμον, Χρῆστον, καὶ....ἐξ ὧν ὁ πρῶτος μετέβη ἐξ Ἰθάκης περὶ τὸ 1614 εἰς Σοῦλι καὶ στρατολογήσας κατέβη εἰς Λοῦρον, ὅθεν διώξας τὸν Τρομπούκην κατέλαβε τὸ πατρογονικὸν καπετανᾶτον. Ὁ Τρομπούκης στρατολογήσας ἐν Βάλτῳ ἦλθε κατὰ τοῦ Σίμου καὶ νικήσας αὐτὸν ἀνέλαβε τὸ ἁρματωλίκι. Ὁ Σίμος διωκόμενος ἐπέρασεν εἰς Λευκάδα, καὶ ἄσυλον εὑρὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου ἀπεβίωσεν ἐκεῖ τῷ 1622, καὶ ἐτάφη ἐντὸς τοῦ ἐξωδοῦ τοῦ ναοῦ πρὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος· ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου τάφου του ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή· «1622 Αὐγούστου ις'. Σῆμο Μπούγας ἐκοιμήθη ἐν κυρίῳ». κάτω τῆς ἐπιγραφῆς ἐξεικονίζεται λάσιος χεὶρ κρατοῦσα κυπάρισσον. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου μοὶ εἶπεν, ὡς κατὰ παράδοσιν ἀπομνημονευόμενον, ὅτι ὁ Σίμος ἐγένετο μοναχός, καὶ ἀποθανὼν ἐδωρήσατο τῇ μονῇ τὴν περιουσίαν του· ἄλλοτε ἐσώζετο ἡ διαθήκη του ἐν τῇ Μονῇ, πλὴν τώρα ἀγνοεῖ ἂν καὶ αὐτὴ ἀποτεθησαύρηται μετὰ τῶν ἄλλων βιβλίων τῆς Μονῆς ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ Λευκάδος.

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Σίμου Ἀποστόλης καὶ Λέκος (Ἀλέξανδρος), κατέφυγον εἰς τοὺς ἐν Τόσκεσι τῆς Ἠπείρου συγγενεῖς των, ὑφ' ὧν βοηθούμενοι ἐστρατολόγησαν, καὶ τῷ 1640 κατελθόντες εἰς Βόνιτσαν ἐφόνευσαν τὸν ἁρματωλὸν Γατσούλην, υἱὸν τοῦ ἀποθανόντος Τρομπούκη, καὶ κατέλαβον τὸ καπετανᾶτον. ὅπερ περιῆλθεν εἰς τὸν πρεσβύτερον Ἀποστόλην. Ἀποθανόντος τούτου ἀνεγνωρίσθη ὁπλαρχηγὸς Λούρου καὶ Βονίτσης ὁ υἱός του Δράκος. Οἱ συγγενεῖς τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τρομπούκη ἐστρατολόγησαν αὖθις ἐκ Βάλτου καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Τσεκούρα, γαμβροῦ τοῦ Γατζούλη, εἰσέβαλον εἰς Λοῦρον καὶ νικήσαντες τοὺς Γριβαίους κατέλαβον τὸ καπετανάτον. Εἰς Σοῦλι αὖθις καταφυγόντες οὗτοι ἐστρατολόγησαν καὶ πάλιν καὶ ἐλθόντες κατέλαβον τὸ ἁρματολίκιον τοῦ Λούρου, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκβάλωσι καὶ ἐκ Βονίτσης τὸν Τσεκούραν συνεφώνησαν, ἵνα οὗτος μὲν νέμηται τὸ ἁρματωλίκιον τῆς Βονίτσης, οἱ δὲ Γριβαῖοι τὸ τοῦ Λούρου. Περὶ τὸ 1675 οἱ ἁρματωλοὶ τοῦ Ξηρομέρου καὶ Ἀργυροκάστρου Μεϊτάνης καὶ Σπαθόγιαννος εἰσβαλόντες εἰς Βόνιτσαν ἀπεδίωξαν τὸν Τσεκούραν καὶ μετὰ τὸν ἐν Λούρῳ Γριβαίων ἐρρύθμισαν τὰς ἁρματωλικὰς περιφερείας, λαβόντων τούτων μέρος τοῦ Βάλτου καὶ τῆς Βονίτσης. Τῷ 1716 ἐπελθούσης συγχύσεως εἰσέβαλον εἰς Βόνιτσαν καὶ Ξηρόμερον καὶ ἐντὸς ὀλίγου προσέθηκαν καὶ τὰς ἐπαρχίας ταύτας εἰς τὸ ἁρματωλίκιον τοῦ Λούρου· ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Χρῆστος Γρίβας ἐκαπετάνευσαν ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 1738, ὅτε ὁ ἐκ Βάλτου Κατζικογιάννης, συγγενὴς τοῦ Τσεκούρα ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν κλεφτῶν εἰσέβαλεν εἰς Βόνιτσαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ξηρόμερον· ἐπὶ δεκατρία ὁλόκληρα ἔτη ἐπολέμουν οἱ Γριβαῖοι μὲ τοὺς Κατσιγιανναίους, οἵτινες ἄλλοτε μὲν νικῶντες κατελάμβανον τὸ Ξηρόμερον, ἄλλοτε δὲ νικώμενοι ἐσώζοντο εἰς Βάλτον. Τῷ 1752 ὁ Ἀποστόλης Γρίβας διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Χρῆστον ἐν τῷ ἁρματωλικῷ ἀξιώματι, πρὸς παγίωσιν τῆς ἀρχῆς ἔδωκεν εἰς τὸν υἱόν του Χρῆστον σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Κατζικογιάννη, καὶ ὑπὸ τούτου βοηθούμενος ἐξέτεινε τὴν ἁρματωλικήν του περιφέρειαν ἀπὸ Λούρου μέχρι Ἀγγελοκάστρου. Ἀποθανὼν τῷ 1780 ἐγκατέλιπεν υἱοὺς τὸν Χρῆστον, Τσέγιον καὶ Κώσταν, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἀνέλαβε τὸ πατρικὸν ἀξίωμα.

Ὅταν ἤρχισεν ἡ προδοτικὴ σάλπιγξ τοῦ 1969 ὁ Χρῆστος Γρίβας, συνεννοημένος μετὰ τοῦ Ὀρλόφ, ἀνεπέτασεν ἐν Ἀκαρνανίᾳ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐλθὼν ἐπολιόρκησε τὸ Βραχώριον, πρωτεύουσαν τοῦ σαντζακίου τοῦ Κάρλελι. Οἱ ἐν αὐτῷ πολυάριθμοι Τοῦρκοι ἀντέστησαν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ τὴν 23 Μαρτίου 1770

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Γρίβας ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ δράμῃ εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐξ Ἠπείρου κατερχομένων Τούρκων, οἵτινες διαβάντες τὸν Ἀχελῶον ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐν Ἀγρινίῳ, ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ Ἀχμὲτ βαλῆ τοῦ Κάρλελι, καὶ τοῦ Ἀλβανοῦ Σουλεϊμὰν βέη. Ὁ Γρίβας μὴ δυνηθεὶς ν' ἀντικόψῃ τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀλβανῶν, ὠπισθοχώρησεν ἔνθεν τοῦ Ἀχελώου καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἔξω τοῦ Ἀγγελοκάστρου, εἰς τὸν Ἅγιον Ἠλίαν τῆς Μπέαινας. Ὁ ἀδελφός του Τσέγιος μετὰ πεντήκοντα ὁπαδῶν κατέλαβε τὴν θέσιν Ῥαγκαβέϊκα, ὁ ὁπλαρχηγὸς Γεώργιος Γουλιμὴς ἢ Λαχούρης τὴν γέφυραν τοῦ Ἀγγελοκάστρου καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς δάσος, ὁ δὲ Χρῆστος ἑτοίμασας τοὺς εἰς Ἅγιον Ἠλίαν προμαχῶνας ἐτοποθετήθη ἐκεῖ. Οἱ Τοῦρκοι διηρέθησαν εἰς δύο σώματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάνην ὥδευσε κατὰ τοῦ Τσέγιου καὶ τοῦ Λαχούρη, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ τὸν Ἀχμέτην διηυθύνθη πρὸς τὸν Ἅγιον Ἠλίαν. Ὁ Τσέγιος γενναίως ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀγωνισθεὶς ἔπεσεν ἡρωϊκῶς· ὁ δὲ Λαχούρης μὴ δυνηθεὶς ν' ἀντισταθῇ ἔκοψε τὴν γέφυραν τοῦ Ἀγγελοκάστρου καὶ ἔδραμε νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Γρίβα, ὅστις εἶχεν ἀποκρούσει δύο ἐφόδους τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀχμὲτ στρατοῦ. Ἐνῷ δὲ οὗτοι λυσσωδῶς ἐμάχοντο, καταφθάσας ὁ Σουλεϊμὰν κατέλαβε τὰ νῶτα αὐτῶν· ἐπὶ ἓξ κατὰ συνέχειαν ὥρας φρικτὴ συνήφθη πάλη, καὶ οἱ ἐπαναστάται ἀπελπισθέντες ἀπεφάσισαν ἵνα ξιφήρεις διασχίσωσι τὰ στίφη τῶν Τούρκων· ὁ Χρῆστος Γρίβας καὶ ὁ Λαχούρης ἐξῆλθον πρῶτοι τῶν προμαχόνων παρακολουθούμενοι ὑπὸ τῶν ἐπιζησάντων ὁπαδῶν· τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην διασπείροντες εἰς τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας ἤρχιζον ἤδη νὰ διασχίζωσιν αὐτάς, ὅτε οἱ Ἀλβανοὶ λοξοδρομήσαντες ἐπαρουσιάσθησαν πρὸ αὐτῶν. Οἱ ὑπὸ τὸν Χρῆστον λεοντοκάρδιοι ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ περικυκλωθέντες κατεκόπησαν. Ὁ Γρίβας καὶ ὁ Λαχούρης ἔπεσαν ἐν μέσῳ σωρείας ἐχθρικῶν πτωμάτων καὶ μόνον ἓξ ἁρματωλοὶ ὑπὸ τὸν Ἀκαρνᾶνα Μαυροδῆμον ἠδυνήθησαν φεύγοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς Αἰτωλικόν, ἔνθα οἱ ἐπελθόντες ἐχθροὶ συλλαβόντες ἐθανάτωσαν καὶ τούτους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τριακόσιοι ἦσαν οἱ μετὰ τῶν Γριβαίων καὶ τοῦ Λαχούρη πεσόντες κατὰ τὴν ἔνδοξον τοῦ Ἀγγελοκάστρου μάχην. Ἡ θέσις ἐν ᾗ ἔπεσεν ὁ Γρίβας καλεῖται μέχρι τοῦδε «τῶν Γριβαίων τὰ κόκκαλα». Τὰ πτώματα τῶν πεσόντων, διαταγῇ τοῦ Ἀχμέτ, ἔμειναν ἄταφα, καὶ αἱ κεφαλαὶ τοῦ Χρήστου καὶ Τσέγιου Γρίβα, ὡς καὶ ἡ τοῦ Λαχούρη, ἀνεστηλώθησαν ἐπὶ δοκῶν εἰς τὸ διασταύρωμα τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Μετὰ τὴν ἐν Ἁγίῳ Ἠλίᾳ καταστροφὴν ὁ Τουρκικὸς εἰσβαλὼν εἰς Αἰτωλικὸν καὶ Μεσολόγγιον ἔθυσε καὶ ἀπώλεσεν· οἱ ἐν τῇ τελευταίᾳ πόλει διενεργήσαντες ἐπ' ὀνόματι τῆς Αἰκατερίνης τὴν ἐπανάστασιν ἐσφάγησαν, καὶ μόνον ὁ Παναγιώτης Παλαμᾶς διεσώθη εἰς Ζάκυνθον.

Δύο ἐγκατέλιπον υἱοὺς ὁ Χρῆστος Γρίβας, τὸν Δημήτριον ἐπονομαζόμενον Δράκον πενταετῆ τὴν ἡλικίαν, καὶ Γεωργάκην ἐπιλεγόμενον Σδίγγαν, μόλις διανύοντα τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας. Μετὰ τὴν εἰρήνευσιν, οἱ ἐν Βονίτσῃ περισωθέντες ὀπαδοὶ τοῦ Χρήστου ἐξέλεξαν ὡς διάδοχον ἐκείνου τὸν Δράκον, καὶ συνέστησαν τριμελῆ κηδεμονίαν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τὸν Κατζικογιάννην, θεῖον τοῦ ἀνηλίκου ἀρματωλοῦ, τὸν Κώστα Σκλεπούσην, καὶ Γιάννην Κρεκόνην· ἡ ἀρματωλικὴ σφραγὶς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Δράκου, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐνήργει ἡ ἐπιτροπή. Ὁ Κατζικογιάννης παρακινούμενος ἀπὸ τὸν προεστῶτα τοῦ Ξηρομέρου Μαυρομμάτην, ἄσπονδον ἐχθρὸν τῶν Γριβαίων, ἀντεποιήθη τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνεψιοῦ του, καὶ ἐξαφανίσας ἀπὸ τῆς σφραγῖδος τὸ ὄνομα τοῦ Δράκου ἐχάραξε τὸ ἰδικόν του· οἱ ἀρματωλοὶ ἅμα εἶδον τοῦτο φοβηθέντες παρέλαβον τὸ παιδίον καὶ μεταβάντες εἰς Λευκάδα ἐξησφάλισαν αὐτό· μετὰ τοῦτο ὁ Σκλεπούσης καὶ ὁ Κρεκόνης ἐπιστρέψαντες εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ συγκροτήσαντες σῶμα κλεφτῶν εἰσέβαλον εἰς Ξηρόμερον, ἔφθειραν τὰ κτήματα τοῦ Μαυρομμάτη καὶ Κατζικογιάννη, καὶ ἀπῄτησαν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σφετερισθέντος ἀξιώματος· ὁ Κατζικογιάννης ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν Ξηρομεριτῶν ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἐν Μοναστηρακίῳ συνασθεῖσαν πεισματώδη μάχην ἐφόνευσεν τὸν Σκλεπού-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σην καὶ Κρεκόνην, καὶ μετὰ τοῦτο ἀνεγνωρίσθη ἁρματωλὸς τῆς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου.

Μαθόντες οἱ ἐν Λευκάδι φυλάσσοντες τὸν Δράκον τὰ γενόμενα παρέλαβον τὸ παιδίον καὶ μετέβησαν εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἰθάκην. Ἐν ἔτει 1778 οἱ φυλάσσοντες τὸν Δράκον ἐξῆλθον εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ συγκεντρώσαντες ἐπίφοβον σῶμα κλεφτῶν ἀπήτησαν τὴν παραίτησιν τοῦ Κατζικογιάννη ἀπὸ τοῦ ἁρματωλικίου ὑπὲρ τοῦ Δράκου Γρίβα, δεκατριετοῦς ἤδη τὴν ἡλικίαν. Ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἐπολέμουν οἱ Γριβαῖοι μὲ τοὺς Κατζικογιανναίους. Ὁ Μαυρομμάτης, ὅστις ἰδίως ὑπέφερεν ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Δράκου, ἠναγκάσθη πρὸς ἀπαλλαγήν, ἵνα ἐνεργήσῃ τὴν ἔξωσιν τοῦ Κατζικογιάννη, καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Γρίβα ἐν τῷ πατρογονικῷ ἀξιώματι. Ἁρματωλὸς Βονίτσης καὶ Ξαρομέρου ἀναγνωρισθεὶς τῷ 1790 ὁ Δράκος ἔμεινεν ἡσυχάζων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων καταλήψεως τῆς Ἑπτανήσου, ὅτε μεταβὰς εἰς Κέρκυραν διωρίσθη εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἑλληνικῶν ταγμάτων, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ των ὕστερον ἐλθόντων Ρώσσων, καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων. Ὅταν οἱ τελευταῖοι ἀνεχώρησαν ἐξ Ἑπτανήσου, ὁ Δράκος παρητήθη τοῦ ἀξιώματος, διαδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀλῆ ἐλθὼν εἰς Ἰωάννινα ἀνέλαβε τὸ ἁρματωλίκιον τῆς Βονίτζης, παυθέντος τοῦ μετὰ τὴν φυγήν του καταλαβόντος αὐτὸ Χρήστου Κατζικογιάννη. Προσκληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὸν καταδιωγμὸν τῶν Γαρδικιωτῶν, καὶ μὴ ὑπακούσας, ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ τρεμεροῦ σατράπου, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὁποίου ἐδηλητηριάσθη ἐν Ἰωαννίνοις.

Ὁ Δράκος Γρίβας ἐγκατέλιπε πέντε υἱούς : τὸν Χρῆστον, Φλῶρον ἢ Κώσταν, Σταῦρον, Θεόδωρον καὶ Ἀλέξιον τὸν ἐπονομαζόμενον Γαρδικιώτην».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Θεόδωρος Γρίβας, τέταρτος υἱὸς τοῦ ἁρματωλοῦ Δράκου Γρίβα καὶ τῆς ἐκ Πρεβέζης ἀρχοντοπούλας Θεοδώρας Γιαννίτση, ἐγεννήθη ἐν Πάργᾳ τὴν 26 Ἰουνίου 1797. Δεκατετραετὴς μόλις ὢν μετέβη παρὰ τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ καπετάνῳ τῶν Ἀγράφων, Ἰωάννῃ Μπουκουβάλᾳ, καὶ διέμεινε παρ' αὐτῷ ἐπὶ δύο ἔτη. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δράκος εὑρίσκετο τότε ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπηρετῶν ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ ὡς ταγματάρχης. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ὑποπτεύων πάντοτε ἐπιδρομὴν αὐτοῦ εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ υἱός του Θεόδωρος εὑρίσκετο παρὰ τῷ Μπουκουβάλᾳ. τῷ ἔγραψεν ὅπως τὸν ἐξαποστείλῃ αὐτῷ ὡς ὅμηρον εἰς Ἰωάννινα, ἀπειλῶν αὐτὸν δὲ καταστροφῆς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ αἴτησίς του δὲν εἰσακουσθῇ. Ὁ νέος Θεόδωρος μαθὼν τοῦτο ἔφυγεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ ὀκτὼ παλληκαρίων του καὶ μεταβὰς εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γέροντος ἁρματωλοῦ Πανουριᾶ.

Ὡς λόγος τῆς ἐν τοσούτῳ μικρᾷ ἡλικίᾳ ἀναχωρήσεως τοῦ Θεοδώρου Γρίβα ἐκ τῆς οἰκογενείας του φέρεται ἐν ἑτέρῳ σημειώματι ὁ ἑξῆς : Ἐλθὼν εἰς λόγους μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ του Φλώρογ καὶ ραπισθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ὅπως τὸν ἐκδικηθῇ· τοῦτο ἰδοῦσα ἡ μήτηρ του τὸν ἐράπισε καὶ αὐτή. Τότε κατέφυγε πρὸς τὸν πατέρα του παραπονούμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ του ἐδικαίωσε τὸν Φλῶρον τιμωρήσας αὐτόν. Τότε ἠγανάκτησεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἐγκατέλιπε τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ κατέφυγεν, ὡς ἐρρήθη, παρὰ τῷ Μπουκουβάλα. Ὅπως δ' ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπρραιτήτους δαπάνας τοῦ ταξειδίου του ἐξώδευε τὰ εἰς τὸ φυλακτόν του κρεμάμενα μικρὰ χρυσᾶ νολίσματα (ρουμπιέδες).

Παρὰ τῷ Πανουργιᾷ ὁ Γρίβας διέμεινε τέσσαρα ἔτη· ἀνεχώρησε δὲ διὰ τὸν ἑξῆς λόγον : Παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐστάλη ὡς καπετάνιος τῶν μερῶν ἐκείνων ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος μὴ ἔχων ὅμως τὸν ἀναγκαιοῦντα πρὸθ τήρησιν τῆς ἀρχῆς στρατὸν συνεβλήθη μετὰ τοῦ ἁρματωλοῦ Πανουργιᾶ ἔχοντος πλέον τῶν 200 παλληκαριῶν καὶ διένειμαν τὸ Βιλαέτι. Ὁ Ἀλῆς τότε ἔγραψε πρὸς τὸν Ὀδυσσέα ζητῶν τὴν παράδοσιν τοῦ Γρίβα· ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαβε νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ Ἀλῇ καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ προσέλθῃ, ἀλλ' οὗτος δὲν ἤκουσε καὶ παραλαβὼν πέντε παλληκάρια ἐγένετο κλέφτης· οὕτω διηυθύνθη, ἐν καιρῷ χειμῶνος μάλιστα, πρὸς τὸν γαμβρόν του.

Καθ' ὁδὸν ὅμως προσεβλήθη ἀπροσδοκήτως ὑπὸ ἰσχυροῦ τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος καὶ συμπλακεὶς μετ' αὐτοῦ συνελήφθη, ἀφοῦ πρῶτον ἔλαβε δύο πληγάς, τὴν μὲν εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα, τὴν δὲ εἰς τὸν πόδα.

Δέσμιος ὡδηγήθη τότε εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐρρίφθη ἁλυσίδετος εἰς τὰς φοβερὰς τοῦ Ἀλῆ φυλακάς, προσδεθεὶς εἰς μεγάλην δοκόν, πάσχων εἰσέτι ἐκ τῶν πληγῶν αὐτοῦ.

Τὸ αὐτὸ σημείωμα τὸ ἀναγράφον τὰ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Γρίβα ἐκ τῆς οἰκογενείας του, προστίθησι καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ πρώτης ἐμφανίσεώς του.

Εὐθὺς ὡς ἠγγέλθη εἰς τὸν Ἀλῆ ἡ ἄφιξίς του, διέταξεν οὗτος τὸν δήμιον νὰ τὸν ἀπαγχονίσῃ, προσῆλθε δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὅπως παραστῇ κατὰ τὴν ἀπαγχόνισιν· ὁ δήμιος ἐπλησίασε κρατῶν τὸ σχοινίον, ὁ δὲ Γρίβας ἐκάλυψε τὴν κεφαλήν του διὰ τοῦ ἐνδύματός του. Ὁ Σατράπης διέταξε τότε τὸν δήμιον νὰ σταθῇ, τὸν δὲ Θεόδωρσν νὰ πλησιάσῃ· καὶ τῷ εἶπε : «Γιατὶ 'σκέπασες τὸ κεφάλι σου ; φοβήθηκες τὸν θάνατον ; δὲν ἤξευρες ὅτι ἀφοῦ ἀκολούθησες τὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα σου αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ τύχη σου ;»

«Δὲ φοβήθηκα τὸ θάνατο, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος, τὸ φόβο τὸν ἄφησα στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας μου, οὔτε θὰ μείνω χωρὶς ἐκδίκησι· καὶ πατέρα ἔχω καὶ τέσσερεις ἀδελφούς· μὰ ντρέπομαι τὸν κόσμο ποῦ θὰ μὲ ἰδῇ νὰ πεθάνω ἔτσι καὶ μὲ τὰ χέρια τέτοιων παληανθρώπων (καὶ ἔδειξε τοὺς Γύφτους, οἵτινες συνήθως μετήρχοντο τὸ ἐπάγγελμα τον δημίου). Ἐζήτησα τὸ θάνατο ὅπου ἔπρεπε, ἀλλ' αὐτὸς μὲ ἀρνήθηκε».

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τόσην ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τὸν Ἀλῆ, ὥστε διέταξε νὰ μὴν τὸν ἀπαγχωνίσωσι, ἀλλὰ νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὰς φυλακάς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μετὰ ἓξ μηνῶν κάθειρξιν ἠλευθερώθη ἀπροσδοκήτως ὁ Θεόδωρος Γρίβας ὑπὸ τοῦ Σατράπου, κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν γάμων τοῦ μικροτέρου υἱοῦ του, καταλεχθεὶς μεταξὺ τῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ (σαρκαντζήδων εἰς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου, ὅστις ἦτο συγγενὴς τοῦ Γρίβα ἐκ μητρός, τῇ μεσητεύσει ἰδίως τοῦ Ὁμὲρ πασσᾶ Βρυώνη, στενοῦ φίλου τοῦ πατρὸς τοῦ Θεοδώρου Δράκου Γρίβα.

Εἶχε τότε ὁ Θεόδωρος Γρίβας ἡλικίαν 22 ἐτῶν.

Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην διατελῶν διεκρίνετο εἰς διαφόρους περιστάσεις διά τε τὴν εὐτολμίαν του καὶ ἑτοιμότητα μεταξὺ τῶν συναδέλφων του, τῶν ὁποίων εἶχε προσελκύσῃ τὴν ὑπόληψιν, ἐξασκῶν ἓν εἶδος ἐπιρροῆς ἐπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κολονίας ἐν Ἀλβανίᾳ, ἐγερθέντος συναγωνισμοῦ κατὰ τὴν ἔφοδον μεταξὺ τῶν σαρκαντζήδων, ὁ Γρίβας διεκρίθη κατ' αὐτήν, πρῶτος πλησιάσας ὑπὸ τὸ πυκνὸν τῶν πολιορκουμένων πῦρ τὸ φρούριον καὶ τρὶς κρούσας διὰ τῆς σπάθης τὴν πύλην αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως δὲ ὀσάκις μετέβαινον εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἀχώριστοι ὄντες ἔβλεπον συνεχῶς πικρὰ μαθήματα εἰς τοὺς θρασυτέρους τῶν Τούρκων, περιστέλλοντες τοιουτοτρόπως τὰς καταπιέσεις των κατὰ τῶν χριστιανῶν. Πολλάκις τὸ γιαταγάνι τοῦ Γρίβα ἐσωφρόνισε τοὺς θηριώδεις ὀπαδοὺς τοῦ Ταὴρ Ἀμπάζη, τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου τῶν δημίων τοῦ Ἀλῆ. Ὅσάκις δὲ ὁ Σατράπης ὠργίζετο κατ' αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν παραπόνων τοῦ εὐνοουμένου τοῦ Ταὴρ Ἀμπάζη, οὗτος εὗρισκε προστασίαν παρὰ τῷ Ὁμὲρ Πασσᾶ Βριώνῃ, ὃν ὁ Ἀλῆς καὶ ἐσέβετο καὶ ἐφοβεῖτο, καὶ ὅστις παρεῖχε προστασίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἁρματολικὰς οἰκογενείας (διότι ἐπρέσβευεν ὅτι κατήγετο ἐκ βυζαντινῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας), ἃς ἐνόμιζε δυναμένας νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν φιλοδοξίαν του δοθείσης περιστάσεως.

Ὁ Βριώνης ἐδείκνυε τοσοῦτον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ Γρίβα, οὗτινος τὴν ἱκανότητα πολὺ ἐξετίμα, ὥστε τὸν ὠνόμαζε «παιδί μου» ἀπαιτῶν νὰ τὸν ἀποκαλῇ «Μπαμπᾶ». Πᾶς ραγιᾶς ἀδικούμενος παρ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀθωμανοῦ εὕρισκε προστάτην τὸν Γρίβαν εἰς ὁποίαν πόλιν εὑρίσκετο συνοδεύων τὸν Σατράπην, πολλάκις μὲ προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, προελάμβανε καὶ ἔσωζεν ἀπὸ τὸν θάνατον ἢ τὴν ἀτίμωσιν τοὺς ὁμογενεῖς του.

Ἕν ἐκ τῶν κατορθωμάτων του ἐξιστορεῖ διὰ γλαφυροῦ καλάμου ὁ πρώην ἐν Ἰωαννίνοις γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Κωνσταντ. Ράμφος ἐπιγραφόμενον «ἡ Δέσπω τοῦ Τέμα».

Ὁ Γρίβας δηλ. βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Σταύρου καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, ἔσωσε τὴν ἀνωτέρω κόρην Δέσπω, ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ Ἀλῆ, εὑρόντων τὸν τάφον των εἰς τὰ νερὰ τῆς λίμνης τῶν συνοδευόντων αὐτὴν Τούρκων.

Κατὰ τὸ 1820 ἐπῆλθεν ὁ ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου ἀποκλεισμὸς τοῦ Ἀλῆ, καὶ ὁ Γρίβας ἀγωνισθεὶς κατ' ἀνάγκην ὑπὲρ αὐτοῦ πέντε μῆνας ἐδράξατο τῆς περισνάσεως ὅπως ἀπομακρυνθῇ, ὅτε οὗτος διέταξε πολλοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των καὶ ἐνεργήσωσιν ἐπαναστάσεις ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ Γρίβας μεμυημένος τὰ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας παρὰ τοῦ Ἀλέξη Νούτσου καὶ βλέπων ἐγγίζουσαν τὴν ὥραν τῆς ἐκρήξεως τῆτ μεγάλης ἐπαναστάσεως ἤρχισεν ἐργαζόμενος ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ στρατολογίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέχρι τοῦ 1821, ὅτε ἀπεδύθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα.

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ὁ Ἰωάννης Α. Καποδίστριας, μεταβαίνων νὰ συγχαρῇ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας Νικόλαον τὸν Α'. ἐπὶ τῇ εἰς θρόνον ἀναρρήσει αὐτοῦ, ἔμαθε καθ' ὁδὸν τὴν ἐκλογήν του ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδον· ἐν Πετρουπόλει δ' ἔλαβε τὰ γράμματα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ Ψήφισμα τῆς Συνελεύσεως. Ἐκεῖθεν, ἀφοῦ προεκάλεσε ὑπὲρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Ἑλλάδος διαφόρους συνδρομὰς τῶν ἐν Ρωσσίᾳ Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων, παρ' ὧν ἐζήτησε καὶ δάνειον, αὐτὸς πρῶτος καταβαλὼν 50,000 φράγκων, ἀνεχώρησε τῇ 16 Ἰουλίου καὶ διὰ Βερολίνου ἔφθασε εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὴν Ρωσσίαν ψυχρᾶς ἔτυχεν ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἐκ Λονδίνου ἀπήντησε πρός τε τὸν Πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτροπὴν τῇ 14 καὶ 16 Αὐγούστου, δηλώσας τὴν ἀποδοχὴν τοῦ προσφερομένου αὐτῷ δημοσίου ἀξιώματος. Παραμείνας ἐν Λονδίνῳ ὁ Καποδίστριας περὶ τὰς ἓξ ἑβδομάδας μετέβη εἰς Παρισίους, ἔνθα ἔτυχε τῆς θερμῆς ὑποδοχῆς· διαμείνας δὲ καὶ ἐνταῦθα τέσσαρας περίπου ἑβδομάδας κατῆλθεν εἰς Ἀγνῶνα τῇ 8 Νοεμβρίου. Ὁ Κυβερνήτης καθ' ὅλον τὸ μακρὸν ταξείδιόν του δὲν ἔπαυσεν ἀνενδότως ἐργαζόμενος παρά τε ταῖς αὐλαῖς καὶ τοῖς ἰδιώταις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπαιτῶν τὴν συνδρομὴν τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων ὑπὲρ τῆς ἀγωνιώσης πατρίδος του. Ἡ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα τὴν εἰς Ἀγκῶνα κάθοδον τοῦ Κυβερνήτου ἀπέστειλε τῇ 2ᾳ Ὀκτωβρίου πρὸς χαιρετισμὸν αὐτοῦ τὸ βρίκιον «Ἕκτωρ» τοῦ Νικολάου Γιαννίτσῃ, ὅστις καταπλεύσας εἰς Κέρκυραν καὶ μαθὼν τὴν ἐξ Ἀγκῶνος ἀναχώρησιν αὐτοῦ διηυθύνθη εἰς Μελίτην, ἔνθα συνήντησε τὸν Καποδίστριαν· οὗτος δ' ἐπεφόρτισε τὸ ἑλληνικὸν βρίκιον νὰ ἀναχωρήσῃ κομίζον τὴν ἐπιστολήν του πρὸς τὴν Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτροπήν, δι' ἧς ἀνήγγελλε τὴν προσεχῆ ἄφιξίν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Κυβερνήτης ἀναπαυθεὶς ἐπ' ἀρκετὸν ἐν Ἀγκῶνι ἐπεβιβάσθη τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1827 ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς κορβέτας «Λύκος»· πλὴν ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ πλοῦ, ἔξωθεν τῆς νήσου Σασσένου, συναντήσας αὐτὸν ὁ ἄγγλος ναύαρχος τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπιβῇ ἀγγλικοῦ δικρότου, κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Πάρκερ. Τὸ φέρον τὸν Κυβερνήτην ἀγγλικὸν δίκροτον συνηντήθη ἐν Μελίτῃ τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου ἔτυχε παρὰ ταῖς Ἀγγλικαῖς ἀρχαῖς τῶν προσηκουσῶν τιμῶν, μετὰ μικρὰν δ' ἀνάπαυσιν ἀπάρας ἐκεῖθεν κατηυθύνετο πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ συνοδεύοντα τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος πλοῖα τῶν τριῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δυνάμεων κατέπλευσαν εἰς Ναύπλιον τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου 1828, τὴ
ἐπιοῦσαν δέ, 7ην Ἰανουαρίου, ἐπέτειον τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωάννο
Α. Καπόδιστρίου, τὸ πρῶτον ἤδη ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίον ὕψω
σαν ἐπὶ τῶν κεραιῶν αὐτῶν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἣν ἐχαιρέτι
σαν διὰ τῶν κεκανονισμένων κανονοβολισμῶν. Ἡ ὕψωσις καὶ ὁ χαι
ρετισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἑλληνι
κοῦ Ἔθνους ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων τῶν τριῶν μεγάλων τῆς Εὐ
ρώπης Δυνάμεων ἐμαρτύρει πλέον ἀριδήλως τὴν ὁριστικὴν ὑπὸ τῆ
Εὐρώπης ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ Ἑλλη
νικοῦ Κράτους. Τοὺς κανονοβολισμοὺς τῶν ξένων πλοίων ἀνταπέδω
καν ἀμέσως πάντα τὰ κανονοστάσια τῶν διαφόρων τοῦ Ναυπλίο
φρουρίων ὡς καὶ τὰ παρορμοῦντα Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὑψώσαντα ἀλ
ληλοδιαδόχως τὰς σημαίας τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων κα
χαιρετίσαντα αὐτὰς χωριστὰ ἑκάστην. Τοὺς κανοβολισμοὺς τῶ
φρουρίων συνώδευον οὐρανομήκεις ἐπευφημίαι καὶ ζητοκραυγαὶ ἐ
ὅλης τῆς παραλίας τοῦ Ναυπλίου ὑπὲρ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλ
δος καὶ τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἀναπεμπόμπόμεναι ὑπὸ τοῦ παντα
θεν συρρεύσαντος λαοῦ, ὅστις εἶχεν ὑπερπληρώσει μέχρι πνιγμο
καὶ πᾶν τὸ ἐν τῷ λιμένι τυχὸν πλοῖον. Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ
ἀγαλλίασις ἦν ἔτι μείζων διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Ναυπλίου ἐπί τ
ἐλεύσει τοῦ Κυβερνήτου, καθ' ὅσον ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην
7ην Ἰανουαρίου, ὁ Θ. Γρίβας ἠπείλει ὅτι ἤθελεν ἐκ Παλαμηδίο
τὸν κανονοβολισμὸν τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου, ἂν δὲν ἐπληρόνοντ
αὐτῷ οἱ δῆθεν καθυστερούμενοι μισθοὶ τῆς φρουρᾶς του ὑπὸ τῶ
κατοίκων, οἵτινες ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ἐξαντληθῇ ἔκ τε τῆς συντηρή
σεως τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων λεηλασιῶν καὶ ἐράνω

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν, 8ην Ἰανουαρίου 1828, ὁ Κυβερνήτη
τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Α. Καποδίστριας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κανονο
βολίσμῶν τῶν πλοίων καὶ τῶν φρουρίων ἐπέβη πολυκώπου λέμβο
καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Ναυπλίου, ὅπου ὁ λαὸς ὑπε
δέχθη αὐτὸν μετὰ δακρύων χαρᾶς καὶ συγκινήσεως, ὡς σωτῆρ
καὶ λυτρωτήν· ἐκεῖθεν διηυθύνθη ἐν μέσῳ τοῦ ἐξάλλως ζητωκραυ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

άζοντος πλήθους εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, που ἐτελέσθη δοξολογία, καὶ εἶτα ὡδηγήθη εἰς μίαν τῶν καλλιτέων οἰκιῶν τῆς πόλεως, τὴν τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξένου, ἥτις ἦν ἄλλοτε κατοικία τοῦ τούρκου φρουράρχου Ἀλῆ-Πασᾶ, ἔνθα καὶ κατέλυσε ροσωρινῶς.

Ἡ ἐν Ναυπλίῳ ἐκδιδομένη τότε «Γενικὴ Ἐφημερὶς» οὕτω περιράφει τὴν γενομένην εἰς τὸν Κυβερνήτην ἐπίσημον ὑποδοχὴν ἐν αυπλίῳ.

«Τῇ 8 Ἰανουαρίου ἡ Ἐξοχότης του ἀποβὰς τοῦ πλοίου εἰς Ναύπλιον προϋπαντήθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους μὲ τὰ πλέον παθητικὰ δείγματα τῆς χαρᾶς. Ὅλη τῆς πόλεως ἡ νεολαία δαφνηφοροῦσα ἀνευφήμησε τὸν Κυβερνήτην, ἅμα ἐπάτησε τὴν γῆν καὶ ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὸν στέφανον ἐλαίας, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐξοχότης του λαβὼν μετὰ πατρικῆς ἱλαρότητος καὶ φιλοστοργίας καὶ φέρων ἀνὰ χεῖρας ἐπῆγεν ἀμέσως εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου προπεμπόμενος παρὰ τοῦ κλήρου καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀγαλλιάσεως....»

Εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, ἅμα πατήσαντα τὸ ἔδαφος Ναυπλίου, προσελθόντες ὅ τε φρούραρχος τοῦ Παλαμηδίου Θ. Γρίας καὶ ὁ τοῦ Ναυπλίου Στράτος κατέθηκαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς νδειξιν ὑποταγῆς τὰς κλεῖδας τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα οὗτος πρὸς ποφυγὴν ἀντιζηλιῶν παρέδωκε προσωρινῶς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βαυαροῦ συνταγματάρχου . Ὕδεκ, ὃν ὠνόμασε γενικὸν φρούραρχον τοῦ Ναυπλίου. Τὸν συνταγματάρχην Πίζαν διώρισε πολιτάρχην οῦ Ναυπλίου, ὑπασπιστὴν δ' αὐτοῦ τὸν Παναγιώτην Κακλαμάνον έως ὑπασπιστὴν τοῦ Χατζῆ-Μιχάλη, ὅστις ἀρτίως εἶχεν ἀπολέσει ὸν βραχίονά του κατὰ τὴν μάχην τοῦ Φαλήρου.

×

Διευθετήσας ὁπωσδήποτε τὰ ἐν Ναυπλίῳ ὁ Κυβερνήτης καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποκαταστήσας πλήρη τὴν τάξιν ἀνεχώρωσε τῇ 10 Ἰανουριου ε
Πόρον καὶ Αἴγιναν. ὅπου ἔφθασε τὴν ἑσπέραν τῆς 11ης, φέρων με
ἑαυτοῦ καὶ τοὺς τέως φρουράρχους Θ. Γρίβαν καὶ Στράτον πρ
ἀποφυγὴν νέων ἀταξιῶν. Τὸν Κυβερνήτην ἀποβάντα τὴν πρωΐ
τῆς ἐπιούσης προσεφώνησεν ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ ὁ διαπρεπὴς ἐξ Ἄ
δρου φιλόσοφος Θεόφιλος Καΐρης δι' ἐξόχου προσλαλιᾶς, ἀρχόμενο
ἀπὸ τοῦ ρητοῦ τῆς Γραφῆς· «οὐκ ἄρξω ἐγώ, οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μ
ἐν ὑμῖν· Κύριος ἄρξει ὑμῶν, Κύριος κυβερνήσει ὑμᾶς». καὶ προσθε
κατωτέρω ἀτενίζων τὸν Καποδίστριαν, «Ζῆθι. ἀλλ' ἔχων ἱερὸν ἔ
βλημα, *Ὁ Θεὸς καὶ ἡ δικαιοσύνη κυβερνήσωσι τὴν Ἑλλάδα*
Αὐθημερὸν ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ προσελθοῦσα ἐνώπιον τ
Κυβερνήτου κατέθηκεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆ
Συνελεύσεως προσωρινῶς ἀνατεθειμένην αὐτῇ ἐξουσίαν. Ὁ Κυβε
νήτης παρισταμένης τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς Βουλῆς καὶ τῶν ἐν τέλ
ἔθηκε τὴν χεῖρα του ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Αἰγίνης προσα
χθέντος αὐτῷ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ὤμοσεν ἀπαγγείλας τὸν ἑπό
μενον ὅρκον· «Ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγιωτάτης καὶ ἀδιαιρέτο
Τριάδος, ὅποσχόμενος νὰ διαχειρισθῶ τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι ἐξουσία
μόνον σκοπὸν ἔχων νὰ προάξω τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ πολι
τικῆς ἀνακαινίσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ καθιστῶν ἐμαυτὸν ὑπεύ
θυνον δ,' ὅλας τὰς πράξεις τῆς Διοικήσεώς μου, καὶ ἐγγυώμενον γ
ὑποβάλλω αὐτὰς εἰς τὴν κύρωσιν τῆς συγκληθησομένης Ἐθνικῆ
Συνελεύσεως.

Τῇ 18ῃ Ἰανουαρίου 1828 συνελθοῦσα ἡ Βουλὴ κατὰ πρότα
σιν τοῦ Κυβερνήτου ἐσύστησεν ὡς προσωρινὸν συμβουλευτικὸν σῶμ
τὸ «Πανελλήνιον» ἐξ 27 μελῶν, εἰς τὸ ὁποῖον μετεβίβασε τὴν ἀνα
τεθειμένην αὐτῇ Νομοθετικὴν ἐξουσίαν μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆ
Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Τῇ 14ῃ Φεβρουαρίου ὁ Κυβερνήτης διώρισ
προσωρινὸν Διοικητὴν τῆς Ἐπαρχίας Ναυπλίας τὸν Ἰωάν. Θεοτό
κην καὶ Γραμματέα αὐτοῦ τὸν Ν. Γ. Ταγκαλάκην. Ὁ Ἰωάν. Θεο
τόκης ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντά του προέβη ἄνευ τῆς ἀδείας το
Κυβερνήτου εἰς δαπάνας ἐπισκευῶν ἐθνικῶν τινων οἰκιῶν ἐν τ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πόλει τοῦ Ναυπλίου καὶ εἰς τὴν παῦσιν τῶν τότε Δημογερόντων τῆς πόλεως Νικολ. Παπαλεξοπούλου, Γεωρ. Μ. Ἀντωνοπούλου, Α. Σέκερη, Δ. Θεοδωροπούλου, Λ. Γιαννακοπούλου, Σ. Σπηλιωτοπούλου καὶ Π. Βάρβογλη προσωρινοῦ Γραμματέως, ἐφ' ᾧ καί, ἀκυρωθείσης τῆς παύσεως τῆς Δημογεροντίας, ἀντικατεστάθη ἀμέσως διὰ τοῦ Κ. Ράδου, ἀντὶ τοῦ ὁποίου κατ' Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους διωρίσθη ὡς ἔκτακτος Ἐπίτροπος Ἀργολίδος ὁ Νικ. Καλέργης.

Τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 1828 συνέστη ἐν Ναυπλίῳ τὸ πρῶτον Πρωτόκλητον Δικαστήριον τῆς Ἀργολίδος ἀποτελεσθὲν ἐκ τῶν Σκαρλάτου Παπαρρηγοπούλου Προέδρου, Σταματέλου Ἀντωνοπούλου καὶ Δημ. Ἱερομνήμονος συνδικαστῶν, Σταύρου Νικολάου καὶ Γεωρ. Σκαλίδου Παρέδρων καὶ Γρηγ. Νικητάδου Γραμματέως. Τῇ 25ῃ Φεβρουαρίου ὁ Κυβερνήτης ἐπανελθὼν εἰν Ναύπλιον εἰς τὸν προσωρινῶς τοιοῦτον Σμηναγματάρχην Κ. Ἔϋδεκ, ὅστις καὶ ἀμέσως προέβη εἰς τ·ν ἀντικατάστασιν τῶν φρουρῶν τῶν διαφόρων φρουρίων διὰ νησιωτῶν προσωρινῶς, τοῦ τακτικοῦ στρατου ἅπάντως εἰς Χίον οὕτως ἑκατὸν Ὑδραῖοι ὑπὸ τὸν ὑπονάυαρχον Γ. Σαχτούρην ἐτάχθησαν εἰς Παλαμήδιον. πεντήκοντα Σπετσιῶται ὑπὸ τὸν Καπετὰν Νικολ. Γουδῆν εἰς Ἀκροναυπλίαν, πεντήκοντα Ψαριανοὶ ὑπὸ τὸν Καπετὰν Κ. Νικόδημον εἰς τοὺς προμαχῶνας τῆς πόλεως καὶ τεσσαράκοντα Μεσολογγῖται ὑπὸ τὸν Κ. Δεληγιωργόπουλον εἰς τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον. Φρούραρχος Παλαμηδίου διωρίσθη ὁ Ρῶσσος Ράϊκωφ καὶ Ἀκροναυπλίας ὁ Βυρτεμβέργιος Μόλλερ.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὠνόμασε Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τὸν Σπυρίδωνα Τρικούπην, περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1«28 προέβη ἐν Ναυπλίῃ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς νέας Διοικητικῆς διαιρέσεως τοῦ Κράτους, καθ' ἣν ἡ Μελοπόννησος Διηρέθη εἰς ἑπτὰ Τμήματα, τῆς Ἀργολίδος, Ἀχαΐας, Ἤλιδος, Ἄνω Μεσσηνίας, Κάτω Μεσσηνίας, Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας, ὧν προΐστατο ἀνὰ εἷς ἔκτακτος Ἐπίτροπος. Πρῶτος ἔκτακτος Ἐπίτροπος Ἀργολίδος, ὡς προείρηται, διωρίσθη ὁ Ν. Καλέργης.

Τῇ 6ῃ Μαΐου ἐνέσκηψεν ἐν Ναυπλίῳ ἡ φρικώδης νόσος πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νώλης, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ ἐμάστιζε τὴν Πελοπόννησον μεταφερθεῖσα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων· ἡ νόσος αὕτη ἐξερράγη τὸ πρῶτον ἐν Ἀργολίδι εἰς τὸ χωρίον Μέρβακα, ἐκεῖθεν δὲ μετεδόθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου προσβαλοῦσα κατ' ἀρχὰς πτωχάς τινας οἰκογενείας διαμενούσας ἐν παραπήγματι πρὸ τῆς πύλης τῆς ξηρᾶς ἱδρυμένοις.

Τῇ 27ῃ Ἰουνίου 1828 δι' ὁμοφώνου ἀποφάσεως, «κοινῇ ψήφῳ καὶ βοῇ» τῶν κατοίκων τοῦ Ναυπλίου ἀνεδείχθη πολίτης Ναυπλίου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Αὐγουστῖνος Καποδίστριας, ὅστις, ἀνακοινωθείσης αὐτῷ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως ἐπισήμως, ἔσπευσε νὰ ἀποδεχθῇ εὐγνωμόνως τὴν γενομένην αὐτῷ τιμὴν διὰ τῆς ἀπὸ 30 Ἰουλίου ἐγγράθου ἀπαντήσεώς του.

Περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου ἀπεφασίσθη ὁ σύστασις Κεντρικοῦ Πολεμικοῦ σχολείου ἐν Ναυπλίῳ. ὅπερ, ἐπονομασθὲν «Κεντρικὸν Πολεμικὸν Σχολεῖον νῶο Εὐελπίδων», ἤρξατο κανονικῶς λειτουργοῦν τῇ 12 Ἰανουαρίου 1829 κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ Γάλλου ὑποσυνταγματάρχου Πωζιέ, διορισθέντος καὶ πρώτου Διοικητοῦ αὐτοῦ. Τὸ οἴκημα, ὅπερ κατεῖχεν ἡ στρατιωτικὴ Σχολὴ ἅμα τῇ συστάσει της ἦν ἡ παρὰ τὸ Ὁπλοστάσιον οἰκία νῦν τῶν κληρονόμων Π. Καζακοπούλου.

Κατ' Αὔγουσνον τοῦ 1828 τὸ Πανελλήνιον ἐσύστησε θερμῶς εἰς τὸν Κυβερνήτην νὰ μεταφέρῃ τὴν ἕδραν αὐτοῦ ἐξ Αἰγίνης εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους, τὸ Ναύπλιον, ἐξέθετο δὲ ἐν τῇ ἐγγράφῳ ταύτῃ ἀναφορᾷ, φερούσῃ χρονολογίαν 20 Αὐγούστου 1828, νοὺς λόγους τοὺς ὑπαγορεύοντας τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Κυβερνήσεως ἐν Ναυπλίῳ.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπανηγυρίζετο ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἡ εἴδησις τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον καθόδου τοῦ ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Μαιζῶνα ἐξ δεκατρισχιλίων ἀνδρῶν στρατοῦ, ὃν ἀπέστελλεν ὁ ἀείμνηστος Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος ὁ Γ', ὅπως τὸ ταχύτερον ἀπαλλάξῃ τὸν ἀτυχῆ τοῦτον τόπον τῶν Αἰγυπτιακῶν ὀρδῶν. Ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γάλλος ἀρχιστράτηγος ἀποβιβασθεὶς τῶν πλοίων εἰς τὸ παρὰ τὴν Κορώνην Πεταλίδιον προσεφώνησε τοὺς στρατιώτας του εἰπὼν σὺν ἄλλοις. «Στέλλεσθε νὰ ἀπαλλάξητε τῆς κακώσεως πολυένδοξον »λαόν . . . Πρώτην φορὰν μετὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα θὰ φανοῦν μετ' ὀλί»γον αἱ γαλλικαὶ σημαῖαι κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος εἰς λύ»τρωσιν τῶν Ἑλλήνων . . . »

Τῇ 8 9βρίου 1828 ἐτελέσθησαν ἐν Ναυπλίῳ παρουσίᾳ τοῦ Κυ-Κυβερνήτου καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν Δημογερόντων τῆς πόλεως τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεοσυστηθέντος Ὀρφανοτροφείου καὶ ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου. Ὁ ἐπίσκοπος Ἐλαίας ἐτέλεσε τὴν ἱεροτελεστίαν, εἰς δὲ τῶν τροφίμων τοῦ Ὀρφανοτροφείου ἀπήγγειλε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας.

Ἀρχομένου τοῦ 1829 ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἥτις τῇ συναινέσει καὶ τοῦ Πανελληνίου εἶχεν ἀναβληθῇ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου ἕνεκεν τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως τοῦ τόπου. Κατὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ περὶ ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων Νόμου ἐπῆλθε διαφωνία μεταξὺ τοῦ Πανελληνίου καὶ τοῦ Κυβερνήτου, ἐπιμένοντος μετὰ πολλὰς συζητήσεις εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθὲν σχέδιον, ὅπερ ὅμως κατὰ τὴν δημοσίευσιν ἠρνήθη νὰ προσυπογράψῃ καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας Σ.Τρικούπης, ὡς μὴ περιβεβλημένον τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Πανελληνίου, ἐφ' ᾧ καὶ παρητήθη τῆς θέσεώς του ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ν, Σπηλιάδου. Ὁ Κυβερνήτης ἐνόμισε καλὸν πρὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Θ Κολοκοτρώνη καὶ Α. Μεταξᾶ νὰ περιοδεύσῃ τὴν Πελοπόννησον, ἥτις ἄρτι τῇ συνδρομῇ τῶν Γαλλικῶν λογχῶν εἶχεν ἀπαλλαγῆ τῆς Αἰγυπτιακῆς κατοχῆς, ὅπως διασκεδάσῃ τὴν ἀρξαμένην κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασιν τῶν προϋχόντων καὶ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν λαὸν τὴν πρὸς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν προσήκουσαν ἐμπιστοσύνην. Πανταχοῦ ὁ Κυβερνήτης ἔτυχεν ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς παρὰ τῷ λαῷ τῆς χερσονήσου ὅστις καὶ ἐμπράκτως διεδήλωσε τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ αἰσθήματά του ἐκλέξας μάλιστα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὸν καὶ πληρεξούσιον εἰς τεσσαράκοντα ἐπαρχίας, ἐν καὶ ε
Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος.

Συμπληρωθεισῶν τῶν ἐκλογῶν τῶν πληρεξουσίων διὰ τῆς ἐπ
λήψεως τοιούτων καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις, αἵτινες εἶχον ἐ
ξει τὸν Καποδίστριαν, συνεκλήθη ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐν Ἄ
Πληρεξούσιοι Ναυπλίου ἐξελέγησαν τῆς μὲν πόλεως οἱ Γεωργ
Ἀντωνόπουλος καὶ Γεῶρ. Ἀγαλόπουλος τῆς δὲ ἐπαρχίας ὁ Ἀ
Λιατόπουλος καὶ Ἀναγ. Μακρηπουκάμισος. Οἱ πληρεξούσιο
ἔθνους συνελθόντες τῇ 11 Ἰουλίου 1829 εἰς τὸν ἐν Ἄργει
τῆς Παναγίας παρέστησαν εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκ
Ἡλιουπόλεως τελεσθεῖσαν δοξολογίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ὡ
σθησαν μετέβησαν ἐν σώματι εἰς τὸ παρὰ τὸ Ἄργος ἀρχαῖον ἀ
θέατρον, ἔνθα ὡρίσθη ὁ τόπος τῶν συνεδριάσεων νῆς Συνελεύσ
Καταλαβόνος τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου τῆς Συνελεύσεως τοῦ γε
τοτέρου τῶν πληρεξουσίων Γεωρ. Σισίνη, προσῆλθεν ὁ Κυβερν
συνοδευόμενος ὑπὸ ἐπιτροπῆς πληρεξουσίων καὶ ἀνελθὼν τὸ β
ἐξέφρασε συντόμως τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο εὐχαρίστησιν εὑρισκ
νος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ἐνετείλατο τῷ Γ
ματεῖ τῆς Ἐπικρατείας νὰ ἀναγνώσῃ εἰς ἐπήκοον τῶν πληρε
σίων τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένων, μετὰ τὴν ἀνάγν
τῆς ὁποίας ἀπεχαιρέτησε τοὺς πληρεξουσίους ζωηρῶς ἐπευρη
μενος ὑπ' αὐτῶν καὶ τοῦ παρεστῶτος πολυπληθοῦς λαοῦ.

Καταρτισθέντος τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ ὁριστικοῦ Προεδρείου διὰ
ὁμοφώνου ἐκλογῆς τακτικοῦ μὲν Προέδρου νοῦ τέως προσωρ
τοιούτου Γ. Σισίνη, ἀντιπροέδρου τοῦ Γ. Μαυρομμάτη, Γραμματ
τῶν Ἰακώβ. καὶ Ν. Χρυσογέλου καὶ φρουράρχου τοῦ Νικήτα
ματελοπούλου, ἡ Συνέλευσις προέβη ἀμέσως εἰς τὰς ἐργασίας
τῆς· καὶ πρῶτον μὲν ἐνέκρινε τὰς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας τοῦ
βερνήτου ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν Λονδίνῳ συνομαλογηθε
ὑπὸ τῶν εὐεργετίδων Δυνάμεων Συνθήκης διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀπ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ασιν, χορηγήσασα Αὐτῷ τὴν προσήκουσαν πληρεξουσιότητα νὰ
ολουθήσῃ τὰς διαπραγματεύσεις του μετὰ τῶν συμμάχων αὐλῶν
τὴν ἐπιφύλαξιν ἵνα ὁ ὁριστικὸς συμβιβασμός ὑπόκειται εἰς τὴν
σιν τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὅπως καταστῇ ὑποχρεωτικὸς εἰς
Ἔθνος. Εἶτα ἡ Συνέλευσις διὰ τοῦ Β' ψηφίσματός της ἀντικα-
ησε τὸ Πανελλήνιον, οὗ αἱ ἐργασίαι αὐτοδίκαίως ἔπαυσαν μετὰ
συγκρότησιν τῆς Συνελεύσεως, δι' εἰκοσιεπταμελοῦς Γερουσίας.
τοῦ Ζ' Ψηφίσματος ἐνεκρίθησαν τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως
σύστασιν Ἐθνικοῦ Νομισματοκοπείου διὰ τὴν ἐκκοπὴν Ἐθνι-
νομίσματος φέροντος ὡς σύμβολα μέν «τὸν φοίνι»α καὶ κλάδους
ς καὶ δάφνης», ἐπιγραφὰς δὲ ἀφ' ἑνὸς «Ἑλληνικὴ Πολιτεία»
ἀφ' ἑτέρου «ὁ Κυβερνήτης Ἰωάν. Α. Καποδίστριας». Διὰ τοῦ
Ψηφίσματος ἀπεφασίσθη ἡ ἐν τῇ Καθέδρᾳ τῆς Κυβερνήσεως
ερσις Ναοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡ σύστασις παρασήμου τῶν Ἰω-
ν τοῦ Τάγματος τοῦ Σωτῆρος,

Ἡ Ἐθνικὴ Συνελευσις συνεπείᾳ ἀναφορᾶς τοῦ Ἀρχιστρατήγου
Κολοκοτρώνη ἀπὸ 31ης Ἰουλίου 1828 ἔθετο εἰς τὴν διάθεσιν
Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, δι' ἐνιαύσια αὐτοῦ ἔξοδα, φοίνικας
000, διὰ τοῦ Θ' Ψηφίσματος αὐτῆς. Ὁ Κυβερνήτης λαβὼν
ν τοῦ Ψηφίσματος τούτου τῆς Συνελεύσεως ἔσπευσε δι' ἐπι-
ῆς του ὑπὸ χρονολογίαν 4ης Αὐγούστου 1829 νὰ δηλώσῃ εἰς
πληρεξουσίους τοῦ Ἔθνους ὅτι δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὴν χο-
θεῖσαν αὐτῷ ἐπιχορήγησιν, «ἀπέχων, ἐφ' ὅσον τὰ ἴδια αὐτοῦ
ματικὰ μέσα τῷ ἐξαρκοῦν, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐγγίσῃ μέχρι καὶ ὀβο-
τὰ δημόσια χρήματα πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ χρῆσιν· ὀψέποτε δὲ
λε βιασθῇ εἰς τοῦτο, ἐξαντληθέντων διόλου τῶν ἰδιαιτέρων
οῦ πόρων, τότε θέλει καταφύγει εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, πλὴν
ον διὰ τὰ ἔξοδα. Ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ ἐκτέλεσις τῶν καθηκόντων
... ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσει τηρῶν αὐστηροτάτην
νομίαν, καθ' ὅσον ἀποστρέφεται νὰ προμηθεύῃ εἰς ἑαυτὸν τὰς
ταύσεις τοῦ βίου, αἵτινες προϋποθέτουσι τὴν εὐπορίαν, ἐνῷ
σκεται εἰς τὸ μέσον ἐρειπίων, περικυκλωμένος ἀπὸ πληθὺν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»ὁλόκληρον ἀνθρώπων βεβυθισμένων εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν...» Ἐν τέλει ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ αὐτὰ αἰσθήματα θέλουσιν ἔχει καὶ οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους, ὧν οἱ μισθοὶ ἐκανονίσθησαν ἀναλόγως τῶν χρηματικῶν μέσων ροῦ Δημοσίου Ταμείου.

Ἡ Συνέλευσις ἀπεδέχθη εὐγνωμόνως τὴν γενναιοφροσύνην ταύτην τοῦ Κυβερνήτου κατόπιν δέ, τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1829, ἐκήρυξε τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἀποφασίσασα νὰ συνέλθῃ ἐκ νέου, ὅταν ἐπιστῇ ἡ ἀνάγκη τῆς κυρώσεως τῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Ἔθνους συνομολογηθησομένων. Κατὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν ὁ Κυβερνήτης ἀπηύθυνε κατάλληλον προσλαλιὰν πρὸς τοὺς πληρεξουσίους ἐνώπιον τῶν ὁποίων ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἀνέγνω κατόπιν διακήρυξιν τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν περὶ τῶν πεπραγμένων· μετὰ τοῦτο δὲ προσφωνήσαντος τοῦ Γραμματέως τῆς Συνελεύσεως Ν. Χρυσογέλου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἡλιουπόλεως ἐπαγγείλαντος τὴν κατάλληλον εὐχήν, ὁ Κυβερνήτης κατέλιπε τὸν τόπον τῆς Συνελεύσεως ἐπευφημούμενος ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων, τοῦ παρεστῶτος λαοῦ καὶ τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ.

×

Ἀπαραδειγμάτιστος ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς τελευταίας Συνελεύσεως ἡ σύμπνοια τοῦ Κυβερνήτου μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους, οἵτινες εἰργάζοντο μετ' εἰλικρινείας ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ὁδηγίας αὐτοῦ. Σκόπτοντες τὴν ὁμοφωνίαν ταύτην οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τότε τὸ καθεστὼς ἔλεγον. «Γιάννης κερνᾷ καὶ Γιάννης πίνει». αἰνιττόμενοι τὴν ἔλλειψιν πάσης δῆθεν αὐτοβουλίας παρὰ τοῖς πληρεξουσίοις, τυφλῶς ὁποκειμένοις εἰς τὰ νεύματα τοῦ Ἰωάννου Α. Καποδιστρίου.

Ἐπανελθὼν μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Ἄργει Δης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ὁ Κυβερνήτης εἰς Ναύπλιον κατέθετο τὰ θεμέλια τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἀνακτόρου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀνατολικοβόρειον ἄκραν τῆς πόλεως παρὰ τὸ ὁπλστάσιον. Τὸ Ἀνάκτορον τοῦτο ἀναγερθέν ἰδίαις τοῦ Κυβερνήτου δαπάναις καὶ διὰ συνδρομῶν τῶν ὁμογενῶν συνετελέσθη ταχύτατα. Πλὴν τούτου ὁ Κυβερνήτης ἀνήγειρεν ἐν Ἀκροναυπλίᾳ μέγαν στρατῶνα πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ τακτικοῦ, στρατοῦ, ἵδρυσε παρὰ τὴν Τίρυνθα Γεωργικὴν σχολὴν καὶ ἐγγὺς Ἱπποφορβεῖον, ἐν Ἄργει δὲ στρατῶνα τοῦ ἱππικοῦ. Ἐν ταῖς γαίαις τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς Τίρυνθος πλὴν ἄλλων ἐκαλλιεργήθησαν τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι τότε καὶ τὰ γεώμηλα ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἰρλανδου γεωπόνυυ Στίβενσωυ.

×

Ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου καὶ εἰς τοὺς βορειοδυτικοὺς πρόποδας τοῦ Παλαμηδίου, ὅπου ἄγνωστον ἀπό τινος ἐποχῆς ὑπῆρχεν, ὡς πολλάκις ἐν προηγουμένοις κεφαλαίοις ἐμνήσθημεν, προάστειον, ἐπὶ Ἐνετοκρατείας μὲν οἰκούμενον ὑπὸ ἀποστράτων στρατιωτικῶν, κατὰ δὲ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τελευταίας τουρκοκρατίας ὑπὸ τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐμπορευομένων Εὐρωπαίων, καὶ ἐσχάτως λήγοντος τοῦ ΙΗ′ ἢ ἀρχομένου τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος παντελῶς ἐρημωθέν, ὁ Κυβερνήτης ρυμοτομήσας τὸν τόπον καταλλήλως καὶ χαράξας εὐθείας ὁδοὺς καὶ πλατείας συνώκισεν ἐκεῖ τοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀνατολῆς προσφυγας καὶ πολλοὺς ἀγωνιστὰς καὶ ἰδίως Κρήτας παρασχὼν αὐτοῖς τὰ μέσα τῆς κατασκευῆς καταλλήλων οἰκιῶν. Τὸ προάστειον τοῦτο κατά τὰς ἐπικρατούσας παρὰ τοῖς παλαιοτέροις τῶν κατοίκων αὐτοῦ παραδόσεις ὠνομάσθη τότε «Π ρ ό ν ο ι α», ἐκ τῆς τῆς προνοίας, ἣν ἔσχεν ὁ Κυβερνήτης πρὸς οἴκισιν ἐν αὐτῷ ἀνεστίων οἰκογενειῶν καὶ δὴ τῶν ἀγωνιστῶν: Κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διαπρεπῆ γεωγράφον κ. Ἀντ. Μηλιαράκην, τὸ προάστειον τοῦ
ἔφερε καὶ πρότερον τὸ ὄνομα «τῆς Προνοίας» ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τ
Ἐνετῶν, οἵτινες οὕτω συνήθως ὠνόμαζον τοὺς τοιούτους συνοι
σμοὺς τῶν ἀποστρατευομένων, ὑπὲρ ὧν προενόει ἡ Ἐνετικὴ Π
λιτεία.

Λόγου γενομένου περὶ τῶν ἔργων τοῦ Κυβερνήτου ἐν Ναυπλ
δὲν νομίζομεν ἄσκοπον, ἀποσπῶντες ἐκ τῆς ἀπὸ 3ης Ἰουλίου 18
ἀναφορᾶς τοῦ Ἀρχιφρουράρχου Ναυπλίας συνταγματάρχου Καρόλ
Ἔϋδεκ, δι' ἧς, ὑποβάλλων τῷ Κυβερνήτῃ τὴν ἐκ τῆς ἀνατεθεί
αὐτῷ δημοσίας ὑπηρεσίας παραίτησίν του διὰ λόγους ὑγείας, ἐξέθ
αὐτῷ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰς γενομένας τῇ ἐπιστασίᾳ αὐτοῦ
Ναυπλίῳ ἐργασίας καὶ μεταβολάς, νὰ παραθέσωμεν ὧδε τὰς ἑξ
περιόδους.

« . . .Φρίττει τινὰς ἐνθυμούμενος τὴν ῥυπαρότητα, ἥτις ἐφ
»νετο πανταχοῦ, καὶ τὰς σωρείας τῶν ἀκαθαρσιῶν, αἵτινες ἐμόλυ
»τὴν πόλιν. Εἰς ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὰ κανονοστάσια καὶ οἱ προ
»χῶνες ἐκαθαρίσθησαν, καὶ ἂν ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ δὲν ἠδυνήθη εἰς
»νὰ ἐξαλείψῃ τοὺς παλαιοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων καὶ καθαρμάτ
»φαίνεται ὅτι τῆς ἔλειπον τὰ μέσα»,

«Ἠνοίχθησαν αἱ πλειότεραι ἀπὸ τὰς ὑπονόμους, αἱ ὁποῖαι οὖ
»καταχωσμέναι ἐμπόδιζον τὴν ἔξοδον τῶν ἀκαθαρσιῶν εἰς τὴν
»λασσαν. Μετεφέρθη τὸ ὕδωρ εἰς τὰς κυριωτέρας πηγάς· ἀλλὰ
»χρηματικά μας μέσα δὲν ἐσυγχώρησαν τὴν τελείαν διόρθωσιν
»ὀχετῶν τῆς πόλεως μήτε τοῦ μεγάλου ὑδραγωγείου τῆς Ἀρια

«Ἡ ἄκρα ἀσφάλεια, ἥτις ἐβασίλευσεν εἰς τὸ Ναύπλιον πα
«κίνει τοὺς κατοίκους νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς περιουσίας των. Πολ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

»ξένοι ἀποκατεστάθησαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἀνεφαίνοντο νέαι »οἰκίαι, ἐνῷ αἱ παλαιαὶ ἐπεσκευάζοντο καὶ ἐκαλλωπίζοντο».

«Ἡ αὔξησις τῆς καθαριότητος, ἡ πλάτυνσις τῶν δρόμων κρη-«μνιζομένων τῶν παραπετασμάτων, τὰ ὁποῖα τοὺς ἔφραζον, καὶ ἡ »κατεδάφισις πολλῶν καλυβῶν, τῶν ὁποίων ἡ ρυπαρότης ἐμόλυνε »τὸν ἀέρα, ταῦτα πάντα, λέγω, ἀποκατέστησαν ὑγιεινοτέραν τὴν »διατριβὴν τοῦ Ναυπλίου. Ἡ μετοίκησις πολλῶν χιλιάδων κατοί-»κων καὶ ἡ ἐπιστροφὴ των εἰς τὰς ἀπαλλαγείσας ἀπὸ τοὺς Ἄρα-»βας ἐπαρχίας δὲν συντελεῖ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ ἀπολαύῃ ἡ πόλις τελείαν ὑγείαν, καθ' ὃν καιρὸν τὸ ἐπίλοιπον τῆς Πελοποννήσου κα-»τεθλίβετο ἀπὸ ἀσθενείας. Μέτρα δὲ συνετὰ ληφθέντα ἐν καιρῷ »τῆς ὑγειονομικῆς ἐκκαθαρίσεως, τὴν ἐπροφύλαξαν ἀπὸ τὴν ἔλλει-»ψιν τῶν τροφῶν καὶ διετήρησαν εἰς τὸν μέτριον ὅρον τὴν τιμὴν »τῶν βρωσίμων.»

ΤΕΛΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

19 ΙΟΥΛΙΟΥ

Ο ΘΟΔΩΡΑΚΗΣ ΓΡΙΒΑΣ

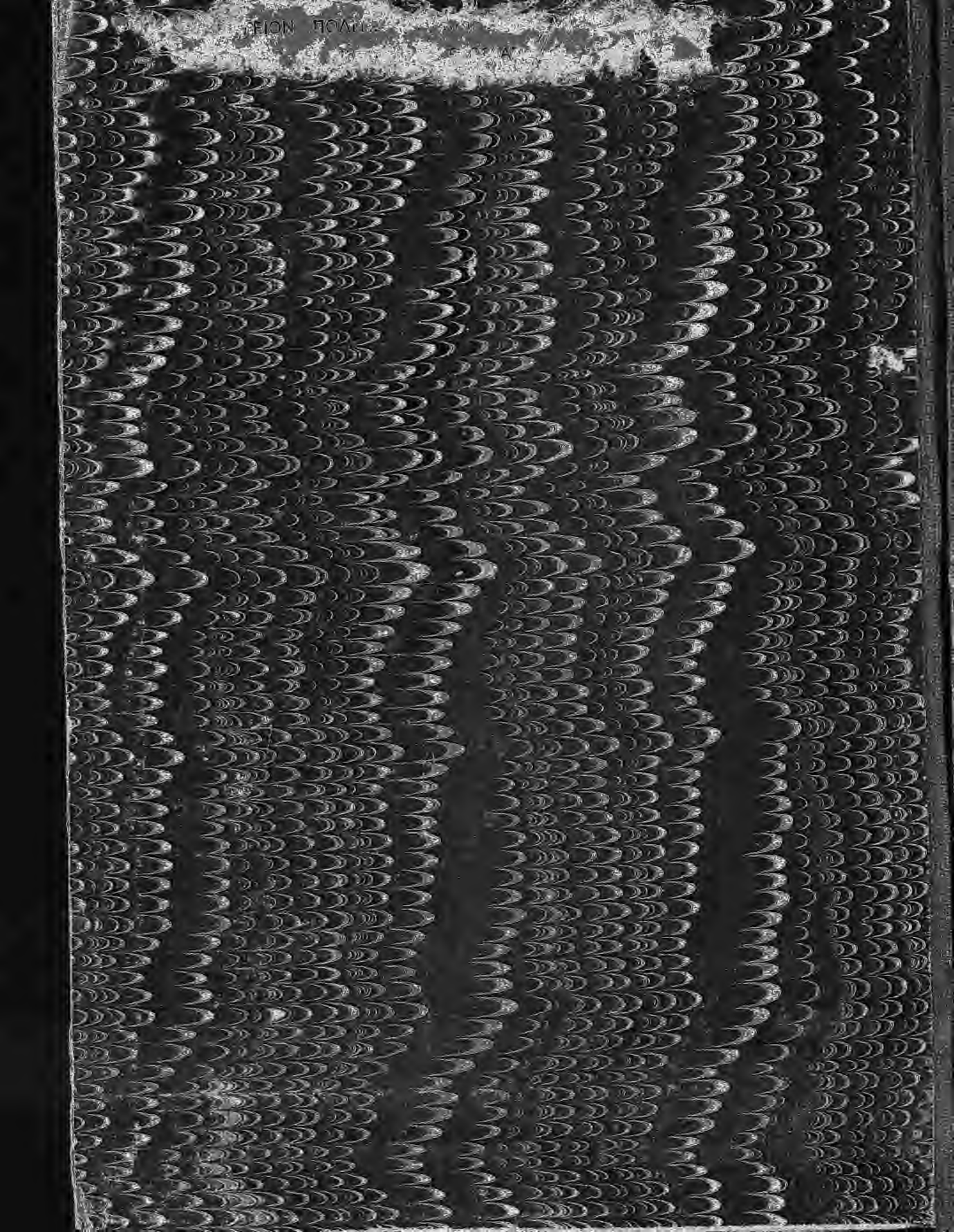
ΕΙΣ ΠΕΝΤΑ ΛΕΠΤΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ

Ζητήσατέ το ἀπὸ τοὺς ἐφημεριδοπώλας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

